

ΕΡΟΙΑΣ

4

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ.

31354

GRN6R - 006413

Γιάννης Νάπης.

Μάρτιος 1924

Αθήναι

30. ὁ δὲ Ματθόπου.

—

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

HERODOTI

HISTORIARUM LIBRI IX.

EDIDIT

HENR. RUDOLPH. DIETSCH.

EDITIO ALTERA.

CURAVIT

H. KALLENBERG.

VOL. I.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCXC.

1890

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

p. 130); item V 43 Ἡράκλειαν (ABCd) scripsit, quo loco Stein lectione ceterorum librorum recepta adnotavit „fortasse Ἡρακλέην γῆν“. Formam Μηδείην I 2, quamvis dubitanter, libros secutus cum Steinio recepi. — V 111 ὀπίων Dindorf, Dietsch; ὀπάων libri, Stein. — Φωκαιεύς Dietsch Bredovio auctore constanter scripsit, I 163—167 omnes libri αι habent; I 152, VI 8—17 Φωκαεύς extat, nisi quod nonnulli in Φωκεύς aberraverunt; Stein utramque formam admisit. — Θῶμα, Θωμάξω etc. Dindorf (p. XXXVII). Ex codicibus diiudicari non potest utrum ω an ων Herodoti sit, nisi quod multis locis ABR vel ABCR ω habent, Pz soli ων, quorum z nullius est momenti; in P autem multa ad dialectum pertinentia de industria correctae sunt. Maxime autem ut ω scribam adducor, cum videam ων formis Θῶμα etc. remotis in Herodoti libris non inveniri, nisi ex crasi ortum (ἐμεωτοῦ, σεωτοῦ, ἐωντοῦ, ὄντος, τάντος). Etiam Stein in editione quinta Θῶμα etc. recepit. — VIII 28 κεινὸς Rsv, Dietsch; ceteri libri, quos Stein secutus est, in formam homericam κενεὸς aberraverunt. Item IV 123 κενωμένον, quod Dietsch auctore Dindorfio restituit, intactum reliqui; κενωμένον libri, Stein. — I 188 ἡμιόνειαι sv, Dietsch (conf. Bred. p. 156); ἡμιόνειαι cet. libri, Stein. — III 52 στοιῆσι (sic Rsv, στολῆσι C; στοῆσι cet. libri, Stein) recte mea sententia Dietsch recepit; nam formae atticae ex στο-λα, πο-λα (ποίη omnes libri Herodoti habent, conf. Bred. p. 161) natae sunt. Sed pro χλόην IV 34, cuius vocis alia est origo, χλοῖην, ut Bredovius vult, non est scribendum. — Ἰθὺς Dindorf, Dietsch et ι et ν libros secutus Stein admisit. Idem in voce Ἀμυρκακιώτης η praeter ω admisit; non recte, ut opinor. Nam IX 28 librarii in -ητέων aberraverunt, quod Ποτιδαητέων, Λεπρεητέων antecedunt. Similiter res se habet IX 31, antecedentibus Τεγεήτας, Λεπρεήτας; ceterum priore loco Rsv ω servaverunt. — VIII 37 et 39 Προνηίης (sic R, -οίης sz, -αίης cet. libri, Stein) ut I 92; in libro VIII -αίης ex sequenti Ἀθηναίης ortum videtur. — V 54 Μεμνόνιον (rsv; -ειον cet. libri, Stein) ut V 53 (ει P corr. dz), VII 151 (ει PdZ). — στρατιῇ recepi pro στρατηῇ Steinium secutus III 56; VII 7, 38, 174, Steinio

non probante III 3 (-*ήην* Rsv antecedente *βασιλήην*), IV 83 (-*είην* C, *στρατιήην* cett.), IV 84 (*στρατιῆς* ABCd, -*ήης* cett.). Conf. Krueg. ad Thuc. I 3, Kock ad Arist. equ. 587. — V 83 *ἱεροργίαι* (*ἱεροργίαι* ABC; *ἱεροργίαι* cet. libri, Stein). — Dindorf, quem Abicht secutus est, *πλώειν* etc. constanter scripsit. Extant hae formae: *πλώειν* IV 156; *περιπλώειν* IV 43. 44; *ἐκ-*, *κατα-*, *ἀναπλώνουσι* II 93; *ἀνα-* et *ἐκπλώνοντες* II 93; *περιπλώνοντες* IV 42; *ἀναπλώνοντι* II 97; *διεκπλώνοντα* VII 147. Contra vide apud Bredovium (p. 172) locos fere innumerabiles, in quibus formae praesentis et imperfecti verbi *πλέειν* leguntur: iam intelleges quam audacter illi egerint. Immo formas *πλώειν* etc. plane delere non dubitavi; leguntur enim duobus inprimis locis, IV 42—44 et II 93—97, quibus accedunt singuli IV 156 et VII 147. At IV 156 *πλώσαντες* antecedit. — 3) de elisione et crasi. I 5 sv fortasse recte *τῷ αὐτῷ*; confer I 36, 171; II 127; III 97; IV 62; VI 58. — IV 198 *τὰ αὐτὰ μέτρα* (Rsv) recepi; conf. VII 23, ubi in R *ταὐτὰ* extat, et IV 114. — De elisione conf. quae in progr. Gymn. Fried.-Werd. Berlin 1884 p. 17 seq. exposui. — 4) de nominibus. VI 101 *Κυνέω* Dietsch auctore Bredovio scripsit; quod libri habent, *Κυνέον* (Stein), ex antecedenti *Ἀλκιμάχον* ortum videtur. — In accusativo singularis primae declinationis *εα* constanter scripsi in his nominibus plerumque persicis: *Ἀλνάττης*, *Κανθαύλης*, *Δηϊόκης*, *Καμβύσης*, *Γηροῦνης*, *Ὀροίτης*, *Σανδάκης*, *Φαρνούχης*, *Ὀτάνης*, *Μιτροβάτης*, *Ἀράξης*. Contra *ην* solum admisi in his: *Γόγης*, *Ἀρισταγόρης*, *Ἐπιάλτης*, *Εὐρυβιάδης*, *Λεωνίδης*, *Πέρσης*, *Ξέρξης*, *Ἄκινάκης*, *δεσπότης*; res valde est dubia in *Λευτυχίδης*, *Ἰπποκλείδης*, *Μιλτιάδης*, *Λυσάγορης*, *Στησαγόρης*, *Ὀρέστης*. — *Εἰλωτων* constanter scripsi; nam reliquis in casibus variis lectionibus non adnotatis legitur *εἰλωτα* (VII 229), *εἰλωτες* (IX 80, 85), *εἰλωτας* (VI 81, VIII 25, IX 80). In genetivo pluralis autem permutatio facillime orta est, praesertim cum duobus locis ex tribus in quibus -*έων* in omnibus libris extat (VI 58, 75) *Σπαρτιέων* non procul absit. — *Μίνω* III 122 (Rsv; *Μίνωος* cet. libri, Stein); conf. I 171 (2), 173. — Omnium adiectivorum genetivum pluralis in genere feminino in *έων* ab Herodoto formatum esse

Bredovius Steinio approbante contendit (p. 223). Sed omnibus libris consentientibus legitur ἀμφοτέρων (II 17); ἑτέρων (II 137, IV 101), ὁμιτέρων (IV 114), σφετέρων (VI 15, VII 118, IX 106), ὅσων (VIII 98), ὁλλύων (VIII 16, IX 45). Eadem ratione genetivus participiorum in -ος desinentium in feminino genere formatus est, ab eaque formatione in libris non aberratum est nisi genetivus substantivi alicuius in -έων formatus proxime antecedit aut sequitur: εἰλευμένων II 76, συγκατημένων III 68, οἰκημένων I 151, οἰκειομένων III 107, (III 106, 114?), τετμημένων IV 136, γενομένων VII 235, εἰρημένων VIII 49, γενομένων II 137 (P^t Rs v, τασσομένων P^m reliqui). Porro φυλασσομένων ὁδῶν I 123 in omnibus libris, V 35 in libro d solo extat; ταρασσομένων VIII 16 ABd (cett. -έων, sequitur περιπιπτονσέων), ἀρπαξομένων I 4 Rbd (cett. -έων, antecedente bis ἀρπασθεισέων), μαχομένων II 76 (-έων Pz, μελαινέων), ἀνατριβομένων III 113 ABz (cett. -έων, οὐρέων), ἀλικομένων V 124 PRsz (cett. -έων, antecedit Αἰολέων, sequitur πολίων), γνωμέων προκειμενέων VII 16 α bis AB (cett. -μένων), ἐπικειμένων VII 185 (Pd -έων), πειθομένων V 18 s (cett. -έων) Videmus igitur -μένων compluribus locis variis lectionibus non adnotatis legi, -μενέων aut nusquam aut, si lectionem libri d V 35 omittimus, uno loco in omnibus libris. Praeterea libri variant in his adiectivis: μεγάλων VI 46 (-έων PRv, non s; ξουσέων), ἐκελετων IV 111 Rs (-έων cett.), ἀλλήλων IV 113 Rs (-έων cett.), VI 111 sz (-έων cett.); at ἀλληλέων in omnibus libris VI 12; ὁκοσέων ἡμερέων V 50; ἀλλέων ἡμερέων IV 182 (ἀλέων R), IV 184 bis (ἄλλων Rs posteriore loco); ἀλλέων παιγνιέων I 94 (ἀλέων ds, ἄλλων qz); at ἄλλων I 133, VII 191, IX 115 (I 170?). Porro legitur: ἐσχατέων χωρέων VIII 47, τοιουτέων προκειμενέων (sic AB) γνωμέων VII 16 α (τουτέων PRsz); τοσουτέων VII 187. Ceterum ut cognoscatur quam facile scribae falsa analogia inducti erraverint, hunc locum totum ante oculos ponam: ἀνδρῶν (ἀνδρέων z) δὲ ξουσέων τοσουτέων μυριάδων (μυριαδέων Cdz). Hactenus Dindorfium (p. XVII) secutus sum; sed quod homo doctus etiam genetivum pluralis adiectivorum in -ιος desinentium in feminino genere eodem modo formatum

esse contendit, studio analogiae, quod nimis amplexus est, longius ductus videtur. Conspirant enim libri in his adiectivis saepius in terminatione *-έων*: *ὀδῶν δημοσιέων* VI 57, *κουριδέων γυναικῶν* VI 138 (*-ίων* PRsz), *Θηβέων τῶν Αἰγυπτίεων* II 55 (*-ίων* z, Eust.), *λεχθείσεων γνωμέων ἀντιέων* VII 10 a, *χυτρίδων ἐπιχωρίεων* V 88 (*-ίων* rsvz, Athen.), *τετρακοσιέων* VII 190, *ἐουσέων ἑπτὰ καὶ διηκοσιέων* (*-ίων* R [sv]z) καὶ *χιλιέων* VII 184, *τουτέων* (τούτων R[sv]bdz) τῶν ἀπασέων ἡμερέων . . . *ἐουσέων πεντήκοντα καὶ διηκοσιών καὶ ἑξακισχιλίων* (*-έων* A) καὶ *δισμυρίων* (*-έων* A) I 32. Quae cum ita sint, in his adiectivis quod res poscere videtur, terminationem *-ίων* ponere adhuc non ausus sum. *Τουτέων* denique an *τούτων* scribendum sit, plane est incertum; sed quamquam illud saepius in libris legitur, tamen, quod ex falsa analogia formae *αὐτέων* formatum videtur, *τούτων* a Dietschio receptum intactum reliqui. — 5) de verbis. In plusquamperfecto augmentum *ε* quibus locis in libris omissum est adieci; neque enim *ε* deest una forma *τετελευτήκει* (I 165) excepta nisi in compositis, in quibus *ε* et ultima vocalis praepositionis facile permutari potuerunt. In aoristo I activi Herodotus exceptis eis verbis quae augmentum plane repudiant semper augmentum videtur adhibuisse; nam I 125, quo loco *συνάλισε* extat, librorum lectio corrupta videtur et formam *ἀπέλλισε*, quae VI 37 in omnibus codicibus legitur, ex antecedenti *ἀπέλλε* ortam esse verisimile est. Nescio an pro *ἔψατο* quoque, quae forma I 19 antecedente *ἄφθη*, sequente *ἄφθεις* legitur, *ἤψατο* scribendum sit. — *Ἐοδημένος*, quod III 129 omnes codices habent, etiam VI 112, libros R(sv)z secutus cum Dietschio recepi; nam in libris alterius stirpis similiter in verbo *ἐργάζεσθαι* nonnullis locis in *η* aberratum est. His duobis in verbis digamma augmento videtur obstitisse; *ἐργάσατο* etiam in titulis ionicis extat (Erman, Curt. Stud. V p. 307). — *Ἡπείγετο*, quod sine ulla variatione VI 28, 43; VII 192; VIII 18; IX 12 legitur, etiam IV 98 et 135 (Rsv), IV 134 (*η* Rsv, *η* C) Dietsch recte, ut opinor, edidit. In verbo *ὀρμάω*, in quo ab Herodoto nusquam augmentum positum esse Stein in editione quinta contendit, id in aoristo activi et in

plusquamperfecto passivi, quibus in temporibus nusquam fere libri inter se discrepant, admisi. — *Κάτισε* I 88 (R[sv]dz; *κάτεισε* vel *κατεῖσε* cett.) et IV 79 (s, *κάτεισε* Rv, *ἐκάτισε* cett.) cum Dietschio recepi; conf. I 89 *κάτισον*. Ab aoristo *εἶσα* est derivandum *εἶσε* III 61 et *ὑπέσας* III 126, VI 103. — VIII 144 ex libris ABC *ἐμπερημένα* (cet, libri *-σμένα*) edidi; verborum *πιμπλάναι* et *πιμπράναι* aoristi constanter consonanti σ formati sunt, perfectum hoc loco solo legitur, cum proxime extet *πεχωσμένα*. Quidni Herodotus horum verborum aoristos et perfecta passivi eodem modo formaverit ac verborum *ἐλάνω*, *πάνω*, *κληῶ*, quorum in aoristis σ admisit, in perfecto omisit? Eadem est causa verbi *ζώννυμι*; nam VII 69 in Rsvz extat *ὑπεξωσμένοι*, in cett. *ὑπεξωμένοι*; contra II 85 *ὑπεξωμένοι* Rd, *ὑπεξωόμενοι* s, *ἐπεξωόμενοι* P, *ἐπεξωσμένοι* cett. et post pauca *ἐπεξωόμενοι* R, *-ωόμενοι* sv, *-ωμένοι* d, *-όμενοι* P, *-ωσμένοι* cett. — III 98 *ἐνδύνουσι* (Rs), *-έουσι* cet. libri, Stein; cum verbum *δυνέω* neque in aliis scriptoribus neque alio Herodoteorum librorum loco (conf. Bred. p. 362) occurrat, illam formam levitate scribae, decepti formis quae antecedunt *οἰκέουσι* (bis), *αἰρέουσι*, *φορέουσι* ortam esse apparet. V 93 invitis libris *ἐπεμαρτύροντο* pro *-έοντο* a Dietschio est scriptum (Bred. p. 363, Cob. V. L. p. 419). Etiam Stein, qui lectionem codicum retinuit, eam non carere suspitione censet (praef. p. LXVIII). Contra *διαβυρόνται* IV 71, quod et in omnibus libris extat et apud alios scriptores invenitur, non est quod damnemus. — *Δεῖ* et *δεῖν* constanter scripsi (*δέει* III 127, VIII 68 α, 143 in codicibus occurrit, contra *δεῖ* undequinquagies, *δεῖν* ter; VIII 65 *δεῖ* Rs, *δέον* dz, *δέειν* cett. Utrum *ἔδεε* an *ἔδει* Herodotus scripserit, discerni non potest; legitur *ἔδεε* quindecies, *ἔδει* septies, IV 79 *ἔδει* ABd, *ἔδεε* cett. Praeterea contractionem in *ει* admisi in imperativis *θάρασει* (I 9, 120; III 85; IX 76), *ῶθει* III 78, *χάραει* V 72, *βοήθει* VII 157, 159, *δυσθύμει* VIII 100 (conf. Spræer et Merzdorf), in formis *ἔκειτο* (*κείσθω*, *πρόσκειμαι*, *κείσθαι*, at *κέεται*), *μυεῖται* (VIII 65). — Contractionem vocalium *εο* in *ου* excepto *δέους*

(I 85), cuius loco quid sit ponendum, non exploratum est, non admittendum putavi; Stein libros secutus *ἐξανδραποδιούμενοι* I 66 et *νομιούμεν* II 17 retinuit. — In verbis in *-άω*, de quarum formatione num unquam certi quid statui possit magnopere dubito, quae Stein (ed. V p. LIX) proposuit, secutus sum, nisi quod in singulis formis verborum *εἰρωτάω*, *δράω*, *φοιτάω*, quas enumerare nihil attinet, lectiones aliorum librorum recepi. — IV 191 *κομῶσι* Rsv; *κομῶσι* cet. libri, Stein. — *Ἐδικαίεν*, quam formam Stein I 100 ex plerisque libris recepit (A solus *ἐδικαίων* habet), reiciendum esse puto; legitur enim *ἐδικαίων* in omnibus libris III 19 et VIII 126, in ABR III 52 et 148 (cet. libri *-εν*), in *-εν* aberraverunt III 118 C solus et IV 154 sz; his accedunt *ἡξιόν* III 42, *ἐδηίον* VIII 50. Contra *οο* et in *οο* et in *εν* contractum esse concedendum est. *Ἀνδρενμένω*, quod legitur I 123 in omnibus libris, fortasse rectius cum Abichtio in *ἀνδρουμένω* est mutandum. — Constanter scripsi ut Abicht *τιθεῖ* et *διδοῖ*. Legitur enim *τιθεῖ* in omnibus libris I 113, 133; V 95, VII 35; uno tantum loco (IV 73) in compluribus libris *τίθῃσι* extat: „καὶ τῷ νεκρῷ ἀπάντων παραπλησίως παρατίθῃσι ὅσα τοῖσι ἄλλοις.“ At quae in Rsv inveniuntur (*πάντων παρατιθεῖ τῶν καὶ τοῖσι ἄλλοις*) nonne Herodoti consuetudini magis respondent? Ceterum Stein VI 62, cum formam *ἀπίῃσι*, quae extat in ABCd, reicit, eam quam solet religionem non probat. Item *διδοῖ* II 154 (bis) et VIII 24, quibus locis omnes libri *δίδωσι* habent, et II 2, ubi *διδοῖ* in Rsvdz, *δίδωσι* in reliquis extat, cum Abichtio restitui, quae forma, nisi fallor, septuagies sine ulla discrepantia legitur. *Ἰεῖ* denique in praesenti pro *ἴει* et *εἰρέσθαι* pro *εἴρεσθαι* scribendum esse Cobet (Mnem. XI ad Her. I, 6 et 19) docuit,

LIBER I.

1. τῇ τε ἄλλῃ cod. Par. 1405, Schaefer; in cet. libris χώραν adiectum est. — τὴν Ἰνάχον incl. Valek., Reiz, Krueg. — 3. οὐδὲ γὰρ Schaefer, οὔτε γὰρ libri. — 4. ἀρπασθεϊσέων incl. Cob. — ἔθνεα ante βάρβαρα incl. Stein. — 5. ἐπεὶ δὲ ἔμαθε, Krueg. ἐπεῖτε ... αἰδεομένην (P^m). — αὐτῶν σμικρά; ACP, Stein σμικρὰ αὐτῶν. — Συρίων Bred., Σύρων libri; τε post Συρίων Stein ex Dionysio adiecit. — 7. οἱ ante Ἑλληνες incl. Herw. — 8. ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας; A¹CP, Stein ὁ δ' ἀμβώσας; A² ὁ δ' ἀμβώσας μέγα, fortasse recte; conf. III 38, VII 18. — 9. μετὰ δ' ἐμέ; legendum videtur aut μετὰ δέ με aut μετὰ δὲ ἐμέ. — ἀνοιγμένης suspic. Krueg. pro ἀνοιγομένης. — 11. ἄλλ' ὥρα; Cob. γὰρ adiecit. — 12. ὑπεκδύς Sauppe, ὑπεσδύς (ὑπειδύς) libri. — τοῦ καὶ Ἀρχιλόχου usque ad ἐπεμνήσθη incl. Wessel. — 13. initio Krueg. suspic. ἔσχε τε; an δέ τε? — ἦν μὲν δῆ; A¹C¹Ppr., Stein in ed. crit. δῆ om. — 15. τοῦ post τοῦ Γύγῳ Stein desiderat. — οὗτος δέ; Ppr., Krueg. οὗτος δῆ. — 18. initio Dobree, Krueg., Herw. ἐπ' ἔτεα ἔνδεκα. — quod ante οὗτος γὰρ in libris extat Σαδυνάτης deleuit Schweigh., retinuit Stein; Gomperz verba ὁ καὶ ἐσβάλλων usque ad συνάψας et τὰ ἐπόμενα τοῖσι ἔξ damnat. — 21. ἀπόστολος ἐς τὴν Μ. ἦν; Valek., Dietsch ἦτε pro ἦν. — 24. ἀπειληθέντα δέ, Stein ἀπ. δῆ. — κατεργάσασθαι P; κατεργάσασθαι cet. libri, Stein. — 27. Gomperz ἀρᾶσθαι ex C²P^t pro ἀρώμενοι deletο εὔχεσθαι recipiendum iubet; de coniecturis aliorum vide Baehr. — 28. εἰσὶ δὲ usque ad Πάμφυλοι Stein incl. — 29. καὶ προσεπικτ. Κ. Α. Stein incl., προσεπεκτημένον Krueg. suspic. — κατὰ ante θεωρίην Naber incl. — 30. εἵνεκεν post σοφίης Stein incl. — ἡμερος ἐπείρεσθαι μοι ἐπῆλθε Rbd; ἐπείρεσθαι με ἡμερος ἐπῆλθέ σε cet

libri, Stein. — 31. τὸν Κροῖσον εἶπας, Herold τ. K. εἶπαι. — ὅδε ὁ λόγος; artic. om. Rs, fortasse recte. — 32. μακρότερον γίνεσθαι, Krueg. μ. γενέσθαι. — ὃ Κροῖσε; ACP, Stein ὃ om. — ἀνολβίου Pz; ἀνόλβου cet. libri, Stein. — ἄπηρος d², Stein ed. V; ἄπειρος cet. libri, Stein ed. crit.; ἄπηρος [δὲ] Gomperz, referens ταῦτα ad sequentia. — ἔλβιος κεκλήσθαι, Stein ὁ ἔλβ. κεκλ. — ὃ βασιλεῦ Stob., ὡς βασιλεὺς libri. — 34. δόρατα Herw., δοράτια libri; idem βληθέντα delet. — μελλόντων γενέσθαι; malim γίνεσθαι. — 35. συμφορὴν δέ; ABC, Stein συμφ. τε. — 36. τὰ ἔπεα, Krueg. τὰ εἶπε suspic. — 38. τὴν ἀκοήν incl. Reiz, διεφθαρμένον quoque delent Bek., Dietsch, Krueg.; utrumque servat Stein. — παραλαμβάνόμενα; C², Herw. παραβαλλόμενα. — 41. ἀχάρι libri (vel ἄχαρι), Stein; ἀχάριτι Reiz, Bred. p. 269, alii. — καιοῦργοι delet Naber. — 44. τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀνομάζων θεὸν delet Naber. — 45. τοῦ καθήρατος, Krueg. suspic. τοῦ υἱοῦ τοῦ καθ. — 46. ἀπέστειλε Ac, Stein ed. V; ἀπέστειλε cet. libri et edd. — 47. ἑκατοστῇ in margine cod. Vatic. 122 idemque ex coniectura Bergler, ἑκατον τῇ P, ἑκαστος τῇ cet. libri. — 48. ἐμμηχανᾶτο Ac, Stein ed. V; ἐμμηχανήσατο cet. libri et edd. — 49. ὑπόκρισιν Schaefer, ἀπόκρισιν libri. — 50. τοῦτο ὃ τι Ac; τοῦτῳ ὃ τι cet. libri, Stein. — τρίτον ἡμιτάλαντον Pollux; „duorum et dimidii talenti“ Valla, idem ex coniectura Matthiae; τρία ἡμιτάλαντα libri (in Rsv est lacuna). — 51. φάμενων; Krueg. σφέων φαμ. suspic., Madv. φάμενον et postea λέγον pro λέγοντες; Cob. ratus aliquid deesse supplet „ἐπιγέγραπται Λακεδαιμονίων. διὰ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν παύτην οἱ Λεῖφοι Λακεδαιμονίων φασὶ εἶναι ἀνάθημα. — ἀροτόκον, Cob. ἀρετόκον. — 52. τὰ ἔτι καὶ ἀμφοτέρω ἐς ἐμέ, bdz καὶ om. (in Rsv est lacuna); particula nonne post ἀμφοτέρω est collocanda? — Θηβέων Reiske, Θηβαίων libri. — 53. Κροῖσος post ἐπὶ Πέρσας delet Mehler. — καταλῦσαι; bdz, Stein καταλύσειν. — 54. τε post Κροῖσῳ addidi. — 56. οὐδὲ οἱ, Cob. οὐδὲ τοὺς. — 57. Πελασγῶν τῶν, Stein suspic. Π. τῶν τε. — οἰκησάντων; Wessel., alii οἰκισάντων. — καὶ τῶν Πλακίην Dobree, καὶ τὴν Πλ. libri. — 58. Πελασγῶν Sauppe, πολίων libri; ἔθνεων πολλῶν, τῶν Πελασγῶν Gomperz. — πρὸς δὴ

ὦν libri (δὲ pro δὴ Vatic. 122); Krueg. πρὸς δὲ δὴ ὦν, Stein
 πρόσθε δὲ ὦν, Abicht πρὸς ταῦτα δὴ ὦν. — ξμοιγε Reiske,
 ἐμοί τε libri. — 59. *Λυκούργου τοῦ* Schaefer, *Λυκούργου* libri,
 — *ἀνδρας τούτους*, Naber *ἀνδρας τριηκοσίους*. — 60. Gomperz
 μακρῶ. <θωῶμα γάρ μοι>, ἐπείγε ἀπεκρίθη ἐν παλαιτέρου τοῦ
 βαρβάρου [ἔθνεος]. — οἱ ἐν τῷ ἄστει c² Stein, οἱ om. cet. libri.
 — 61. *χρηματα* post *παρασχόντων* delet Cob. — 62. *ἦσαν ἐπὶ*
τούς κατιόντας Schaefer, *ἦσαν κτλ.* libri. — *Ἀκαρνάν*, Valck.
Ἀχαρνέως. — 63. *ἀπιέναι* *ἐκαστον* P^t, *ἀπ.* *ἐκαστος* cet. libri;
ἐκαστους Stein suspic. — 64. *πρὸς τε ἔτι* Bek., *πρὸς γε ἔτι*
libri. — *μετ' Ἀλκμεωνιδέων*, libri *μετ' Ἀλκμεωνίδεω* vel (bdz)
Ἀλκμαιωνίδεω; pluralem primus Wessel. ex Valla restituit. —
τὴν νῆσον Δῆλον, Krueg. aut *νῆσον* deletum aut *τὴν* ante *Δῆλον*
repetitum vult. — *ἐποψις*, Krueg. artic. desiderat. — *ἐτνράν-
 νευε Ἀθηνέων* Cob., *ἐτ. Ἀθηναίων* libri. — 66. *πέδας ἔχοντες*,
 Naber π. *ἔλκοντες*. — 67. *τὴν ἐς θεὸν* libri, Stein; *τὴν* pleri-
 que edd. om.; Krueg. *ἐς τὸν θεὸν* ex Aldina. — *ἐπιτάροθον*
ἔξεις Pauw, Herw. — 69. *προσκαλέομαι*, Cob. *προκαλ.* — Herw.
τε post *ξεινίης* addit. — 70. *ἐπυνθάνοντο δέ*, Krueg. *τε* suspic.
 — 71. *Πέρσῃσι γάρ* usque ad *ἀγαθὸν οὐδὲν* glossema esse
 Heilmann (de inf. synt. Herod. 1879) censet. — 72. *Λυδικῆς*;
 nonne *Λυδίας*? — *Καππαδόκας* Naber, *Συρίους* Cob. delet. —
 73. initio *βουλόμενος* Krueg. incl. — *ὥστε ἀνάξια*, Gomperz
ὥς γε ἂν. — *χρόνου δὲ γενομένου*, Naber χρ. *ἐγγενομένου*. —
 74. *ἐν δὲ καὶ νυκτ. τ. ἐποιήσαντο* incl. Herold. — *διαφέρουσι*
δέ, Krueg. *δὴ* suspic. — 75. *κατὰ τὴν διώρυχα* incl. Herw.,
 idem iam Krueg. suspic. — *οὐ προσίεμαι*, Rsv *οὐδὲ προσίεμαι*;
 fortasse *οὐδὲν προσίεμαι*. — post *διέβησαν* Schaefer *ἂν* supplet.
 — 76. *κειμένη* Wessel., *κειμένην* libri. — artic. ante *ἰσχυρό-
 τaton* Stein (ed. V) incl. — 77. *Λακεδαιμονίοισι* Schaefer, *Λακε-
 δαιμονίους* libri. — *ὅς ἦν*, Herw. *ὅσος ἦν*. — 78. *ἐς τῶν ἐξη-
 γητέων Τελμησέων*, Stein artic. post *ἐξ.* ponendum censet,
 Herw. *τῶν ἐξ.* glossatoris esse indicat; *Τελμησέων* Herw. —
ἦν ante *περὶ Σάρδεις* delet Matthiae. — 80. *ἐσταλμένους* pro
ἐνεστ. Schaefer. — *ἰδέην αὐτῆς* Rsdz; *ἰδ. αὐτοῦ* cet. libri,
 Stein. — *ῥωφροντο* Krueg., Cob.; *ῥωφραντο* libri. — 82. *τοῖσι*

Σπυριτήγῃσι delet Cob. — πρὸ τούτου ἀπὸ τούτου, Schaefer πρὸ τοῦ ἁ. τ., elegantius Cob. πρὸ τοῦ τὸ ἁ. τ. — 84. τὸ χωρίον ante τῆς ἀκροπόλεως incl. Krueg. — κατηλόγησε τοῦτο Reiske, κατ. τούτου libri. — Ἐπὶ τῆς οὐτοῦ Reiske, Ἐπὶ, αὐτοῦ libri. — πρὸς τοῦ Τυώλου, Reiske πρὸς τὸν Τυώλον. — 85. χρησομένους, Herw. χρῆσόμενος (I, 46). — 86. προσεσθῆναι Schweigh., προστ. libri. — καίπερ ἐν κακῷ ἔονται; Schweigh. καὶ γὰρ pro καίπερ. — σιγὴν ἔχειν, Krueg. suspic. σιγὴ ἔχειν. — ἀποβεβῆναι cod. Cantabr. (K.); ἀποβέβηκε of ABCP, Stein ed. crit.; ἀποβεβήκε Rsdz; ἀποβέβηκε sine of Stein ed. V. — οὐκ post λέγων ἢ Stein adiecit. — 87. ὁύσασθαι μιν Rsdz; ὁύσ. αὐτὸν cet. libri, Stein. — προήσουσι Bek., ποιήσουσι libri. — 90. ἐπηγορεύων Bred., ἐπαγορεύων Lob., ἐπηγορεύων libri. — ἐπαλλιλόγησε Leopardus, Pollux II 120; ἐπανηλόγησε libri. — 91. οἶός τε Rsv; cet. libri, Stein οἶόν τε. — ἡνύσε τε Schaefer, ἡνύσατο libri, Cob. — τῷ καὶ τὸ τελευταῖον χρηστηριαζομένῳ [εἶπε] τὰ εἶπε Λοξίης περὶ ἡμῶνον, οὐδὲ Dietsch; τῷ καὶ τὸ τελ. χρ. εἶπε Λοξίης π. ἡμ., οὐδὲ Bred. p. 29; τὸ δὲ τὸ τελ. χρ. of εἶπε Λοξίης π. ἡμ., οὐδὲ Herold; τῷ καὶ τὸ τελ. χρ. εἶπε Δ. π. ἡμ., οὐδὲ Stein; item Krueg., qui τῷ quoque incl. Ceterum in libris extat φ et sv (Valla) τὰ εἶπε om. — 92. τὰ τῶν ἀναθημάτων libri, τὰ delevit Schaefer. — τῇσι Μιλησίων Stein; τοῖσι Μιλ. Reiske, alii. — Stein putat post τοῖσι ἐν Δελφοῖσι talia fere excidisse „ἔόντα, Πέρσαι χρόνῳ ὕστερον συλήσαντες ἐς Σοῦσα ἀπηγάγοντο.“ — κνάφον Hesych., γνάφον Plut. mor. p. 858, κναφήτον libri. — 93. γῇ ἢ Ἀυδίῃ Schaefer, γῇ Ἀυδίῃ libri. — οἶά τε, Krueg. οἶά γε. — [ἐν]εργαζόμεναι Herw. — 94. ἐπίπλου et τοῦ inter βασιλέος et παιδὸς incl. Krueg.; idem suspic. ἀπήγαγε pro ἀνήγαγε; Herold et Gomperz ἀνήγαγε, ἐπί; Gomperz ὀνομασθῆναι delet; malim δὲ post ἐπὶ τούτου addere. — 96. ἐς τυραννίδας, Stein ἐς τυραννίδα. — 98. ἐπετηδεύθη, κύκλων ἔόντων libri; ἐπετηδεύθη· κύκλων δ' ἔόντων Krueg., Stein. — ἐπτά· ἐν δὲ libri; ἐπτά· ἐν δὲ Schweigh.; ἐπτά, ἐν δὲ Stein; ἐπτά, ἐν Krueg. — Ἀθηνέων Reiz, Ἀθηναίων libri. — οὕτω πάντων; Stein suspic. τούτων πάντων. — 100. τάδε δὲ Eltz, τάδε δὲ δὲ libri. — 101. Βούσαι B, Stephan.; Βουσαὶ vel

Bouscal cet. libri. — 103. *Πρωτοθύεω* Pz; *Προτοθύεω* cet. libri, Stein. — 104. *ἐπὶ Φᾶσιν ποταμόν*, malim *ἐπὶ τε Φ.* vel *ἐπὶ Φᾶσιν τε* (conf. I, 2). — 105. *ἰδὼν* post *τὸ ἐν Κύπρῳ* delet Cob. — *ὁ θεὸς* libri, Stein; *ἡ θεὸς* plerique edd. ex Longino. — *παρ' ἑωυτοῖσι τοὺς ἀπικνεομένους*, Gomperz *πάρεστι τοῖσι ἀπικνεομένοισι*. — 106. *φόρον* Reiske, *φόρων* libri. — *τὸ ἐκᾶστοισι*, Reiske *τὸν ἐκ*. — *τοῦ φόρου* post *χωρὶς δὲ* incl. Krueg. — 107. *ὁ Κναξάρειω παῖς* Rsdz; *ὁ* om. cet. libri, Stein. — *ὑπερθέμενος* Schaefer, *ὑποθ.* libri. — 108. *ἔδωκε δέ;* dsz δὲ om.; particulam aut omittendam aut in δὴ mutandam Krueg. censet. — *γεννώμενον* C²R(sv)dz, *γενόμενον* B; *γενόμενον* cet. libri, Stein. — *ἔλεγέ οἱ τάδε* Rs; *τοιάδε* cet. libri, edd. — *τῶν μᾶγων οἱ ὄνειροπόλοι* Krueg.; *οἱ τῶν μ. δν.* libri, cet. edd. — *σεωυτῷ* z, perique edd.; *σοι αὐτῷ* P, Stein; *σοι* vel *σὺ ἑωυτῷ* cet. libri. — 110. *περιποιήσῃς* Bek., *περιποιήσῃ* libri. — 111. *κραγγανόμενον* Lob. ad Phryn. p. 337, Bred., Dietsch, Abicht; *κρανγανόμενον* A¹B¹CP, Stein; *κρανγανόμενον* cet. libri; *κλανθυνηζόμενον* Cob. — 112. *ἄμα τε* Krueg.; *ἄμα δὲ* libri, cet. edd. — *οἶός τε* scripsi, *οἶός τ'* libri. — *πᾶσά γε ἀνάγκη* Rsvdz; *γε* om. cet. libri, Stein. — 114. *καὶ ὅτε δὴ* Rsvdz; *δὴ* om. cet. libri, Stein. — *τούτων τῶν παιδῶν* Bek., *τ. τ. παιδῶν* libri. — *ἑσφέρειν* Rsvdz; *φέρειν* cet. libri, Stein. — 115. *ἐγὼ ταῦτα;* s *ἐγὼ δὲ ταῦτα*, non male. — 116. *ἐλευθερωτέρῃ;* Portus, Bred. p. 67 *ἐλευθεριωτέρῃ*. — *μοῦνος μοννόθεν*, τάδε ABpr., Stein ed. V; *μοῦνος μονωθέντα* τάδε CPz, Stein ed. crit. — *πέμπει*, Herw. *ἐκπέμπει*. — *λαμβάνειν*; Naber *διαλαμβ.*, Cob. *συλλαμβ.* — 118. *ἐνείχε* H. Stephanus, *ἐνείχες* libri. — 119. *εὐτυκτα* A²B^mRsdz, Stein ed. V; *εὐτυκτα* A¹B¹CP, Stein ed. crit. — *ἄκρων*, Stein *ἀκρέων*. — *προσστάντες* Schweigh., *προστάντες* libri. — 120. *ἀπικομένους δέ;* nonne *ἀπικομένων δέ?* — *ἀμείβετο* CRs; *ἀμείβεται* cet. libri, edd. — *ὅμως γε μέντοι* Eltz; *ὅμως μὲν γέ τοι* libri, Stein. — *σέο τε καὶ* Rsvdz; *τε* om. cet. libri, Stein. — *ἐνωρῶμεν* Lhardy, *ἐορῶμεν* vel *ἐωρῶμεν* libri. — *φλαῦρον* Rsvdz; *φραῦλον* cet. libri, Stein. — 123. *βουλόμενος ὁ Ἀσπαργος* Rsvdz; *ὁ* om. cet. libri, Stein. — 125. *εὐρίσκει τε ... εἶναι καὶ ἐποίεε* cod. Cantabr.; *εὐρίσκειται ... εἶναι ἐποίεε*

ABC, Stein; εὔρισκε sine τε et καὶ Rsdz. — 126. πάντα σφι libri; π. σφίσι Abicht; π. σφεῖς Krueg. — ἐμέο πελθεσθαι incl. Naber, Cob., Abicht. — φανλοτέρους, Bred. φλανροτέρους. — 127. ἦξει Rsd; ἦξοι cet. libri, Stein. — 129. προσστὰς Schweigh., προστὰς libri. — ἡ ἐκείνου δουλοσύνη, Krueg. suspic. ἡ ἐκεῖ νῦν δουλ. — 131. Ἀλλὰτ Selden, ἄλιττα libri. — 132. στέμμασι, Valck. πέμμασι. — ὡς ἐκάστω, Bek. ὡς ἕκαστος. — τοῖσι πᾶσι Πέρσησι; nonne τε addendum est? — πάντα τὰ κρεῖα Valck., τὰ om. libri. — τὰ κρεάδια. θέντος Tournier Rev. de phil. 1878 p. 194. — 133 ἐν ταύτῃ δέ, Krueg. ἐν τ. δῆ. — τὰ ἄν νήφοντες . . . ἐπιδιαγινώσκουσι „festivi alicuius lectoris bonum Herodotum suaviter ridentis adnotatiuncula marginalis, sed valde antiqua“. Herw. — 134. ἐντυγχάνοντες . . . οἱ συντυγχάνοντες, Naber συντυγχάνοντες . . . [οἱ συντυγχάντες]. — κατὰ λόγον τῷ λεγόμενῳ; Abresch u. l. τὸν λεγόμενον; Krueg., Stein incl. τῷ λεγ.; fortasse in textu fuit τὸν αὐτόν, ad quod dativus a correctore aliquo adiectus est. — τῶν ἐχομένων. κατὰ τὸν αὐτόν δέ libri; τῶν ἐχ., κατὰ τὸν αὐτόν δῆ Stein. — προέβαινε usque ad finem capitis incl. Krueg. — 136. τοῦδε δέ Schweigh., τοῦδε libri. — προσβάλλη sdz, προσβάλῃ cet. libri. — 137. μήτε τῶν ἄλλων; Krueg. requirit τινα pro τῶν; in s legitur μήτε τινα τῶν ἄλλων, quae in codice R in μηδένα τῶν ἄλλων corrupta videntur. — ἂν εὐρεθῆναι Bek., ἀνευρεθῆναι libri. — 138. πολλοὶ ἐξελαύνουσι ἐκ τῆς χώρας καὶ τὰς λευκὰς περιστερὰς libri; πολλοὶ transposuit post χώρας Reiz, quem Dietsch et Abicht secuti sunt; πολλοὶ delevit Palm, quod idem Stein facit, ratus post περιστερὰς pauca deesse. — 140. ἐλκυσθῇ Rsdz; ἐλκυσθῆναι cet. libri, Stein. — κατακηρώσαντες δέ Stein, κατ. δῆ libri. — 141. ἐκβαίνειν δοχεύμενοι „aut lege δορχυσόμενοι aut dele δοχεύμενοι.“ Herw. — περιεβάλλοντο Pz; περιεβάλοντο cet. libri, Stein. — 142. οὔτε τὰ usque ad ἐσπέρην incl. Stein; οὔτε γὰρ τὰ ἄνω usque ad αὐχμώδεος incl. Abicht. — πρὸς μεσαμβρίης scripsi, πρὸς μεσαμβρίην libri. — 143. πολλῶ δῆ Stein, πολλῶ τε Herold, πολλῶ δέ libri. — ἔφυγον, Cob. ἔφευγον. — 145. Πελλήνη μὲν γε Dobree, Π. μὲν τε libri. — 146. Ὀρχομένιοι σφι Herold, Ὀρχομενίοισι libri. —

Ἀθηναίων Schaefer, Ἀθηναίων libri. — ἔπειτα Stein (ed. V);
 ἔπειτεν Reiz, alii; ἔπελτε libri. — 147. ἔστωσαν δὴ Herold, ἔστ.
 δὲ libri. — 148. κατήκουσα Σάμω, Stein καταντίον ex VII 33
 adiecit. — πεπόνθασι usque ad finem capituli incl. Stein. —
 149. Τήμος Holsten, τήμος libri. — Αἰγιόσσσα, Cob. Αἰγειρό-
 σσα. — 151. οἰκημένην et οἰκῆται Krueg. pro οἰκεομένην et
 οἰκέεται. — 152. οὐκ ἐσήκουον Naber, Cob.; οὐ πως ἐσήκουον
 Stein; οὐ πως ἤκουον libri. — ὤησιν, Cob. ὤημασι. — 153. οὐκ
 ἔδεισά πως Krueg.; οὐκ ἔδ. κω libri. — ὁμνόντες Bek., ὁμοῦντες
 libri. — στησάμενοι Stein, κτησάμενοι libri. — 155. ἐστεώτων
 libri, quorum lectionem tuetur Gomperz (Soph. Trach. 1271);
 ἐρεστεώτων Naber, Stein, Cob. — 158. ὀρμημένον Stein, ὀρμεομ.
 vel ὀρμεωμ. vel ὀρμωμ. libri. — 159. νενοσσευμένα, Portus
 νενοσσευμένα. — ναί, κελεύω delet Cob. — 162. Φωκαίη Ἰω-
 νίης, Krueg. Φ. τῆς Ἰωνίης. — 163. τὰ πάντα εἰκοσι Herm. ad
 Vig. 727; τὰ om. libri, Stein. — τοῦτῳ δὴ 2, τοῦτῳ δὲ codices.
 — 164. ὁ δὲ Ἀρπαγος scripsi; ὁ Ἀρπ. CRsv, ὁ δ' Ἀρπ. cet.
 libri — προϊσχύμενος ἔπεα; Krueg. τάδε desiderat. — 165. μὴ
 πρίν; nonne μὴ πρότερον? — ἀναφανῆναι Reiske, ἀναφῆναι
 libri; ἀναδῦναι Bek., ἀναβῆναι Herold, ἀναπεφηνέναι Krueg.,
 ἀναφῆνῃ Heilmann. — στελλομένων δὲ αὐτῶν; malim στ. δὲ
 αὐτίς. — Οἰνούσσας, Herw. Οἰνοέσσας; idem ἐνεκτῆσαντο suspic.
 pro ἀνεστήσαντο et delendum censet τῆς χώρας post τῶν ἡθύνων.
 — 166. ὧν post στρατεύονται incl. Stein. — 167. lacunam,
 quam primus Reiske vidit, Stein explendam censet tali modo:
 διέλαχον, τῶν δὲ Τυρσηνῶν οἱ Αἰγυλλᾶδοι; post pauca idem
 πλέους (libri πλείους) in πλείστους mutavit. Krueg.: διέλαχον
 οἱ δὲ Τυρσηνοί; aliter Madv. advers. p. 44, Cob. Mnem. XI
 (= V. L. p. 410). — καταλευσθέντες, Krueg. of καταλ. suspic.
 — 168. Θρηκίης Bek., Θρηκίης libri. — 169. ἕκαστος μαχό-
 μενοι, Schweigh. ἕκαστοι μαχόμενοι, Cob. ἕκαστος μαχόμενος.
 — καταρρωδήσαντες ταῦτα, Reiske κατ. ταῦτά. — 170. οἰκεο-
 μένας, Krueg. οἰκημένας. — 171. οὗτοι μὲν δὴ Schaefer, οὗτω
 μὲν δὴ libri. — ἐπὶ μακρότατον Werfer, ἐπὶ om. libri. — κατὰ
 τοῦτον ἄμα, Krueg. suspic. ἄρα pro ἄμα. — 173. ἔως Cob.,
 τέως libri. — οἱ Λύκιοι delet Cob. — τίς εἶη, Krueg. τίς ἐστι.

— 174. οἱ post *Κνίδιοι* Bek. adiecit. — *Βυβασσής* Js. Vossius, *βυβλεσής* libri. — εἰ κ' ἐβούλετο; Bek. et Cob. εἰ γ' ἐβ. — οἱ ἐργαζόμενοι delet Gomperz. — 176. ἐπεξιόντες et ἐπεξελθόντες Bek., ὑπεξιόντες et ὑπεξελθόντες libri. — 179. δεῖ δὴ; Krueg. suspic. δεῖ δὲ δὴ. — ἔτι φράσαι Bek., ἐπιφράσαι libri. — ἐνε-
στᾶσι Krueg. incl. — 180. καὶ αὐταὶ post φέρονσαι Werfer delet; Stein (ed. IV) inter χάλκεαι et φέρονσαι pauca deesse censet. — 181. ἐν μέσῳ post ἐτετείχιστο Stein in edit. crit. „ab Opperto admonitus“ secl., non in edit. V; quae sequuntur ἐν τῷ μὲν Gronov. correxīt (ἦεν vel εἶεν libri pro μὲν). — 182. [οἱ] Αἰγύπτιοι; artic., qui in C deest, inclusi. — 184. πᾶν πελαγίζειν; Krueg. suspic. πάντα. — 185. ἀλλ' ἔλλα Bek., ἄλλα libri. — καταπλέοντες τὸν Εὐφρ. Schweigh., καταπλ. ἐς τὸν Εὐφρ. libri, κατὰ pro ἐς Cob. — Herw. paulo supra τοῖς ante ἐπιπνέεται addendum censet. — τὸν τε ποταμὸν usque ad πᾶν ἔλος Gomperz delendum censet. — 186. τῆς πόλιος ἐούσης, Reiske τ. π. ἐόντων. — ἐπεῖτε γὰρ ὥρυσσε et ἐς τὸ ὥρυσσε χωρίον libri, ὥρυσσε utroque loco Krueg. suspic. — ὅπως μὲν ἡμέρη γίνοιτο Stein ed. V, γένοιτο libri. — ἔλος γενόμενον Rsdz Stein ed. V; ἔλ. γινόμενον cet. libri, Stein ed. crit. — 187. μέντοι γε; Krueg. et Cob. γε incl. — 188. λαβυνήτου Wessel., λαβυνίτου libri. — ἑσκενασμένος Schweigh., ἑσκενασμένοις(ι) libri. — 191. τὴν στρατιὴν ἄπασαν; Stein suspic. τ. στρ. ἀπασσᾶσαν, Herw. τῆς στρατιῆς ἀποδασμόν. — οἱ δ' ἂν περι-
δόντες Palm, οὐδ' ἂν περ. ABCP, οὐ μὲν περ. Rsdz, οὐκ ἂν περ. Schweigh. — Stein ἂν post διέφθειραν adiecit. — 193. ἄρχοντι τῆς Βαβυλώνος; nonne Βαβυλωνίης? — ἐς ante διώρυ-
χας incl. Krueg., ἐς διώρυχας delet Gomperz, utrumque servat Stein. — Stein post καρπὸν ἐκφέρειν pauca deesse censet. — ἐπειὶ δὲ ἄριστα; dz ἐπειάν, Rs ἐπ' ἐάν, A ἐπειδᾶν; Stein ἐπειδάν. — ἀλλ' ἐν τῶν σῆσάμων ποιεῦνται s; ἀλλ' ἐκ. τ. σ. ποιεῦντες cet. libri, Stein ed. crit.; ἀλλ' ἢ . . . ποιεῦντες Stein ed. V. — κατὰ περ οἱ δλυνθαι ABC, Athen.; κατὰ περ δὴ οἱ δλ. cet. libri, Stein. — 194. τὸ πλοῖον τοῦτο ἀπιεῖσι; Gomperz τὸ πλοῖον, οὕτω ἄπ. — βίκους φοινικίους, Wessel. βι. φοινικίον. — 195. ἄρτισις Rdz; ἄρτησις cet. libri (s quoque), Stein;

ἄρτους Krueg. suspic. — νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὧδε κατεστάσι; Krueg. ὧδε incl., Eltz suspic. οἷδε. — 196. ὡς ἂν αἱ παρθέναι; Krueg. ἂν incl., Stein suspic. ὅσαι αἰεὶ παρθ. — ἄλλην ἀνεκῆρυσσε, Stein ἄλλην ἂν ἀνεκ. — ὡς γὰρ δὴ διεξέλθοι Bergler, ὡς γὰρ δὴ αἱ ἐξέλθοι libri; δὴ delevit Krueg. — ἔμπηρος ἦν, Stein ἐμπ. εἴη. — ἥ μὲν Schaefer, ἥ μὴν libri. — διετέλεσε, Cob. διατελέει. — ἵνα μὴ usque ad ἄγονται incl. Stein; verba αὐτὸ μέντοι usque ad finem capitis Krueg. in suspensionem vocat. — 197. κατέστηκε Schaefer, κατεστήκει libri. — ταῦτα προσιόντες; Stein (ed. V) δὲ adiecit. — 199. πάντα τρόπον ὁδῶν libri, Stein; ὁδὸν 2, δι' ὧν Bek., ὁσαιῶν Dietsch; ὁδῶν delent alii. — ὡς μιν λάμπειαι, Krueg. ᾧ pro ὡς. — 200. ἔχει, Herw. ἐσθίει. — 202. ἐλάσσων, Cob. μᾶσσων. — κατατίθεσθαι, Herw. ἀποτίθ. — ναντῖλλονται πᾶσαν; AB πᾶσα, quod Cob. scribendum censet. — 203. ἐὼν ὁρέων Rsd, ἐὼν cet. libri et edd. — 204. τοῦ ὧν δὴ πεδίου τούτου τοῦ μεγάλου Herold, τούτου libri om.; τοῦ ὧν δὴ πεδίου τούτου [τοῦ μεγάλου] Gomperz. — δεύτεραι; PRsvdz, Stein (ed. V) δεύτερον. — γινομένη; ABC, Stein (ed. V) γενομένη. — 205. θέλων γυναικα ἦν ἔχειν incl. Krueg.; ἦν in μιν mutat Cob. — 206. πάντως plerique libri, Stein; πᾶν κως Schweigh.; πάντα s, plerique edd. — 207. τὸ ἂν ὁρέω; nonne ἐνορέω? (conf. I 89). — τὰ ante ἐόντα ἀχάρτα incl. Schaefer. — ἔχω γνώμην, Rsd ἐγὼ γνώμην ἔχω, quod Cob. tuetur. — περιγίγνεσθαι Rsvdz; περιγενέσθαι cet. libri, Stein. — διεξίωσι; Stein, Cob. suspic. ὑπεξίωσι. — 209. τὸ μὴ κείνον; Dobree, Krueg., Stein, Cob. μὴ οὐ postulant. — σὺ τοίνυν, Stein (ed. V) σὺ νυν, ABC σὺ νῦν. — 210. περιχωρέοι; C περιχωρέσει (Steinio auctore C περιχορεύει, R περιχορεύοι), in quo Schweigh. probante Kruegero περιχωρήσει latere putat. — ἐπιβουλεύσει Krueg., Stein (ed. V); ἐπιβουλεύει B'R, ἐπιβουλεύοι dz; ἐπιβουλεύσει cet. libri, Stein (ed. crit.). — ἀντὶ δὲ ἄρχεσθαι; Reiske artic. adiecit. — 211. τοῦ καθαροῦ στρατοῦ; Krueg. aut τοῦ ante στρατοῦ adiciendum aut στρατοῦ delendum censet (IV 135). — 212. ἥ μὲν Schaefer, ἥ μὴν libri. — εἰ δὲ ταῦτα οὐ ποιήσης; οὐ in AB a secunda manu pro σὺ est correctum; εἰ δὲ μὴ ταῦτα σὺ π. CPdz, εἰ δὲ ταῦτα σὺ μὴ π. s.

Dietsch „mihi id indicio esse videtur, Herodotum scripsisse εἰ δὲ μή, quae brevitatis ad orationis gravitatem aptissima est, librariorum vero vario modo ellipticam locutionem explevisse.“ Item Dindorf iudicat. — 215. φάλαρα χρυσῶ; Krueg. suspic. φαλ. χρυσαῖ; Stein κοσμέονται ex eo loco quo supra est dictum, huc transponendum censet. — περὶ τὰ ante στέρα Stein in ed. crit., non in edit. V incl. — 216. ἐπιθυμήσῃ AB, Stein; ἄν adiecit Cob.; ἐπιθυμήσει cet. libri. — νόος Krueg., νόμος libri.

LIBER II.

1. πένθος ποιέσθαι incl. Krueg., Naber, Cob. — 2. οἷ γενοίαιτο πρότοι ἀνθρώπων delet Cob.; οἷτινες Naber postulat. — τοῦ γάλακτος et post pauca ὁ Ψαμμήτιχος Rsdz; artic. om. cet. libri, Stein. — πρώτους Rsvd, πρεσβυτέρους cet. libri, προτέρους Herw. — ἐποίησαν τῶν παιδίων Rsdz; παίδων cet. libri, Stein. — 4. ἄστρων ABC; ἀστέρων cet. libri, Stein. — ἐμβόλιμον; Cob. μῆνα desiderat probante Steinio, qui ἐμβόλιμον delendum censet (Burs. Jahresber. 1881—83). — αὐτῆς δὲ αὐτῆς ἐστὶ Αἰγύπτου μῆνος Stein; αὐτῆς δὲ τῆς Αἰγύπτου ἐστὶ μῆνος cet. edd., secuti codd. Rsdz (in his ἐπὶ pro ἐστὶ extat). — 7. ἐνυδρος Hennicke, ἄνυδρος libri. — ὥς om. ABC, incl. Stein. — 8. πρὸς μεσαμβρίας τε καὶ νότον plerique libri; μεσαμβρίῃ Rd; μεσαμβρίην et νότον sz, Stein. — τῆς ante οδοῦ Stein (ed. IV) incl. — κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον Stein; τεταμένον pro κατὰ Rsvdz, quod plerique receperunt; τεταμμένον vs, ex quo Bek. τετραμμένον coniecit. artic. τόν, qui extat in A²CP ante verba καὶ τοῦ Ἀραβίου, Stein delevit. — τεσσάρων καὶ δέκα Dietsch; καὶ δέκα libri om. — 10. ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν; Bek. et Stein genitivum posuerunt. — ὥσπερ γε τὰ περὶ Ἴλιον; Rsdz ὥσπερ τὰ τε π. Ἴ.; fortasse utraque particula est servanda. — ὥς γε εἶναι Schweigh.; ὥστε εἶναι ABCP, ὥς εἶναι Rsdz. — 11. θαλάσσης post καλεομένης om. Rs, fortasse recte. — κόλπον Krueg. incl.; Ἀράβιον, τὸν ἔρχ. λέξων Schweigh. incl. — συντετραίνοντας ABC¹, συμπεραίνοντας cet. libri, quod Herw. tuetur.

— 12. τῇ χώρῃ Stein incl. — καταρρηγνυμένην ABC (simplici ρ), κατερρηγνυμένην cet. libri, κατερρηγμένην Bek. — Σύροι Stein, Σύριοι libri. — 13. εἰ ἀναβῆ; PRsd¹ ἢ ἀναβῆ. — ἐπιδιδῶ et ἀποδιδῶ Reiz, ἐπιδιδοῖ et ἀποδιδοῖ libri. — καὶ τὸ ὁμοιον ἀποδιδῶ ἐς αὐξῆσιν Krueg. incl. — ὕδατος sub finem capitis Cob. delet. — 14. οἰκέοντες Αἰγυπτίων, Rs Αἰγ. οἰκ.; e margine Αἰγ. videtur irrepsisse. — 15. ἥδη γάρ; Krueg. suspic. ἡ γάρ. — 16. δεῖ προσλογίζεσθαι; Krueg. postulat ἔδει. — οὐρῶν τῇ Αἰβύῃ plerique codices, Stein; οὐρ. τῆς Αἰβύης cod. Remig., plerique edd. — οὐ γάρ δῆ, Gomperz ἡ γάρ δῆ. — 17. ὧδέ κη Reiske; ὧδε καὶ libri, Stein. — ἐκ τῶν Καταδούπων; PRsdz, Eust., Stein ἀπὸ τ. Κ. — παρεχόμενος ταύτῃ; AB, Stein (ed. IV) παρ. ταύτην. — 18. τῆς ἐμ. γνώμης Valck., τῇσι ἐμ. γνώμῃσι libri. — ἔπεμψαν ἐς Ἀμμωνα; nonne rectius Ἀμμωνος? Herodotus aut παρὰ Ἀμμωνα aut ἐς Ἀμμωνος dicere solet. — 19. παρὰ Krueg. incl. — τὰ λελεγμένα AC; τὰ λεγόμενα cet. libri, Stein; incl. Krueg. — 20. τῶν ὁδῶν incl. Naber et Krueg., retinet Stein. — 22. οὐδ' αὖτη Stein, οὐδ' αὐτῇ libri; quae sequuntur ex Steinii coniectura, quae mihi simplicissima videtur, scripsi; τόπων ἐς τὰ ψυχρότερα; τῶν τὰ πολλὰ ἔστι ἀνδρὶ γε ABC, ψυχρότατα omissis τόπων et γε PRsvz. — οὐδὲ οἰκός; C, Stein οὐδὲν οἰκός. — 23. τινα τῶν; nonne τῶν τινα? idem Gomperz suspic. — 24. τε ἡ Stein; ἡ ABC, γε ἡ P, γέη vel γεη Rs. — διψῆν; διψᾶν? conf. Bred. p. 379. — 25. οὐκ ἔόντων ἀνέμων s (ὄντων pro ἔόντων), plerique edd.; καὶ ἀνέμων cet. libri, Stein; pauca interciderisse (οὐδαμὰ ἐπεχόντων) suspic. Gomperz. — ἔωθε ABC, εἴωθε s; ἔώθεε cet. libri, Stein. — 26. ἔωντοῦ Stein, Abicht; αὐτῷ ABCPz, om. Rsd. — 28. ἀπηγμένα Bek.; ἀπηγημένα Rsd, ἀπιγμένα cet. libri. — αὐτῷ μὲν; Rsvd, Gomperz οὗτος μὲν. — γενόμενα PRsdz; γινόμενα cet. libri, Stein. — 30. τὴν Αἰθιοπίαν AB; τῶν Αἰθ. cet. libri, Stein. — κατέστασαν Rdz(s?); κατέστησαν cet. libri, Stein. — ἄλλη πρὸς Ἀραβίαν Bek., ἄλλη δὲ π. Ἀρ. libri, δὴ pro δὲ Eltz. — Ἀσσυρίων; Rsd Σύρων. — 31. τοσούτοι Reiske, τοσούτῳ Rsvd, οὗτοι cet. libri. — 32. ἴδοιεν; Krueg. ἄν adiecit. — τῇ τελευτᾷ τὰ τῆς Αἰβύης Krueg. (τὰ Reiske

adiecit, qui ἦ κτλ. posuit); in libris extat ἡ (ῆ, ῑ) τελευτᾷ (vel -τᾷ) τῆς Αιβύης; Stein ἡ τελευτᾷ τῆς Αιβύης. — τὰ κατὸν περθε Krueg. incl. — εἶπαι ὦν Stein, ἐπεὶ ὦν libri, εἶπον Reiske, ἐκεῖ vel ἐκεῖνον Bek. — ὕδατι Stein edit. crit.; ὕδασι ABC, Stein edit. IV. — 33. ἐς τοῦτο, Abicht ἐς τοσοῦτο. — ὡς Κυρηναῖοι ἔλεγον ABC, ὡς οἱ Κυρ. ἔλ. cet. libri et edd. — Νεῖλον; 2, Krueg. τὸν Ν., fortasse recte. — ἐκ Κελτῶν; nonne ἐκ. Κ. τε? — διὰ πάσης Εὐρώπης Valek. incl., qui idem ῥέων paucis supra delevit. — 34. οὐδεὶς ἔχει λέγειν; Herw. non male suspic. οὐδεὶς οὐδέν. — 35. πλείστα ABC, Stein; πλέω cet. libri. — ἡ ἄλλη πᾶσα χώρα incl. Stein, Cob. — κατ' οἴκους ἑόντες, Cob. κατ' οἴκους ἔχοντες. — 36. ἡ δίαίτα Schaefer; in libris ἡ deest. — 39. πῦρ ἀνακαίονσι Schaefer, πυρὴν καίονσι libri. — μέλλοι γίνεσθαι scripsi, μ. γενέσθαι libri. — φέρονσι incl. Krueg., qui idem post pauca οἱ δὲ ante φέροντες, ubi Bek. οἱ μὲν scripsit, incl. — 40. ἐπεὶ ἀποδείρωσι τὸν βοῦν, κατευξάμενοι Stein, qui ante haec verba aliquid intercidisse putat; RPs ἐπ' ἦν (ἐπήν Ps) προνηστεύωσι (προνηστεύουσι s) τῇσι (τῇσι P) καὶ ἐπ' ἦν (ἐπήν Ps) κατεύξονται (κατεύξονται s) θύουσι τὰν βῶν (τὸν βοῦν P, τὸν βῶν s) καὶ ἀποδείρωντες. Cob. ἐπήν προνηστεύωσι τῇ Ἰσι, id quod extat in v, cod. Remig., tribus Paris., recipiendum et quod paucis supra extat προνηστεύσαντες δὲ θύουσι delendum censet. — 42. νυν, quod deest in PRsdz, Cob. delet. — ὁμοίως ἀπαντες σέβονται, Rd(s?) σέβονται ante ὁμοίως; fortasse σέβονται est delendum. — μηχανήσασθαι (τοιόνδε)· κριὸν Krueg.; similiter Herold et Stein τάδε supplent: — προσχεῖσθαι P, Stein (ed. IV), προεκθέσθαι Rsvdz, προέχεσθαι cet. libri. — ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων Ἀμμώνιοι; Krueg. et Stein μαθόντες supplent, Cob. ἔμαθον. — 43. ἤκουσα, ὅτι; PRsvz ὡς, fortasse recte; conf. c. 45. — 43. Αἰγύπτιοι τοῦ Ἡρακλέος ABC, τοῦ Ἡρ. Αἰ. cet. libri, unde τοῦ Ἡ. delendum apparet; idem Cob. censet. — οὔτοι ante οἱ θέμενοι incl. Krueg. et Cob. — ἡ τοῦ Ἡρακλέος; Krueg. suspic. ἡ τὸ Ἡρ. — 44. μέγαθος incl. Krueg.; μέγα φῶς Reiske, Eltz; μέγας Abicht; μεγάθει μέγαλου Herw. — 45. δῶν (δῶν C) Valek., alii; ὦν cet. libri, Stein. — 46. αἰπόλοι, Schaefer

κόλοι. — ἐκ δὲ τούτων εἰς; Stein ἔνα pro εἰς; librorum lectionem Baehr defendit. — 47. εἰς τὸν ποταμόν; ABC (auctoribus Schweigh. et Gaissf.), Stein ed. crit. ἐπὶ τ. π. — τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ delet Cob. — τοὺς ὅς incl. Stein; equidem articulum solum deleverim. — 48. Αἰγύπτιοι; artic. ol, qui deest in ABC, delevi. — 52. ἔθνον δὲ πάντα, Hermann πάντων. — διελθόντος PRsdz; διεξελθόντος cet. libri, Stein. — 53. ἔνθεν δὲ ἐγένοντο ABC (= I 111); ὅθεν δὲ ἐγ. cet. libri, Stein (= V 62). — 55. καὶ σφεας; Krueg. suspic. καὶ σφεα; Herw. καὶ αὐτοὺς expungendum et καὶ σφέας, ὑπολαβεῖν <γὰρ> θεῖον εἶναι τὸ ἐπ. αὐτοῖσι, ἐκ τούτου ποιῆσαι scribendum censet. — 56. δοκέει syb; δοκέειν cet. libri, Stein. — φηγῷ πεφυνκίῃ; Valck. εὐ adiecit; Herw. αὐτόθι πεφυνκίῃ transponendum censet. — 59. δεύτερα; Stein δὲ adiecit. — 62. τῇσι θυσίῃσι (sic in omnibus libris) ἐν τινι νυκτὶ (ἐν τῇ νυκτὶ P¹Rsdz, Abicht, Stein ed. IV); τῆς θυσίης Schweigh., quem secuti sunt Abicht et Stein (ed. IV). — τῆς θυσίης post τὴν νύκτα incl. Krueg. — 64. ἀνιστάμενοι Naber recte incl.; nam in A¹B¹ legitur ἀνιστ. ἄλονται, in cet. libris ἄλονται ἀνιστ. — 65. ἐοῦσα δὲ Αἰγυπτos libri; δὲ delevi; Krueg. δὴ suspic., Bek. ἡ; Reiske, Dietsch, Stein γάρ. — καὶ ante τὰ μὲν σύντροφα Krueg. incl. — τὰ ante ἱρὰ incl. Valck.; τὰ θηρία ἱρὰ Stein supplevit. — Stein et Krueg. post εὐχὰς aliquid intercidissee putant. — 66. διαδύνοντες Stein (ed. IV), Cob.; διαδύοντες libri. — 68. τῶν δὲ κροκοδείλων φύσις, Schaefer κ. δὲ κρ. ἡ φύσις. — θνητῶν, Cob. θηρίων. — κατὰ λόγον τοῦ σώματος delet Gomperz. — ὡς ἐπίπαν; Rsd fortasse rectius ὡς τὸ ἐπίπαν. — 69. ἐσθέντες Rsvdz (εἰς^v P); ἐνθέντες cet. libri et edd. — ταριχεύσαντες PRsdz; ταριχεύοντες cet. libri, Stein. — 70. δειλάση, Herw. δέλεαρ θῆ. — 71. ὅπλοι βοός Stein incl. — ἀκόντια Schaefer incl. — ποιέσθαι ABC; ποιέται cet. libri, Stein. — ἐρυνθὰ ἐς τὰ μάλιστα αλετῷ Stein ed. IV. — ἐγκοιλήνας (ABC) scripsi cum Cob. pro ἐγκοιλήνας. — ἐσκειμένον (ABC) Stein, ἐγκειμένον cet. libri; fortasse etiam ἐστιθέναι et ἐσέθηκε pro ἐντιθ. et ἐνέθ. scribendum est. — χρυσόχομα, Herw. χρυσοχρόα. — 77. αἰ ὄραι Herw. delet. — 78. ξύλινον, Herw. ξύλον. — πάντη post ὅσον

τε incl. Stein. — 79. *ἔν ἐστι* Wessel., *ἔνεστι* libri. — τὸ οὖνομα Wessel. incl. — *ἀοιδὴν τε*; Lhardy, Krueg. *ἀοιδὴν γε*. — 80. *τόδε μέντοι ἄλλο* H. Stephanus; τ. μ. *ἄλλοισι* libri; Stein lectione librorum servata *Ἑλλήνων* incl. — 86. Stein post *μιμημένα* lacunam signavit „exciderunt talia fere *τρία* ὅσαι *περ καὶ ταριχεύσεις* κατεστᾶσι.“ — 89. *γένωνται*, Herw. *ἀπογένωνται*. — 90. *οἱ τοῦ Νεῖλου* Rsdz; *οἱ* om. cet. libri, Stein (ed. crit.). — 91. *πρόπυλα*, Herw. *προπύλαια*. — 92. *οἱ κατόπερθε τῶν ἑλέων οἰκέοντες Αἰγύπτιοι*; Rsd om. *οἰκέοντες*, fortasse recte. — 93. *οὔτοι*, quod deest in ABC, om. plerique edd., retinuit Stein. — 94. *ἄγρια* incl. Valck., alii, retinuit Stein. — *φρούξαντες*, Dobree *θρούφαντες*. — *ἐσδὺς* cum Cob. scripsi, *ἐνδὺς* libri. — 96. *διαβυνέεται* cum Cob. scripsi, *διαβύνεται* libri. — *δύνεται πλέειν*; ABC *δύνανται*, quod non prorsus reiciendum statuerim. — 97. *ἔστι δὲ οὐκ οὗτος* Rsvd, *οὐδ’* pro *οὐκ* cet. libri; Stein *οὐδ’* retinuit ratus ὁ *ἑωθὼς* supplendum. — *ἀπὸ θαλάσσης*; nonne *τε* adiciendum est? — 99. *προσέστι δέ τι αὐτοῖσι* cum Cob. scripsi (= II 147); in ABC *τι* post *αὐτοῖσι*; Stein ex Rsd *καὶ* ante *αὐτοῖσι* adiecit. — *κατὰ ἥκονον* Struve, Bred.; *κατὰ τὰ ἥκονον* libri, Stein. Idem iam Dietsch recepit IV 76; V 11, 89, 112; VI 54, 88. — *Μίνα τὸν πρῶτον* Stein ed. IV; *τὸν Μ. τὸν πρῶτον* Rsvd; *τὸν Μ. πρῶτον* cet. libri, Stein ed. crit. — *πάντα ῥέειν*; Stein suspic. *πάσαι ῥέειν*. — *ὅς ῥέει d*, ὡς *ῥέει* cet. libri; ὡς *ῥέῃ* Stein. — *ἔστι γὰρ* usque ad *Αἰγύπτου* Abicht incl. — 100. *τούτῳ τιμωρέουσιν*; nonne *τούτῳ* δῆ? — 100. *δὲ* post *καλέσασαν* Abicht incl.; δῆ Krueg. suspic., γὰρ Stein. — 101. *κατ’ οὐδέν*, Stein *καὶ οὐδέν*. — *Ἥφαιστου*; nonne *Ἥφαιστείου*? — 102. *πολλὴν τῶν...*; Gaisf. pro *τῶν* suspic. *αὐτῶν*; Schweigh. *Αἰγυπτίων*, Stein *ἤρχε* intercidisse putat. — *γλιχομένοις*; Cob. non male *γινομένοις* (V 2) quod si recipere voles, dele *καὶ* ante *δαινῶς* (om. Ppr. Rsvd). — 104. *ἔφασαν Αἰγύπτιοι* PRsdz; *ἔφ. οἱ Αἱ.* cet. libri, Stein. — 106. *τὰς δὲ στήλας* Rsvd; *αἱ δὲ στήλαι* cet. libri, Stein. — 107. *τῷ ἐπέτρεψε Σέσωστρις* PRsdz; *τῷ ἐπ. ὁ Σ.* cet. libri, Stein. — *τὸν ἀδελφεὸν ἑαυτοῦ*; Stein (ed. IV) *αὐτοῦ*, Krueg. artic. incl. — *ἐξ τοὺς δύο*; Gomperz μὲν ante *δύο* addit. —

τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποσ. ἅμα τῷ πατρὶ Gomperz incl. — 108. τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο incl. Wessel., Cob., Gomperz. — ἡ Αἴγυπτος; artic. om. ABCd, fortasse recte. — 109. τῆς τεταγμ. ἀποφορῆς incl. Krueg. et Gomperz. — ἐπανελεθεῖν; Krueg. aliquid intercideris suspic.; quae sequuntur usque ad finem capitis idem incl. — 110. βασιλεὺς δὲ οὗτος δὴ Rδ, Stein; δὲ δὴ οὗτος s, δὴ οὗτος δὴ Ppr., μὲν δὴ οὗτος ABC et plerique edd.; μὲν δὴ οὗτος δὴ P corr. 2. — 111. κατελθόντος μέγιστα; Krueg. suspic. ἐς τὰ μέγ. — 113. ὅτεσιν Bek., ὅτεφ libri. — τὸ μέχρι ἐμεῦ ἀπ' ἀρχῆς Rsvd, Stein; μέχρι ἐμεῦ τὸ ἀπ' ἀρχῆς AB; μέχρι ἐμεῦ τῷ ἀπ' ἀρχῆς Pz C corr., cet. edd.; suspicor artic. a margine in textum irrepsisse. — 114. ἐς γῆν ταύτην; PRsdz, Stein ἐς γῆν τὴν σὴν. — ἀνόσια ἐργ., Krueg. ὁ ἀνόσια ἐργ. — 115. μηδένα ξείνων, Gomperz μηδένα ξείνον. — τῆς ἐμῆς γῆς; nonne γῆς τῆς ἐμῆς? — 116. ἐς δ Struve incl., ἐκὼν Stein scripsit. — κατὰ περ ἐποίησε Reiz, κατὰ γὰρ libri; κατὰ παρ- ποιήσε Bek., δηλοῖ δὲ κατὰ παρποιήσε Gomperz. — ἀριστείῃ, Stein ἀριστηίῃ. — ἐπιμένεται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσείῃ usque ad ἐκατόμβας incl. Schaefer; etiam quae antecedunt ἐπιμένεται δὲ αὐτοῦ κτλ. et quae sequuntur usque ad finem capitis suspi- cionem movent; idem Gomperz videtur sentire. — 117. τὸ χωρίον vel καὶ τὸδε τὸ χωρίον Valck. incl. — 118. δίκας ὑπέχειν τῶν (vel τὰ) Struve; in libris extat ἄ. — βασιλεὺς post Αἰγύ- πτιος Cob. incl. — 120. οὐδὲ οἱ ἄλλοι Bek., artic. om. libri. — 121α. ἐπελθόντας; Rsvd, Cob. ἐλθόντας. — 121ε. ἐσελεθεῖν ὥς; CPz ἐς, Abicht πρὸς pro ὥς. — 122. εἴ γε A'BRsvd; εἴτε δι' ἄλλο τι εἴτε Pz, οὔτε δι' ἄλλ' ὅτι εἴτε C, εἴτε δι' ἄλλο ὅτι εἴτε A². — ἐνὸς αὐτῶν, Stein ἐνὸς ξαντῶν. — 123. ἐσδύνειν Rsvz, Stob.; ἐσδύνει cet. libri, Stein. — ἀρχηγετέιν Dind., Cob.; ἀρχηγετεύειν libri. — 124. θυσίῶν Rsv; quod in cet. libris adiectum est τουτέων Stein recepit. — ἐτέροισι ἔταξε; Krueg. ἐτέρους ἔταξε, Naber ἐτέροισι ἐπέταξε. — τὴν τρίμηνον ἕκαστοι Gomperz; τὴν τριμ. ἑκάστην libri et edd. — ταύτης τε δὴ Reiz, ταύτη vel ταύτη δέ (vel τε) δὴ libri. — 125. ἐχόμενα Bek., ἐπόμενα libri. — εἴτε; Krueg. suspic. εἰ μὴ. — ἔστι post δεδα- πανῆσθαι Cob. incl. — 126. ἐν τοῖσι ἔργοισι delent Abicht et

Gomperz, ἐν delet Valck., ἐπὶ pro ἐν coniecit Werfer. — 127. ante οὕτε γὰρ aliquid intercidisse Krueg. et Abicht putant. — περιρρέει Rs; περιρρέειν cet. libri, Stein (ed. crit.). — τῶντὸ μέγαθος, Stein (ed. IV) τὸ μέγαθος; Herw. τῆς ἐτέρης τῶντὸ μέγαθος incl. — οἰκοδόμησε H. Stephanus pro οἰκοδομῆς. — 128. ταῦτα ἔξ; Krueg. τὰ adiecit. — 129. δικαιοτάτα Krueg. et Cob.; δικαιοτάτας libri. — ταύτην Krueg. incl. — τὸ μῦνον Rs v; τὴν μ. cet. libri, Stein. — 132. φασὶ γὰρ δὴ Rs v d; δὴ om. cet. libri, Stein (ed. crit.). — 133. συνταχύνειν αὐτὸν plerique libri, Stein; σ. αὐτῷ dz, cet. edd. — ἔξ ἔτεα, Herw. ἔξ ἔτι ἔτεα. — 134. πυραμίδα δὲ καὶ Rs v d; καὶ om. cet. libri, Stein (ed. crit.). — ἀπελίπεντο, Bek. κατελίπεντο. — λιπομένων ἦν Schaefer, alii; ἦν λιπομένων PRs v, Stein (ἦν λειπομένων C, ἦν λειπομένη AB). — ἐπεῖτε γὰρ κτλ.; interpunxi ut Krueg., non quod textum sic emendatum putarem, sed quia nihil melius inveni; ceterum γὰρ quoque suspicionem movet. Gomperz ἔπειτεν. — 135. Ξάνθου Cob., Ξάνθεω libri et edd.; post pauca μιν om. ABCd. — ὥς ἂν εἶναι Ῥοδώπιος Valck.; Ῥοδώπι Schaefer, Stein, Ῥοδώπιν vel Ῥοδώπιν libri; ἂν incl. Krueg., in μὲν mutavit Gomperz. — οὐδὲν usque ad ἀναθεῖναι Gomperz incl. — ἐωντῆς post μνημήιον Herw. in suspicionem vocat (conf. IV 166). — τυγχάνει, Stein τυγχάνοι. — post ὕστερον ταύτης Stein et Herw. ἐτέρη supplendum censent. — 136. μήτε αὐτῷ R (μήτ' s v); μὴ δὲ cet. libri, μηδὲ Stein (ed. crit.). — ἐκείνω incl. Krueg. — 137. τασσομένων ABCP^m; γενομένων P^t Rs v, Stein. — ἡ ἐν Βουβάσσι πόλις PRs v z; ἡ ἐν Β. πόλις cet. libri, Stein. — 141. τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων; nonne τῶν μαχ. τῶν Αἰγ.; — πέμπειν Rs z; πέμπει cet. libri, Stein (ed. crit.). — ἀπικομένον Reiske; ἀπικομένους libri, Stein (ed. IV). — αὐτοῖσι incl. Schaefer, qui antea ἀπικομένοις; Krueg. αὐτίκα vel ἐπιούσι suspic.; Herw. ante αὐτοῖσι aliquid deesse censet; idem ἀντίοις pro ἐναντίοις postulat. — ὄπλων incl. Stein (ed. IV); extat in PRs v z, Eust., in cet. libris ἀνόπλων. — 142. καὶ πρὸς Rs v; πρὸς om. cet. libri, Stein (ed. crit.). — οὐ μὲν Rs v, οὐ μέντοι cet. libri, Stein. — ἐπαντεῖλαι Bek.; ἐπαντεῖλαι libri (om. Rs v), Stein. — 143. ἐκκαιδέκατον; Krueg. suspic. ἕκτον καὶ δέκατον. — ἐς δ

Struve; ἕως οὗ libri (ἐς οὗ s), Stein. — ἐπὶ τῇ ἀριθμῇ Gompertz incl. — πύρων ἐκ πυρώμιος γενόμενον Rsv, πύρων ἐπονομαζόμενον cet. libri. — κατὰ Ἑλλάδα Stein, κατ' Ἑ. libri. — 144. οἰκόντας Rsv, οὐκ ἔοντας cet. libri (οὐκ οὐκοντας AB¹), Athen., Stein (ed. IV). — 147. ἐς ante δυνάδεκα μόρας om. Rsv, plerique edd. — 148. ὑπὲρ τῆς λίμνης; artic. nonne delendus est? — παραλαβόντες Krueg. incl. — ἐλιγμοὶ Bek.; ἐλιγμένοι ACd; ἐλιγμοὶ cet. libri, Stein. — 149. περίμετρον, Herw. μέτρον. — μὲν post ἐξαπέδον Krueg. incl., τε Stein scripsit. — ἡ ταύτη Haupt, ἡ om. libri. — 150. γίνονται Rsv; γένοιτο cet. libri, Stein. — καὶ κατὰ τὸ ex Kruegeri coniectura; κατὰ libri om. — ἐν ante φρεσὶ om. Rsv, Cob. — αὐτὸν ποιήσαντα, Krueg. αὐτὸ π.; Bek. τὰ ἐποίησε supplendum censet. — 152. μετ' ἑαυτοῦ Krueg. incl. — 154. ἐν τούτοις δὴ; Eltz, Stein, Abicht δὲ pro δὴ. — ἀρξάμενοι, πάντα; Gompertz ἀρξ., ταῦτα. — 155. τὸ ἐν Αἰγύπτῳ Cob. incl. — ἦν ante θῶμα, quod deest in ABCd, Dietsch incluserat; item Cobet. — 156. οὕτω μὲν; Bek. et Gompertz οὕτος μὲν. — δευτέρων, Gompertz δεύτερον. — ἐν δὴ ὧν; Bek., Stein (ed. crit.) δὲ pro δὴ. — φοίνικες τε Rsv; τε om. cet. libri, Stein. — δὴ post ὅτε, quod in Cs extat, Stein deleuit. — Διονύσου καὶ Ἰσίου, Herw. Δ. καὶ Δήμητρος. — 158. τῆς μήκος μὲν Rsv; μὲν om. cet. libri, Stein. — 160. συγκαλέεται, Cob. συγκαλέει. — παντὸς τοῦ δικαίου; Krueg. suspic. πάντως. — 161. σφάτευμα ὁ Ἀπρίης μέγα Pz, Stein; σφ. μέγα Ἀπρίης Rs, μέγα om. cet. libri. — μεγαλωστί; Rsv, Naber, Cob. μεγάλως. — 162. interpunxi cum Cobeto post μὴ ποιέειν. — ἐπαίρας; Wessel. et Cob. τὸ σκέλος supplendum censent. — ὅμως δὲ αὐτόν, Cob. αὐτὶς pro αὐτόν. — ὑποκρίνασθαι et παρασκευάζεται Rsv; ὑποκρίνεσθαι et παρασκευάζετο cet. libri, Stein (ὑποκρίνασθαι ed. IV). — λόγον ἑαυτῷ Wessel., λ. αὐτῷ libri. — 165. ἀνείνται Bred., ἀνέωνται aut ἀνέονται libri. — Ἀνόσιος R (Ἀνόσιος sv); Ἀνύτιος cet. libri, Stein. — 167. οἱ Ἕλληνες; R οἱ om. — 168. post Ἐμποτυβίαν in Rsv extat ἄλλοι; Krueg. ἄλλοι χίλιοι suspic. — 169. τὰ δένδρεα Cob. incl. — 171. πάσης ante Πελοποννήσον Stein incl., τῆς Cob. coniecit. — 172. προμηθεύεσθαι ξωντόν Rs, Eltz,

Krueg.; *πρ. ἐαυτοῦ* cet. libri, Stein. — 173. *ὅτεν* post *μέχρι* Krueg. incl. — *πληθώρας* Rsv; *πληθούσης* cet. libri, Stein. — *ἐὰν δὲ χρῆσονται, ἐκλύουσι* Rsz; om. haec verba cet. libri, Stein; fortasse recte, quod ne Valla quidem ea legit. — *ἐκράγειη*, Herw. *διακράγειη*. — *οὕτω δὴ*, Gomperz *οὕτω δέ*. — 174. *καὶ ἡλίσκετο* Valck., *κατηλίσκετο* aut *καταλίσκετο* libri. — *ἀληθείας* Rsv; *ἀληθέων* cet. libri, Stein. — 175. *θωμάσια οἶα* Abresch, Madv., Stein (ed. IV); in libris *οἶ* pro *οἶα*. — *ὑπερβαλλόμενος*; ACP, Stein *ὑπερβαλλόμενος*. — *τὸ μέγαθος* post *ὅσων τε* suspicionem movet. — *τὸ δὲ εἶδος* *δωδέκα* (*δῶδεκα* z) *πηχέων* non extant nisi in svz. — *ἐνθύμιον* Valck., *ἐνθυμητόν* Bek.; *ἐνθυμιστόν* libri (ἔσθ. Rs) Stein. — *ἐγγεγονότες* Schweigh., *ἐγ.* libri. — 176. *Αἰθιοπικοῦ* Rsv, Valla; *τοῦ αὐτοῦ* cet. libri, Stein, fortasse rectius; at idem Romanus post pauca recte *μεγάλον* pro *μεγάρου*. *ἐόντες* post *Αἰθιοπικοῦ* Schweigh. correxit pro *ἐόντος*. — 178. *ἐνοικῆσαι*, B non male *ἐσοικῆσαι*. — *οἰκίειν* post *βουλομένοιαι αὐτῶν* Gomperz incl. — 180. *αὐτόματος* Rsv; *αὐτομάτως* cet. libri, Stein. — 181. *εἴτε ἐπιθυμῆσας* scripsi, *εἴτ' ἐπ.* libri. — *οἶ δὲ Ἀρκεσίλεω* scripsi, *οἶ δ' Ἀ.* libri. — *ὅπ' ἐκείνην* Schaefer, *ἐπ' ἐκείνην* libri. — *ὁκότε* *ἔλθοι* Rsv; *ὁκότε* *ἔλθοι Ἀμασις* cet. libri, Stein. — *τετραμμένον*, Rsv *ἰδρυμένον*.

LIBER III.

1. *συμβουλῆς* Rsv; *βουλῆς* cet. libri, Stein. — *Ἀμάσι* Lhardy; *Ἀμασιν* libri, Stein. — *ἐπρηξε ταῦτα* Cob. incl. — *συμβουλῇ* CPdz; *συμβουλῇ* cet. libri, Stein. — *κελεύων* Krueg. incl. — 3. *στρατιήν*; Rsv, edd. *στρατηλὴν*. — 4. *ἐπικούρων Ἀμάσιος* Stein; rectius fortasse *τῶν Ἀμάσιος* Rsv. — *ὄνομα* *δέ οἶ ἦν* Rsv; *ἦν* om. cet. libri, Stein. — *πολέμια* Rsvz Remig.; *πολεμικά* cet. libri, Stein. — *τὴν ἔλασιν* Cob. incl. — 5. *ἐστὶ Σύρων* Dobree, Stein; *ἥ ἐστὶ Σ.* libri, *γῇ ἐστὶ Σ.* Gronov. — *ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδόν*; nonne ὁδοῦ ut IV 18? — 6. *δι' ἔτεος* Gomperz; *δι' ἔτεος* (vel *ἔτους*) *ἐκάστων* Rs, *δι' ἔτους ἔτεος ἐκάστων* v; *δις τοῦ ἔτεος ἐκάστων* cet. libri, Stein. —

κεινὸν PRsv, Stein; κείμενον cet. libri. „difficile est dictu
 utrum rectius κείμενον an κεινὸν scribatur.“ (Dietsch). — 9.
 τῶν ὁμοβοείων ABC²d; τῶν om. cet. libri, Stein. — τῶν ἄλλων
 δερμάτων; Rsv om. τῶν, Stein incl. — διὰ δὴ τούτων; R τοῦτο,
 sv τούτου pro τούτων. — τριῶν om. ABCd, ex additamento
 ortum Baehr et Abicht putant. — 11. ἐξ ἀμφοτέρων; ἐξ, quod
 deest in Rsv, Krueg. et Gomperz incl. — τῶν στρατοπέδων
 Gomperz delet. — 12. τῶν γὰρ ὁστέων; fortasse γάρ, quod
 deest in Rsv, delendum est. — διαρρήξιας Psz, διαρρήξεις
 ABCd; διαρράξιας Rv, Gomperz. — ἐμέ γε (R) scripsi; ἐμέ γ'
 libri et edd. — πῖλους τιάρας; Gomperz τιάρας in suspicionem
 vocat. — ἔόντα εἶδον Rsv, om. cet. libri, incl. Stein. — 13.
 ἔτερα τοιαῦτα Rsv; ἔτερα om. cet. libri, Stein. — ὁμοίως καὶ
 Struve; ὁμ. ὡς καὶ Rsv; ὁμ. ἂ καὶ cet. libri, Stein (ed. crit.).
 14. παρήσαν Reiz, παρήσαν vel παρήσαν libri. — ἀγόμενον
 Dindorf, Bred.; ἀγεόμενον qz, ἡγεόμενον B; ἡγεόμενον cet.
 libri, Stein. — ἄλλων ante πυνθάνεται Krueg. incl. — ὡς ἀπε-
 νειχθέντα ὑπὸ τούτου; Krueg. ἦκουσε pro ὑπὸ τούτου, Abicht
 ὑπὸ τούτου ἦκουσε, Stein post ὡς intercidisse pauca suspic. —
 τῶντὸ ἐποίησε τὸ ABCd, Dietsch; καὶ ex cet. libris Stein
 adiecit. — 15. εὔρον ABCd; εὔρον αὐτοῦ cet. libri, Stein. —
 ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε; in z et cod. Remig. solis δὴ extat; τῷδε
 (= III 38) retinui cum Gomperzio; Reiske et Stein τῷ τε. →
 Αἴβρος cum Bekkero inclusi; τῷ Αἴβρος Ἰνάρω z, Remig.;
 Ἰνάρω τῷ (vel τῷ) Αἴβρος Rs(v?); τῷ Αἴβρος om. cet. libri,
 Stein; Ἰνάρω τοῦ Αἴβρος παιδὶ Ἰθαννύρα Gomperz. — 16.
 ταῦτά οἱ Rsv; οἱ om. cet. libri, Stein. — κεντροῦν Rs; κεντοῦν
 cet. libri, Stein. — τὸ πῦρ Pz, Stob., τὸ om. cet. libri; item
 post pauca τὸ πῦρ Stob., πῦρ libri; Stein utroque loco artic.
 om. — κατακαίειν γε Schweigh., κατακαίειν τε ABCPd, τε
 om. cet. libri. — πλησθὲν δὲ αὐτό; Abicht αὐτὸ incl., Krueg.
 αὐτὶς suspic. — οὕτω δὴ Rsv; δὴ om. cet. libri, Stein, Gom-
 perz, tuetur Cob. — τῶν τις Ἀλγυπτίων Rsv; τις τῶν Αἰ. cet.
 libri, Stein; ante haec verba ἄλλος Cob. delet. — ἀποθανόντα
 μέλλου Stein (ed. III), μέλλου ἀποθανόντα Rsv; ἀποθανόντα
 μέλλοντα cet. libri, Stein (ed. crit.). — 18. τοὺς ἐν τέλει ἐκά-

στους, Gomperz *ἐκάστωτε*. — 19. *ὀρκίοισι τε* Rsz; *τε* om. cet. libri, Stein (ed. crit.). — 20. *ἐντειλάμενός τε* Rsv; *τε* om. cet. libri, Stein. — *ἀξιοῦσι* om. Rsv, Cob., Gomperz. — 21. *τὰ* ante *τόξα* om. Rsv, Gomperz. — 22. *τὸν χρύσεον εἰρώτα στρεπτόν*; Stein *τὸν χρυσὸν* (Rsvz) *εἰρώτα τὸν* (R) *στρεπτόν*. — *κόσμον αὐτῶν* s; *κόσμον αὐτοῦ* cet. libri, Stein. — *πῆδαι* Gomperz incl. — 23. *εἰκοσί τε* Rsv; *τε* om. cet. libri, Stein. — 24. *πάντων τε* Rsv; *τε* om. cet. libri, Stein. — 25. *αὐτοῦ ταύτη* Rs; *ταύτη* om. cet. libri, Stein. — *ἐπεῖτε δὲ στρατευνόμενος*; Rsv *πορευόμενος*, quod Cob. probat. — 26. *ὑπ' αὐτῶν Ἀμυωνίων*, Cob. *ὑπὸ τῶν Ἀμ.* — 27. *εἰματά τε* Rsv; *τε* om. cet. libri, Stein. — *ἀπικομένων* Rsv, Cob.; *ἀπικομένους* cet. libri, edd. — 28. *ἀπάγειν*; Rsv et Cob., qui *ἄξοντες* delet, *ἄγειν*; *ἐπάγειν* z. — *τετράγωνον*; Caylus, Stein *τι τρίγωνον*. — *ὑπὸ δὲ τῇ γλώσῃ* Jablonsky, *ἐπὶ δὲ κτλ.* libri. — 29. *ἡ ὀρεῇ* Schaefer; *ὀρεῇ* libri, Stein. — *ἄξιός μιν* Rsv; *ἄξιός μιν γε* cet. libri, Stein. — 30. *τῶν κακῶν* Stein incl. — *εἶδε ὄψιν* recepi ex Rs; *ὄψιν εἶδε* cet. libri, edd. — *ἐδόκει* Stein (ed. crit.), *ἐδόκει* Schol. Aristid., *ἔδοξε* libri. — *προσαγαγόντα* R, Bek. ex coniectura; *προσαγαγόντα* cet. libri. — 31. *κελεύων* post *νόμος* Krueg. incl. — post *βασιλῆους* Cob. ex Rsv, Valla *καλεσμένους* adici iubet. — 32. *ἄλλον σκύλακα* Naber et Cob. incl. — *παρκατημένων* Stein, *περικατημένων* vel *-μένων* libri. — 33. *κακὰ* om. ABCd; incl. Schweigh. et Krueg., fortasse recte. — 34. *ἐσεφόρε* Naber, *ἐσέφερε* Cob.; *ἐφόρε* libri, Stein. — *τοισίδε ἀμείβεσθαι* PRsz (*τοισῶδε*), *τοιαῦτα* d; *τοιᾶδε* cet. libri, Stein. mea quidem sententia aut *τοισίδε ἀμ.* aut *ἀμείβεσθαι* sine ullo additamento scribendum est. — *γὰρ δὴ ἄρα*; Abicht *ἄρα* incl. — post verba *πρὸς τὸν πατέρα* in CP corr. *καλέσαι Κῦρον*, in cet. libris *τελέσαι Κῦρον* legitur; *τελέσαι* delet Negrus, *τελέσαι Κῦρον* Naber, *εἰκάσαι* suspic. Stein. — *κρίσι*; Rsv, Cob. *κρίσι γινόμενῃ*. — 35. *εἰ τύχω* scripsi; *ἦν τύχω* Rsv; *εἰ τύχοιμι* cet. libri, Stein. — *καὶ ἐμὲ* Rs; *καὶ με* cet. libri, Stein; *καμὲ* Cob. — *ἐγὼ τε* Dobree; *ἐγωγε* libri, Stein. — 36. *ἀγαθὸν τοι* Reiske; *ἀγαθὸν τε* Rsv, Stein (ed. III); *ἀγαθὼν τε* cet. libri, Stein (ed. crit.). — *ὦλεσας* post *ἀπὸ δὲ* Krueg. et Cob. incl. — 37. *ἐν*

δὲ δὴ καὶ Bek.; ἐς δὲ δὴ καὶ Rsv P corr.; ὡς δὲ δὴ καὶ ἐς ABCd, Schaefer, Stein (in libris ὡς). — ὅπως Schaefer, ὁπῶπεε libri. — οἱ ante Φοίνικες om. P. — ἔστι δὲ καὶ ταῦτα; Rs, Cob. γὰρ pro δέ. — 39. post verba δασάμενος τὴν πόλιν aliquid intercidisse Stein statuit. — ἐνειμε, Rsv διένειμε. — ἰσχων, Rs ἔχων, Stein σχών. — μηδὲ λαβών, Krueg. μῆ, Abicht μηδὲν pro μηδέ. — 40. τοι τῇσι πάθῃσι Dind., Stein; τοι αὐτῇσι πάθῃσι Bred.; τοι αὐταῖσι πάθαισι vel τοιαύταισι πάθαισι (πάθεισι) libri. — 42. καίπερ γε Rsv; γε om. cet. libri, Stein. — 43. τοῦδε δὲ Bek., δὲ om. libri. — 45. οὐδὲ λόγος αἰρεῖ, in Mediceo Abichtio auctore ὁ λόγος. — ἐπίκουροί τε Rsvz, P supra scr.; τε om. cet. libri, Stein. — 46. ἐπιλεληθῆναι Rsv, Plut.; ἐπιλελησθαι cet. libri, Stein. — ὕστερα sv, Plut.; ὕστατα cet. libri, Stein. — 47. ποιεῖ· ἐοῦσα γάρ, Krueg. [ποιεῖ] ἐοῦσα [γάρ]. — 48. τρίτῃ γενεῇ Panofka, τρίτῃ om. libri. — κατὰ δὲ usque ad γεγονός Urlichs in suspicionem vocat. — τὸν λόγον ante ἐπ' οἷσι Krueg. incl. — 49. φίλα ἦν, Bek. φίλια ἦν. — post εὐνοτοῖσι Stein lacunam signavit; Valck. συγγενέες addidit, alii similia; Krueg. ἐρίζοντες vel φθονέοντες pro ἔοντες suspic., Cob. διατελεῦσι pro εἰσι ἀλλήλοισι. — 50. διαλεγόμενῳ τε οὔτι Reiz; οὔτε libri, Stein; οὐ z, Krueg., Cob. — περιθύμως ἔχων Abicht, περιθύμως ἐχόμενος Rs, περιθυμῶι vel περὶ θυμῷ ἐχόμενος cet. libri; πέρι θυμῷ ἐχόμενος Schaefer, Stein. — 51. καὶ τοῦτο Krueg. incl. — 52. ἀπειρημένον, Krueg. ἀπειρημένον suspic. — ἐν αὐτοῖσι γέγονε Krueg., Cob.; „fortasse ἐγγέγονε“ Stein, ἐγεγόνε libri. — 53. οὐκ ἐνώρα R, οὐκ ἐνεώρα Psvz, οὐκων ἐώρα cet. libri, οὐκων ἐνώρα Stein. — ἀνακρίσιος Wessel., ὑποκρισίος libri. — ταύτῃ ἂν πείθεσθαι; Rs ταύτης ἂν π., fortasse recte. — κατελθὼν Valck.; ἀπελθὼν libri, Stein. — ὑποκρινόμενος Pz, Cob.; ὑποκρινάμενος cet. libri, edd. — 56. λέγεσθαι pro λέγεται Wessel.; incl. Stein. — 59. καὶ τὸν τῆς Δ. νῆδον om. s, incl. Stein. — 60. διὰ σωλήνων Rsv, Eust.; διὰ τῶν σωλήνων cet. libri, Stein. — καὶ εἴκοσι Eltz, κατὰ εἴκοσι libri. — Φιλέω Thiersch, φίλεω libri. — 61. ὀλίγοι ἦσαν sv; ὀλίγοι εἶησαν R, Stein; ὀλίγοι τε ἦσαν cet. libri. — 62.

ταῦτα ἀληθέα Cob. incl. — διέπρηξας Rsv, Cob.; διέπρηξαι
cet. libri, Stein. — 64. καιρὸν; Blomfield et Cob. καιρὸν. — ἐν
post χρηστήριον Krueg. adiecit. — 65. παντὸς δέ, Krueg. πάντως
δέ. — 67. ἐνεστεῶτα Valck, ἀνεστεῶτα libri. — 68. κατάδηλος,
Rsv κατάδηλος ὅς ἦν. — συμβαλλόμενος Rsvd; συμβαλλόμενος
cet. libri, Stein (ed. crit.). — συγκατημένων; Naber συγκοιμω-
μένων, Mehler συγκατοικημένων. — Φαιδύμη; R, Zonaras Φαι-
δυμή, forsitan recte. — 69. ἀναλαβέσθαι, Cob. ἀναβαλέσθαι.
— εἰ τυγχάνη R, εἰ τυγχάνει sv, ἦν τυγχάνει ABd; ἦν τυγχάνη
cet. libri, Stein (ed. crit.). — artic. ante ὧτα Gomperz delet.
— 70. Γωβρόης; Stein constanter Γοβρόης, libri variant. —
ὅτεω Struve, Stein; ὅττω ABP, τῷ R; τῷ vs, Krueg., Abicht.
— ἐσάγεται; Valck. ex Zonara, Krueg. ἐπάγεται. — 72. τοιῶνδε
Rsv; τοίῳν cet. libri, Stein. — ἵνα τι Rs, τι om. cet. libri,
Stein. — καὶ τι μᾶλλον Stein (ed. crit.); καὶ τις μᾶλλον P corr.
Rsz, Stein (ed. III). — διαδεικνύσθω Rsv; δεικνύσθω cet.
libri, Stein. — 73. ἀλλ' ἢ λόντας Palm, Dind., Dietsch, Gom-
perz; ἀλλ' λόντας Rsv; ἄλλοθι λόντας ἦ cet. libri, Stein; verba
quaedam post ἀλλ' λόντας excidisse Cob. putat. — ταύτῃ αἶ-
νον; Rsv ταῦτα αἶνον. — 74. ὑποδεκομένου Rsv; ὑποσχομένου
cet. libri, Stein. — 75. ὁ δὲ τῶν μὲν Herold, Krueg., Cob.;
μέντοι CPsv (R?), μὲν τι cet. libri; μὲν δὴ Bek., Stein. — 76.
κελεύοντες ὑπερβάλλεσθαι P (ὑπερβαλλέσθαι C); ὑπερβαλέσθαι
ABR svz, Eust., Stein. — 77. ἐπιστάσι, Rs ἐπιστάντες, Cob.
non male ἐπιστάντων. — 79. ἔθρον ἔξω Rsv; ἔξω om. cet.
libri, Stein. — 80. κατηρτημένον libri, Stein; κατηρτισμένον
H. Stephanus, cet. edd.; εὖ adiecit Naber. — ἐς ταύτην τὴν
ἀρχὴν Rsvz, Stob.; τὴν ἀρχὴν om. cet. libri, Stein (ed. crit.). —
ἄριστος ἐνδέκεσθαι B's, ἄριστον ἐνδ. cet. libri, ὀῆστος ἐνδ. Abicht.
— 81. καὶ τοι Rs; τοι om. cet. libri, Stein. — οὐδ' Valek.
delevit. — 82. ἐς τὰ κοινὰ Krueg. incl. — ποιῆσι, Bek. τὰ
ποιῆσαι adiecit. — 85. Cob. τῇ ἵππῳ et τὸν ἵππον post ὀχε-
τεῦσαι delet. — 89. καὶ ὁκτὼ adiecerunt Reiz, Mommsen,
Hultsch. — 90. ὁ μὲν δὴ πρῶτος οὗτος ABCd; οὗτος μὲν δὴ
πρῶτος cet. libri, Stein. — νομὸς δεύτερος οὗτος z; δεύτερος
νομὸς οὗτος libri, Stein. — Καβαλίων libri, Καβαλέων Stein. —

Ὑγεννέων, R αὐτεννέων, sv αὐτενέων, Stein Ὑτεννέων. — τεσσεράκοντα μὲν Rsz; μὲν om. cet. libri (in P supraser.), Stein. — 91. ἀρξάμενον, Stein ἀρξάμενος, Abicht (ed. Teubn.) delet delegans ad cap. seq. — σίτον PRsvz, πρὸς cet. libri. — μυριάδας Schweigh., μυριάσι libri. — νομὸς ἑβδομος οὗτος scripsi secutus z, νομὸς οὗτος ἑβδομος PRsz; νομὸς δὲ οὗτος ἑβδομος cet. libri, Stein. — 92. Πανοίκαι καὶ Stein, πανοίκαι A, πανοὶ καὶ R, πανοὶ καὶ s, πανοίκαι cet. libri. — τε post πεντήκοντα inclusi. — 94. Μαροῖ Js. Vossius, μάροισι vel μάροισι vel μαροῖς vel μάροισι libri. — 95. ὀγδώκοντα καὶ ὀκτακόσια s in rasura, Mommsen, Stein; τεσσεράκοντα vel τεσσαράκοντα καὶ πεντακόσια cet. libri. — συντιθέμενον Eltz; συντιθέμενων libri, Stein. — 97. αὐταὶ μὲν νυν Rsvz; νυν om. cet. libri, Stein. — verba οὗτοι οἱ Ἀθλόπες usque ad κατάγαια incl. Naber et Stein. — Κόλχοι δ' ἐτάξαντο Rsv, Κόλχοι δ' ἐταξάν οἱ cet. libri; Κόλ. δὲ ταξάμενοι Stein; Κόλ. δὲ τὰ ἐτάξαντο Reiske et Gomperz, qui quae sequuntur ἐς τὴν δωρεὴν delenda censet. — 98. ἀμήσωται Rsv; ἀμήσωσι cet. libri, Stein. — ἐνδύνουσι Rs; ἐνδυνέουσι cet. libri, Stein. — 99. διαφθεῖρεσθαι; PRsvz, Cob. διαφθεῖρειν. — ἄπαρνος PRsvz; ἄπαρνεόμενος cet. libri, Stein. — τὸν γὰρ δὴ; Dobree δὲ pro γάρ; idem Krueg. in ed. I, qui in ed. II particulam incl. — 100. ποιηγαγέουσι δέ; ABd, Stein τε. — 102. κυνῶν, Herw. λέκων. — τῷ Περάσει Bek.; τῶν Περάσει libri, Stein. — κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον Krueg., Herold; καὶ τ. α. το. libri. — αὐτοὶ εἶδος ABCd, Stein (ed. III); τὸ εἶδος PRsz; αὐτοῖσι εἶδος Reiske, Stein (ed. crit.). — ζεύξει Bek., ζεύξη vel ζεύξη libri. — 104. ὅπως Bek., ὅπως αὐτῶν Rsv, ὅπως ἂν cet. libri. — ἐπιὼν Schaefer, ἐπιών libri. — 105. καὶ παραλύεσθαι ἐπελκόμενος, οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους; locus est corruptus; καὶ om. PRsv, Dobree; καὶ et οὐ delent Dind., Dietsch, Abicht; οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους incl. Krueg. — 106. τοῦτο δὲ H. Stephanus, τούτῳ CP, τοῦτο cet. libri. — 107. οὗτοι οἱ περ ἐπ' Αἴγυπτον ἐπιστρατεύονται Cob. delet. — 108. ἡπιστάμην incl. Krueg. et Cob., retinuit Stein. — καὶ κατὰ Schweigh., Krueg., Abicht, Cob.; καὶ Rsv; κατὰ cet. libri, Stein. — γὰρ damnavit

H. Stephanus; γε suspic. Stein. — μητρὶ Bek., μήτηρ libri. — ἐσκινέεται plerique libri, ἐπικινέεται z, Stein (ed. crit.). — 109. ἔν, quod om. ABCd, inclusi. — 111. λόγῳ οἰκόντι, Welcker λόγῳ οὐκ οἰκόντι. — αὐτῶν om. Rsv, plerique edd.; αὐτίκα suspic. Schweigh. — τοὺς δὲ ἐπιόντας συλλέγειν οὕτω τὸ κινάμωμον, συλλεγόμενον δέ; PRs, Stein τοὺς δὲ ἐπ. συλλέγειν. οὕτω μὲν τὸ κιν. συλ. — 114. πάντα ἄγρια, Mehler παντοῖα ἄγρια. — 115. post Ἡριδανὸν in Rs τινα legitur, quod Cob. tuetur. — δύναμαι PRs; οὐ δύναμαι cet. libri, Stein. — τῆς Εὐρώπης Rs; τῆς om. cet. libri, Stein. — 116. ἔχειν αὐτὰ Rsv, αὐταί cet. libri; αὐταί suspic. Stein. — 117. χρηῖσκονται Portus, χρηῖσκοντο libri. — 118. ἓνα αὐτῶν incl. Krueg. — 119. ἀλλοτριώτερος Bek., ἀλλοτριώτατος libri. — 120. οὐδὲ ἰδὼν ABd, Stein; οὐτε ἰδὼν cet. libri. — 121. εἴτε ἐκ scripsi, εἴτ' ἐκ libri. — 122. Μένω Rsv; Μένωος cet. libri, Stein. — ἐστὶ quod in Rsv extat inter Πολυκράτης et πρῶτος Stein delevit. — αὐτὸν καὶ χρήματα; nonne αὐτόν τε? — 124. αὐτὸς ἀπέναι (Rsv) intactum reliqui, quamvis correctum videatur; neque minorem enim quod Stein ex cet. libris exhibet αὐτόσε suspicionem movet. — παρθενεύεσθαι; P, Cavallin παρθενεύσεσθαι. — 125. τῶν ἐπομένων post δοῦλοι Cob. expungit. — τῇ οἱ Ἀμασις usque ad finem capitis om. Rsv, incl. Stein et Cob. — 126. ἀγγελιηφόρον; s; ἀγγαρήιον (corruptum in R in ἀγγαρεῖον), quod non plane reiciendum videtur; conf. VIII 98. — 127. πάντων τε Rs; τε om. cet. libri, Stein; fortasse partic. post Μιτροβάτω transponenda est. — ὑμέων δὴ ὦν τίς ἄν; Schaefer ἄν adiecit non probante Steinio, qui idem pro δὴ, quod z solus exhibet, δὲ restituit. — λογισμωτάτους PRsv; δοκιμωτάτους cet. libri, Stein. — 128. ποιεῖ τάδε; Rsdz fortasse rectius τοιάδε. — περὶ πολλῶν ἑόντια Haupt; π. π. ἔχοντο libri. — οἱ ἐνδεξαίεστο Rs; οἱ om. cet. libri, Stein. — 130. κατεφάνη τε; PRs κατ. δέ; an δέ τε? — ἑόντια ante ἀπέδεξε incl. Krueg. et Cob. — τοῦ χερσὺ ἐς θήκην Stein, τοῦ χε. τὴν θήκην Rs, τοῦ χε. σὺν θήκῃ cet. libri, ἐς τοῦ χε. τὴν θήκην Porson. — 131. τῷ πρῶτῳ ἔτεϊ Rs; τῷ om. cet. libri, Stein. — ἐγένετο γὰρ usque ad finem capitis Abicht incl. — 135. καὶ τοῦτῳ

ταῦτὰ AB, Reiske; ταῦτα pro ταύτᾱ cet. libri, Stein. — 136. ῥησιώνης cod. Cantabr., Wessel.; κρότωνος Rsv, κρησιώνης cet. libri, χρησιμοσύνης Herold, χρησιώνης Ahrens. — 138. μά-
λιστᾱ δῆ; partic. δῆ, quamvis extet in s solo (in R in δὲ cor-
rupta) delere nolim. — καὶ οὗτοι, Gomperz καὶ οὕτω. — 139.
οἱ δὲ στρατεύόμενοι inclusi; Stein οἱ δέ, quod in Rs solis
extat, deleuit. — 140. δὸς ante τὴν πατρίδα om. sv, eiecit Cob.
— 142. αὐτῷ τέ μοι Bek., ἐμοί τε αὐτῷ Rs, αὐτῷ τ' ἐμοί cet.
libri — γεγονώς τε κακῶς, in PRs(v) dz κακός. — 143. οὐ δῆ
τι; s οὐδ' ἔτι, Abicht οὐ δῆ ἔτι. — verba οὐ γὰρ usque ad
finem capitis Gomperz post τύραννος καταστήσεται collocanda
censet. — 146. ταῦτα ἔλεξε Rsv; ταῦτα δὲ ἔλεξε cet. libri,
Stein. — καὶ ante ἀναπετάσας Krueg. incl. — 147. τε post
ἐντολὰς Krueg. incl., μὲν Herold suspic. — 149. σαγηνεύσαντες
Stein incl. — ἥ μιν κατέλαβε, Krueg. τῇ pro ἡ. — 153. τοῦτου
τοῦ Μεγαβύζου Rs, Herold; τοῦτῳ τῷ Μεγαβύζου cet. libri,
Stein. — 154. artic. ante Πέρσῃσι, qui deest in Rs, inclusi;
conf. c. 157. — 155. τῶν σῶν δεήσει; Stein suspic. τῶν σῶν τι
ἐνδεήσει, quod Cob. ita mutatum vult, ut τι ante τῶν σῶν
collocetur. — πέπονθα PRsv; ἔπαθον cet. libri, Stein. — τὰ
δεῖ Reiske, τάδε libri, una cum sequenti ποιέειν delet Cob. —
156. ἐπείτε Pz, ἐπείτε δὲ cet. libri; ἐπείτε δῆ Schweigh., Stein.
— καὶ Πέρσῃσι om. PRsv, Cob. Steinio non adversante. —
157. ἐν ante τοῖσι Βαβυλωνίοισι delet Cob.; idem antea οἱ inter
τοῦτο et κατέρχαστο adiecit. — 158. οὗτοι μὲν Rsv; μὲν om.
cet. libri, Stein. — 159. γενεή Bek., γένῃ vel γένεα libri. —
ὑπογίνηται; Krueg. suspic. ἐπιγίνηται.

LIBER IV.

* 1. αὐτοῦ Δαρείου; Stein suspic. αὐτίκα, Cob. τοῦ pro αὐτοῦ.
— πρότεροι PRsz, πρῶτον cet. libri; Cob. utrumque damnat.
— verba καταπαύσαντες τῆς ἀρχῆς Μήδου transponenda esse
post τριήκοντα Stein censet. — 2. τὰς φλέβας; Rs τοῦ τὰς
φλέβας, idem Krueg. ex coniectura. — τοῖσι στόμασι om Rsv,

Cob.; idem ἄλλων ante φουσόντων delendum censet. — οἱ Σκυ-
 θαι ἐκτυφλοῦσι; ABCd om. οἱ, fortasse recte. — 3. ἐπετράφη
 v (ἐπιστράφη Rs); ἐτράφη cet. libri, Stein. — τῇ περ Dobree,
 ἡ περ libri. — 4. τῶν δὲ εἶνεκα, Krueg. suspic. τῶνδε δὲ εἶν.
 — 5. ἀρχόντων, quod deest in sv, incl. Stein, tuetur Cob. —
 6. τοὺς βασιλέας, Wessel. τοὺς βασιλῆους, Jo. le Febvre τοῦ
 βασιλῆος, Stein τοῦ βασιλέος. — 7. Ταργιτάου post τοῦ πρώτου
 βασιλέος Stein (ed. crit.) incl. — βορῆν ἀνεμον λέγουσι Rs,
 βορέην λέγουσι ἀνεμον cet. libri; λέγουσι incl. Krueg. et Cob.,
 tuetur Stein. — 8. ὡς ἀπικέσθαι Rs; ὡς om. cet. libri, Stein,
 Abicht; καταλαβεῖν libri, καὶ καταλ. Herold, Stein. — Σκυδι-
 κὴν Rs; Σκυθίην cet. libri, Stein. — 9. μιχθῇ Rsv; μιχθῆναι
 cet. libri, Stein. — σώστρα δὲ Rsv; τε pro δὲ cet. libri, Stein.
 — ἔχω γὰρ ἐκ σέο παιδᾶς τρεῖς Rs; ἐγὼ γὰρ ἐκ σεῦ τρεῖς παιδᾶς
 ἔχω cet. libri, Stein. — κατὰ τάδε ζωννύμενον Rsv^m; κατα-
 ζωννύμενον cet. libri, Stein. — 11. γὰρ δὴ post τὴν μὲν Krueg.
 incl. — πρὸς πολλοὺς μένοντας κινδυνεύειν Bred., Herold;
 πρὸ πολλοῦ ABCdz, πρὸς πολλοὺς cet. libri; δεόμενα AB²Cd,
 γινόμενα B¹, δεόμενον PRsvz; πρὸς πολλοὺς [δεόμενον] κινδυ-
 νεύειν Krueg., πρὸ σποδοῦ δεόμενον κινδ. Stein, πρὸς πολλοὺς
 δέοι ἀνακινδ. Abicht, πρὸς πολλοὺς ὥδε μένοντας κινδ. Gom-
 perz. — 12. οἴκηται Rsv; οἴκισται cet. libri, Stein. — γῆν
 inclusi; τὴν Μηδικὴν γῆν z, γῆν om. Rs; γῆν τὴν M. cet. libri,
 Stein. — 14. ποιήσας; P¹R, Orig., Stein εἶπας. — εἴρηται;
 ABC, Orig., Stein εἴρηκα. — 15. καὶ τὸν μὲν Rs, Orig.; μὲν
 om. cet. libri, Stein. — Μεταποντιῖνοι λέγουσι delet Cob. —
 17. Ἀλιζῶνες Rsv, Strabo; Ἀλαζόνες cet. libri, Stein. — ἔρημος
 Rsv; ἔρημον cet. libri, Stein. — 18. ἄνω λόντι Krueg., Herold;
 ἄνθρωποι vel ἄνοι libri. — ἡ δὲ κατύπερθε τούτων ἔρημος
 P¹Rsv; ἡδὴ δὲ pro ἡ δὲ cet. libri, Stein. — τὸ δὲ τούτων
 κατύπερθε ἔρημος Rs; ἔρημον pro ἔρημος cet. libri, Stein. —
 19. γῆ, quod in z solo legitur, Stein delevit. — 22. καὶ ἐπιβάς
 Rsv; καὶ delevit Stein. — 23. λιθώδης τε scripsi; λιθώδης
 ABCd, λιθώδης τ² cet. libri, Stein. — τῆς τρηχέως χῶρον
 πολλὸν Rsv; χώρης pro χῶρον cet. libri, Stein. — τῆς τρηγὸς
 Gomperz delet. — 25. τὴν ἀρχὴν Stein, τὴν om. Rsv. — 26.

νόμοισι τοιοῖσινδε (PRsv τοιοῖσδε); τοῖσινδε cet. libri, Stein. — 27. artic. ante μοννόφθ. et χρυσόφ., qui extat in Rsv, Stein deletiv. — 28. Σίνδους Holsten, Ἰνδούς libri. — ὡς τέρας θαυμάζεται Krueg., Abicht; ὡς τέρας νενομίσται θαυμάζεσθαι libri, Stein. — οὐκ ἀνέχονται; Cob. et Gomperz οὐκ damnant. — 29. sub finem φύει bis Rsv, Eust.; φέειν cet. libri, Stein. — 31. οἶά τε Rsv (= c. 7); οἶόι τε cet. libri, Stein. — 33. τοῖσι πλησιοχώροισι Schaefer (τοῖς πλησιοχώροις Wessel.); idem Cob., qui κελύοντας damnat; τοὺς πλησιοχώρους libri, Stein. — Θρηῖσας Cob.; θρηῖσας P, θρηῖσας R, θρηῖσας s; θρηῖσας cet. libri, edd. — ἐρδούσας Eldick, θυούσας PRsvz; ἔχούσας cet. libri, Stein. — 34. ὅσοι δὲ παῖδες ABC, Stein; οἱ δὲ π. cet. libri et edd. — ἀποταμνόμεναι, Cob. ἀποταμνόμεναι. — προτιθεῖσι Rsv; τιθεῖσι cet. libri, plerique edd. — 35. τὴν θήκην τὴν Bek., τὴν θ. τῆς libri. — 36. λέγων Reiske damnavit; λέγοντα Schweigh. et Abicht, λέγω δὲ Gomperz. — νόον ἔχόντως Dobree, νόον ἔχοντας libri. — ποιούντων Krueg. incl. — 37. initio capitis Schweigh., quem Stein secutus est, Ἀσίην supplevit. — πρὸς βορέῳ ἀνέμου sv (R?); πρὸς βορέην ἀνεμον cet. libri, Stein. — 38. Μυριανδικοῦ Wessel.; μαριανδικοῦ Rsv, μαριανδύων AB, μαριανδυνῶν CP, μαριανδηνῶν dz. — 40. οἰκέεται ἡ Ἀσίη Rs; ἡ om. cet. libri, edd. — 42. συμβάλλειν, Rsv συμβαλέειν; aoristus fortasse rectius ponendus est; conf. II 10, III 125; eadem varietas est in libris IV 53. — διεκπλέειν Rs; ἐκπλέειν cet. libri, Stein. — προσάχοντες Rsv; προσσχόντες AB, Stein; προσχόντες cet. libri. — δὴ inclusi; om. PRsv (conf. V 86). — περιπλέοντες τὴν Αἰθύν; Rs τὴν om., fortasse recte. — 43. καταλείποντες scripsi; καταλιπόντες PRsvz, Stein; λείποντες cet. libri. — πρόβατα P^mRsv; βρωτά cet. libri, Stein. — οἱ Krueg. incl.; οἱ οὐ PRsvz; οὐ οἱ cet. libri, Stein. — 44. παρεχομένη, Dobree παρεχομένης, Krueg. παρεχόμενα. — 45. ἤδη γάρ, Krueg. ἡ γὰρ δὴ (conf. II 15). — 46. λόγιον; PRsv, Stein (ed. III) λόγιμον. — τοῦ Σινδικοῦ; nonne τοῦ τε Σινδ. idem Gomperz ex Herodiano. — δὲ ante μέγιστον om. Rsv, Gomperz; idem τοῦτο ante οὕτω suppleendum censet; Krueg. pro οὕτω susp. τοῦτο. — 48. Stein γέγονε.

ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων εἰσεῖ δὴ κτλ. (libri δέ). — 49. Σκίος Rsv; Κίος cet. libri, Stein. — Ἄλπις; ABCd, Stein Ἄλπις ποταμός. — Σκυθικῆς Rsv; Σκυθίης cet. libri, Stein. — 50. ἐκδιδοῖ et bis ἐκδιδοῦσα cum Bredovio scripsi pro ἐσδ. — 51. τὴν Νευρίδα Rsv; τὴν om. cet. libri, Stein. — 52. γλυκὺς ἐστὶ R, cod. Paris. 2933, Valla; γλυκὺς ἐστὶ cet. libri, Stein. — πικρὸς αὐνῶς sv (πικρὸς αὐνῶς R); πικρὸς δεινῶς cet. libri, Stein. — τῇ κρήνῃ; nonne τε adiciendum est? — 53. ἐσται μέγιστός τε sv (γε pro τε ABC); τε ante μέγιστος PR, Stein; fortasse γε est rectum et inter μετὰ et Ἰστρον (conf. V 3) aut post κατὰ γνώμην (conf. c. 59) transponendum. — Γέροντων χώρον v, Γέροντων τε χ. Rs; Γεροντίων χώρον cet. libri, Stein; locus est corruptus. — ἐς τὸντὸ ἔλος Wessel; ἐς τὸντὸ τέλος PRsz, ἐς τὸ τέλος ABCd. — ἐπὶ τῷ Ἰπᾶνι Valek., ὑπὸ τ. Ἰ libri. — 54. ῥέει δὲ PRsv, ῥέει μὲν γάρ cet. libri, ῥέει μὲν Stein. — 58. ἡ ποίη ἀναφρομένη, PRsv ἡ om., ποίη ἡ Reiske, ἡ ποίη ἡ Krueg. — 59. Δία τε καὶ Rsz (C?); τε om. cet. libri, Stein. — καλεόμενος, quod deest in ABCd, inclusi; idem Krueg. quoque propter ordinem verborum in suspicionem vocat. — ὀνομάζεται; Rs (ὀνόμα. P), Stein ὀνομάζονται. — Οἰτόσυρος libri; Γοιτόσυρος Hesych., Stein. — Θαυμασάδας Stein, θαυμασὰ PRsv, θαυμασάδα et θατιμασάδα Origenis codd., θαυμασάδας ABCd. — 61. ἐπειάν; AB ἐπειδ' ἄν; Cd, Stein ἐπειδάν. — δὲ post ἔπειτα cum Gomperzio ex codd. PR (δ' sz) sumpsit. — ἐς ante λέβητας Reiz adiecit; Cob. et Gomperz lectionem librorum defendunt. — λέβης PRsz; ὁ λέβης cet. libri, Stein. — 62. τῶν ἀρχιῶν, Abicht ἐν τῷ ἀρχιῶ, Krueg. pro ἐκάστοις suspic. οὐκ ἐκάς. — ὅσον τε scripsi (sic R); ὅσον τ' cet. libri, edd.; etiam ταῦτ' et τοισὶδ' suspicionem movent. — ἔλασσον; „videtur certus pedum cubitorumve modus, quo minorem illam exaggerationem scripserat, deficere“ Petavius probante Wessel. — ὄγκον (PRs) an σηκοῦ (cet. libri, Stein) rectum sit, vix diiudicari potest. — ὅσους ἄν Bek., ὅσους δ' ἄν libri. — ἀνδρα ἔνα Rs; ἔνα om. cet. libri, Stein. — τῷ αὐτῷ Struve, τῷ αὐτῷ ᾧ libri. — ἀποτάμνοντες PRsz; ἀποταμόντες cet. libri, Stein. — 64. διακείται (sic ABC) scripsi;

διακέεται cet. libri, edd. — ἀποδαρμάτων A¹BRs, Stein; quod alii libri habent ἀποδερμάτων correctoris videtur; Krueg. δερμάτων. paucis supra δέρματα, quod om. Rsv, inclusi cum Cobeto; δέρματα χειρόμακτρα delet Gomperz. — 65. ἕκαστος Krueg. incl. — ἧ om. PRsz, Gomperz. — 66. αὐτὸν ἐκάστου post ἐνιαυτοῦ αὐτοῦ pro ἐνιαυτοῦ delendum censet Krueg., idem ἕκαστος post νομάρχης in suspicionem vocat. — τῶν Σκυθίων τοῖσι; Rs ὅσοι δὴ pro τοῖσι, Schweigh. τοῖσι ἔν. — 67. φιλόρως ὦν, Stein (ed. III) φιλ. δ' ὦν. — συντιθεῖσι, Gomperz τιθεῖσι. — 68. ὁ Σκυθίων post βασιλεὺς et μάλιστα ante τὰδε Krueg. incl. — τοῖσι πρώτοις... αὐτοῖσι, Krueg. τοὺς πρώτους... αὐτοὺς. — ἐν τῇ μαντικῇ et post pauca ἐς τὴν μαντικὴν Gomperz delet. — 70. ὑπέατι PRsz, υπέατι AB, ὀπέατι J. Vossius, ὑπέατι Lobeck et Stein. — 71. ἐς ὁ Βορ. ἐστὶ προσπλωτὸς Stein incl. — ἐν Γέροισι; Rsv ἐν τε τοῖσιν (vel τοῖσιν), Stein ἐν τε Γέροισι. — μέγα (om. Rs) post χῶμα inclusi; idem Cob. censet. — οὐδὲν ante οὐδὲ Cob. delet. — 72. καλλιστεύοντας Rsv; καλλίστους cet. libri, Stein. — τραγγήλον· κάτωθεν δέ; Abicht τραγγήλον, κάτωθεν [δέ]. — ἐπιστήσαντες δὲ κύκλω τὸ σῆμα; αὐτὸ τὸ σῆμα delendum est (Krueg.) αὐτὸ περιστήσαντες (Stein) αὐτὸ περὶ τὸ σῆμα (Reiske) scribendum est. — 73. πάντων παρατίθει· κτλ. Rsv; ἀπάντων παρακλησίως παρατίθησι ὅσα τοῖσι ἄλλοις cet. libri, Stein. — ἔπειτα θάπτονται; nonne καὶ ἔπειτα? — 74. μὲν post Θρήνες Krueg. incl. — 75. τῷ πυρὶ Cob. delet. — 76. μήτε τέων Krueg., μήτε τεῶν Stein, μὴ ταιγαρῶν Abicht; μήτε (vel μὴ τί) γε ὦν codd., μὴ τοι γε ὦν z. — ὡς διέδεξαν Ἀναχάρσι... Σκύλη Rsv; Ἀναχάρσις et Σκύλης cet. libri, Stein; fortasse est ἐν supplendum (conf. I 31). — κάρτα correctoris videtur; om. ABC, ante μεγάλη in Rsv, post μεγάλη in P legitur. — ἀγάματα, Cob. ἀγαμάτια. — 77. πέπλασται; Rsv, Eust. πέπαισται. — 78. ἐγχορήης, Naber ἐπιχωρήης. — ἐγκλησίει, Cob. συγκλησίει. — 79. διεδρήστενε J. G. Schneider; διεπρήστενε PRsv, Stein; ἐπρήστενε ABCd, διεπίστενε s, διεδρηπέτενε Dind., διεπέστενε Dietsch 1853, διέδρη ἐντεῦθεν Abicht. — 80. συνάπτειν PRsvz, συνάψειν cet. libri et edd. — 81. τοῦτον Schaefer damnavit, Stein retinuit. — 83.

ἐπιπέμποντος, Cob. περιπέμποντος. — ζευγνύναι s, ζευγνύναι R; ζεύγνυσθαι cet. libri, Stein. — τὰ πάντα PRsz; τὰ ἅπαντα cet. libri, Stein. — 84. ἐλείποντο Bek., ἐλίποντο libri. — 85. τῷ ἱρῷ B (sv?), ἱρῷ Rd, ἱρῷ P, ἱρὸν C, ῥῶι A; τῷ ῥίῳ de Pauw, ῥίῳ Stein, τῷ ἱκρίῳ Valck. — τριηκόσιοι s corr.; διηκόσιοι cet. libri. — στεινότης Schweigh., στεινότατα Rv, στεινότατον s, στεινότητι cet. libri. — 86. Σινδικῆς Wessel., Ἰνδικῆς libri. — οὗτος om. ABCd, incl. Dietsch, retinuit Stein. — ἐκδιδούσων ἐς ἑωυτὸν P corr. Rs, plerique edd.; αὐτὸν cet. libri, Stein. — 87. ἐπ' αὐτῷ q, plerique edd.; ἐπ' αὐτὸν ABCd; ἐπ' αὐτοῦ PRsvz, Stein. — δοκέειν Rsv; δοκέει cet. libri, Stein. — verba τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μανδροκλῆς Σάμιος nonne delenda sunt? — 88. πᾶσι δέκα corrupta esse putant Mehler et Krueg., ταλάντοις δέκα Gomp. suspic. — in epigrammate μ' ante ἀνέθηκε supplendum censet Naber. — 89. τὰς Κυνέας Pz; τὰς om. cet. libri, Stein. — 90. τὰ ante ἐς ἄκειν Krueg. adiecit. — 93. Σκυριμάδας Rs, Σκυριμάδας Steph. Byz.; Κυρμιάνας (-ῶνας, -ᾶνας) cet. libri, Stein. — Νιψαῖον s, Steph. Byz., νυψαῖοι R, μυψαῖοι cet. libri. — 94. Ζάμολξιν sv; Σάμολξιν cet. libri, Stein. — νομίξουσι, Mehler οὐνομάζουσι. — 95. καὶ Πόντον om. ABCd; nescio an a correctore adiecta sint. — 95. συχνὰ PRsz; μεγάλα cet. libri, Stein. — τὰ ante πάντα ἀγαθὰ Krueg. incl. — 96. εἴτε ἐστὶ scripsi; εἰ δὲ ἐστὶ Rsv, εἴτ' ἐστὶ cet. libri. — 97. τε ante Ἰωνας Stein adiecit. — ἀμείβετο scripsi; ἡμείφατο libri, ἀμείφατο Bred. et recentiores. — 98. ταῦτα εἶπας PRsz; ταῦτα δὲ εἶπας cet. libri, Stein. — 99. ἡ ante ἀρχαίῃ Krueg. adiecit. — καλεομένης Καρκινίδος PR(sv)z; Καρκ. καλ. cet. libri, Stein. — τὴν ἄκρην Krueg. incl. — συμβαλεῖν (= II 10) Rsv; συμβάλλειν cet. libri, Stein. — 102. ἐπελαύνοντος, Rsv ἐπιόντος (= IV 11). — 103. ἐπαναχθέντες AB, Lhardy ex coniectura, Stein; ἐπαναχθέντας cet. libri, ἀπενειχθέντας Schweigh. — 104. ἀβρότατοι ἄνδρες Rsv, Strabo; ἀβρότατοι ἀνδρῶν cet. libri, Stein. — 106. ἐσθῆτα δέ; ABd, Stein τε pro δέ. — γλώσσαν δὲ ἰδίην; Reiz ἔχουσι, Dobree ἰεῖσι adiecit; Cob. transponendo scribendum esse censet χρεώμενοι, γλώσσαν δὲ ἰδίην. — ἀνθρωποπαγεύουσι Rsv, Eust.;

ἄνδρωφ. cet. libri, Stein. — verba *ἀνθρωποφ. μούνοι τούτων* in hac sede Reiz collocavit, in libris post *ἐπωνυμίας ἔχουσι* (c. 107) leguntur. — 108. *οἰκίαι*; Reiske et Cob. *αἱ οἰκίαι*. — 109. *περὶ τὰς αἰσούρας*; plerique codd., Stein *παρὰ* pro *περὶ*. — 110. *κατὰ τε κῦμα* vel *κατὰ κῦμά τε* malim. — 111. *τὴν αὐτὴν ἡλικίην*; Dietsch 1853 et Gomperz *τὴν πρώττην ἡλικίην*. — *ἐλθόντας αὐτοὺς*, Mehler *ἐλθ. αὐτῖς*. — *ἐγγενήσεσθαι* Reiske, *ἐγγενήσεσθαι* libri. — 112. *ὥσπερ οὐδὲ αἱ Ἀμαζόνες* Rsv; οὐδὲ om. cet. libri, Stein. — 113. *τῇ δὲ ὑστεραίῃ z*; *τῇ δὲ δευτεραίῃ* libri, Stein. — 114. *συνεμίχθη*, Gomperz *ἐμίχθη*. — *δίκαιοι*; Rsv, Cob. *δικαιότατοι*. — 115. *ἐπεΐθοντο καὶ ἐποίησαν*; Mehler *καὶ ἐπ.* damnavit; malim *τε* adicere. — *τὴν γῆν τὴν ὅμ.*; fortasse rectius ABd om. *τὴν* ante *γῆν*. — 118. *ἢ ἐκλείψομεν* ABdz; *ἢ* om. cet. libri, Stein. — *διέβη ἔς* Dietsch, *ἔς* om. libri; *τὴνδε τὴν ἡπειρον* Krueg. incl. — 119. *οὐ πεισόμεθα* plerique libri, *οὐκ οἰσόμεθα s*, *ἀπωσόμεθα* Hoeger; *οὐ περισφόμεθα* Bek., Krueg., Cob.; lectionem codicum nuperrime Gomperz defendit. — 120. *εἰ δὲ μὴ ἐκόντες*; Stein (ed. III) γάρ pro *δέ*, Krueg. *τε*. — 121. *τὰ τέκνα τε* Rsv; *τε* om. cet. libri, Stein. — *γυναιῖνες πᾶσαι*; s, Stein *γυναιῖνες πάσας*. — *πάντα* post *τὰ πρόβατα* om. ABCds, retinuit Stein. — 122. *τοῦ Ταναΐδος*; Stein suspic. *ἰθὺ T.* vel *ἰθὺ τοῦ T.* — 123. *διεξελθόντες ταύτην*; nonne *καὶ ταύτην*? — 125. *ἐσβαλεῖν* scripsi, *ἐμβαλεῖν* libri. — 126. *ὥς δὲ πολλόν*; Krueg. *ὥς δ' ἐπὶ πολλόν* suspic. — 127. *ὅμῃν* inclusi; om. Rs, ante *συμμίγοιμεν* in ABCd, post *μάχην* in cet. libris. — *μαχησόμεθα* post *καὶ* οὐ Cob. delet. — verba *τοῦτό ἐστι ἢ ἀπὸ Σκ. φῆσις* Valck. incl. — 128. *αὐτὸν δέ*, Krueg. *τῶν δέ*. — in *ἀναιρεομένοισι* et *ἐναιρεομένους* Cob. praepositionem delet. — 131. *ἄλλο ἢ*, Gomperz *ἄλλ' ἢ*. — 132. Cob. delet participia *γενόμενοι* post voces *μύες* et *βάτραχοι* et *βαλλόμενοι* post *τοξενμάτων*; hoc fortasse recte. — 133. *ὅμῃν* inclusi; legitur in PRsz ante *ἤκομεν*, in cet. libris post *ἤκομεν* (conf. c. 139). — 134. *ἀντιπολέμων* Rs; *ἀντιπολεμίων* cet. libri, Stein. — *ὧρων* Krueg. incl. — *αὐτοῦ ταύτη*; PRsz, Stein, Krueg. om. *ταύτη*. — 135. *ὥς αὐτὸς μὲν* Reiz; *αὐτὸς μὲν* libri, Stein. — *προφάσιος δὲ τῆσδε*; Krueg. suspic. *προφ. δ' ἐπὶ τῆσδε*; idem *ὑποσίαιτο* pro *ὑνοίαιτο*. — *ἀκούοντες*

Rs, Cob.; ἀκούσαντες cet. libri, Stein. — 136. προετίνοντο ABCd; προέτεινον cet. libri, Stein. — ἡ μετὰ Σανροματέων Buttmann, ἡ μία Σανρομάται (sv Σανροματέων) libri, ἡ μία καὶ Σανρομάται Stein. — στρατεύσασθαι; Naber, Madvig, Cob. στρατεύσεσθαι. — 137. ἔσεσθαι Reiz, ἔσται libri. — 138. ἦσαν om. Rsv, plerique edd., retinuit Stein. — καὶ βουλόμενοι om. C, damnaverunt plerique edd., retinuit Stein. — 140. πιστεύοντες PRsv, Stein (ed. III); πιστεύσαντες cet. libri, plerique edd. — ἀπίκато CRsv; ἀπίκοντο cet. libri, Stein. — ἀντιπολέμους Rsv; ἀντιπολεμίους cet. libri, Stein. — 141. ἐπακούσας, Bake et Cob. ὑπακούσας. — 144. τόδε τὸ ἔπος; PRsz, Stein τὸ om. — εἰ μὴ ἦσαν τυφλοὶ delent Herw. et Cob. — 145. ante ἐξελασθέντες ἐκ Αἴημον in ACd legitur δὲ (διεξελασθέντες B corr.); δὴ Wessel., ὧν Cob. — 146. διεληθόντος Rsv, Cob.; διεξεληθόντος cet. libri, Stein. — καταχρήσεσθαι Cz; καταχρήσασθαι cet. libri, Stein. — 148. μήτε φόνος γενήσεται αὐτός τε [ὑπεδέκετο] σφίας ἐξάξει Cob. — 149. τοιγαρῶν Krueg. incl. — ὑπέμεινε τὸντὸ τοῦτο, Stein ὑπέμειναν . . . τὸντὸ τοῦτο; Reiske συνέβη post τοῦτο supplendum censet, plura excidisse Dietsch putat. — 150. Εὐφημίδης Paulmier ex Pindaro, εὐθυμίδης libri. — 152. μετὰ δὲ PRsz; μετὰ δὲ ταῦτα cet. libri, Stein. — 153. post ἄνδρας Cob. διηκοσίους excidisse putat; Dobree quoque numerum desiderat. — 155. ἰσχύφωνος AB, Bek.; ἰσχνόφωνος cet. libri, Plut., Suid., Cob. — 159. ἔπεμπε PRsz; ἔπεμψε cet. libri, Stein. — Θέστιν PRsvz; Θέστην cet. libri, Stein. — οἱ ante Αἰγύπτιοι (om. PRsz) inclusi. — καὶ ταῦτα Bek., κατὰ ταῦτά vel κατὰ ταῦτα libri, αὐτῶ ταῦτα Dietsch, κάρτα ταῦτα Abicht. — 160. Δέαρχος Rsv, Plut., Polyb. (Δάαρχος); cet. libri ἀλίαρχος vel ἀλίαρχος (Stein). — 162. καὶ τοῦτο γάρ; Dietsch καί, quod om. libri, adiecit non adversante Steinio. τοῦτο ἐπεὶ sine γάρ Abicht, fortasse recte; non enim in eadem sede γάρ in libris collocatum est. — προσῆν δέ; PRsz, Stein προσῆν δέ οἱ. — 164. Ἀγλαομάχην, Cob. Ἀγλαομάχον. — τῶν ante Ἰωνοπαίων (om. PRsz) inclusi. — ἀμφίρρυτον τήν, Schweigh. τήν ἀμφίρρυτον. — 165. ἕως Stein, τέως libri. — ἀπικ. δὲ ἐς Αἰγυπτου PR(sv)z; τήν ante Αἰγ. cet. libri, Stein. — 167.

πρόσχημα τοῦ λόγου, Krueg. τοῦ Incl. — 169. τὴν πρὸς ἐσπέρην; malim ἐσπέρης. — Γιλιγάμαι Steph. Byz., Stein; γιγάμαι PRz. γηγάμαι s, γιλιγάμαι cet. libri. — ἔκτισαν Κυρηναῖοι PR(sv)z; ἔκτ. οἱ K. cet. libri, Stein. — Μενελάος z, μενέλεος Rs, μενέλαος cet. libri, Stein; Μενελάειος Cob. — 172. post ἀπτόμενοι supplendum esse ὁμνύουσι Krueg. censet. — 173. πᾶσα CRsz; ἅπασα cet. libri, Stein. — ἄνεμος Cob. delet. — 179. τῶν τις ἐγόνων Wessel., Schaefer; πάντων τις ἐγόνων Rsv, τῶν ἐγ. τις cet. libri (ἐγγόνων AB). — 181. ψάμμον Dind., ψάμμος PRsdz; ψάμμης cet. libri, Stein. — 183. σάφρας P^mRsv, Eust.; σαύρους cet. libri, Stein. — 184. Ἀτάραντες Salmasius, ἄτλαντες libri. — τοῦτον κίονα Bek., τοῦτο κίονα qz, τοῦτον τὸν κίονα C; τοῦτο τὸν κίονα cet. libri, Stein. — ἐστι (om. PRsz) ante Ἀτλας inclusi. — 185. τὸ ἔξω, Krueg. τοῦ ἔξω. — 187. οἴσπη ABCpr.d; οἰσύπη cet. libri, Cob. — τράγον C; τράγου γὰρ cet. libri, Stein. — 188. δόμον, Reiske et Dobree ὄμον. — 189. τὰ δὲ ἄλλα, Stein τὰ γε ἄλλα. — ἡ ὁλολυγή Eust.; ἡ om. libri, Stein. — ἐπὶ ἱροῖσι Rsv, ἐπὶ τῶν ἱρῶν Eust.; ἐν ἱροῖσι cet. libri, Stein. — χρέωνται αἱ Αἰβύσσαι καὶ χρέωνται καλῶς Rsv; χρέωνται καλῶς αἱ Αἰβ. cet. libri, Stein. — 191. τὸ πρὸς ἐσπέρης PRsv; τὸ πρὸς ἐσπέρην cet. libri, Stein. — ἀκατάφρεστα, Reiz κατὰφρεστα. — 196. οὔτε γὰρ αὐτούς, Bek. αὐτοί, Dietsch ἐωντοὺς pro αὐτοῖς. — 197. οὔτε τι, Mehler οὔτ' ἔτι. — 199. τῆς Αἰβύης τήν; Rsv τ. Α. τῆς (P τῆς), quod probat Eltz, fortasse recte. — 201. verba δόλω δὲ αἰρετοὶ suspicionem mihi movent. — κατύπερθε δὲ ἐπιπολῆς, Mehler ἐπιπολῆς δέ. — φάναι Krueg. incl. — 202. ἐκέλευε ABC; ἐκέλευσε cet. libri et edd. — 203. τε ὅσον τε AB^m, Stein; ὅσον τε Bⁱ, τε ὅσον Cd, δὲ ὅσον cet. libri; fortasse δὲ ὅσον τε. — 205. post ἐξέξεσε supplendum esse καὶ διέδεξε Cob. censet.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΔΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΗ

Η ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΟΙ Θ, ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΑΙ ΜΟΤΣΑΙ.

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΚΛΕΙΩ.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ Ἀλικαρνησσεὸς ἱστορίας ἀπόδεξις ἦδε, ὥς μῆτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μῆτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θαυμαστά, τὰ μὲν Ἕλλησι, τὰ δὲ βαρβάροις ἀποδεχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται, τὰ τε ἄλλα καὶ δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι.

ΠΕΡΣΕΩΝ μὲν νυν οἱ λόγοι Φοίνικας αἰτίους¹ φασὶ γενέσθαι τῆς διαφορῆς· τούτους γὰρ ἀπὸ τῆς Ἑρυθρῆς καλομένης θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε τὴν θάλασσαν καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν χῶρον τὸν καὶ νῦν οἰκέουσι, αὐτίκα ναυτιλίῃσι μακρῇσι ἐπιθέσθαι, ἀπαρυνέοντας δὲ φορτία Αἰγύπτια τε καὶ Ἀσσύρια τῇ τε ἄλλῃ ἐσαπικνέεσθαι καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος. τὸ δὲ Ἄργος τοῦτον τὸν χρόνον προεῖχε ἅπασι τῶν ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλομένη χώρῃ. ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο διατίθεσθαι τὸν φόρτον. πέμπτη δὲ ἢ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ἀπίκοντο, ἐξεμπολημένων σφι

σχεδὸν πάντων, ἔλθειν ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναικας
 ἄλλας τε πολλὰς καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλέος θυγατέρα·
 τὸ δὲ οἱ οὔνομα εἶναι, κατὰ τὸντὸ τὸ καὶ Ἑλληνες λέ-
 γουσι, Ἰοῦν τὴν Ἰνάχου. ταύτας στάσας κατὰ πρόμνην
 τῆς νεὸς ὠνέεσθαι τῶν φορτίων τῶν σφι ἦν θυμὸς
 μάλιστα, καὶ τοὺς Φοίνικας διακελευσαμένους ὀρμῆσαι
 ἐπ' αὐτάς. τὰς μὲν δὴ πλεῖνας τῶν γυναικῶν ἀπο-
 φυγεῖν, τὴν δὲ Ἰοῦν σὺν ἄλλῃσι ἀρπασθῆναι· ἐσβαλο-
 μένους δὲ ἐς τὴν νέα οἴχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἴ-
 2 γύπτου. οὕτω μὲν Ἰοῦν ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέ-
 γουσι Πέρσαι, οὐκ ὥς Ἑλληνες, καὶ τῶν ἀδικημάτων
 πρῶτον τοῦτο ἄρξαι· μετὰ δὲ ταῦτα Ἑλλήνων τινάς
 (οὐ γὰρ ἔχουσι τοῦνομα ἀπηγήσασθαι) φασὶ τῆς Φοι-
 νίκης ἐς Τύρον προσσχόντας ἀρπάσαι τοῦ βασιλέος τὴν
 θυγατέρα Εὐρώπην. εἶψαν δ' ἂν οὗτοι Κρηῖτες. ταῦτα
 μὲν δὴ ἴσα πρὸς ἴσα σφι γενέσθαι· μετὰ δὲ ταῦτα Ἑλλη-
 νας αἰτίους τῆς δευτέρης ἀδικίης γενέσθαι. καταπλώ-
 σαντας γὰρ μακρῇ νηϊ ἐς Αἶάν τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ
 Φᾶσιν ποταμόν, ἐνθεῦτεν, διαπρηξαμένους καὶ τᾶλλα
 τῶν εἵνεκεν ἀπίκατο, ἀρπάσαι τοῦ βασιλέος τὴν θυ-
 γατέρα Μηδείην. πέμψαντα δὲ τὸν Κόλχων βασιλέα ἐς
 τὴν Ἑλλάδα κήρυκα αἰτέειν τε δίκας τῆς ἀρπαγῆς καὶ
 ἀπαιτέειν τὴν θυγατέρα· τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι ὥς
 οὐδὲ ἐκεῖνοι Ἰοῦς τῆς Ἀργείης ἔδοσαν σφι δίκας τῆς
 3 ἀρπαγῆς· οὐδὲ ὦν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοισι. δευτέρῃ δὲ
 λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμου
 ἀκηκοότα ταῦτα ἐθελῆσαί οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος δι' ἀρ-
 παγῆς γενέσθαι γυναικα, ἐπιστάμενον πάντως ὅτι οὐ
 δώσει δίκας· οὐδὲ γὰρ ἐκείνους δίδουσι. οὕτω δὴ ἀρ-
 πάσαντος αὐτοῦ Ἑλένην τοῖσι Ἑλλήσι δόξα πρῶτον

πέμψαντας ἀγγέλους ἀπαιτέειν τε Ἑλένην καὶ δίκας τῆς ἀρπαγῆς αἰτέειν. τοὺς δὲ προῖσχομένων ταῦτα προ-
 φέρειν σφι Μηδείης τὴν ἀρπαγὴν, ὥς οὐ δόντες αὐτοὶ
 δίκας οὐδὲ ἐκδόντες ἀπαιτεόντων βουλοίατό σφι παρ'
 ἄλλων δίκας γίνεσθαι. μέχρι μὲν ὧν τούτου ἀρπαγὰς 4
 μούνας εἶναι παρ' ἀλλήλων, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου Ἑλλη-
 νας δὴ μεγάλας αἰτίους γενέσθαι· προτέρους γὰρ ἄρξαι
 στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην ἢ σφέας ἐς τὴν Εὐρώπην.
 τὸ μὲν νυν ἀρπάζειν γυναικας ἀνδρῶν ἀδίκων νομίζειν
 ἔργον εἶναι, τὸ δὲ ἀρπασθεισέων σπουδὴν ποιήσασθαι
 τιμωρέειν ἀνοήτων, τὸ δὲ μηδεμίαν ὥρην ἔχειν [ἀρπα-
 σθεισέων] σωφρόνων· δῆλα γὰρ δὴ ὅτι, εἰ μὴ αὐταὶ
 ἐβούλοντο, οὐκ ἂν ἥρπάζοντο. σφέας μὲν δὴ τοὺς ἐκ
 τῆς Ἀσίας λέγουσι Πέρσαι ἀρπαζομένων τῶν γυναικῶν
 λόγου οὐδένα ποιήσασθαι, Ἑλληνας δὲ Λακεδαιμονίης
 εἵνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγεῖραι καὶ ἔπειτα
 ἐλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην τὴν Πριάμου δύναμιν κατελεῖν.
 ἀπὸ τούτου αἰεὶ ἡγήσασθαι τὸ Ἑλληνικὸν σφίσι εἶναι
 πολέμιον. τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα
 βάρβαρα οἰκηιῦνται οἱ Πέρσαι, τὴν δὲ Εὐρώπην καὶ
 τὸ Ἑλληνικὸν ἡγῆται κεχωρίσθαι.

Οὕτω μὲν Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν 5
 Ἰλίου ἄλωσιν εὐρίσκουσι σφίσι ἐοῦσαν τὴν ἀρχὴν τῆς
 ἔχθρης τῆς ἐς τοὺς Ἑλληνας. περὶ δὲ τῆς Ἰοῦς οὐκ
 ὁμολογέουσι Πέρσησι οὕτω Φοίνικες· οὐ γὰρ ἀρπαγὴ
 σφέας χρησαμένους λέγουσι ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον,
 ἀλλ' ὥς ἐν τῷ Ἀργεῖ ἐμίσγετο τῷ ναυκλήρῳ τῆς νεὸς·
 ἐπεὶ δὲ ἔμαθε ἔγκυος ἐοῦσα, αἰδεομένη τοὺς τοκέας,
 οὕτω δὴ ἐθελοντὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλῶσαι,
 ὥς ἂν μὴ κατὰδηλος γένηται. ταῦτα μὲν νυν Πέρσαι

τε καὶ Φοίνικες λέγουσι. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἔρχομαι ἐρέων ὥς οὕτω ἢ ἄλλως κως ταῦτα ἐγένετο, τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἕλληνας, τοῦτον σημήνας προβήσομαι ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου, ὁμοίως σμικρὰ καὶ μεγάλα ἄστυα ἀνθρώπων ἐπεξιῶν. τὰ γὰρ τὸ πάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε, τὰ δὲ ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρὰ. τὴν ἀνθρωπινήν ὦν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμὰ ἐν τῷ τῷ μένουσαν ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

- 6 ΚΡΟΙΣΟΣ ἦν Ἀνδὸς μὲν γένος, παῖς δὲ Ἀλκάντεω, τύραννος δὲ ἐθνέων τῶν ἐντὸς Ἄλλος ποταμοῦ, ὃς ῥέων ἀπὸ μεσαμβρίας μεταξὺ Συρίων τε καὶ Παφλαγόνων ἕξει πρὸς βορρῆν ἄνεμον ἐς τὸν Εὐξείνιον καλεόμενον πόντον. οὗτος ὁ Κροῖσος βαρβάρων πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν τοὺς μὲν κατεστρέψατο Ἑλλήνων ἐς φόβου ἀπαγωγὴν, τοὺς δὲ φίλους προσεποιήσατο. κατεστρέψατο μὲν Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας καὶ Δωριέας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαιμονίους. πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι. τὸ γὰρ Κιμμερίων στράτευμα τὸ ἐπὶ τὴν Ἰωνίην ἀπικόμενον, Κροίσου ἐὼν πρεσβύτερον, οὐ καταστροφὴ ἐγένετο τῶν
- 7 πολίων, ἀλλ' ἐξ ἐπιδρομῆς ἀρπαγῇ. ἡ δὲ ἡγεμονία οὕτω περιήλθε, ἐοῦσα Ἡρακλειδέων, ἐς τὸ γένος τὸ Κροίσου, καλεομένους δὲ Μερμνάδας. ἦν Κανθαύλης, τὸν οἱ Ἕλληνες Μυρσίλον ὀνομάζουσι, τύραννος Σαρδίων, ἀπόγονος δὲ Ἀλκαίου τοῦ Ἡρακλέος. Ἄγρων μὲν γὰρ ὁ Νίνου τοῦ Βήλου τοῦ Ἀλκαίου πρῶτος Ἡρακλειδέων βασιλεὺς ἐγένετο Σαρδίων, Κανθαύλης δὲ ὁ Μύρσου ὕστατος. οἱ δὲ πρότερον Ἄγρωνος βασιλεύσαν-

τες ταύτης τῆς χώρης ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἄττος,
 ἀπ' οὗτεν ὁ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότε-
 ρον Μηρίων καλεόμενος. παρὰ τούτων Ἡρακλεῖδαι ἐπι-
 τραφθέντες ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἐκ θεοπροπίου, ἐκ δούλης
 τε τῆς Ἰαρδάνου γεγυνοῦτες καὶ Ἡρακλῆος, ἄρξαντες
 μὲν ἐπὶ δύο τε καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν, ἔτεα πέντε
 τε καὶ πεντακόσια, παῖς παρὰ πατρός ἐκδεκόμενος τὴν
 ἀρχήν, μέχρι Κανθαύλεω τοῦ Μύρσου. οὗτος δὲ ὢν ⁸
 ὁ Κανθαύλης ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ γυναικός, ἐρασθεὶς
 δὲ ἐνόμιξέ οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασέων καλλίστην.
 ὥστε δὲ ταῦτα νομίζων, ἦν γάρ οἱ τῶν αἰχμοφόρων
 Γύρης ὁ Δασκύλου ἀρεσκόμενος μάλιστα, τοῦτω τῷ
 Γύρῃ καὶ τὰ σπουδαιέστερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετί-
 θετο ὁ Κανθαύλης καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς γυναικός
 ὑπερεπαινέων. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, χρῆν
 γὰρ Κανθαύλῃ γενέσθαι κακῶς, ἔλεγε πρὸς τὸν Γύρην
 τοιάδε· Γύρῃ, οὐ γάρ σε δοκέω πείθεσθαι μοι λέγοντι
 περὶ τοῦ εἶδους τῆς γυναικός (ᾧτα γὰρ τυγχάνει ἀν-
 θρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν), ποίεε ὅπως ἐκεί-
 νην θεήσεαι γυμνῇ. ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας εἶπε· Δέ-
 σποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ ὑγίεια, κελεύων με δέσποι-
 ναν τὴν ἐμὴν θεήσασθαι γυμνῇ; ἅμα δὲ κινθῶνι ἐκ-
 δυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυμνῇ. πάλαί δὲ
 τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ·
 ἐν τοῖσι ἐν τόδῃ ἐστί, σκοπέειν τινὰ τὰ ἑωυτοῦ. ἐγὼ
 δὲ πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην,
 καὶ σεο δέομαι μὴ θέεσθαι ἀνόμων. ὁ μὲν δὲ λέγων ⁹
 τοιαῦτα ἀπεμάχετο, ἄρρωδέων μὴ τί οἱ ἐξ αὐτῶν γένη-
 ται κακόν. ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε· Θάρσει, Γύρῃ, καὶ
 μὴ φοβεῦ μήτε ἐμέ, ὥς σεο πειρώμενος λέγω λόγον

- τόνδε, μήτε γυναῖκα τὴν ἐμήν, μή τί τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος· ἀρχὴν γάρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτω ὥστε μηδὲ μαθεῖν μιν ὀφθεῖσαν ὑπὸ σεῦ. ἐγὼ γάρ σε ἐς τὸ οἶκημα ἐν τῷ κοιμώμεθα ὅπισθε τῆς ἀνοιγομένης θύρης στησώ· μετὰ δ' ἐμὲ ἐσελθόντα παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἢ ἐμὴ ἐς κοῖτον. κέεται δὲ ἀγχοῦ τῆς ἐσόδου θρόνος· ἐπὶ τοῦτον τῶν ἱματίων κατὰ ξυ ἕκαστον ἐκδύνουσα θήσει καὶ κατ' ἡσυχίην πολλὴν παρεῖξει τοι θειῆσασθαι. ἐπεὰν δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου στείχῃ ἐπὶ τὴν εὐνὴν κατὰ νώτου τε αὐτῆς γένῃ, σοὶ μελέτω τὸ ἐν
- 10 θεῦτεν ὅπως μὴ σε ὄψεται ἰόντα διὰ θυρέων. ὁ μὲν δὴ ὥς οὐκ ἐδύνατο διαφυγεῖν, ἦν ἔτοιμος· ὁ δὲ Κανδαύλης, ἐπεὶ ἐδόκεε ὥρῃ τῆς κοίτης εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγην ἐς τὸ οἶκημα, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή· ἐσελθοῦσαν δὲ καὶ τιθεῖσαν τὰ εἴματα ἐθηεῖτο ὁ Γύγης. ὥς δὲ κατὰ νώτου ἐγένετο ἰούσης τῆς γυναικὸς ἐς τὴν κοίτην, ὑπεκδὺς ἐχώρεε ἔξω. καὶ ἡ γυνὴ ἐπορᾷ μιν ἐξιόντα. μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς οὔτε ἀνέβασε αἰσχυνθεῖσα οὔτε ἔδοξε μαθεῖν, ἐς νόον ἔχουσα τίσεσθαι τὸν Κανδαύλεα· παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ παρὰ τοῖσι ἄλλοισι βαρβάροισι, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι γυμνὸν ἐς αἰσχύνῃν μεγάλην φέ-
- 11 ρει. τότε μὲν δὴ οὕτω οὐδὲν δηλώσασα ἡσυχίην εἶχε· ὥς δὲ ἡμέρη τάχιστα ἐγγόνεε, τῶν οἰκετέων τοὺς μάλιστα ὥρα πιστοὺς ἐόντας ἐωυτῇ, ἐτοιμοὺς ποιησαμένη ἐκάλεε τὸν Γύγην. ὁ δὲ οὐδὲν δοκέων αὐτὴν τῶν προηχθέντων ἐπίστασθαι ἤλθε καλεόμενος· ἐώθεε γὰρ καὶ πρόσθε, ὅπως ἢ βασιλεία καλέοι, φοιτᾷν. ὥς δὲ ὁ Γύγης ἀπρίκετο, ἔλεγε ἡ γυνὴ τάδε· Νῦν τοι δυὼν ὁδῶν παρεουσέων, Γύγῃ, δίδωμι αἵρεσιν, ὁκοτέρην βούλεαι

τραπέσθαι· ἢ γὰρ Κανδαύλεα ἀποκτείνας ἐμέ τε καὶ τὴν βασιληίην ἔχε τὴν Ἀνδῶν, ἢ αὐτόν σε αὐτίκα οὕτω ἀποθνήσκειν δεῖ, ὥς ἂν μὴ πάντα πειθόμενος Κανδαύλῃ τοῦ λοιποῦ ἰδῆς τὰ μὴ σε δεῖ. ἀλλ' ἦτοι κεῖνόν γε τὸν ταῦτα βουλεύσαντα δεῖ ἀπόλλυσθαι, ἢ σὲ τὸν ἐμὲ γυμνὴν θεισάμενον καὶ ποιήσαντα οὐ νομιζόμενα. ὁ δὲ Γύγης τέως μὲν ἀπεθώμαζε τὰ λεγόμενα, μετὰ δὲ ἰκέτευε μὴ μιν ἀναγκαίῃ ἐνδέειν διακρῖναι τοιαύτην αἴρεσιν. οὐκ ὦν δὴ ἔπειθε, ἀλλ' ὥρα ἀναγκαίην ἀληθείως προκειμένην ἢ τὸν δεσπότην ἀπολλύναι ἢ αὐτὸν ὑπ' ἄλλων ἀπόλλυσθαι· αἰσέεται αὐτὸς περιεῖναι. ἐπειρώτα δὴ λέγων τάδε· Ἐπεὶ με ἀναγκάζεις δεσπότην τὸν ἐμὸν κτείνειν οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω, τέω καὶ τρόπῳ ἐπιχειρήσομεν αὐτῷ. ἢ δὲ ὑπολαβοῦσα ἔφη· Ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὁρμὴ ἔσται ὅθεν περ καὶ ἐκείνος ἐμὲ ἐπεδέξατο γυμνὴν, ὑπνωμένῳ δὲ ἡ ἐπιχειρήσις ἔσται. ὥς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλήν, νυκτὸς γενομένης (οὐ 12 γὰρ μετίτετο ὁ Γύγης, οὐδέ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδεμία, ἀλλ' ἔδεε ἢ αὐτὸν ἀπολωλέναι ἢ Κανδαύλεα) εἶπετο ἐς τὸν θάλαμον τῇ γυναικί. καὶ μιν ἐκείνη ἐργχειρίδιον δοῦσα κατακρύπτει ὑπὸ τὴν αὐτὴν θύρην. καὶ μετὰ ταῦτα ἀναπαυομένου Κανδαύλεω ὑπεκδύς τε καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιληίην Γύγης· [τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γενόμενος, ἐν ἱάμβῳ τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη]· ἔσχε 13 δὲ τὴν βασιληίην καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίου. ὥς γὰρ δὴ οἱ Ἀνδοὶ δεινὸν ἐποιεῦντο τὸ Κανδαύλεω πάθος καὶ ἐν ὕπλοις ἦσαν, συνέβησαν ἐς τὴν αὐτὴν οἷ τε τοῦ Γύγεω στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Ἀνδοί, ἦν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλη μιν βασιλέα εἶναι Ἀν-

δῶν, τὸν δὲ βασιλεύειν, ἣν δὲ μὴ, ἀποδοῦναι ὁπίσω ἐς Ἡρακλείδας τὴν ἀρχήν. ἀνεῖλέ τε δὴ τὸ χρηστήριον καὶ ἐβασίλευσε οὕτω Γύγης. τοσόνδε μέντοι εἶπε ἡ Πυθίη, ὥς Ἡρακλείδῃσι τίσις ἦξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω. τούτου τοῦ ἔπεος Ἀνδοί τε καὶ οἱ βασιλεῖς αὐ-
 14 τῶν λόγον οὐδένα ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθῃ. τὴν μὲν δὴ τυραννίδα οὕτω ἔσχον οἱ Μερμνάδαι τοὺς Ἡρακλείδας ἀπελόμενοι, Γύγης δὲ τυραννεύσας ἀπέπεμψε ἀναθήματα ἐς Δελφοὺς οὐκ ὀλίγα, ἀλλ' ὅσα μὲν ἀργύρου ἀναθήματα, ἔστι οἱ πλεῖστα ἐν Δειφοῖσι, παρέξ δὲ τοῦ ἀργύρου χρυσὸν ἄπλετον ἀνέθηκε ἄλλον τε καὶ τοῦ μάλιστα μνήμην ἄξιον ἔχειν ἐστί, κρητῆρές οἱ ἀριθμὸν ἔξ χρύσειοι ἀνακέεται. ἐστᾶσι δὲ οὗτοι ἐν τῷ Κορινθίῳ θησαυρῷ σταθμὸν ἔχοντες τριήκοντα τάλαντα· ἀληθεῖ δὲ λόγῳ χρεωμένῳ οὐ Κορινθίων τοῦ δημοσίου ἐστὶ ὁ θησαυρός, ἀλλὰ Κυψέλου τοῦ Ἡετίωνος. οὗτος δὲ ὁ Γύγης πρῶτος βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἐς Δελφοὺς ἀνέθηκε ἀναθήματα μετὰ Μίδην τὸν Γορδῖεω, Φρυγίης βασιλεία. ἀνέθηκε γὰρ δὴ καὶ Μίδης τὸν βασιλῆιον θρόνον ἐς τὸν προκατίζων ἐδίκασε, ἐόντα ἀξιόθεήτον· κέεται δὲ ὁ θρόνος οὗτος ἔνθα περ οἱ τοῦ Γύγεω κρητῆρες. ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος καὶ ὁ ἄργυρος, τὸν ὁ Γύγης ἀνέθηκε, ὑπὸ Δελφῶν καλεῖται Γυγάδας ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίην. ἐσέβαλε μὲν νυν στρατιὴν καὶ οὗτος, ἐπεῖτε ἦρξε, ἐς τε Μίλητον καὶ ἐς Σμύρνην καὶ Κολοφῶνος τὸ ἄστυ εἶλε. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ μέγα ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο ἔργον ἐγένετο βασιλεύσαντος δυῶν δέοντα τεσσεράκοντα ἔτα, τοῦτον μὲν παρήσομεν τοσαῦτα
 15 ἐπιμνησθέντες. Ἀρδυος δὲ τοῦ Γύγεω μετὰ Γύγην βασιλεύσαντος μνήμην ποιήσομαι. οὗτος δὲ Πριηνέας τε

εἶλε ἐς Μίλητόν τε ἐσέβαλε, ἐπὶ τούτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων Κιμμέριοι ἐξ ἡθέων ὑπὸ Σκυθίων τῶν νομάδων ἐξαναστάντες ἀπίκουντο ἐς τὴν Ἀσίην καὶ Σάρδις πλην τῆς ἀκροπόλιος εἶλον.

Ἄρδυος δὲ βασιλεύσαντος ἐνὸς δέοντα πεντήκοντα 16 ἔτεα ἐξεδέξατο Σαδυάτης ὁ Ἄρδυος, καὶ ἐβασίλευσε ἔτεα δυνάδεκα, Σαδυάττειω δὲ Ἀλυάττειω. οὗτος δὲ Κυαξάρη τε τῷ Διηόκεω ἀπογόνῳ ἐπολέμησε καὶ Μήδοισι, Κιμμερίους τε ἐκ τῆς Ἀσίας ἐξήλασε, Σμύρνην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτισθεῖσαν εἶλε, ἐς Κλαζομενάς τε ἐσέβαλε. ἀπὸ μὲν νυν τούτων οὐκ ὥς ἡθέλε ἀπήλλαξε, ἀλλὰ προσπταίσας μεγάλως. ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο ἔων ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπηνηγρότατα τάδε. ἐπολέμησε Μι- 17 λησίοισι, παραδεξάμενος τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρός. ἐπελαύνων γὰρ ἐπολιόρκεε τὴν Μίλητον τρόπῳ τοιῷδε. ὅπως μὲν εἴη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἀδρός, τηνικαῦτα ἐσέβαλλε τὴν στρατιήν· ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων καὶ αὐλοῦ γυναικίῳ τε καὶ ἀνδρηίῳ. ὥς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπίκειτο, οἰκήματα μὲν τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οὔτε κατέβαλλε οὔτε ἐνεπίμπρη οὔτε θύρας ἀπέσπα, ἔα δὲ κατὰ χώρην ἐστάναι· ὁ δὲ τὰ τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ γῇ ὅπως διαφθείρειε, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. τῆς γὰρ θαλάσσης οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥστε ἐπέδρης μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ. τὰς δὲ οἰκίας οὐ κατέβαλλε ὁ Λυδὸς τῶνδε εἵνεκα, ὅπως ἔχοιεν ἐνθευτεν ὁρμώμενοι τὴν γῆν σπείρειν τε καὶ ἐργάζεσθαι οἱ Μιλήσιοι, αὐτὸς δὲ ἐκείνων ἐργαζομένων ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλων. ταῦτα ποιεῶν ἐπολέμεε ἔτεα 18 ἔνδεκα, ἐν τοῖσι τρώματα μεγάλα διφάσια Μιλησίων ἐγένετο ἐν τε Λιμεννήῳ χώρῃ τῆς σφετέρης μαχεσαμέ-

νων καὶ ἐν Μαιάνδρῳ πεδίῳ. τὰ μὲν νυν ἔξ ἔτεα τῶν
 ἑνδεκα Σαδυάττης ὁ Ἄρδνος ἐτι Λυδῶν ἦρχε ὁ καὶ
 ἐσβάλλων τηνικαῦτα ἐς τὴν Μιλησίην τὴν στρατιήν.
 οὗτος γὰρ καὶ ὁ τὸν πόλεμον ἦν συνάψας· τὰ δὲ πέντε
 τῶν ἐτέων τὰ ἐπόμενα τοῖσι ἔξ Ἀλυάττης ὁ Σαδυά-
 τει ἐπολέμεε, ὃς παραδεξάμενος, ὡς καὶ πρότερόν μοι
 δεδήλωται, παρὰ τοῦ πατρὸς τὸν πόλεμον προσεῖχε
 ἐντεταμένως. τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἰώνων τὸν
 πόλεμον τοῦτον συνεπελάφρυνον ὅτι μὴ Χίοι μῦνοι.
 οὗτοι δὲ τὸ ὅμοιον ἀνταποδιδόντες ἐτιμώρεον· καὶ γὰρ
 δὴ πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυ-
 19 θραίους πόλεμον συνδιήνεικαν. τῷ δὲ δωδεκάτῳ ἔτει
 λήλου ἐμπιπραμένου ὑπὸ τῆς στρατιῆς συνηνείχθη τι
 τοιούδε γενέσθαι πρῆγμα· ὥς ἄφθῃ τάχιστα τὸ λήιον,
 ἀνέμῳ βιώμενον ἄψατο νηοῦ Ἀθηναίης ἐπὶ κλησιν Ἀσ-
 σησίης, ἀφθίς δὲ ὁ νηὸς κατεκαύθη. καὶ τὸ παραντίκα
 μὲν λόγος οὐδεὶς ἐγένετο, μετὰ δὲ τῆς στρατιῆς ἀπικο-
 μένης ἐς Σάρδις ἐνόσησε ὁ Ἀλυάττης. μακροτέρης δὲ
 οἱ γινομένης τῆς νόσου πέμπει ἐς Δελφοὺς θεοπρό-
 πους, εἴτε δὴ συμβουλεύσαντός τευ, εἴτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε
 πέμψαντα τὸν θεὸν ἐπειρέσθαι περὶ τῆς νόσου. τοῖσι
 δὲ ἡ Πυθίη ἀπικομένοισι ἐς Δελφοὺς οὐκ ἔφη χρήσειν,
 πρὶν ἢ τὸν νηὸν τῆς Ἀθηναίης ἀνορθώσωσι, τὸν ἐνέ-
 20 πρησαν χώρας τῆς Μιλησίης ἐν Ἀσσησῶ. Δελφῶν οἶδα
 ἐγὼ οὕτω ἀκούσας γενέσθαι· Μιλήσιοι δὲ τάδε προστι-
 θεῖσι τούτοις, Περίανδρον τὸν Κυψέλου ἔοντα Θρασυ-
 βούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυραννεύοντι ξεῖνον ἐς τὰ
 μάλιστα, πυνθόμενον τὸ χρηστήριον τὸ τῷ Ἀλυάττῃ γε-
 νόμενον, πέμψαντα ἄγγελον κατεπειν, ὅπως ἂν τι προ-
 ειδῶς πρὸς τὸ παρεὸν βουλευῇται. Μιλήσιοι μὲν νυν

οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Ἀλυσάτης δέ, ὥς οἱ ταῦτα ἔξαγ- 21
γέλθη, αὐτίκα ἐπεμπε κήρυκα ἐς Μίλητον βουλόμενος
σπονδὰς ποιήσασθαι Θρασυβούλῳ τε καὶ Μιλησίοισι
χρόνον ὅσον ἂν τὸν νηὸν οἰκοδομήῃ. ὁ μὲν δὴ ἀπόστο-
λος ἐς τὴν Μίλητον ἦν, Θρασύβουλος δὲ σαφέως προ-
πεπυσμένος πάντα λόγον καὶ εἰδὼς τὰ Ἀλυσάτης μέλλοι
ποιήσειν, μηχανᾶται τοιάδε· ὅσος ἦν ἐν τῷ ἄστει σῖτος
καὶ ἑωυτοῦ καὶ ἰδιωτικὸς, τοῦτον πάντα συγκομίσας ἐς
τὴν ἀγορὴν προεῖπε Μιλησίοισι, ἐπεὶ αὐτὸς σημήνη,
τότε πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ χρᾶσθαι ἐς ἀλλήλους.
ταῦτα δὲ ἐποίησεν τε καὶ προηγόρευε Θρασύβουλος τῶνδε. 22
εἵνεκεν, ὅπως ἂν δὴ ὁ κήρυξ ὁ Σαρδιηνὸς ἰδὼν τε σω-
ρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν εὐ-
παθείῃσι ἐόντας ἀγγείλῃ Ἀλυσάτῃ. τὰ δὴ καὶ ἐγένετο·
ὥς γὰρ δὴ ἰδὼν τε ἐκεῖνα ὁ κήρυξ καὶ εἶπας πρὸς Θρα-
σύβουλον τοῦ Ἀνδοῦ τὰς ἐντολὰς ἀπῆλθε ἐς τὰς Σάρδεις,
ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, δι' οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο ἢ διαλλαγὴ.
ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυσάτης σιτοδείην τε εἶναι ἰσχυρὴν ἐν
τῇ Μιλήτῳ καὶ τὸν λεὼν τετρῶσθαι ἐς τὸ ἔσχατον κα-
κοῦ, ἤκουε τοῦ κήρυκος νοστήσαντος ἐκ τῆς Μιλήτου
τοὺς ἐναντίους λόγους, ἢ ὥς αὐτὸς κατεδόκεε. μετὰ δὲ
ἢ τε διαλλαγὴ σφι ἐγένετο ἐπ' ᾧ τε ξείνους ἀλλήλοισι
εἶναι καὶ συμμάχους, καὶ δύο τε ἀντὶ ἑνὸς νηοὺς τῇ
Ἀθηναίῃ οἰκοδόμησε ὁ Ἀλυσάτης ἐν τῇ Ἀσσησῶ, αὐτὸς
τε ἐκ τῆς νοῦσου ἀνέστη. κατὰ μὲν τὸν πρὸς Μιλησίου
τε καὶ Θρασύβουλον πόλεμον Ἀλυσάτῃ ὧδε ἔσχε.

Περιάνδρος δὲ ἦν Κυψέλου παῖς, οὗτος ὁ τῷ Θρα- 23
συβούλῳ τὸ χρηστήριον μηνύσας. ἐτυράννευε δὲ ὁ Πε-
ρίανδρος Κορίνθου· τῷ δὲ λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμολο-
γέουσι δὲ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θῶμα μέγιστον παρα-

στῆναι, Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφῖνος ἐξενει-
 χθέντα ἐπὶ Ταίναρον, ἔοντα κιθαρωδὸν τῶν τότε ἔοντων
 οὐθενὸς δεύτερον, καὶ διδυράμβιον πρῶτον ἀνθρώπων
 τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ποιήσαντά τε καὶ ὀνομάσαντα καὶ δι-
²⁴ δάξαντα ἐν Κορίνθῳ. τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, τὸν
 πολλὸν τοῦ χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περιάνδρῳ, ἐπι-
 θυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην, ἐργασά-
 μενον δὲ χρήματα μεγάλα θελήσαι ὀπίσω ἐς Κόρινθον
 ἀπικέσθαι. ὁρμᾶσθαι μὲν νυν ἐκ Τάραντος, πιστεύ-
 οντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι μισθώσασθαι
 πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων· τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπι-
 βουλεύειν τὸν Ἀρίονα ἐκβαλόντας ἔχειν τὰ χρήματα·
 τὸν δὲ συνέντα τοῦτο λίσσεσθαι, χρήματα μὲν σφι
 προϊέντα, ψυχὴν δὲ παραιτούμενον. οὐκ ὦν δὴ πείθειν
 αὐτὸν τούτοισι, ἀλλὰ κελεύειν τοὺς πορθμέας ἢ αὐτὸν
 διαχρᾶσθαί μιν, ὥς ἂν ταφῆς ἐν γῇ τύχη, ἢ ἐκπηδᾶν
 ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην. ἀπειληθέντα δὲ τὸν
 Ἀρίονα ἐς ἀπορίην παραιτήσασθαι, ἐπειδὴ σφι οὕτω
 δοκέοι, περιδεῖν αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ στάντα ἐν
 τοῖσι ἐδωλίοισι ἀεῖσαι· ἀείσας δὲ ὑπεδέκετο ἑωυτὸν κατ-
 εργάσεσθαι. καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἡδονὴν εἰ μέλλοιεν
 ἀκούσεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων ἀοιδοῦ, ἀναχωρή-
 σαι ἐκ τῆς πρύμνης ἐς μέσσην νέα. τὸν δὲ ἐνδύντα τε
 πᾶσαν τὴν σκευὴν καὶ λαβόντα τὴν κιθάρην, στάντα
 ἐν τοῖσι ἐδωλίοισι διεξελθεῖν νόμον τὸν ὕρδιον, τελευ-
 τῶντος δὲ τοῦ νόμου ῥῖψαί μιν ἐς τὴν θάλασσαν ἑωυτὸν
 ὥς εἶχε σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ. καὶ τοὺς μὲν ἀποπλέειν
 ἐς Κόρινθον, τὸν δὲ δελφῖνα λέγουσι ὑπολαβόντα ἐξε-
 νεῖκαι ἐπὶ Ταίναρον. ἀποβάντα δὲ αὐτὸν χωρέειν ἐς
 Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ καὶ ἀπικόμενον ἀπηγέεσθαι

πάν τὸ γεγονός. Περιάνδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίας Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν οὐδαμῇ μετιέντα, ἀνακῶς δὲ ἔχειν τῶν πορθιμῶν· ὥς δὲ ἄρα παρεῖναι αὐτούς, κληθέντας ἱστορέεσθαι εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος. φαιμένων δὲ ἐκείνων ὥς εἴη τε σῶς περὶ Ἰταλίην καὶ μιν εὖ πρήσσοντα λίποιν ἐν Τάραντι, ἐπιφανῆναί σφι τὸν Ἀρίονα ὥσπερ ἔχων ἐξεπήδησε· καὶ τοὺς ἐκπλαγέντας οὐκ ἔχειν ἔτι ἐλεγχόμενους ἀρνεέσθαι. ταῦτα μὲν νυν Κορίνθιοί τε καὶ Λέσβιοι λέγουσι, καὶ Ἀρίονος ἔστι ἀνάθημα χάλκεον οὐ μέγα ἐπὶ Ταινάρῳ, ἐπὶ δελφῖνος ἐπέων ἄνθρωπος.

Ἀλυσάτης δὲ ὁ Αὐδὸς τὸν πρὸς Μιλησίους πόλεμον 25 διενείκας μετέπειτα τελευτᾷ, βασιλεύσας ἔτεα ἑπτὰ καὶ πενήκοντα. ἀνέθηκε δὲ ἐκφυγὼν τὴν νοῦσον δεύτερος οὗτος τῆς οἰκίης ταύτης ἐς Δελφοὺς κρητηρὰ τε ἀργύρεον μέγα καὶ ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κολλητόν, θέης ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων, Γλαύκου τοῦ Χίου ποίημα, ὃς μῦθος δὴ πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξεῦρε.

Τελευτήσαντος δὲ Ἀλυσάττεω ἐξεδέξατο τὴν βασι- 26 λειάν Κροῖσος ὁ Ἀλυσάττεω, ἐτέων ἑὼν ἡλικίην πέντε καὶ τριήκοντα, ὃς δὴ Ἑλλήνων πρῶτοις ἐπεθήκατο Ἐφεσίοις. ἔνθα δὴ οἱ Ἐφεσίοι πολιορκούμενοι ὑπ' αὐτοῦ ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, ἐξάψαντες ἐκ τοῦ νηοῦ σχοινίον ἐς τὸ τεῖχος. ἔστι δὲ μεταξὺ τῆς τε παλαιῆς πόλιος, ἣ τότε ἐπολιορκέετο, καὶ τοῦ νηοῦ ἑπτὰ στάδιοι. πρῶτοις μὲν δὴ τούτοις ἐπεχείρησε ὁ Κροῖσος, μετὰ δὲ ἐν μέρει ἑκάστοις Ἰώνων τε καὶ Αἰολέων, ἄλλοις ἄλλας αἰτίας ἐπιφέρων, τῶν μὲν ἐδύνατο μέζονας παρευρίσκειν, μέζονα ἐπαιτιώμενος, τοῖσι δὲ αὐ-

- 27 τῶν καὶ φαῦλα ἐπιφέρων. ὥς δὲ ἄρα οἱ ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες κατεστράφατο ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τὸ ἐνθεῦ-
 τεन ἐπενόεε νέας ποιησάμενος ἐπιχειρῆειν τοῖσι νησιώ-
 τησι. ἐόντων δὲ οἱ πάντων ἐτοιμῶν ἐς τὴν ναυπηγίην,
 οἱ μὲν Βιάντα λέγουσι τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρ-
 δις, οἱ δὲ Πιττακὸν τὸν Μυτιληναῖον, εἰρομένου Κροί-
 σον εἴ τι εἴη νεώτερον περὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τὰδε
 καταπαῦσαι τὴν ναυπηγίην. Ὡ βασιλεῦ, νησιῶται ἵππον
 συνωνέονται μυρίην, ἐς Σάρδις τε καὶ ἐπὶ σὲ ἐν νόῳ
 ἔχοντες στρατεύεσθαι. Κροῖσον δὲ ἐλπίσαντα λέγειν
 ἐκείνου ἀληθέα εἰπεῖν· Αἱ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσειαν ἐπὶ
 νόον νησιώτησι, ἐλθεῖν ἐπὶ Αὐδῶν παῖδας σὺν ἵπποισι.
 τὸν δὲ ὑπολαβόντα φάναι· Ὡ βασιλεῦ, προθύμως μοι
 φαίνεαι εὐξασθαι νησιώτας ἵππευομένους λαβεῖν ἐν
 ἡπείρῳ, οἰκότα ἐλπίζων· νησιώτας δὲ τί δοκέεις εὐχε-
 σθαι ἄλλο ἢ, ἐπεῖτε τάχιστα ἐπύθοντό σε μέλλοντα ἐπὶ
 σφίσι ναυπηγέεσθαι νέας, λαβεῖν ἀρώμενοι Αὐδοὺς ἐν
 θαλάσῃ, ἵνα ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ οἰκημένων Ἑλ-
 λήνων τίσωνταί σε, τοὺς σὺ δουλώσας ἔχεις· κάρτα τε
 ἡσθῆναι Κροῖσον τῷ ἐπιλόγῳ καὶ οἱ, προσφνέως γὰρ
 δοῖαι λέγειν, πειθόμενον παύσασθαι τῆς ναυπηγίης.
 καὶ οὕτω τοῖσι τὰς νήσους οἰκημένοισι Ἴωσι ξεινίην
 28 συνεθήκατο. χρόνου δὲ ἐπιγινομένου καὶ κατεστραμ-
 μένων σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς Ἄλλως ποταμοῦ οἰκη-
 μένων· πλὴν γὰρ Κιλικίων καὶ Λυκίων τοὺς ἄλλους πάν-
 τας ὑπ' ἑωυτῷ εἶχε καταστρεψάμενος ὁ Κροῖσος· εἰς
 δὲ οἶδε, Αὐδοί, Φρύγες, Μυσοί, Μαριανδωνοί, Χάλυ-
 βες, Παφλαγόνες, Θρηῖκες οἱ Θυνοί τε καὶ Βιθυνοί,
 29 Κᾶρες, Ἴωνες, Λωριέες, Αἰολέες, Πάμφυλοι· κατε-
 στραμμένων δὲ τούτων καὶ προσεπικτωμένου Κροῖσου

Ἀνδοῖσι, ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις ἀκμαζούσας πλούτῳ
 ἄλλοι τε οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταί, οἳ τοῦτον
 τὸν χρόνον ἐτύγγαρον ἐόντες, ὥς ἕκαστος αὐτῶν ἀπι-
 κνέοιτο, καὶ δὴ καὶ Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναί-
 οισι νόμους κελεύσασι ποιήσας ἀπεδήμησε ἕτεα δέκα,
 κατὰ θεωρίας πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μὴ τινα τῶν
 νόμων ἀναγκασθῇ λῦσαι τῶν ἔθετο. αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἶοί
 τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὀρκίοισι γὰρ μεγάλοισι
 κατεῖχοντο δέκα ἕτεα χρήσεσθαι νόμοισι τοὺς ἂν σφι
 Σόλων θῇται. αὐτῶν δὴ ὦν τούτων καὶ τῆς θεωρίας 30
 ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἵνεκεν ἐς Αἴγυπτον ἀπῆκετο παρὰ
 Ἀμασιν καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδεις παρὰ Κροῖσον. ἀπικόμε-
 νος δὲ ἐξειρίζετο ἐν τοῖσι βασιλῆίοισι ὑπὸ τοῦ Κροί-
 σου· μετὰ δέ, ἡμέρῃ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ, κελεύσαντος
 Κροῖσου τὸν Σόλωνα θεράποντες περιῆγον κατὰ τοὺς
 θησαυροὺς καὶ ἐπεδείκνυσαν πάντα ἔοντα μεγάλα τε
 καὶ ὄλβια. θεησάμενον δέ μιν τὰ πάντα καὶ σκεψά-
 μενον, ὥς οἱ κατὰ καιρὸν ἦν, εἶρετο ὁ Κροῖσος τάδε·
 Ξεῖνε Ἀθηναῖε, παρ' ἡμέας γὰρ περὶ σέο λόγος ἀπι-
 κται πολλὸς καὶ σοφίης [εἵκενεν] τῆς σῆς καὶ πλάνης,
 ὥς φιλοσοφῶν γῆν πολλὴν θεωρίας εἵνεκεν ἐπελήλυ-
 θας· νῦν ὦν ἵμερος ἐπειρέσθαι μοι ἐπῆλθε εἴ τινα ἤδη
 πάντων εἶδες ὀλβιώτατον. ὁ μὲν ἐλπίζων εἶναι ἀνθρώ-
 πων ὀλβιώτατος ταῦτα ἐπειρώτα, Σόλων δὲ οὐδὲν ὑπο-
 θωπεύσας, ἀλλὰ τῷ ἔοντι χρησάμενος λέγει· Ὡ βασι-
 λεῦ, Τέλλον Ἀθηναῖον. ἀποθωμάσας δὲ Κροῖσος τὸ
 λεχθὲν εἶρετο ἐπιστρεφέως· Κοίῃ δὴ κρίνεις Τέλλον εἶναι
 ὀλβιώτατον; ὁ δὲ εἶπε· Τέλλῳ τοῦτο μὲν τῆς πόλιος
 εὖ ἡκούσης παῖδες ἦσαν καλοὶ τε κἀγαθοί, καὶ σφι
 εἶδε ἅπασι τέκνα ἐκγενόμενα καὶ πάντα παραμείναντα,

τοῦτο δὲ τοῦ βίου εὖ ἤκοντι, ὥς τὰ παρ' ἡμῖν, τελευτῇ
 τοῦ βίου λαμπροτάτῃ ἐπεγένετο· γενομένης γὰρ Ἀθη-
 ναίοισι μάχης πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσίνι βοη-
 θήσας καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων ἀπέθανε κάλ-
 λιστα, καὶ μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τε ἔθαψαν αὐτοῦ
 31 τῇ περ ἔπεσε καὶ ἐτίμησαν μεγάλως. ὥς δὲ τὰ κατὰ
 τὸν Τέλλον προετρέψατο ὁ Σόλων τὸν Κροῖσον εἶπας
 πολλά τε καὶ ὕλβια, ἐπειρώτα τίνα δευτέρον μετ' ἐκεῖ-
 νον ἴδοι, δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι. ὁ δὲ
 εἶπε· Κλέοβιν τε καὶ Βίωνα. τούτοις γὰρ ἐοῦσι γέ-
 νος Ἀργείοισι βίος τε ἀρκέων ὑπὴν καὶ πρὸς τούτῳ
 ῥώμῃ σώματος τοιήδε· ἀεθλοφόροι τε ἀμφοτέροι ὁμοίως
 ἦσαν, καὶ δὴ καὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος· ἐούσης ὁρτῆς
 τῇ Ἥρῃ τοῖσι Ἀργείοισι ἔδεε πάντως τὴν μητέρα αὐ-
 τῶν ζεύγεϊ κομισθῆναι ἐς τὸ ἱρόν, οἳ δὲ σφι βόες ἐκ
 τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν ὥρῃ· ἐκκλησιόμενοι δὲ τῇ
 ὥρῃ οἱ νεηνῖαι ὑποδύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ζεύγλην εἴλ-
 κον τὴν ἄμαξαν, ἐπὶ τῆς ἀμάξης δὲ σφι ὠχέετο ἡ μή-
 τηρ, σταδίους δὲ πέντε καὶ τεσσεράκοντα διακομίσαν-
 τες ἀπίκοντο ἐς τὸ ἱρόν. ταῦτα δὲ σφι ποιήσασι καὶ
 ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος τελευτῇ τοῦ βίου ἀρίστη
 ἐπεγένετο, διέδεξέ τε ἐν τούτοις ὁ θεὸς ὥς ἄμεινον
 εἶναι ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῶειν. Ἀργεῖοι μὲν
 γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν νεηνιέων τὴν ῥώμην,
 αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν, οἷων τέκνων ἐκύ-
 ρησε. ἡ δὲ μήτηρ περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ τε ἔργῳ καὶ
 τῇ φήμῃ, στᾶσα ἀντίον τοῦ ἀγάλματος εὐχετο Κλέοβι
 τε καὶ Βίωνι τοῖσι ἐωντῆς τέκνοισι, οἳ μιν ἐτίμησαν
 μεγάλως, τὴν θεὸν δοῦναι τὸ ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἀρι-
 στὸν ἐστί. μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν ὥς ἔθυσάν τε

καὶ εὐωχήθησαν, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱερῷ οἱ
 νεηνῖαι οὐκέτι ἀνέστησαν, ἀλλ' ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο.
 Ἀργεῖοι δὲ σφραγίσαντες εἰκόνας ποιησάμενοι ἀνέθεσαν ἐς
 Δελφούς ὡς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομένων. Σόλων μὲν 32
 δὴ εὐδαιμονίης δευτερεῖα ἐνεμε τοῦτοισι, Κροῖσος δὲ
 σπερχθεὶς εἶπε· ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἡ δ' ἡμετέρη εὐδαι-
 μονίη οὕτω τοι ἀπέροπται ἐς τὸ μηδέν, ὥστε οὐδὲ
 ιδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐποίησας; ὁ δὲ εἶπε·
 ὦ Κροῖσε, ἐπιστάμενόν με τὸ θεῖον πᾶν ἔδν φθονε-
 ρόν τε καὶ ταραχῶδες ἐπειρωτῆς ἀνθρωπῶν πρηγμά-
 των πέρι. ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μὲν ἔστι
 ἰδεῖν τὰ μὴ τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ καὶ παθεῖν. ἐς γὰρ
 ἑβδομήκοντα ἔτα οὖρον τῆς ζόης ἀνθρώπῳ προτίθημι.
 οὗτοι ἐόντες ἐνιαυτοὶ ἑβδομήκοντα παρέχονται ἡμέρας
 διηκοσίας καὶ πεντακισχιλίας καὶ δισμυρίας, ἐμβολίμου
 μηνὸς μὴ γινομένου· εἰ δὲ δὴ ἐτελήσει τοῦτερον τῶν
 ἐτέων μηνὶ μακρότερον γίνεσθαι, ἵνα δὴ αἱ ὥραι συμ-
 βαίνωσι παραγινόμεναι ἐς τὸ δέον, μῆνες μὲν παρὰ τὰ
 ἑβδομήκοντα ἔτα οἱ ἐμβόλιμοι γίνονται τριήκοντα
 πέντε, ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων χίλια πεντή-
 κοντα. τούτων τῶν ἀπασέων ἡμερέων τῶν ἐς τὰ ἑβδο-
 μήκοντα ἔτα, ἐουσέων πεντήκοντα καὶ διηκοσιέων καὶ
 ἑξακισχιλιέων καὶ δισμυριέων, ἡ ἑτέρα αὐτέων τῇ ἑτέρῃ
 ἡμέρῃ τὸ παράπαν οὐδὲν ὅμοιον προσάγει πρῆγμα.
 οὕτω ὦν, ὦ Κροῖσε, πᾶν ἔστι ἀνθρώπος συμφορῇ.
 ἐμοὶ δὲ σὺ καὶ πλουτέειν μέγα φαίνεται καὶ βασιλεὺς
 πολλῶν εἶναι ἀνθρώπων· ἐκεῖνο δὲ τὸ εἶρεός με οὐ κῶ-
 σε ἐγὼ λέγω, πρὶν τελευτήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα
 πύθωμαι. οὐ γάρ τι ὁ μέγα πλούσιος μᾶλλον τοῦ ἐπ'
 ἡμέρῃν ἔχοντος ὀλβιώτερός ἐστι, εἰ μὴ οἱ τύχῃ ἐπίσπουτο

- πάντα καλὰ ἔχοντα εὖ τελευτῆσαι τὸν βίον. πολλοὶ μὲν γὰρ ξάπλουτοι ἀνθρώπων ἀνύλβιοι εἰσι, πολλοὶ δὲ μετρίως ἔχοντες βίου εὐτυχέες. ὁ μὲν δὴ μέγα πλούσιος, ἀνύλβιος δὲ δυοῖσι προέχει τοῦ εὐτυχέος μῦνον, οὗτος δὲ τοῦ πλουσίου καὶ ἀνολβίου πολλοῖσι· ὁ μὲν ἐπιθυμίην ἐκτελέσαι καὶ ἄτην μεγάλην προσπεσοῦσαν ἐνεῖναι καὶ δυνατώτερος, ὁ δὲ τοισίδε προέχει ἐκείνου· ἄτην μὲν καὶ ἐπιθυμίην οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνῳ ἐνεῖναι, ταῦτα δὲ ἡ εὐτυχίη οἱ ἀπερύνει, ἄπηρος δὲ ἐστὶ, ἄνουςος, ἀπαθὴς κακῶν, εὐπαις, εὐειδής· εἰ δὲ πρὸς τούτοις ἐτι τελευτήσῃ τὸν βίον εὖ, οὗτος ἐκείνος τὸν σὺ ζητέεις ὄλβιος κεκλησθαι ἄξιός ἐστι· πρὶν δ' ἂν τελευτήσῃ, ἐπισχεῖν μηδὲ καλέειν καὶ ὄλβιον, ἀλλ' εὐτυχέα. τὰ πάντα μὲν νυν ταῦτα συλλαβεῖν ἄνθρωπον εἶναι ἀδύνατόν ἐστι, ὥσπερ χώρα οὐδεμία καταρκεῖν πάντα ἐωυτῇ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει, ἑτέρον δὲ ἐπιδέεται· ἡ δὲ ἂν τὰ πλεῖστα ἔχῃ, αὕτη ἀρίστη. ὥς δὲ καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἐν οὐδὲν αὐταρκές ἐστι· τὸ μὲν γὰρ ἔχει, ἄλλου δὲ ἐνδεές ἐστι. ὅς δ' ἂν αὐτῶν πλεῖστα ἔχων διατελέῃ καὶ ἔπειτα τελευτήσῃ εὐχαρίστως τὸν βίον, οὗτος παρ' ἐμοὶ τὸ οὔνομα τοῦτο, ὦ βασιλεῦ, δίκαιός ἐστι φέρεσθαι. σκοπέειν δὲ χρὴ παντὸς χρήματος τὴν τελευτὴν κῆ ἀποβήσεται· πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεὸς προορίζους ἀνέτρεψε.
- 33 ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ οὐ καὶ οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν ποιησάμενος οὐδενὸς ἀποπέμπεται, κάρτα δόξας ἀμαθέα εἶναι, ὅς τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεῖς τὴν τελευτὴν παντὸς χρήματος ὁρᾶν ἐκέλευε.
- 34 Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον ἔλαβε ἐκ θεοῦ νέμεσις μεγάλη Κροῖδον, ὥς εἰκάσαι, ὅτι ἐνόμισε ἐωυτὸν εἶναι

ἀνθρώπων ἀπάντων ὀλβιώτατον. αὐτίκα δέ οἱ εὐδοντι
 ἐπέστη ὕνειρος, ὅς οἱ τὴν ἀληθείην ἔφαινε τῶν μελ-
 λόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ τὸν παῖδα. ἦσαν δὲ τῷ
 Κροίσῳ δύο παῖδες, τῶν οὔτερος μὲν διέφθαρτο, ἦν
 γὰρ δὴ κωφός, ὁ δὲ ἕτερος τῶν ἡλικίων μακροῦ τὰ πάντα
 πρῶτος· οὖνομα δέ οἱ ἦν Ἄτρυς. τοῦτον δὴ ὦν τὸν
 Ἄτρυν σημαίνει τῷ Κροίσῳ ὁ ὕνειρος, ὡς ἀπολέει μιν
 αἰχμῇ σιδηρῇ βληθέντα. ὁ δὲ ἐπεῖτε ἐξηγέρθη καὶ
 ἑωυτῷ λόγον ἔδωκε, καταρρωδήσας τὸν ὕνειρον ἄγεται
 μὲν τῷ παιδί γυναικα, ἐωθότα δὲ στρατηγέειν μιν τῶν
 Ἀνδῶν οὐδαμῇ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτο πρῆγμα ἐξέπεμπε, ἀκόν-
 τια δὲ καὶ δόρατα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τοῖσι χρέων-
 ται ἐς πόλεμον ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ἀνδρεώνων ἐκκομί-
 σας ἐς τοὺς θαλάμους συνένησε, μὴ τί οἱ κρεμάνμενον
 τῷ παιδί ἐμπέσῃ. ἔχοντας δέ οἱ ἐν χειρὶ τοῦ παιδὸς 35
 τὸν γάμον ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδεις ἀνὴρ συμφορῇ
 ἐχόμενος καὶ οὐ καθαρὸς χειρας, ἑὼν Φρυξ μὲν γενεῇ,
 γένεος δὲ τοῦ βασιλῆως. παρελθὼν δὲ οὗτος ἐς τὰ
 Κροίσου οἰκία κατὰ νόμους τοὺς ἐπιχωρίους καθαρσίου
 ἐδέετο ἐπικυρῆσαι, Κροῖσος δὲ μιν ἐκάθηρε. ἔστι δὲ
 παραπλησίη ἡ καθαρσις τοῖσι Ἀνδοῖσι καὶ τοῖσι Ἑλλήσι.
 ἐπεῖτε δὲ τὰ νομιζόμενα ἐποίησε ὁ Κροῖσος, ἐπνυθά-
 νετο ὁκόθεν τε καὶ τίς εἴη, λέγων τάδε· ὦνθρωπε,
 τίς τε ἑὼν καὶ κόθεν τῆς Φρυγίης ἦκων ἐπίστιος ἐμοὶ
 ἐγένεο; τίνα τε ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἐφόνευσας; ὁ δὲ
 ἀμείβετο Ὡ βασιλεῦ, Γορδίῳ μὲν τοῦ Μίδεω εἰμι παῖς,
 ὀνομάζομαι δὲ Ἀδρηστός, φονεύσας δὲ ἀδελφεὸν ἐμε-
 ωντοῦ ἀέκων πάρεμι ἐξεληλαμένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς
 καὶ ἐστερημένος πάντων. Κροῖσος δὲ μιν ἀμείβετο τοι-
 σίδε· Ἀνδρῶν τε φίλων τυγχάνεις ἐκγονος ἑὼν καὶ ἐλή-

λυθας ἐς φίλους, ἔνθα ἀμηχανήσεις χρήματος οὐδενὸς
 μένων ἐν ἡμετέρου. συμφορὴν δὲ ταύτην ὥς κουφώ-
 36 τατα φέρων κερδανέεις πλείστον. ὁ μὲν δὴ δίαίταν
 εἶχε ἐν Κροίσου, ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ ἐν τῷ
 Μυσίῳ Ὀλύμπῳ ὕδρ' ἀνέβη χρῆμα γίνεται μέγα· ὁρῶμενος
 δὲ οὗτος ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου τὰ τῶν Μυσῶν ἔργα δια-
 φθείρεσκε, πολλάκις δὲ οἱ Μυσοὶ ἐπ' αὐτὸν ἐξελθόντες
 ποιέεσκον μὲν κακὸν οὐδέν, ἐπασχον δὲ πρὸς αὐτοῦ.
 τέλος δὲ ἀπικόμενοι παρὰ τὸν Κροῖσον τῶν Μυσῶν
 ἄγγελοι ἔλεγον τάδε· ὦ βασιλεῦ, ὕδρ' ἀνέβη χρῆμα μέγιστον
 ἀνεφάνη ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὅς τὰ ἔργα διαφθείρει. τοῦ-
 τον προθυμεόμενοι ἐλεῖν οὐ δυνάμεθα. νῦν ὦν προσ-
 δεόμεθά σευ τὸν παῖδα καὶ λογάδας νεηνίας καὶ κύνας
 συμπέμψαι ἡμῖν, ὥς ἔν μιν ἐξέλωμεν ἐκ τῆς χώρας. οἱ
 μὲν δὴ τούτων ἐδέοντο, Κροῖσος δὲ μνημονεύων τοῦ
 ὀνειρίου τὰ ἔπεα ἔλεγε σφι τάδε· Παιδὸς μὲν πέρι τοῦ
 ἔμοῦ μὴ μνησθῆτε ἔτι· οὐ γάρ ἂν ὑμῖν συμπέμψαιμι·
 νεόγαμός τε γάρ ἐστι καὶ ταῦτά οἱ νῦν μέλει. Ἀνδῶν
 μέντοι λογάδας καὶ τὸ κυνηγέσιον πᾶν συμπέμψω καὶ
 διακελεύσομαι τοῖσι ἰοῦσι εἶναι ὥς προθυμοτάτοισι συν-
 37 ἐξελεῖν ὑμῖν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρας. ταῦτα ἀμείψατο.
 ἀποχρεωμένων δὲ τούτοις τῶν Μυσῶν ἐπεσέρχεται ὁ
 τοῦ Κροίσου παῖς ἀκηκοὺς τῶν ἐδέοντο οἱ Μυσοί. οὐ
 φαιμένου δὲ τοῦ Κροίσου τὸν γε παῖδά σφι συμπέμ-
 ψειν λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νεηνίης τάδε· ὦ πάτερ, τὰ
 κάλλιστα πρότερόν κοτε καὶ γενναιότατα ἡμῖν ἦν ἐς τε
 πολέμους καὶ ἐς ἄγρας φοιτέοντας εὐδοκιμέειν. νῦν δὲ
 ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκληίσας ἔχεις, οὔτε τινὰ δει-
 λήν μοι παριδὼν οὔτε ἀθυμίην. νῦν τε τέοισί με χρὴ
 ὕμμασι ἐς τε ἀγορὴν καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνε-

σθαι; κοῖος μὲν τις τοῖσι πολυήτῃσι δόξω εἶναι, κοῖος
 δέ τις τῇ νεογάρῳ γυναικί; κοῖω δὲ ἐκείνη δόξει ἀνδρὸς
 συνοικεῖν; ἐμὲ ὦν σὺ ἢ μέτεες ἰέναι ἐπὶ τὴν θήρην,
 ἢ λόγῳ ἀνάπεισον ὅπως μοι ἀμείνω ἐστὶ ταῦτα οὕτω
 ποιούμενα. ἀμείβεται Κροῖσος τοισίδε· ὦ παῖ, οὔτε 38
 δειλίην οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἔχαρι παριδὼν τοι ποιέω ταῦτα,
 ἀλλὰ μοι ὕψις ὀνειρου ἐν τῷ ὕπνῳ ἐπιστᾶσα ἔφη σε
 ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι· ὑπὸ γὰρ αἰχμῆς σιδηρέης ἀπο-
 λείεσθαι. πρὸς ὦν τὴν ὕψιν ταύτην τὸν τε γάμον τοι
 τοῦτον ἔσπευσα καὶ ἐπὶ τὰ παραλαμβανόμενα οὐκ ἀπο-
 πέμπω, φυλακὴν ἔχων, εἰ πως δυναίμην ἐπὶ τῆς ἐμῆς
 σε ζῆς διακλέψαι. εἰς γὰρ μοι μοῦνος τυγχάνεις ἑὼν
 παῖς· τὸν γὰρ δὴ ἕτερον διεφθαρμένον [τὴν ἀκοήν] οὐκ
 εἶναι μοι λογίζομαι. ἀμείβεται ὁ νεηνίης τοισίδε· Σὺν- 39
 γνώμῃ μὲν ὦ πάτερ τοι, ἰδόντι γε ὕψιν τοιαύτην, περὶ
 ἐμὲ φυλακὴν ἔχειν· τὸ δὲ οὐ μανθάνεις, ἀλλὰ λέληθέ
 σε τὸ ὄνειρον, ἐμέ τοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. φῆς τοι
 τὸ ὄνειρον ὑπὸ αἰχμῆς σιδηρέης φάναι ἐμὲ τελευτή-
 σειν· ὅς σε δὲ κοῖται μὲν εἰσι χεῖρες, κοίῃ δὲ αἰχμῇ σι-
 δηρῇ τὴν σὺ φοβέαι; εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ ὀδόντος τοι εἶπε
 τελευτήσειν με ἢ ἄλλου τευ ὅ τι τούτῳ οἶκε, χρῆν
 δὴ σε ποιέειν τὰ ποιέεις· νῦν δὲ ὑπὸ αἰχμῆς. ἐπεῖτε
 ὦν οὐ πρὸς ἄνδρας ἡμῖν γίνεται ἡ μάχη, μέτεες με.
 ἀμείβεται Κροῖσος· ὦ παῖ, ἔστι τῇ με νικᾶς γνώμην 40
 ἀποφαίνων περὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὥς ὦν νενικημένος ὑπὸ
 σέο μεταγινώσκω μετήμῃ τέ σε ἰέναι ἐπὶ τὴν ἄγρην.
 εἰπας δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος μεταπέμπεται τὸν Φρύγα 41
 Ἀδρηστον, ἀπικομένῳ δὲ οἱ λέγει τάδε· Ἀδρηστε, ἐγὼ
 σε συμφορῇ πεπληγμένον ἀχάρι, τὴν τοι οὐκ ὀνειδίζω,
 ἐκάθῃρα καὶ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος ἔχω παρέχων πᾶσαν

- δαπάνην· νῦν ὦν, ὀφείλεις γὰρ ἐμεῦ προποιήσαντος χρη-
 σταῖς ἐς σέ χρηστοῖσί με ἀμείβεσθαι, φύλακα παιδὸς
 σε τοῦ ἐμοῦ χρηρίζω γενέσθαι ἐς ἄγρην ὀρμωμένου, μὴ
 τινες κατ' ὁδὸν κλῶπες κακούργοι ἐπὶ δηλήσι φανέωσι
 ὑμῖν. πρὸς δὲ τούτῳ καὶ σέ τοι χρεόν ἐστι λέναι ἔνθα
 ἀπολαμπρυνέαι τοῖσι ἔργοισι· πατρῷόν τε γάρ τοι ἐστὶ
 42 καὶ προσέτι ῥώμη ὑπάρχει. ἀμείβεται δ' Ἀδρηστος· Ὡ
 βασιλεῦ, ἄλλως μὲν ἔγωγε ἂν οὐκ ἦια ἐς ἄεθλον τοι-
 ὄνδε· οὔτε γὰρ συμφορῇ τοιῇδε κεχρημένον οἰκὸς ἐστὶ
 ἐς ὁμήλικας εὖ πρήσσοντας λέναι, οὔτε τὸ βούλεσθαι
 πάρα, πολλαχῇ τε ἂν ἴσχον ἐμεωντόν. νῦν δέ, ἐπεῖτε
 σὺ σπεύδεις καὶ δεῖ τοι χαρίζεσθαι (ὀφείλω γὰρ σε
 ἀμείβεσθαι χρηστοῖσι) ποιεῖν εἰμὶ ἔτοιμος ταῦτα, παῖδά
 τε σόν, τὸν διακελεύεαι φυλάσσειν, ἀπήμονα τοῦ φυ-
 43 λάσσοντος εἵνεκεν προσδόκα τοι ἀπονοστήσειν. τοιού-
 τοις ἐπεῖτε οὗτος ἀμείψατο Κροῖσον, ἦσαν μετὰ ταῦτα
 ἐξηρτυμένοι λογάσι τε νεηνίησι καὶ κυσί. ἀπικόμενοι
 δὲ ἐς τὸν Ὀλυμπον τὸ ὕρος ἐξήτεον τὸ θηρίον, εὐρόν-
 τες δὲ καὶ περιστάντες αὐτὸ κύκλῳ ἐσηκόντιζον. ἔνθα
 δὴ ὁ ξεῖνος, οὗτος δὴ ὁ καθαρθεὶς τὸν φόνον, καλεό-
 μενος δὲ Ἀδρηστος, ἀκοντίζων τὸν ὕν τοῦ μὲν ἀμαρ-
 τάνει, τυγχάνει δὲ τοῦ Κροίσου παιδός. ὁ μὲν δὴ
 βληθεὶς τῇ αἰχμῇ ἐξέπλησε τοῦ ὀνείρου τὴν φήμην,
 ἔθθε δὲ τις ἀγγελέων τῷ Κροίσῳ τὸ γεγονός, ἀπικό-
 μενος δὲ ἐς τὰς Σάρδις τὴν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παι-
 44 δὸς μόρον ἐσήμηνέ οἱ. ὁ δὲ Κροῖσος τῷ θανάτῳ τοῦ
 παιδὸς συντεταραγμένος μᾶλλον τι ἐδεινολογέετο ὅτι
 μιν ἀπέκτεινε τὸν αὐτὸς φόνου ἐκάθηρε. περιημεκτέων
 δὲ τῇ συμφορῇ δεινῶς ἐκάλεε μὲν Δία καθάρσιον,
 μαρτυρόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ ξείνου πεπονθῶς εἶη, ἐκάλεε

δὲ ἐπίστιόν τε καὶ ἑταιρήιον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀνομάζων θεόν, τὸν μὲν ἐπίστιον καλέων, διότι δὴ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος τὸν ξεῖνον φονέα τοῦ παιδὸς ἐλάνθανε βόσκων, τὸν δὲ ἑταιρήιον, ὡς φύλακα συμπέμπας αὐτὸν εὐρήκοι πολεμιώτατον. παρήσαν δὲ μετὰ τοῦτο 45 οἱ Λυδοὶ φέροντες τὸν νεκρόν, ὕπισθε δὲ εἶπετό οἱ ὁ φονεύς. στὰς δὲ οὗτος πρὸ τοῦ νεκροῦ παρεδίδου ἑωυτὸν Κροῖσῳ προτείνων τὰς χεῖρας, ἐπικατασφάζει μιν κελεύων τῷ νεκρῷ, λέγων τὴν τε προτέρην ἑωυτοῦ συμφορὴν, καὶ ὡς ἐπ' ἐκείνῃ τὸν καθήραντα ἀπολωλεκῶς εἴη, οὐδέ οἱ εἴη βιώσιμον. Κροῖσος δὲ τούτων ἀκούσας τὸν τε Ἄδρηστον κατοικτεῖρει, καίπερ ἔων ἐν κακῷ οἰκίῳ τοσούτῳ, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· Ἐχω, ὦ ξεῖνε, παρὰ σεῦ πᾶσαν τὴν δίκην, ἐπειδὴ σεωυτοῦ καταδικάζεις θάνατον. εἰς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε τοῦ κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον ἄεκων ἐξεργάσαιο, ἀλλὰ θεῶν κού τις, ὅς μοι καὶ πάλαι προσήμεινε τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. Κροῖσος μὲν νυν ἔθαψε, ὡς οἶκός ἦν, τὸν ἑωυτοῦ παῖδα· Ἄδρηστος δὲ ὁ Γορδίεω τοῦ Μίδεω, οὗτος δὴ ὁ φονεύς μὲν τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφεοῦ γενόμενος, φονεύς δὲ τοῦ καθήραντος, ἐπεῖτε ἡσυχίῃ τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο περὶ τὸ σῆμα, συγγινωσκόμενος ἀνθρώπων εἶναι τῶν αὐτὸς ἦδε βαρυσυμφωρότατος, ἐπικατασφάζει τῷ τύμβῳ ἑωυτόν.

Κροῖσος δὲ ἐπὶ δύο ἔτεα ἐν πένθει μεγάλῳ κατῆστο 46 τοῦ παιδὸς ἐστερημένος· μετὰ δὲ ἡ Ἀστυάγεος τοῦ Κναξάρω ἡγεμονίῃ καταιρεθεῖσα ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω καὶ τὰ τῶν Περσέων πρήγματα αὐξανόμενα πένθεος μὲν Κροῖσον ἀπέπαυσε, ἐνέβησε δὲ ἐς φροντίδα, εἰ πως δύναιτο, πρὶν μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας,

καταλαβεῖν αὐτῶν αὐξανομένην τὴν δύναμιν. μετὰ δὲ τὴν διάνοιαν ταύτην αὐτίκα ἀπεπειράτο τῶν μαντησίων τῶν τε ἐν Ἑλλήσι καὶ τοῦ ἐν Αἰβύῃ, διαπέμψας ἄλλους ἄλλῃ, τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς ἰέναι, τοὺς δὲ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων, τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην· οἱ δὲ τινες ἐπέμποντο παρὰ τε Ἀμφιάρεων καὶ παρὰ Τροφώνιον, οἱ δὲ τῆς Μιλησίδης ἐς Βραγχίδας. ταῦτα μὲν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήια ἐς τὰ ἀπέπεμψε μαντευσόμενος Κροῖσος· Αἰβύης δὲ παρὰ Ἄμμωνα ἀπέστελλε ἄλλους χρησομένους. διέπεμπε δὲ πειρώμενος τῶν μαντησίων ὃ τι φρονέοιεν, ὥς εἰ φρονέοντα τὴν ἀληθείην εὗρεθείη, ἐπείρηται σφρα δεύτερα πέμπων εἰ ἐπιχειρέοι ἐπὶ Πέρσας στρα-
 47 τεύεσθαι. ἐντειλάμενος δὲ τοῖσι Ἀνδοῖσι τάδε ἀπέπεμπε ἐς τὴν διάπειραν τῶν χρηστηρίων, ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ὁρμηθῶσι ἐκ Σαρδίων, ἀπὸ ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν λοιπὸν χρόνον ἑκατοστῇ ἡμέρῃ χρᾶσθαι τοῖσι χρηστηρίοισι, ἐπειρωτῶντας ὃ τι ποιέων τυγγανοὶ ὁ Ἀνδῶν βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεα· ἄσσα δ' ἂν ἕκαστα τῶν χρηστηρίων θεσπίσῃ, συγγραψάμενους ἀναφέρειν παρ' ἑωυτόν. ὃ τι μὲν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων ἐθέσπισε, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν· ἐν δὲ Δελφοῖσι ὥς ἐσηλθον τάχιστα ἐς τὸ μέγαρον οἱ Ἀνδοὶ χρησόμενοι τῷ θεῷ καὶ ἐπειρώτων τὸ ἐντεταλμένον, ἡ Πυθίῃ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει τάδε·

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμον τ' ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάσσης,
 Καὶ κωφοῦ συνίημι καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.

Ὅδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνοιο χελώνης
 Ἐπομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέεσσιν,

ἼΗ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσται.

48 ταῦτα οἱ Ἀνδοὶ θεσπισάσης τῆς Πυθίης συγγραψάμενοι

οἰχοντο ἀπιόντες ἐς τὰς Σάρδεις. ὥς δὲ καὶ ὄλλοι οἱ περιπεμφθέντες παρῆσαν φέροντες τοὺς χρησμούς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἕκαστα ἀναπτύσσων ἐπώρα τῶν συγγραμμάτων. τῶν μὲν δὴ οὐδὲν προσίετό μιν· ὁ δὲ ὥς τὸ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, αὐτίκα προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομίσας μῦνον εἶναι μαντήιον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι οἱ ἐξευρήκεε τὰ αὐτὸς ἐποίησε. ἐπεῖτε γὰρ δὴ διέπεμψε παρὰ τὰ χρηστήρια τοὺς θεοπρόπους, φυλάξας τὴν κυρίην τῶν ἡμερῶν ἐμηχανᾶτο τοιαύδε· ἐπινοήσας τὰ ἦν ἀμήχανον ἐξευρεῖν τε καὶ ἐπιφράσασθαι, χελώνην καὶ ἄρνα κατακόψας ὁμοῦ ἦψε αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκῷ χάλκεον ἐπίθημα ἐπιθείς. τὰ μὲν δὴ ἐκ Δελ- 49 φῶν οὕτω τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη· κατὰ δὲ τὴν Ἀμφιάρεω τοῦ μαντηίου ὑπόκρισιν οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὅ τι τοῖσι Ἀνδοῖσι ἐχρησε ποιήσας περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα (οὐ γὰρ ὧν οὐδὲ τοῦτο λέγεται) ἄλλο γε ἢ ὅτι καὶ τοῦτον ἐνόμισε μαντήιον ἀψευδὲς ἐκτῆσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα 50 θυσίησι μεγάλῃσι τὸν ἐν Δελφοῖσι θεὸν ἱλάσκετο· κτήνεά τε γὰρ τὰ θύσιμα πάντα τρισχίλια ἔθυσε, κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους καὶ φιάλας χρυσέας καὶ εἴματα πορφύρεα καὶ κιθῶνας νήσας πυρὴν μεγάλην κατέκαιε, ἐλπίζων τὸν θεὸν μᾶλλον τι τούτοις ἀνακτήσεσθαι· Ἀνδοῖσί τε πᾶσι προεῖπε θύειν πάντα τινὰ αὐτῶν τοῦτο ὅ τι ἔχοι ἕκαστος. ὥς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐγένετο, καταχεάμενος χρυσὸν ἄπλετον ἡμιπλίνθια ἕξ αὐτοῦ ἐξήλαυνε, ἐπὶ μὲν τὰ μακρότερα ποιέων ἑξαπάλαιστα, ἐπὶ δὲ τὰ βραχύτερα τριπάλαιστα, ὕψος δὲ παλαιστιαῖα, ἀριθμὸν δὲ ἑπτακαίδεκα καὶ ἑκατόν, καὶ τούτων ἀπέφθου χρυσοῦ τέσσερα, τρίτον ἡμιτάλαντον ἕκαστον ἔλκοντα, τὰ δὲ ἄλλα ἡμιπλίνθια λευκοῦ χρυ-

σοῦ, σταθμὸν διτάλαντα. ἐποιέετο δὲ καὶ λέοντος εἰ-
 κὼνα χρυσοῦ ἀπέφθον, ἔλκουνσαν σταθμὸν τάλαντα δέκα.
 οὗτος ὁ λέων, ἐπεῖτε κατεκαίετο ὁ ἐν Δελφοῖσι νηός,
 κατέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλινθίων (ἐπὶ γὰρ τούτοισι ἴδρυτο)
 καὶ νῦν κέεται ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, ἔλκων στα-
 θμὸν ἑβδομον ἡμιτάλαντον· ἀπετάκη γὰρ αὐτοῦ τέταρ-
 51 του ἡμιτάλαντον. ἐπιτελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα ἀπ-
 ἔπεμπε εἰς Δελφούς καὶ τάδε ἄλλα ἅμα τοῖσι· κρητῆ-
 ρας δύο μεγάθει μεγάλους, χρύσειον καὶ ἀργύρεον, τῶν
 ὁ μὲν χρύσεος ἔκειτο ἐπὶ δεξιᾷ ἐσίοντι εἰς τὸν νηόν,
 ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπ' ἀριστερά. μετεκινήθησαν δὲ καὶ
 οὗτοι ὑπὸ τὸν νηὸν κατακαέντα, καὶ ὁ μὲν χρύσεος
 κέεται ἐν τῷ Κλαζομενίων θησαυρῷ, ἔλκων σταθμὸν
 εἴνατον ἡμιτάλαντον καὶ ἔτι δυώδεκα μνέας, ὁ δὲ
 ἀργύρεος ἐπὶ τοῦ προνηΐου τῆς γωνίης, χωρέων ἀμ-
 φορέας ἑξακοσίους· ἐπικίρνεται γὰρ ὑπὸ Δελφῶν Θεο-
 φανίοισι. φασὶ δέ μιν Δελφοὶ Θεοδώρου τοῦ Σαμίου
 ἔργον εἶναι, καὶ ἐγὼ δοκέω· οὐ γὰρ τὸ συντυχὸν φαί-
 νεται μοι ἔργον εἶναι. καὶ πίδους τε ἀργυρέους τέσ-
 σερας ἀπέπεμψε, οἳ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ ἐστᾶσι,
 καὶ περιρραντήρια δύο ἀνέθηκε, χρύσειόν τε καὶ ἀργύ-
 ρεον, τῶν τῷ χρυσέῳ ἐπιέγραπται Λακεδαιμονίων φα-
 μένων εἶναι ἀνάθημα, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· ἔστι γὰρ
 καὶ τοῦτο Κροῖσον, ἐπέγραψε δὲ τῶν τις Δελφῶν Λα-
 κεδαιμονίοισι βουλόμενος χαρίζεσθαι, τοῦ ἐπιστάμενος
 τὸ οὖνομα οὐκ ἐπιμνήσομαι. ἀλλ' ὁ μὲν παῖς, δι' οὗ
 τῆς χειρὸς ῥέει τὸ ὕδωρ, Λακεδαιμονίων ἐστί, οὐ μὲν-
 τοι τῶν γε περιρραντηρίων οὐδέτερον. ἄλλα τε ἀνα-
 θήματα οὐκ ἐπίσημα πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοισι ὁ
 Κροῖσος καὶ χεύματα ἀργύρεα κυκλοτερέα, καὶ δὴ καὶ

γυναικὸς εἰδωλον χρύσειον τρίπηχυν, τὸ Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροίσου εἰκόνα λέγουσι εἶναι. πρὸς δὲ καὶ τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δειρῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος καὶ τὰς ζώνας. ταῦτα μὲν ἐς Δελφοὺς ἀπ- 52 ἐπέμψε, τῷ δὲ Ἀμφιάρεω, πυνθόμενος αὐτοῦ τὴν τε ἀρετὴν καὶ τὴν πάθην, ἀνέθηκε σάκος τε χρύσειον πᾶν ὁμοίως καὶ αἰχμὴν στερεὴν πᾶσαν χρυσέην, τὸ ξυστὸν τῆσι λόγχῃσι ἔδον ὁμοίως χρύσειον· τὰ ἔτι καὶ ἀμφοτέρω ἐς ἐμὲ ἦν κείμενα ἐν Θήβῃσι καὶ Θηβέων ἐν τῷ νηῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος.

Τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τῶν Λυδῶν ταῦτα τὰ δῶρα 53 ἐς τὰ ἱερά ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτᾶν τὰ χρηστήρια εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο φίλον. ὥς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὰ ἀπεπέμφθησαν οἱ Λυδοὶ ἀνέθεσαν τὰ ἀναθήματα, ἐχρέωντο τοῖσι χρηστηρίοις λέγοντες· Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, νομίσας τάδε μαντήια εἶναι μοῦνα ἐν ἀνθρώποισι, ὑμῖν τε ἄξια δῶρα ἔδωκε τῶν ἐξευρημάτων, καὶ νῦν ὑμέας ἐπειρωτᾶ εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο σύμμαχον. οἱ μὲν ταῦτα ἐπειρωτῶν, τῶν δὲ μαντηῶν ἀμφοτέρων ἐς τὴν αἰ γινῶμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν μιν καταλύσαι· τοὺς δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συνεβούλευόν οἱ ἐξευρόντα φίλους προσ- 54 θέσθαι. ἐπεῖτε δὲ ἀνενηχθέντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοις, πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσειν τὴν Κύρου βασιληίην πέμψας αὐ- τις ἐς Πυθῶ Δελφοὺς δωρέεται, πυνθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἄνδρα δύο στατήρσι ἕκαστον χρυσοῦ. Δελ-

φοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κροῖσῳ (τε) καὶ Ἀνδοῖσι
 προμαντήην καὶ ἀτελείην καὶ προεδρίην καὶ ἐξεῖναι
 τῷ βουλομένῳ αὐτῶν γίνεσθαι Δελφὸν ἐς τὸν αἰεὶ χρό-
 55 νον. ὁρωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφοὺς ὁ Κροῖσος ἐ χρη-
 στηριάζετο τὸ τρίτον. ἐπεῖτε γάρ δὴ παρέλαβε τοῦ
 μαντήϊου ἀληθείην, ἐνεφορέετο αὐτοῦ. ἐπειρώτα δὲ
 τάδε χρηστηριαζόμενος, εἰ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ μου-
 ναρχίη. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τάδε·

Ἄλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μῆδοισι γένηται,

Καὶ τότε, Ἀνδὲ ποδαβρὲ, πολυψήφιδα παρ' Ἑρμῶν
 Φεύγειν μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

56 τούτοις ἐλθοῦσι τοῖσι ἔπεσι ὁ Κροῖσος πολλόν τι μά-
 λιστα πάντων ἦσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμὰ ἀντ' ἄν-
 δρὸς βασιλεύσειν Μήδων, οὐδ' ὧν αὐτὸς οὐδὲ οἱ ἐξ
 αὐτοῦ παύσεσθαι κοτε τῆς ἀρχῆς. μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόν-
 τιζε ἱστορέων τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἑόντας
 προσκτῆσθαι φίλους. ἱστορέων δὲ εὗρισκε Λακεδαι-
 μονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας, τοὺς μὲν τοῦ Δω-
 ρικοῦ γένεος, τοὺς δὲ τοῦ Ἰωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ
 προκεκριμένα, ἑόντα τὸ ἀρχαῖον τὸ μὲν Πελασγικόν,
 τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος. καὶ τὸ μὲν οὐδαμῇ κω ἐξεχώ-
 ρησε, τὸ δὲ πολυπλήντην κάρτα. ἐπὶ μὲν γὰρ Δευ-
 καλίωνος βασιλέος οἴκεε γῆν τὴν Φθιωτίν, ἐπὶ δὲ Δῶρου
 τοῦ Ἑλληνος τὴν ὑπὸ τὴν Ὀσσαν τε καὶ τὸν Ὀλυμπον
 χώραν, καλεομένην δὲ Ἰστιαιώτιν. ἐκ δὲ τῆς Ἰστιαιώ-
 τιδος ὥς ἑξάνεστη ὑπὸ Καδμείων, οἴκεε ἐν Πίνδῳ
 Μακεδνὸν καλεόμενον. ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὶς ἐς τὴν Δρυο-
 πίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτω ἐς Πελοπόν-
 57 νησον ἔλθον Δωρικὸν ἐκλήθη. ἦντινα δὲ γλῶσσαν ἔ-
 σαν οἱ Πελασγοί, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν· εἰ δὲ χρεόν

ἐστὶ τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγῶν τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρησιῶνα πόλιν οἰκούντων, οἳ ὕμυροί ποτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι, οἴκεον δὲ τηρικαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν καλεομένην, καὶ τῶν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην Πελασγῶν οἰκησάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ, οἳ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι, καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἔδοντα πολίσματα τὸ οὐνομα μετέβαλε, εἰ τοῦτοισι τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἱέντες. εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτο τὸ Πελασγικόν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος ἔδον Πελασγικὸν ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἑλληνας καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὔτε οἱ Κρηστιωνίζται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν σφας περιοικούντων εἰσὶ ὁμόγλωσσοι οὔτε οἱ Πλακιηνοί, σφίσι δὲ ὁμόγλωσσοι, δηλοῦσί τε ὅτι τὸν ἡνεύκοντο γλώσσης χαρακτηῖρα μεταβαίνοντες ἐς ταῦτα τὰ χωρία, τοῦτον ἔχουσι ἐν φυλακῇ. τὸ δὲ Ἑλληνικὸν γλῶσση μὲν, ἐπεῖτε ἐγένετο, αἰεὶ ποτε τῇ αὐτῇ διαχρᾶται, ὥς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι· ἀποσχισθὲν μὲντοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ ἔδον ἀσθενές, ἀπὸ σμικροῦ τεο τὴν ἀρχὴν ὀρμώμενον αὐξῆται ἐς πλῆθος τῶν ἔθνέων, Πελασγῶν μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων ἔθνέων βαρβάρων συγχων. πρὸς δὴ ὧν ἔμοιγε δοκέει οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἔδον βάρβαρον, οὐδαμὰ μέγας αὐξήθηται.

Τούτων δὴ ὧν τῶν ἔθνέων τὸ μὲν Ἀττικὸν κατε-
 χόμενον τε καὶ διεσπασμένον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖστος ὑπὸ
 Πειδιστράτου τοῦ Ἱπποκράτεος τοῦτον τὸν χρόνον τυ-
 ραννεύοντος Ἀθηναίων. Ἱπποκράτης γὰρ ἐόντι ἰδιώτῃ
 καὶ θεωρέοντι τὰ Ὀλύμπια τέρας ἐγένετο μέγα· θύσαν-
 τος γὰρ αὐτοῦ τὰ ἱερὰ οἱ λέβητες ἐπεστεῶτες καὶ κρεῶν

τε ἔόντες ἔμπλεοι καὶ ὕδατος ἄνευ πυρὸς ἔξεσαν καὶ
 ὑπερέβαλον. Χίλων δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος παρατυχὼν
 καὶ θεησάμενος τὸ τέρας συνεβούλευε Ἰπποκράτει πρῶτα
 μὲν γυναῖκα μὴ ἄρσθαι τεκνοποιὸν ἐς τὰ οἰκία, εἰ δὲ
 τυγχάνει ἔχων, δεύτερον τὴν γυναῖκα ἐκπέμπειν, καὶ εἰ
 τίς οἱ τυγχάνει ἔων παῖς, τοῦτον ἀπείρασθαι. οὐκ ὦν
 ταῦτα παραινέσαντος Χίλωνος πείθεσθαι θέλειν τὸν
 Ἰπποκράτη· γενέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν Πεισίστρατον
 τοῦτον, ὃς στασιαζόντων τῶν παρὰ αὐτὸν καὶ τῶν ἐκ τοῦ
 πεδίου Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν προεστεῶτος Μεγακλέος
 τοῦ Ἀλκμῆωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πεδίου Ἀνκούργου τοῦ
 Ἀριστολαΐδεω, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα ἤγειρε τρί-
 τήν στᾶσιν, συλλέξας δὲ στασιώτας καὶ τῷ λόγῳ τῶν
 ὑπερακρίων προστάς μηχανᾶται τοιαύδε· τρωματίσας ἑων-
 τόν τε καὶ ἡμιόνους ἤλασε ἐς τὴν ἀγορὴν τὸ ζεύγος
 ὥς ἐκπεφυγῶς τοὺς ἐχθρούς, οἳ μιν ἐλαύνοντα ἐς
 ἀγρὸν ἠθέλησαν ἀπολέσαι δῆθεν, ἐδέετό τε τοῦ δήμου
 φυλακῆς τινος πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι, πρότερον εὐδοκι-
 μήσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας γενομένη στρατηγίῃ, Νί-
 σαιὸν τε ἔλων καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα ἔργα. ὁ
 δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἑξαπατηθεὶς ἔδωκέ οἱ τῶν
 ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας τούτους οἳ δορυφόροι μὲν οὐκ
 ἐγένοντο Πεισιστράτου, κορυνηφόροι δὲ· ξύλων γὰρ κο-
 ρύνας ἔχοντες εἵποντό οἱ ὕπισθε. συνεπαναστάντες δὲ
 οὗτοι ἅμα Πεισιστράτῳ ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν. ἔνθα δὴ
 ὁ Πεισίστρατος ἤρχε Ἀθηναίων, οὔτε τιμὰς τὰς ἐούσας
 συνταράξας οὔτε θέσμια μεταλλάξας, ἐπὶ τε τοῖσι κατ-
 60 εστεῶσι ἔνεμε τὴν πόλιν κοσμέων καλῶς τε καὶ εὖ. μετὰ
 δὲ οὐ πολλὸν χρόνον τῶντ' ἄνθρωποι φρονήσαντες οἳ τε τοῦ Με-
 γακλέος στασιῶται καὶ οἱ τοῦ Ἀνκούργου ἐξελαύνουσι

μιν. οὕτω μὲν Πεισίστρατος ἔσχε τὸ πρῶτον Ἀθήνας καὶ τὴν τυραννίδα οὐκ ὡς κάρις ἐρριζωμένην ἔχων ἀπέβαλε, οἱ δὲ ἐξελάσαντες Πεισίστρατον αὐτὶς ἐκ νέης ἐπ' ἀλλήλοισι ἐστασίασαν. περιελαυνόμενος δὲ τῇ στάσι ὁ Μεγακλῆς ἐπεκηρυκεύετο Πεισιστράτῳ, εἰ βούλοιτο οἱ τὴν θυρατέρα ἔχειν γυναῖκα ἐπὶ τῇ τυραννίδι. ἐνδεξαμένου δὲ τὸν λόγον καὶ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τοῦτοις Πεισιστράτου μηχανῶνται δὴ ἐπὶ τῇ κατόδῳ προῆγμα εὐηθέστατον, ὥς ἐγὼ εὐρίσκω, μακρῷ, ἐπεὶ γε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικὸν ἐὼν καὶ δεξιώτερον καὶ εὐηθείης ἡλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον, εἰ καὶ τότε γε οὗτοι ἐν Ἀθηναίοισι τοῖσι πρῶτοις λεγομένοις εἶναι Ἑλλήνων σοφίην μηχανῶνται τοιάδε. ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανιῇ ἦν γυνή, τῇ οὔνομα ἦν Φύη, μέγαθος ἀπὸ τεσσέρων πηχέων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους καὶ ἄλλως εὐειδής. ταύτην τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλίῃ, ἐς ἄρμα ἐσβίβασαντες καὶ προδέξαντες σχῆμα οἶδόν τι ἔμελλε εὐπρεπέστατον φανέσθαι ἔχουσα ἡλαυνον ἐς τὸ ἕστυ, προδρόμους κήρυκας προπέμψαντες, οἱ τὰ ἐντεταλμένα ἡγόρευον ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἕστυ, λέγοντες τοιάδε· ὦ Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῷ νόῳ Πεισίστρατον, τὸν αὐτὴν ἢ Ἀθηναίῃ τιμήσασα ἀνθρώπων μάλιστα κατάγει ἐς τὴν ἐωυτῆς ἀκρόπολιν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα διαφοιτέοντες ἔλεγον, αὐτίκα δὲ ἔς τε τοὺς δῆμους φάτις ἀπίκετο ὥς Ἀθηναίῃ Πεισίστρατον κατάγει, καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστεϊ πειθόμενοι τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτὴν τὴν θεὸν προσεύχοντό τε τὴν ἀνθρωπον καὶ ἐδέκοντο Πεισίστρατον. ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ 61 ὁ Πεισίστρατος κατὰ τὴν ὁμολογίην τὴν πρὸς Μεγακλέα

γενομένην γαμέει τοῦ Μεγακλέος τὴν θυγατέρα. οἷα δὲ παίδων τέ οἱ ὑπαρχόντων νεηνιέων καὶ λεγομένων ἐναγέων εἶναι τῶν Ἀλκμεωνιδέων, οὐ βουλόμενός οἱ γενέσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα ἐμίσγετό οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μὲν νυν πρῶτα ἔκρυπτε ταῦτα ἡ γυνή, μετὰ δέ, εἴτε ἰστορεύσῃ εἴτε καὶ οὐ, φράζει τῇ ἑωυτῆς μητρί, ἡ δὲ τῷ ἀνδρί. τὸν δὲ δεινόν τι ἔσχε ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πεισιστράτου. ὀργῇ δὲ ὥς εἶχε καταλλάσσετο τὴν ἔχθρην τοῖσι στασιώτησι. μαθὼν δὲ ὁ Πεισίστρατος τὰ ποιούμενα ἐπ' ἑωυτῷ ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς χώρας τὸ παράπαν, ἀπικόμενος δὲ ἐς Ἑρέτριαν ἐβουλεύετο ἅμα τοῖσι παισὶ. Ἰππλέω δὲ γνώμῃ νικῆσαντος ἀνακτᾶσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα, ἐνθαῦτα ἡγείρον δωτίνας ἐκ τῶν πολίων αἰτινές σφι προαιδέοντό κού τι πολλῶν δὲ μεγάλα παρασχόντων χρήματα Θηβαῖοι ὑπερεβάλλοντο τῇ δόσι τῶν χρημάτων. μετὰ δέ, οὐ πολλῷ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφνυ καὶ πάντα σφι ἐξήρτυτο ἐς τὴν κάτωδοι. καὶ γὰρ Ἀργεῖοι μισθωτοὶ ἀπίκοντο ἐκ Πελοποννήσου, καὶ Νάξιός σφι ἀνὴρ ἀπιγμένος ἐθελοντήης, τῷ οὖνομα ἦν Λύγδαμις, προθυμίην πλείστην
62 παρείχετο, κομίσας καὶ χρήματα καὶ ἄνδρας. ἐξ Ἑρετρίας δὲ ὀρμηθέντες διὰ ἑνδεκάτου ἔτεος ἀπίκοντο ὀπίσω. καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἰσχονσι Μαραθῶνα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ σφι στρατοπεδευόμενοι οἱ τε ἐκ τοῦ ἄστεος στασιῶται ἀπίκοντο, ἄλλοι τε ἐκ τῶν δήμων προσέρρουσι, τοῖσι ἡ τυραννὶς πρὸ ἐλευθερίας ἦν ἀσπαστότερον. οὗτοι μὲν δὴ συνηλίζοντο. Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, ἕως μὲν Πεισίστρατος τὰ χρήματα ἡγείρε, καὶ μεταῦτις ὥς ἔσχε Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον, ἐπεῖτε δὲ ἐπύθοντο ἐκ τοῦ Μαραθῶνος

αὐτὸν πορεύεσθαι ἐπὶ τὸ ἄστυ, οὕτω δὴ βοηθέουσι ἐπ' αὐτόν. καὶ οὗτοί τε πανστρατιῇ ἦσαν ἐπὶ τοὺς κατιόντας καὶ οἱ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ὡς ὁρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἦσαν ἐπὶ τὸ ἄστυ, ἐς τὸ αὐτὸ συνιόντες ἀπικνεύονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱερὸν καὶ ἀντὶα ἔθεντο τὰ ὄπλα. ἐνθαῦτα θείῃ πομπῇ χρεώμενος παρίσταται Πεισιστράτῳ Ἀμφίλυτος ὁ Ἀκαρνὰν χρησμολόγος ἀνὴρ, ὅς οἱ προσίων χρᾶ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ τάδε λέγων·

Ἔρριπται δ' ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέτασται,

Θύννοι δ' οἰμήσουσι σεληναίης διὰ νυκτός.

ὁ μὲν δὴ οἱ ἐνθεάξων χρᾶ τάδε, Πεισίστρατος δὲ συλλα- 63
βὼν τὸ χρηστήριον καὶ φᾶς δέκεσθαι τὸ χρησθὲν ἐπῆρε τὴν στρατιήν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος πρὸς ἄριστον τετραμμένοι ἦσαν δὴ τηνικαῦτα καὶ μετὰ τὸ ἄριστον μετεξέτεροι αὐτῶν οἱ μὲν πρὸς κύβους, οἱ δὲ πρὸς ὕπνου. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισίστρατον ἐσπεσόντες τοὺς Ἀθηναίους τράπουσι. φευγόντων δὲ τούτων βουλὴν ἐνθαῦτα σοφωτάτην Πεισίστρατος ἐπιτεχνᾷται, ὅπως μῆτε ἀλισθεῖεν ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι διεσκεδασμένοι τε εἶεν. ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ἐπὶ ἵππους προέπεμπε. οἱ δὲ καταλαμβάνοντες τοὺς φεύγοντας ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ Πεισιστράτου, θαρσέειν τε κελεύοντες καὶ ἀπιέναι ἕκαστον ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ. πειθομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, 64
οὕτω δὴ Πεισίστρατος τὸ τρίτον σχῶν Ἀθήνας ἐρρίξωσε τὴν τυραννίδα ἐπικούροισί τε πολλοῖσι καὶ χρημάτων συνόδοισι, τῶν μὲν αὐτόθεν, τῶν δὲ ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ συνιόντων, ὁμήρους τε τῶν παραμεινάντων Ἀθηναίων καὶ μὴ αὐτίκα φυγόντων παῖδας λαβὼν καὶ καταστήσας ἐς Νάξον (καὶ γὰρ ταύτην ὁ Πεισίστρατος κατεστρέψατο πολέμῳ καὶ ἐπέτρεψε Ἀνυδάμι), πρὸς τε

ἔτι τούτοισι τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων, καθήρας δὲ ᾧδε· ἐπ' ὅσον ἔποψις τοῦ ἱεροῦ εἶχε, ἐκ τούτου τοῦ χώρου παντὸς ἐξορύξας τοὺς νεκροὺς μετεφόρεε ἐς ἄλλον χώρον τῆς Δῆλου. καὶ Πεισίστρατος μὲν ἐτυράννευε Ἀθηνέων, Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπεπτώκεσαν, οἱ δὲ αὐτῶν μετ' Ἀλκμεωνιδέων ἔφευγον ἐκ τῆς οἰκλήης.

- 65 Τοὺς μὲν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρόνον τοῦτον ἐπνυθάνετο ὁ Κροῖστος κατέχοντα, τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους ἐκ κακῶν τε μεγάλων πεφευγότας καὶ ἐόντας ἤδη τῷ πολέμῳ κατυπεριτέρους Τεγεατέων. ἐπὶ γὰρ Λέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἡγησικλέος ἐν Σπάρτῃ τοὺς ἄλλους πολέμους εὐτυχεύοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸς Τεγεήτας μόνους προσέπαιον. τὸ δὲ ἔτι πρότερον τούτων καὶ κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων κατὰ τε σφέας αὐτοὺς καὶ ξείνοισι ἀπρόσμικτοι. μετέβαλον δὲ ᾧδε ἐς εὐνομίην· Ἀνκούργου τῶν Σπαρτιητέων δοξίμου ἀνδρὸς ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ὥς ἐσήμε ἐς τὸ μέγαρον, ἰθὺς ἡ Πυθίη λέγει τάδε·

Ἦκεις, ᾧ Ἀνκούργε, ἐμὸν ποτὶ πύονα νηὸν
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.

Δίξω ἢ σε θεὸν μαντεύσομαι ἢ ἄνθρωπον·

Ἄλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ᾧ Ἀνκούργε.

οἱ μὲν δὴ τινες πρὸς τούτοις λέγουσι καὶ φράσαι αὐτῶ τὴν Πυθίην τὸν νῦν κατεστεῶτα κόσμον Σπαρτιητέσι, ὥς δ' αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Ἀνκούργον ἐπιτροπέυσαντα Λεωβώτῳ, ἀδελφιδέου μὲν ἑαυτοῦ, βασιλεύοντος δὲ Σπαρτιητέων, ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. ὥς γὰρ ἐπετρόπευσε τάχιστα, μετέστησε τὰ νόμιμα πάν-

τα καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν. μετὰ δὲ τὰ ἐς
 πόλεμον ἔχοντα, ἐνωμοτίας καὶ τριηκάδας καὶ συσσί-
 τια, πρὸς τε τοῦτοις τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε
 Λυκοῦργος. οὕτω μὲν μεταβαλόντες εὐνομήθησαν, τῷ 66
 δὲ Λυκοῦργῳ τελευτήσαντι ἱρὸν εἰσάμενοι σέβονται με-
 γάλως. οἷα δὲ ἐν τε χώρῃ ἀγαθῇ καὶ πλήθει οὐκ ὀλί-
 γων ἀνδρῶν, ἀνὰ τε ἑδραμον αὐτίκα καὶ εὐθηνήθησαν.
 καὶ δὴ σφι οὐκέτι ἀπέχρα ἡσυχίην ἄγειν, ἀλλὰ κατα-
 φρονήσαντες Ἀρκάδων κρέσσονες εἶναι ἐρησθηριάζοντο
 ἐν Δελφοῖσι ἐπὶ πάσῃ τῇ Ἀρκάδων χώρῃ. ἡ δὲ Πυθίη
 σφι χρᾶ τάδε·

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὐ τοι δώσω.

Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν,

Οἳ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δέ τοι οὔτι μεγαίρω.

Δώσω τοι Τεγέην ποσσίσκροτον ὀρχήσασθαι.

Καὶ καλὸν πεδίον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι.

ταῦτα ὥς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι
 Ἀρκάδων μὲν τῶν ἄλλων ἀπείχοντο, οἱ δὲ πέδας φερό-
 μενοι ἐπὶ Τεγεήτας ἐστρατεύοντο, χρησμῷ κιβδηλῶ πί-
 συναι, ὥς δὴ ἑξανδραποδιεύμενοι τοὺς Τεγεήτας. ἐσσω-
 θέντες δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτῶν ἐξωργήθησαν, πέδας
 τε ἔχοντες τὰς ἐφέροντο αὐτοὶ καὶ σχοίνῳ διαμετρη-
 σάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τεγεητέων ἐργάζοντο. αἱ δὲ πέδαι
 αὐταὶ ἐν τῇσι ἐδεδέατο ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν σόαι ἐν
 Τεγέῃ, περὶ τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης κρεμάμε-
 ναι. κατὰ μὲν δὴ τὸν πρότερον πόλεμον· συνεχέως αἰεὶ 67
 κακῶς ἀέθλεον πρὸς τοὺς Τεγεήτας, κατὰ δὲ τὸν κατὰ
 Κροῖσον χρόνον καὶ τὴν Ἀναξανδρίδεώ τε καὶ Ἀρίστω-
 νος βασιληίην ἐν Λακεδαιμόνι ἤδη οἱ Σπαρτιῆται κατυ-
 πέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγεγόνεσαν, τρόπῳ τοιῷδε γενό-

μενοι· ἐπειδὴ αἰεὶ τῷ πολέμῳ ἔσσοῦντο ὑπὸ Τεγεητέων, πέμψαντες θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς ἐπειρώτων τίνα ἂν θεῶν ἱλασάμενοι κατ'ὑπερθε τῷ πολέμῳ Τεγεητέων γενοίαιτο. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε τὰ Ὁρέστεω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὁστέα ἐπαγαγομένους. ὥς δὲ ἀνευρεῖν οὐκ οἶοί τε ἐγίνοντο τὴν θήκην τοῦ Ὁρέστεω, ἔπεμπον αὐτίς τὴν ἐς θεὸν ἐπειρησομένους τὸν χώρον ἐν τῷ κέοιτο Ὁρέστης. εἰρωτῶσι δὲ ταῦτα τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἡ Πυθίη τάδε·

Ἔστι τις Ἀρκαδίας Τεγέη λευρῇ ἐνὶ χώρῳ,

Ἐνθ' ἀνεμοὶ πνεῖουσι δύω κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,

Καὶ τύπος ἀντίτυπος, καὶ πῆμ' ἐπὶ πῆματι κεῖται.

Ἐνθ' Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φνσίζοος αἴα·

Τὸν σὺ κομισσάμενος Τεγέης ἐπιτάροδος ἔσση.

ὥς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπεῖχον τῆς ἐξευρέσιος οὐδὲν ἔλασσον, πάντα διζήμενοι, ἐς ὃ δὴ Αἰχῆς τῶν ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρτιητέων ἀνεῦρε. οἱ δὲ ἀγαθοεργοὶ εἰσι τῶν ἀστῶν, ἐξιόντες ἐκ τῶν ἱππέων αἰεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε ἔτεος ἑκάστου· τοὺς δεῖ τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν, τὸν ἂν ἐξίωσι ἐκ τῶν ἱππέων, Σπαρτιητέων τῷ κοινῷ διαπεμπομένους
 68 μὴ ἐλινύειν ἄλλους ἄλλη. τούτων ὧν τῶν ἀνδρῶν Αἰχῆς ἀνεῦρε ἐν Τεγέῃ καὶ συντυχίῃ χρησάμενος καὶ σοφίῃ. εἰούσης γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπιμειξίης πρὸς τοὺς Τεγεήτας ἐλθὼν ἐς χαλκήιον ἐθνεῖτο σιδήρου ἐξελαυνόμενον καὶ ἐν θώματι ἦν ὀρέων τὸ ποιούμενον. μαθὼν δέ μιν ὁ χαλκεὺς ἀποθωμάζοντα εἶπε παυσάμενος τοῦ ἔργου· Ἡ κου ἂν, ᾧ ξεῖνε Λάκων, εἰ περ εἶδες τό περ ἐγώ, κάρτα ἂν ἐθώμαζες, ὅκου νῦν οὕτω τυγχάνεις θῶμα ποιούμενος τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου.

ἐγὼ γὰρ ἐν τῇδε θέλῳ τῇ αὐλῇ φρέαρ ποιήσασθαι, ὀρύσσων ἐπέτυχον σορῶ ἐπαπλήχει· ὑπὸ δὲ ἀπιστίας μὴ μὲν γενέσθαι μηδαμὰ μέξονας ἀνθρώπους τῶν νῦν ἄνοιξα αὐτήν καὶ εἶδον τὸν νεκρὸν μήκει ἴσον ἔοντα τῇ σορῶ. μετρήσας δὲ συνέχῳσα ὀπίσω. ὁ μὲν δὴ οἱ ἔλεγε τὰ περ ὀπώπεε, ὁ δὲ ἐννώσας τὰ λεγόμενα συνεβάλλετο τὸν Ὀρέστεα κατὰ τὸ θεοπρόπιον τοῦτον εἶναι, τῇδε συμβαλλόμενος· τοῦ χαλκέος δύο ὀρέων φύσας τοὺς ἀνέμους εὗρισκε ἔοντας, τὸν δὲ ἄκμονα καὶ τὴν σφῦραν τὸν τε τύπον καὶ τὸν ἀντίτυπον, τὸν δὲ ἐξελαυνόμενον σίδηρον τὸ πῆμα ἐπὶ πῆματι κείμενον, κατὰ τοιούνδε τι εἰκάζων, ὥς ἐπὶ κακῷ ἀνθρώπου σίδηρος ἀνεύρηται. συμβαλλόμενος δὲ ταῦτα καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην ἔφραξε Λακεδαιμονίοισι πᾶν τὸ προῆγμα. οἱ δὲ ἐκ λόγον πλαστοῦ ἐπενείκοντες οἱ αἰτίην ἐδίωξαν. ὁ δὲ ἀπικόμενος ἐς Τεγέην καὶ φράζων τὴν ἑαυτοῦ συμφορὴν πρὸς τὸν χαλκέα ἐμισθοῦτο παρ' οὐκ ἐκδιδόντος τὴν αὐλήν. χρόνῳ δὲ ὥς ἀνέγνωσε, ἐνοικίσθη, ἀνορύξας δὲ τὸν τάφον καὶ τὰ ὀστέα συλλέξας οἴχετο φέρων ἐς Σπάρτην καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὅπως περὶ φάτο ἀλλήλων, πολλῶ κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγίνοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἤδη δὲ σφι καὶ ἡ πολλὴ τῆς Πελοποννήσου ἦν κατεστραμμένη.

Ταῦτα δὴ ὦν πάντα πυνθανόμενος ὁ Κροῖσος ἔπεμπε 69 ἐς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας καὶ δεησομένους συμμαχίης, ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρῆν. οἱ δὲ ἐλθόντες ἔλεγον· Ἐπεμψε ἡμεῖς Κροῖσος ὁ Αὐδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεύς, λέγων τάδε· ὦ Λακεδαιμόνιοι, χρήσαντος τοῦ θεοῦ τὸν Ἑλληνα φίλον προσθέσθαι, ὑμεῖς γὰρ πυνθάνομαι προσεσθάναι τῆς Ἑλλά-

δος, ὑμέας ὦν κατὰ τὸ χρηστήριον προσκαλέομαι φίλος τε θέλων γενέσθαι καὶ σύμμαχος ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα δι' ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύετο, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀκηκοότες καὶ αὐτοὶ τὸ θεοπρόπιον τὸ Κροίσῳ γενόμενον ἤσθησάν τε τῇ ἀπίξει τῶν Ἀνδῶν καὶ ἐποιήσαντο ὄρκια ξεινίης πέρι καὶ συμμαχίης· καὶ γὰρ τινες αὐτοὺς εὐεργεσίαι εἶχον ἐκ Κροίσου πρότερον ἔτι γεγονυῖαι. πέμψαντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Σάρδεις χρυσὸν ὠνέοντο, ἐς ἄγαλμα βουλόμενοι χρῆσασθαι τοῦτο τὸ νῦν τῆς Λακωνικῆς ἐν Θόρνακι ἴδρυται Ἀπόλλωνος, Κροῖσος δὲ σφι ὠνεομένοισι ἔδωκε δωτίην.

- 70 Τούτων τε ὦν εἵνεκεν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν συμμαχίην ἐδέξαντο, καὶ ὅτι ἐκ πάντων σφέας προκρίνας Ἑλλήνων αἰρέετο φίλους. καὶ τοῦτο μὲν αὐτοὶ ἦσαν ἔτοιμοι ἐπαγγεῖλαντι, τοῦτο δὲ ποιησάμενοι κρητῆρα χάλκεον ξωδίων τε ἔξωθεν πλήσαντες περὶ τὸ χεῖλος καὶ μεγάθει τριηκοσίους ἀμφορέας χωρέοντα ἤγον, δῶρον βουλόμενοι ἀντιδοῦναι Κροίσῳ. οὗτος ὁ κρητὴρ οὐκ ἀπίκετο ἐς Σάρδεις δι' αἰτίας διφασίας λεγομένας τάσδε· οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι ὥς ἐπεῖτε ἀρόμενος ἐς τὰς Σάρδεις ὁ κρητὴρ ἐγίνετο κατὰ τὴν Σαμίην, πυθόμενοι Σάμιοι ἀπελοίατο αὐτὸν νηυσὶ μακροῇσι ἐπιπλώσαντες· αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι ὥς ἐπεῖτε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τῶν Λακεδαιμονίων τὸν κρητῆρα, ἐπυνθάνοντο δὲ Σάρδεις τε καὶ Κροῖσον ἠλωκέναι, ἀπέδοντο τὸν κρητῆρα ἐν Σάμῳ, ἰδιώτας δὲ ἄνδρας προιαμένους ἀναθεῖναι μιν ἐς τὸ Ἥραιον· τάχα δὲ ἂν καὶ οἱ ἀποδόμενοι λέγοιεν ἀπικόμενοι ἐς Σπάρτην ὥς ἀπαιρεθείησαν ὑπὸ Σαμίων.

Κατὰ μὲν νυν τὸν χρητῆρα οὕτω ἔσχε, Κροῖσος δὲ 71
 ἀμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ ἐποιέετο στρατηγὴν ἐς Καππαδο-
 κίην, ἐλπίσας καταιρήσειν Κῦρόν τε καὶ τὴν Περσέων
 δύναμιν. παρασκευαζομένου δὲ Κροῖσου στρατεύεσθαι
 ἐπὶ Πέρσας, τῶν τις Ἀνδῶν νομιζόμενος καὶ πρόσθε
 εἶναι σοφός, ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς γνώμης καὶ τὸ κάρτα
 οὔνομα ἐν Ἀνδοῖσι ἔχων, συνεβούλευσε Κροῖσῳ τάδε·
 οὔνομά οἱ ἦν Σάνδανις· Ὡ βασιλεῦ, ἐπ' ἄνδρας τοι-
 ούτους στρατεύεσθαι παρασκευάζει, οἷ σκυτῖνας μὲν
 ἀναξυρίδας, σκυτίνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι,
 σιτεύονται δὲ οὐκ ὅσα ἐθέλουσι, ἀλλ' ὅσα ἔχουσι, χώρην
 ἔχοντες τρηχέαν. πρὸς δὲ οὐκ οἶνω διαχρέωνται, ἀλλὰ
 ὑδροποτεύουσι, οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι τρώγειν, οὐκ ἄλλο
 ἀγαθὸν οὐδέν. τοῦτο μὲν δῆ, εἰ νικήσεις, τί σφεας
 ἀπαιρήσεις, τοῖσί γε μὴ ἔστι μηδέν; τοῦτο δέ, ἦν νι-
 κηθῆς, μάθε ὅσα ἀγαθὰ ἀποβαλέεις. γευσάμενοι γάρ
 τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν περιέξονται οὐδὲ ἀπωστοὶ ἔσου-
 νται. ἐγὼ μὲν νυν θεοῖσι ἔχω χάριν, οἷ οὐκ ἐπὶ νόον
 ποίεουσι Πέρσῃσι στρατεύεσθαι ἐπὶ Ἀνδούς. ταῦτα
 λέγων οὐκ ἐπειθε τὸν Κροῖσον. Πέρσῃσι γάρ, πρὶν
 Ἀνδούς καταστρέψασθαι, ἦν οὔτε ἄβρὸν οὔτε ἀγαθὸν
 οὐδέν.

Οἱ δὲ Καππαδόκαι ὑπὸ Ἑλλήνων Σύριοι ὀνομάζον- 72
 ται· ἦσαν δὲ οἱ Σύριοι οὗτοι τὸ μὲν πρότερον ἢ Πέρ-
 σας ἄρξαι Μήδων κατήκοι, τότε δὲ Κῦρον. ὁ γάρ
 οὗρος ἦν τῆς τε Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Ἀνδικῆς ὃ Ἄλγς
 ποταμός, ὃς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου ὄρεος διὰ Κιλικῶν, μετὰ
 δὲ Ματινηοὺς μὲν ἐν δεξιῇ ἔχει ῥέων, ἐκ δὲ τοῦ ἐτέ-
 ρου Φρύγας, παραμειβόμενος δὲ τούτους καὶ ῥέων ἄνω
 πρὸς βορέην ἄνεμον ἐνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας

ἀπέργει, ἐξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνως. οὕτω δ' Ἄλως ποταμὸς ἀποτάμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὐξείνιον πόντον· ἔστι δὲ αὐτὴν οὗτος τῆς χώρας ταύτης ἀπάσης· μῆκος ὁδοῦ εὐζώνῳ ἀνδρὶ πέντε ἡμέραι ἀναισιμούνται.

- 73 Ἐστρατεύετο δὲ ὁ Κροῖσος ἐπὶ τὴν Καππαδοκίην τῶνδε εἵνεκα, καὶ γῆς ἱμέρω προσκινήσασθαι πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν βουλόμενος, καὶ μάλιστα τῷ χρηστηρίῳ πίσυνος ἔων καὶ τίσασθαι θέλων ὑπὲρ Ἀστυάγεος Κῦρον. Ἀστυάγεα γὰρ τὸν Κυαξάρω, ἔοντα Κροίσου μὲν γαμβρόν, Μήδων δὲ βασιλέα, Κῦρος ὁ Καμβύσεω καταστρεψάμενος εἶχε, γενόμενον γαμβρόν Κροίσῳ ᾧδε. Σκυθίων τῶν νομάδων εἴλη ἀνδρῶν στασιάσασα ὑπεξῆλθε ἐς γῆν τὴν Μηδικήν· ἐτυράννευε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Μήδων Κυαξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκω, ὃς τοὺς Σκύθας τούτους τὸ μὲν πρῶτον περιεῖπε εὖ ὥς ἔοντας ἰκέτας, ὥστε δὲ περὶ πολλοῦ ποιούμενος αὐτούς, παῖδάς σφι παρέδωκε τὴν γλῶσσάν τε ἐκμαθεῖν καὶ τὴν τέχνην τῶν τόξων. χρόνου δὲ γενομένου καὶ αἰεὶ φοιτεόντων τῶν Σκυθίων ἐπ' ἄγρην καὶ αἰεὶ τι φερόντων, καὶ κοτε συνήνθεικε ἐλεῖν σφεας μηδέν· νοστήσαντας δὲ αὐτοὺς κεινῇσι χερσὶ ὁ Κυαξάρης (ἦν γάρ, ὥς διέδεξε, ὄργην ἄκρος) τρηχέως κάρτα περιέσπε ἀεικεῖν. οἱ δὲ ταῦτα πρὸς Κυαξάρω παθόντες, ὥστε ἀνάξια σφίων αὐτῶν πεπονθότες, ἐβούλευσαν τῶν παρὰ σφίσι διδασκομένων παίδων ἓνα κατακόψαι, σκευάσαντες δὲ αὐτὸν ὥσπερ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σκευάζειν, Κυαξάρῃ δοῦναι φέροντες ὥς ἄγρην δῆθεν, δόντες δὲ τὴν ταχίστην κομίζεσθαι παρὰ Ἀλυσάττεα τὸν Σαδυάττεω ἐς Σάρδις. ταῦτα καὶ ἐγένετο· καὶ γὰρ Κυαξάρης

καὶ οἱ παρεόντες δαιτυμόνες τῶν κρεῶν τούτων ἐπά-
 σαντο, καὶ οἱ Σκύθαι ταῦτα ποιήσαντες Ἀλυάττεω ἰκέ-
 ται ἐγένοντο. μετὰ δὲ ταῦτα, οὐ γὰρ δὴ ὁ Ἀλυάττης 74
 ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαίτεοντι Κναξάρῃ, πόλεμος τοῖσι
 Ἀνδοῖσι καὶ τοῖσι Μήδοις ἐγέρονε ἐπ' ἔτεα πέντε,
 ἐν τοῖσι πολλάκις μὲν οἱ Μῆδοι τοὺς Ἀνδοὺς ἐνίκησαν,
 πολλάκις δὲ οἱ Ἀνδοὶ τοὺς Μήδους· ἐν δὲ καὶ νυκτο-
 μαχίην τινὰ ἐποίησαντο· διαφέρουσι δέ σφι ἐπὶ ἰσῆς
 τὸν πόλεμον τῷ ἔκτῳ ἔτει συμβολῆς γενομένης συνή-
 νεικε ὥστε τῆς μάχης συνεστέωσης τὴν ἡμέρην ἐξα-
 πίνης νύκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς
 ἡμέρης Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἰωσι προηγόρευσε ἔσε-
 σθαι, οὗρον προθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν τῷ δὴ
 καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή. οἱ δὲ Ἀνδοὶ τε καὶ οἱ Μῆδοι
 ἐπεῖτε εἶδον νύκτα ἀντὶ ἡμέρης γενομένην, τῆς μάχης
 τε ἐπαύσαντο καὶ μᾶλλον τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφοτέροι
 εἰρήνην ἑωντοῖσι γενέσθαι. οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐ-
 τοὺς ἦσαν οἷδε, Σύννεσις τε ὁ Κίλιξ καὶ Λαβύνητος
 ὁ Βαβυλώνιος. οὗτοί σφι καὶ τὸ ὄρκιον οἱ σπεύσαντες
 γενέσθαι ἦσαν καὶ γάμων ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν· Ἀλυ-
 άττεα γὰρ ἔγνωσαν δοῦναι τὴν θυγατέρα Ἀρύνην
 Ἀστυάγῃ τῷ Κναξάρῃ παιδί· ἄνευ γὰρ ἀναγκαίης
 ἰσχυρῆς συμβάσεις ἰσχυραὶ οὐκ ἐθέλουσι συμμένειν.
 ὄρκια δὲ ποιεῖται ταῦτα τὰ ἔθνεα τὰ πέρα τε Ἑλληνες,
 καὶ πρὸς τούτοις, ἔπειδ' αὖ τοὺς βραχίονας ἐπιτάμονται
 ἔς τὴν ὁμοχοοίην, τὸ αἷμα ἀναλείχουσιν ἀλλήλων.

Τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἀστυάγεα Κύρος ἐόντα ἑωντοῦ 75
 μητροπάτορα καταστρεψάμενος ἔσχε δι' αἰτίην τὴν ἐγὼ
 ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοις σημανέω. τὰ Κροῖσος ἐπιμεμ-
 φόμενος τῷ Κύρῳ ἔς τε τὰ χρηστήρια ἔπεμπε εἰ στρα-

τεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ δὴ καὶ ἀπικομένον χρησμοῦ
 κιβδήλου, ἐλπίσας πρὸς ἑαυτοῦ τὸν χρησμὸν εἶναι,
 ἐστρατεύετο ἐς τὴν Περσέων μοῖραν. ὥς δὲ ἀπίκετο ἐπὶ
 τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὁ Κροῖσος, τὸ ἐνθεῦτεν, ὥς μὲν
 ἐγὼ λέγω, κατὰ τὰς ἐούσας γεφύρας διεβίβασε τὸν στρα-
 τόν, ὥς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλλήνων, Θαλῆς οἱ ὁ Μι-
 λήσιος διεβίβασε. ἀπορέοντος γὰρ Κροίσου ὅπως οἱ
 διαβήσεται τὸν ποταμὸν ὁ στρατός (οὐ γὰρ δὴ εἶναι
 κω τοῦτον τὸν χρόνον τὰς γεφύρας ταύτας) λέγεται
 παρεόντα τὸν Θαλῆν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ποιῆσαι αὐτῷ
 τὸν ποταμὸν ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ῥέοντα τοῦ στρατοῦ
 καὶ ἐκ δεξιῆς ῥεῖν, ποιῆσαι δὲ ᾧδε· ἄνωθεν τοῦ στρα-
 τοπέδου ἀρξάμενον διώρυχα βαθεῖαν ὀρύσσειν, ἄγοντα
 μνηοειδέα, ὅπως ἂν τὸ στρατόπεδον ἰδρυμένον κατὰ
 νώτου λάβοι, ταύτῃ κατὰ τὴν διώρυχα ἐκτραπόμενος
 ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥεέθρων καὶ αὗτις παραμειβόμενος
 τὸ στρατόπεδον ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλλοι, ὥστε ἐπεῖτε καὶ
 ἐσχίσθη τάχιστα ὁ ποταμός, ἀμφοτέρῃ διαβατός ἐγέ-
 νετο. οἱ δὲ καὶ τὸ παράπαν λέγουσι καὶ τὸ ἀρχαῖον
 ῥεέθρον ἀποξηρανθῆναι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ προσίμεται·
 76 κῶς γὰρ ὀπίσω πορευόμενοι διέβησαν αὐτόν; Κροῖσος
 δὲ ἐπεῖτε διαβὰς σὺν τῷ στρατῷ ἀπίκετο τῆς Καππα-
 δοκίης ἐς τὴν Πτερίην καλεομένην (ἥ δὲ Πτερίη ἐστὶ
 τῆς χώρας ταύτης τὸ ἰσχυρότατον κατὰ Σινώπην πό-
 λιν τὴν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ μάλιστα κη κειμένη) ἐν-
 θαῦτα ἐστρατοπεδεύετο φθείρων τῶν Συρίων τοὺς
 κλήρους. καὶ εἶλε μὲν τῶν Πτερίων τὴν πόλιν καὶ ἡν-
 δραποδίσατο, εἶλε δὲ τὰς περιοικίδας αὐτῆς πάσας,
 Συρίους τε οὐδὲν ἔοντας αἰτίους ἀναστάτους ἐποίησε.
 Κῦρος δὲ ἀγείρας τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν καὶ παραλαβὼν

τοὺς μεταξὺ οἰκούντας πάντας ἡντιοῦτο Κροίσῳ. πρὶν
 δὲ ἐξελαύνειν ὀρμησάι τὸν στρατόν, πέμψας κήρυκας
 ἐς τοὺς Ἴωνας ἐπειρᾶτό σφεας ἀπὸ Κροίσου ἀπιστάναι.
 Ἴωνες μὲν νυν οὐκ ἐπείθοντο, Κῦρος δὲ ὥς ἀπίκετο
 καὶ ἀντεστρατοπεδεύσατο Κροίσῳ, ἐνθαῦτα ἐν τῇ Πτε-
 ρίῃ χώρα ἐπειρῶντο κατὰ τὸ ἰσχυρὸν ἀλλήλων. μάχης
 δὲ καρτερῆς γενομένης καὶ πεσόντων ἀμφοτέρων πολ-
 λῶν τέλος οὐδέτεροι νικήσαντες διέστησαν νυκτὸς ἐπελ-
 θούσης. καὶ τὰ μὲν στρατόπεδα ἀμφοτέρα οὕτω ἡγω-
 νίσατο. Κροῖσος δὲ μεμφθεὶς κατὰ τὸ πλῆθος τὸ 77
 ἑωυτοῦ στρατεύμα (ἦν γὰρ οἱ ὁ συμβαλὼν στρατὸς
 πολλὸν ἐλάσσων ἢ ὁ Κύρου) τοῦτο μεμφθείς, ὥς τῇ
 ὕστεραίῃ οὐκ ἐπειρᾶτο ἐπιὼν ὁ Κῦρος, ἀπήλυνε ἐς
 τὰς Σάρδεις, ἐν νόῳ ἔχων παρακαλέσας μὲν Αἰγυπτίους
 κατὰ τὸ ὄριον (ἐποίησατο γὰρ καὶ πρὸς Ἀμασιν βασι-
 λεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην πρότερον ἢ περ πρὸς
 Λακεδαιμονίους) μεταπεμψάμενος δὲ καὶ Βαβυλωνίους
 (καὶ γὰρ πρὸς τοὺτους αὐτῷ ἐπεποιήτο συμμαχίη, ἐν-
 ρᾶννευε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον τῶν Βαβυλωνίων Λα-
 βύνητος) ἐπαγγείλας δὲ καὶ Λακεδαιμονίοισι παρεῖναι
 ἐς χρόνον ῥητόν, ἀλίσας τε δὴ τοὺτους καὶ τὴν ἑωυ-
 τοῦ συλλέξας στρατιὴν ἐνένωτο τὸν χειμῶνα παρὲς ἅμα
 τῷ ἔαρι στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Πέρσας. καὶ ὁ μὲν ταῦτα
 φρονέων, ὥς ἀπίκετο ἐς τὰς Σάρδεις, ἔπεμπε κήρυκας
 κατὰ τὰς συμμαχίας προερέοντας ἐς πέμπτου μηνὸς συλ-
 λέγεσθαι ἐς Σάρδεις· τὸν δὲ παρεόντα καὶ μαχεσάμενον
 στρατὸν Πέρσῃσι, ὃς ἦν αὐτοῦ ξεινικός, πάντα ἀπείς
 διεσκέδασε, οὐδαμὰ ἐλπίσας μὴ κοτε ἄρα ἀγωνισάμε-
 νος οὕτω παραπλησίως Κῦρος ἐλάσῃ ἐπὶ Σάρδεις. ταῦτα 78
 ἐπιλεγομένῳ Κροίσῳ τὸ προάστειον πᾶν ὀφίων ἐνεπλή-

σθη. φανέντων δὲ αὐτῶν οἱ ἵπποι μετιέντες τὰς νομὰς νέμεσθαι, φοιτέοντες κατήσθιον. ἰδόντι δὲ τοῦτο Κροίσῳ, ὥσπερ καὶ ἦν, ἔδοξε τέρας εἶναι. αὐτίκα δὲ ἔπεμπε θεοπρόπους ἐς τῶν ἐξηγητῶν Τελμησσέων. ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι καὶ μαθούσι πρὸς Τελμησσέων τὸ θέλει σημαίνειν τὸ τέρας, οὐκ ἐξεγένετο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι· πρὶν γὰρ ἢ ὀπίσω σφέας ἀναπλῶσαι ἐς τὰς Σάρδεις ἦλω ὁ Κροῖσος. Τελμησσέες μέντοι τάδε ἔγνωσαν, στρατὸν ἀλλόθροον προσδόκιμον εἶναι Κροίσῳ ἐπὶ τὴν χώραν, ἀπικόμενον δὲ τοῦτον καταστρέψεσθαι τοὺς ἐπιχωρίους, λέγοντες ὅφιν εἶναι γῆς παῖδα, ἵππον δὲ πολέμιόν τε καὶ ἐπήλυδα. Τελμησσέες μὲν νυν ταῦτα ὑπεκρίναντο Κροίσῳ ἥδη ἡλωκότι, οὐδὲν καὶ εἰδότες τῶν ἦν περὶ Σάρδεις τε καὶ αὐτὸν Κροῖσον.

- 79 Κῦρος δὲ αὐτίκα ἀπελαύνοντος Κροῖσου μετὰ τὴν μάχην τὴν γενομένην ἐν τῇ Πτερίῃ, μαθὼν ὡς ἀπελάσας μέλλοι Κροῖσος διασκεδᾶν τὸν στρατὸν, βουλευόμενος εὗρισκε πρῆγμ' αἱ εἶναι ἐλαύνειν ὡς δύναιτο τάχιστα ἐπὶ τὰς Σάρδεις, πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλισθῆναι τῶν Ἀυδῶν τὴν δύναμιν. ὡς δὲ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίησε κατὰ τάχος· ἐλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὴν Ἀυδίην αὐτὸς ἄγγελος Κροίσῳ ἐληλύθε. ἐνθαῦτα Κροῖσος ἐς ἀπορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὥς οἱ παρὰ δόξαν ἔσχε τὰ πρήγματα ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε, ὅμως τοὺς Ἀυδοὺς ἐξῆγε ἐς μάχην. ἦν δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἔθνος οὐδὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ οὔτε ἀνδρηνώτερον οὔτε ἀλκιμώτερον τοῦ Ἀυδίου. ἡ δὲ μάχη σφέων ἦν ἀπ' ἵππων, δόρατά τε ἐφόρεον μεγάλα καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἱππεύεσθαι ἀγα-
- 80 θοί. ἐς τὸ πεδίον δὲ συνελθόντων τοῦτο τὸ πρὸ τοῦ

ἄστεός ἐστι τοῦ Σαρδιηνοῦ, ἐὼν μέγα τε καὶ ψιλόν (διὰ δὲ αὐτοῦ ποταμοὶ ῥέοντες καὶ ἄλλοι καὶ ἄλλος συρρηγνῦσι ἐς τὸν μέγιστον, καλεόμενον δὲ Ἑρμον, ὃς ἐξ ὕρεος ἱεροῦ μητρὸς Δινδυμήνης ῥέων ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν κατὰ Φώκαιαν πόλιν) ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος ὡς εἶδε τοὺς Λυδοὺς ἐς μάχην τασσομένους, καταρρωδήσας τὴν ἵππον ἐποίησε Ἀρπάγου ὑποθεμένου ἀνδρὸς Μήδου τοιούδε· ὕσαι τῷ στρατῷ τῷ ἐωυτοῦ εἴποντο σιτοφόροι τε καὶ σκευοφόροι κάμηλοι, ταύτας πάσας ἀλίσας καὶ ἀπελὼν τὰ ἄχθεα ἀνδρας ἐπ' αὐτάς ἀνέβησε ἱππάδα στολὴν [ἐν]εσταλμένους, σκευάσας δὲ αὐτοὺς προσέταξε τῆς ἄλλης στρατιῆς προῖναι πρὸς τὴν Κροΐσου ἵππον, τῇ δὲ καμήλῳ ἔπεσθαι τὸν πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε, ὕπισθι δὲ τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τὴν πᾶσαν ἵππον. ὥς δὲ οἱ πάντες διετετάχατο, παραίνεσε τῶν μὲν ἄλλων Λυδῶν μὴ φειδομένους κτείνειν πάντα τὸν ἐμποδῶν γινόμενον, Κροΐσον δὲ αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδὲ ἦν συλλαμβανόμενος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν παραίνεσε, τὰς δὲ καμήλους ἔταξε ἀντὶα τῆς ἵππου τῶνδε εἵνεκεν· κάμηλον ἵππος φοβέεται καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε τὴν ιδέην αὐτῆς ὁρέων οὔτε τὴν ὁδμὴν ὀσφραίνόμενος. αὐτοῦ δὴ ὦν τούτου εἵνεκεν ἐσεσόφιστο, ἵνα τῷ Κροΐσῳ ἄχρηστον ἦ τὸ ἱππικόν, τῷ δὲ τι καὶ ἐπεῖχε ἐλλάμψεσθαι ὁ Λυδός. ὥς δὲ καὶ συνήσαν ἐς τὴν μάχην, ἐνθαῦτα ὡς ὠσφροντο τάχιστα τῶν καμήλων οἱ ἵπποι καὶ εἶδον αὐτάς, ὀπίσω ἀνέστρεφον, διέφθαρτό τε τῷ Κροΐσῳ ἢ ἐλπίς. οὐ μέντοι οἱ γε Λυδοὶ τὸ ἐνθεῦτεν δειλοὶ ἦσαν, ἀλλ' ὥς ἔμαθον τὸ γινόμενον, ἀποθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων πεζοὶ τοῖσι Πέρσησι συνέβαλλον. χρόνῳ δὲ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν ἐτράποντο οἱ

Ἀνδοί, κατειληθέντες δὲ ἐς τὸ τεῖχος ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων.

- 81 Τοῖσι μὲν δὴ κατεστήκεε πολιορκίη, Κροῖσος δὲ δοκέων οἱ χρόνον ἐπὶ μακρὸν ἔσεσθαι τὴν πολιορκίην ἔπεμπε ἐκ τοῦ τεύχεος ἄλλους ἀγγέλους ἐς τὰς συμμαχίας. οἱ μὲν γὰρ πρότερον διεπέμποντο ἐς πέμπτον μῆνα προερέοντες συλλέγεσθαι ἐς Σάρδεις, τούτους δὲ ἐξέπεμπε τὴν ταχίστην δέεσθαι βοηθεῖν ὡς πολιορκεο-
- 82 μένου Κροίσου. ἐς τε δὴ ὧν τὰς ἄλλας ἔπεμπε συμμαχίας καὶ δὴ καὶ ἐς Λακεδαιμόνα. τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι [τοῖσι Σπαρτιήτησι] κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνεπεπτώκεε ἕρις ἐούσα πρὸς Ἀργείους περὶ χώρου καλεομένου Θυρέης. τὰς γὰρ Θυρέας ταύτας ἐούσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης ἀποταμόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἦν δὲ καὶ ἡ μέγρι Μαλέων ἡ πρὸς ἐσπέρην Ἀργείων, ἥ τε ἐν τῇ ἡλείῳ χώρῃ καὶ ἡ Κυθηρίῃ νῆσος καὶ αἰλοῖπαλ τῶν νήσων. βοηθησάντων δὲ Ἀργείων τῇ σφετέρῃ ἀποταμνομένῃ, ἐνθαῦτα συνέβησαν ἐς λόγους συνελθόντες ὥστε τριηκοσίους ἑκατέρων μαχέσασθαι, ὁκότεροι δ' ἂν περιγένηνται, τούτων εἶναι τὸν χώρον· τὸ δὲ πλῆθος τοῦ στρατοῦ ἀπαλλάσσεσθαι ἑκάτερον ἐς τὴν ἑωυτοῦ μηδὲ παραμένειν ἀγωνιζομένων, τῶνδε εἵνεκεν ἵνα μὴ παρεόντων τῶν στρατοπέδων ὀρῶντες οἱ ἕτεροι ἐσσομένους τοὺς σφετέρους ἐπαμύνουσιν. συνθέμενοι ταῦτα ἀπαλλάσσοντο, λογάδες δὲ ἑκατέρων ὑπολειφθέντες συνέβαλον. μαχομένων δὲ σφεων καὶ γινομένων ἰσοπαλέων ὑπελείποντο ἐξ ἀνδρῶν ἑξακοσίων τρεῖς, Ἀργείων μὲν Ἀλκίηωρ τε καὶ Χρόμιος, Λακεδαιμονίων δὲ Ὀθρυάδης· ὑπελείφθησαν δὲ οὗτοι νυκτὸς ἐπελθούσης. οἱ μὲν δὴ δύο τῶν Ἀργείων ὡς νενικηκότες

ἔθεον ἐς τὸ Ἄργος, ὃ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυνά-
 δης σκυλεύσας τοὺς Ἀργείων νεκροὺς καὶ προσφορήσας
 τὰ ὄπλα πρὸς τὸ ἑωυτοῦ στρατόπεδον ἐν τῇ τάξει εἶχε
 ἑωυτόν. ἡμέρῃ δὲ δευτέρῃ παρῆσαν πυνθανόμενοι ἀμ-
 φότεροι. τέως μὲν δὴ αὐτοὶ ἐκότεροι ἔφασαν νικᾶν,
 λέγοντες οἱ μὲν ὥς ἑωυτῶν πλεῖνες περιγερόνασι, οἱ
 δὲ τοὺς μὲν ἀποφαίνοντες πεφευγότας, τὸν δὲ σφέτερον
 παραμείναντα καὶ σκυλεύσαντα τοὺς ἐκείνων νεκρούς.
 τέλος δὲ ἐκ τῆς ἐριδος συμπεσόντες ἐμάχοντο· πεσόν-
 των δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλῶν ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι.
 Ἀργεῖοι μὲν νυν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου κατακειράμε-
 νοι τὰς κεφαλὰς, πρότερον ἐπάνωγες κομῶντες, ἐποι-
 ήσαντο νόμον τε καὶ κατάρην μὴ πρότερον θρέψειν κό-
 μην Ἀργείων μηδένα μηδὲ τὰς γυναῖκάς σφι χρυσοφο-
 ρῆσειν, πρὶν Θυρέας ἀνασώσωνται. Λακεδαιμόνιοι δὲ
 τὰ ἐναντία τούτων ἔθεντο νόμον· οὐ γὰρ κομῶντες
 πρὸ τούτου ἀπὸ τούτου κομῶν. τὸν δὲ ἓνα λέγουσι τὸν
 περιλειφθέντα τῶν τριηκοσίων, Ὀθρυνάδην, αἰσχυρόμε-
 νον ἀπονοστέειν ἐς Σπάρτην τῶν οἱ συλλοχιτέων διε-
 φθαρμένων, αὐτοῦ μιν ἐν τῇσι Θυρέῃσι καταχρήσασθαι
 ἑωυτόν. τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτῃσι ἐνεστεώτων 83
 πρηγμάτων ἦκε ὁ Σαρδιηνὸς κῆρυξ δεόμενος Κροίσῳ
 βοηθέειν πολιορκεμένῳ. οἱ δὲ ὅμως, ἐπεῖτε ἐπύθοντο
 τοῦ κήρυκος, ὀρμέατο βοηθέειν. καὶ σφι ἤδη παρ-
 εσκευασμένοισι καὶ νεῶν ἐουσέων ἐτοιμῶν ἦλθε ἄλλη
 ἀγγελίη ὥς ἡλώκοι τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν καὶ ἔχοιτο
 Κροῖσος ξωγρηθείς. οὕτω δὴ οὗτοι μὲν συμφορὴν
 ποιησάμενοι μεγάλην ἐπέπαυτο.

Σάρδιες δὲ ἡλώσαν ὧδε· ἐπειδὴ τεσσερεσκαιδεκάτῃ 84
 ἐγένετο ἡμέρῃ πολιορκεμένῳ Κροίσῳ, Κῦρος τῇ στρα-

τιῇ τῇ ἐωυτοῦ διαπέμψας ἱππέας προεῖπε τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι τοῦ τεύχεος δῶρα δώσειν. μετὰ δὲ τοῦτο πειρησαμένης τῆς στρατιῆς, ὥς οὐ προεχώρησε, ἐνθαῦτα τῶν ἄλλων πεπαυμένων ἀνὴρ Μάρδος ἐπειρᾶτο προσβαίνων, τῷ οὐνομα ἦν Ὑροιάδης, κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος τῇ οὐδεὶς ἐτέτακτο φύλακος· οὐ γὰρ ἦν δεινὸν κατὰ τοῦτο μὴ ἄλλῳ κοτέ. ἀπότομός τε γάρ ἐστι ταύτῃ ἡ ἀκρόπολις καὶ ἄμαχος· τῇ οὐδὲ Μήλης ὁ πρότερον βασιλεὺς Σαρδίων μούνη οὐ περιήνεικε τὸν λέοντα τὸν οἱ ἡ παλλακὴ ἔτεκε, Τελμησσεῶν δικασάντων ὥς περιενειχθέντος τοῦ λέοντος τὸ τεῖχος ἔδονται Σάρδιες ἀνάλωτοι. ὁ δὲ Μήλης κατὰ τὸ ἄλλο τεῖχος περιενείκας, τῇ ἦν ἐπίμαχον [τὸ χωρίον] τῆς ἀκροπόλιος, κατηλόγησε τοῦτο ὥς ἐὼν ἄμαχόν τε καὶ ἀπότομον· ἔστι δὲ πρὸς τοῦ Τρώλου τετραμμένον τῆς πόλιος. ὁ ὢν δὴ Ὑροιάδης οὗτος ὁ Μάρδος ἰδὼν τῇ προτεραίῃ τῶν τινα Ἀυδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος καταβάντα ἐπὶ κυνέην ἄνωθεν κατακυλισθεῖσαν καὶ ἀνελόμενον ἐφράσθη καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο. τότε δὲ δὴ αὐτὸς τε ἀνεβεβήκε καὶ κατ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον· προσβάντων δὲ συχνῶν οὕτω δὴ Σάρδιες
85 τε ἡλώκεσαν καὶ πᾶν τὸ ἔστυ ἐπορθέετο. κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖδου τάδε ἐρίνετο. ἦν οἱ παῖς, τοῦ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην, τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικῆς, ἄφρωνος δέ. ἐν τῇ ὦν παρελθούσῃ εὐεστοῖ ὁ Κροῖδος τὸ πᾶν ἐς αὐτὸν ἐπεποιήκεε ἄλλα τε ἐπιφραζόμενος καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφοὺς περὶ αὐτοῦ ἐπεπόμφεε χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη οἱ εἶπε τάδε·

Ἀυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖδε,
Μὴ βούλευ πολύευκτον ἰὴν ἀνὰ δῶτατ' ἀκούειν

Παιδὸς φθεγγομένου. τὸ δέ σοι πολὺν λῶιον ἀμφὶς
 ἔμμεναι· αὐδῆσει γὰρ ἐν ἡματι πρῶτον ἀνύλβῃ.
 ἀλίσκομένου δὴ τοῦ τείχεος, ἦιε γὰρ τῶν τις Περσέων
 ἀλλογνώσας Κροῖσον ὡς ἀποκτενέων, Κροῖσος μὲν νυν
 ὁρέων ἐπιόντα ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς παρημε-
 λήκεε, οὐδὲ τί οἱ διέφερε πληγέντι ἀποθανεῖν· ὁ δὲ
 παῖς οὗτος ὁ ἄφρωνος ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσῃν,
 ὑπὸ θεοῦς τε καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνήν, εἶπε δέ· Ὁν-
 θρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον. οὗτος μὲν δὴ τοῦτο πρῶ-
 τον ἐφθέγγετο, μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν πάντα
 χρόνον τῆς ζῆς.

Οἱ δὲ Πέρσαι τὰς τε δὴ Σάρδις ἔσχον καὶ αὐτὸν ⁸⁶
 Κροῖσον ἐξώρρησαν, ἄρξαντα ἔτα τεσσερεσκαίδεκα καὶ
 τεσσερεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα, κατὰ τὸ χρη-
 στήριόν τε καταπαύσαντα τὴν ἑωυτοῦ μεγάλην ἀρχήν.
 λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον. ὁ
 δὲ συννήσας πυρὴν μεγάλην ἀνεβίβασε ἐπ' αὐτὴν τὸν
 Κροῖσον τε ἐν πέδησι δεδεμένον καὶ δις ἑπτὰ Ἀνδῶν
 παρ' αὐτὸν παῖδας, ἐν νόῳ ἔχων εἴτε δὴ ἀκροθίνια
 ταῦτα καταγιεῖν θεῶν ὅτεφ' δὴ, εἴτε καὶ εὐχὴν ἐπιτε-
 λέσαι θέλων, εἴτε καὶ πυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι
 θεοσεβέα τοῦδε εἵνεκεν ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρὴν, βου-
 λόμενος εἰδέναι εἰ τίς μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ
 ζῶντα κατακαυθῆναι. τὸν μὲν δὴ ποιεῖν ταῦτα, τῷ δὲ
 Κροῖσῳ ἑστειῶτι ἐπὶ τῆς πυρῆς ἑσελθεῖν, καίπερ ἐν
 κακῷ ἔοντι τοσοῦτῳ, τὸ τοῦ Σόλωνος, ὥς οἱ εἶη σὺν
 θεῷ εἰρημένον, τὸ μηδένα εἶναι τῶν ζώντων ὕλβιον.
 ὡς δὲ ἄρα μιν προσστήναι τοῦτο, ἀνενεικόμενόν τε καὶ
 ἀναστενάζοντα ἐκ πολλῆς ἡσυχίης ἐς τρεῖς ὀνομάσαι
 ὁ Σόλων· καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα κελεῦσαι τοὺς

ἐρμηνέας ἐπειρέσθαι τὸν Κροῖσον τίνα τοῦτον ἐπικα-
 λείτο, καὶ τοὺς προσελθόντας ἐπειρωτᾶν. Κροῖσον δὲ
 τέως μὲν σιγὴν ἔχειν εἰρωτώμενον, μετὰ δέ, ὡς ἡναγ-
 κάζετο, εἰπεῖν· Τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προετίμησα
 μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν. ὡς δὲ σφι ἄσσημα
 ἔφραξε, πάλιν ἐπειρώτων τὰ λεγόμενα. λιπαρεόντων
 δὲ αὐτῶν καὶ ὄχλον παρεχόντων ἔλεγε δὴ ὡς ἦλθε ἄρ-
 χὴν ὁ Σόλων ἐὼν Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα
 τὸν ἑωυτοῦ ὄλβον ἀποφλαυρίσειε οἷα δὴ εἶπας, ὥς
 τε αὐτῷ πάντα ἀποβεβήκοι τῇ περ ἐκείνος εἶπε, οὐδέν
 τι μᾶλλον ἐς ἑωυτὸν λέγων ἢ (οὐκ) ἐς ἅπαν τὸν ἀνθρώ-
 πινον καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ σφίσι αὐτοῖσι ὀλβίους
 δοκέοντας εἶναι. τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγέεσθαι,
 τῆς δὲ πυρῆς ἤδη ἀμμένης καλεσθαι τὰ περιέσχατα.
 καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἐρμηνέων τὰ Κροῖσος
 εἶπε, μεταγνόντα τε καὶ ἐννώσαντα ὅτι καὶ αὐτὸς ἄν-
 θρωπος ἐὼν ἄλλον ἄνθρωπον, γενόμενον ἑωυτοῦ εὐδαι-
 μονίῃ οὐκ ἐλάσσω, ζῶντα πυρὶ διδοίῃ, πρὸς τε τού-
 τοισι δέισαντα τὴν τίσιν καὶ ἐπιλεξάμενον ὡς οὐδὲν
 εἶη τῶν ἐν ἀνθρώποισι ἀσφαλές ἔχον, κελεύειν σβεν-
 νύναι τὴν ταχίστην τὸ καιόμενον πῦρ καὶ καταβιβάζειν
 Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετὰ Κροῖσου. καὶ τοὺς πειρω-
 87 μένους οὐ δύνασθαι ἔτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι. ἐν-
 θαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν Κροῖσον μαθόντα τὴν Κύρου
 μετάγνωσιν, ὡς ὥρα πάντα μὲν ἄνδρα σβεννύντα τὸ
 πῦρ, δυναμένους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι
 τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλούμενον, εἰ τί οἱ κεχαρισμένον ἔξ
 αὐτοῦ ἔδωρήθη, παραστῆναι καὶ ῥύσασθαι μιν ἐκ τοῦ
 παρεόντος κακοῦ. τὸν μὲν δακρύνοντα ἐπικαλέεσθαι τὸν
 θεόν, ἐκ δὲ αἰθρίας τε καὶ νηνεμίας συνδραμεῖν ἔξ-

απίνης νέφεα καὶ χειμῶνά τε καταρραγῆναι καὶ ὕδαι
 ὕδατι λαβροτάτω, κατασβεσθῆναι τε τὴν πυρῇν. οὕτω
 δὴ μαθόντα τὸν Κῦρον ὡς εἶη ὁ Κροῖσος καὶ θεοφι-
 λῆς καὶ ἀνὴρ ἀγαθός, καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς
 πυρῆς εἰρέσθαι τάδε· Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀνέ-
 γνωσε ἐπὶ γῆν τὴν ἐμὴν στρατευσάμενον πολέμιον ἀντὶ
 φίλου ἐμοὶ καταστήναι; ὁ δὲ εἶπε· ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ
 ταῦτα ἐπρηξα τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ, τῇ ἐμεωτοῦ δὲ
 κακοδαιμονίῃ· αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων
 θεὸς ἐπαείρας ἐμὲ στρατεύεσθαι. οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνό-
 ητός ἐστι ὅστις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρέεται· ἐν μὲν
 γὰρ τῇ οἱ παῖδες τοὺς πατέρας θάπτουσι, ἐν δὲ τῷ οἱ
 πατέρες τοὺς παῖδας· ἀλλὰ ταῦτα δαίμοσίνου φίλον ἦν
 οὕτω γενέσθαι. ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε, Κῦρος δὲ αὐτὸν ⁸⁸
 λύσας κάτισέ τε ἐγγὺς ἑωυτοῦ καὶ κάρτα ἐν πολλῇ προ-
 μηθίῃ εἶχε, ἀπεθώμαζε τε ὀρέων καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ
 ἐκείνου ἔοντες πάντες. ὁ δὲ συννοίῃ ἐχόμενος ἥσυχος
 ἦν. μετὰ δὲ ἐπιστραφεὶς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Πέρσας
 τὸ τῶν Ἀυδῶν ἄστει κεραῖζοντας εἶπε· ὦ βασιλεῦ, κότε-
 ρον λέγειν πρὸς σὲ τὰ νοέων τυγχάνω ἢ σιγᾶν ἐν τῷ
 παρούντι χρόνῳ; Κῦρος δὲ μιν θαρσέοντα ἐκέλευε λέγειν
 ὅ τι βούλοιο. ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα λέγων· Οὗτος ὁ πολ-
 λὸς ὅμιλος τί ταῦτα πολλῇ σπουδῇ ἐργάζεται; ὁ δὲ εἶπε·
 Πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάξει καὶ χρήματα τὰ σὰ διαφο-
 ρέει. Κροῖσος δὲ ἀμείβετο· Οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν οὔτε
 χρήματα τὰ ἐμὰ διαρπάξει· οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων
 μέτα· ἀλλὰ φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά. Κύρῳ δὲ ⁸⁹
 ἐπιμελὲς ἐγένετο τὰ Κροῖσος εἶπε, μετασθησάμενος δὲ
 τοὺς ἄλλους εἶρετο Κροῖσον ὅ τι οἱ ἐνορῶν ἐν τοῖσι
 ποιουμένοισι. ὁ δὲ εἶπε· Ἐπεῖτε με θεοὶ ἔδωκαν δοῦ-

λόν σοι, δικαίῳ, εἴ τι ἐνορέω πλέον, σημαίνειν σοι.
 Πέρσαι φύσιν ἔοντες ὑβρίζουσι εἰς ἀχρήματοι· ἦν ὦν
 σὺ τούτους περιύδης διαρπάσαντας καὶ κατασχόντας
 χρήματα μεγάλα, τάδε τοι ἐξ αὐτῶν ἐπίδοξα γενέσθαι·
 ὃς ἂν αὐτῶν πλεῖστα κατάσχη, τοῦτον προσδέεσθαι
 τοι ἐπαναστησόμενον. νῦν ὦν ποιήσον ὧδε, εἴ τοι ἀρέ-
 σκει τὰ ἐγὼ λέγω. κάτισον τῶν δορυφόρων ἐπὶ πάσῃσι
 τῇσι πύλῃσι φυλάκους, οἳ λερόντων πρὸς τοὺς ἐκφέ-
 ροντας τὰ χρήματα ἀπαιρούμενοι ὥς σφεα ἀναγκαιῶς
 ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διί. καὶ σύ τέ σφι οὐκ ἀπεχθῆ-
 σεαι βίῃ ἀπαιρούμενος τὰ χρήματα, καὶ ἐκεῖνοι συγ-
 90 γνόντες ποιεῖν σε δίκαια ἔκοντες προήσουσι. ταῦτα
 ἀκούων ὁ Κῦρος ὑπερήδeto, ὥς οἱ ἐδόκεε εὖ ὑποτίθε-
 σθαι· αἰνέσας δὲ πολλὰ καὶ ἐντειλάμενος τοῖσι δορυ-
 φόροισι τὰ Κροῖσος ὑπεθήκατο ἐπιτελέειν εἶπε πρὸς
 Κροῖσον τάδε· Κροῖσε, ἀναρτημένου σεῦ ἀνδρὸς βασι-
 λέος χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα ποιεῖν, αἰτέο δόσιν ἡντινα
 βούλεά τοι γενέσθαι παραντίκα. ὁ δὲ εἶπε· ὦ δέσποτα,
 ἔασας με χαριεῖ μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων,
 τὸν ἐγὼ ἐτίμησα θεῶν μάλιστα, ἐπειρέσθαι, πέμπαντα
 τάσδε τὰς πέδας, εἴ ἐξαπατᾷν τοὺς εὖ ποιεῦντας νόμος
 ἐστὶ οἱ. Κῦρος δὲ εἶρετο ὅ τι οἱ τοῦτο ἐπηγορέων
 παραιτέοιτο. Κροῖσος δὲ οἱ ἐπαλιλλόγησε πᾶσαν τὴν
 ἑαυτοῦ διάνοιαν καὶ τῶν χρηστηρίων τὰς ὑποκρίσεις
 καὶ μάλιστα τὰ ἀναθήματα καὶ ὥς ἐπαερθεῖς τῷ μαν-
 τηῖω ἐστρατεύσατο ἐπὶ Πέρσας. λέγων δὲ ταῦτα κατέ-
 βαινε αὐτὶς παραιτούμενος ἐπεῖναι οἱ τῷ θεῷ τοῦτο
 ὀνειδίσαι. Κῦρος δὲ γελάσας εἶπε· Καὶ τούτου τεύξεαι
 παρ' ἐμεῦ, Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντὸς τοῦ ἂν ἐκά-
 στοτε δέῃ. ὥς δὲ ταῦτα ἤκουσε ὁ Κροῖσος, πέμπων

τῶν Λυδῶν ἐς Δελφοὺς ἐνετέλλετο τιθέντας τὰς πέδας ἐπὶ τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν εἰρωτᾶν εἰ οὐ τι ἐπαισχύνεται τοῖσι μαντηίοισι ἐπαίρας Κροῖσον στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας ὥς καταπαύσονται τὴν Κύρου δύναμιν, ἀπ' ἧς οἱ ἀκροθίνια τοιαῦτα γενέσθαι, δεικνύντας τὰς πέδας· ταῦτά τε ἐπειρωτᾶν καὶ εἰ ἀχαρίστοισι νόμος εἶναι τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι.

Ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι Λυδοῖσι καὶ λέγουσι τὰ ἐντε- 91
ταλμένα τὴν Πυθίην λέγεται εἰπεῖν τάδε· Τὴν πεπρω-
μένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγεῖν καὶ θεῶ. Κροῖ-
σος δὲ πέμπτου γονέος ἀμαρτιάδα ἐξέπλησε, ὃς ἔων δο-
ρυφόρος Ἡρακλειδέων δόλῳ γυναικῆφι ἐπισπόμενος
ἐφόνευσε τὸν δεσπότην καὶ ἔσχε τὴν ἐκείνου τιμὴν οὐ-
δέν οἱ προσήκουσαν. προθυμεομένου δὲ Λοξίῳ ὅπως
ἂν κατὰ τοὺς παῖδας τοὺς Κροῖσου γένοιτο τὸ Σαρδίῳ
πάθος καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖσον, οὐκ οἷός τε ἐγίνετο
παραγαγεῖν μοίρας. ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὐταί, ἤνυσέ τε
καὶ ἐχαρίσατό οἱ· τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλετο τὴν Σαρ-
δίῳ ἄλωσιν, καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω Κροῖσος ὥς ὕστερον
τοῖσι ἔτεσι τούτοις ἄλλους τῆς πεπρωμένης. δεύτερα δὲ
τούτων καιομένῳ αὐτῷ ἐπήρκεσε. κατὰ δὲ τὸ μαντήιον
τὸ γενόμενον οὐκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται· προηγό-
ρευε γὰρ οἱ Λοξίης, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, με-
γάλην ἀρχὴν [αὐτὸν] καταλύσειν. τὸν δὲ πρὸς ταῦτα
χρῆν εὖ μέλλοντα βουλευέσθαι ἐπειρέσθαι πέμψαντα
κότερα τὴν ἑωυτοῦ ἢ τὴν Κύρου λέγοι ἀρχήν. οὐ συλ-
λαβὼν δὲ τὸ ρηθὲν οὐδ' ἐπανειρόμενος ἑαυτὸν αἵτιον
ἀποφαινέτω. τῷ καὶ τὸ τελευταῖον χρηστηριαζομένῳ
[εἶπε] τὰ εἶπε Λοξίης περὶ ἡμίονον, οὐδὲ τοῦτο συνέ-
λαβε. ἦν γὰρ δὴ ὁ Κῦρος οὗτος ἡμίονος· ἐκ γὰρ δυῶν

οὐκ ὁμοεθνέων ἐγερόνεε, μητρὸς ἀμείνωνος, πατρὸς δὲ ὑποδεεστέρου· ἡ μὲν γὰρ ἦν Μηδὶς καὶ Ἀστυάγεος θυγάτηρ τοῦ Μήδων βασιλέως, ὁ δὲ Πέρσης τε ἦν καὶ ἀρχόμενος ὑπ' ἐκείνοισι καὶ ἐνερθε ἐὼν τοῖσι ἅπασιν δεσποίνῃ τῇ ἐωυτοῦ συνοίκεε. ταῦτα μὲν ἡ Πυθίῃ ὑπεκρίνατο τοῖσι Λυδοῖσι, οἱ δὲ ἀνήμεικαν ἐς Σάρδεις καὶ ἀπήγγειλαν Κροίσῳ. ὁ δὲ ἀκούσας συνέγνω ἐωυτοῦ εἶναι τὴν ἀμαρτιάδα καὶ οὐ τοῦ θεοῦ.

- 92 Κατὰ μὲν δὴ τὴν Κροίσου τε ἀρχὴν καὶ Ἰωνίης τὴν πρώτην καταστροφὴν ἔσχε οὕτω. Κροίσῳ δὲ ἔστι καὶ ἄλλα ἀναθήματα ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ καὶ οὐ τὰ εἰρημένα μούνα· ἐν μὲν γὰρ Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν τρίπους χρύσεος, τὸν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ, ἐν δὲ Ἐφέσῳ αἶ τε βόες αἱ χρύσειαι καὶ τῶν κίωνων αἱ πολλαί, ἐν δὲ Προνηίης τῆς ἐν Δελφοῖσι ἀσπὶς χρυσῆ μεγάλη. ταῦτα μὲν καὶ ἔτι ἐς ἐμὲ ἦν περιεόντα, τὰ δ' ἐξαπόλωλε τῶν ἀναθημάτων. τὰ δ' ἐν Βραγχίδῃσι τῇσι Μιλησίων ἀναθήματα Κροίσῳ, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἴσα τε σταθμὸν καὶ ὅμοια τοῖσι ἐν Δελφοῖσι. τὰ μὲν νυν ἐς τε Δελφοὺς καὶ ἐς τοῦ Ἀμφιάρεω ἀνέθηκε οἰκῆμά τε εἶοντα καὶ τῶν πατρώϊων χρημάτων ἀπαρχήν, τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα ἐξ ἀνδρὸς ἐγένετο οὐσίης ἐχθροῦ, ὅς οἱ πρὶν ἢ βασιλεῦσαι ἀντιστασιώτης κατεστήκεε συσπεύδων Πανταλέοντι γενέσθαι τὴν Λυδῶν ἀρχήν. ὁ δὲ Πανταλέων ἦν Ἀλυάττεω μὲν παῖς, Κροίσου δὲ ἀδελφεὸς οὐκ ὁμομήτριος· Κροῖσος μὲν γὰρ ἐκ Καείρης ἦν γυναικὸς Ἀλυάττη, Πανταλέων δὲ ἐξ Ἰάδος. ἐπεῖτε δὲ δόντος τοῦ πατρὸς ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀντιπρὴσσοντα ἐπὶ κνάφου ἔλκων διέφθειρε, τὴν δὲ οὐσίην αὐτοῦ ἔτι πρότερον

κατιρώσας τότε τρώπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀνέθηκε ἐς τὰ εἰρηται. καὶ περὶ μὲν ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

Θώματα δὲ γῇ ἢ Λυδίῃ ἐς συγγραφὴν οὐ μάλα ἔχει, 93 οἷά τε καὶ ἄλλη χώρα, πάρεξ τοῦ ἐκ τοῦ Τρωῶλου καταφερομένου ψήγματος. ἐν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον παρέχεται χωρὶς τῶν τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τῶν Βαβυλωνίων· ἔστι αὐτόθι Ἀλυάττω τοῦ Κροίσου πατρὸς σῆμα, τοῦ ἡ κρηπὶς μὲν ἔστι λίθων μεγάλων, τὸ δὲ ἄλλο σῆμα χῶμα γῆς. ἐξεργάσαντο δὲ μιν οἱ ἀγοραῖοι ἄνθρωποι καὶ οἱ χειρώνακτες καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παιδίσκαι. οὔροι δὲ πέντε ἐόντες ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν ἐπὶ τοῦ σήματος ἔνω, καὶ σφι γράμματα ἐνεκεκόλαπτο τὰ ἑκαστοι ἐξεργάσαντο. καὶ ἐφαίνετο μετρεόμενον τὸ τῶν παιδισκέων ἔργον ἐὼν μέγιστον. τοῦ γὰρ δὴ Λυδῶν δήμου αἱ θυγατέρες πορνεύονται πᾶσαι, συλλέγουσαι σφίσι φερνάς, ἐς ὃ ἂν συνοικήσωσι τοῦτο ποιέουσai· ἐκδιδοῦσι δὲ αὐταὶ ἑωυτάς. ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σήματος εἰσι στάδιοι ἕξ καὶ δύο πλέθρα, τὸ δὲ εὐρὸς ἔστι πλέθρα τρία καὶ δέκα· λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη, τὴν λέγουσι Λυδοὶ ἀέινικον εἶναι· καλεῖται δὲ αὕτη Γυγάλη. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι. Λυδοὶ δὲ 94 νόμοισι μὲν παραπλησίοισι χρέωνται καὶ Ἕλληνες, χωρὶς ἢ ὅτι τὰ θήλεα τέκνα καταπορνεύουσι. πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοψάμενοι ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ καὶ κᾶπηλοι ἐγένοντο. φασὶ δὲ αὐτοὶ Λυδοὶ καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε καὶ Ἕλλησι κατεστεώσας ἑωυτῶν ἐξεύρημα γενέσθαι. αἷμα δὲ ταύτας τε ἐξευρεθῆναι παρὰ σφίσι λέγουσι καὶ Τυρσηνίην ἀποικίσαι, ὧδε περὶ αὐτῶν λέγοντες· ἐπὶ Ἄττος τοῦ Μάνεω βασιλέος σιτοδείην ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν

Ἀυδίην πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοὺς Ἀυδοὺς τέως μὲν
 διάγειν λιπαρέοντας, μετὰ δέ, ὥς οὐ παύεσθαι, ἄκεα
 διζήσθαι, ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν. ἐξευ-
 ρεθῆναι δὴ ὧν τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῶν ἀστραγά-
 λων καὶ τῆς σφαίρης καὶ τῶν ἄλλων πασέων παιγνιέων
 τὰ εἶδεα, πλὴν πεσσῶν· τούτων γὰρ ὧν τὴν ἐξεύρεσιν
 οὐκ οἴκηιοῦνται Ἀυδοί. ποιεῖν δὲ ὧδε πρὸς τὸν λιμὸν
 ἐξευρόντας· τὴν μὲν ἑτέραν τῶν ἡμερέων παίζειν πᾶ-
 σαν, ἵνα δὴ μὴ ζητέοιεν σιτία, τὴν δὲ ἑτέραν σιτέεσθαι
 πανομένους τῶν παιγνιέων. τοιούτῳ τρόπῳ διάγειν
 ἐπ' ἕτεα δυῶν δέοντα εἴκοσι. ἐπεῖτε δὲ οὐκ ἀνιέναι
 τὸ κακόν, ἀλλ' ἔτι ἐπὶ μᾶλλον βιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν
 βασιλέα αὐτῶν δύο μοίρας διελόντα Ἀυδῶν πάντων
 κληρῶσαι τὴν μὲν ἐπὶ μονῇ, τὴν δ' ἐπὶ ἐξόδῳ ἐκ τῆς
 χώρας, καὶ ἐπὶ μὲν τῇ μένειν αὐτοῦ λαγχανούσῃ τῶν
 μοιρέων ἑωυτὸν τὸν βασιλέα προστάσσειν, ἐπὶ δὲ τῇ
 ἀπαλλασσομένη τὸν ἑωυτοῦ παῖδα, τῷ οὖνομα εἶναι
 Τυρσηνόν. λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἑτέρους ἐξιέναι ἐκ
 τῆς χώρας καταβῆναι ἐς Σμύρνην καὶ μηχανήσασθαι
 πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθεμένους τὰ πάντα, ὅσα σφι ἦν χρηστὰ
 ἐπίπλοα, ἀποπλέειν κατὰ βίου τε καὶ γῆς ζήτησιν, ἐς
 ὃ ἔθνεα πολλὰ παραμειψαμένους ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρι-
 κούς, ἐνθα σφέας ἐνιδρύσασθαι πόλιος καὶ οἰκέειν τὸ
 μέχρι τοῦδε. ἀντὶ δὲ Ἀυδῶν μετονομασθῆναι αὐτοὺς
 ἐπὶ τοῦ βασιλέος τοῦ παιδός, ὅς σφεας ἀνήγαγε. ἐπὶ
 τούτου τὴν ἐπωνυμίην ποιενμένους ὀνομασθῆναι Τυρ-
 σηνοὺς. Ἀυδοὶ μὲν δὴ ὑπὸ Πέρσῃσι ἐδεδοίλωντο.

95 ἘΠΙΛΙΖΗΤΑΙ δὲ δὴ τὸ ἐνθεῦτεν ἡμῖν ὁ λόγος
 τὸν τε Κῦρον ὅστις ἔων τὴν Κροίσου ἀρχὴν κατεῖλε,
 καὶ τοὺς Πέρσας ὅτεω τρόπῳ ἡγήσαντο τῆς Ἀσίης.

ὥς ὧν Περσέων μετεξέτεροι λέγουσι οἱ μὴ βουλόμενοι
 σεμνοῦν τὰ περὶ Κῦρον, ἀλλὰ τὸν ἐόντα λέγειν λόγον,
 κατὰ ταῦτα γράψω, ἐπιστάμενος περὶ Κύρου καὶ τρι-
 φασίας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. Ἀσσυρίων ἀρχόντων
 τῆς ἄνω Ἀσίας ἐπ' ἔτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι
 ἀπ' αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαντο ἀπίστασθαι· καὶ κως οὗτοι
 περὶ τῆς ἐλευθερίας μαχεσάμενοι τοῖσι Ἀσσυρίοισι ἐγέ-
 νοντο ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ ἀπώσάμενοι τὴν δουλοσύνην
 ἐλευθερώθησαν. μετὰ δὲ τούτους καὶ τὰ ἄλλα ἔθνεα
 ἐποίησε τῶντ' οἱσι Μήδοισι. ἐόντων δὲ αὐτονόμων 96
 πάντων ἀνὰ τὴν ἡπειρον ὧδε αὐτίς ἐς τυραννίδας πε-
 ριῆλθον. ἀνὴρ ἐν τοῖσι Μήδοισι ἐγένετο σοφὸς τῷ
 οὐνόμα ἦν Δηϊόκης, παῖς δὲ ἦν Φραόρτεω. οὗτος ὁ
 Δηϊόκης ἐρασθεὶς τυραννίδος ἐποίησε τοιάδε· κατοικη-
 μένων τῶν Μήδων κατὰ κώμας, ἐν τῇ ἐωυτοῦ ἐὼν καὶ
 πρότερον δόκιμος καὶ μᾶλλον τι καὶ προθυμότερον δι-
 καιοσύνην ἐπιθέμενος ἤσκεε· καὶ ταῦτα μέντοι εὐούσης
 ἀνομίης πολλῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μηδικὴν ἐποίησε, ἐπι-
 στάμενος ὅτι τῷ δικαίῳ τὸ ἄδικον πολέμιόν ἐστι. οἱ
 δ' ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης Μῆδοι ὀρῶντες αὐτοῦ τοὺς τρό-
 πους δικαστὴν μιν ἐωυτῶν αἰρέοντο. ὁ δὲ δῆ, οἷα μνώ-
 μενος ἀρχήν, ἰθύς τε καὶ δίκαιος ἦν. ποιέων τε ταῦτα
 ἔπαινον εἶχε οὐκ ὀλίγον πρὸς τῶν πολιτῶν, οὔτω
 ὥστε πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇσι ἄλλῃσι κώμησι ὡς Δηϊό-
 κης εἶη ἀνὴρ μούνος κατὰ τὸ ὀρθὸν δικάζων, πρότερον
 περιπίπτοντες ἀδίκοισι γνώμησι, τότε, ἐπεῖτε ἤκουσαν,
 ἄσμενοι ἐφοίτων παρὰ τὸν Δηϊόκεα καὶ αὐτοὶ δικασό-
 μενοι, τέλος δὲ οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπετράποντο. πλεῦνος 97
 δὲ αἰεὶ γινομένου τοῦ ἐπιφοιτέοντος, οἷα πυνθανο-
 μένων τὰς δίκας ἀποβαίνειν κατὰ τὸ ἐόν, γνοὺς ὁ

Δηϊόκης ἐς ἑωυτὸν πᾶν ἀνακείμενον οὔτε κατίζειν ἔτι
 ἤθελε ἔνθα περ πρότερον προκατίζων ἐδίκαξε, οὔτ' ἔφη
 δικᾶν ἔτι· οὐ γάρ οἱ λυσιτελέειν τῶν ἑωυτοῦ ἐξημελη-
 κότα τοῖσι πέλας δι' ἡμέρης δικάζειν. εὐούσης ὦν ἄρπα-
 γῆς καὶ ἀνομίας ἔτι πολλῷ μᾶλλον ἀνὰ τὰς κώμας ἢ
 πρότερον ἦν, συνελέχθησαν οἱ Μῆδοι ἐς τὸντὸ καὶ
 ἐδίδουσαν σφίσι λόγον, λέγοντες περὶ τῶν κατηκόντων.
 ὥς δ' ἐγὼ δοκέω, μάλιστα ἔλεγον οἱ τοῦ Δηϊόκεω φίλοι·
 Οὐ γὰρ δὴ τρόπῳ τῷ παρεόντι χρεώμενοι δυνατοὶ εἶμεν
 οἰκέειν τὴν χώραν, φέρε στήσωμεν ἡμέων αὐτῶν βασι-
 λέα· καὶ οὕτω ἢ τε χώρα εὐνομήσεται καὶ αὐτοὶ πρὸς
 ἔργα τρεψόμεθα οὐδὲ ὑπ' ἀνομίας ἀνάστατοι ἐσόμεθα.
 ταῦτά κη λέγοντες πείθουσι ἑωυτοὺς βασιλεύεσθαι.
 98 αὐτίκα δὲ προβαλλομένων ὄντινα στήσονται βασιλέα,
 ὁ Δηϊόκης ἦν πολλὸς ὑπὸ παντὸς ἀνδρὸς καὶ προβαλ-
 λόμενος καὶ αἰνεόμενος, ἐς ὃ τοῦτον καταινέουσι βασι-
 λέα σφίσι εἶναι. ὁ δ' ἐκέλευε αὐτοὺς οἰκία τε ἑωυτῷ
 ἄξια τῆς βασιληΐης οἰκοδομῆσαι καὶ κρατῦναι αὐτὸν
 δορυφόροισι. ποιεῦσι δὴ ταῦτα οἱ Μῆδοι· οἰκοδομέ-
 ουσί τε γὰρ αὐτῷ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρά, ἵνα αὐ-
 τὸς ἔφρασε τῆς χώρας, καὶ δορυφόρους αὐτῷ ἐπιτρά-
 πουσι ἐκ πάντων Μήδων καταλέξασθαι. ὁ δὲ ὥς ἔσχε
 τὴν ἀρχήν, τοὺς Μήδους ἠνάγκασε ἐν πόλισμα ποιή-
 σασθαι καὶ τοῦτο περιστέλλοντας τῶν ἄλλων ἦσσαν
 ἐπιμέλεσθαι. πειθομένων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Μήδων
 οἰκοδομέει τείχεα μεγάλα τε καὶ καρτερά, ταῦτα τὰ νῦν
 Ἀγβάτανα κέκληται, ἕτερον ἑτέρῳ κύκλῳ ἐνεστέωτα.
 μεμηγάνηται δὲ οὕτω τοῦτο τὸ τεῖχος ὥστε ὁ ἕτερος
 τοῦ ἑτέρου κύκλος τοῖσι προμαχεῶσι μούνοισι ἐστὶ ὑψη-
 λότερος· τὸ μὲν κού τι καὶ τὸ χωρίον συμμαχέει κολω-

νός ἐὼν ὥστε τοιοῦτο εἶναι, τὸ δὲ καὶ μᾶλλον τι ἐπε-
 τηδεύθη. κύκλων δὲ ἐόντων τῶν συναπάντων ἐπτά, ἐν
 τῷ τελευταίῳ τὰ βασιλῆα ἔνεστι καὶ οἱ θησαυροί. τὸ
 δ' αὐτῶν μέγιστόν ἐστι τεῖχος κατὰ τὸν Ἀθηνέων κύ-
 κλον μάλιστα κη τὸ μέγαθος. τοῦ μὲν δὴ πρώτου κύ-
 κλου οἱ προμαχεῶνές εἰσι λευκοί, τοῦ δὲ δευτέρου μέ-
 λανες, τρίτου δὲ κύκλου φοινίκεοι, τετάρτου δὲ κυάνεοι,
 πέμπτου δὲ σανδαράκινοι. οὕτω πάντων τῶν κύκλων
 οἱ προμαχεῶνες ἡνθισμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι· δύο δὲ
 οἱ τελευταῖοι εἰσι ὁ μὲν καταργυρωμένους, ὁ δὲ κατα-
 κεχρυσωμένους ἔχων τοὺς προμαχεῶνας. ταῦτα μὲν δὴ 99
 ὁ Δηϊόκης ἐωυτῷ τε εἰτείχεε καὶ περὶ τὰ ἐωυτοῦ οἰκία,
 τὸν δὲ ἄλλον δῆμον πέριξ ἐκέλευε τὸ τεῖχος οἰκέειν.
 οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων κόσμον τόνδε Δηϊόκης πρῶ-
 τός ἐστι ὁ καταστησάμενος, μήτε ἐσιέναι παρὰ βασιλέα
 μηδένα, δι' ἀγγέλων δὲ πάντα χρᾶσθαι, ὀρᾶσθαι τε
 βασιλέα ὑπὸ μηδενός, πρὸς τε τούτοις ἐτι γελᾶν τε
 καὶ ἀντίον πτύειν καὶ ἅπασι εἶναι τοῦτό γε αἰσχρόν.
 ταῦτα δὲ περὶ ἐωυτὸν ἐσέμνυνε τῶνδε εἵνεκεν, ὅπως
 ἂν μὴ ὀρῶντες οἱ ὁμήλικες, ἐόντες σύντροφοί τε ἐκείνῳ
 καὶ οἰκίῃς οὐ φλαυροτέρης οὐδὲ ἐς ἀνδραγαθίην λει-
 πόμενοι, λυπείατο καὶ ἐπιβουλεύοιεν, ἀλλ' ἑτεροῖός
 σφι δοκέοι εἶναι μὴ ὀρῶσι. ἐπεῖτε δὲ ταῦτα διεκό- 100
 σμησε καὶ ἐκράτυνε ἐωυτὸν τῇ τυραννίδι, ἣν τὸ δί-
 καιον φυλάσσων χαλεπός. καὶ τὰς τε δίκας γράφοντες
 ἔσω παρ' ἐκεῖνον ἐσπέμπεσκον, καὶ ἐκεῖνος διακρίνων
 τὰς ἐσφερομένας ἐκπέμπεσκε. ταῦτα μὲν κατὰ τὰς δί-
 κας ἐποίεε, τὰδε δὲ ἄλλα ἐκεκοσμέατό οἱ· εἴ τινα πυν-
 θάνοιτο ὑβρίζοντα, τοῦτον ὅπως μεταπέμψαιτο, κατ'
 ἀξίην ἐκάστου ἀδικήματος ἐδικαίου, καὶ οἱ κατάσκοποι

τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν τῆς ἡρῆ.
 101 *Δηϊόκης* μὲν νυν τὸ *Μηδικὸν* ἔθνος συνέστρεψε μού-
 νον καὶ τούτου ἡρῆ. ἔστι δὲ *Μήδων* τοσάδε γένεα,
Βούσαι, *Παρητακηνοί*, *Στρούχατες*, *Ἀριζαντοί*, *Βού-*
 102 *διοι*, *Μάγοι*. γένεα μὲν δὴ *Μήδων* ἔστι τοσάδε. *Δη-*
όκεω δὲ παῖς γίνεται *Φραόρτης*, ὃς τελευτήσαντος *Δη-*
όκεω, βασιλεύσαντος τρία καὶ πεντήκοντα ἔτα, παρε-
 δέξατο τὴν ἀρχήν. παραδεξάμενος δὲ οὐκ ἀπεχρᾶτο
 μούνων *Μήδων* ἄρχειν, ἀλλὰ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς
Πέρσας πρώτοισί τε τούτοισι ἐπεθήκατο καὶ πρώτους
Μήδων ὑπηκόους ἐποίησε. μετὰ δὲ ἔχων δύο ταῦτα
 ἔθνη καὶ ἀμφοτέρω ἰσχυρά, κατεστρέφετο τὴν *Ἀσίην*
 ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔθνος, ἐς ὃ στρατευσάμενος
 ἐπὶ τοὺς *Ἀσσυρίους* καὶ *Ἀσσυρίων* τούτους οἱ *Νίνον*
 εἶχον καὶ ἡρχον πρότερον πάντων, τότε δὲ ἦσαν με-
 μουνωμένοι μὲν συμμάχων ἅτε ἀπεστεώτων, ἄλλως μέν-
 τοι ἑωυτῶν εὖ ἤκοντες, ἐπὶ τούτους δὴ στρατευσά-
 μενος ὁ *Φραόρτης* αὐτός τε διεφθάρη, ἔρξας δύο καὶ
 103 εἴκοσι ἔτα, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλός. *Φραόρτεω*
 δὲ τελευτήσαντος ἐξεδέξατο *Κναξάρης* ὁ *Φραόρτεω* τοῦ
Δηϊόκεω παῖς. οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἄλ-
 κιμώτερος τῶν προγόνων· καὶ πρῶτός τε ἐλόχιζε κατὰ
 τέλεα τοὺς ἐν τῇ *Ἀσίῃ* καὶ πρῶτος διέταξε χωρὶς ἐκά-
 στους εἶναι, τοὺς τε αἰχμοφόρους καὶ τοὺς τοξοφόρους
 καὶ τοὺς ἱππέας· πρὸ τοῦ δὲ ἀναμῆξ ἦν πάντα ὁμοίως
 ἀναπεφυρμένα. οὗτος ὁ τοῖσι *Λυδοῖσι* ἔστι μαχεσάμε-
 νος ὅτε νῦξ ἡ ἡμέρη ἐγένετό σφι μαχομένοισι, καὶ ὁ
 τὴν *Ἄλνυος* ποταμοῦ ἄνω *Ἀσίην* πᾶσαν συστήσας ἑωυτῷ.
 συλλέξας δὲ τοὺς ὑπ' ἑωυτῷ ἀρχομένους πάντας ἐστρα-
 τεύετο ἐπὶ τὴν *Νίνον*, τιμωρέων τε τῷ πατρὶ καὶ τὴν

πόλιν ταύτην θέλων ἐξελεῖν. καὶ οἱ, ὥς συμβαλὼν
 ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, περικατημένῳ τὴν Νίνον
 ἐπῆλθε Σκυθέων στρατὸς μέγας, ἥγε δὲ αὐτοὺς βασι-
 λεὺς ὁ Σκυθέων Μαδύης Πρωτοθύεω παῖς· οὐ ἐσέβα-
 λον μὲν ἐς τὴν Ἀσίην Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ τῆς
 Εὐρώπης, τούτοισι δὲ ἐπισπόμενοι φεύγουσι οὕτω ἐς
 τὴν Μηδικὴν χώραν ἀπύκοντο. ἔστι δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης 104
 τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν καὶ ἐς Κόλχους τρι-
 ῆκοντα ἡμερέων εὐζώνῳ ὁδός, ἐκ δὲ τῆς Κολχίδος οὐ
 πολλὸν ὑπερβῆναι ἐς τὴν Μηδικήν, ἀλλ' ἐν τῷ διὰ
 μέσου ἔθνος αὐτῶν ἔστι, Σάσπειρες, τοῦτο δὲ παρα-
 μειβομένοισι εἶναι ἐν τῇ Μηδικῇ. οὐ μέντοι οἷ γε Σκυ-
 θαι ταύτῃ ἐσέβαλον, ἀλλὰ τὴν κατύπερθε ὁδὸν πολλῶ
 μακροτέρην ἐκτραπόμενοι, ἐν δεξιῇ ἔχοντες τὸ Καυκά-
 σιον ὄρος. ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μηδοὶ συμβαλόντες τοῖσι
 Σκύθησι καὶ ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ τῆς ἀρχῆς κατελύθη-
 σαν, οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην πᾶσαν ἐπέσχον. ἐνθεῦ- 105
 τεν δὲ ἦισαν ἐπ' Αἴγυπτον. καὶ ἐπεῖτε ἐγένοντο ἐν τῇ
 Παλαιστίνῃ Συρίῃ, Ψαμμήτιχός σφεας Αἰγύπτου βασι-
 λεὺς ἀντιάσας δώροισί τε καὶ λιτῇσι ἀποτρέπει τὸ προ-
 σωτέρῳ μὴ πορεύεσθαι. οἱ δὲ ἐπεῖτε ἀναχωρέοντες
 ὀπίσω ἐγένοντο τῆς Συρίας ἐν Ἀσκάλωνι πόλει, τῶν
 πλεόνων Σκυθέων παρεξελθόντων ἀσινέων ὀλίγοι τινὲς
 αὐτῶν ὑπολειφθέντες ἐσύλησαν τῆς οὐρανίης Ἀφρο-
 δίτης τὸ ἱερόν. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἱερόν, ὥς ἐγὼ πυνθα-
 νόμενος εὐρίσκω, πάντων ἀρχαιότατον ἱεῶν, ὅσα ταύ-
 της τῆς θεοῦ· καὶ γὰρ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱερόν ἐνθεῦτεν
 ἐγένετο, ὥς αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι, καὶ τὸ ἐν Κυθή-
 ροισι Φοίνικές εἰσι οἱ ἰδρυσάμενοι ἐκ ταύτης τῆς Συ-
 ρίης ἔοντες. τοῖσι δὲ τῶν Σκυθέων συλήσασι τὸ ἱερόν τὸ

ἐν Ἀσκάλωνι καὶ τοῖσι τούτων αἰεὶ ἐκγόνοισι ἐνέσκηψε ὁ
 θεὸς θήλειαν νοῦσον. ὥστε ἅμα λέγουσί τε οἱ Σκύθαι
 διὰ τοῦτό σφεας νοσέειν, καὶ ὁρᾶν παρ' ἑωυτοῖσι τοὺς
 ἀπικνεομένους ἐς τὴν Σκυθικὴν χώραν ὡς διακέσται,
 106 τοὺς καλέουσι ἐνάρεας οἱ Σκύθαι. ἐπὶ μὲν νυν ὁκτὼ
 καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίης οἱ Σκύθαι, καὶ τὰ
 πάντα σφι ὑπὸ τε ὕβριος καὶ ὀλιγωρίας ἀνάστατα ἦν.
 χωρὶς μὲν γὰρ φόρον ἔπραττον παρ' ἑκάστων τὸ ἐκά-
 στοισι ἐπέβαλλον, χωρὶς δὲ τοῦ φόρου ἥρπαζον περιε-
 λαύνοντες τοῦτο ὃ τι ἔχοιεν ἕκαστοι. καὶ τούτων μὲν
 τοὺς πλεῖντας Κναξάρης τε καὶ Μῆδοι ξεινίσαντες καὶ
 καταμεθύσαντες κατεφόνευσαν, καὶ οὕτω ἀνεσώσαντο
 τὴν ἀρχὴν Μῆδοι καὶ ἐπεκράτεον τῶν περ καὶ πρό-
 τερον, καὶ τὴν τε Νίνον εἶλον (ὥς δὲ εἶλον, ἐν ἐτέ-
 ροισι λόγοισι δηλώσω) καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχειρίους
 ἐποιήσαντο πλὴν τῆς Βαβυλωνίης μοίρης. μετὰ δὲ
 ταῦτα Κναξάρης μὲν, βασιλεύσας τεσσεράκοντα ἔτεα
 107 σὺν τοῖσι Σκύθαι ἦρξαν, τελευτᾷ. ἐκδέκεται δὲ Ἀστυά-
 γης ὁ Κναξάρει παῖς τὴν βασιληίην. καὶ οἱ ἐγένετο
 θυγάτηρ τῇ οὖνομα ἔθετο Μανδάνην, τὴν ἐδόκεε
 Ἀστυάγης ἐν τῷ ὕπνῳ οὐρῆσαι τοσοῦτο ὥστε πληῖσαι
 μὲν τὴν ἑωυτοῦ πόλιν, ἐπικατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην
 πᾶσαν. ὑπερθέμενος δὲ τῶν μάγων τοῖσι ὀνειροπόλοισι
 τὸ ἐνύπνιον, ἐφοβήθη παρ' αὐτῶν αὐτὰ ἕκαστα μαθῶν.
 μετὰ δὲ τὴν Μανδάνην ταύτην ἐοῦσαν ἦδη ἀνδρὸς
 ὠραίην Μήδων μὲν τῶν ἑωυτοῦ ἀξίων οὐδενὶ διδοῖ
 γυναῖκα, δεδοικῶς τὴν ὄψιν, ὁ δὲ Πέρσης διδοῖ τῷ
 οὖνομα ἦν Καμβύσης, τὸν εὗρισκε οἰκίης μὲν ἔοντα
 ἀγαθῆς, τρόπου δὲ ἡσυχίου, πολλῶ ἔνεργε ἄγων αὐτὸν
 μέσου ἀνδρὸς Μήδου.

Συνοικεούσης δὲ τῇ Καμβύσῃ τῆς Μανδάνης ὁ 108
 Ἀστυάγης τῷ πρώτῳ ἔτεϊ εἶδε ἄλλην ὕψιν· ἐδόκεε δὲ
 οἱ ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φῦναι ἄμπε-
 λον, τὴν δὲ ἄμπελον ἐπισχεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν. ἰδὼν
 δὲ τοῦτο καὶ ὑπερθέμενος τοῖσι ὀνειροπόλοισι μετεπέμ-
 ψατο ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐπίτεκα ἐοῦσαν,
 ἀπικομένην δὲ ἐφύλασσε βουλόμενος τὸ γεννώμενον ἐξ
 αὐτῆς διαφθεῖραι· ἐκ γάρ οἱ τῆς ὕψιος τῶν μάγων οἱ
 ὀνειροπόλοι ἐσήμαινον ὅτι μέλλοι ὁ τῆς θυγατρὸς αὐ-
 τοῦ γόνος βασιλεύσειν ἀντὶ ἐκείνου. ταῦτα δὴ ὦν φυ-
 λασσόμενος ὁ Ἀστυάγης, ὥς ἐγένετο ὁ Κῦρος, καλέσας
 Ἀρπαγον, ἄνδρα οἰκῆιον καὶ πιστότατόν τε Μήδων καὶ
 πάντων ἐπίτροπον τῶν ἑωυτοῦ, ἔλεγέ οἱ τὰδε· Ἀρπαγε,
 προῆγμα τὸ ἂν τοι προσθῆω, μηδαμῶς παραχρήση, μηδὲ
 ἐμέ τε παραβάλλῃ καὶ ἄλλους ἐλόμενος ἐξ ὑστέρης σεωντοῦ
 περιπέσης. λάβε τὸν Μανδάνη ἔτεκε παῖδα, φέρων δὲ
 ἐς σεωντοῦ ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ θάψον τρόπῳ ὅτεφ
 αὐτὸς βούλει. ὁ δὲ ἀμείβεται· ὦ βασιλεῦ, οὔτε ἄλ-
 λοτέ κω παρεῖδες ἀνδρὶ τῷδε ἄχαρι οὐδέν, φυλασσόμεθι
 δὲ ἐς σὲ καὶ ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μηδὲν ἐξαμαρτεῖν.
 ἀλλ' εἰ τοι φίλον τοῦτο οὕτω γίνεσθαι, χορὴ δὴ τό γε
 ἐμὸν ὑπηρετέεσθαι ἐπιτηδέως. τούτοισι ἀμειψάμενος 109
 ὁ Ἀρπαγος, ὥς οἱ παρεδόθη τὸ παιδίον κεκοσμημένον
 τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἦε κλαίων ἐς τὰ οἰκία· παρελθὼν δὲ
 ἔφραξε τῇ ἑωυτοῦ γυναικὶ τὸν πάντα Ἀστυάγεος ῥή-
 θεντα λόγον. ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει· Νῦν ὦν τί σοι
 ἐν νόφ' ἐστὶ ποιεῖν; ὁ δὲ ἀμείβεται· Οὐ τῇ ἐνετέλλετο
 Ἀστυάγης, οὐδ' εἰ παραφρονήσει τε καὶ μανέεται κάκιον
 ἢ νῦν μαίνεται, οὐ οἱ ἔγωγε προσθήσομαι τῇ γνώμῃ
 οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦτον ὑπηρετήσω, πολλῶν δὲ εἵνεκα

- οὐ φονεύσω μιν, καὶ ὅτι αὐτῷ μοι συγγενὴς ἐστὶ ὁ παῖς, καὶ ὅτι Ἀστυάγης μὲν ἐστὶ γέρον καὶ ἄπαις ἔρ-
 σενος γόνου· εἰ δ' ἐθέλῃσει τούτου τελευτήσαντος ἐς
 τὴν θυγατέρα ταύτην ἀναβῆναι ἢ τυραννίς, τῆς νῦν
 τὸν υἱὸν κτείνει δι' ἐμεῦ, ἄλλο τι ἢ λείπεται τὸ ἐν-
 θεῦτεν ἐμοὶ κινδύνων ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀσφα-
 λέος εἵνεκα ἐμοὶ δεῖ τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα, δεῖ
 μέντοι τῶν τινα Ἀστυάγεος αὐτοῦ φονέα γενέσθαι καὶ
 110 μὴ τῶν ἐμῶν. ταῦτα εἶπε καὶ αὐτίκα ἄγγελον ἔπεμπε
 ἐπὶ τῶν βουκόλων τῶν Ἀστυάγεος τὸν ἡπίστατο νομᾶς
 τε ἐπιτηδεοτάτας νέμοντα καὶ ὕρα θηριωδέστατα, τῷ
 οὖνομα ἦν Μιτραδάτης. συνοίκεε δὲ ἑαυτοῦ συνδούλῃ,
 οὖνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε Κυνώ κατὰ τὴν
 Ἑλλήνων γλῶσσαν, κατὰ δὲ τὴν Μηδικὴν Σπακώ· τὴν
 γὰρ κύνα καλέουσι σπάκα Μηδοί. αἱ δὲ ὑπώρεαι εἰσι
 τῶν ὀρέων, ἔνθα τὰς νομᾶς τῶν βοῶν εἶχε οὗτος δὴ ὁ
 βουκόλος, πρὸς βορέῳ τε ἀνέμου τῶν Ἀγβατάνων καὶ
 πρὸς τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου. ταύτῃ μὲν γὰρ ἡ Μηδικὴ
 χώρα πρὸς Σασπείρων ὀρεινὴ ἐστὶ κάρτα καὶ ὑψηλὴ τε
 καὶ ἰδησι συνηρεφής, ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώρα ἐστὶ πᾶσα
 ἄπεδος. ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος σπουδῇ πολλῇ καλεόμενος
 ἀπῆκετο, ἔλεγε ὁ Ἀρπαγος τάδε· Κελεύει σε Ἀστυάγης
 τὸ παιδίον τοῦτο λαβόντα θεῖναι ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν
 ὀρέων, ὥπως ἂν τάχιστα διαφθαρεῖν. καὶ τάδε τοι ἐκέ-
 λευσε εἰπεῖν, ἣν μὴ ἀποκτείνῃς αὐτό, ἀλλὰ τεφρὸς
 περιποιήσης, ὀλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε διαχρήσεσθαι· ἐπο-
 ρᾶν δὲ ἐκκείμενον τέταγμαί ἐγώ.
- 111 Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος καὶ ἀναλαβὼν τὸ παι-
 δίον ἦιε τὴν αὐτὴν ὁπίσω ὁδὸν καὶ ἀπικνέεται ἐς τὴν
 ἑπαυλιν. τῷ δ' ὄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνὴ ἐπῆτεξ ἐοῦσα πᾶ-

σαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα τίκτει οἰχομένου
 τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν. ἦσαν δὲ ἐν φροντίδι ἀμφοτέροι
 ἀλλήλων πέρι, ὁ μὲν τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς ἀρρωδέων,
 ἡ δὲ γυνὴ ὅ τι οὐκ ἐωθῶς ὁ Ἄρπαγος μεταπέμψαιτο
 αὐτῆς τὸν ἄνδρα. ἐπεῖτε δὲ ἀπονοστήσας ἐπέστη, οἷα
 ἐξ ἀέλπτου ἰδοῦσα ἡ γυνὴ εἶρετο προτέρη ὅ τι μιν
 οὕτω προθύμως Ἄρπαγος μετεπέμψατο. ὁ δὲ εἶπε· Ὡ
 γύναι, εἰδὼν τε ἐς πόλιν ἐλθὼν καὶ ἤκουσα τὸ μήτε
 ἰδεῖν ὄφελον μήτε κοτὲ γενέσθαι ἐς δεσπότης τοὺς ἡμε-
 τέρους. οἶκος μὲν πᾶς Ἀρπάγου κλαυθμῷ κατείχετο·
 ἐγὼ δὲ ἐκπλαγεὶς ἦα ἔσω. ὥς δὲ τάχιστα ἐσῆλθον, ὁρέω
 παιδίον προκείμενον ἀσπαῖρόν τε καὶ κραγγανόμενον,
 κεκοσμημένον χρυσῷ τε καὶ ἐσθῆτι ποικίλῃ. Ἄρπαγος
 δὲ ὥς εἶδε με, ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἀναλαβόντα τὸ παι-
 δίον οἰχεσθαι φέροντα καὶ θεῖναι ἐνθα θηριωδέστατον
 εἴη τῶν ὁρέων, φᾶς Ἀστυάγεια εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέ-
 μενόν μοι, πόλλ' ἀπειλήσας εἰ μὴ σφεα ποιήσαιμι. καὶ
 ἐγὼ ἀναλαβὼν ἔφερον, δοκέων τῶν τινος οἰκετέων εἶ-
 ναι· οὐ γὰρ ἂν κοτε κατέδοξα ἐνθεν γε ἦν. ἐθάμβεον
 δὲ ὁρέων χρυσῷ τε καὶ εἵμασι κεκοσμημένον, πρὸς δὲ
 καὶ κλαυθρὸν κατεστεῶτα ἐμφανέα ἐν Ἀρπάγου. καὶ
 πρόκατε δὴ κατ' ὁδὸν πυνθάνομαι τὸν πάντα λόγον
 θεράποντος, ὃς ἐμὲ προπέμπων ἔξω πόλιος ἐνεχείρισε
 τὸ βρέφος, ὥς ἄρα Μανδάνης τε εἴη παῖς τῆς Ἀστυά-
 γεος θυγατρὸς καὶ Καμβύσειω τοῦ Κύρου, καὶ μιν
 Ἀστυάγης ἐντέλλεται ἀποκτεῖναι· νῦν τε ὅδε ἐστὶ. ἅμα¹¹²
 τε ταῦτα ἔλεγε ὁ βουκόλος καὶ ἐκκαλύψας ἀπεδείκνυε.
 ἡ δὲ ὥς εἶδε τὸ παιδίον μέγα τε καὶ εὐειδὲς ἐόν, δα-
 κρύσασα καὶ λαβομένη τῶν γουνάτων τοῦ ἀνδρὸς ἐχρήριζε
 μηδεμιῇ τέχνῃ ἐκθεῖναι μιν. ὁ δὲ οὐκ ἔφη οἷός τε εἶναι

- ἄλλως αὐτὰ ποιεῖν· ἐπιφοιτήσῃν γὰρ κατασκόπους ἐξ Ἀρπάγου ἐποπομένους, ἀπολέεσθαι τε κάκιστα ἦν μὴ σφεα ποιήσῃ. ὥς δὲ οὐκ ἐπειθε ἄρα τὸν ἄνδρα, δευτέρα λέγει ἡ γυνὴ τάδε· Ἐπεὶ τοίνυν οὐ δύναμαί σε πείθειν μὴ ἐκθεῖναι, σὺ δὲ ὧδε ποιήσον, εἰ δὴ πᾶσά γε ἀνάγκη ὀφθῆναι ἐκκείμενον· τέτοκα γὰρ καὶ ἐγώ, τέτοκα δὲ τεθνεός· τοῦτο μὲν φέρων πρόθες, τὸν δὲ τῆς Ἀστυάγεος θυγατρὸς παῖδα ὥς ἐξ ἡμέων ἐόντα τρέφωμεν· καὶ οὕτω οὔτε σὺ ἀλώσσαι ἀδικέων τοὺς δεσπότας, οὔτο ἡμῖν κακῶς βεβουλεμένα ἔσται. ὃ τε γὰρ τεθνεὼς βασιληΐης ταφῆς κυρήσει καὶ ὁ περιεὼν οὐκ ἀπολέει τὴν
- 113 ψυχὴν. κάρτα τε ἔδοξε τῷ βουκόλῳ πρὸς τὰ παρεόντα εὖ λέγειν ἢ γυνή, καὶ αὐτίκα ἐποίεε ταῦτα. τὸν μὲν ἔφερε θανατώσων παῖδα, τοῦτον μὲν παραδιδού τῇ ἑωυτοῦ γυναικί, τὸν δὲ ἑωυτοῦ ἐόντα νεκρὸν λαβὼν ἔθηκε ἐς τὸ ἄγγος ἐν τῷ ἔφερε τὸν ἕτερον· κοσμήσας δὲ τῷ κόσμῳ παντὶ τοῦ ἑτέρου παιδός, φέρων ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν ὁρέων τιθεῖ. ὥς δὲ τρίτῃ ἡμέρῃ τῷ παιδίῳ ἐκκείμενῳ ἐγένετο, ἦμε ἐς πόλιν ὁ βουκόλος, τῶν τινα προβοσκῶν φύλακον αὐτοῦ καταλιπών, ἐλθὼν δὲ ἐς τοῦ Ἀρπάγου ἀποδεικνύει ἔφη ἔτοιμος εἶναι τοῦ παιδίου τὸν νέκυν. πέμψας δὲ ὁ Ἀρπαγὸς τῶν ἑωυτοῦ δορυφόρων τοὺς πιστοτάτους εἰδὲ τε διὰ τούτων καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον. καὶ τὸ μὲν ἐτέθαπτο, τὸν δὲ ὕστερον τούτων Κῦρον ὀνομασθέντα παραλαβοῦσα ἔτρεφε ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, οὖνομα ἄλλο κού τι καὶ οὐ Κῦρον θεμένη.
- 114 Καὶ ὅτε δὴ ἦν δεκαέτης ὁ παῖς, πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε γενόμενον ἐξέφηνέ μιν. ἔπαιξε ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἐν τῇ ἦσαν καὶ αἱ βουκολίαι αὗται, ἔπαιξε δὲ

μετ' ἄλλων ἡλίκων ἐν ὁδῷ. καὶ οἱ παῖδες παίζοντες
 εἶλοντο ἑωυτῶν βασιλέα εἶναι τοῦτον δὴ τὸν τοῦ βου-
 κόλου ἐπικλήσιν παῖδα. ὁ δὲ αὐτῶν διέταξε τοὺς μὲν
 οἰκίας οἰκοδομέειν, τοὺς δὲ δορυφόρους εἶναι, τὸν δὲ
 κού τινα αὐτῶν ὀφθαλμὸν βασιλέος εἶναι, τῷ δὲ τινι
 τὰς ἀγγελίας ἐσφέρειν ἐδίδου γέρας, ὥς ἐκάστῳ ἔργον
 προστάσων. εἷς δὴ τούτων τῶν παίδων συμπαίζων,
 ἔων Ἀρτεμβάρεος παῖς, ἀνδρὸς δοκίμου ἐν Μήδοισι, οὐ
 γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ προσταχθὲν ἐκ τοῦ Κύρου, ἐκέλευε
 αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας διαλαβεῖν, πειθομένων δὲ
 τῶν παίδων ὁ Κύρος τὸν παῖδα τρηχέως κάρτα περιέσπε
 μαστιγέων. ὁ δὲ ἐπεῖτε μετείθη τάχιστα, ὥς γε δὴ ἀνάξια
 ἑωυτοῦ παθὼν, μᾶλλον τι περιημέκτεε, κατελθὼν δὲ ἐς
 πόλιν πρὸς τὸν πατέρα ἀποικτίζετο τῶν ὑπὸ Κύρου ἡν-
 τησε, λέγων δὲ οὐ Κύρου (οὐ γὰρ κω ἦν τοῦτο τοῦ-
 νομα), ἀλλὰ πρὸς τοῦ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος παιδός.
 ὁ δὲ Ἀρτεμβάρης ὀργῇ ὥς εἶχε ἐλθὼν παρὰ τὸν Ἀστυά-
 γεα καὶ ἕμα ἀρόμενος τὸν παῖδα ἀνάρσια πρήγματα ἔφη
 πεπονθέναι, λέγων· ὦ βασιλεῦ, ὑπὸ τοῦ σοῦ δούλου,
 βουκόλου δὲ παιδὸς ὧδε περιυβρίσμεθα, δεικνὺς τοῦ
 παιδὸς τοὺς ὤμους. ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν Ἀστυάγης, 115
 θέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδί τιμῆς τῆς Ἀρτεμβάρεος εἵ-
 νεκα, μετεπέμπετο τὸν τε βουκόλον καὶ τὸν παῖδα.
 ἐπεῖτε δὲ παρῆσαν ἀμφότεροι, βλέψας πρὸς τὸν Κύρον
 ὁ Ἀστυάγης ἔφη· Σὺ δὴ ἔων τοῦδε τοιούτου ἐνός
 παῖς ἐτόλμησας τὸν τοῦδε παῖδα ἐνότος πρῶτον παρ'
 ἐμοὶ ἀεικέλῃ τοιῇδε περισπεῖν; ὁ δὲ ἀμείβετο ὧδε· ὦ
 δέσποτα, ἐγὼ ταῦτα τοῦτον ἐποίησα σὺν δίκῃ· οἱ γὰρ
 με ἐκ τῆς κώμης παῖδες, τῶν καὶ ὅδε ἦν, παίζοντες
 σφέων αὐτῶν ἐστῆσαντο βασιλέα· ἐδόκεον γὰρ σφι

εἶναι ἐς τοῦτο ἐπιτηδεύματος. οἱ μὲν νυν ἄλλοι παῖδες
 τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον, οὗτος δὲ ἀνηκούστεέ τε καὶ
 λόγον εἶχε οὐδένα, ἐς ὃ ἔλαβε τὴν δίκην. εἰ δὲν δὴ τοῦδε
 116 εἵνεκα ἄξιός τευ κακοῦ εἰμι, ὅδε τοι πάρειμι. ταῦτα
 λέγοντος τοῦ παιδὸς τὸν Ἀστυάγεα ἐσήιε ἀνάγνωσις
 αὐτοῦ, καὶ οἱ ὅ τε χαρακτήρ τοῦ προσώπου προσφέρε-
 σθαι ἐδόκεε ἐς ἑαυτὸν καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐλευθερωτέρη
 εἶναι, ὅ τε χρόνος τῆς ἐκθέσιος τῇ ἡλικίᾳ τοῦ παιδὸς
 ἐδόκεε συμβαίνειν. ἐκπλαγεὶς δὲ τούτοισι ἐπὶ χρόνον
 ἄφθογγος ἦν· μόγις δὲ δὴ κοτε ἀνευχεῖσθαι εἶπε, θέλων
 ἐκπέμψαι τὸν Ἀρτεμβάρεα, ἵνα τὸν βουκόλον μοῦνον
 λαβὼν βασανίσῃ· Ἀρτέμβαρεις, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω ὥστε
 σὲ καὶ τὸν παῖδα τὸν σὸν μηδὲν ἐπιμέμφεσθαι. τὸν
 μὲν δὴ Ἀρτεμβάρεα πέμπει, τὸν δὲ Κῦρον ἦγον ἔσω οἱ
 θεράποντες κελεύσαντος τοῦ Ἀστυάγεος. ἐπεὶ δὲ ὑπε-
 λέλειπτο ὁ βουκόλος μοῦνος μουνόθεν, τάδε αὐτὸν εἶ-
 ρετο ὁ Ἀστυάγης, κόθεν λάβοι τὸν παῖδα καὶ τίς εἴη ὁ
 παραδούς. ὁ δὲ ἐξ ἑαυτοῦ τε ἔφη γεγονέναι καὶ τὴν τε-
 κοῦσαν αὐτὸν εἶναι παρ' ἑαυτοῦ. Ἀστυάγης δέ μιν
 οὐκ εὖ βουλευέσθαι ἔφη ἐπιθυμέοντα ἐς ἀνάγκας μεγά-
 λας ἀπικνέεσθαι, ἅμα τε λέγων ταῦτα ἐσήμαινε τοῖσι
 δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν. ὁ δὲ ἀρόμενος ἐς τὰς
 ἀνάγκας οὕτω δὴ ἔφαινε τὸν ἑόντα λόγον. ἀρχόμενος
 δὲ ἀπ' ἀρχῆς διεξήιε τῇ ἀληθείᾳ χρεώμενος καὶ κατέ-
 βαινε ἐς λιτάς τε καὶ συγγνώμην ἑαυτοῦ κελεύων ἔχειν
 117 αὐτόν. Ἀστυάγης δὲ τοῦ μὲν βουκόλου τὴν ἀληθείην
 ἐκφήναντος λόγον ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποίεετο, Ἀρπαγῶ
 δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος καλέειν αὐτὸν τοὺς δορυ-
 φόρους ἐκέλευε. ὥς δὲ οἱ παρῆν ὁ Ἀρπαγος, εἶρετό μιν
 ὁ Ἀστυάγης· Ἀρπαγε, τέφρ' ἡ μόρφ' τὸν παῖδα κατε-

χρήσαιο τόν τοι παρέδωκα ἐκ θυγατρὸς γεγονότα τῆς
 ἐμῆς; ὁ δὲ Ἄρπαγος ὡς εἶδε τὸν βουκόλον ἔνδον ἔοντα,
 οὐ τράπεται ἐπὶ ψευδέα ὁδόν, ἵνα μὴ ἐλεγχόμενος ἀλ-
 σκηται, ἀλλὰ λέγει τάδε· Ὁ βασιλεῦ, ἐπεῖτε παρέλαβον
 τὸ παιδίον, ἐβούλευον σκοπέων ὅπως σοὶ τε ποιήσω κα-
 τὰ νόον καὶ ἐγὼ πρὸς σέ γινόμενος ἀναμάρτητος μήτε
 θυγατρὶ τῇ σῇ μήτε αὐτῷ σοὶ εἶην ἀνθένης. ποιέω δὴ
 ὧδε· καλέσας τὸν βουκόλον τόνδε παραδίδωμι τὸ παι-
 δίον, φῶς σέ τε εἶναι τὸν κελεύοντα ἀποκτεῖναι αὐτό.
 καὶ λέγων τοῦτό γε οὐκ ἐψευδόμην· σὺ γὰρ ἐνετέλλεο
 οὕτω. παραδίδωμι μέντοι τῷδε κατὰ τάδε, ἐντειλάμενος
 θεῖναι μιν ἐς ἔρημον ὕρος καὶ παραμένοντα φυλάσσειν
 ἄχρι οὗ τελευτήσῃ, ἀπειλήσας παντοῖα τῷδε ἦν μὴ τάδε
 ἐπιτελέα ποιήσῃ. ἐπεῖτε δὲ ποιήσαντος τούτου τὰ κε-
 λευόμενα ἐτελεύτησε τὸ παιδίον, πέμψας τῶν εὐνούχων
 τοὺς πιστοτάτους καὶ εἶδον δι' ἐκείνων καὶ ἔθαψά μιν.
 οὕτω ἔσχε, ὦ βασιλεῦ, περὶ τοῦ πράγματος τούτου, καὶ
 τοιοῦτῳ μὲν ἐχρήσατο ὁ παῖς. Ἄρπαγος μὲν δὴ τὸν 118
 ἴθὺν ἔφαινε λόγον, Ἀστιάγης δὲ κρύπτων τὸν οἱ ἐνεῖχε
 χόλον διὰ τὸ γεγονός, πρῶτα μὲν, κατὰ περ ἤκουσε αὐ-
 τὸς πρὸς τοῦ βουκόλου τὸ πρῆγμα, πάλιν ἀπηγέετο τῷ
 Ἄρπάγῳ, μετὰ δέ, ὡς οἱ ἐπαλιλλόγητο, κατέβαινε λέγων
 ὡς περίεστί τε ὁ παῖς καὶ τὸ γεγονός ἔχει καλῶς. Τῷ
 τε γὰρ πεποιημένῳ, ἔφη λέγων, ἐς τὸν παῖδα τοῦτον
 ἔκαμνον μεγάλως καὶ θυγατρὶ τῇ ἐμῇ διαβεβλημένος
 οὐκ ἐν ἐλαφρῷ ἐποιεύμην. ὡς ὦν τῆς τύχης εὖ μετε-
 στεώσης τοῦτο μὲν τὸν σεαυτοῦ παῖδα ἀπόπεμψον πα-
 ρὰ τὸν παῖδα τὸν νεήλυδα, τοῦτο δέ (σῶστρο γὰρ του
 παιδὸς μέλλω θύειν τοῖσι θεῶν τιμῇ αὕτη προσκίεται)
 πάρισθί μοι ἐπὶ δεῖπνον. Ἄρπαγος μὲν ὡς ἤκουσε 119

ταῦτα, προσκυνήσας καὶ μεγάλα ποιησάμενος ὅτι τε ἡ ἁμαρτὰς οἱ ἐς δέον ἐγερόνεε καὶ ὅτι ἐπὶ τύχῃσι χρηστῆσι ἐπὶ δεῖπνον ἐκέκλητο, ἦιε ἐς τὰ οἰκία. ἐσελθὼν δὲ τὴν ταχίστην, ἣν γὰρ οἱ παῖς εἰς μῦθος, ἔτεα τρία καὶ δέκα κον μάλιστα γερονώς, τοῦτον ἐκπέμπει, ἵεναι τε κελεύων ἐς Ἀστυάγεος καὶ ποιέειν ὅ τι ἂν ἐκεῖνος κελεύῃ. αὐτὸς δὲ περιχαρὴς ἔων φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα. Ἀστυάγης δέ, ὥς οἱ ἀπίκετο ὁ Ἀρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν καὶ κατὰ μέλεα διελὼν τὰ μὲν ὥπτησε, τὰ δὲ ἤψησε τῶν κρεῶν, εὖτυχτα δὲ ποιησάμενος εἶχε ἔτοιμα. ἐπεῖτε δὲ τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δεῖπνου παρῆσαν οἷ τε ἄλλοι δατυμόνες καὶ ὁ Ἀρπαγος, τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγει παρετιθέατο τράπεζαι ἐπίπλεαι μηλέων κρεῶν, Ἀρπάγῳ δὲ τοῦ παιδὸς τοῦ ἑωυτοῦ, πλήν κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν, τᾶλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ἐπὶ κανέφ κατακεκαλυμμένα. ὥς δὲ τῷ Ἀρπάγῳ ἐδόκεε ἄλλος ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἶρετό μιν εἰ ἡσθεῖν τι τῇ θοίνῃ. φαμένου δὲ Ἀρπάγου καὶ κάρτα ἡσθῆναι παρέφερον τοῖσι προσέκειτο τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατακεκαλυμμένην καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, Ἀρπαγον δὲ ἐκέλευον προσστάντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται αὐτῶν. πειθόμενος δὲ ὁ Ἀρπαγος καὶ ἀποκαλύπτων ὁρᾷ τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα· ἰδὼν δὲ οὔτε ἐξεπλάγῃ ἐντός τε ἑωυτοῦ γίνεται. εἶρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης εἰ γινώσκοι ὅτεν θηρίου κρέα βεβρώκοι. ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη καὶ ἄρεστόν εἶναι πᾶν τὸ ἂν βασιλεὺς ἔρδῃ. τοῦτοισι δὲ ἀμειψάμενος καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἦιε ἐς τὰ οἰκία. ἐνθεῦτεν δὲ ἔμελλε, ὥς ἐγὼ δοκέω, ἀλίσας θάψειν τὰ πάντα.

Ἀρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην ταύτην ἐπέθηκε, 120
 Κύρου δὲ περὶ βουλευόντων ἐκάλεσε τοὺς αὐτοὺς τῶν μά-
 γων οἳ τὸ ἐνύπνιον οἱ ταύτῃ ἔκριναν. ἀπικομένους
 δὲ εἶρετο ὁ Ἀστυάγης τῇ ἔκρινάν οἱ τὴν ὕψιν. οἱ δὲ
 κατὰ ταῦτα εἶπαν, λέγοντες ὡς βασιλεῦσαι χρῆν τὸν
 παῖδα, εἰ ἐπέξωσε καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον. ὁ δὲ ἀμεί-
 βετο αὐτοὺς τοισίδε· Ἔστι τε ὁ παῖς καὶ περίεστι, καί
 μιν ἐπ' ἀγροῦ διαιτῶμενον οἱ ἐκ τῆς κόμης παῖδες
 ἐστήσαντο βασιλέα. ὁ δὲ πάντα ὅσα περ οἱ ἀληθεῖ λό-
 γῳ βασιλέες ἐτελέωσε ποιήσας· καὶ γὰρ δορυφόρους
 καὶ θυρωροὺς καὶ ἀγγελιηφόρους καὶ τὰ λοιπὰ πάντα
 διατάξας ἤρχε. καὶ νῦν ἐς τί ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέ-
 ρειν; εἶπαν οἱ μάγοι· Εἰ μὲν περίεστί τε καὶ ἐβασί-
 λευσε ὁ παῖς μὴ ἐκ προνοίας τινός, θάρσει τε τούτου
 εἵνεκα καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἔτι τὸ δεύτερον
 ἄρξει. παρὰ σμικρὰ γὰρ καὶ τῶν λογίων ἡμῖν ἔνια κε-
 χώρηκε, καὶ τὰ γε τῶν ὀνειράτων ἐχόμενα τελέως ἐς
 ἀσθενὲς ἔρχεται. ἀμείβεται ὁ Ἀστυάγης τοισίδε· Καὶ
 αὐτός, ὦ μάγοι, ταύτῃ πλείστος γνώμην εἰμί, βασιλέος
 ὀνομασθέντος τοῦ παιδὸς ἐξήκειν τε τὸν ὕναιον καί
 μοι τὸν παῖδα τοῦτον εἶναι δεινὸν ἔτι οὐδέν. ὅμως γε
 μέντοι συμβουλευσάτέ μοι εὖ περισκεψάμενοι, τὰ μέλ-
 λει ἀσφαλέστατα εἶναι οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ καὶ ὑμῖν. εἶπαν
 πρὸς ταῦτα οἱ μάγοι· Ὡ βασιλεῦ, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν
 περὶ πολλοῦ ἔστι κατορθοῦσθαι ἀρχὴν τὴν σὴν. κείνως
 μὲν γὰρ ἀλλοτριοῦνται ἐς τὸν παῖδα τοῦτον περιουῖσα
 ἔοντα Πέρσῃν, καὶ ἡμεῖς ἔοντες Μῆδοι δουλούμεθά τε
 καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα πρὸς Περσέων, ἔοντες
 ξεῖνοι· σέο δ' ἐνεστεῶτος βασιλέος, ἔοντος πολίτηω,
 καὶ ἄρχομεν τὸ μέρος καὶ τιμὰς πρὸς σέο μεγάλας ἔχο-

- μεν. οὕτω ὦν πάντως ἡμῖν σέο τε καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς
 προοπτεῖον ἐστί. καὶ νῦν εἰ φοβερόν τι ἐνωρῶμεν, πᾶν
 ἔν σοι προεφράζομεν. νῦν δὲ ἀποσκήψαντος τοῦ ἐνυ-
 πνίου ἐς φλαῦρον αὐτοί τε θαρσέομεν καὶ σοὶ ἕτερα
 τοιαῦτα παρακελεύομεθα· τὸν δὲ παῖδα τοῦτον ἐξ ὀφθαλ-
 μῶν ἀπόπεμψαι ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς γειναμένους.
- 121 ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης ἐχάρη τε καὶ καλέσας τὸν
 Κῦρον ἔλεγε· οἱ τάδε· ὦ παῖ, σὲ γὰρ ἐγὼ δι' ὕπνῳ
 ὀνείρου οὐ τελέην ἠδίκηον, τῇ σεωυτοῦ δὲ μοίρῃ πε-
 ρίεις· νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας, πομποὺς δὲ ἐγὼ
 ἄμα πέμψω. ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ πατέρα τε καὶ μητέρα εὖ-
 ρήσεις οὐ κατὰ Μιτραδάτην τε τὸν βουκόλου καὶ τὴν
 γυναικα αὐτοῦ.
- 122 Ταῦτα εἶπας ὁ Ἀστυάγης ἀποπέμπει τὸν Κῦρον.
 νοστήσαντα δέ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία ἐδέξαντο
 οἱ γεινάμενοι, καὶ δεξάμενοι ὥς ἐπύθοντο, μεγάλως
 ἀσπάζοντο οἷα δὴ ἐπιστάμενοι αὐτίκα τότε τελευτῆσαι,
 ἰστορέον τε ὅτεω τρόπῳ περιγένοιτο. ὁ δὲ σφι ἔλεγε,
 φᾶς πρὸ τοῦ μὲν οὐκ εἰδέναι ἀλλὰ ἡμαρτηκέναι πλεῖ-
 στον, κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ πάθην.
 ἐπίστασθαι μὲν γὰρ ὥς βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος εἶη
 παῖς, ἀπὸ δὲ τῆς κεῖθεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν
 πομπῶν πυθέσθαι. τραφῆναι δὲ ἔλεγε ὑπὸ τῆς τοῦ βου-
 κόλου γυναικός, ἥιέ τε ταύτην αἰνέων διὰ παντός, ἣν
 τέ οἱ ἐν τῷ λόγῳ τὰ πάντα ἡ Κυνώ, οἱ δὲ τοκέες
 παραλαβόντες τὸ οὔνομα τοῦτο, ἵνα θειοτέρως δοκῇ
 τοῖσι Πέρσησι περιεῖναι σφι ὁ παῖς, κατέβαλον φάτιν
 ὥς ἐκκείμενον Κῦρον κύων ἐξέθρεψε. ἐνθεῦτεν μὲν ἡ
- 123 φάτις αὕτη κεχώρηκε. Κύρῳ δὲ ἀνδρευμένῳ καὶ ἐόντι
 τῶν ἡλίκων ἀνδραιοτάτῳ καὶ προσφιλεστάτῳ προσέκειτο

ὁ Ἀρπαγος δῶρα πέμπων, τίσασθαι Ἀστυάγεα ἐπιθυ-
 μέων. ἀπ' ἑωυτοῦ γὰρ ἔόντος ἰδιώτῃ οὐκ ἐνώρα τιμω-
 ρήν ἐσομένην ἐς Ἀστυάγεα, Κῦρον δὲ ὀρέων ἐπιτρε-
 φόμενον ἐποιέετο σύμμαχον, τὰς πάθας τὰς Κύρου
 τῆσι ἑωυτοῦ ὁμοιούμενος. πρὸ δ' ἔτι τούτου τάδε οἱ
 κατέργαστο· ἔόντος τοῦ Ἀστυάγεος πικροῦ ἐς τοὺς Μή-
 δους συμμίσγων ἐνὶ ἐκάστῳ ὁ Ἀρπαγος τῶν πρώτων
 Μήδων ἀνέπειθε ὡς χρῆ Κῦρον προστησαμένους Ἀστυά-
 γεα παῦσαι τῆς βασιληΐης. κατεργασμένου δέ οἱ τού-
 του καὶ ἔόντος ἐτοίμου, οὕτω δὴ τῷ Κύρῳ διαιτωμένῳ
 ἐν Πέρσῃσι βουλούμενος ὁ Ἀρπαγος δηλώσαι τὴν ἑωυ-
 τοῦ γνώμην ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε ἅτε τῶν ὁδῶν
 φυλασσομένων, ὁ δὲ ἐπιτεχνᾷται τοιόνδε. λαγὸν μηχαν-
 ησάμενος καὶ ἀνασχίσας τούτου τὴν γαστέρα καὶ οὐ-
 δὲν ἀποτίλας, ὡς δὲ εἶχε, οὕτω ἐσέθηκε βιβλίον, γρά-
 ψας τὰ οἱ ἐδόκεε· ἀπορράψας δὲ τοῦ λαγοῦ τὴν γα-
 στέρα καὶ δίκτυα δοὺς ἅτε θηρευτῇ τῶν οἰκετέων τῷ
 πιστοτάτῳ, ἀπέστειλλε ἐς τοὺς Πέρσας, ἐντειλάμενός οἱ
 ἀπὸ γλώσσης διδόντα τὸν λαγὸν Κύρῳ ἐπειπεῖν αὐτο-
 χειρὶ μιν διελεῖν καὶ μηδὲνα οἱ ταῦτα ποιεῖντι παρ-
 εῖναι. ταῦτά τε δὴ ὧν ἐπιτελέα ἐγίνετο καὶ ὁ Κύρος¹²⁴
 παραλαβὼν τὸν λαγὸν ἀνέσχισε. εὐρών δὲ ἐν αὐτῷ τὸ
 βιβλίον ἐνέον λαβὼν ἐπελέγετο. τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε
 τάδε· Ὡ παῖ Καμβύσεω, σὲ γὰρ θεοὶ ἐπορώσι, οὐ
 γὰρ ἂν κοτε ἐς τοσοῦτο τύχης ἀπίκου, σύ νυν Ἀστυά-
 γεα τὸν σεωυτοῦ φονέα τίσαι. κατὰ μὲν γὰρ τὴν τού-
 του προθυμίην τέθυγκας, τὸ δὲ κατὰ θεοὺς τε καὶ ἐμὲ
 περίεις. τὰ σε καὶ πάλαι δοκέω πάντα ἐκμεμαθηκέναι
 σέο τε αὐτοῦ πέρι ὡς ἐπρήχθη καὶ οἷα ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυά-
 γεος πέπονθα, ὅτι σε οὐκ ἀπέκτεινα, ἀλλὰ ἔδωκα τῷ

βουκόλῳ. σὺ νυν, ἣν βούλῃ ἐμοὶ πεῖθεσθαι, τῆς περ Ἀστυάγης ἄρχει χώρης, ταύτης ἀπάσης ἄρξεις. Πέρσας γὰρ ἀναπείσας ἀπίστασθαι στρατηλάτες ἐπὶ Μήδους. καὶ ἦν τε ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος ἀποδεχθῆναι στρατηγὸς ἀντία σεῦ, ἔστι τοι τὰ σὺ βούλει, ἦν τε τῶν τις δοκίμων ἄλλος Μήδων. πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἀποστάντες ἀπ' ἐκείνου καὶ γενόμενοι πρὸς σέο Ἀστυάγεα καταίρειν πειρήσονται. ὥς ὧν ἐτοίμου τοῦ γε ἐνθάδε ἐόντος, ποίεις ταῦτα καὶ ποίεις κατὰ τάχος.

- 125 Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐφρόντιζε ὅτεω τρόπῳ σοφωτάτῳ Πέρσας ἀναπείσει ἀπίστασθαι, φροντίζων δὲ εὗρισκέ τε ταῦτα καιριώτατα εἶναι καὶ ἐποίει δὴ ταῦτα. γράψας ἐς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἀλίην τῶν Περσέων ἐποιήσατο, μετὰ δὲ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον καὶ ἐπιλεγόμενος ἔφη Ἀστυάγέα μιν στρατηγὸν Περσέων ἀποδεικνύειν. Νῦν τε, ἔφη λέγων, ὦ Πέρσαι, προαγορεύω ὑμῖν παρεῖναι ἕκαστον ἔχοντα δρέπανον. Κῦρος μὲν ταῦτα προηγόρευσε. ἔστι δὲ Περσέων συχνὰ γένηα, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὁ Κῦρος συνάλισε καὶ ἀνέπεισε ἀπίστασθαι ἀπὸ Μήδων· ἔστι δὲ τάδε, ἐξ ὧν ὅλλοι πάντες ἀρτέεται Πέρσαι· Πασαργάδαι, Μαράφιοι, Μάσπιοι· τούτων Πασαργάδαι εἰσὶ ἕριστοι, ἐν τοῖσι καὶ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φητότεροι, ἐνθεν οἱ βασιλεῖς οἱ Περσεῖδαι γεγόνασι· ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οὔδε· Πανθιαλαῖοι, Ἀηρουσιαῖοι, Γερμάνιοι· οὗτοι μὲν πάντες ἀροτῆρές εἰσι, οἱ δὲ ἄλλοι νομάδες, Δάοι, Μάρδοι, Ἀροπικοί,
- 126 Σαγάρτιοι. ὥς δὲ παρήσαν ἅπαντες ἔχοντες τὸ προειρημένον, ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος (ἦν γὰρ τις χώρος τῆς Περσικῆς ἐκωνθώδης ὅσον τε ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα σταδίους ἢ εἴκοσι πάντῃ) τοῦτόν σφι τὸν χώρον προεῖπε ἐξημερῶ-

σαι ἐν ἡμέρῃ. ἐπιτελεσάντων δὲ τῶν Περσέων τὸν προκείμενον ἄεθλον δευτέρᾳ σφι προεῖπε ἐς τὴν ὑστεραίην παρεῖναι λελουμένους. ἐν δὲ τούτῳ τὰ τε αἰπόλια καὶ τὰς ποίμνας καὶ τὰ βουκόλια ὁ Κῦρος πάντα τοῦ πατρὸς συναλίσσας ἐς τὠνυτὸ ἔθνε καὶ παρεσκεύαζε ὡς δεξιόμενος τὸν Περσέων στρατὸν, πρὸς δὲ οἶνω τε καὶ σιτίοισι ὡς ἐπιτηδεοτάτοις. ἀπικομένους δὲ τῇ ὑστεραίῃ τοὺς Πέρσας κατακλίνας ἐς λειμῶνα εὐώχῃ. ἐπεῖτε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἰρετό σφεας ὁ Κῦρος κότερα τὰ τῇ προτεραίῃ εἶχον ἢ τὰ παρεόντα σφι εἶη αἰρετώτερα. οἱ δὲ ἔφασαν πολλὸν εἶναι αὐτῶν τὸ μέσον· τὴν μὲν γὰρ προτέρην ἡμέρην πάντα σφι κακὰ ἔχειν, τὴν δὲ τότε παρεοῦσαν πάντα ἀγαθὰ. παραλαβὼν δὲ τοῦτο τὸ ἔπος ὁ Κῦρος παρεγύμνου τὸν πάντα λόγον, λέγων· Ἄνδρες Πέρσαι, οὕτω ὑμῖν ἔχει· βουλομένοισι μὲν ἐμέο πείθεσθαι ἔστι τάδε τε καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθὰ, οὐδένα πόνον δουλοπρεπέα ἔχουσι· μὴ βουλομένοισι δὲ [ἐμέο πείθεσθαι] εἰσὶ ὑμῖν πόνοι τῷ χθιζῷ παραπλήσιοι ἀναρίθμητοι. νῦν ὦν ἐμέο πειθόμενοι γίνεσθε ἐλεύθεροι. αὐτὸς τε γὰρ δοκέω θείῃ τύχῃ γεροντῶς τάδε ἐς χεῖρας ἄγεσθαι καὶ ὑμέας ἡγήμαι ἄνδρας Μήδων εἶναι οὐ φαυλοτέρους οὔτε τᾶλλα οὔτε τὰ πολέμια. ὡς ὦν ἐχόντων ὧδε ἀπίστασθε ἀπ' Ἀστυάγεος τὴν ταχίστην.

Πέρσαι μὲν νυν προστάτεω ἐπιλαβόμενοι ἔσμενοι¹²⁷ ἐλευθεροῦντο, καὶ πάλαι δεινὸν ποιεύμενοι ὑπὸ Μήδων ἄρχεσθαι. Ἀστυάγης δὲ ὡς ἐπύθετο Κῦρον ταῦτα πρήσσοντα, πέμψας ἄγγελον ἐκάλεε αὐτόν. ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευε τὸν ἄγγελον ἀπαγγέλλειν ὅτι πρότερον ἤξει παρ' ἐκεῖνον ἢ Ἀστυάγης αὐτὸς βουλήσεται. ἀκούσας

δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης Μήδους τε ὥπλισε πάντας καὶ
στρατηγὸν αὐτῶν ὥστε θεοβλαβῆς εἶναι Ἄρπαγον ἀπέ-
δεξε, λήθην ποιούμενος τὰ μιν ἐόργεε. ὥς δὲ οἱ Μῆδοι
στρατευσάμενοι τοῖσι Πέρσησι συνέμισγον, οἱ μὲν τινες
αὐτῶν ἐμάχοντο, ὅσοι μὴ τοῦ λόγου μετέσχον, οἱ δὲ
αὐτομόλεον πρὸς τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐθελο-
128 κάκεόν τε καὶ ἔφευγον. διαλυθέντος δὲ τοῦ Μηδικοῦ
στρατεύματος αἰσχυρῶς, ὥς ἐπύθετο τάχιστα ὁ Ἀστυάγης,
ἔφη ἀπειλέων τῷ Κύρῳ· Ἄλλ' οὐδ' ὧς Κύρος γε χαι-
ρήσει. τοσαῦτα εἰπας πρῶτον μὲν τῶν μάγων τοὺς
ὄνειροπόλους, οἳ μιν ἀνέγνωσαν μετεῖναι τὸν Κύρον,
τούτους ἀνισκολόπισε, μετὰ δὲ ὥπλισε τοὺς ὑπολει-
φθέντας ἐν τῷ ἄστεϊ τῶν Μήδων, νέους τε καὶ πρε-
σβύτας ἄνδρας. ἐξαγαγὼν δὲ τούτους καὶ συμβαλὼν
τοῖσι Πέρσησι ἐσώθη, καὶ αὐτὸς τε Ἀστυάγης ἐξωγρήθη
129 καὶ τοὺς ἐξήγαγε τῶν Μήδων ἀπέβαλε. ἐόντι δὲ αἰχμα-
λώτῳ τῷ Ἀστυάγῃ προσστάς ὁ Ἄρπαγος κατέχειρε τε
καὶ κατεκερτόμει, καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐτὸν θυμαλγέα
ἔπεα καὶ δὴ καὶ εἶρετό μιν πρὸς τὸ ἑωυτοῦ δεῖπνον,
τό μιν ἐκεῖνος σαρεῖ τοῦ παιδὸς ἐθοίνησε, ὃ τι εἴη ἢ
ἐκεῖνου δουλοσύνη ἀντὶ τῆς βασιληΐης. ὁ δὲ μιν προσ-
ιδὼν ἀντεῖρετο εἰ ἑωυτοῦ ποιέεται τὸ Κύρον ἔργον
Ἄρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ γράψαι, τὸ πρῆγμα δὴ
ἑωυτοῦ δικαίως εἶναι. Ἀστυάγης δὲ μιν ἀπέφαινε τῷ
λόγῳ σκαιότατόν τε καὶ ἀδικώτατον εἶναι πάντων ἀν-
θρώπων, σκαιότατον μὲν γε, εἰ παρὲν αὐτῷ βασιλεῖα
γενέσθαι, εἰ δὴ δι' ἑωυτοῦ γε ἐπρήχθη τὰ παρεόντα,
ἄλλῳ περιέσθηκε τὸ κράτος, ἀδικώτατον δέ, ὅτι τοῦ
δείπνου εἵνεκεν Μήδους κατεδούλωσε· εἰ γὰρ δὴ δεῖν
πάντως περιθεῖναι ἄλλῳ τέῳ τὴν βασιληίην καὶ μὴ αὐ-

τὸν ἔχειν, δικαιότερον εἶναι Μήδων τέφρῳ περιβαλεῖν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἢ Περσέων· νῦν δὲ Μήδους μὲν ἀναιτίους τούτου ἔοντας δούλους ἀντὶ δεσποτέων γερονέναι, Πέρσας δὲ δούλους ἔοντας τὸ πρὶν Μήδων νῦν γερονέναι δεσπότας. Ἀστυάγης μὲν νυν βασιλεύσας ἐπ' ἔτεα 130 πέντε καὶ τριήκοντα οὕτω τῆς βασιληίης κατεπαύσθη, Μῆδοι δὲ ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὴν τούτου πικρότητα, ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἄλνος ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ' ἔτεα τριήκοντα καὶ ἑκατὸν δυῶν δέοντα, παρὲξ ἢ ὅσον οἱ Σκύθαι ἦρχον. ὕστερῳ μέντοι χρόνῳ μετεμέλησέ τέ σφι ταῦτα ποιήσασι καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου· ἀποστάντες δὲ ὀπίσω κατεστράφησαν μάχῃ νικηθέντες. τότε δὲ ἐπὶ Ἀστυάγεος οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Κῦρος ἐπαναστάντες τοῖσι Μήδοισι ἦρχον τὸ ἀπὸ τούτου τῆς Ἀσίης. Ἀστυάγεα δὲ Κῦρος κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας εἶχε παρ' ἑωυτῷ, ἐς ὃ ἐτελεύτησε. οὕτω δὲ Κῦρος γενόμενός τε καὶ τραφεὶς καὶ ἐβασίλευσε καὶ Κροῖσον ὕστερον τούτων ἄρξαντα ἀδικίης κατεστρέψατο, ὥς εἰρηταί μοι πρότερον. τοῦτον δὲ καταστρεψάμενος οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἦρξε.

ΠΕΡΣΑΣ δὲ οἶδα νόμοισι τοιοισίδε χρωμένους· 131 ἀγάλματα μὲν καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιευμένους ἰδρύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖσι ποιεῦσι μωρίην ἐπιφέρουσι, ὥς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, ὅτι οὐκ ἀνθρωποφύεας ἐνόμισαν τοὺς θεοὺς κατὰ περ οἱ Ἕλληνες εἶναι. οἱ δὲ νομίζουσι Διὶ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότετα τῶν ὀρέων ἀναβαίνοντες θυσίας ἔρδειν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες. θύουσι δὲ ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ καὶ γῇ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέμοισι. τοῦτοις μὲν δὴ θύουσι μούνοισι ἀρχῇθεν, ἐπιμεμαθήκασι δὲ καὶ τῇ

Οὐρανίῃ θύειν, παρὰ τε Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀρα-
 βίων. καλέουσι δὲ Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην Μύλιττα,
 132 Ἀράβιοι δὲ Ἀλιλάτ, Πέρσαι δὲ Μίτραν. θυσίῃ δὲ τοῖσι
 Πέρσῃσι περὶ τοὺς εἰρημένους θεοὺς ἤδε κατέστηκε.
 οὔτε βομοὺς ποιεῦνται οὔτε πῦρ ἀνακαίουσι μέλλοντες
 θύειν. οὐ σπονδῇ χρέωνται, οὐκὶ αὐλῶ, οὐ στέμμασι,
 οὐκὶ οὐλῇσι. τῶν δὲ ὥς ἐκάστῳ θύειν θέλλῃ, ἐς χῶρον
 καθαρὸν ἀγρῶν τὸ κτήνος καλέει τὸν θεὸν ἐστεφανω-
 μένος τὸν τιάρην μυρσίῃν μάλιστα. ἐωυτῷ μὲν δὴ τῷ
 θύοντι ἰδίῃ μούρῳ οὐ οἱ ἐγγίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθὰ, ὁ
 δὲ τοῖσι πᾶσι Πέρσῃσι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι καὶ τῷ
 βασιλεῖ. ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἅπασι Πέρσῃσι καὶ αὐτὸς
 γίνεται. ἐπεὶ δὲ διαμιστύλας κατὰ μέρεα τὸ ἱερίον
 ἐψήσῃ τὰ κρέα, ὑποπάσας ποιήνῃ ὥς ἀπαλωτάτην, μάλ-
 ιστα δὲ τὸ τρίφυλλον, ἐπὶ ταύτης ἐθῆκε ὦν πάντα τὰ
 κρέα. διαθέντος δὲ αὐτοῦ μάγος ἀνὴρ παρεστὲως ἐπα-
 είδει θεογονίην, οἷην δὴ ἐκείνοι λέγουσι εἶναι τὴν ἐπα-
 οιδίην. ἄνευ γὰρ δὴ μάγου οὐ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας
 ποιέεσθαι. ἐπισχῶν δὲ ὀλίγον χρόνον ἀποφέρεται ὁ θύ-
 133 σας τὰ κρέα καὶ χρᾶται ὃ τι μιν λόγος αἰρέει. ἡμέρην
 δὲ ἀπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾶν νομίζουσι τῇ ἑκα-
 στος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δι-
 καιεῦσι προτιθέσθαι. ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν βοὺν
 καὶ ἵππον καὶ κάμηλον καὶ ὄνον προτιθέεται ὅλους
 ὀπτοὺς ἐν καμίνοις, οἱ δὲ πένητες αὐτῶν τὰ λεπτὰ
 τῶν προβάτων προτιθέεται. σίτοις δὲ ὀλίγοις χρέων-
 ται, ἐπιφορήμασι δὲ πολλοῖσι καὶ οὐκ ἁλέσι. καὶ διὰ
 τοῦτο φασὶ Πέρσαι τοὺς Ἕλληνας σιτεομένους πεινῶν-
 τας παύεσθαι, ὅτι σφι ἀπὸ δείπνου παραφορέεται οὐ-
 δὲν λόγου ἄξιον, εἰ δέ τι παραφέροιο, ἐσθίοντας ἂν

οὐ πάνεσθαι. οἷνῳ δὲ κάρτα προσκέεται, καὶ σφι οὐκ ἐμέσαι ἔξεστι, οὐκ οὐρῆσαι ἀντίον ἄλλον. ταῦτα μὲν νυν οὕτω φυλάσσεται, μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασι βουλεύεσθαι τὰ σπουδαιέστατα τῶν πρηγμάτων· τὸ δ' ἂν ἄδη σφι βουλευομένοισι, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτιθεῖ ὁ στέγαραχος, ἐν τοῦ ἂν ἐόντες βουλευώνται. καὶ ἦν μὲν ἄδη καὶ νήφουσι, χρέωνται αὐτῷ, ἦν δὲ μὴ ἄδη, μετιεῖσι. τὰ δ' ἂν νήφοντες προβουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ἐπιδιαγινώσκουσι.

Ἐντυγχάνοντες δ' ἀλλήλοισι ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε 134 ἂν τις διαγνοίῃ εἰ ὅμοιοί εἰσι οἱ συντυγχάνοντες· ἀντὶ γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους φιλέουσι τοῖσι στόμασι, ἦν δὲ ἡ οὔτερος ὑποδέεστερος ὀλίγῳ, τὰς παρειὰς φιλέονται, ἦν δὲ πολλῷ ἡ οὔτερος ἀγεννέστερος, προσπίπτων προσκυνέει τὸν ἕτερον. τιμῶσι δὲ ἐκ πάντων τοὺς ἄρχιστα ἐωυτῶν οἰκέοντας μετὰ γε ἐωυτούς, δευτέρα δὲ τοὺς δευτέρους, μετὰ δὲ κατὰ λόγον προβαίνοντες τιμῶσι· ἥμιστα δὲ τοὺς ἐωυτῶν ἐκαστάτω οἰκημένους ἐς τιμῇ ἄγονται, νομίζοντες ἐωυτοὺς εἶναι ἀνθρώπων μακρῷ τὰ πάντα ἀρίστους, τοὺς δὲ ἄλλους κατὰ λόγον [τῷ λεγομένῳ] τῆς ἀρετῆς ἀντέχεσθαι, τοὺς δὲ ἐκαστάτω οἰκέοντας ἀπὸ ἐωυτῶν κακίστους εἶναι. ἐπὶ δὲ Μήδων ἀρχόντων καὶ ἤρχε τὰ ἔθνεα ἀλλήλων, συναπάντων μὲν Μῆδοι καὶ τῶν ἄρχιστα οἰκεύντων σφίσι, οὗτοι δὲ καὶ τῶν ὁμούρων, οἱ δὲ μάλα τῶν ἔχοντων. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ οἱ Πέρσαι τιμῶσι· προέβαινε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος ἄρχον τε καὶ ἐπιτροπεῦον. ξεινικὰ δὲ νόμια Πέρσαι προσίενται ἀνδρῶν μάλιστα. 135 καὶ γὰρ δὴ τὴν Μηδικὴν ἐσθῆτα νομίσαντες τῆς ἐωυτῶν εἶναι καλλίῳ φορέουσι καὶ ἐς τοὺς πολέμους τοὺς

- Αἰγυπτίους θώρηκας. καὶ εὐπαθείας τε παντοδαπὰς
 πυνθανόμενοι ἐπιτηδεύουσι καὶ δὴ καὶ ἀπ' Ἑλλήνων
 μαθόντες παισὶ μίσγονται. γαμέουσι δὲ ἕκαστος αὐτῶν
 πολλὰς μὲν κουριδίας γυναῖκας, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας
 136 παλλακὰς κτῶνται. ἀνδραγαθίῃ δὲ αὕτη ἀποδέδεκται,
 μετὰ τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθόν, ὃς ἂν πολλοὺς ἀπο-
 δέξῃ παῖδας· τῷ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνύντι δῶρα
 ἐκπέμπει βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος. τὸ πολλὸν δ' ἡγέεται
 ἰσχυρὸν εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας ἀπὸ πεν-
 ταέτεος ἀρχάμενοι μέχρι εἰκοσαέτεος τρία μῶνα, ἱπ-
 πεύειν καὶ τοξεύειν καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν δὲ ἢ πεν-
 ταέτης γένηται, οὐκ ἀπικνέεται ἐς ὄψιν τῷ πατρί, ἀλλὰ
 παρὰ τῇσι γυναιξὶ δίαιταν ἔχει. τοῦδε δὲ εἵνεκα τοῦτο
 οὕτω ποιεῖται, ἵνα ἦν ἀποθάνῃ τρεφόμενος, μηδεμίαν
 137 ἄσῃν τῷ πατρί προσβάλλῃ. αἰνέω μὲν νυν τόνδε τὸν
 νόμον, αἰνέω δὲ καὶ τόνδε, τὸ μὴ μιῆς αἰτίας εἵνεκα
 μήτε αὐτὸν τὸν βασιλέα μηδένα φονεύειν, μήτε τῶν
 ἄλλων Περσέων μηδένα τῶν ἑωυτοῦ οἰκετέων ἐπὶ μιῇ
 αἰτίῃ ἀνήκεστον πάθος ἔρδειν· ἀλλὰ λογισάμενος ἦν
 εὐρίσκει πλέω τε καὶ μέζω τὰ ἀδικήματα ἐόντα τῶν
 ὑπουργημάτων, οὕτω τῷ θυμῷ χρᾶται. ἀποκτεῖναι δὲ
 οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑωυτοῦ πατέρα οὐδὲ μητέρα,
 ἀλλὰ ὁκόσα ἤδη τοιαῦτα ἐγένετο, πᾶσαν ἀνάγκην φασὶ
 ἀναζητούμενα ταῦτα ἂν εὐρεθῆναι ἥτοι ὑποβολιμαῖα
 ἐόντα ἢ μοιχίδια· οὐ γὰρ δὴ φασὶ οἶκός εἶναι τὸν γε
 ἀληθέως τοκέα ὑπὸ τοῦ ἑωυτοῦ παιδὸς ἀποθνήσκειν.
 138 ἄσσα δὲ σφι ποιεῖν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν
 ἔξεστι. αἰσχιστον δὲ αὐτοῖσι τὸ ψεύδεσθαι νενόμισται,
 δεύτερα δὲ τὸ ὀφείλειν χρέος, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων
 εἵνεκα, μάλιστα δὲ ἀναγκαίην φασὶ εἶναι τὸν ὀφείλοντα*

καί τι ψεῦδος λέγειν. ὅς ἂν δὲ τῶν ἀστῶν λέπρην ἢ λεύκην ἔχῃ, ἐς πόλιν οὗτος οὐ κατέρχεται οὐδὲ συμμίσγεται τοῖσι ἄλλοισι Πέρσῃσι. φασὶ δέ μιν ἐς τὸν ἥλιον ἀμαρτόντα τι ταῦτα ἔχειν. ξεῖνον δὲ πάντα τὸν λαμβανόμενον ὑπὸ τούτων ἐξελαύνουσι ἐκ τῆς χώρας, πολλοὶ καὶ τὰς λευκὰς περιστεράς, τὴν αὐτὴν αἰτίην ἐπιφέροντες. ἐς ποταμὸν δὲ οὔτε ἐνουρέουσι οὔτε ἐμπύουσι, οὐ χεῖρας ἐναπονίζονται οὐδὲ ἄλλον οὐδένα περιορῶσι, ἀλλὰ σέβονται ποταμοὺς μάλιστα. καὶ τότε 139 ἄλλο σφι ὧδε συμπέπτωκε γίνεσθαι, τὸ Πέρσας μὲν αὐτοὺς λέληθε, ἡμέας μέντοι οὔ. τὰ οὐνόματά σφι ἔόντα ὅμοια τοῖσι σώμασι καὶ τῇ μεγαλοπρεπείῃ τελευτῶσι πάντα ἐς τὸ αὐτὸ γράμμα, τὸ Δωριέες μὲν σάν καλέουσι, Ἰῶνες δὲ σίγμα. ἐς τοῦτο διζήμενος εὐρήσεις τελευτῶντα τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα, οὐ τὰ μέν, τὰ δὲ οὔ, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως.

Ταῦτα μὲν ἀτρεκέως ἔχω περὶ αὐτῶν εἰδὼς εἰ- 140
πεῖν. τάδε μέντοι ὥς κρυπτόμενα λέγεται καὶ οὐ σαφηνέως περὶ τοῦ ἀποθανόντος, ὥς οὐ πρότερον θάπτεται ἀνδρὸς Πέρσεω ὁ νέκυσ πρὶν ἂν ὑπ' ὕρμιθος ἢ κυνὸς ἐλκυσθῇ. μάγους μὲν γὰρ ἀτρεκέως οἶδα ταῦτα ποιέοντας· ἐμφανέως γὰρ δὴ ποιεῦσι. κατακηρώσαντες δὲ ὦν τὸν νέκυν Πέρσαι γῇ κρύπτουσι. μάγοι δὲ κεχωρίδαται πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱερέων· οἱ μὲν γὰρ ἀγνεύουσι ἐμψυχον μηδὲν κτείνειν, εἰ μὴ ὅσα θύουσιν· οἱ δὲ δὴ μάγοι αὐτοχειρίῃ πάντα πλὴν κυνὸς καὶ ἀνθρώπου κτείνουσι, καὶ ἀγώνισμα μέγα τοῦτο ποιεῖνται, κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκας τε καὶ ὄφεις καὶ τᾶλλα ἐρπετὰ καὶ πετεινά. καὶ ἀμφὶ μὲν τῷ νόμῳ τούτῳ ἐχέτω

ὥς καὶ ἀρχὴν ἐνομίσθη, ἄνειμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

- 141 ἸΩΝΕΣ δὲ καὶ Αἰολέες, ὥς οἱ Ἀνδοὶ τάχιστα κατεστράφατο ὑπὸ Περσέων, ἐπεμπον ἀγγέλους ἐς Σάρδις παρὰ Κῦρον, ἐθέλοντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι εἶναι τοῖσι καὶ Κροίσῳ ἦσαν κατήκοοι. ὁ δὲ ἀκούσας αὐτῶν τὰ προῖσχοντο ἔλεξε σφι λόγον, ἄνδρα φὰς ἀβλήτην ἰδόντα ἰχθύς ἐν τῇ θαλάσῃ αὐλέειν, δοκέοντά σφας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν· ὥς δὲ ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον καὶ περιβαλεῖν τε πλῆθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἐξιρῦσαι, ἰδόντα δὲ παλλομένους εἰπεῖν ἄρα αὐτὸν πρὸς τοὺς ἰχθύς· Παύεσθέ μοι ὀρχεόμενοι, ἐπεὶ οὐδ' ἐμέο αὐλέοντος ἡθέλετε ἐκβαίνειν ὀρχεόμενοι. Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἰωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἵνεκα ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ Ἰωνες πρότερον αὐτοῦ Κύρου δεηθέντος δι' ἀγγέλων ἀπίστασθαι σφας ἀπὸ Κροίσου οὐκ ἐπέιθοντο, τότε δὲ κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων ἦσαν ἔτοιμοι πεῖθεσθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ ὀργῇ ἐχόμενος ἔλεγέ σφι τάδε, Ἰωνες δὲ ὥς ἤκουσαν τούτων ἀνενευχθέντων ἐς τὰς πόλεις, τείχεά τε περιεβάλλοντο ἕκαστοι καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων· πρὸς μόνους γὰρ τούτους ὕρκιον Κῦρος ἐποίησατο ἐπ' οἷσί περ ὁ Ἀνδός. τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἰωσι ἔδοξε κοινῷ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους
- 142 ἐς Σπάρτην δεησομένους σφίσι τιμωρέειν. οἱ δὲ Ἰωνες οὗτοι, τῶν καὶ τὸ Πανιώνιον ἔστι, τοῦ μὲν οὐρανοῦ καὶ τῶν ὡρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἰδρυσάμενοι πόλις πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. οὔτε γὰρ τὰ ἄνω αὐτῆς χωρία τῶντὸ ποιεῖι τῇ Ἰωνίῃ οὔτε τὰ κάτω, [οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἡῶ οὔτε τὰ πρὸς τὴν

ἐσπέρην,] τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τε καὶ ἀνχμώδεος. γλώσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὗτοι νευνομίκασι, ἀλλὰ τρόπους τέσσερας παραγωγέων. Μίλητος μὲν αὐτέων πρώτη κέεται πόλις πρὸς μεσαμβροίης, μετὰ δὲ Μυοῦς τε καὶ Προϊνή· αὗται μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοίκηται κατὰ ταῦτὰ διαλεγόμεναι σφίσι, αἶδε δὲ ἐν τῇ Λυδίῃ· Ἐφεσος, Κολοφών, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναί, Φώκαια. αὗται δὲ αἱ πόλεις τῇσι πρότερον λεχθείσῃσι ὁμολογέουσι κατὰ γλώσσαν οὐδέν, σφίσι δὲ ὁμοφωνέουσι. ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλεις, τῶν αἱ δύο μὲν νήσους οἰκέεται, Σάμου τε καὶ Χίου, ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἠπείρῳ ἴδρυται, Ἐρυθραί. Χίοι μὲν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τὸντὸ διαλέγονται, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἐόντων μῦνοι. οὗτοι χαρακτηῖρες γλώσσης τέσσερες γίνονται. τούτων 143 δὴ ὧν τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν σκέπῃ τοῦ φόβου, ὄρχιον ποιησάμενοι, τοῖσι δὲ αὐτῶν νησιώτῃσι ἦν δεινὸν οὐδέν· οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσαν ὡς Περσέων κατήκοοι οὔτε αὐτοὶ οἱ Πέρσαι ναυβάται. ἀπεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὗτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ἀσθενέος δὲ ἐόντος τοῦ παντὸς τότε Ἑλληνικοῦ γένεος, πολλῶ δὴ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων τὸ Ἰωνικὸν καὶ λόγον ἐλαχίστον· ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον. οἱ μὲν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐφυγον τὸ οὖνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκληθῆναι, ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονται μοι οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὐνόματι· αἱ δὲ δυνάδεκα πόλεις αὗται τῷ τε οὐνόματι ἡγάλλοντο καὶ ἱρὸν ἰδρύσαντο ἐπὶ σφέων αὐτέων, τῷ οὖνομα ἔθεντο Πανιώνιον, ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι

ἄλλοισι Ἰώνων (οὐδ' ἐδείθησαν δὲ οὐδαμὸς μετασχεῖν
 144 ὅτι μὴ Συμυρναῖοι), κατὰ περ οἱ ἐκ τῆς πενταπόλιος
 νῦν χώρας Δωριέες, πρότερον δὲ ἑξαπόλιος τῆς αὐτῆς
 ταύτης καλεομένης, φυλάσσονται ὧν μηδαμὸς ἐσδέ-
 ξασθαι τῶν προσοίκων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱερὸν,
 ἀλλὰ καὶ σφέων αὐτῶν τοὺς περὶ τὸ ἱερὸν ἀνομήσαντας
 ἐξεκλήισαν τῆς μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἄγωνι τοῦ Τριο-
 πίου Ἀπόλλωνος ἐτίθεσαν τὸ πάλαι τρίποδας χαλκίους
 τοῖσι νικῶσι, καὶ τούτους χρῆν τοὺς λαμβάνοντας ἐκ
 τοῦ ἱεροῦ μὴ ἐκφέρειν ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ.
 ἀνὴρ ὧν Ἀλικαρνησσεύς, τῷ οὖνομα ἦν Ἀγασικλῆς,
 νικῆσας τὸν νόμον κατηλόγησε, φέρων δὲ πρὸς τὰ ἐσω-
 τοῦ οἴκῳ προσεπασσάλευσε τὸν τρίποδα. διὰ ταύτην
 τὴν αἰτίην αἱ πέντε πόλεις, Αἰνδος καὶ Ἰηλυσός τε καὶ
 Κάμειρος καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος, ἐξεκλήισαν τῆς μετο-
 χῆς τὴν ἔκτῃ πόλιν Ἀλικαρνησσοῦν. τούτοισι μὲν νυν
 145 οὗτοι ταύτην τὴν ζημίην ἐπέθηκαν. δυώδεκα δέ μοι
 δοκέουσι πόλιας ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες καὶ οὐκ ἐθελῆσαι
 πλεῦνας ἐσδέξασθαι τοῦδε εἵνεκα, ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πε-
 λοποννήσῳ οἶκεον δυώδεκα ἦν αὐτῶν μέρη, κατὰ περ
 νῦν Ἀχαιῶν τῶν ἐξελασάντων Ἴωνας δυώδεκά ἐστι μέρη,
 Πελλήνη μὲν γε πρώτη πρὸς Σικυῶνος, μετὰ δὲ Αἰ-
 γείρα καὶ Αἰγαί, ἐν τῇ Κρᾶθις ποταμὸς αἰεταὸς ἐστί,
 ἀπ' ὅθεν ὁ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς τὸ οὖνομα ἔσχε, καὶ
 Βοῦρα καὶ Ἑλίκη, ἐς τὴν κατέφυγον Ἴωνες ὑπὸ Ἀχαιῶν
 μάχῃ ἐσωθέντες, καὶ Αἰγίον καὶ Ῥύπες καὶ Πατρέες
 καὶ Φαρῆες καὶ Ὠλενος, ἐν τῷ Πεῖρος ποταμὸς μέγας
 ἐστί, καὶ Δύμη καὶ Τριταιέες, οἱ μόννοι τούτων μεσό-
 146 γαιοι οἰκέουσι. ταῦτα δυώδεκα μέρη νῦν Ἀχαιῶν
 ἐστί καὶ τότε γε Ἰώνων ἦν. τούτων δὴ εἵνεκα καὶ οἱ

Ἴωνες δυνώδεκα πόλιας ἐποίησαντο, ἐπεὶ ὥς γέ τι μᾶλλον οὗτοι Ἴωνές εἰσι τῶν ἄλλων Ἴωνων ἢ κάλλιόν τι γερόνασι, μωρή πολλή λέγειν, τῶν Ἀβαντες μὲν ἐξ Εὐβοίης εἰσὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἰωνίης μέτα οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν, Μινύαι δὲ Ὀρχομένιοι σφι ἀναμερίχεται καὶ Καδμεῖοι καὶ Δρύοπες καὶ Φωκέες ἀποδιάσμιοι καὶ Μολοσσοὶ καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ καὶ Δωριέες Ἐπιδαύριοι, ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ ἀναμερίχεται· οἱ δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρυτανηίου τοῦ Ἀθηνέων ὀρμηθέντες καὶ νομίζοντες γενναιοτάτοι εἶναι Ἴωνων, οὗτοι δὲ οὐ γυναῖκας ἡγάγοντο ἐς τὴν ἀποικίην ἀλλὰ Καίρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονέας. διὰ τοῦτον δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὗται νόμον θέμεναι σφίσι αὐτῇσι ὅρκους ἐπήλασαν καὶ παρέδωκαν τῇσι θυγατρᾷ μὴ κοτε ὁμοσιτῆσαι τοῖσι ἀνδράσι μηδὲ οὐνόματι βῶσαι τὸν ἐωνιῆς ἄνδρα, τοῦδε εἵνεκα ὅτι ἐφόνευσαν σφέων τοὺς πατέρας καὶ ἄνδρας καὶ παῖδας καὶ ἔπειτα ταῦτα ποιήσαντες αὐτῇσι συνοίκεον. ταῦτα δὲ ἦν γινόμενα ἐν Μιλήτῳ. βασιλέας δὲ ἐστήσαντο οἱ 147 μὲν αὐτῶν Λυκίους ἀπὸ Γλαύκου τοῦ Ἴππολόχου γερονότας, οἱ δὲ Καύκωνας Πυλίους ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελένθου, οἱ δὲ καὶ συναμφοτέρους. ἀλλὰ γὰρ περιέχονται τοῦ οὐνόματος μᾶλλον τι τῶν ἄλλων Ἴωνων, ἔστωσαν δὴ καὶ οἱ καθαρῶς γερονότες Ἴωνες· εἰσὶ δὲ πάντες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ' Ἀθηνέων γερόνασι καὶ Ἀπατούρια ἄρουσι ὀρίην. ἄρουσι δὲ πάντες πλὴν Ἐφεσίων καὶ Κολοφωνίων· οὗτοι γὰρ μοῦνοι Ἴωνων οὐκ ἄρουσι Ἀπατούρια, καὶ οὗτοι κατὰ φόνον τινὰ σκῆψιν. τὸ δὲ 148 Πανιώνιον ἔστι τῆς Μυκάλης χῶρος ἱρός, πρὸς ἄρκτον τετραμμένος, κοινῇ ἐξακραρημένος ὑπὸ Ἴωνων Ποσει-

δέωνι Ἑλικωνίῳ· ἡ δὲ Μυκάλλη ἐστὶ τῆς ἠπείρου ἄκρῃ πρὸς ξέφυρον ἄνεμον κατήκουσα Σάμῳ, ἐς τὴν συλλεγόμενοι ἀπὸ τῶν πολιῶν Ἴωνες ἄγεσκον ὁρτὴν, τῇ ἔθεντο οὖνομα Πανιώνια. [πεπόνυθασι δὲ οὔτι μῶναι αἱ Ἰώνων ὄρται τοῦτο, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων πάντων ὁμοίως πᾶσαι ἐς τὸν αὐτὸ γράμμα τελευτῶσι, κατὰ περ τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα].

- 149 Αὗται μὲν αἱ Ἰάδες πόλιές εἰσι, αἶδε δὲ αἱ Αἰολίδες, Κύμη ἡ Φρικωνὺς καλεομένη, Ἀήρισαι, Νέον τεῖχος, Τήμνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγισόεσσα, Πιτάνη, Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρύνεια· αὗται ἕνδεκα Αἰολέων πόλεις αἱ ἀρχαῖαι· μία γὰρ σφεων παρελύθη Σμύρνη ὑπὸ Ἰώνων· ἦσαν γὰρ καὶ αὗται δυνώδεκα αἱ ἐν τῇ ἠπείρῳ. οὗτοι δὲ οἱ Αἰολέες χώρην μὲν ἔτυχον κτίσαντες ἀμείνω Ἰώνων, ὥρεων δὲ ἦκουσαν οὐκ ὁμοίως.
- 150 Σμύρνην δὲ ᾧδε ἀπέβαλον Αἰολέες· Κολοφωνίους ἀνδρας στάσι ἐσσωθέντας καὶ ἐκπεσόντας ἐκ τῆς πατρίδος ὑπεδέξαντο. μετὰ δὲ οἱ φυγάδες τῶν Κολοφωνίων φυλάξαντες τοὺς Σμυρναίους ὁρτὴν ἔξω τείχεος ποιεμένους Διονύσῳ, τὰς πύλας ἀποκλήσαντες ἔσχον τὴν πόλιν. βοηθησάντων δὲ πάντων Αἰολέων ὁμολογίῃ ἐχρήσαντο τὰ ἐπιπλα ἀποδύντων τῶν Ἰώνων ἐκλιπεῖν Σμύρνην Αἰολέας. ποιησάντων δὲ ταῦτα Σμυρναίων ἐπιδιείλοντό σφεας αἱ ἕνδεκα πόλεις καὶ ἐποιήσαντο
- 151 σφεων αὐτέων πολιήτας. αὗται μὲν νυν αἱ ἠπειρώτιδες Αἰολίδες πόλεις, ἔξω τῶν ἐν τῇ Ἰῳ οἰκημένων· κερωρίδαται γὰρ αὗται. αἱ δὲ τὰς νήσους ἔχουσαι πέντε μὲν πόλεις τὴν Λέσβον νέμονται (τὴν γὰρ ἕκτην ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκομένην Ἀρίσβαν ἠνδραπόδισαν Μηθυμναῖοι, ὄντας ὁμαίμους), ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἰκέεται πόλις,

καὶ ἐν τῇσι Ἑκατὸν νήσοισι καλεομένησι ἄλλη μία. Λεσβίοισι μὲν νυν καὶ Τενεδίοισι, κατὰ περ Ἰώνων τοῖσι τὰς νήσους ἔχουσι, ἦν δεινὸν οὐδέν. τῇσι δὲ λοιπῇσι πόλισι ἕαδε κοινῇ Ἰωσι ἔπεσθαι τῇ ἂν οὗτοι ἐξηγέωνται.

Ὡς δὲ ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην τῶν Ἰώνων καὶ 152 Αἰολέων οἱ ἄγγελοι (κατὰ γὰρ δὴ τάχος ἦν ταῦτα προησόμενα), εἶλοντο πρὸ πάντων λέγειν τὸν Φωκαίεα, τῷ οὖνομα ἦν Πύθεργος. ὃ δὲ πορφύρεόν τε εἶμα περιβαλλόμενος, ὥς ἂν πυνθανόμενοι πλείστοι συνέλθοιεν Σπαρτιητέων, καὶ καταστάς ἔλεγε πολλὰ τιμωρέειν ἑωυτοῖσι χρηίζων. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἐσήκουνον, ἀλλ' ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμωρέειν Ἰωσι. οἱ μὲν δὴ ἀπαλλάσσοντο, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπώσάμενοι τῶν Ἰώνων τοὺς ἀγγέλους ὅμως ἀπέστειλαν πεντηκοντέρῳ ἄνδρα, ὥς μὲν ἐμοὶ δοκέει, κατασκόπους τῶν τε Κύρον προηγμάτων καὶ Ἰωνίης. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς Φώκαιαν ἔπεμπον ἐς Σάρδις σφέων αὐτῶν τὸν δοκιμώτατον, τῷ οὖνομα ἦν Λακρίνης, ἀπερέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίων ῥῆσιν, γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίαν πόλιν σιναμωρέειν ὥς αὐτῶν οὐ περιοψομένων. ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος 153 λέγεται Κύρον ἐπειρέσθαι τοὺς παρεόντας οἱ Ἑλλήνων τίνες ἔόντες ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι καὶ κόσσοι πλῆθος ταῦτα ἑωυτῷ προαγορεύουσι. πυνθανόμενον δέ μιν εἰπεῖν πρὸς τὸν κήρυκα τὸν Σπαρτιήτην· Οὐκ ἔδεισά κω ἄνδρας τοιούτους, τοῖσί ἐστι χῶρος ἐν μέσῃ τῇ πόλι ἀποδεδεγμένος ἐς τὸν συλλεγόμενοι ἀλλήλους ὁμνύντες ἔξαπατῶσι. τοῖσι, ἦν ἐγὼ ὑγιαίνω, οὐ τὰ Ἰώνων πάθεια ἔσται ἔλλεσχα ἀλλὰ τὰ οἰκία. ταῦτα ἐς τοὺς πάντας Ἑλληνας ἀπέροψε ὁ Κύρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀγορὰς στησάμενοι ὦνῃ τε καὶ πρήσι χρέωνται· αὐτοὶ γὰρ οἱ Πέρσαι

ἀγορῇσι οὐδὲν ἐώθασι χρᾶσθαι, οὐδέ σφι ἔστι τὸ παρὰ-
 παν ἀγορῇ. μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψας τὰς μὲν Σάρδεις Τα-
 βάλλω ἀνδρὶ Πέρσῃ, τὸν δὲ χρυσὸν τὸν τε Κροῖσου καὶ
 τὸν τῶν ἄλλων Λυδῶν Πακτῆ ἀνδρὶ Λυδῷ κομίζειν,
 ἀπήλαυε αὐτὸς ἐς Ἀγβάτανα, Κροῖσόν τε ἅμα ἀγόμε-
 νος καὶ τοὺς Ἴωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τὴν
 πρώτην εἶναι. ἥ τε γὰρ Βαβυλῶν οἱ ἦν ἐμπόδιος καὶ
 τὸ Βάκτριον ἔθνος καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι, ἐπ' οὓς
 ἐπεῖχε τε στρατηλατέειν αὐτός, ἐπὶ δὲ Ἴωνας ἄλλον πέμ-
 154 πειν στρατηγόν. ὥς δὲ ἀπήλασε ὁ Κῦρος ἐκ τῶν Σαρ-
 δίων, τοὺς Λυδοὺς ἀπέστησε ὁ Πακτῆς ἀπὸ τε Ταβά-
 λου καὶ Κύρου, καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλασσαν, ὥτε τὸν χρυ-
 σὸν ἔχων πάντα τὸν ἐκ τῶν Σαρδίων, ἐπικούρους τε
 ἐμισθοῦτο καὶ τοὺς ἐπιθαλασσίους ἀνθρώπους ἐπειθε
 σὺν ἑωυτῷ στρατεύεσθαι. ἐλάσας δὲ ἐπὶ τὰς Σάρδεις
 155 ἐπολιόρκει Τάβαλον ἀπεργμένον ἐν τῇ ἀκροπόλει. πυ-
 θόμενος δὲ κατ' ὁδὸν ταῦτα ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς Κροῖσον
 τάδε· Κροῖσε, τί ἔσται τέλος τῶν γινομένων τούτων
 ἐμοί; οὐ παύσονται Λυδοί, ὥς οἴκασι, πρήγματα παρέ-
 χοντες καὶ αὐτοὶ ἔχοντες. φροντίζω μὴ ἄριστον ἢ ἔξαν-
 δραποδίσασθαι σφεας· ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαίνομαι
 πεποιηκέναι ὥς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παίδων
 αὐτοῦ φρεῖσταιτο. ὥς δὲ καὶ ἐγὼ Λυδῶν τὸν μὲν πλέον
 τι ἢ πατέρα ἔοντα σὲ λαβὼν ἄγω, αὐτοῖσι δὲ Λυδοῖσι
 τὴν πόλιν παρέδωκα καὶ ἔπειτα θαμάξω εἴ μοι ἀπε-
 στασι. ὁ μὲν δὴ τὰ περ ἐνόεε ἔλεγε, ὁ δ' ἀμείβετο τοι-
 σίδε, δείσας μὴ ἀναστάτους ποιήσῃ τὰς Σάρδεις· Ὁ βα-
 σιλεῦ, τὰ μὲν οἰκῶτα εἰρηκας, σὺ μέντοι μὴ πάντα
 θυμῷ χρέο μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἐξαναστήσης ἀναμάρ-
 τητον ἐοῦσαν καὶ τῶν πρότερον καὶ τῶν νῦν ἐστεώτων·

τὰ μὲν γὰρ πρότερον ἐγὼ τε ἐπρηξα καὶ ἐγὼ κεφαλῇ ἀναμάξας φέρω· τὰ δὲ νῦν παρόντα Πακτύης γὰρ ἐστὶ ὁ ἀδικέων, τῷ σὺ ἐπέτρεψας Σάρδις, οὗτος δότω τοι δίκην. *Ανδοῖσι δὲ συγγνώμην ἔχων τάδε αὐτοῖσι ἐπίταξον, ὥς μήτε ἀποστέωσι μήτε δεινοί τοι ἔωσι· ἔπειπε μὲν σφι πέμψας ὅπλα ἀρήγῃα μὴ ἐκτῆσθαι, κέλευε δὲ σφας κιδωνάς τε ὑποδύνειν τοῖσι εἵμασι καὶ κοθόρνους ὑποδέεσθαι, πρόειπε δ' αὐτοῖσι κιδαρίζειν τε καὶ ψάλλειν καὶ καπηλεύειν παιδεύειν τοὺς παῖδας, καὶ ταχέως σφέας, ὧ βασιλεῦ, γυναικας ἀντ' ἀνδρῶν ὕφαι γερονότας, ὥστε οὐδὲν δεινοί τοι ἔσονται μὴ ἀποστέωσι.* Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτά οἱ ὑπετίθετο, αἰρετώτερα ταῦτα 156 εὐρίσκων *Ανδοῖσι ἢ ἀνδραποδισθέντας προηθῆναι σφας, ἐπιστάμενος ὅτι ἦν μὴ ἀξιόχρεον πρόφασιν προτείνῃ, οὐκ ἀναπείσει μιν μεταβουλεύσασθαι, ἀρρωδέων δὲ μὴ καὶ ὕστερόν ποτε οἱ Ἀνδοί, ἦν τὸ παρὸν ὑπεκδράμωσι, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Περσέων ἀπόλωνται.* Κύρος δὲ ἡσθεὶς τῇ ὑποθήκῃ καὶ ὑπεὶς τῆς ὀργῆς ἔφη οἱ πείθεσθαι. καλέσας δὲ Μαζάρεα ἄνδρα Μῆδον, ταῦτά τέ οἱ ἐντείλατο προειπεῖν *Ανδοῖσι τὰ ὁ Κροῖσος ὑπετίθετο, καὶ πρὸς ἐξανδραποδίσασθαι τοὺς ἄλλους πάντας οἱ μετὰ Ἀνδῶν ἐπὶ Σάρδις ἐστρατεύσαντο, αὐτὸν δὲ Πακτύην πάντως ζῶντα ἀγαγεῖν παρ' ἑωυτόν. ὁ μὲν δὴ 157 ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐντειλάμενος ἀπήλυνε ἐς ἡθεα τὰ Περσέων, Πακτύης δὲ πυθόμενος ἀρχοῦ εἶναι στρατὸν ἐπ' ἑωυτὸν ἰόντα, δείσας οἶχετο φεύγων ἐς Κύμην. Μαζάρης δὲ ὁ Μῆδος ἐλάσας ἐπὶ τὰς Σάρδις τοῦ Κύρου στρατοῦ μοῖραν ὅσῃν δὴ ποτε ἔχων, ὥς οὐκ εὖρε ἐπὶ ἔοντα τοὺς ἀμφὶ Πακτύην ἐν Σάρδισι, πρῶτα μὲν τοὺς Ἀνδοὺς ἠνάγκασε τὰς Κύρου ἐντολὰς ἐπιτελέειν· ἐκ τοῦ-*

του δὲ κελευσμοσύνης *Αυδοὶ* τὴν πᾶσαν δίαιταν τῆς ζῆς μετέβαλον. *Μαζάρης* δὲ μετὰ τοῦτο ἔπεμπε εἰς τὴν *Κύμην* ἀγγέλους ἐκδιδόναι κελεύων *Πακτύην*. οἱ δὲ *Κυμαῖοι* ἐγνώσαν συμβουλῆς πέρι εἰς θεὸν ἀνοῖσαι τὸν ἐν *Βραγχίδῃσι*. ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήιον ἐκ παλαιοῦ ἰδρυμένον, τῷ Ἰωνέσ τε πάντες καὶ *Αἰολέες* ἐώθεσαν χρᾶσθαι. ὁ δὲ *Χῶρος* οὗτός ἐστι τῆς *Μιλησίης* ὑπὲρ *Πα-*
158 *νόρμου* λιμένος. πέμψαντες ὧν οἱ *Κυμαῖοι* εἰς τοὺς *Βραγχίδας* θεοπρόπους εἰρώτευν περὶ *Πακτύην* ὁκοῖόν τι ποιέοντες θεοῖσι μέλλοιεν χαριεῖσθαι· ἐπειρωτώσιν δέ σφι τὰυτα χρηστήριον ἐγένετο ἐκδιδόναι *Πακτύην* *Πέρσῃσι*. τὰυτα δὲ ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ *Κυμαῖοι*, ὁρμέατο ἐκδιδόναι. ὁρμημένου δὲ ταύτῃ τοῦ πλήθους *Ἀριστόδικος* ὁ *Ἡρακλείδεω* ἀνὴρ τῶν ἀσίων ἐὼν δόκιμος ἔσχε μὴ ποιῆσαι τὰυτα *Κυμαίους*, ἀπιστέων τε τῷ χρησμῷ καὶ δοκέων τοὺς θεοπρόπους οὐ λέγειν ἀληθείας, εἰς ὃ τὸ δεύτερον περὶ *Πακτύεω* ἐπειρησόμενοι
159 ἦσαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ *Ἀριστόδικος* ἦν. ἀπικομένων δὲ εἰς *Βραγχίδας* ἐχρηστηριάζετο ἐκ πάντων *Ἀριστόδικος* ἐπειρωτέων τάδε· Ὀναξ, ἦλθε παρ' ἡμέας ἱκέτης *Πακτύης* ὁ *Αυδὸς* φεύγων θάνατον βίαιον πρὸς *Περσέων*· οἱ δέ μιν ἐξαιτέονται προεῖναι *Κυμαίους* κελεύοντες. ἡμεῖς δὲ δειμαίνοντες τὴν *Περσέων* δύναμιν τὸν ἱκέτην εἰς τόδε σὺ τετολμήκαμεν ἐκδιδόναι, πρὶν ἂν τὸ ἀπὸ σεῦ ἡμῖν δηλωθῇ ἀτρεκέως ὁκότερ' αὖ ποιῶμεν. ὁ μὲν τὰυτα ἐπειρώτα, ὁ δ' αὖτις τὸν αὐτὸν σφι χρησμὸν ἔφαινε κελεύων ἐκδιδόναι *Πακτύην* *Πέρσῃσι*. πρὸς τὰυτα ὁ *Ἀριστόδικος* ἐκ προνοίης ἐποίησε τάδε· περιῶν τὸν νηὸν κύκλῳ ἐξαίρεε τοὺς στρουθοὺς καὶ ἄλλα ὅσα ἦν νενοσσευμένα ὁρμίστων γένεα ἐν τῷ νηῷ. ποιέοντος δὲ

αὐτοῦ ταῦτα λέγεται φωνήν ἐκ τοῦ ἀδύτου γενέσθαι φέ-
 ρουσιν μὲν πρὸς τὸν Ἀριστόδικον, λέγουσαν δὲ τάδε·
 Ἀνοσιώτατε ἀνθρώπων, τί τάδε τολμᾷς ποιεῖν; τοὺς
 ἱκέτας μου ἐκ τοῦ νηοῦ κεραΐξεις; Ἀριστόδικον δὲ οὐκ
 ἀπορήσαντα πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· Ὡναξ, αὐτὸς μὲν οὕτω
 τοῖσι ἱκέτησι βοηθεῖς, Κυμαίους δὲ κελεύεις τὸν ἱκέτην
 ἐκδιδόναι; τὸν δὲ αὐτῖς ἀμείψασθαι τοισίδε· Ναὶ κε-
 λεύω, ἵνα γε ἀσεβήσαντες θᾶσσον ἀπόλησθε, ὥς μὴ τὸ
 λοιπὸν περὶ ἱκετέων ἐκδόσιος ἔλθῃτε ἐπὶ τὸ χρηστήριον.
 ταῦτα ὥς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, οὐ βουλό- 160
 μενοι οὔτε ἐκδόντες ἀπολέσθαι οὔτε παρ' ἐωντοῖσι ἔχον-
 τες πολιορκέσθαι ἐκπέμπουσι αὐτὸν ἐς Μυτιλήνην. οἱ
 δὲ Μυτιληναῖοι ἐπιέμποντος τοῦ Μαζάρεος ἀγγελίας
 ἐκδιδόναι τὸν Πακτύην παρεσκευάζοντο ἐπὶ μισθῷ ὅσῳ
 δῆ. οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἐτε-
 λεώθη. Κυμαῖοι γὰρ ὥς ἔμαθον ταῦτα πρησόμενα ἐκ
 τῶν Μυτιληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Λέσβον ἐκκο-
 μίζουσι Πακτύην ἐς Χίον. ἐνθεῦτεν δὲ ἐξ ἱεροῦ Ἀθη-
 ναίης πολιούχου ἀποσπασθεὶς ὑπὸ Χίων ἐξεδόθη. ἐξέ-
 δοσαν δὲ οἱ Χῖοι ἐπὶ τῷ Ἀταρνέϊ μισθῷ· τοῦ δὲ Ἀταρ-
 νέος τούτου ἐστὶ χωρὸς τῆς Μυσίας, Λέσβου ἀντίος.
 Πακτύην μὲν νυν παραδεξάμενοι οἱ Πέρσαι εἶχον ἐν
 φυλακῇ, θέλοντες Κύρῳ ἀποδέξαι. ἦν δὲ χρόνος οὗτος
 οὐκ ὀλίγος γενόμενος, ὅτε Χίων οὐδεὶς ἐκ τοῦ Ἀταρ-
 νέος τούτου οὔτε οὐλὰς κριθέων πρόχυσιν ἐποιέετο
 θεῶν οὐδενὶ οὔτε πέμματα ἐπέσσετο καρποῦ τοῦ ἐν-
 θεῦτεν, ἀπείχετό τε τῶν πάντων ἱρῶν τὰ πάντα ἐκ τῆς
 χώρας ταύτης γινόμενα. Χῖοι μὲν νυν Πακτύην ἐξέ- 161
 δοσαν, Μαζάρης δὲ μετὰ ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς
 συμπολιορκήσαντας Τάβαλον, καὶ τοῦτο μὲν Πριηνέας

ἐξηνδραποδίσατο, τοῦτο δὲ Μαιάνδρου πεδίου πᾶν ἐπέ-
 δραμε λήϊν ποιεύμενος τῷ στρατῷ, Μαγνησίην τε
 162 ὥσαύτως. μετὰ δὲ ταῦτα αὐτίκα νούσῳ τελευτᾷ. ἀπο-
 θανόντος δὲ τούτου Ἄρπαγος κατέβη διάδοχος τῆς στρα-
 τηγίης, γένος καὶ αὐτὸς ἑὼν Μῆδος, τὸν ὁ Μῆδων βα-
 σιλεὺς Ἀστυάγης ἀνόμῳ τραπέξῃ ἔδαισε, ὁ τῷ Κύρῳ
 τὴν βασιλείην συγκατεργασάμενος. οὗτος ὠνήρ τότε
 ὑπὸ Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθεὶς ὥς ἀπίκετο ἐς τὴν
 Ἰωνίην, αἶρεε τὰς πόλεις χῶμασι· ὅπως γὰρ τειχίρας
 ποιήσειε, τὸ ἐνθεῦτεν χῶματα χῶν πρὸς τὰ τείχεα ἐπόρ-
 163 θεε. πρώτη δὲ Φωκαίῃ Ἰωνίης ἐπεχείρησε. οἱ δὲ Φω-
 καיעὲς οὗτοι ναυτιλήσι μακροῖσι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐχρή-
 σαντο, καὶ τὸν τε Ἀδρίην καὶ τὴν Τυρσηνίην καὶ τὴν
 Ἰβηρίην καὶ τὸν Ταρτησσὸν οὗτοί εἰσι οἱ καταδέξαντες.
 ἐναυτίλλοντο δὲ οὐ στρογγύλῃσι νηυσὶ ἀλλὰ πεντηκον-
 τέροισι. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Ταρτησσὸν προσφιλέες ἐγέ-
 νοντο τῷ βασιλεῖ τῶν Ταρτησσίων, τῷ οὖνομα μὲν ἦν
 Ἀργανθώνιος, ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδώκοντα
 ἔτεα, ἐβίωσε δὲ (τὰ) πάντα εἴκοσι καὶ ἑκατόν. τούτῳ δὴ
 τῷ ἀνδρὶ προσφιλέες οἱ Φωκαיעὲς οὕτω δὴ τι ἐγένοντο,
 ὥς τὰ μὲν πρῶτά σφεας ἐκλιπόντας Ἰωνίην ἐκέλευε τῆς
 ἑωυτοῦ χώρας οἰκῆσαι ὅκου βούλονται, μετὰ δέ, ὥς τοῦ-
 τό γε οὐκ ἐπειθε τοὺς Φωκαיעᾶς, ὁ δὲ πυθόμενος τὸν
 Μῆδον παρ' αὐτῶν ὥς αὖξοιτο, ἐδίδου σφι χρήματα τελ-
 χος περιβαλέσθαι τὴν πόλιν. ἐδίδου δὲ ἀφειδέως· καὶ
 γὰρ καὶ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ ὀλίγοι στάδιοι εἰσι,
 τοῦτο δὲ πᾶν λίθων μεγάλων καὶ εὖ συναρμοσμένων.
 164 τὸ μὲν δὴ τεῖχος τοῖσι Φωκαיעῦσι τρόπῳ τοιῷδε ἐξε-
 ποιήθη, ὁ δὲ Ἄρπαγος ὥς ἐπήλασε τὴν στρατιήν, ἐπο-
 λιόρκεε αὐτούς, προὔσχόμενος ἔπεα ὥς οἱ καταχρᾶ εἰ

βούλονται Φωκαῖες προμαχεῶνα ἓνα μοῦνον τοῦ τεί-
 χους ἐρεῖψαι καὶ οἶκημα ἐν κατιρῶσαι. οἱ δὲ Φωκαῖες
 περιημεκτέοντες τῇ δουλοσύνῃ ἔφασαν θέλειν βουλευ-
 σασθαι ἡμέρην μίαν καὶ ἔπειτα ὑποκρινέεσθαι. ἐν ᾧ
 δὲ βουλευόνται αὐτοί, ἀπαγαγεῖν ἐκείνον ἐκέλευον τὴν
 στρατιὴν ἀπὸ τοῦ τείχους. ὁ δὲ Ἄρπαγος ἔφη εἰδέναι
 μὲν εὖ τὰ ἐκείνοι μέλλοιεν ποιεῖν, ὅμως δὲ σφι παρ-
 ιέναι βουλευσασθαι. ἐν ᾧ ὧν ὁ Ἄρπαγος ἀπὸ τοῦ
 τείχους ἀπήγαγε τὴν στρατιήν, οἱ Φωκαῖες ἐν τούτῳ
 κατασπάσαντες τὰς πεντηκοντέρους, ἐσθήμενοι τέκνα
 καὶ γυναῖκας καὶ ἐπιπλά πάντα, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀγάλλ-
 ματα τὰ ἐκ τῶν ἱρῶν καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα, χωρὶς
 ὅ τι χαλκὸς ἢ λίθος ἢ γραφὴ ἦν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα
 ἐσθέντες καὶ αὐτοὶ ἐσβάντες ἐπλεον ἐπὶ Χίου· τὴν δὲ
 Φωκαίαν ἐρημωθεῖσαν ἀνδρῶν ἔσχον οἱ Πέρσαι. οἱ δὲ 165
 Φωκαῖες, ἐπεῖτε σφι Χίοι τὰς νῆσους τὰς Οἰνούσας
 καλεομένας οὐκ ἐβούλοντο ὠνευμένοισι πωλέειν δειμαί-
 νοντες μὴ αἱ μὲν ἐμπόριον γένωνται, ἡ δὲ αὐτῶν νῆ-
 σος ἀποκληισθῇ τούτου εἵνεκα, πρὸς ταῦτα οἱ Φω-
 καῖες ἐστέλλοντο ἐς Κύρνον. ἐν γὰρ τῇ Κύρῳ εἴκοσι
 ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεοπροπίου ἀνεστήσαντο πό-
 λιν, τῇ οὖνομα ἦν Ἀλαλίη. Ἀργανθώνιος δὲ τηνικαῦτα
 ἤδη ἐτετελευτήκει. στελλόμενοι δὲ ἐπὶ τὴν Κύρνον,
 πρῶτα καταπλεύσαντες ἐς τὴν Φωκαίαν κατεφόνευσαν
 τῶν Περσέων τὴν φυλακὴν, ἣ ἐφρούρεε παραδεξαμένη
 παρὰ Ἀρπάγου τὴν πόλιν, μετὰ δέ, ὥς τοῦτό σφι ἐξέρ-
 γαστο, ἐποίησαντο ἰσχυρὰς κατάρας τῷ ὑπολειπομένῳ
 ἔσωντῶν τοῦ στόλου. πρὸς δὲ ταύτησι καὶ μύδρον σι-
 δήρεον κατεπόντωσαν καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς Φωκαίαν
 ἵξειν πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφανῆναι. στελλο-

μένων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὴν Κύρνον ὑπὲρ ἡμίσεας τῶν
 ἀστῶν ἔλαβε πόθος τε καὶ οἶκος τῆς πόλιος καὶ τῶν
 ἡθέων τῆς χώρας, ψευδόρκιοι δὲ γενόμενοι ἀπέπλεον
 ὀπίσω ἐς τὴν Φώκαιαν. οἱ δὲ αὐτῶν τὸ ὄρκιον ἐφύλασ-
 166 σον, ἀερθέντες ἐκ τῶν Οἰνουσσέων ἔπλεον. ἐπειτέ δὲ
 ἐς τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἶκεον κοινῇ μετὰ τῶν πρό-
 τερον ἀπικομένων ἐπ' ἑταῖά πέντε καὶ ἰσὰ ἐνιδρύσαντο.
 καὶ ἦγον γὰρ δὴ καὶ ἔφερον τοὺς περιόικους ἅπαντας,
 στρατεύονται ὧν ἐπ' αὐτοὺς κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι
 Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι νηυσὶ ἐκάτεροι ἐξήκοντα. οἱ
 δὲ Φωκαῖες πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ πλοῖα, ἔδοντα
 ἀριθμὸν ἐξήκοντα, ἐντίαζον ἐς τὸ Σαρδόνιον καλεόμε-
 νον πέλαγος. συμμίσγοντων δὲ τῇ ναυμαχίῃ Καδμεΐη
 τις νίκη τοῖσι Φωκαεῦσι ἐγένετο. αἱ μὲν γὰρ τεσσε-
 ράκοντά σφι νέες διεφθάρησαν, αἱ δὲ εἴκοσι αἱ περιεσῶ-
 σαι ἦσαν ἄχρηστοι· ἀπεστράφατο γὰρ τοὺς ἐμβόλους.
 καταπλώσαντες δὲ ἐς τὴν Ἀλαλίην ἀνέλαβον τὰ τέκνα
 καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλην κτῆσιν ὅσῃν οἶαί τε
 ἐρίνοντο αἱ νέες σφι ἄγειν, καὶ ἔπειτα ἀπέντες τὴν
 167 Κύρνον ἔπλεον ἐς Ῥήγιον. τῶν δὲ διαφθαρείσων
 νεῶν τοὺς ἄνδρας οἳ τε Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρση-
 νοὶ ἔλαχόν τε αὐτῶν πολλῶ πλέους καὶ τού-
 τους ἐξαγαρόντες κατέλευσαν. μετὰ δὲ Ἀγυλλαίοισι
 πάντα τὰ παριόντα τὸν χώρον, ἐν τῷ οἱ Φωκαῖες κα-
 ταλευσθέντες ἐκέατο, ἐρίνετο διάστροφα καὶ ἔμπηρα καὶ
 ἀπόπληκτα, ὁμοίως πρόβατα καὶ ὑποζύγια καὶ ἄνθρω-
 ποι. οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι ἐς Δελφούς ἐπεμπον, βουλόμενοι
 ἀκέσασθαι τὴν ἁμαρτάδα. ἥ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευσε
 ποιέειν τὰ καὶ νῦν οἱ Ἀγυλλαῖοι ἐτι ἐπιτελέουσιν· καὶ
 γὰρ ἐναγίζουσί σφι μέγας καὶ ἄγωνά γυμνικὸν καὶ

ἰππικὸν ἐπιστᾶσι. καὶ οὗτοι μὲν τῶν Φωκαίων τοιού-
 τῳ μὲν διερχόμενοι, οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥήγιον κατα-
 φυγόντες ἐνθεύτεον ὁρμώμενοι ἐκτίσαντο πόλιν γῆς τῆς
 Οἰνωτρίας ταύτην ἣτις νῦν Ἐλέη καλεῖται. ἔκτισαν δὲ
 ταύτην πρὸς ἄνδρὸς Ποσειδωνιῆτεω μαθόντες ὥς τὸν
 Κύρνον σφι ἡ Πυθίη ἔχρησε κτίσαι ἥρων ἐόντα, ἀλλ'
 οὐ τὴν νῆσον. Φωκαίης μὲν νῦν περὶ τῆς ἐν Ἰωνίῃ
 οὕτω ἔσχε. παραπλήσια δὲ τούτοις καὶ Τήιοι ἐποίη- 168
 σαν· ἐπεῖτε γὰρ σφεων εἴλε χῶματι τὸ τεῖχος Ἀρπαγος,
 ἐσβάντες πάντες ἐς τὰ πλοῖα οἴχοντο πλέοντες ἐπὶ τῆς
 Θρηίκης καὶ ἐνθαῦτα ἔκτισαν πόλιν Ἀβδήρα, τὴν πρό-
 τερος τούτων Κλαζομένιος Τιμήσιος κτίσας οὐκ ἀπό-
 νητο, ἀλλ' ὑπὸ Θρηίκων ἐξελασθεὶς τιμὰς νῦν ὑπὸ
 Τηίων τῶν ἐν Ἀβδήροισι ὥς ἥρως ἔχει.

Οὗτοι μὲν νῦν Ἰώνων μῦνοι τὴν δουλосύνην οὐκ 169
 ἀνεχόμενοι ἐξέλιπον τὰς πατρίδας, οἱ δ' ἄλλοι Ἴωνες,
 πλην Μιλησίων, διὰ μάχης μὲν ἀπίκοντο Ἀρπάγῳ
 κατὰ περ οἱ ἐκλιπόντες, καὶ ἄνδρες ἐγένοντο ἀγαθοὶ
 περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἕκαστος μαχόμενοι· ἐσσωθέντες δὲ καὶ
 ἀλόντες ἔμενον κατὰ χώραν ἕκαστοι καὶ τὰ ἐπιτασσό-
 μενα ἐπετέλεον. Μιλήσιοι δέ, ὥς καὶ πρότερόν μοι
 εἴρηται, αὐτῷ Κύρῳ ὄρκιον ποιησάμενοι ἡσυχίην ἦγον.
 οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνίη ἐδεδούλωτο. ὥς δὲ τοὺς
 ἐν τῇ ἡπείρῳ Ἴωνας ἐχειρώσατο Ἀρπαγος, οἱ τὰς νή-
 σους ἔχοντες Ἴωνες καταρρωδήσαντες ταῦτα σφέας αὐ-
 τοὺς ἔδοσαν Κύρῳ. κεκακωμένων δὲ Ἰώνων καὶ συλ- 170
 λεγομένων οὐδὲν ἦσσαν ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάνομαι
 γνώμην Βιάντα ἄνδρα Πριηνέα ἀποδέξασθαι Ἴωσι χρη-
 σιμωτάτην, τῇ εἰ ἐπειθόντο, παρεῖχε ἂν σφι εὐδαιμο-
 νέειν Ἑλλήνων μάλιστα· ὅς ἐκέλευε κοινῶς στόλῳ Ἴωνας

ἀερθέντας πλέειν ἐς Σαρδῶν καὶ ἔπειτα πόλιν μίαν κτί-
 ξειν πάντων Ἰώνων, καὶ οὕτω ἀπαλλαχθέντας σφέας
 δουλοσύνης εὐδαιμονήσειν, νήσων τε ἀπασέων μεγίστην
 νεμομένους καὶ ἄρχοντας ἄλλων· μένουσι δὲ σφι ἐν τῇ
 Ἰωνίῃ οὐκ ἔφη ἐνορᾶν ἐλευθερίην ἔτι ἐσομένην. αὕτη
 μὲν Βίαντος τοῦ Πριηνέος γνώμη ἐπὶ διεφθαρμένοισι
 Ἰωσὶ γενομένη, χρηστή δὲ καὶ πρὶν ἢ διαφθαρεῖναι
 Ἰωνίην Θάλεω ἀνδρὸς Μιλησίου ἐγένετο, τὸ ἀνέκαθεν
 γένος ἰόντος Φοίνικος, ὃς ἐκέλευε ἐν βουλευτήριον
 Ἰωνας ἐκτῆσθαι, τὸ δὲ εἶναι ἐν Τέῳ (Τέων γὰρ μέσον
 εἶναι Ἰωνίης), τὰς δὲ ἄλλας πόλεις οἰκεομένης μηδὲν
 ἦσσαν νομίζεσθαι κατὰ περ εἰ δῆμοι εἶεν.

- 171 Οὗτοι μὲν δὴ σφι γνώμας τοιάσδε ἀπεδέξαντο, Ἀρ-
 παγος δὲ καταστρεψάμενος Ἰωνίην ἐποιέετο στρατηίην
 ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καννίους καὶ Ανκίους, ἅμα ἀγόμενος
 καὶ Ἰωνας καὶ Αἰολέας. εἰσὶ δὲ τούτων Κᾶρες μὲν ἀπι-
 γμένοι ἐς τὴν ἡπειρον ἐκ τῶν νήσων· τὸ γὰρ παλαιὸν
 ἰόντες Μίνω κατήκοοι καὶ καλούμενοι Αἰελεγες εἶχον
 τὰς νήσους, φόρον μὲν οὐδένα ὑποτελέοντες, ὅσον καὶ
 ἐγὼ δυνατός εἰμι ἐπὶ μακρότατον ἐξικέσθαι ἀκοῇ, οἱ
 δέ, ὅπως Μίνως δέοιτο, ἐπλήρουν οἱ τὰς νέας. ὅτε δὴ
 Μίνω τε κατεστραμμένου γῆν πολλὴν καὶ εὐτυχεύοντος
 τῷ πολέμῳ τὸ Καρικὸν ἦν ἔθνος λογιμώτατον τῶν
 ἔθνων ἀπάντων κατὰ τοῦτον ἅμα τὸν χρόνον μακροῦ μά-
 λιστα. καὶ σφι τριζὰ ἐξευρήματα ἐγένετο τοῖσι οἱ Ἑλ-
 ληνες ἐχρήσαντο· καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ κράνεα λόφους ἐπι-
 δέεσθαι Κᾶρες εἰσι οἱ καταδέξαντες καὶ ἐπὶ τὰς ἀσπίδας
 τὰ σημεῖα ποιεῖσθαι, καὶ ὅχανα ἀσπίσι οὗτοι εἰσι οἱ
 ποιησάμενοι πρῶτοι· τέως δὲ ἄνευ ὀχάνων ἐφόρεον τὰς
 ἀσπίδας πάντες οἱ περ ἐώθεσαν ἀσπίσι χρᾶσθαι, τε-

λαμῶσι σκυτίνοισι οἰηκίζοντες, περὶ τοῖσι αὐχέσι τε καὶ τοῖσι ἀριστεροῖσι ὤμοισι περικείμενοι. μετὰ δὲ τοὺς Κᾶρας χρόνῳ ὕστερον πολλῶ Δωριεὲς τε καὶ Ἴωνες ἐξανέστησαν ἐκ τῶν νήσων καὶ οὕτω ἐς τὴν ἡπειρον ἀπίκοντο. κατὰ μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρηῖτες λέγουσι γενέσθαι· οὐ μέντοι αὐτοὶ γε ὁμολογέουσι τοῦτοισι οἱ Κᾶρες, ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ἐόντους εἶναι αὐτόχθονας ἡπειρώτας καὶ τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ αἰεὶ διαχρεωμένους τῷ περ νῦν. ἀποδεικνῦσι δὲ ἐν Μυλᾶσσοισι Διὸς Καρίου ἱερὸν ἀρχαῖον, τοῦ Μυσοῖσι μὲν καὶ Λυδοῖσι μέτεστι ὥς κασιγνήτοισι εἶναι τοῖσι Καρσί· τὸν γὰρ Λυδὸν καὶ τὸν Μυσὸν λέγουσι εἶναι Καρὸς ἀδελφεούς. τοῦτοισι μὲν δὴ μέτεστι, ὅσοι δὲ ἐόντες ἄλλου ἔθνους ὁμόγλωσσοι τοῖσι Καρσί ἐγένοντο, τοῦτοισι δὲ οὐ μέτα. οἱ δὲ Καύνιοι αὐτόχθονες δοκέειν ἐμοί εἰσι, αὐτοὶ μὲν-172
τοι ἐκ Κρήτης φασὶ εἶναι. προσκεχωρήκασι δὲ γλῶσσαν μὲν πρὸς τὸ Καρικὸν ἔθνος, ἢ οἱ Κᾶρες πρὸς τὸ Καννικόν (τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίναι), νόμοισι δὲ χρεῶνται κεχωρισμένοισι πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Καρῶν. τοῖσι γὰρ κάλλιστόν ἐστι κατ' ἡλικίην τε καὶ φιλότητα εἰλαδὸν συγγίνεσθαι ἐς πόσιν, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ καὶ παισί. ἰδρυνθέντων δὲ σφι ἱερῶν ξεινικῶν μετέπειτα, ὥς σφι ἀπέδοξε (ἔδοξε δὲ τοῖσι πατρίοισι μῦθον χρᾶσθαι θεοῖσι), ἐνδύντες τὰ ὅπλα ἅπαντες Καύνιοι ἡβηδόν, τύποντες δόρασι τὸν ἥερα μέχρι οὐρῶν τῶν Καλυνδικῶν εἶποντο καὶ ἔφασαν ἐκβάλλειν τοὺς ξεινικοὺς θεοὺς. καὶ οὗτοι μὲν 173
τρόποισι τοιούτοις χρεῶνται, οἱ δὲ Λύκιοι ἐκ Κρήτης τῶρχαῖον γεγόνασι (τὴν γὰρ Κρήτην εἶχον τὸ παλαιὸν πᾶσαν βάρβαροι). διενειχθέντων δὲ ἐν Κρήτῃ περὶ τῆς

βασιλείης τῶν Εὐρώπης παίδων Σαρπηδόνοσ τε καὶ Μίνω, ὥσ ἐπεκράτησε τῇ στάσι Μίνωσ, ἐξήλασε αὐτόν τε Σαρπηδόνα καὶ τοὺς στασιώτας αὐτοῦ· οἱ δὲ ἀποσθέντες ἀπίκοντο τῆς Ἀσίας ἐς γῆν τὴν Μιλυάδα· τὴν γὰρ νῦν Λύκιοι νέμονται, αὕτη τὸ παλαιὸν ἦν Μιλυάς, οἱ δὲ Μιλύαι τότε Σόλυμοι ἐκαλέοντο. ἕως μὲν δὴ αὐτῶν Σαρπηδῶν ἦρχε, οἱ δὲ ἐκαλέοντο τό πέρ τε ἠνεύκοντο οὖνομα καὶ νῦν ἔτι καλέονται ὑπὸ τῶν περιοίκων οἱ Λύκιοι, Τερμίλαι· ὥσ δὲ ἐξ Ἀθηνέων Λύκος ὁ Πανδίωνος, ἐξελασθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ Αἰγέοσ, ἀπίκετο ἐς τοὺς Τερμίλασ παρὰ Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὴν ἐπωνυμίην Λύκιοι ἀνὰ χρόνον ἐκλήθησαν. νόμοισι δὲ τὰ μὲν Κρητικοῖσι, τὰ δὲ Καρικοῖσι χρέωνται. ἔν δὲ τόδε ἴδιον νενομίκασι καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοισι συμφέρονται ἀνθρώπων· καλέουσι ἀπὸ τῶν μητέρων ἑωυτοὺς καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν πατέρων. εἰρομένου δὲ ἑτέρου τὸν πλησίον τίς εἴη, καταλέξει ἑωυτὸν μητρόθεν καὶ τῆς μητρὸς ἀνανεμέεται τὰς μητέρας. καὶ ἦν μὲν γε γυνὴ ἀστὴ δούλῳ συνοικήσῃ, γενναῖα τὰ τέκνα νενόμισται· ἦν δὲ ἀνὴρ ἀστός, καὶ ὁ πρῶτος αὐτῶν, γυναικα ξείνην ἢ παλλακὴν ἔχῃ, ἄτιμα τὰ τέκνα γίνεται.

- 174 Οἱ μὲν νυν Κᾶρες οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον ἀποδεξάμενοι ἐδουλώθησαν ὑπὸ Ἀρπάγον, οὔτε αὐτοὶ οἱ Κᾶρες ἀποδεξάμενοι οὐδὲν οὔτε ὅσοι Ἑλλήνων ταύτην τὴν χώραν οἰκεῖνσι. οἰκεῖνσι δὲ καὶ ἄλλοι καὶ Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κνίδιοι, οἱ τῆς χώρας τῆς σφετέρης τετραμμένης ἐς πόντον, τὸ δὴ Τριόπιον καλέεται, ἀργμένης δὲ ἐκ τῆς Χερσονήσου τῆς Βυβασσίας, ἐούσης τε πάσης τῆς Κνιδίης πλην ὀλίγης περιρροῦ (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς βο-

ρέην ἄνεμον ὁ Κεραμεικὸς κόλπος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς νότον ἢ κατὰ Σύμην τε καὶ Ῥόδον θάλασσα), τὸ ὦν δὴ ὀλίγον τοῦτο, ἐὼν ὅσον τε ἐπὶ πέντε στάδια, ὥρυσσον οἱ Κνίδιοι ἐν ὅσῳ Ἀρπαγὸς τὴν Ἰωνίην κατεστρέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώραν ποιῆσαι. ἐντὸς δὲ πᾶσά σφι ἐγίνετο· τῇ γὰρ ἡ Κνιδίη χώρα ἐς τὴν ἡπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ ὁ ἰσθμὸς ἐστὶ τὸν ὥρυσσον. καὶ δὴ πολλῇ χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων, μᾶλλον γάρ τι καὶ θεϊότερον ἐφαίνοντο τιπρώσκεσθαι οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ οἰκότος τά τε ἄλλα τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς θραυομένης τῆς πέτρης, ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους ἐπειρησόμενους τὸ ἀντίξουν. ἡ δὲ Πυθίη σφι, ὥς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι, χρᾶ ἐν τριμέτρῳ τόνῳ τάδε·

Ἴσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε μῆδ' ὀρύσσετε·

Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἰ κ' ἐβούλετο.

Κνίδιοι μὲν ταῦτα τῆς Πυθίης χρησάσης τοῦ τε ὀρύγμα-
τος ἐπαύσαντο καὶ Ἀρπάγῳ ἐπιόντι σὺν τῷ στρατῷ ἀμα-
χητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδοσαν. ἦσαν δὲ Πηδασέες οἱ-175
κέοντες ὑπὲρ Ἀλικαρνησσοῦ μεσόγαιαν, τοῖσι ὅπως τι
μέλλοι ἀνεπιτήδευον ἔσεσθαι, αὐτοῖσί τε καὶ τοῖσι περι-
οίκοισι, ἡ ἱρεὶ τῆς Ἀθηναίης πάγωνα μέγαν ἰσχει. τρεῖς
σφι τοῦτο ἐγένετο. οὗτοι τῶν περὶ Καρίην ἀνδρῶν μου-
νοὶ τε ἀντέσχον χρόνον Ἀρπάγῳ καὶ πρήγματα παρέσχον
πλείστα, ὅρος τειχίσαντες τῷ οὐνομά ἐστι Αἰδῆ. Πη-176
δασέες μὲν νῦν χρόνῳ ἐξαιρέθησαν, Λύκιοι δέ, ὥς ἐς
τὸ Ξάνθιον πεδίον ἤλασε ὁ Ἀρπαγὸς τὸν στρατόν, ἐπεξ-
ιόντες καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἀρετὰς ἀπε-
δείκνυντο, ἐσσωθέντες δὲ καὶ κατειληθέντες ἐς τὸ ἄστυ
συνήλυσαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν τὰς τε γυναικας καὶ τὰ τέκνα

καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ ἔπειτα ὑπῆψαν τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν ταύτην καίεσθαι. ταῦτα δὲ ποιήσαντες καὶ συνομόσαντες ὄρκους δεινούς, ἐπέξελθόντες ἀπέθανον πάντες Ξάνθιοι μαχόμενοι. τῶν δὲ νῦν Ἀυκίων φαιμένων Ξανθίων εἶναι οἱ πολλοί, πλην ὀγδῶκοντα ἰστιέων, εἰσὶ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀγδῶκοντα ἰστίαὶ αὗται ἔτυχον τηρικαῦτα ἐκδημέουσαι καὶ οὕτω περιεγέγοντο. τὴν μὲν δὴ Ξάνθον οὕτω ἔσχε ὁ Ἄρπαγος, παραπλησίως δὲ καὶ τὴν Καῦνον ἔσχε· καὶ γὰρ οἱ Κανῖνοι τοὺς Ἀυκίους ἐμυμήσαντο τὰ πλέω.

- 177 ΤΑ μὲν νυν κάτω τῆς Ἀσίας Ἄρπαγος ἀνάστατα ἐποίησε, τὰ δὲ ἄνω αὐτῆς αὐτὸς Κῦρος, πᾶν ἔθνος καταστρεφόμενος καὶ οὐδὲν παριείς. τὰ μὲν νυν αὐτῶν πλέω παρήσομεν, τὰ δὲ οἱ παρέσχε τε πόνον πλεῖστον
- 178 καὶ ἀξιαπληρητότατά ἐστι, τούτων ἐπιμνήσομαι. Κῦρος ἐπεῖτε τὰ πάντα τῆς ἡπείρου ὑποχείρια ἐποίησατο, Ἀσσυρίοισι ἐπετίθετο. τῆς δὲ Ἀσσυρίας ἐστὶ μὲν κού καὶ ἄλλα πόλεις μεγάλα πολλά, τὸ δὲ ὀνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον καὶ ἔνθα σφι Νίνου ἀναστέον γενομένης τὰ βασιλῆα κατεστήκεε, ἦν ΒΑΒΥΛΩΝ, ἐοῦσα τοιαύτη δὴ τις πόλις. κέεται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐοῦσα μέτωπον ἑκαστον εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων, ἐοῦσης τετραγώνου· οὗτοι στάδιοι τῆς περιούδου τῆς πόλιος γίνονται συνάπαντες ὀγδῶκοντα καὶ τετρακόσιοι. τὸ μὲν νυν μέγαθος τοσοῦτό ἐστι τοῦ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου, ἐκεκόσμητο δὲ ὥς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. τάφος μὲν πρῶτά μιν βαθῆα τε καὶ εὐρέα καὶ πλὴν ὕδατος περιθέει, μετὰ δὲ τεῖχος πεντήκοντα μὲν πηγέων βασιλῆων ἐὼν τὸ εὖρος, ὕψος δὲ διηκοσίων πηγέων. ὁ δὲ βασιλῆος πῆχυς τοῦ μετρίου

ἐστὶ πῆχους μέζων τρισὶ δακτύλοισι. δεῖ δὴ με πρὸς 179
τούτοις ἐτι φράσαι ἵνα τε ἐκ τῆς τάφρου ἢ γῆ ἀναι-
σιμώθῃ καὶ τὸ τεῖχος ὅντινα τρόπον ἔργαστο. ὀρύσ-
συντες ἅμα τὴν τάφρον ἐπλύνθουσαν τὴν γῆν τὴν ἐκ
τοῦ ὀρύγματος ἐκφερομένην, ἐλκύσαντες δὲ πλύνθους
ἱκανὰς ὥπτησαν αὐτὰς ἐν καμίνοισι· μετὰ δὲ τέλματι
χρεώμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ καὶ διὰ τριήκοντα δόμων
πλύνθουσαν ταρσοὺς καλάμων διαστοιβάζοντες ἔδειμαν
πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χεῖλα, δευτέρᾳ δὲ αὐτὸ τὸ
τεῖχος τὸν αὐτὸν τρόπον. ἐπάνω δὲ τοῦ τείχεος παρὰ
τὰ ἑσχατὰ οἰκήματα μουνόκωλα ἔδειμαν, τετραμμένα ἐς
ἄλληλα· τὸ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων ἔλιπον τεθρίπῳ
περιέλαισιν. πύλαι δὲ ἐνεστᾶσι πέριξ τοῦ τείχεος ἑκατόν,
χάλκεαι πᾶσαι, καὶ σταθμοὶ τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως.
ἔστι δὲ ἄλλη πόλις ἀπέχουσα ὁκτὼ ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ
Βαβυλῶνος· Ἴς οὖνομα αὐτῇ. ἐνθα ἔστι ποταμὸς οὐ
μέγας· Ἴς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ οὖνομα. ἐσβάλλει δὲ οὐ-
τὸς ἐς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν τὸ ῥέεθρον. οὗτος ὢν
ὁ Ἴς ποταμὸς ἅμα τῷ ὕδατι θρόμβους ἀσφάλτου ἀνα-
διδόει πολλοὺς, ἐνθεν ἢ ἀσφαλτος ἐς τὸ ἐν Βαβυλῶνι
τεῖχος ἐκομίσθη. ἐτετείχιστο μὲν νυν ἡ Βαβυλὼν τρόπῳ 180
τοιῷδε, ἔστι δὲ δύο φάρσεα τῆς πόλιος. τὸ γὰρ μέσον
αὐτῆς ποταμὸς διέργει, τῷ οὖνομά ἐστι Εὐφράτης, ῥέει
δὲ ἐξ Ἀρμενίων, ἐὼν μέγας καὶ βαθὺς καὶ ταχύς· ἔξιεν
δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. τὸ ὢν δὴ τεῖχος
ἐκάτερον τοὺς ἀγκῶνας ἐς τὸν ποταμὸν ἐλήλαται· τὸ
δὲ ἀπὸ τούτου αἱ ἐπικαμπαὶ παρὰ χεῖλος ἐκάτερον τοῦ
ποταμοῦ αἵμασι πλύνθων ὁπτιῶν παρατείνει. τὸ δὲ
ἄστυ αὐτὸ ἐὼν πλήρες οἰκιέων τριωρόφων τε καὶ τε-
τρωρόφων κατατέμνεται τὰς ὁδοὺς ἰθείας, τὰς τε ἄλλας

καὶ τὰς ἐπικαρσίας τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐχούσας. κατὰ
 δὴ ὧν ἐκάστην ὁδὸν ἐν τῇ αἵμασιῇ τῇ παρὰ τὸν ποτα-
 μὸν πυλίδες ἐπῆσαν, ὅσαι περ αἱ λαῦραι, τοσαῦται ἀρι-
 θμὸν. ἦσαν δὲ καὶ αὗται χάλκεαι, φέρονσαι καὶ αὐταὶ
 181 ἐς αὐτὸν τὸν ποταμὸν. τοῦτο μὲν δὴ τὸ τεῖχος θώρηξ
 ἐστί, ἕτερον δὲ ἔσωθεν τεῖχος περιθέει, οὐ πολλῶ τεφ
 ἀσθενέστερον τοῦ ἑτέρου τεύχεος, στεινότερον δέ. ἐν
 δὲ φάρσει ἐκατέρῳ τῆς πόλιος ἐτετείχιστο ἐν μέσῳ ἐν
 τῷ μὲν τὰ βασιλῆα περιβόλῳ τε μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῷ,
 ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ Διὸς Βήλου ἱερὸν χαλκόπυλον, καὶ ἐς
 ἐμὲ ἔτι τοῦτο ἔόν, δύο σταδίων πάντη, ἔον τετράγωνον.
 ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱεροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδύμηται, στα-
 δίου καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος, καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ
 ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε, καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τούτῳ,
 μέχρι οὗ ὀκτὼ πύργων. ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξωθεν
 κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποιήται.
 μεσοῦντι δέ κεν τῆς ἀναβάσεώς ἐστι καταγωγὴ τε καὶ
 θῶκοι ἀμπαυστήριοι, ἐν τοῖσι κατίζοντες ἀμπαύονται
 οἱ ἀναβαίνοντες. ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ νηὸς ἔπεστι
 μέγας· ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κέεται εὖ ἐστρω-
 μένη καὶ οἱ τράπεζα παρακέεται χρυσῆ. ἄγαλμα δὲ
 οὐκ ἐνὶ οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον· οὐδὲ νύκτα οὐδεὶς
 ἐναυλίζεται ἀνθρώπων ὅτι μὴ γυνὴ μούνη τῶν ἐπιχω-
 ρίων, τὴν ἂν ὁ θεὸς ἔληται ἐκ πασέων, ὥς λέγουσι οἱ
 182 Χαλδαῖοι, ἐόντες ἱερεῖς τούτου τοῦ θεοῦ. φασὶ δὲ οἱ
 αὐτοὶ οὗτοι, ἔμοι μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, τὸν θεὸν
 αὐτὸν φοιτᾶν τε ἐς τὸν νηὸν καὶ ἀμπαύεσθαι ἐπὶ τῆς
 κλίνης, κατὰ περ ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι κατὰ τὸν
 αὐτὸν τρόπον, ὥς λέγουσι [οἱ] Αἰγύπτιοι (καὶ γὰρ δὴ
 ἐκεῖθι κοιμᾶται ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Θηβαίου γυνή, ἀμ-

φότεραι δὲ αὐται λέγονται ἀνδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὁμίλην φοιτᾶν), καὶ κατὰ περ ἐν Πατάροισι τῆς Λυκίης ἡ πρόμαντις τοῦ θεοῦ, ἐπεὶ γένηται· οὐ γὰρ ὧν αἰεὶ ἐστὶ χρηστήριον αὐτόθι· ἐπεὶ δὲ γένηται, τότε ὧν συγκατακληίεται τὰς νύκτας ἔσω ἐν τῷ νηῷ. ἔστι δὲ τοῦ ἐν 183 Βαβυλῶνι ἱεροῦ καὶ ἄλλος κάτω νηός, ἐνθα ἄγαλμα μέγα τοῦ Διὸς ἐνι κατήμενον χρύσειον, καὶ οἱ τράπεζα μεγάλη παρακέεται χρυσῇ καὶ τὸ βάθρον οἱ καὶ ὁ θρόνος χρυσεός ἐστι. καὶ ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι, ταλάντων ὀκτακοσίων χρυσίου πεποιεῖται ταῦτα. ἔξω δὲ τοῦ νηοῦ βωμός ἐστι χρύσεος. ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλος βωμός μέγας, ἐπ' οὗ θύεται τὰ τέλεια τῶν προβάτων· ἐπὶ γὰρ τοῦ χρυσεοῦ βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν ὅτι μὴ γαλαθηνὰ μοῦνα, ἐπὶ δὲ τοῦ μέγανος βωμοῦ καὶ καταγίξουσι λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα ἔτεος ἑκάστου οἱ Χαλδαῖοι τότε ἐπεὶ τὴν ὁρτὴν ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ· ἦν δὲ ἐν τῷ τεμένει τούτῳ ἔτι τὸν χρόνον ἐκεῖνον καὶ ἀνδριάς δυνάδεκα πηχέων χρύσεος στερεός. ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον, τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλδαιῶν, ταῦτα λέγω. τούτῳ τῷ ἀνδριάντι Δαρεῖος μὲν ὁ Ὑστάσπερος ἐπιβουλεύσας οὐκ ἐτόλμησε λαβεῖν, Ξέρξης δὲ ὁ Δαρείου ἔλαβε καὶ τὸν ἱερά ἀπέκτεινε ἀπαγορεύοντα μὴ κινεῖν τὸν ἀνδριάντα. τὸ μὲν δὴ ἱερὸν τοῦτο οὕτω κεκόσμηται, ἔστι δὲ καὶ ἰδία ἀναθήματα πολλά. τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μὲν κου καὶ 184 ἄλλοι ἐγένοντο βασιλεῖς, τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοις μνήμην ποιήσομαι, οἱ τὰ τείχεά τε ἐπεκόσμησαν καὶ τὰ ἱερά, ἐν δὲ δὴ καὶ γυναῖκες δύο· ἡ μὲν πρότερον ἄρξασα, τῆς ὕστερον γενεῇσι πέντε πρότερον γενομένη, τῇ οὐνομα ἦν Σεμίραμις, αὕτη μὲν ἀπεδέξατο χώματα ἀνὰ τὸ πεδίου ἐόντα ἀξιοθέητα· πρότερον δὲ ἑώθεε ὁ

185 ποταμὸς ἀνὰ τὸ πεδίον πᾶν πελαγίζειν· ἡ δὲ δὴ δεύτε-
 ρον γενομένη ταύτης βασιλεία, τῇ οὖνομα ἦν Νίτωκρις,
 αὕτη δὲ συνεταυτέρῃ γενομένη τῆς πρότερον ἀρξάσης
 τοῦτο μὲν μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ ἐγὼ ἀπηγήσομαι,
 τοῦτο δὲ τὴν Μήδων ὁρῶσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ
 ἀτρεμίζουσαν, ἀλλ' ἄλλα τε ἀραιοημένα ἄστεα αὐτοῖσι,
 ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νίνον, προεφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο
 μάλιστα. πρῶτα μὲν τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ῥέοντα
 πρότερον ἰθύν, ὃς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τοῦ-
 τον ἄνωθεν διώρυχας ὀρύξασα οὕτω δὴ τι ἐποίησε σκο-
 λιὸν ὥστε δὴ τρις ἐς τῶν τινα κωμέων τῶν ἐν τῇ Ἀσ-
 συρίῃ ἀπικνέεται ῥέων. τῇ δὲ κώμῃ οὖνομα ἐστὶ ἐς
 τὴν ἀπικνέεται ὁ Εὐφράτης Ἀρδέρικκα. καὶ νῦν οἱ
 ἂν κομίζονται ἀπὸ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα,
 καταπλέοντες τὸν Εὐφράτην ποταμὸν τρις τε ἐς τὴν
 αὐτὴν ταύτην κώμην παραγίνονται καὶ ἐν τρισὶ ἡμέ-
 ρησι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε, χῶμα δὲ παρέ-
 χωσε παρ' ἑκάτερον τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος ἄξιον θώ-
 ματος, μέγαθος καὶ ὕψος ὅσον τι ἐστί. κατύπερθε δὲ
 πολλῷ Βαβυλῶνος ὥρυσσε ἔλυτρον λίμνη, ὀλίγον τι
 παρατείνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς τὸ ὕδωρ
 αἰεὶ ὀρύσσουσα, εὖρος δὲ τὸ περίμετρον αὐτοῦ ποιεῦσα
 εἰκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων· τὸν δὲ ὀρυσσόμενον
 χοῦν ἐκ τούτου τοῦ ὀρύγματος ἀναισίμου παρὰ τὰ χεῖ-
 λεα τοῦ ποταμοῦ παραχέουσα. ἐπεῖτε δὲ οἱ ὀρώρυκτο,
 λίθους ἀγαγομένη κρηπίδα κύκλῳ περὶ αὐτὴν ἤλασε.
 ἐποίησε δὲ ἀμφοτέρω ταῦτα, τὸν τε ποταμὸν σκολιὸν καὶ
 τὸ ὄρυγμα πᾶν ἔλος, ὥς ὃ τε ποταμὸς βραδύτερος εἴη
 περὶ καμπὰς πολλὰς ἀγνύμενος, καὶ οἱ πλόοι ἔωσι σκο-
 λιοὶ ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἐκ τε τῶν πλόων ἐκδέχεται πε-

ρίοδος τῆς λίμνης μακρῇ. κατὰ τοῦτο δὲ ἐργάζετο τῆς
 χώρης τῇ αἰ̃ τε ἐσβολαὶ ᾗσαν καὶ τὰ σύντομα τῆς ἐκ
 Μῆδων ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι οἱ Μῆδοι ἐκμαν-
 θάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα. ταῦτα μὲν δὴ ἐκ βάθεος 186
 περιεβάλετο, τοιήνδε δὲ ἐξ αὐτῶν παρενθήκην ἐποιή-
 σατο. τῆς πόλιος ἐούσης δύο φαρσέων, τοῦ δὲ ποταμοῦ
 μέσον ἔχοντος, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων, ὅπως τις
 ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἐτέρου φάρσεος ἐς τοῦτερον διαβῆναι,
 χρῆν πλοῖον διαβαίνειν, καὶ ἦν, ὥς ἐγὼ δοκέω, ὀχληρὸν
 τοῦτο. αὕτη δὲ καὶ τοῦτο προεῖδε· ἐπεῖτε γὰρ ὥρυσσε
 τὸ ἔλντρον τῇ λίμνῃ, μνημόσυνον τότε ἄλλο ἀπὸ τοῦ
 αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο. ἐτάμνετο λίθους περιμήκεις, ὥς
 δὲ οἱ ᾗσαν οἱ λίθοι ἔτοιμοι καὶ τὸ χωρίον ὁρώοντο,
 ἐκτρέψασα τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον πᾶν ἐς τὸ ὥρυσσε
 χωρίον, ἐν ᾧ ἐπίμπλατο τοῦτο, ἐν τούτῳ ἀπεξηρασμέ-
 νου τοῦ ἀρχαίου ῥέεθρου τοῦτο μὲν τὰ χεῖλα τοῦ πο-
 ταμοῦ κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς καταβάσις τὰς ἐκ τῶν
 πυλίδων ἐς τὸν ποταμὸν φερούσας ἀνοικοδόμησε πλίν-
 θοισι ὁπτῆσι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ τείχεϊ, τοῦτο
 δὲ κατὰ μέσῃν κον μάλιστα τὴν πόλιν τοῖσι λίθοισι
 τοὺς ὥρυσσετο οἰκοδόμειε γέφυραν, θέουσα τοὺς λίθους
 σιδηρῷ τε καὶ μολύβδῳ. ἐπιτείνεσκε δὲ ἐπ' αὐτήν, ὅπως
 μὲν ἡμέρῃ γένοιτο, ξύλα τετράγωνα, ἐπ' ὧν τὴν διά-
 βασιν ἐποιεῦντο οἱ Βαβυλώνιοι· τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα
 ταῦτα ἀπαιρέεσκον τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ διαφοιτούντες
 τὰς νύκτας κλέπτοιεν παρ' ἀλλήλων. ὥς δὲ τό τε ὀρυ-
 χθὲν λίμνη πλήρης ἐγερόνεε ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ
 περὶ τὴν γέφυραν ἐκεκόσμητο, τὸν Εὐφράτην ποταμὸν
 ἐς τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξήγαγε· καὶ οὕτω
 τὸ ὀρυχθὲν ἔλος γενόμενον ἐς δέον ἐδόκει γεγονέναι

187 καὶ τοῖσι πολυήτῃσι γέφυρα ἦν κατεσκευασμένη. ἡ δ' αὐτὴ αὕτη βασιλεία καὶ ἀπάτην τοιήνδε τινὰ ἐμνηχανήσατο. ὑπὲρ τῶν μάλιστα λεωφόρων πυλέων τοῦ ἄστεος τάφον ἑωυτῇ κατεσκευάσατο μετέωρον ἐπιπολῆς αὐτέων τῶν πυλέων, ἐνεκόλαψε δὲ ἐς τὸν τάφον γράμματα λέγοντα τάδε· ΤΩΝ ΤΙΣ ἙΜΕΥ ἙΣΤΕΡΟΝ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ἮΝ ΣΠΑΝΙΣΗ· ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ἈΝΟΙΞΑΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ ΛΑΒΕΤΩ ὍΚΟΣ· Α ΒΟΤΛΕΤΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑ. ΜΗ ΜΕΝΤΟΙ ΓΕ ΜΗ ΣΠΑΝΙΣΑΣ ΓΕ ἈΛΛΩΣ ἈΝΟΙΞΗ. ὍΤ ΓΑΡ ἈΜΕΙΝΟΝ. οὗτος ὁ τάφος ἦν ἀκίνητος μέχρι οὗ ἐς Δαρείου περιήλθε ἡ βασιλιγῆ. Δαρεῖω δὲ καὶ δεινὸν ἐδόκεε εἶναι τῇσι πύλῃσι ταύτῃσι μηδὲν χοῦσθαι καὶ χρημάτων κειμένων καὶ αὐτῶν τῶν χρημάτων ἐπικαλεομένων μὴ οὐ λαβεῖν αὐτά. τῇσι δὲ πύλῃσι ταύτῃσι οὐδὲν ἐχρᾶτο τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ὑπὲρ κεφαλῆς οἱ ἐγίνετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι. ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον εὗρε χρήματα μὲν οὐ, τὸν δὲ νεκρὸν καὶ γράμματα λέγοντα τάδε. ἘΙ ΜΗ ἈΠΛΗΣΤΟΣ ΤΕ ἙΑΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ἈΙΣΧΡΟΚΕΡΔΗΣ, ὍΤΚ ἈΝ ΝΕΚΡΩΝ ΘΗΚΑΣ ἈΝΕΩΛΙΓΕΣ. αὕτη μὲν νυν ἡ βασιλεία τοιαύτη τις λέγεται γενέσθαι.

188 Ὁ δὲ δὴ Κύρος ἐπὶ ταύτης τῆς γυναικὸς τὸν παῖδα ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τοῦ πατρὸς τοῦ ἑωυτοῦ τοῦνομα Λαβυνήτου καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν. στρατεύεται δὲ δὴ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτίοισι εὖ ἐσκευασμένος ἐξ οἴκου καὶ προβάτοισι, καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἄγεται τοῦ παρὰ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μούνου πίνει βασιλεὺς καὶ ἄλλον οὐδενὸς ποταμοῦ. τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπεψημένον πολλὰ

κάρτα ἄμαξαι τετράκνυλοι ἡμιόνευαι κομίζουσai ἐν ἀγ-
 γηίοισι ἀργυρέοισι ἔπονται ὕκῃ ἂν ἐλαύνῃ ἐκάστοτε.
 ἐπεῖτε δὲ ὁ Κῦρος πορευόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγί- 189
 νετο ἐπὶ Γύνδῃ ποταμῷ, τοῦ αἱ μὲν πηγαὶ ἐν Ματιη-
 νοῖσι ὕρεσι, ῥέει δὲ διὰ Λαρδανέων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς ἕτερον
 ποταμὸν Τίγρην, ὁ δὲ παρὰ Ὠπιν πόλιν ῥέων ἐς τὴν
 Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοῖ, τοῦτον δὴ τὸν Γύνδην
 ποταμὸν ὥς διαβαίνειν ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος ἐόντα νηysi-
 πέρητον, ἐνθαυτὰ οἱ τῶν τις ἱρῶν ἵππων τῶν λευκῶν
 ὑπὸ ὕβριος ἐσβὰς ἐς τὸν ποταμὸν διαβαίνειν ἐπειρᾶτο,
 ὁ δὲ μιν συμψήσας ὑποβρύχιον οἰχώκεε φέρων. κάρτα
 τε δὴ ἐχάλεπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κῦρος τοῦτο ὑβρίσαντι
 καὶ οἱ ἐπηπείλησε οὕτω δὴ μιν ἀσθενέα ποιήσκειν ὥστε
 τοῦ λοιποῦ καὶ γυναικάς μιν εὐπετέως τὸ γόνυ οὐ βρε-
 χούσας διαβήσεσθαι. μετὰ δὲ τὴν ἀπειλὴν μετεῖς τὴν
 ἐπὶ Βαβυλῶνα στρατεύειν διαίρει τὴν στρατιὴν δίχα,
 διελὼν δὲ κατέτεινε σχοινοτενέας ὑποδέξας διώρυχας
 ὀγδώκοντα καὶ ἑκατὸν παρ' ἑκάτερον τὸ χεῖλος τοῦ
 Γύνδεω τετραμμένας πάντα τρόπον, διατάξας δὲ τὸν
 στρατὸν ὀρύσσειν ἐκέλευε. οἷα δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐργα-
 ζομένου ἦνετο μὲν τὸ ἔργον, ὅμως μέντοι τὴν θερείην
 πᾶσαν αὐτοῦ ταύτῃ διέτριψαν ἐργαζόμενοι. ὥς δὲ τὸν 190
 Γύνδην ποταμὸν ἐτίσατο Κῦρος ἐς τριηκοσίας καὶ ἐξή-
 κοντα διώρυχάς μιν διαλαβών, καὶ τὸ δεύτερον ἔαρ
 ὑπέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλαννε ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα. οἱ δὲ
 Βαβυλώνιοι ἐκστρατευσάμενοι ἔμενον αὐτόν. ἐπεὶ δὲ
 ἐγένετο ἐλαύνων ἀρχοῦ τῆς πόλιος, συνέβαλόν τε οἱ
 Βαβυλώνιοι καὶ ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ κατελήθησαν ἐς
 τὸ ἄστυ. οἷα δὲ ἐξεπιστάμενοι ἔτι πρότερον τὸν Κῦρον
 οὐκ ἀτρεμίζοντα, ἀλλ' ὀρῶντες αὐτὸν παντὶ ἔθνει ὁμοίως

ἐπιχειρούοντα, προεσάξαντο σιτία ἐτέων κάρτα πολλῶν. ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης οὐδένα, Κῦρος δὲ ἀπορίῃσι ἐνείχετο ἅτε χρόνον τε ἐργινομένου συχνοῦ ἀνωτέρω τε οὐδὲν τῶν πρηγμάτων προκοπο-
 191 μένων. εἴτε δὴ ὦν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο, εἴτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίηε δὴ τοιόνδε· τάξας τὴν στρατιὴν ἔπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ, τῇ ἐς τὴν πόλιν ἐσβάλλει, καὶ ὀπισθε αὐτῆς τῆς πόλιος τάξας ἐτέρους, τῇ ἐξιεῖ ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμός, προεῖπε τῷ στρατῷ, ὅταν διαβατὸν τὸ ῥέεθρον ἰδῶνται γενόμενον, εἰσῆναι ταύτῃ ἐς τὴν πόλιν. οὕτω τε δὴ τάξας καὶ κατὰ ταῦτα παραινέσας ἀπῆλυνε αὐτὸς σὺν τῷ ἀρχηγῷ τοῦ στρατοῦ. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην, τὰ περ ἢ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεία ἐποίησε κατὰ τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τὴν λίμνην, ἐποίηε καὶ ὁ Κῦρος ἕτερα τοιαῦτα· τὸν γὰρ ποταμὸν διώρυχι ἐσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην ἐοῦσαν ἔλος, τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον διαβατὸν εἶναι ἐποίησε ὑπονοστήσαντος τοῦ ποταμοῦ. γενομένου δὲ τούτου τοιούτου οἱ Πέρσαι οἱ περ ἐτετάχατο ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατὰ τὸ ῥέεθρον τοῦ Εὐφράτηω ποταμοῦ ὑπογενοσθηκότος ἀνδρὶ ὥς ἐς μέσον μηρὸν μάλιστα κη, κατὰ τοῦτο ἐσήμισαν ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μὲν νυν προεπύθοντο ἢ ἔμαθον οἱ Βαβυλώνιοι τὸ ἐκ τοῦ Κύρου ποιούμενον, οἱ δ' ἂν περιδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν διέφθειραν κάκιστα· κατακλήσαντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς τὸν ποταμὸν πυλίδας ἐχούσας καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὰς αἱμασιάς ἀναβάντες τὰς παρὰ τὰ χεῖλεα τοῦ ποταμοῦ ἐληλαμένας, ἔλαβον ἂν σφεας ὥς ἐν κύρτῃ. νῦν δὲ ἐξ ἀπροσδοκῆτος σφι παρέστησαν οἱ Πέρσαι. ὑπὸ δὲ μεγάρθεος τῆς πόλιος, ὥς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ

οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς πόλιος ἑαλωκότων τοὺς τὸ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλωνίων οὐ μανθά-
νειν ἑαλωκότας, ἀλλὰ (τυχεῖν γὰρ σφι ἐοῦσαν ὁρτὴν)
χορεύειν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐν εὐπαθείῃσι εἶναι,
ἐς ὃ δὴ καὶ τὸ κάρτα ἐπύθοντο. καὶ Βαβυλῶν μὲν
οὕτω τότε πρῶτον ἀραιήρητο.

Τὴν δὲ δύναμιν τῶν Βαβυλωνίων πολλοῖσι μὲν¹⁹²
καὶ ἄλλοισι δηλώσω ὅση τις ἐστί, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε.
βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ ἐς τροφὴν αὐτοῦ τε καὶ τῆς στρα-
τιῆς διαραιήρηται, πάρεξ τοῦ φόρου, γῆ πᾶσα ὅσης ἄρχει.
δωδεκά ὧν μηνῶν ἐόντων ἐς τὸν ἐνιαυτὸν τοὺς τέσσε-
ρας μῆνας τρέφει μιν ἡ Βαβυλωνίη χώρα, τοὺς δὲ ὀκτὼ
τῶν μηνῶν ἡ λοιπὴ πᾶσα Ἀσίῃ. οὕτω τριτημορίῃ ἡ
Ἀσσυρίη χώρα τῇ δυνάμει τῆς ἄλλης Ἀσίας. καὶ ἡ ἀρχὴ
τῆς χώρας ταύτης, τὴν οἱ Πέρσαι σατραπήν καλέουσι,
ἐστὶ ἀπασέων τῶν ἀρχέων πολλόν τι κρατίστη, ὅκου
Τριτανταίχμη τῷ Ἀρταβάξου ἐκ βασιλέος ἔχοντι τὸν
νομὸν τοῦτον ἀργυρίου μὲν προσήιε ἐκάστης ἡμέρης
ἀρτάβη μεστή (ἡ δὲ ἀρτάβη μέτρον ἐὼν Περσικὸν χωρεῖ
μεδίμνου Ἀττικοῦ πλέον χοῖνιξι τρισὶ Ἀττικῇσι), ἵπποι
δὲ οἱ αὐτοῦ ἦσαν ἰδίῃ, πάρεξ τῶν πολεμιστηρίων, οἱ
μὲν ἀναβαίνοντες τὰς θηλέας ὀκτακόσιοι, αἱ δὲ βαινό-
μεναι ἑξακισχίλια καὶ μύρια· ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος
τῶν ἐρσένων τούτων εἴκοσι ἵππους. κυνῶν δὲ Ἰνδικῶν
τοσοῦτο δὴ τι πλῆθος ἐτρέφετο ὥστε τέσσερες τῶν ἐν
τῷ πεδίῳ κῶμαι μεγάλαι, τῶν ἄλλων ἐοῦσαι ἀτελέες,
τοῖσι κυσὶ προσετετάχατο σιτία παρέχειν. τοιαῦτα μὲν
τῷ ἀρχοντι τῆς Βαβυλῶνος ὑπῆρχε ἐόντα. ἡ δὲ γῆ¹⁹³
τῶν Ἀσσυρίων ὕεται μὲν ὀλίγῳ, καὶ τὸ ἐκτρέφον τὴν
ρίζαν τοῦ σίτου ἐστὶ τοῦτο. ἀρδόμενον μέντοι ἐκ τοῦ

ποταμοῦ ἀδρύνεται τε τὸ λήιον καὶ παραγίνεται ὁ σῖτος, οὐ κατὰ περ ἐν Αἰγύπτῳ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐς τὰς ἀρούρας, ἀλλὰ χερσί τε καὶ κηλωνήοισι ἀρδόμενος. ἡ γὰρ Βαβυλωνίη χώρα πᾶσα, κατὰ περ ἡ Αἰγυπτίη, κατατέμνεται [ἐς] διώρυχας· καὶ ἡ μεγίστη τῶν διωρύχων ἐστὶ νηυσιπέρητος, πρὸς ἥλιον τετραμμένα τὸν χειμερινόν, ἐσέχει δὲ ἐς ἄλλον ποταμὸν ἐκ τοῦ Εὐφράτεω, ἐς τὸν Τίγρην, παρ' ὃν Νίνος πόλις οἰκητο. ἔστι δὲ χωρέων αὕτη πασέων μακρῷ ἀρίστη τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Διήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν. τὰ γὰρ δὴ ἄλλα δένδρεα οὐδὲ πειράται ἀρχὴν φέρειν, οὔτε συκῆν οὔτε ἄμπελον οὔτε ἐλαίην. τὸν δὲ τῆς Διήμητρος καρπὸν ὧδε ἀγαθὴ ἐκφέρειν ἐστὶ ὥστε ἐπὶ διηκόσια μὲν τὸ παράπαν ἀποδιδοῖ, ἐπεὰν δὲ ἄριστα αὕτῃ ἔων τῆς ἐνεΐκῃ, ἐπὶ τριηκόσια ἐκφέρει. τὰ δὲ φύλλα αὐτόθι τῶν τε πυρῶν καὶ τῶν κριθέων τὸ πλάτος γίνεται τεσσέρων εὐπετέως δακτύλων. ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρον μέγαθος γίνεται, ἔξεπιστάμενος μνήμην οὐ ποιήσομαι, εὖ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώραν καὶ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα ἐς ἀπιστίην πολλὴν ἀπίκται. χρέωνται δὲ οὐδὲν ἐλαίῳ, ἀλλ' ἐκ τῶν σησάμων ποιεῦνται. εἰσὶ δὲ σφι φοίνικες πεφυκότες ἀνὰ πᾶν τὸ πεδίον, οἱ πλεῦνες αὐτῶν καρποφόροι, ἐκ τῶν καὶ σιτία καὶ οἶνον καὶ μέλι ποιεῦνται· τοὺς συκῆων τρόπον θεραπεύουσι τὰ τε ἄλλα καὶ φοινίκων τοὺς ἔρσενας Ἕλληνες καλέουσι, τούτων τὸν καρπὸν περιδέουσι τῆσι βαλανηφόροις τῶν φοινίκων, ἵνα πεπαίνῃ τέ σφι ὁ ψῆν τὴν βάλανον ἐσδύνων καὶ μὴ ἀπορρήξῃ ὁ καρπὸς τοῦ φοίνικος· ψῆνας γὰρ δὴ φέρουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες, κατὰ περ οἱ ὅλυν-

θοι. τὸ δὲ ἀπάντων θῶμα μέγιστόν μοι ἐστὶ τῶν ταύτῃ 194
 μετὰ γε αὐτὴν τὴν πόλιν, ἔρχομαι φράσων. τὰ πλοῖα
 αὐτοῖσιν ἐστὶ τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν
 Βαβυλῶνα ἔοντα κυκλοτερέα πάντα σκύτινα· ἐπεὶ γὰρ
 ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι τοῖσι κατύπερθε Ἀσσυρίων οἰκη-
 μένοισι νομέας ἰτέης ταμόμενοι ποιήσονται, περιτεί-
 νουσι τούτοισι διφθέρας στεγαστρίδας ἔξωθεν ἐδάφους
 τρόπον, οὔτε πρύμνην ἀποκρίνοντες οὔτε προῤῥην συνά-
 ροντες, ἀλλ' ἀσπίδος τρόπον κυκλοτερέα ποιήσαντες καὶ
 καλάμης πλήσαντες πᾶν τὸ πλοῖον τοῦτο ἀπιεῖσι κατὰ
 τὸν ποταμὸν φέρεσθαι, φορτίων πλήσαντες· μάλιστα δὲ
 βίκους φοινικηίους κατάγουσι οἴνου πλέους. ἰθύνεται
 δὲ ὑπὸ τε δύο πλήκτρων καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἑστέω-
 των, καὶ ὁ μὲν ἔσω ἔλκει τὸ πλήκτρον, ὁ δὲ ἔξω ὠθέει.
 ποιεῖται δὲ καὶ κάρτα μεγάλα ταῦτα τὰ πλοῖα καὶ ἐλάσσω·
 τὰ δὲ μέγιστα αὐτῶν καὶ πεντακισχιλίων ταλάντων ρόμον
 ἔχει. ἐν ἑκάστῳ δὲ πλοίῳ ὄνος ζῶδες ἕνεστι, ἐν δὲ τοῖσι
 μέεσσι πλεῦνες. ἐπεὶ δὲ ὦν ἀπίκωνται πλέοντες ἐς τὴν
 Βαβυλῶνα καὶ διαθέωνται τὸν φόρτον, νομέας μὲν τοῦ
 πλοίου καὶ τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπ' ὧν ἐκήρυξαν, τὰς
 δὲ διφθέρας ἐπισάξαντες ἐπὶ τοὺς ὄνους ἀπελαύνουσι
 ἐς τοὺς Ἀρμενίους. ἀνὰ τὸν ποταμὸν γὰρ δὴ οὐκ οἶά
 τέ ἐστι πλέειν οὐδενὶ τρόπῳ ὑπὸ τάχεος τοῦ ποταμοῦ·
 διὰ γὰρ ταῦτα καὶ οὐκ ἐκ ξύλων ποιεῦνται τὰ πλοῖα
 ἀλλ' ἐκ διφθερέων. ἐπεὶ δὲ τοὺς ὄνους ἐλαύνοντες
 ἀπίκωνται ὀπίσω ἐς τοὺς Ἀρμενίους, ἄλλα τρόπῳ τῷ
 αὐτῷ ποιεῦνται πλοῖα. τὰ μὲν δὴ πλοῖα αὐτοῖσιν ἐστὶ 195
 τοιαῦτα, ἐσθῆτι δὲ τοιῇδε χρέωνται, κιθῶνι ποδηνεκῇ
 λινέῳ· καὶ ἐπὶ τοῦτον ἄλλον εἰρίμεον κιθῶνα ἐπενδύνει
 καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβαλλόμενος, ὑποδήματα ἔχων

ἐπιχώρια, παραπλήσια τῇσι Βοιωτίῃσι ἐμβάσι. κομῶντες δὲ τὰς κεφαλὰς μίτρησι ἀναδέονται, μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα. σφρηγίδα δὲ ἕκαστος ἔχει καὶ σκῆπτρον χειροποίητον· ἐπ' ἑκάστῳ δὲ σκῆπτρῳ ἔπεστι πεποιημένον ἢ μῆλον ἢ ῥόδον ἢ κρίνον ἢ αἰετὸς ἢ ἄλλο τι· ἄνευ γὰρ ἐπισήμου οὐ σφι νόμος ἐστὶ ἔχειν σκῆπτρον. αὕτη μὲν δὴ σφι ἄρτησις περὶ τὸ σῶμά ἐστι, νόμοι δὲ αὐτοῖσι
 196 ὧδε κατεστάσι· ὁ μὲν σοφώτατος ὧδε κατὰ γνώμην τὴν ἡμετέραν, τῷ καὶ Ἰλλυριῶν Ἐνετοὺς πυνθάνομαι χρᾶσθαι. κατὰ κώμας ἑκάστας ἅπαξ τοῦ ἔτους ἑκάστου ἐποιέετο τάδε. ὥς ἂν αἱ παρθέναι γινοίατο γάμων ὠραῖαι, ταύτας ὅπως συναγάγοιεν πάσας, ἐς ἓν χωρίον ἐσάγεσκον ἀλέας, πέριξ δὲ αὐτὰς ἴστατο ὄμιλος ἀνδρῶν. ἀνιστὰς δὲ κατὰ μίαν ἑκάστην κῆρυξ πωλέεσκε, πρῶτα μὲν τὴν εὐειδεστάτην ἐκ πασέων, μετὰ δέ, ὅπως αὕτη εὐροῦσα πολλὸν χρυσίου πρηθείη, ἄλλην ἀνεκίρυσσε ἢ μετ' ἐκείνην ἔσκε εὐειδεστάτη. ἐπωλέοντο δὲ ἐπὶ συνοικίῃσι. ὅσοι μὲν δὴ ἔσκον εὐδαίμονες τῶν Βαβυλωνίων ἐπίγαμοι, ὑπερβάλλοντες ἀλλήλους ἐξωνέοντο τὰς καλλιστενούσας· ὅσοι δὲ τοῦ δήμου ἔσκον ἐπίγαμοι, οὗτοι δὲ εἶδος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρηστοῦ, οἱ δ' ἂν χρήματά τε καὶ αἰσχίονας παρθένους ἐλάμβανον. ὥς γὰρ δὴ διεξέλθοι ὁ κῆρυξ πωλέων τὰς εὐειδεστάτας τῶν παρθένων, ἀνίστη ἂν τὴν ἀμορφεστάτην ἢ εἰ τις αὐτέων ἔμπηρος ᾗν, καὶ ταύτην ἀνεκίρυσσε, ὅστις θέλοι ἐλάχιστον χρυσίου λαβὼν συνοικέειν αὐτῇ, ἐς δ' τῷ τὸ ἐλάχιστον ὑπισταμένῳ προσέκειτο· τὸ δὲ ἂν χρυσίου ἐγίνετο ἀπὸ τῶν εὐειδέων παρθένων, καὶ οὕτω αἱ εὐμορφοὶ τὰς ἀμόρφους καὶ ἐμπήρους ἐξεδίδουσιν. ἐκδοῦναι δὲ τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα ὅτεω βούλοιτο ἕκαστος

οὐκ ἔζην οὐδὲ ἄνευ ἐγγυητέω ἀπαγαγέσθαι τὴν παρ-
 θένον προιάμενον, ἀλλ' ἐγγυητὰς χρῆν καταστήσαντα ἢ
 μὲν συνοικήσειν αὐτῇ, οὕτω ἀπάγεσθαι· εἰ δὲ μὴ συμ-
 φεροίατο, ἀποφέρειν τὸ χρυσίον ἔκειτο νόμος. ἔζην δὲ
 καὶ ἔξ ἄλλης ἐλθόντα κώμης τὸν βουλόμενον ὠνέεσθαι.
 ὁ μὲν νυν κάλλιστος νόμος οὗτός σφι ἦν, οὐ μέντοι
 νῦν γε διετέλεσε ἑὼν, ἄλλο δέ τι ἐξευρήκασι νεωστὶ
 γενέσθαι, [ἵνα μὴ ἀδικοῖεν αὐτὰς μηδ' ἐς ἑτέραν πόλιν
 ἄγωνται]. ἐπεῖτε γὰρ ἁλόντες ἐκακώθησαν καὶ οἴκο-
 φθορήθησαν, πᾶς τις τοῦ δήμου βίου σπανίζων κατα-
 πορνεύει τὰ θήλεα τέκνα. δεύτερος δὲ σοφίῃ ὅδε ἄλλος 197
 σφι νόμος κατέστηκε. τοὺς κάμνοντας ἐς τὴν ἀγορὴν
 ἐκφορέουσι· οὐ γὰρ δὴ χρέωνται ἰητροῖσι. προσιόντες
 ὦν πρὸς τὸν κάμνοντα συμβουλεύουσι περὶ τῆς νοῦσον,
 εἰ τις καὶ αὐτὸς τοιοῦτο ἔπαθε ὁκοῖον ἂν ἔχη ὁ
 κάμνων ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα· ταῦτα προσιόντες συμ-
 βουλεύουσι καὶ παραινέουσι ἥσσω αὐτὸς ποιήσας ἐξέ-
 φυγε ὁμοίην νοῦσον ἢ ἄλλον εἶδε ἐκφυγόντα. σιγῇ δὲ
 παρεξελθεῖν τὸν κάμνοντα οὐ σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν ἐπεί-
 ρηται ἥντινα νοῦσον ἔχει. ταφαὶ δὲ σφι ἐν μέλιτι, 198
 θρήνοι δὲ παραπλήσιοι τοῖσι ἐν Αἰγύπτῳ. ὁσάκις δ'
 ἂν μιχθῇ γυναικὶ τῇ ἑωυτοῦ ἀνὴρ Βαβυλώνιος, περὶ
 θυμίσμα καταγιζόμενον ἵζει, ἑτέρωθι δὲ ἡ γυνὴ τῶντο
 τοῦτο ποιεῖ. ὄρθρου δὲ γενομένου λούνται καὶ ἀμ-
 φύτεροι· ἄργεος γὰρ οὐδενὸς ἄψονται πρὶν ἂν λού-
 σονται. ταῦτά δὲ ταῦτα καὶ Ἀράβιοι ποιεῦσι. ὁ δὲ δὴ 199
 αἰσχιστος τῶν νόμων ἐστὶ τοῖσι Βαβυλωνίοισι ὅδε. δεῖ
 πᾶσαν γυναῖκα ἐπιχωρίην ἰσομένην ἐς ἱρὸν Ἀφροδίτης
 ἅπαξ ἐν τῇ ξόῃ μιχθῆναι ἀνδρὶ ξείνῳ. πολλὰ δὲ καὶ
 οὐκ ἀξιεύμεναι ἀναμίσγεσθαι τῇσι ἄλλῃσι οἷα πλούτῳ

ὑπερφρονέουσai, ἐπὶ ζευγέων ἐν καμάρῃσι ἐλάσασαι
 πρὸς τὸ ἱρὸν ἐστᾶσι, θεραπήνῃ δέ σφι ὕπισθε ἔπεται
 πολλή. αἱ δὲ πλεῦνες ποιεῦσι ὧδε· ἐν τεμένει Ἀφρο-
 δίτης κατέαται στέφανον περὶ τῇσι κεφαλῇσι ἔχουσαι
 θώμιγγος πολλαὶ γυναῖκες. αἱ μὲν γὰρ προσέρχονται,
 αἱ δὲ ἀπέρχονται. σχοινοτενέες δὲ διέξοδοι πάντα τρόπον
 ὁδῶν ἔχουσι διὰ τῶν γυναικῶν, δι' ὧν οἱ ξεῖνοι διεξ-
 ιόντες ἐκλέγονται. ἐνθα ἐπεὶ ἰζηται γυνή, οὐ πρό-
 τερον ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία ἢ τίς οἱ ξείνων ἀρ-
 γύριον ἐμβαλὼν ἐς τὰ γούνατα μιχθῇ ἔξω τοῦ ἱροῦ.
 ἐμβαλόντα δὲ δεῖ εἰπεῖν τοσόνδε· Ἐπικαλέω τοι τὴν
 θεὸν Μύλιττα. Μύλιττα δὲ καλέουσι τὴν Ἀφροδίτην
 Ἀσσύριοι. τὸ δὲ ἀργύριον μέγαθός ἐστι ὅσον ὦν· οὐ
 γὰρ μὴ ἀπώσεται· οὐ γὰρ οἱ θέμις ἐστί· γίνεται γὰρ
 ἱρὸν τοῦτο τὸ ἀργύριον. τῷ δὲ πρώτῳ ἐμβαλόντι ἔπεται
 οὐδὲ ἀποδοκιμᾶ οὐδένα. ἐπεὶ δὲ μιχθῇ, ἀποσιωσα-
 μένη τῇ θεῷ ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία, καὶ τῷπὸ τούτου
 οὐκ οὕτω μέγα τί οἱ δώσεις ὥς μιν λάμψαι. ὅσαι μὲν νυν
 εἰδὲός τε ἐπαμμέναι εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ ἀπαλλάσ-
 σονται, ὅσαι δὲ ἄμορφοι αὐτέων εἰσὶ, χρόνον πολλὸν
 προσμένουσι οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπληῆσαι· καὶ γὰρ
 τριέτεα καὶ τετραέτεα μετεξέτεραι χρόνον μένουσι. ἐνιαχῇ
 δὲ καὶ τῆς Κύπρου ἐστὶ παραπλήσιος τούτῳ νόμος.

- 200 Νόμοι μὲν δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι οὗτοι κατεστᾶσι,
 εἰσὶ δὲ αὐτῶν πατριαὶ τρεῖς αἱ οὐδὲν ἕλλο σιτέονται
 εἰ μὴ ἰχθυῶς μούνον, τοὺς ἐπεῖτε ἂν θηρεύσαντες αὐ-
 ῆνωσι πρὸς ἥλιον, ποιεῦσι τάδε· ἐσβάλλουσι ἐς ὄλμον
 καὶ λήναντες ὑπέροισι σῶσι διὰ σινδόνοσ· καὶ ὅς μὲν
 ἂν βούληται αὐτῶν ἅτε μᾶζαν μαζάμενος ἔχει, ὁ δὲ
 ἄρτου τρόπον ὀπτήσας.

Ὡς δὲ τῷ Κύρῳ καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος κατέργαστο, 201
ἐπεθύμησε Μασσαγέτας ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. τὸ δὲ
ἔθνος τοῦτο καὶ μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἄλκιμον, οἴκη-
μένον δὲ πρὸς ἡῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολάς, πέρην τοῦ
Ἀράξεω ποταμοῦ, ἀντίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. εἰσὶ
δὲ οὔτινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι.
ὁ δὲ Ἀράξης λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσων εἶναι τοῦ 202
Ἰστροῦ. νήσους δὲ ἐν αὐτῷ Λέσβῳ μεγάλα παραπλη-
σίας συχνὰς φασὶ εἶναι, ἐν δὲ αὐτῇσι ἀνθρώπους οἵ
σιτεύονται μὲν ῥίζας τὸ θέρος ὀρύσσοντες παντοίας, καρ-
ποὺς δὲ ἀπὸ δεινδρέων ἐξευρημένους σφι ἐς φορβὴν
κατατίθεσθαι ὠραίους καὶ τούτους σιτέεσθαι τὴν χει-
μερινήν· ἄλλα δέ σφι ἐξευρῆσθαι δένδρεα καρποὺς
τοιούσδε τινὰς φέροντα, τοὺς ἐπείτε ἂν ἐς τὴν αὐτὴν συν-
έλθωσι κατὰ εἰλας καὶ πῦρ ἀνακαύσονται κύκλῳ
περιζομένους ἐπιβάλλειν ἐπὶ τὸ πῦρ, ὁσφραινομένους
δὲ καταριζομένου τοῦ καρποῦ τοῦ ἐπιβαλλομένου μεθύ-
σκεσθαι τῇ ὁσμῇ κατὰ περ Ἑλλήνας τῷ οἴνῳ, πλεῖνος
δὲ ἐπιβαλλομένου τοῦ καρποῦ μᾶλλον μεθύσκεσθαι, ἐς
ὃ ἐς ὕρρησίν τε ἀνίστασθαι καὶ ἐς ἁοιδὴν ἀπικνέεσθαι.
τούτων μὲν αὕτη λέγεται δίαίτα εἶναι. ὁ δὲ Ἀράξης
ποταμὸς ῥέει μὲν ἐκ Ματινηῶν, ὅθεν περ ὁ Γύνδης,
τὸν ἐς τὰς διώρυγας τὰς ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας
διέλαβε ὁ Κύρος, στόμασι δὲ ἐξερεύγεται τεσσαράκοντα,
τῶν τὰ πάντα πλὴν ἑνὸς ἐς ἑλέα τε καὶ τενάγεια ἐκ-
διδόι, ἐν τοῖσι ἀνθρώπους κατοικῆσθαι λέγουσι ἰχθύς
ὠμοὺς σιτεομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φω-
κέων δέρμασι. τὸ δὲ ἐν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξεω
ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπίην θάλασσαν. ἡ δὲ
Κασπία θάλασσά ἐστι ἐπ' ἑωυτῆς, οὐ συμμίσγουσα τῇ

έτέρη θαλάσση. τὴν μὲν γὰρ Ἕλληνες ναυτίλλονται
 πᾶσαν καὶ ἡ ἔξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεο-
 203 μένη καὶ ἡ Ἐρυθρὴ μία ἐοῦσα τυγχάνει. ἡ δὲ Κασπίη
 ἐστὶ έτέρη ἐπ' ἑωυτῆς, ἐοῦσα μῆκος μὲν πλόου εἰρεσῆι
 χρωμένῳ πεντεκαίδεκα ἡμερέων, εὖρος δέ, τῇ εὐρυτάτῃ
 ἐστὶ αὐτῇ ἑωυτῆς, ὀκτὼ ἡμερέων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν
 ἐσπέρην φέροντα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Καύκασος
 παρατείνει, ἐὼν ὁρέων καὶ πλήθει μέγιστον καὶ μεγάθει
 ὑψηλότατον. ἔθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα
 ἐν ἑωυτῷ ἔχει ὁ Καύκασος, τὰ πολλὰ πάντα ἀπ' ὕλης
 ἀγροῆς ζῶοντα. ἐν τοῖσι καὶ δένδρεα φύλλα τοιῆσδε
 ἰδέης παρεχόμενα εἶναι λέγεται, τὰ τρίβοντάς τε καὶ
 παραμίγοντας ὕδωρ ζῶα ἑωυτοῖσι ἐς τὴν ἐσθῆτα ἐγγρά-
 φειν· τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐκπλύνεσθαι, ἀλλὰ συγκαταγνῶ-
 σκειν τῷ ἄλλῳ εἰρίῳ κατὰ περ ἐνυφανθέντα ἀρχήν, μίξιν
 δὲ τούτων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανέα κατὰ περ τοῖσι
 προβάτοισι.

204 Τὰ μὲν δὴ πρὸς ἐσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς
 Κασπίης καλεομένης ὁ Καύκασος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς
 ἡῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα πεδίου ἐκδέκεται πλήθος
 ἄπειρον ἐς ἄποψιν. τοῦ ᾧν δὴ πεδίου τούτου τοῦ με-
 γάλου οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν μετέχουσι οἱ Μασσαγέται,
 ἐπ' οὓς ὁ Κῦρος ἔσχε προθυμίην στρατεύσασθαι· πολλὰ
 τε γὰρ μιν καὶ μεγάλα τὰ ἐπαείροντα καὶ ἐποτρύνοντα
 ἦν, πρῶτον μὲν ἡ γένεσις, τὸ δοκέειν πλείον τι εἶναι
 ἀνθρώπων, δευτέρα δὲ ἡ εὐτυχία ἡ κατὰ τοὺς πολέμους
 γινομένη· ὅκη γὰρ ἰθύσεις στρατεύεσθαι Κῦρος, ἀμή-
 205 χανον ἦν ἐκεῖνο τὸ ἔθνος διαφυγεῖν. ἦν δὲ τοῦ ἀνδρός
 ἀποθανόντος γυνὴ τῶν Μασσαγετέων βασίλεια· Τόμυρις
 οἱ ἦν οὖνομα. ταύτην πέμπων ὁ Κῦρος ἐμνάτο τῷ

λόγῳ, [θέλων γυναικα ἦν ἔχειν.] ἡ δὲ Τόμυρις, συνειῶσα οὐκ αὐτὴν μιν μυνόμενον ἀλλὰ τὴν Μασσαγετέων βασι-
 λήην, ἀπείπατο τὴν πρόσοδον. Κῦρος δὲ μετὰ τοῦτο,
 ὥς οἱ δόλῳ οὐ προεχώρει, ἐλάσας ἐπὶ τὸν Ἀράξα ἐποιέετο
 ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας στρατήην, γεφύ-
 ρας τε ξευγνύων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ διάβασιν τῷ στρατῷ
 καὶ πύργους ἐπὶ πλοίων τῶν διαπορθμευόντων τὸν
 ποταμὸν οἰκοδομώμενος. ἔχοντι δὲ οἱ τοῦτον τὸν 206
 πόνον πέμψασα ἡ Τόμυρις κήρυκα ἔλεγε τάδε· ὦ βασι-
 λεῦ Μήδων, παῦσαι σπεύδων τὰ σπεύδεις· οὐ γὰρ ἂν
 εἰδείης εἰ τοι ἐς καιρὸν ἔσται ταῦτα τελεόμενα· παν-
 σάμενος δὲ βασίλευε τῶν σεωυτοῦ καὶ ἡμέας ἀνέχευ
 ὁρέων ἄρχοντας τῶν περ ἄρχομεν. οὐκ ὦν ἐθελήσεις
 ὑποθήκησι τησίδε χρᾶσθαι, ἀλλὰ πάντως μᾶλλον ἢ δι'
 ἡσυχίης εἶναι· σὺ δὲ εἰ μέγας προθυμέαι Μασσα-
 γετέων πειρηθῆναι, φέρε, μόχθον μὲν τὸν ἔχεις ξευ-
 γνύς τὸν ποταμὸν ἄπες, σὺ δὲ ἡμέων ἀναχωρησάντων
 ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τριῶν ἡμερέων ὁδὸν διάβαινε ἐς τὴν
 ἡμετέραν. εἰ δ' ἡμέας βούλει ἐσδέξασθαι μᾶλλον ἐς
 τὴν ὑμετέραν, σὺ τῶντ' οὗτο ποίεε. ταῦτα δὲ ἀκού-
 σας ὁ Κῦρος συνεκάλεσε Περσέων τοὺς πρώτους, συν-
 αείρας δὲ τοὺτους ἐς μέσον σφι προετίθει τὸ πρήγμα,
 συμβουλευόμενος ὁκότερα ποιέη. τῶν δὲ κατὰ τῶντ'
 αἰ γινῶμαι συνεξέπιπτον κελευόντων ἐσδέκεσθαι Τόμυριν
 τε καὶ τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐς τὴν χώραν. παρεὼν δὲ 207
 καὶ μεμφόμενος τὴν γνώμην ταύτην Κροῖσος ὁ Λυδὸς
 ἀπεδείκνυτο ἐναντίην τῇ προκειμένῃ γνώμῃ, λέγων τάδε·
 ὦ βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ πρότερόν τοι ὅτι ἐπεὶ με
 Ζεὺς ἔδωκέ τοι, τὸ ἂν ὁρέω σφάλμα ἔδ' οἴκῳ τῷ σῷ,
 κατὰ δύναμιν ἀποτρέψειν. τὰ δέ μοι παθήματα [τὰ]

εόντα ἀχάρिता μαθήματα γέγονε. εἰ μὲν ἀθάνατος
 δοκέεις εἶναι καὶ στρατιῆς τοιαύτης ἄρχειν, οὐδὲν ἂν
 εἴη πρῆγμα γνώμας ἐμὲ σοὶ ἀποφαίνεσθαι· εἰ δ' ἔγνω-
 κας ὅτι ἄνθρωπος καὶ σὺ εἶς καὶ ἑτέρων τοιῶνδε ἄρχεις,
 ἐκεῖνο πρῶτον μάθε ὥς κύκλος τῶν ἀνθρωπηίων ἐστὶ
 πρηγμαίων, περιφερόμενος δὲ οὐκ ἔῃ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς
 εὐτυχέειν. ἤδη ὦν ἔχω γνώμην περὶ τοῦ προκειμένου
 πρηγματος τὰ ἐμπαλιν ἢ οὗτοι. εἰ γὰρ ἐθέλησομεν
 ἐσδέξασθαι τοὺς πολεμίους ἐς τὴν χώραν, ὅδε τοι ἐν
 αὐτῷ κίνδυνος ἐνι· ἐσωθεῖς μὲν προσαπολλύεις πᾶσαν
 τὴν ἀρχήν· δῆλα γὰρ δὴ ὅτι νικῶντες Μασσαγέται οὐ
 τὸ ὀπίσω φεύξονται ἀλλ' ἐπ' ἀρχὰς τὰς σὰς ἐλῶσι.
 νικῶν δὲ οὐ νικᾷς τοσοῦτο ὅσον εἰ διαβὰς ἐς τὴν ἐκεί-
 νων νικῶν Μασσαγέτας ἔποιο φεύγουσι· τῶντ' ὅτι γὰρ
 ἀντιθήσω ἐκείνῳ, ὅτι νικήσας τοὺς ἀντιουμένους ἐλᾷς
 ἰθὺ τῆς ἀρχῆς τῆς Τομύριος. χωρὶς τε τοῦ ἀπηγημένου
 αἰσχροῦ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν Κύρῳ γε τὸν Καμβύσειω
 γυναικὶ εἰξάντα ὑποχωρῆσαι τῆς χώρας. νῦν ὦν μοι
 δοκεῖ διαβάντας προελθεῖν ὅσον ἂν ἐκεῖνοι ὑπεξίωσι,
 ἐνθεῦτεν δὲ τάδε ποιεῦντας πειρᾶσθαι ἐκείνων περι-
 γίνεσθαι. ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ
 ἀγαθῶν τε Περσικῶν ἄπειροι καὶ καλῶν μεγάλων ἀπα-
 θέες. τούτοισι ὦν τοῖσι ἀνδράσι τῶν προβάτων ἀφει-
 δέως πολλὰ κατακόψαντας καὶ σκευάσαντας προθελίαι
 ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ ἡμετέρῳ δαῖτα, πρὸς δὲ καὶ
 κρητῆρας ἀφειδέως οἶνον ἀκρήτου καὶ σιτία παντοῖα·
 ποιήσαντας δὲ ταῦτα, ὑπολιπομένους τῆς στρατιῆς
 τὸ φλαυρότατον, τοὺς λοιποὺς αὐτὶς ἐξαναχωρέειν
 ἐπὶ τὸν ποταμόν. ἦν γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ ἀμάρτω,
 κείνοι ἰδόμενοι ἀγαθὰ πολλὰ τρέφονται τε πρὸς

αὐτὰ καὶ ἡμῖν τὸ ἐνθεῦτεν λείπεται ἀπόδεξις ἔργων
μεγάλων.

Γινώμαι μὲν αὐται συνέστασαν, Κῦρος δὲ μετεῖς τὴν 208
προτέρην γνώμην, τὴν Κροΐσου δὲ ἐλόμενος προηγό-
ρευε Τομύρι ἐξαναχωρεῖν ὥς αὐτοῦ διαβησομένου ἐπ'
ἐκείνην. ἡ μὲν δὴ ἐξανεχώρεε κατὰ ὑπέσχετο πρῶτα.
Κῦρος δὲ Κροΐσον ἐς τὰς χεῖρας ἐσθεῖς τῷ ἑωυτοῦ
παιδί Καμβύσῃ, τῷ περ τὴν βασιληίην ἐδίδου, καὶ
πολλὰ ἐντειλάμενός οἱ τιμᾶν τε αὐτὸν καὶ εὖ ποιέειν,
ἣν ἡ διάβασις ἡ ἐπὶ Μασσαγέτας μὴ ὀρθωθῇ, ταῦτα
ἐντειλάμενος καὶ ἀποστείλας τούτους ἐς Πέρσας αὐτὸς
διέβαινε τὸν ποταμὸν καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ. ἐπεῖτε δὲ 209
ἐπεραιώθη τὸν Ἀράξεα, νυκτὸς ἐπελθούσης εἶδε ὕψιν
εὐδῶν ἐν τῶν Μασσαγετέων τῇ χώρῃ τοιγύνη· ἐδόκεε
ὁ Κῦρος ἐν τῷ ὑπὸν ὄρᾶν τῶν Ὑστάσπερος παίδων τὸν
πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας καὶ τούτων
τῇ μὲν τὴν Ἀσίην, τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν.
Ὑστάσπερ δὲ τῷ Ἀρσάμεος, ἔοντι ἀνδρὶ Ἀχαιμενίδῃ,
ἦν τῶν παίδων Δαρεῖος πρεσβύτατος, ἔων τότε ἡλικίην
ἐς εἰκοσὶ κου μάλιστα ἔτεα, καὶ οὗτος κατελέλειπτο ἐν
Πέρσῃ· οὐ γὰρ εἶχε κω ἡλικίην στρατεύεσθαι. ἐπεὶ
ὦν δὴ ἐξηγέρθη ὁ Κῦρος, ἐδίδου λόγον ἑωυτῷ περὶ
τῆς ὕψιος. ὥς δὲ οἱ ἐδόκεε μεγάλη εἶναι ἡ ὕψις, κα-
λέσας Ὑστάσπεα καὶ ἀπολαβὼν μόνον εἶπε· Ὑστάσπες,
παῖς σὸς ἐπιβουλεύων ἐμοί τε καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἑάλωκε·
ὥς δὲ ταῦτα ἀτρεκέως οἶδα, ἐγὼ σημανέω. ἐμεῦ θεοὶ
κῆδονται καὶ μοι πάντα προδεικνύουσιν τὰ ἐπιφερό-
μενα· ἤδη ὦν ἐν τῇ παροικομένῃ νυκτὶ εὐδῶν εἶδον
τῶν σὼν παίδων τὸν πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων
πτέρυγας καὶ τούτων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην, τῇ δὲ τὴν

Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. οὐκ ὦν ἔστι μηχανὴ ἀπὸ τῆς
 ὄψιος ταύτης οὐδεμίᾳ τὸ μὴ ἐκεῖνον ἐπιβουλεύειν ἐμοί.
 σὺ τοίνυν τὴν ταχίστην πορεύεο ὀπίσω ἐς Πέρσας καὶ
 ποίεε ὅπως, ἐπεὰν ἐγὼ τάδε καταστρεψάμενος ἔλθω
 210 ἐκεῖ, ὥς μοι καταστήσεις τὸν παῖδα ἐς ἔλεγχον. Κῦρος
 μὲν δοκέων οἱ Ἀρεῖον ἐπιβουλεύειν ἔλεγε τάδε· τῷ δὲ
 ὁ δαίμων προέφαινε ὥς αὐτὸς μὲν τελευτήσῃεν αὐτοῦ
 ταύτῃ μέλλοι, ἡ δὲ βασιληίῃ αὐτοῦ περιχωροῖ ἐς Ἀ-
 ρεῖον. ἀμείβεται δὴ ὦν ὁ Ὑστάσπης τοισίδε· ὦ βασιλεῦ,
 μὴ εἴῃ ἀνὴρ Πέρσης γεγυνώς ὅστις τοι ἐπιβουλεύσειε,
 εἰ δ' ἔστι, ἀπόλοιτο ὡς τάχιστα· ὅς ἀντὶ μὲν δούλων
 ἐποίησας ἑλευθέρους Πέρσας εἶναι, ἀντὶ δὲ ἄρχεσθαι
 ὑπ' ἄλλων ἄρχειν ἀπάντων. εἰ δέ τις τοι ὄψις ἀπαγ-
 γέλλει παῖδα τὸν ἐμὸν νεώτερα βουλεύειν περὶ σέο,
 ἐγὼ τοι παραδίδωμι χρᾶσθαι αὐτῷ τοῦτο ὃ τι σὺ βού-
 λαι. Ὑστάσπης μὲν τούτοισι ἀμειψάμενος καὶ διαβὰς
 τὸν Ἀράξῃα ἦε ἐς Πέρσας φυλάξων Κύρῳ τὸν παῖδα
 211 Ἀρεῖον. Κῦρος δὲ προελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἀράξῃα ἡμέρης
 ὁδὸν ἐποίησε τὰς Κροίσου ὑποθήκας. μετὰ δὲ ταῦτα
 Κύρου τε καὶ Περσέων τοῦ καθαροῦ (τοῦ) στρατοῦ
 ἀπελάσαντος ὀπίσω ἐπὶ τὸν Ἀράξῃα, λειφθέντος δὲ τοῦ
 ἀχρηίου, ἐπελθοῦσα τῶν Μασσαγετέων τριτημορὶς τοῦ
 στρατοῦ τοὺς τε λειφθέντας τῆς Κύρου στρατιῆς ἐφό-
 νευε ἀλεξομένους καὶ τὴν προκειμένην ἰδόντες δαίτα,
 ὥς ἐχειρώσαντο τοὺς ἐναντίους, κλιθέντες ἐδαίνυντο,
 πληρωθέντες δὲ φορβῆς καὶ οἴνου ἡῦδον. οἱ δὲ Πέρσαι
 ἐπελθόντες πολλοὺς μὲν σφῆων ἐφόνευσαν, πολλῶ δ'
 ἔτι πλεῦνας ἐξώγρησαν, καὶ ἄλλους καὶ τὸν τῆς βασι-
 λείης Τομύριος παῖδα, στρατηγέοντα Μασσαγετέων, τῷ
 212 οὐνομα ἦν Σπαργαπίσης. ἡ δὲ πυνθομένη τά τε περὶ

τὴν στρατιὴν γεγονότα καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα πέμπουσα
 κήρυκα παρὰ Κύρου ἔλεγε τάδε· Ἐπληστε αἵματος Κύρε,
 μηδὲν ἐπαερθῆς τῷ γεγονότι τῷδε πρήγματι, εἰ ἀμ-
 πελίνῳ καρπῷ, τῷ περ αὐτοὶ ἐμπιπλάμενοι μαίνεσθε
 οὕτω ὥστε κατιόντος τοῦ οἴνου ἐς τὸ σῶμα ἐπανα-
 πλέειν ὑμῖν ἐπεα κακά, τοιοῦτῳ φαρμάκῳ δολώσας
 ἐκράτησας παιδὸς τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐ μάχη κατὰ τὸ
 καρτερόν. νῦν ὦν μεν εὖ παραινέουσῃς ὑπόλαβε τὸν
 λόγον· ἀποδοὺς μοι τὸν παῖδα ἔπιθι ἐκ τῆσδε τῆς
 χώρας ἄξιμιος, Μασσαγετέων τριτημορίδι τοῦ στρατοῦ
 κατυβρίσας· εἰ δὲ ταῦτα οὐ ποιήσεις, ἥλιον ἐπόμενυμί
 τοι τὸν Μασσαγετέων δεσπότην, ἥ μὲν σε ἐγὼ καὶ
 ἔπληστον ἐόντα αἵματος κορέσω. Κύρος μὲν ἐπέων 213
 οὐδένα τούτων ἀνενειχθέντων ἐποιέετο λόγον, ὁ δὲ τῆς
 βασιλείης Τομύριος παῖς Σπαργαπίσης, ὥς μιν ὁ τε
 οἶνος ἀνῆκε καὶ ἔμαθε ἵνα ἦν κακοῦ, δεηθεὶς Κύρου
 ἐκ τῶν δεσμῶν λυθῆναι ἔτυχε, ὥς δὲ ἐλύθη τε τάχιστα
 καὶ τῶν χειρῶν ἐκράτησε, διεργάζεται ἑωυτόν. καὶ δὴ 214
 οὗτος μὲν τρόπῳ τοιούτῳ τελευτᾷ, Τόμυρις δέ, ὥς οἱ
 Κύρος οὐκ ἐσήκουσε, συλλέξασα πᾶσαν τὴν ἑωυτῆς
 δύναμιν συνέβαλε Κύρῳ. ταύτην τὴν μάχην, ὅσαι δὴ
 βαρβάρων ἀνδρῶν μάχαι ἐγένοντο, κρίνω ἰσχυροτάτην
 γενέσθαι, καὶ δὴ καὶ πυνθάνομαι οὕτω τοῦτο γενό-
 μενον. πρῶτα μὲν γὰρ λέγεται αὐτοὺς διαστάντας ἐς
 ἀλλήλους τοξεύειν, μετὰ δέ, ὥς σφι τὰ βέλεια ἐξετετό-
 ξευτο, συμπεσόντας τῆσι αἰχμῇσί τε καὶ τοῖσι ἐγχειρι-
 δίοισι συνέχεσθαι. χρόνον τε δὴ ἐπὶ πολλὸν συνεστά-
 ναι μαχομένους καὶ οὐδετέρους ἐθέλειν φεύγειν· τέλος
 δὲ οἱ Μασσαγέται περιερέοντο. ἥ τε δὴ πολλὴ τῆς
 Περσικῆς στρατιῆς αὐτοῦ ταύτῃ διεφθάρη καὶ δὴ καὶ

αὐτὸς Κύρος τελευτᾷ, βασιλεύσας τὰ πάντα ἐνὸς δέοντα
 τριήκοντα ἔτεα. ἄσκον δὲ πλήσασα αἵματος ἀνθρωπίνου
 Τόμυρις ἐδίξητο ἐν ταῖσι τεθνεῶσι τῶν Περσέων τὸν
 Κύρου νέκυν, ὥς δὲ εὔρε, ἐναπῆκε αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν
 ἐς τὸν ἄσκον· λυμαινομένη δὲ τῷ νεκρῷ ἐπέλεγε τάδε·
 Σὺ μὲν ἐμὲ ζῶσάν τε καὶ νικῶσάν σε μάχῃ ἀπώλεσας
 παῖδα τὸν ἐμὸν ἐλὼν δόλῳ· σὲ δ' ἐγώ, κατὰ περ ἡπεί-
 λησα, αἵματος κορέσω. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν Κύρου
 τελευτὴν τοῦ βίου πολλῶν λόγων λεγομένων ὃδε μοι
 ὁ πιθανώτατος εἴρηται.

- 215 Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίην τῇ Σκυθικῇ φο-
 ρεῦσι καὶ δίαιταν ἔχουσι, ἵπποισι δὲ εἰσι καὶ ἄνιπποι
 (ἀμφοτέρων γὰρ μετέχουσι) καὶ τοξόται τε καὶ αἰχμο-
 φόροι, σαγάρεις νομίζοντες ἔχειν. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ
 τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμὰς καὶ ἄρδις
 καὶ σαγάρεις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται, ὅσα δὲ περὶ
 κεφαλὴν καὶ ζωστῆρας καὶ μασχαλιστῆρας, χρυσῷ κο-
 σμέονται. ὥς δ' αὐτως τῶν ἵππων τὰ μὲν περὶ τὰ
 στέρνα χαλκέους θώρηκας περιβάλλουσι, τὰ δὲ περὶ
 τοὺς χαλινοὺς καὶ στόμια καὶ φάλαρα χρυσῷ. σιδήρῳ
 δὲ οὐδ' ἀργύρῳ χρέωνται οὐδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδέ σφι
 ἔστι ἐν τῇ χώρῃ, ὃ δὲ χρυσὸς καὶ ὁ χαλκὸς ἄπλετος.
- 216 νόμοισι δὲ χρέωνται τοιοσίδε· γυναῖκα μὲν γαμέει
 ἕκαστος, ταύτῃσι δὲ ἐπίκουνα χρέωνται. τὸ γὰρ Σκύθας
 φασὶ Ἕλληνες ποιεῖν, οὐ Σκύθαι εἰσὶ οἱ ποιοῦντες
 ἀλλὰ Μασσαγέται· τῆς γὰρ ἐπιθυμῆσθαι γυναικὸς Μασ-
 σαγέτης ἀνὴρ, τὸν φαρετρεῶνα ἀποκρεμάσας πρὸ τῆς
 ἀμάξης μίσγεται ἀδεῶς. οὗρος δὲ ἡλικίης σφι προ-
 κέεται ἄλλος μὲν οὐδεὶς· ἐπεὰν δὲ γέρων γένηται κάρτα,
 οἱ προσήκοντές οἱ πάντες συνελθόντες θύουσί μιν καὶ

ἄλλα πρόβατα ἅμα αὐτῷ, ἐψήσαντες δὲ τὰ κρέα κατευχέονται. ταῦτα μὲν τὰ ὀλβιώτατά σφι νενόμισται, τὸν δὲ νοῦσῳ τελευτήσαντα οὐ κατασιτέονται ἀλλὰ γῇ κρύπτουσι, συμφορὴν ποιούμενοι ὅτι οὐκ ἴκετο ἐς τὸ τυθῆναι. σπείρουσι δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζώουσι καὶ ἰχθύων· οἱ δὲ ἄφθογοί σφι ἐκ τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ παραγίνονται. γαλακτοπότηαι δέ εἰσι. θεῶν δὲ μόνον ἥλιον σέβονται, τῷ θύουσι ἵππους. νόος δὲ οὗτος τῆς θυσιῆς· τῶν θεῶν τῷ ταχίστῳ πάντων τῶν θνητῶν τὸ τάχιστον δατέονται.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΕΠΗΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΕΥΤΕΡΙΗ.

- 1 ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὲ Κύρου παρέλαβε τὴν βασι-
λήην Καμβύσης, Κύρου ἐὼν παῖς καὶ Κασσανδάνης
τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς, τῆς προαποθανούσης Κύρος
αὐτὸς τε μέγα πένθος ἐποιήσατο καὶ τοῖσι ἄλλοισι προ-
εῖπε πᾶσι τῶν ἦρχε πένθος ποιέεσθαι. ταύτης δὴ τῆς
γυναικὸς ἐὼν παῖς καὶ Κύρου Καμβύσης Ἰωνας μὲν
καὶ Αἰολέας ὥς δούλους πατρώιους ἐόντας ἐνόμιζε, ἐπὶ
δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρατηλασίην, ἄλλους τε παρα-
λαβὼν τῶν ἦρχε καὶ δὴ καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐπεκράτεε.
- 2 Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμήτιχον σφέων
βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἐωυτοὺς πρώτους γενέσθαι πάν-
των ἀνθρώπων. ἐπειδὴ δὲ Ψαμμήτιχος βασιλεύσας
ἠθέλησε εἰδέναι οἵτινες γενοῖατο πρῶτοι, ἀπὸ τούτου
νομίζουσι Φρύγας προτέρους γενέσθαι ἐωυτῶν, τῶν δὲ
ἄλλων ἐωυτούς. Ψαμμήτιχος δὲ ὥς οὐκ ἐδύνατο πυν-
θανόμενος πόρον οὐδένα τούτου ἀνευρεῖν οἷ γενοῖατο
πρῶτοι ἀνθρώπων, ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· παιδία δύο
νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων διδοῖ ποιμένι τρέ-
φειν ἐς τὰ ποίμνια τροφήν τινα τοιήνδε, ἐντειλάμενος

μηδένα ἀντίον αὐτῶν μηδεμίαν φωνὴν ἶέναι, ἐν στέγῃ δὲ ἐρήμῃ ἐπ' ἑωυτῶν κεῖσθαι αὐτὰ καὶ τὴν ὥρην ἐπαγινέειν σφι αἶγας, πλήσαντα δὲ τοῦ γάλακτος τᾶλλα διαπρήσσεσθαι. ταῦτα δὲ ἐποίεε τε καὶ ἐνετέλλετο ὁ Ψαμμήτιχος θέλων ἀκοῦσαι τῶν παιδίων, ἀπαλλαχθέντων τῶν ἀσχημῶν κνυζημάτων, ἥντινα φωνὴν ῥήξουσιν πρώτην. τὰ περ ὧν καὶ ἐγένετο. ὥς γὰρ διετής χρόνος ἐγεγύναε ταῦτα τῷ ποιμένι πρήσδοντι, ἀνοίγοντι τὴν θύρην καὶ εἰσίουσι τὰ παιδιά ἀμφοτέρω προσπίπτοντα βεκός ἐφώνεον ὀρέγοντα τὰς χεῖρας. τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας ἥσυχος ἦν ὁ ποιμήν, ὥς δὲ πολλάκις φοιτέοντι καὶ ἐπιμελομένῳ πολλὸν ἦν τοῦτο τὸ ἔπος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότῃ ἤγαγε τὰ παιδιά κελεύσαντος ἐς ὄψιν τὴν ἐκείνου. ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμήτιχος ἐπυνθάνετο οὔτινες ἀνθρώπων βεκός τι καλέονσι. πυνθανόμενος δὲ εὗρισκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον. οὕτω συνεχώρησαν Αἰγύπτιοι καὶ τοιοῦτῳ σταθμησάμενοι πρήγματι τοὺς Φρύγας πρεσβυτέρους εἶναι ἑωυτῶν. ὧδε μὲν γενέσθαι τῶν ἱρέων τοῦ Ἡφαίστου τοῦ ἐν Μέμφι ἤκουον. Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλα τε μάταια πολλὰ καὶ ὥς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμήτιχος ἐκταμὼν τὴν δίαίταν οὕτω ἐποίησατο τῶν παιδίων παρὰ ταύτησι τῇσι γυναιξί. κατὰ μὲν δὴ τὴν τροφὴν τῶν παιδίων τοσαῦτα ἔλεγον, ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι, ἐλθὼν ἐς λόγους τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ Ἡφαίστου· καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλίου πόλιν αὐτῶν τούτων εἵνεκεν ἐτραπόμην, ἐθέλων εἰδέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μέμφι. οἱ γὰρ Ἡλιοπολῖται λέγονται Αἰγυπτίων εἶναι λογιώτατοι. τὰ μὲν νυν θεῖα τῶν ἀπηγγεμάτων οἷα ἤκουον, οὐκ εἰμὶ πρόθυμος ἐξηγέσθαι, ἔξω

ἢ τὰ οὐνόματα αὐτῶν μῦθον, νομίζων πάντας ἀνθρώ-
 πους ἴσον περὶ αὐτῶν ἐπίστασθαι· τὰ δ' ἂν ἐπιμνη-
 σθῆναι αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ λόγου ἐξαναγκασόμενος ἐπιμνη-
 4 σθῆσομαι. ὅσα δὲ ἀνθρωπία πρήγματα, ὧδε ἔλεγον
 ὁμολογέοντες σφίσι, πρώτους Αἰγυπτίους ἀνθρώπων
 ἀπάντων ἐξευρεῖν τὸν ἐνιαυτόν, δυώδεκα μέρη δασα-
 μένους τῶν ὥρέων ἐς αὐτόν. ταῦτα δὲ ἐξευρεῖν ἐκ
 τῶν ἄστρων ἔλεγον. ἄγουσι δὲ τοσῶδε σοφώτερον
 Ἑλλήνων, ἐμοὶ δοκέειν, ὅσῳ Ἑλληνες μὲν διὰ τρίτου
 ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι τῶν ὥρέων εἵνεκεν, Αἰ-
 γύπτιοι δὲ τριηκοντημέρους ἄγοντες τοὺς δυώδεκα μῆνας
 ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας πάρεξ τοῦ ἀρι-
 θμοῦ, καὶ σφι ὁ κύκλος τῶν ὥρέων ἐς τὸντὸ περιῶν
 παραγίνεται. δυώδεκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρω-
 τούς Αἰγυπτίους νομίσαι καὶ Ἑλλήνας παρὰ σφέων
 ἀναλαβεῖν, βαμούς τε καὶ ἀγάλατα καὶ νηοὺς θεοῖσι
 ἀπονεῖμαι σφέας πρώτους καὶ ζῶα ἐν λίθοις ἐγγλύφαι.
 καὶ τούτων μὲν νῦν τὰ πλεῖα ἔργῳ ἐδήλουν οὕτω γενό-
 μενα, βασιλεῦσαι δὲ πρῶτον Αἰγύπτου ἄνθρωπον ἔλεγον
 Μίνα. ~~ἐπὶ~~ ἐπὶ τούτου, πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ, πᾶσαν
 Αἴγυπτον εἶναι ἕλος, καὶ αὐτῆς εἶναι οὐδὲν ὑπερέχον
 τῶν νῦν ἐνεργθε λίμνης τῆς Μοίριος ἐόντων, ἐς τὴν
 ἀνάπλοος ἀπὸ θαλάσσης ἐπὶ ἡμερέων ἐστὶ ἀνὰ τὸν
 5 ποταμόν. καὶ εὖ μοι ἐδόκεον λέγειν περὶ τῆς χώρας.
 δηλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προακούσαντι, ἰδόντι δέ, ὅστις γε
 σύνεσιν ἔχει, ὅτι Αἴγυπτος ἐς τὴν Ἑλλήνες ναυτίλλου-
 ται ἐστὶ Αἰγυπτίοις ἐπὶ κτητός τε γῇ καὶ ὕδατι τοῦ
 ποταμοῦ, καὶ τὰ κατ' ὑπερθε ἔτι τῆς λίμνης ταύτης μέχρι
 τριῶν ἡμερέων πλόου, τῆς πέρι ἐκεῖνοι οὐδὲν ἔτι τοιόνδε
 ἔλεγον, ἔστι δὲ ἕτερον τοιοῦτο. Αἰγύπτου γὰρ φύσις

ἐστὶ τῆς χώρας τοιήδε· πρῶτα μὲν προσπλέων ἔτι καὶ ἡμέρης δρόμον ἀπέχων ἀπὸ γῆς, κατεῖς καταπειρητηρήν πηλόν τε ἀνοίσεις καὶ ἐν ἑνδεκα ὀργυῖσι ἔσειαι. τοῦτο μὲν ἐπὶ τοσοῦτο δηλοῖ πρόχυσιν τῆς γῆς ἐοῦσαν.

Αὐτὶς δὲ αὐτῆς ἐστὶ Αἰγύπτου μῆκος τὸ παρὰ θά- 6
λασσαν ἐξήκοντα σχοῖνοι, κατὰ ἡμεῖς διαιρέομεν εἶναι Αἰγυπτου ἀπὸ τοῦ Πλευθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν τὸ Κάσιον ὕψος τείνει· ταύτης ὦν ἅπο οἱ ἐξήκοντα σχοῖνοί εἰσι. ὅσοι μὲν γὰρ γεωπεῖναί εἰσι ἀνθρώπων, ὀργυῖσι μεμετρήκασι τὴν χώραν, ὅσοι δὲ ἦσσαν γεωπεῖναι, σταδίοισι, οἱ δὲ πολλὴν ἔχουσι, παρασάγγησι, οἱ δὲ ἄφθονον λίην, σχοῖνοισι. δύναται δὲ ὁ μὲν παρασάγγης τριήκοντα στάδια, ὁ δὲ σχοῖνος ἕκαστος, μέτρον ἐὼν Αἰγύπτου, ἐξήκοντα στάδια. οὕτω ἂν εἴησαν Αἰγύπτου στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι τὸ παρὰ θάλασσαν. ἐνθεῦτεν μὲν καὶ μέχρι Ἡλίου 7
πόλιος ἕς τὴν μεσόγαίαν ἐστὶ εὐρέα Αἰγυπτος, ἐοῦσα πᾶσα ὑπὲρ τε καὶ ἐνυδρος καὶ ἰλύς. ἐστὶ δὲ ὁδὸς ἕς [τὴν] Ἡλίου πόλιν ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἰόντι παραπλησίη τὸ μῆκος τῇ ἐξ Ἀθηνέων ὁδῷ τῇ ἀπὸ τῶν δυνάδεκα θεῶν τοῦ βωμοῦ φερούσῃ ἕς τε Πίσαν καὶ ἐπὶ τὸν νηὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου. σμικρόν τι τὸ διάφορον εὗροι τις ἂν λογιζόμενος τῶν ὁδῶν τούτων, τὸ μὴ ἴσας μῆκος εἶναι, οὐ πλέον πεντεκαίδεκα σταδίων· ἢ μὲν γὰρ ἕς Πίσαν ἐξ Ἀθηνέων καταδεῖ πεντεκαίδεκα σταδίων [ὥς] μὴ εἶναι πεντακοσίων καὶ χιλίων, ἢ δὲ ἕς Ἡλίου πόλιν ἀπὸ θαλάσσης πληροῖ ἕς τὸν ἀριθμὸν τούτον. ἀπὸ δὲ Ἡλίου πόλιος ἄνω ἰόντι στενὴ ἐστὶ 8
Αἰγυπτος. τῇ μὲν γὰρ τῆς Ἀραβίης ὕψος παρατίθεται, φέρον ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσαμβρίας τε καὶ νότον, αἰεὶ

ἄνω τεῖνον ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν, ἐν τῷ αἰ̅ λιθοτομίαι ἐννεиси αἰ̅ ἐς τὰς πυραμίδας κατατμηθεῖσαι τὰς ἐν Μέμφι. ταύτη μὲν λῆγον ἀνακάμπτει ἐς τὰ εἰρηται τὸ ὕρος· τῇ δὲ αὐτὸ ἐωντοῦ ἐστι μακρότατον, ὥς ἐγὼ ἐπυνθανόμην, δύο μηνῶν αὐτὸ εἶναι [τῆς] ὁδοῦ ἀπὸ ἡοῦς πρὸς ἐσπέρην, τὰ δὲ πρὸς τὴν ἡῶ λιβανωτοφόρα αὐτοῦ τὰ τέρματα εἶναι. τοῦτο μὲν νυν τὸ ὕρος τοιοῦτό ἐστι, τὸ δὲ πρὸς Λιβύης τῆς Αἰγύπτου ὕρος ἄλλο πέτρινον τείνει, ἐν τῷ αἰ̅ πυραμίδες ἐννεиси, ψάμμῳ κατειλυμένον, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοῦ Ἀραβίου τὰ πρὸς μεσαμβρίην φέροντα. τὸ ὦν δὴ ἀπὸ Ἡλίου πόλιος οὐκέτι πολλὸν χωρίον ὥς εἶναι Αἰγύπτου, ἀλλ' ὅσον τε ἡμερέων τεσσέρων (καὶ δέκα) ἀναπλόου ἐστὶ στερινὴ Αἰγυπτος ἐοῦσα. τῶν δὲ ὁρέων τῶν εἰρημένων τὸ μεταξὺ πεδιάς μὲν γῆ, στάδιοι δὲ μάλιστα ἐδόκεόν μοι εἶναι, τῇ στερινότατόν ἐστι, διηκοσίων οὐ πλέους ἐκ τοῦ Ἀραβίου ὕρεος ἐς τὸ Λιβυκὸν καλεόμενον. τὸ δὲ ἐνθεῦτεν αὐτὶς εὐρέα Αἰγυπτὸς ἐστι.

- 9 Πέφυκε μὲν νυν ἡ χώρα αὕτη οὕτω, ἀπὸ δὲ Ἡλίου πόλιος ἐς Θίβας ἐστὶ ἀνάπλοος ἐννέα ἡμερέων, στάδιοι δὲ τῆς ὁδοῦ ἐξήκοντα καὶ ὀκτακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι, σχοίνων ἐνὸς καὶ ὀγδῶκοντα ἐόντων. οὗτοι συντιθέμενοι οἱ στάδιοι Αἰγύπτου, τὸ μὲν παρὰ θάλασσαν ἤδη μοι καὶ πρότερον δεδήλωται ὅτι ἑξακοσίων τέ ἐστι σταδίων καὶ τρισχιλίων, ὅσον δέ τι ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν μέχρι Θηβέων ἐστί, σημανέω· στάδιοι γάρ εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑκακισχίλιοι. τὸ δὲ ἀπὸ Θηβέων ἐς Ἐλεφαντίνην καλεομένην πόλιν στάδιοι χίλιοι καὶ ὀκτακόσιοι εἰσι.

Ταύτης ὦν τῆς χώρας τῆς εἰρημένης ἢ πολλή, κατὰ 10
 περ οἱ ἱερεῖς ἔλεγον, ἐδόκεε καὶ αὐτῷ μοι εἶναι ἐπίκτη-
 τος Αἰγυπτίοισι. τῶν γὰρ ὁρέων τῶν εἰρημένων τῶν
 ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν κειμένων τὸ μεταξὺ ἐφαίνεται μοι
 εἶναι κοτε κόλπος θαλάσσης, ὥσπερ γε τὰ περὶ Ἴλιον
 καὶ Τευθρανίην καὶ Ἐφεσόν τε καὶ Μαιάνδρου πεδίον,
 ὥς γε εἶναι σμικρὰ ταῦτα μεγάλοισι συμβαλεῖν. τῶν
 γὰρ ταῦτα τὰ χωρία προσχωσάντων ποταμῶν ἐνὶ τῶν
 στομάτων τοῦ Νεῖλου, ἐόντος πενταστόμου, οὐδεὶς αὐ-
 τῶν πλήθεος πέρι ἄξιος συμβληθῆναι ἐστὶ. εἰσὶ δὲ
 καὶ ἄλλοι ποταμοί, οὐ κατὰ τὸν Νεῖλον ἐόντες μεγά-
 θεα, οὔτινες ἔργα ἀποδεξάμενοι μεγάλα εἰσὶ τῶν ἐγὼ
 φράσαι ἔχω οὐνόματα καὶ ἄλλων καὶ οὐκ ἥκιστα Ἀχε-
 λῶν, ὃς ῥέων δι' Ἀκαρνανίης καὶ ἐξίεις ἐς θάλασ-
 σαν τῶν Ἐχινάδων νήσων τὰς ἡμισείας ἤδη ἡπειρον
 πεποίηκε.

Ἔστι δὲ τῆς Ἀραβίης χώρας, Αἰγύπτου δὲ οὐ πρόσω, 11
 κόλπος θαλάσσης ἐσέχων ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης
 θαλάσσης, μακρὸς οὕτω δὴ τι καὶ στενὸς ὥς ἔρχομαι
 φράσων· μήκος μὲν πλόου ἀρξαμένῳ ἐκ μυχοῦ διεκ-
 πλώσαι ἐς τὴν εὐρέαν θάλασσαν ἡμέραι ἀναισιμονῦνται
 τεσσαεράκοντα εἰρεσίῃ χρωμένῳ, εὐρος δέ, τῇ εὐρύ-
 τατός ἐστι ὁ κόλπος, ἡμισυ ἡμέρης πλόου. ῥηχὴ δ'
 ἐν αὐτῷ καὶ ἄμπωτις ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. ἕτερον
 τοιοῦτον κόλπον καὶ τὴν Αἰγύπτου δοκέω γενέσθαι
 κου, τὸν μὲν ἐκ τῆς βορρῆς θαλάσσης [κόλπον] ἐσέ-
 χοντα ἐπ' Αἰθιοπίης, τὸν δὲ [Ἀράβιον, τὸν ἔρχομαι
 λέξων,] ἐκ τῆς νοτίης φέροντα ἐπὶ Συρίης, σχεδὸν μὲν
 ἀλλήλοισι συντετραίνοντας τοὺς μυχοὺς, ὀλίγον δέ τι
 παραλλάσσοντας τῆς χώρας. εἰ ὦν ἐθελήσει ἐκτρέψαι

τὸ ῥέεθρον ὁ Νεῖλος ἐς τοῦτον τὸν Ἀράβιον κόλπον, τί μιν κωλύει ῥέοντος τούτου ἐκχωσθῆναι ἐντὸς γε δισμυρίων ἐτέων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλπομαί γε καὶ μυρίων ἐντὸς χωσθῆναι ἂν. κοῦ γε δὴ ἐν τῷ προαναισιμωμένῳ χρόνῳ πρότερον ἢ ἐμὲ γενέσθαι οὐκ ἂν χωσθεῖν κόλπος καὶ πολλῷ μέρων ἔτι τούτου ὑπὸ τοσούτου τε ποταμοῦ καὶ οὕτω ἐργατικοῦ;

- 12 Τὰ περὶ Αἴγυπτον ὧν καὶ τοῖσι λέγουσι αὐτὰ πείσθωμαι καὶ αὐτὸς οὕτω κάρτα δοκέω εἶναι, ἰδὼν τε τὴν Αἴγυπτον προκειμένην τῆς ἐχομένης γῆς κογχύλιά τε φαινόμενα ἐπὶ τοῖσι ὕρεσι καὶ ἄλμην ἐπανθέουσαν, ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας δηλέεσθαι, καὶ ψάμμον μῦνον Αἰγύπτου ὕρος τοῦτο τὸ ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον, πρὸς δὲ τῇ χώρῃ οὔτε τῇ Ἀραβίῃ προσοῦρῳ ἐούσῃ τὴν Αἴγυπτον προσεικέλην οὔτε τῇ Αἰβύῃ, οὐ μὲν οὐδὲ τῇ Συρίῃ (τῆς γὰρ Ἀραβίης τὰ παρὰ θάλασσαν Σύροι νέμονται), ἀλλὰ μελάγγραιόν τε καὶ καταρρηγνυμένην ὥστε ἐοῦσαν ἰλὺν τε καὶ πρόχυσιν ἐξ Αἰθιοπίας κατενηγμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. τὴν δὲ Αἰβύην ἰδμεν ἐρυθροτέρην τε γῆν καὶ ὑποψαμμοτέρεν, τὴν δὲ Ἀραβίην τε καὶ Συρίην ἀργιλωδεστέρεν τε καὶ ὑπόπετρον ἐοῦσαν.
- 13 ἔλεγον δὲ καὶ τότε μοι μέγα τεκμήριον περὶ τῆς χώρας ταύτης οἱ ἱερεῖς, ὡς ἐπὶ Μοίριος βασιλέος, ὅπως ἔλθοι ὁ ποταμὸς ἐπὶ ὀκτὼ πήχεας τὸ ἐλάχιστον, ἄρδεσκε Αἴγυπτον τὴν ἔνερθε Μέμφιος. καὶ Μοίρι οὐκ ἦν ἔτεα εἰνακόσια τετελευτηκότι, ὅτε τῶν ἱερέων ταῦτα ἐγὼ ἤκουον. νῦν δέ, εἰ μὴ ἐπ' ἑκκαίδεκα ἢ πεντεκαίδεκα πήχεας ἀναβῇ τὸ ἐλάχιστον ὁ ποταμός, οὐκ ὑπερβαίνει ἐς τὴν χώραν. δοκέουσί τέ μοι Αἰγυπτίων οἱ ἔνερθε τῆς λίμνης τῆς Μοίριος οἰκέοντες τὰ τε ἄλλα

χωρία καὶ τὸ καλούμενον Δέλτα, ἣν οὕτω ἡ χώρα αὕτη
κατὰ λόγον ἐπιδιδῶ ἐς ὕψος καὶ τὸ ὅμοιον ἀποδιδῶ ἐς
αὐξήσιν, μὴ κατακλύζοντος αὐτὴν τοῦ Νείλου πείσεσθαι
τὸν πάντα χρόνον τὸν ἐπίλοιπον Αἰγύπτιοι τό κοτε αὐτοὶ
Ἑλλήνας ἔφασαν πείσεσθαι. πυνθόμενοι γὰρ ὡς ὕεται
πᾶσα ἡ χώρα τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' οὐ ποταμοῖσι ἄρδε-
ται κατὰ περ ἡ σφετέρῃ, ἔφασαν Ἑλλήνας ψευσθέντας
κοτὲ ἐλπίδος μεγάλης κακῶς πεινήσειν. τὸ δὲ ἔπος
τοῦτο ἐθέλει λέγειν ὡς, εἰ μὴ ἐθελήσει σφι ὕειν ὁ
θεὸς ἀλλ' ἀγχιῶ διαχρᾶσθαι, λιμῶ οἱ Ἑλλήνες αἰρε-
θήσονται· οὐ γὰρ δὴ σφι ἔστι ὕδατος οὐδεμία ἄλλη
ἀποστροφή ὅτι μὴ ἐκ τοῦ Διὸς μῶνον. καὶ ταῦτα μὲν ¹⁴
ἐς Ἑλλήνας Αἰγυπτίοισι ὁρθῶς ἔχοντα εἰρηται. φέρε
δὲ νῦν καὶ αὐτοῖσι Αἰγυπτίοισι ὡς ἔχει φράσω. εἰ σφι
θέλοι, ὡς καὶ πρότερον εἶπον, ἡ χώρα ἡ ἔνερθε Μέμφιος
(αὕτη γὰρ ἔστι ἡ αὐξανομένη) κατὰ λόγον τοῦ παροι-
χομένου χρόνου ἐς ὕψος αὐξάνεσθαι, ἄλλο τι ἢ οἱ ταύτη
οἰκέοντες Αἰγυπτίων πεινήσουσι, εἰ μῆτε γε ὕσεται
σφι ἡ χώρα μῆτε ὁ ποταμὸς οἷός τε ἔσται ἐς τὰς ἀρού-
ρας ὑπερβαίνειν; ἡ γὰρ δὴ νῦν γε οὗτοι ἀπονητότατα
καρπὸν κομίζονται ἐκ γῆς τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων
πάντων καὶ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων, οἱ οὔτε ἀρότρω
ἀναρρηγνύντες αὐλακας ἔχουσι πόνους οὔτε σκάλλοντες
οὔτε ἄλλο ἐργαζόμενοι οὐδὲν τῶν οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι
περὶ λήιον πονέουσι, ἀλλ' ἐπεὰν σφι ὁ ποταμὸς αὐτό-
ματος ἐπελθὼν ἄρσῃ τὰς ἀρούρας, ἄρσας δὲ ἀπολίπη
ὀπίσω, τότε σπείρας ἕκαστος τὴν ἑωυτοῦ ἄρουραν ἐσ-
βάλλει ἐς αὐτὴν ὕς, ἐπεὰν δὲ καταπατήσῃ τῇσι ὕσι τὸ
σπέρμα, ἀμνητον τὸ ἀπὸ τούτου μένει, ἀποδινησας δὲ
τῇσι ὕσι τὸν σίτον οὕτω κομίζεται.

ΧΓΓ

- 15 Εἰ ὦν βουλόμεθα γνώμῃσι τῇσι Ἰώνων χρᾶσθαι τὰ περὶ Αἴγυπτον, οἳ φασὶ τὸ Δέλτα μῦνον εἶναι Αἴγυπτον, ἀπὸ Περσέος καλεομένης σκοπιῆς λέγοντες τὸ παρὰ θάλασσαν εἶναι αὐτῆς μέχρι Ταριχηίων τῶν Πηλουσιακῶν, τῇ δὴ τεσσαράκοντά εἰσι σχοῖνοι, τὸ δὲ ἀπὸ θαλάσσης λεγόντων ἐς μεσόγαιαν τείνειν αὐτὴν μέχρι Κερκασώρου πόλιος, κατ' ἣν σχίζεται ὁ Νεῖλος ἐς τε Πηλούσιον ῥέων καὶ ἐς Κάνωβον, τὰ δὲ ἄλλα λεγόντων τῆς Αἰγύπτου τὰ μὲν Αἰβύης, τὰ δὲ Ἀραβίης εἶναι, ἀποδεικνύομεν ἂν τούτῳ τῷ λόγῳ χρεώμενοι Αἰγυπτίοισι οὐκ εἶναι πρότερον χώρην. ἤδη γάρ σφι τό γε Δέλτα, ὥς αὐτοὶ λέγουσι Αἰγύπτιοι καὶ ἐμοὶ δοκεῖ, ἐστὶ κατάρρυτον τε καὶ νεωστὶ ὥς λόγῳ εἰπεῖν ἀναπεφυγός. εἰ τοίνυν σφι χώρῃ γε μηδεμία ὑπῆρχε, τί περιεργάζοντο δοκέοντες πρῶτοι ἀνθρώπων γεγενῆαι; οὐδὲ ἔδει σφέας ἐς διάπειραν τῶν παιδίων ἰέναι, τίνα γλῶσσαν πρώτην ἀπήσουςι. ἀλλ' οὔτε Αἰγυπτίους δοκέω ἅμα τῷ Δέλτα τῷ ὑπὸ Ἰώνων καλεομένῳ γενέσθαι αἰεὶ τε εἶναι ἐξ οὗ ἀνθρώπων γένος ἐγένετο, προοῦσης δὲ τῆς χώρας πολλοὺς μὲν τοὺς ὑπολειπομένους αὐτῶν γίνεσθαι, πολλοὺς δὲ τοὺς ὑποκαταβαίνοντας. τὸ δ' ὦν πάσαι αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλέετο, τῆς τὸ περίμετρον στάδιοι εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ
- 16 ἑξακισχίλιοι. εἰ ὦν ἡμεῖς ὀρθῶς περὶ αὐτῶν γινώσκομεν, Ἴωνες οὐκ εὖ φρονέουσι περὶ Αἰγύπτου· εἰ δὲ ὀρθή ἐστι ἡ γνώμη τῶν Ἰώνων, Ἑλληνάς τε καὶ αὐτοὺς Ἴωνας ἀποδείκνυμι οὐκ ἐπισταμένους λογίζεσθαι, οἳ φασὶ τρία μόρια εἶναι γῆν πᾶσαν, Εὐρώπην τε καὶ Ἀσίην καὶ Αἰβύην. τέταρτον γὰρ δὴ σφῆας δεῖ προσλογίζεσθαι Αἰγύπτου τὸ Δέλτα, εἰ μήτε γέ ἐστι τῆς

Ἀσίης μήτε τῆς Αἰβύης· οὐ γὰρ δὴ ὁ Νεῖλος γέ ἐστι κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ὁ τὴν Ἀσίην οὐρίζων τῇ Αἰβύῃ. τοῦ Δέλτα δὲ τούτου κατὰ τὸ ὅξυ περιρρήγνυται ὁ Νεῖλος, ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ Ἀσίης τε καὶ Αἰβύης γίνονται ἄν.

Καὶ τὴν μὲν Ἰώνων γνώμην ἀπίεμεν, ἡμεῖς δὲ ᾧδέ 17
 κη περὶ τούτων λέγομεν, Αἴγυπτον μὲν πᾶσαν εἶναι ταύτην τὴν ὑπ' Αἰγυπτίων οἰκούμενην κατὰ περ Κιλικίην τὴν ὑπὸ Κιλικίων καὶ Ἀσσυρίην τὴν ὑπὸ Ἀσσυρίων, οὐρισμα δὲ Ἀσίη καὶ Αἰβύη οἶδαμεν οὐδὲν ἔον ὁρθῶ λόγῳ εἰ μὴ τοὺς Αἰγυπτίων οὐρούς· εἰ δὲ τῷ ὑπ' Ἑλλήνων νενομισμένῳ χρησόμεθα, νομίζομεν Αἴγυπτον πᾶσαν ἀρξάμενην ἀπὸ Καταδούπων τε καὶ Ἐλεφαντίνης πόλιος δίχα διαιρέεσθαι καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐπωνυμιέων ἔχεσθαι· τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς εἶναι τῆς Αἰβύης, τὰ δὲ τῆς Ἀσίης. ὁ γὰρ δὴ Νεῖλος ἀρξάμενος ἐκ τῶν Καταδούπων ῥέει μέσσην Αἴγυπτον σχίζων ἐς θάλασσαν. μέχρι μὲν νυν Κερκασώρου πόλιος ῥέει εἰς ἑὼν ὁ Νεῖλος, τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος σχίζεται τριφασίας ὁδοὺς. καὶ ἡ μὲν πρὸς ἡῶ τράπεται, τὸ καλέεται Πηλούσιον στόμα, ἡ δὲ ἑτέρα τῶν ὁδῶν πρὸς ἐσπέρην ἔχει· τοῦτο δὲ Κανωβικὸν στόμα κέκληται. ἡ δὲ δὴ ἰθαία τῶν ὁδῶν τῷ Νείλῳ ἐστὶ ἡδε· ἀνωθεν φερόμενος ἐς τὸ ὅξυ τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου σχίζων μέσον τὸ Δέλτα ἐς θάλασσαν ἐξιεῖ, οὔτε ἐλαχίστην μοῖραν τοῦ ὕδατος παρεχόμενος ταύτῃ οὔτε ἥμιστα ὀνομαστήν, τὸ καλέεται Σεβενντικὸν στόμα. ἐστὶ δὲ καὶ ἕτερα διφάσια στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβενντικοῦ ἀποσχισθέντα φέροντα ἐς θάλασσαν, τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, τῷ μὲν Σαῖτικὸν αὐτῶν, τῷ δὲ

Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουκολι-
 18 κὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι ἀλλ' ὀρνυτά. μαρτυ-
 ρεῖ δέ μοι τῇ γνώμῃ, ὅτι τοσαύτη ἐστὶ Αἴγυπτος
 ὅσῃν τινὰ ἐγὼ ἀποδείκνυμι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ Ἀμμωνος
 χρηστήριον γενόμενον, τὸ ἐγὼ τῆς ἐμεωντοῦ γνώμης
 ὕστερον περὶ Αἴγυπτον ἐπυθόμην. οἱ γὰρ δὴ ἐκ Μα-
 ρέης τε πόλιος καὶ Ἀπιοσ οἰκόντες Αἰγύπτου τὰ πρόσ-
 ουρα Αιβύη, αὐτοὶ τε δοκέοντες εἶναι Αἰβυες καὶ οὐκ
 Αἰγύπτιοι καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱερὰ θρησκείῃ,
 βουλούμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἔργεσθαι, ἔπεμψαν εἰς
 Ἀμμωνα φάμενοι οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοι-
 νὸν εἶναι· οἰκέειν τε γὰρ ἔξω τοῦ Δέλτα καὶ οὐδὲν
 ὁμολογέειν αὐτοῖσι, βούλεσθαι τε πάντων σφίσι ἐξεῖναι
 γεύεσθαι. ὁ δὲ θεὸς σφεας οὐκ ἔα ποιέειν ταῦτα, φάς
 Αἴγυπτον εἶναι ταύτην τὴν ὃ Νεῖλος ἐπιὼν ἄρδει, καὶ
 Αἰγυπτίους εἶναι τούτους οἱ ἔνερχε Ἐλεφαντίνης πό-
 λιος οἰκόντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσι. οὕτω
 19 σφι ταῦτα ἐχρήσθη. ἐπέρχεται δὲ ὁ Νεῖλος, ἐπεὰν
 πληθύῃ, οὐ μούνον τὸ Δέλτα ἀλλὰ καὶ τοῦ Αἰβυκοῦ
 τε λεγομένου χωρίου εἶναι καὶ τοῦ Ἀραβίου ἐνιαχῇ καὶ
 ἐπὶ δύο ἡμερέων ἑκατέρωθι ὁδόν, καὶ πλεῦν ἔτι τού-
 του καὶ ἔλασσον. τοῦ ποταμοῦ δὲ φύσιος πέρι οὔτε
 τι τῶν ἱερέων οὔτε ἄλλου οὐδενὸς παραλαβεῖν ἐδυνά-
 σθην. πρόθυμος δὲ ἔα τάδε παρ' αὐτῶν πυθέσθαι, ὅ
 τι κατέρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πληθύων ἀπὸ τροπέων τῶν
 θερινέων ἀρξάμενος ἐπ' ἑκατὸν ἡμέρας, πελάσας δὲ εἰς
 τὸν ἀριθμὸν τούτων τῶν ἡμερέων ὀπίσω ἀπέρχεται
 ἀπολείπων τὸ ῥέεθρον, ὥστε βραχὺς τὸν χειμῶνα ἅπαντα
 διατελέει ἔων μέχοι οὗ αὐτὶς τροπέων τῶν θερινέων.
 τούτων ὧν πέρι οὐδενὸς οὐδὲν οἶός τε ἐγενόμην παρα-

λαβεῖν [παρὰ] τῶν Αἰγυπτίων, ἱστορέων αὐτοὺς ἦντινα
δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἔμπαλιν πεφυκέναι τῶν ἄλλων
ποταμῶν. ταῦτά τε δὴ [τὰ λελεγμένα] βουλόμενος
εἰδέναι ἱστόρεον καὶ ὃ τι αὔρας ἀποπνεούσας μῦθος
πάντων ποταμῶν οὐ παρέχεται.

Ἀλλὰ Ἑλλήνων μὲν τινες ἐπίσημοι βουλόμενοι 20
γενέσθαι σοφίην ἔλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τρι-
φασίας ὁδοῦς, τῶν τὰς μὲν δύο [τῶν ὁδῶν] οὐδ' ἀξιῶ
μνησθῆναι εἰ μὴ ὅσον σημῆναι βουλόμενος μῦθον.
τῶν ἡ ἑτέρα μὲν λέγει τοὺς ἐτησίαις ἀνέμους εἶναι αἰ-
τίους πληθύνειν τὸν ποταμόν, κωλύοντας ἐς θάλασσαν
ἐκρέειν τὸν Νεῖλον. πολλάκις δὲ ἐτησίου μὲν οὐκ ὦν
ἐπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος τῶντ' ἐργάζεται. πρὸς δέ, εἰ
ἐτησίου αἷτιοι ἦσαν, χρῆν καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς,
ὅσοι τοῖσι ἐτησίησι ἀντίοι ῥέουσι, ὁμοίως πάσχειν καὶ
κατὰ ταῦτά τῳ Νεῖλῳ, καὶ μᾶλλον ἔτι τοσούτῳ ὅσῳ
ἐλάσσονες ἔοντες ἀσθενέστερα τὰ ῥεύματα παρέχονται.
εἰσὶ δὲ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ Συρίῃ ποταμοί, πολλοὶ δὲ
ἐν τῇ Αἰβύῃ, οἳ οὐδὲν τοιοῦτο πάσχονσι οἷόν τι καὶ
ὁ Νεῖλος. ἡ δ' ἑτέρα ἀνεπιστημονεστέρα μὲν ἐστὶ τῆς 21
λελεγμένης, λόγῳ δὲ εἰπεῖν θωμασιωτέρα, ἢ λέγει ἀπὸ
τοῦ Ὠκεανοῦ ῥέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι, τὸν δὲ
Ὠκεανὸν γῆν πέρι πᾶσαν ῥέειν. ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν 22
πολλὸν ἐπιεικεστάτη ἐοῦσα μάλιστα ἔψευσται. λέγει
γὰρ δὴ οὐδ' αὕτη οὐδέν, φαμένη τὸν Νεῖλον ῥέειν
ἀπὸ τηχομένης χιόνος, ὅς ῥέει μὲν ἐκ Αἰβύης διὰ μέσων
Αἰθιοπῶν, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον. κῶς ὦν δῆτα ῥέοι
ἂν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων [τόπων] ῥέων ἐς
τὰ ψυχρότερα τὰ πολλά ἐστι; ἀνδρὶ γε λογίζεσθαι τοιού-
των πέρι οἷω τε ἔοντι, ὥς οὐδὲ οἶκός ἀπὸ χιόνος μιν

ῥέειν, πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον μαρτύριον οἱ ἄνεμοι
 παρέχονται πνέοντες ἀπὸ τῶν χωρέων τούτων θερμοί·
 δευτέρον δὲ ὅτι ἄνομβρος ἡ χώρα καὶ ἀκρύσταλλος
 διατελέει ἐοῦσα, ἐπὶ δὲ χιόνι πεσούσῃ πᾶσα ἀνάγκη
 ἐστὶ ὕσαι ἐν πέντε ἡμέρησι, ὥστε εἰ ἐχιόνιζε, ὕετο ἂν
 ταῦτα τὰ χωρία· τρίτα δὲ οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ καύμα-
 τος μέλανες ἐόντες· ἰκτίνοι δὲ καὶ χελιδόνες δι' ἔτεος
 ἐόντες οὐκ ἀπολείπουσι, γέραντοι δὲ φεύγουσαι τὸν
 χειμῶνα τὸν ἐν τῇ Σκυθικῇ χώρῃ γινόμενον φοιτῶσι
 ἐς χειμασίην ἐς τοὺς τόπους τούτους. εἰ τοίνυν ἐχιόνιζε
 καὶ ὅσον ὦν ταύτην τὴν χώραν δι' ἧς τε ῥέει καὶ ἐκ
 τῆς ἄρχεται ῥέων ὁ Νεῖλος, ἦν ἂν [τι] τούτων οὐδέν,
 23 ὥς ἡ ἀνάγκη ἐλέγχει. ὁ δὲ περὶ τοῦ Ὀκεανοῦ λέξας
 ἐς ἀφανὲς τὸν μῦθον ἀνευείκας οὐκ ἔχει ἐλεγχον· οὐ
 γὰρ τινα ἔγωγε οἶδα ποταμὸν Ὀκεανὸν ἐόντα, Ὅμηρον
 δὲ ἢ τινα τῶν πρότερον γενομένων ποιητέων δοκέω
 24 τοῦνομα εὐρόντα ἐς ποίησιν ἐσενεῖκασθαι. εἰ δὲ δεῖ
 μειψάμενον γνώμας τὰς προκειμένας αὐτὸν περὶ τῶν
 ἀφανέων γνώμην ἀποδέξασθαι, φράσω διότι μοι δο-
 κέει πληθύνεσθαι ὁ Νεῖλος τοῦ θέρους. τὴν χειμερινὴν
 ὥρην ἀπελαννόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίης διεξόδου
 ὑπὸ τῶν χειμῶνων ἔρχεται τῆς Αἰβύης τὰ ἄνω. ὥς
 μὲν νυν ἐν ἐλαχίστῳ δηλῶσαι, πᾶν εἴρηται· τῆς γὰρ
 ἂν ἀγχοτάτω τε ἢ χώρας οὗτος ὁ θεὸς καὶ κατὰ ἦντινα,
 ταύτην οἶκος διψῇ τε ὑδάτων μάλιστα καὶ τὰ ἐγχώρια
 25 ῥεύματα μαραινεσθαι τῶν ποταμῶν. ὥς δὲ ἐν πλέονι
 λόγῳ δηλῶσαι, ὧδε ἔχει· διεξιὼν τῆς Αἰβύης τὰ ἄνω
 ὁ ἥλιος τάδε ποιεῖ· ἅτε διὰ παντὸς τοῦ χρόνου αἰ-
 θρίου τε ἐόντος τοῦ ἡέρος τοῦ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία
 καὶ ἀλεεινῆς τῆς χώρας ἐούσης, οὐκ ἐόντων ἀνέμων

ψυχρῶν, διεξιὼν ποιεῖει οἶόν περ καὶ τὸ θέρος ἔωθε ποιεῖν ἰὼν τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ. ἔλκει γὰρ ἐπ' ἑωυτὸν τὸ ὕδωρ, ἐλκύσας δὲ ἀπωθεῖει ἐς τὰ ἄνω χωρία, ὑπολαμβάνοντες δὲ οἱ ἄνεμοι καὶ διασκιδνάντες τήκουσι· καὶ εἰς οἰκότης οἱ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρας πνέοντες, ὃ τε νότος καὶ ὁ λίψ, ἀνέμων πολλὸν τῶν πάντων ὑετιώτατοι. δοκεῖ δέ μοι οὐδὲ πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέτειον ἐκάστοτε ἀποπέμπεσθαι τοῦ Νεῖλου ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ ὑπολείπεσθαι περὶ ἑωυτόν. προηῦνομένου δὲ τοῦ χειμῶνος ἀπέρχεται ὁ ἥλιος ἐς μέσον τὸν οὐρανὸν ὀπίσω, καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ὁμοίως ἀπὸ πάντων ἔλκει τῶν ποταμῶν. τέως δὲ οἱ μὲν ὀμβρίου ὕδατος συμμισγομένου πολλοῦ αὐτοῖσι, ἅτε ὑομένης τε τῆς χώρας καὶ κεχαρδρωμένης, ῥέουσι μεγάλοι, τοῦ δὲ θέρος τῶν τε ὕμβρων ἐπιλειπόντων αὐτοὺς καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἐλκόμενοι ἀσθενέες εἰσί. ὁ δὲ Νεῖλος, ἔων ἄνομβρος, ἐλκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, μούνος ποταμῶν τοῦτον τὸν χρόνον οἰκότης αὐτὸς ἑωυτοῦ ῥέει πολλὰ ὑποδέεστερος ἢ τοῦ θέρος· τότε μὲν γὰρ μετὰ πάντων τῶν ὑδάτων ἴσον ἔλκεται, τὸν δὲ χειμῶνα μούνος πιέζεται. οὕτω τὸν ἥλιον νενόμικα τούτων αἴτιον εἶναι. αἴτιος 26 δὲ ὁ αὐτὸς οὗτος κατὰ γνώμην τὴν ἐμὴν καὶ τὸν ἥρα ξηρὸν τὸν ταύτη εἶναι, διακαίῳ τὴν διέξοδον ἑωυτοῦ· οὕτω τῆς Αἰβύης τὰ ἄνω θέρος αἰεὶ κατέχει. εἰ δὲ ἡ στάσις ἥλλακτο τῶν ὥρέων καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῇ μὲν νῦν ὁ βορέης τε καὶ ὁ χειμῶν ἐστᾶσι, ταύτη μὲν τοῦ νότου ἦν ἡ στάσις καὶ τῆς μεσαμβρίας, τῇ δὲ ὁ νότος νῦν ἐστηκε, ταύτη δὲ ὁ βορέης, εἰ ταῦτα οὕτω εἶχε, ὁ ἥλιος ἂν ἀπελαννόμενος ἐκ μέσου τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ βορέω ἦε ἂν τὰ ἄνω τῆς Εὐ-

- ρώπης κατὰ περ νῦν τῆς Αἰβύης ἔρχεται, διεξιόντα δ' ἄν μιν διὰ πάσης Εὐρώπης ἔλπομαι ποιεῖν ἄν τὸν
- 27 Ἰστρον τὰ περ νῦν ἐργάζεται τὸν Νεῖλον. τῆς αὔρης δὲ πέρι, ὅτι οὐκ ἀποπνέει, τήνδε ἔχω γνώμην, ὥς κάρτα ἀπὸ θερμέων χωρέων οὐκ οἰκός ἐστι οὐδὲν ἀποπνέειν, αὔρη δὲ ἀπὸ ψυχροῦ τινος φιλεῖ πνέειν. X
- 28 Ταῦτα μὲν νυν ἔστω ὥς ἐστι τε καὶ ὥς ἀρχὴν ἐγένετο. τοῦ δὲ Νεῖλου τὰς πηγὰς οὔτε Αἰγυπτίων οὔτε Αἰβύων οὔτε Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἀπικομένων ἐς λόγους οὐδεὶς ὑπέσχετο εἰδέναι, εἰ μὴ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Σαῖ πόλει ὁ γραμματιστής τῶν ἱρῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίης. οὗτος δ' ἐμοιγε παίζειν ἐδόκεε, φάμενος εἰδέναι ἀτρεκέως. ἔλεγε δὲ ὧδε, εἶναι δύο ὕρεα ἐς ὅζυ τὰς κορυφὰς ἀπηγμένα, μεταξὺ Συήνης τε πόλιος κείμενα τῆς Θηβαΐδος καὶ Ἐλεφαντίνης, οὐνόματα δὲ εἶναι τοῖσι ὄρεσι τῷ μὲν Κρῶφι, τῷ δὲ Μῶφι. τὰς δὲ πηγὰς τοῦ Νεῖλου ἐούσας ἀβύσσους ἐκ τοῦ μέσου τῶν ὀρέων τούτων ῥέειν, καὶ τὸ μὲν ἡμισυ τοῦ ὕδατος ἐπ' Αἰγύπτου ῥέειν καὶ πρὸς βορέην ἄνεμον, τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ ἐπ' Αἰθιοπίας τε καὶ νότου. ὥς δὲ ἄβυσσοί εἰσι αἱ πηγαί, ἐς διάπειραν ἔφη τούτου Ψαμμήτιχον Αἰγύπτου βασιλέα ἀπικέσθαι. πολλέων γὰρ αὐτὸν χιλιάδων ὀργυιέων πλεξάμενον κάλον κατεῖναι ταύτη καὶ οὐκ ἐξικέσθαι ἐς βυσσόν. οὕτω μὲν δὴ ὁ γραμματιστής, εἰ ἄρα ταῦτα γενόμενα ἔλεγε, ἀπέφαινε, ὥς ἐμὲ κατανοέειν, δίνας τινὰς ταύτη ἐούσας ἰσχυρὰς καὶ παλιρροίην, οἷα δὲ ἐμβάλλοντος τοῦ ὕδατος τοῖσι ὄρεσι μὴ δύνασθαι κατιεμένην καταπειρητηρίην ἐς βυσσὸν ἵεναι.
- 29 ἄλλου δὲ οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυνθέσθαι, ἀλλὰ τοσόνδε μὲν ἄλλο ἐπὶ μακρότατον ἐπυθόμην, μέχρι μὲν

Ἐλεφαντίνης πόλιος ἀντόπτης ἐλθών, τὸ δ' ἀπὸ τούτου
 ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων· ἀπὸ Ἐλεφαντίνης πόλιος ἄνω ἰόντι
 ἄναντές ἐστι χωρίον· ταύτῃ ὧν δεῖ τὸ πλοῖον διαδή-
 σαντας ἀμφοτέρωθεν κατὰ περ βοῦν πορεύεσθαι· ἦν
 δὲ ἀπορραγῇ, τὸ πλοῖον οἴχεται φερόμενον ὑπὸ ἰσχύος
 τοῦ ῥόου. τὸ δὲ χωρίον τοῦτό ἐστι ἐπ' ἡμέρας τέσ-
 σερας πλόος, σκολιὸς δὲ ταύτῃ κατὰ περ ὁ Μαίανδρός
 ἐστι ὁ Νεῖλος· σχοῖνοι δὲ δυώδεκα εἰσι οὔτοι τοὺς δεῖ
 τούτῳ τῷ τρόπῳ διεκπλῶσαι· καὶ ἔπειτα ἀπῆλθεν ἐς
 πεδίον λεῖον, ἐν τῷ νῆσον περιρρέει ὁ Νεῖλος· Τα-
 χομψὸν οὖνομα αὐτῇ ἐστι. οἰκέουσι δὲ τὰ ἀπὸ Ἐλε-
 φαντίνης ἄνω Αἰθίοπες ἤδη καὶ τῆς νήσου τὸ ἡμισυ,
 τὸ δὲ ἡμισυ Αἰγύπτιοι. ἔχεται δὲ τῆς νήσου λίμνη
 μεγάλη, τὴν περὶξ νομάδες Αἰθίοπες νέμονται· τὴν
 διεκπλώσας ἐς τοῦ Νείλου τὸ ῥέεθρον ἤξεις, τὸ ἐς τὴν
 λίμνην ταύτην ἐκδιδού· καὶ ἔπειτα ἀποβάς παρὰ τὸν
 ποταμὸν ὁδοιπορίην ποιῆσαι ἡμερέων τεσσεράκοντα·
 σκόπελοί τε γὰρ ἐν τῷ Νείλῳ ὀξέες ἀνέχουσι καὶ χοι-
 ράδες πολλαί εἰσι, δι' ὧν οὐκ οἶά τέ ἐστι πλέειν.
 διεξελθὼν δὲ ἐν τῇσι τεσσεράκοντα ἡμέρησι τοῦτο τὸ
 χωρίον, αὐτὶς ἐς ἕτερον πλοῖον ἐσβὰς δυώδεκα ἡμέρας
 πλεύσει καὶ ἔπειτα ἤξεις ἐς πόλιν μεγάλην τῇ οὖνομά
 ἐστι Μερόη. λέγεται δὲ αὕτη ἡ πόλις εἶναι μητρόπολις
 τῶν ἄλλων Αἰθιοπῶν. οἱ δ' ἐν ταύτῃ Δία θεῶν καὶ
 Διόνυσον μούρους σέβονται, τούτους τε μεγάλως τιμῶσι,
 καὶ σφι μαντήιον Διὸς κατέστηκε. στρατεύονται δέ,
 ἐπεὰν σφας ὁ θεὸς οὗτος κελεύῃ διὰ θεσπισμάτων,
 καὶ τῇ ἂν κελεύῃ, ἐκείσε. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλιος 30
 πλέων ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἄλλῳ ἤξεις ἐς τοὺς αὐτομόλους
 ἐν ὧσιν περ ἐξ Ἐλεφαντίνης ἦλθες ἐς τὴν μητρόπολιν

τὴν Αἰθιοπῶν. τοῖσι δὲ αὐτομόλοισι τούτοισι οὕνομός ἐστι Ἀσμάχ, δύναται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος κατὰ τὴν Ἑλληνῶν γλῶσσαν οἱ ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς παριστάμενοι βασιλεῖ. ἀπέστησαν δὲ αὐταὶ τέσσερες καὶ εἴκοσι μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων ἐς τοὺς Αἰθίοπας τοὺς δι' αἰτίην τοιήνδε· ἐπὶ Ψαμμητίχου βασιλέως φυλακαὶ κατέστασαν ἐν τε Ἑλεφαντίνῃ πόλει πρὸς Αἰθιοπῶν καὶ ἐν Δάφνησι τῇσι Πηλουσίῃσι ἄλλῃ πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων καὶ ἐν Μαρέῃ πρὸς Λιβύης ἄλλῃ. ἔτι δὲ ἐπ' ἐμεῦ καὶ Περσέων κατὰ ταῦτά αὖτε φυλακαὶ ἔχουσι ὥς καὶ ἐπὶ Ψαμμητίχου ἦσαν· καὶ γὰρ ἐν Ἑλεφαντίνῃ Πέρσαι φρουρέουσι καὶ ἐν Δάφνησι τοὺς ὧν δὴ Αἰγυπτίους τρία ἔτεα φρουρήσαντας ἀπέλυε οὐδέις τῆς φρουρῆς· οἱ δὲ βουλευσάμενοι καὶ κοινῇ λόγῳ χρῆσάμενοι πάντες ἀπὸ τοῦ Ψαμμητίχου ἀποστάντες ἦσαν ἐς Αἰθιοπίην. Ψαμμητίχος δὲ πνθόμενος ἐδίωκε· ὥς δὲ κατέλαβε, ἐδέετο πολλὰ λέγων καὶ σφεας θεοὺς πατρώιους ἀπολιπεῖν οὐκ ἔα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. τῶν δὲ τίνα λέγεται δέξαντα τὸ αἰδοῖσθαι εἰπεῖν, ἐνθα ἂν τοῦτο ἦ, ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐνθαῦτα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. οὗτοι ἐπεῖτε ἐς Αἰθιοπίην ἀπῆκοντο, διδοῦσι σφέας αὐτοὺς τῷ Αἰθιοπῶν βασιλεῖ. οἱ δὲ σφεας τῷδε ἀντιδωρέεται· ἦσαν οἱ διάφοροί τινες γεγονότες τῶν Αἰθιοπῶν· τούτους ἐκέλευε ἐξελόντας τὴν ἐκείνων γῆν οἰκέειν. τούτων δὲ ἑσποικισθέντων ἐς τοὺς Αἰθίοπας ἡμερώτεροι γεγόνασι Αἰθίοπες ἦσαν μαθόντες Αἰγύπτια.

- 31 Μέχρι μὲν νυν τεσσέρων μηνῶν πλόου καὶ ὁδοῦ γινώσκεται ὁ Νεῖλος πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ῥεύματος τοσοῦτοι γὰρ συμβαλλομένῳ μῆνες εὐρίσκονται ἀναισι

μούμενοι ἐξ Ἑλεφαντίνης πορευομένῳ ἐς τοὺς αὐτομό-
λους τούτους. ὁρᾷ δὲ ἀπὸ ἐσπέρης τε καὶ ἡλίου δυ-
σμέων. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε οὐδεὶς ἔχει σαφέως φράσαι·
ἔρημος γάρ ἐστι ἡ χώρα αὕτη ὑπὸ καύματος. ἀλλὰ 32
τάδε μὲν ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων φαμένων ἔλθειν
τε ἐπὶ τὸ Ἀμμωνος χρηστήριον καὶ ἀπικέσθαι ἐς λόγους
Ἑτεάρχῳ τῷ Ἀμμωνίων βασιλεῖ, καὶ ὡς ἐκ λόγων ἄλ-
λων ἀπικέσθαι ἐς λέσχην περὶ τοῦ Νείλου, ὡς οὐδεὶς
αὐτοῦ οἶδε τὰς πηγὰς, καὶ τὸν Ἑτεάρχον φάναι ἔλθειν
κοτε παρ' αὐτὸν Νασαμῶνας ἀνδρας. τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο
ἐστὶ μὲν Λιβυκόν, νέμεται δὲ τὴν Σύρτιν τε καὶ τὴν
πρὸς ἡῶν χώραν τῆς Σύρτιος οὐκ ἐπὶ πολλόν. ἀπικο-
μένους δὲ τοὺς Νασαμῶνας καὶ εἰρωτωμένους εἴ τι
ἔχουσι πλέον λέγειν περὶ τῶν ἐρήμων τῆς Λιβύης,
φάναι παρὰ σφίσι γενέσθαι ἀνδρῶν δυναστέων παῖδας
ὑβριστάς, τοὺς ἄλλα τε μηχανᾶσθαι ἀνδρωθέντας πε-
ρισσὰ καὶ δὴ καὶ ἀποκληρῶσαι πέντε ἑαυτῶν ὀψομέ-
νους τὰ ἔρημα τῆς Λιβύης, καὶ εἴ τι πλέον ἴδοιεν τῶν
τὰ μακρότατα ἰδομένων. τῆς γὰρ Λιβύης τὰ μὲν κατὰ
τὴν βορρῆν θάλασσαν ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι μέχρι
Σολόεντος ἄκρης, τῇ τελευτᾷ τὰ τῆς Λιβύης, παρήκουσι
παρὰ πᾶσαν Αἴβυες καὶ Αἰβύων ἔθνεα πολλά, πλὴν
ὅσον Ἕλληνες καὶ Φοίνικες ἔχουσι· τὰ δὲ ὑπὲρ θα-
λάσσης τε καὶ τῶν ἐπὶ θάλασσαν κατηκόντων ἀνθρώ-
πων, [τὰ κατύπερθε] θηριώδης ἐστὶ ἡ Αἰβύη· τὰ δὲ
κατύπερθε τῆς θηριώδους ψάμμος τέ ἐστι καὶ ἄνυδρος
δεινῶς καὶ ἔρημος πάντων. εἶπαι ὦν τοὺς νεηνίας
ἀποπεμπομένους ὑπὸ τῶν ἡλίκων, ὕδατί τε καὶ σιτίοισι
εὖ ἐξηρτυμένους, ἰέναι τὰ πρῶτα μὲν διὰ τῆς οἰκεο-
μένης, ταύτην δὲ διεξελθόντας ἐς τὴν θηριώδεα ἀπι-

κέσθαι, ἐκ δὲ ταύτης τὴν ἔρημον διεξιέναι τὴν ὁδὸν
 ποιευμένους πρὸς ξέφυρον ἄνεμον, διεξελθόντας δὲ
 χῶρον πολλὸν ψαμμώδεα καὶ ἐν πολλῇσι ἡμέρησι ἰδεῖν
 δὴ κοτε δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφυκῶτα, καὶ σφεας προσ-
 ελθόντας ἄπτεσθαι τοῦ ἐπεόντος ἐπὶ τῶν δεινδρέων
 καρποῦ, ἀπτομένοισι δὲ σφι ἐπελθεῖν ἄνδρας σμικροῦς,
 μετρίων ἐλάσσονας ἀνδρῶν, λαβόντας δὲ ἄγειν σφέας·
 φωνῆς δὲ οὔτε τι τῆς ἐκείνων τοὺς Νασαμῶνας γινώ-
 σκειν οὔτε τοὺς ἄγοντας τῶν Νασαμῶνων. ἄγειν τε
 δὴ αὐτοὺς δι' ἐλέων μερίστων, καὶ διεξελθόντας ταῦτα
 ἀπικέσθαι ἐς πόλιν ἐν τῇ πάντας εἶναι τοῖσι ἄγουσι
 τὸ μέγαθος ἴσους, χρῶμα δὲ μέλανας. παρὰ δὲ τὴν
 πόλιν ῥέειν ποταμὸν μέγαν, ῥέειν δὲ ἀπὸ ἐσπέρης αὐτοῦ
 πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα, φαίνεσθαι δὲ ἐν αὐτῷ κροκο-
 83 δαίλους. ὁ μὲν δὴ τοῦ Ἀμμωνίου Ἐτεάρχου λόγος ἐς
 τοῦτό μοι δεδηλώσθω, πλὴν ὅτι ἀπονοστήσαι τε ἔφασκε
 τοὺς Νασαμῶνας, ὥς οἱ Κυρηναῖοι ἔλεγον, καὶ ἐς τοὺς
 οὔτοι ἀπίκοντο ἀνθρώπους, γόητας εἶναι ἅπαντας. τὸν
 δὲ δὴ ποταμὸν τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ Ἐτεάρχος
 συνεβάλλετο εἶναι Νεῖλον, καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτω
 αἰρέει. ῥέει γὰρ ἐκ Αἰβύης ὁ Νεῖλος καὶ μέσσην τά-
 μνων Αἰβύην. καὶ ὥς ἐγὼ συμβάλλομαι τοῖσι ἐμφανέσι
 τὰ μὴ γινωσκόμενα τεκμαιρόμενος, τῷ Ἰστρῷ ἐκ τῶν
 ἰσῶν μέτρων ὁρμᾶται. Ἰστρὸς τε γὰρ ποταμὸς ἀρξάμε-
 νος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρρήνης πόλιος ῥέει μέσσην σχίζων
 τὴν Εὐρώπην. οἱ δὲ Κελτοὶ εἰσι ἔξω Ἡρακλέων στη-
 λέων, ὁμοῦρέουσι δὲ Κυνησίοισι, οἱ ἔσχατοι πρὸς δυ-
 σμέων οἰκεῖν τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένων. τε-
 λευτᾷ δὲ ὁ Ἰστρὸς ἐς θάλασσαν ῥέων τὴν τοῦ Εὐξεί-
 νου πόντου [διὰ πάσης Εὐρώπης], τῇ Ἰστρίῃ οἱ Μιλη-

σίῳν οἰκέουσι ἄποικοι. ὁ μὲν δὴ Ἰστρος, ῥέει γὰρ δι' 34
οἰκεομένης, πρὸς πολλῶν γινώσκεται, περὶ δὲ τῶν τοῦ
Νείλου πηγέων οὐδεὶς ἔχει λέγειν· ἀοίκητος τε γὰρ
καὶ ἔρημος ἐστὶ ἡ Αἰβύη δι' ἧς ῥέει. περὶ δὲ τοῦ
ῥεύματος αὐτοῦ, ἐπ' ὅσον μακρότατον ἱστορεῦντα ἦν
ἐξικέσθαι, εἰρηται· ἐκδιδού δὲ ἐς Αἴγυπτον. ἡ δὲ Αἴ-
γυπτος τῆς ὀρεινῆς Κιλικίης μάλιστα κη ἀντίη κέεται.
ἐνθεῦτεν δὲ ἐς Σινώπην τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ
πέντε ἡμερέων ἰδέα ὁδὸς εὐζώνῳ ἀνδρί· ἡ δὲ Σινώπη
τῷ Ἰστροῦ ἐκδιδόντι ἐς θάλασσαν ἀντίον κέεται. οὕτω
τὸν Νεῖλον δοκέω διὰ πάσης τῆς Αἰβύης διεξιόντα
ἐξισοῦσθαι τῷ Ἰστροῦ. Νείλου μὲν νυν πέρι τοσαῦτα
εἰρήσθω.

ἜΡΧΟΜΑΙ δὲ περὶ Αἰγύπτου μηχανέων τὸν λόγον, 35
ὅτι πλεῖστα θωμάσια ἔχει [ἢ ἄλλη πᾶσα χώρα] καὶ ἔργα
λόγου μέζω παρέχεται πρὸς πᾶσαν χώραν· τούτων εἴ-
νεκα πλέω περὶ αὐτῆς εἰρήσεται. Αἰγύπτιοι ἅμα τῷ
οὐρανῷ τῷ κατὰ σφέας ἐόντι ἑτεροῖω καὶ τῷ ποταμῷ
φύσιν ἁλλοίην παρεχομένῳ ἢ οἱ ἄλλοι ποταμοί, τὰ
πολλὰ πάντα ἔμπαλιν τοῖσι ἄλλοις ἀνθρώποις ἐστή-
σαντο ἥθεά τε καὶ νόμους, ἐν τοῖσι αἱ μὲν γυναῖκες
ἀγοράζουσι καὶ καπηλεύουσι, οἱ δὲ ἄνδρες κατ' οἴκους
ἐόντες ὑφαίνουσι· ὑφαίνουσι δὲ οἱ μὲν ἄλλοι ἄνω τὴν
κρόκην ὠθεόντες, Αἰγύπτιοι δὲ κάτω. τὰ ἄχθεα οἱ μὲν
ἄνδρες ἐπὶ τῶν κεφαλέων φορέουσι, αἱ δὲ γυναῖκες
ἐπὶ τῶν ὤμων. οὐρέουσι αἱ μὲν γυναῖκες ὀρθαί, οἱ
δὲ ἄνδρες κατήμενοι. εὐμαρεῖη χρέωνται ἐν τοῖσι οἴ-
κοις, ἐσθίουσι δὲ ἕξω ἐν τῇσι ὁδοῖσι, ἐπιλέγοντες ὥς
τὰ μὲν αἰσχροῦ ἀναγκαῖα δὲ ἐν ἀποκρύφῳ ἐστὶ ποιέειν
χρεόν, τὰ δὲ μὴ αἰσχροῦ ἀναφανδόν. ἰρᾶται γυνὴ μὲν

οὐδεμία οὔτε ἔρσηνος θεοῦ οὔτε θηλέης, ἄνδρες δὲ πάντων τε καὶ πασέων. τρέφειν τοὺς τοκέας τοῖσι μὲν παισὶ οὐδεμία ἀνάγκη μὴ βουλομένοισι, τῇσι δὲ θυγα-
 36 τράσι πᾶσα ἀνάγκη καὶ μὴ βουλομένησι. οἱ ἱστές τῶν θεῶν τῇ μὲν ἄλλῃ κομῶσι, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ξυρῶνται. τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς τοὺς μάλιστα ἰκνέεται, Αἰγύπτιοι δὲ ὑπὸ τοὺς θανάτους ἀνιέσι τὰς τρίχας αὔξασθαι τὰς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ γενεῖῳ, τέως ἐξυρημένοι. τοῖσι μὲν ἄλλοισι ἀνθρώποισι χωρὶς θηρίων ἡ δίαίτα ἀποκέκριται, Αἰγυπτίοισι δὲ ὁμοῦ θηρίοισι ἡ δίαίτα ἐστὶ. ἀπὸ πυρῶν καὶ κριθέων ὧλλοι ζῶουσι, Αἰγυπτίων δὲ τῷ ποιευ-
 μένῳ ἀπὸ τούτων τὴν ζόην ὀνειδος μέγιστόν ἐστι, ἀλλὰ ἀπὸ ὀλυρῶν ποιεῦνται σιτία, τὰς ζειὰς μετεξέτερον καλέουσι. φρυῶσι τὸ μὲν σταῖς τοῖσι ποσί, τὸν δὲ πηλὸν τῇσι χειρὶ [καὶ τὴν κόπρον ἀναίρουνται]. τὰ αἰδοῖα ὧλλοι μὲν ἐῶσι ὥς ἐγένοντο, πλὴν ὅσοι ἀπὸ τούτων ἔμαθον, Αἰγύπτιοι δὲ περιτάμνονται. εἴματα τῶν μὲν ἀνδρῶν ἕκαστος ἔχει δύο, τῶν δὲ γυναικῶν ἓν ἑκάστη. τῶν ἱστίων τοὺς κρίκους καὶ τοὺς κάλους οἱ μὲν ἄλλοι ἐξωθεν προσδέουσι, Αἰγύπτιοι δὲ ἔσωθεν. γράμματα γράφουσι καὶ λογίζονται ψήφοισι Ἕλληνες μὲν ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα, Αἰγύπτιοι δὲ ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά καὶ ποιεῦντες ταῦτα αὐτοὶ μὲν φασι ἐπὶ δεξιὰ ποιεῖν. Ἕλληνας δὲ ἐπ' ἀριστερά. διαφασίοισι δὲ γράμματα χρέωνται, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἱρά, τὰ δὲ δημοτικά κα-
 37 λέεται. θεοσεβέες δὲ περισσῶς ἔοντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων νόμοισι τοιοισίδε χρέωνται. ἐκ χαλκῶν ποτηρίων πίνουσι, διασμῶντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν, οὐκ

ὁ μὲν, ὁ δ' οὐ, ἀλλὰ πάντες. εἴματα δὲ λίνεα φορέουσι αἰεὶ νεόπλυτα, ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. τὰ τε αἰδοῖα περιτάμνονται καθαριότητος εἵνεκεν, προτιμῶντες καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι. οἱ δὲ ἱρέες ξυρῶνται πᾶν τὸ σῶμα διὰ τρίτης ἡμέρης, ἵνα μήτε φθελὸς μήτε ἄλλο μυσαρὸν μηδὲν ἐγγίνηται σφι θεραπεύουσι τοὺς θεούς. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἱ ἱρέες λινέην μούνην καὶ ὑποδήματα βύβλινα· ἄλλην δέ σφι ἐσθῆτα οὐκ ἔξεστι λαβεῖν οὐδὲ ὑποδήματα ἄλλα. λούνται δὲ δις τῆς ἡμέρης ἐκάστης ψυχρῶ καὶ δις ἐκάστης νυκτός. ἄλλας τε θρησκείας ἐπιτελέουσι μυρίας ὥς εἰπεῖν λόγῳ. πάσχουσι δὲ καὶ ἀγαθὰ οὐκ ὀλίγα· οὔτε τι γὰρ τῶν οἰκηίων τρίβουσι οὔτε δαπανῶνται, ἀλλὰ καὶ σιτία σφί ἐστι ἱρὰ πεσσομένα, καὶ κρεῶν βοέων καὶ χηνέων πληθὸς τι ἐκάστῳ γίνεται πολλὸν ἡμέρης ἐκάστης, δίδονται δέ σφι καὶ οἶνος ἀμπέλινος. ἰχθύων δὲ οὐ σφι ἔξεστι πᾶσασθαι. κνᾶμους δὲ οὔτε τι μάλα σπείρουσι Αἰγύπτιοι ἐν τῇ χώρῃ, τοὺς τε γινομένους οὔτε τρώγουσι οὔτε ἔφοντες πατέονται· οἱ δὲ δὴ ἱρέες οὐδὲ ὀρῶντες ἀνέχονται, νομίζοντες οὐ καθαρὸν εἶναι μιν ὄσπριον. ἱρᾶται δὲ οὐκ εἰς ἐκάστου τῶν θεῶν ἀλλὰ πολλοί, τῶν εἰς ἐστὶ ἀρχιερέως· ἐπεὶ δὲ τις ἀποθάνῃ, τούτου ὁ παῖς ἀντικατίσταται. τοὺς δὲ βοῦς τοὺς ἐρ- 38 σενας τοῦ Ἐπάφου εἶναι νομίζουσι καὶ τούτου εἵνεκα δοκιμάζουσι αὐτοὺς ὧδε· τρίχα ἥν καὶ μίαν ἰδῆται ἐπεοῦσαν μέλαιναν, οὐ καθαρὸν εἶναι νομίζει. δίζηται δὲ ταῦτα ἐπὶ τούτῳ τεταγμένος τῶν τις ἱρέων καὶ ὀρθοῦ ἐστεῶτος τοῦ κτήνεος καὶ ὑπτίου καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξιούσας, εἰ καθαρή τῶν προκειμένων σημηίων, τὰ ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἐρέω. κατορᾷ δὲ καὶ τὰς τρίχας

τῆς οὐρῆς εἰ κατὰ φύσιν ἔχει πεφυκυίας. ἦν δὲ τού-
 των πάντων ἡ καθαρὸς, σημαίνεται βύβλω περι τὰ
 κέρεα εἰλίσσων καὶ ἔπειτα γῆν σημαντρίδα ἐπιπλάσας
 ἐπιβάλλει τὸν δακτύλιον· καὶ οὕτω ἀπάγουσι. ἀσημαν-
 του δὲ θύσαντι θάνατος ἢ ζημὴ ἐπικέεται. δοκιμά-
 ζεται μὲν νυν τὸ κτήνος τρόπῳ τοιῷδε, θυσίῃ δέ σφι
 39 ἦδε κατέστηκε· ἀγαρόντες τὸ σεσημασμένον κτήνος πρὸς
 τὸν βωμὸν ὅκου ἂν θύωσι, πῦρ ἀνακαίουσι, ἔπειτα δὲ
 ἐπ' αὐτοῦ οἶνον κατὰ τοῦ ἱρηίου ἐπισπείσαντες καὶ
 ἐπικαλέσαντες τὸν θεὸν σφάζουσι, σφάζαντες δὲ ἀπο-
 τάμνουσι τὴν κεφαλὴν. σῶμα μὲν δὴ τοῦ κτήνεος δει-
 ρουσι, κεφαλῇ δὲ κείνῃ πολλὰ καταρησάμενοι φέρουσι,
 τοῖσι μὲν ἂν ἡ ἀγορὴ καὶ Ἕλληνες σφι ἔωσι ἐπιδήμιοι
 ἔμποροι, οἱ δὲ φέροντες ἐς τὴν ἀγορὴν ἀπ' ὧν ἔδοντο,
 τοῖσι δὲ ἂν μὴ παρέωσι Ἕλληνες, οἱ δ' ἐκβάλλουσι ἐς
 τὸν ποταμόν. καταρῶνται δὲ τάδε λέγοντες τῇσι κεφα-
 λῇσι, εἰ τι μέλλοι ἢ σφίσι τοῖσι θύουσι ἢ Αἰγύπτῳ
 τῇ συναπάσῃ κακὸν γίνεσθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην τρα-
 πέσθαι. κατὰ μὲν νυν τὰς κεφαλὰς τῶν θυομένων
 κτηνέων καὶ τὴν ἐπίσπεισιν τοῦ οἶνου πάντες Αἰγύ-
 πτιοι νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται ὁμοίως ἐς πάντα
 τὰ ἱρά, καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ νόμου οὐδὲ ἄλλου οὐθενὸς
 40 ἐμψύχου κεφαλῆς γεύσεται Αἰγυπτίων οὐδεὶς. ἡ δὲ
 δὴ ἐξαίρεσις τῶν ἱρῶν καὶ ἡ καῦσις ἄλλη περὶ ἄλλο
 ἱρόν σφι κατέστηκε. τὴν δ' ὧν μεγίστην τε δαίμονα
 ἡγῆνται εἶναι καὶ μεγίστην οἱ ὀρτὴν ἀνάγουσι, ταύτην
 ἔρχομαι ἐρέων. ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὸν βοῦν, κατευξά-
 μενοι κοιλίην μὲν κείνῃν πᾶσαν ἐξ ὧν εἶλον, σπλάγχνα
 δὲ αὐτοῦ λείπουσι ἐν τῷ σώματι καὶ τὴν πιμελὴν,
 σκέλεα δὲ ἀποτάμνουσι καὶ τὴν ὀσφὺν ἄκρην καὶ τοὺς

ὥμους τε καὶ τὸν τράχηλον. ταῦτα δὲ ποιήσαντες τὸ ἄλλο σῶμα τοῦ βοῦς πιμπλάσι ἄρτων καθαρῶν καὶ μέλιτος καὶ ἀσταφίδος καὶ σύκων καὶ λιβανωτοῦ καὶ σμύρνης καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων, πλήσαντες δὲ τούτων καταγίξουσι, ἔλαιον ἄφθονον καταχέοντες. προνηστεύσαντες δὲ θύουσι, καιομένων δὲ τῶν ἱρῶν τύπτονται πάντες· ἐπεὰν δὲ ἀποτύψωνται, δαῖτα προτίθενται τὰ ἐλίποντο τῶν ἱρῶν. τοὺς μὲν νυν καθαρὰς 41
 βοῦς τοὺς ἔρσενας καὶ τοὺς μόσχους οἱ πάντες Αἰγύπτιοι θύουσι, τὰς δὲ θηλέας οὐ σφι ἔξεστι θύειν, ἀλλ' ἱερεῖς εἰσι τῆς Ἰσθμοῦ. τὸ γὰρ τῆς Ἰσθμοῦ ἔγαλμα ἐὼν γυναικίον βούκερὼν ἐστὶ, κατὰ περ Ἕλληνες τὴν Ἰοῦν γράφουσι, καὶ τὰς βοῦς τὰς θηλέας Αἰγύπτιοι πάντες ὁμοίως σέβονται προβάτων πάντων μάλιστα μακροῶ. τῶν εἵνεκα οὗτ' ἀνὴρ Αἰγύπτιος οὔτε γυνὴ ἑνδρα Ἕλληνα φιλήσειε ἂν τῷ στόματι, οὐδὲ μαχαίρῃ ἀνδρὸς Ἕλληνος χρήσεται οὐδ' ὀβελοῖσι οὐδὲ λέβητι, οὐδὲ κρείως καθαρῷ βοῦς διατετμημένου Ἑλληνικῇ μαχαίρῃ γεύσεται. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βοῦς τρόπον τόνδε· τὰς μὲν θηλέας ἐς τὸν ποταμὸν ἀπιεῖσι, τοὺς δὲ ἔρσενας κατορύσσουσι ἕκαστοι ἐν τοῖσι προαστείοις, τὸ κέρασ τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφοτέρω ὑπερέχοντα σημηίου εἵνεκεν· ἐπεὰν δὲ σαπῇ καὶ προσίῃ ὁ τεταρμένος χρόνος, ἀπικνέεται ἐς ἐκάστην πόλιν βάρεις ἐκ τῆς Προσωπίτιδος καλεομένης νήσου. ἢ δ' ἐστὶ μὲν ἐν τῷ Δέλτα, περίμετρον δὲ αὐτῆς εἰσὶ σχοῖνοι ἐννεα. ἐν ταύτῃ ὦν τῇ Προσωπίτιδι νήσῳ ἔννεοι μὲν καὶ ἄλλαι πόλεις συχναί, ἐκ τῆς δὲ αὐτῆς βάρεις παραγίνονται ἀναιρεθόμεναι τὰ ὀστέα τῶν βοῶν, οὖνομα τῇ πόλει Ἀτάρβηχης, ἐν δ' αὐτῇ Ἀφροδίτης ἱερὸν ἄγιον

ἴδρυνται. ἐκ ταύτης τῆς πόλιος πλανῶνται πολλοὶ ἄλλοι
 ἐς ἄλλας πόλεις, ἀνορύξαντες δὲ τὰ ὀστέα ἀπάγουσι
 καὶ θάπτουσι ἐς ἓνα χῶρον πάντες. κατὰ ταῦτα δὲ
 τοῖσι βουσί καὶ τᾶλλα κτήνεα θάπτουσι ἀποθνήσκοντα.
 καὶ γὰρ περὶ ταῦτα οὕτω σφι νενομοθέτηται· κτείνουσι
 42 γὰρ δὴ οὐδὲ ταῦτα. ὅσοι μὲν δὴ Διὸς Θηβαίεος ἴδρυν-
 ται ἱρὸν ἢ νομοῦ τοῦ Θηβαίου εἰσί, οὗτοι μὲν [νυν]
 πάντες οἷων ἀπεχόμενοι αἴγας θύουσι. θεοὺς γὰρ δὴ
 οὐ τοὺς αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται,
 πλὴν Ἰσιὸς τε καὶ Ὀσίριος, τὸν δὴ Διόνυσον εἶναι
 λέγουσι· τούτους δὲ ὁμοίως ἅπαντες σέβονται. ὅσοι
 δὲ τοῦ Μένδητος ἔκتهνται ἱρὸν ἢ νομοῦ τοῦ Μενδη-
 σίου εἰσί, οὗτοι δὲ αἰγῶν ἀπεχόμενοι ὄις θύουσι.
 Θηβαῖοι μὲν νυν καὶ ὅσοι διὰ τούτους οἷων ἀπέχον-
 ται, διὰ τὰδε λέγουσι τὸν νόμον τόνδε σφίσι τεθῆναι·
 Ἡρακλέα θελῆσαι πάντως ἰδέσθαι τὸν Δία καὶ τὸν
 οὐκ ἐθέλειν ὁφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, τέλος δέ, ἐπεῖτε λιπα-
 ρέειν τὸν Ἡρακλέα, τὸν Δία μηχανήσασθαι (τοιόνδε)·
 κριὸν ἐκδείραντα προσχέσθαι τε τὴν κεφαλὴν ἀποτα-
 μόντα τοῦ κριοῦ καὶ ἐνδύντα τὸ νάκος οὕτω οἱ ἑωυτὸν
 ἐπιδέξαι. ἀπὸ τούτου κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τῶγαλμα
 ποιεῦσι Αἰγύπτιοι, ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων Ἀμμώνιοι, ἐόντες
 Αἰγυπτίων τε καὶ Αἰθιοπῶν ἄποικοι καὶ φωνὴν μεταξὺ
 ἀμφοτέρων νομίζοντες. δοκέειν δέ μοι, καὶ τὸ οὔνομα
 Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδε σφίσι τὴν ἐπωνυμίην ἐποίησαντο·
 Ἀμοῦν γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία. τοὺς δὲ
 κριοὺς οὐ θύουσι Θηβαῖοι, ἀλλ' εἰσί σφι ἱροὶ διὰ τοῦτο.
 μὴ δὲ ἡμέρη τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ὁρτῇ τοῦ Διὸς, κριὸν
 ἓνα κατακόψαντες καὶ ἀποδείραντες κατὰ τὸν ἐνδύ-
 ουσι τῶγαλμα τοῦ Διὸς καὶ ἔπειτα ἄλλο ὄγαλμα Ἡρα-

κλέος προσάγουσι πρὸς αὐτό. ταῦτα δὲ ποιήσαντες τύπτονται οἱ περὶ τὸ ἱρὸν ἅπαντες τὸν κριὸν καὶ ἔπειτα ἐν ἱρῇ θήκῃ θάπτουσι αὐτόν.

Ἡρακλῆος δὲ πέρι τόνδε τὸν λόγον ἤκουσα, ὅτι εἴη ⁴³ τῶν δωδέκα θεῶν. τοῦ ἑτέρου δὲ πέρι Ἡρακλῆος, τὸν Ἕλληνες οἶδασι, οὐδαμῇ Αἰγύπτου ἐδυνάσθην ἀκοῦσαι. καὶ μὲν ὅτι γε οὐ παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον τὸ οὖνομα Αἰγύπτιοι [τοῦ Ἡρακλῆος], ἀλλ' Ἕλληνες μᾶλλον παρ' Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων οὗτοι οἱ θέμενοι τῷ Ἀμφιτρύωνος γόνῳ τοῦνομα Ἡρακλέα, πολλὰ μοι καὶ ἄλλα τεκμήριά ἐστι τοῦτο οὕτω ἔχειν, ἐν δὲ καὶ τόδε, ὅτι τε τοῦ Ἡρακλῆος τούτου οἱ γονεὲς ἀμφοτέροις ἦσαν Ἀμφιτρύων καὶ Ἀλκμήνη γερονότες τὸ ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰγύπτου καὶ διότι Αἰγύπτιοι οὔτε Ποσειδέωνος οὔτε Διοσκούρων τὰ οὐνόματά φασι εἰδέναι, οὐδὲ σφι θεοὶ οὗτοι ἐν τοῖσι ἄλλοις θεοῖς ἀποδεδέχεται. καὶ μὲν εἰ γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον οὖνομά τευ δαίμονος, τούτων οὐκ ἦμιστά ἀλλὰ μάλιστα ἐμελλον μνήμην ἔξειν, εἰ περ καὶ τότε ναυτιλίῃσι ἐχρέωντο καὶ ἦσαν Ἑλλήνων τινὲς ναυτίλοι, ὥς ἔλπομαί τε καὶ ἐμὴ γνώμη αἰσέει. ὥστε τούτων ἂν καὶ μᾶλλον τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξεπιστέατο Αἰγύπτιοι ἢ τοῦ Ἡρακλῆος. ἀλλὰ τις ἀρχαῖός ἐστι θεὸς Αἰγυπτίοις Ἡρακλῆς· ὥς δὲ αὐτοὶ λέγουσι, ἔτι ἐστὶ ἐπτακισχίλια καὶ μύρια ἐς Ἀμασιν βασιλεύσαντα, ἐπεῖτε ἐκ τῶν ὀκτὼ θεῶν οἱ δωδέκα θεοὶ ἐγένοντο τῶν Ἡρακλέα ἕνα νομίζουσι. καὶ θέλων ⁴⁴ δὲ τούτων πέρι σαφές τι εἰδέναι ἐξ ὧν οἶόν τε ἦν, ἔπλευσα καὶ ἐς Τύρον τῆς Φοινίκης, πυνθανόμενος αὐτόθι εἶναι ἱρὸν Ἡρακλῆος ἄγιον. καὶ εἶδον πλουσίως κατεσκευασμένον ἄλλοισί τε πολλοῖσι ἀναθήμασι, καὶ

ἐν αὐτῷ ἦσαν στῆλαι δύο, ἥ μὲν χρυσοῦ ἀπέφθου, ἥ
 δὲ σμαράγδου λίθου λάμποντος τὰς νύκτας μέγαθος·
 εἰς λόγους δὲ ἐλθὼν τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ θεοῦ εἰρόμην
 ὁκόσος χρόνος εἴη ἐξ οὗ σφι τὸ ἱρὸν ἰδρυσται. εὗρον
 δὲ οὐδὲ τούτους τοῖσι Ἑλλήσι συμφερομένους· ἔφασαν
 γὰρ ἅμα Τύρῳ οἰκισομένη καὶ τὸ ἱρὸν τοῦ θεοῦ ἰδρυ-
 θῆναι, εἶναι δὲ ἔτεα ἀπ' οὗ Τύρον οἰκέουσι τριηκόσια
 καὶ δισχιλία. εἶδον δὲ ἐν τῇ Τύρῳ καὶ ἄλλο ἱρὸν
 Ἑρακλέος ἐπωνυμίην ἔχοντος Θασίου εἶναι. ἀπικόμεν
 δὲ καὶ εἰς Θάσον, ἐν τῇ εὗρον ἱρὸν Ἑρακλέος ὑπὸ
 Φοινίκων ἰδρυμένον, οἱ κατ' Εὐρώπης ζήτησιν ἐκπλώ-
 σαντες Θάσον ἔκτισαν· καὶ ταῦτα καὶ πέντε γενεῇσι
 ἀνδρῶν πρότερά ἐστι ἢ τὸν Ἀμφιτρύωνος Ἑρακλέα ἐν
 τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι. τὰ μὲν νυν ἱστορημένα δηλοῦ
 σαφέως παλαιὸν θεὸν Ἑρακλέα εἶναι. καὶ δοκέουσι
 δέ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων ποιεῖν, οἱ διζὰ Ἑρά-
 κλεια ἰδρυσάμενοι ἔκτινται, καὶ τῷ μὲν ὡς ἀθανάτῳ,
 Ὀλυμπίῳ δὲ ἐπωνυμίην θύουσιν, τῷ δὲ ἑτέρῳ ὡς ἥρωι
 45 ἐναγίζουσι. λέγουσι δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα ἀνεπισκέπτως
 οἱ Ἕλληνες· εὐήθης δὲ αὐτῶν καὶ ὅδε ὁ μῦθος ἐστι
 τὸν περὶ τοῦ Ἑρακλέος λέγουσι, ὡς αὐτὸν ἀπικόμενον
 εἰς Αἴγυπτον στέψαντες οἱ Αἰγύπτιοι ὑπὸ πομπῆς ἐξῆγον
 ὡς θύσοντες τῷ Διί· τὸν δὲ τέως μὲν ἡσυχίην ἔχειν,
 ἐπεὶ δὲ αὐτοῦ πρὸς τῷ βωμῷ κατάρχοντο, εἰς ἀλκὴν
 τραπόμενον πάντα σφέας καταφονεῦσαι. ἐμοὶ μὲν νυν
 δοκέουσι ταῦτα λέγοντες τῆς Αἰγυπτίων φύσεως καὶ
 τῶν νόμων πάμπαν ἀπίρως ἔχειν οἱ Ἕλληνες· τοῖσι
 γὰρ οὐδὲ κτήνεα δασίη θύειν ἐστὶ χωρὶς οἴων καὶ ἐρ-
 σένων βοῶν καὶ μύσχων, ὅσοι ἂν καθαροὶ ἔωσι, καὶ
 χηνῶν, κῶς ἂν οὗτοι ἀνθρώπους θύοιεν; ἐτι δὲ ἔνα

έόντα τὸν Ἡρακλέα καὶ ἔτι ἄνθρωπον, ὥς δὴ φασι, κῶς φύσιν ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεῦσαι; καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα ἡμῖν εἰποῦσι καὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ παρὰ τῶν ἡρώων εὐμενεῖη εἴη.

Τὰς δὲ δὴ αἶγας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε εἵνεκα 46 οὐ θύουσι Αἰγυπτίων οἱ εἰρημένοι. τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτῶ θεῶν λογίζονται εἶναι οἱ Μενδήσιοι, τοὺς δὲ ὀκτῶ θεοὺς τούτους προτέρους τῶν δυνάδεκα θεῶν φασι γενέσθαι. γράφουσί τε δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ Πανὸς τῷγαλμα κατὰ περ Ἑλληνες αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα, οὔτι τοιοῦτον νομίζοντες εἶναί μιν ἀλλ' ὅμοιον τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὅτεν δὲ εἵνεκα τοιοῦτον γράφουσι αὐτόν, οὐ μοι ἡδιόν ἐστι λέγειν. σέβονται δὲ πάντας τοὺς αἶγας οἱ Μενδήσιοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων, καὶ τούτων οἱ αἰπόλοι τιμὰς μέζοντας ἔχουσι· ἐκ δὲ τούτων εἰς μάλιστα, ὅστις ἐπεὰν ἀποθάνῃ, πένθος μέγα πάντῃ τῷ Μενδησίῳ νομῷ τίθεται. καλέεται δὲ ὃ τε τράγος καὶ ὁ Πᾶν Αἰγυπτιστὶ Μένδης. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τοῦτο τὸ τέρας· γυναικὶ τράγος ἐμίσγεται ἀναφανδόν. τοῦτο ἐς ἐπίδεξιν ἀνθρώπων ἀπίκετο. ὃν δὲ Αἰγύπτιοι μακρὸν ἡγῆνται θηρίον εἶναι· καὶ 47 τοῦτο μὲν, ἣν τις ψαύσῃ αὐτῶν παριῶν ὄξος, αὐτοῖσι τοῖσι ἱματίοισι ἀπ' ὧν ἔβαψε ἑωυτὸν βὰς ἐς τὸν ποταμόν, τοῦτο δὲ οἱ συμβῶται έόντες Αἰγύπτιοι ἐγγενέες ἐς ἱρὸν οὐδὲν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται μούνοι πάντων, οὐδέ σφι ἐκδίδοσθαι οὐδεὶς θυγατέρα ἐθέλει οὐδ' ἄγεσθαι ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἐκδίδονται τε οἱ συμβῶται καὶ ἄγονται ἐξ ἀλλήλων. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὅς οὐ δικαιοῦσι Αἰγύπτιοι, Σελήνῃ δὲ καὶ Διο-

νύσῳ μούνοισι τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ, [τούς] ὅς θύσαντες πατέονται τῶν κρεῶν. διότι δὲ τοὺς ὅς ἐν μὲν τῆσι ἄλλῃσι ὀρτῆσι ἀπεστυνγίμασι, ἐν δὲ ταύτῃ θύουσι, ἔστι μὲν λόγος περὶ αὐτοῦ ὑπ' Αἰγυπτίων λεγόμενος, ἐμοὶ μέντοι ἐπισταμένῳ οὐκ εὐπρεπέστερός ἐστι λέγεσθαι. θυσίῃ δὲ ἥδε τῶν ὄντων τῇ Σελήνῃ ποιεῖται· ἐπεὶ δὲ θύσῃ, τὴν οὐρὴν ἄκρην καὶ τὸν σπλῆνα καὶ τὸν ἐπίπλοον συνθεῖς ὁμοῦ κατ' ὧν ἐκάλυψε πάσῃ τοῦ κτήνεος τῇ πιμελῇ τῇ περὶ τὴν νηδὺν γινομένη καὶ ἔπειτα καταγίξει πυρὶ· τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πανσελήνῳ ἐν τῇ ἃν τὰ ἱρὰ θύσωσι, ἐν ἄλλῃ δὲ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γευσάιατο. οἱ δὲ πένητες αὐτῶν ὑπ' ἀσθενείης βίου σταιτῖνας πλάσαντες ὅς καὶ ὀπτήσαντες ταύτας θύουσι.

- 48 Τῷ δὲ Διονύσῳ τῆς ὀρτῆς τῇ δορπίῃ χοῖρον πρὸ τῶν θυρέων σφάξας ἕκαστος διδοῖ ἀποφέρεισθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομένῳ τῶν συβωτέων. τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὀρτὴν τῷ Διονύσῳ Αἰγύπτιοι πλήν χορῶν κατὰ τὰντὰ σχεδὸν πάντα Ἑλλήσι· ἀντὶ δὲ φαλλῶν ἄλλα σφί ἐστι ἐξευρημένα ὅσον τε πηχναῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κόμας γυναικες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῷ τεῷ ἔλασσον ἔον τοῦ ἄλλου σώματος· προηγέεται δὲ αὐλός, αἱ δὲ ἔπονται αἰείδουσαι τὸν Διόνυσον. διότι δὲ μέζον τέ ἔχει τὸ αἰδοῖον καὶ κινεῖ μοῦνον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος περὶ αὐτοῦ ἱρὸς
- 49 λεγόμενος. ἥδη ὧν δοκέει μοι Μελάμπους ὁ Ἀμυθέωνος τῆς θυσίης ταύτης οὐκ εἶναι ἀδαῆς ἀλλ' ἔμπειρος. Ἑλλήσι γὰρ δὴ Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τό τε οὖνομα καὶ τὴν θυσίην καὶ τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ· ἀτρεκέως μὲν οὐ πάντα συλλαβὼν τὸν

λόγον ἔφηνε, ἀλλ' οἱ ἐπιγενόμενοι τούτῳ σοφισταὶ μεξόνως ἐξέφηναν· τὸν δ' ὦν φαλλὸν τὸν τῷ Διονύσῳ πεμπόμενον Μελάμπους ἐστὶ ὁ κατηγορούμενος, καὶ ἀπὸ τούτου μαθόντες ποιεῦσι τὰ ποιεῦσι Ἑλλήνες. ἐγὼ μὲν νῦν φημι Μελάμποδα γενόμενον ἄνδρα σοφὸν μαυτικὴν τε ἑωυτῷ συστήσαι καὶ πυθόμενον ἀπ' Αἰγύπτου ἄλλα τε πολλὰ ἐσηγήσασθαι Ἑλλήσι καὶ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον, ὀλίγα αὐτῶν παραλλάξαντα· οὐ γὰρ δὴ συμπεσεῖν γε φήσω τὰ τε ἐν Αἰγύπτῳ ποιούμενα τῷ θεῷ καὶ τὰ ἐν τοῖσι Ἑλλήσι· ὁμότροπα γὰρ ἂν ἦν τοῖσι Ἑλλήσι καὶ οὐ νεωστὶ ἐσηγμένα. οὐ μὲν οὐδὲ φήσω ὅπως Αἰγύπτιοι παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον ἢ τοῦτο ἢ ἄλλο κοῦ τι νόμαιον. πυθέσθαι δέ μοι δοκεῖ μάλιστα Μελάμπους τὰ περὶ τὸν Διόνυσον παρὰ Κέδμου τε τοῦ Τυρίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκ Φοινίκης ἀπικομένων ἐς τὴν νῦν Βοιωτὴν καλεομένην χώραν. σχεδὸν δὲ καὶ 50 πάντων τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα. διότι μὲν γὰρ ἐκ τῶν βαρβάρων ἦκει, πυυθανόμενος οὕτω εὐρίσκω ἑόν. δοκέω δ' ὦν μάλιστα ἀπ' Αἰγύπτου ἀπῆλθαι· ὅτι γὰρ δὴ μὴ Ποσειδέωνος καὶ Διοσκούρων, ὥς καὶ πρότερόν μοι ταῦτα εἴρηται, καὶ Ἥρης καὶ Ἰστίης καὶ Θέμιος καὶ Χαρίτων καὶ Νηρηίδων, τῶν ἄλλων θεῶν Αἰγυπτίοισι αἰεὶ κοτε τὰ οὐνόματά ἐστι ἐν τῇ χώρῃ. λέγω δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰγύπτιοι. τῶν δὲ οὐ φασὶ θεῶν γινώσκειν τὰ οὐνόματα, οὗτοι δέ μοι δοκεῖν οὐκ ὑπὸ Πελασγῶν ὀνομασθῆναι, πλὴν Ποσειδέωνος· τοῦτον δὲ τὸν θεὸν παρὰ Αἰγύπτου ἐπύθοντο. οὐδαμοὶ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς Ποσειδέωνος οὐνομα ἐκτενται εἰ μὴ Αἰβυες καὶ τιμῶσι τὸν θεὸν τοῦτον αἰεὶ. νομίζουσι δ' ὦν Αἰγύπτιοι οὐδ' ἤρωσι οὐδέν.

- 51 Ταῦτα μὲν νυν καὶ ἄλλα πρὸς τούτοισι, τὰ ἐγὼ
 φράσω, Ἑλλήνες ἀπ' Αἰγυπτίων νευομίκασιν· τοῦ δὲ
 Ἑρμέω τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα ποιεῦντες
 οὐκ ἀπ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι, ἀλλ' ἀπὸ Πελασγῶν
 πρῶτοι μὲν Ἑλλήνων ἀπάντων Ἀθηναῖοι παραλαβόντες,
 παρὰ δὲ τούτων ἄλλοι. Ἀθηναίοισι γὰρ ἤδη τηνι-
 καῦτα ἐς Ἑλλήνας τελέουσι Πελασγοὶ σύνοικοι ἐγένοντο
 ἐν τῇ χώρῃ, ὅθεν περ καὶ Ἑλλήνες ἤρξαντο νομισθῆ-
 ναι. ὅστις δὲ τὰ Καβείρων ὕργια μεμύηται, τὰ Σαμο-
 θρῆικες ἐπιτελέουσι παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν,
 οὗτος ὦν ἦρ οἶδε τὸ λέγω. τὴν γὰρ Σαμοθρῆικὴν οἶκεον
 πρότερον Πελασγοὶ οὗτοι οἱ περ Ἀθηναίοισι σύνοικοι
 ἐγένοντο, καὶ παρὰ τούτων Σαμοθρῆικες τὰ ὕργια παρα-
 λαμβάνουσι. ὀρθὰ ὦν ἔχειν τὰ αἰδοῖα τὰγάλματα τοῦ
 Ἑρμέω Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων μαθόντες παρὰ Πε-
 λασγῶν ἐποίησαντο. οἱ δὲ Πελασγοὶ ἰρὸν τινα λόγον
 περὶ αὐτοῦ ἔλεξαν, τὰ ἐν τοῖσι ἐν Σαμοθρῆικῃ μυ-
 52 στηρίοισι δεδήλωται. ἔθνουν δὲ πάντα πρότερον οἱ
 Πελασγοὶ θεοῖσι ἐπευχόμενοι, ὥς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα
 ἀκούσας, ἐπωνυμίην δὲ οὐδ' οὔνομα ἐποιεῦντο οὐδενὶ
 αὐτῶν· οὐ γὰρ ἀκηκόεσάν κω. θεοὺς δὲ προσωνόμα-
 σάν σφεας ἀπὸ τοῦ τοιούτου ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα
 πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον. ἔπειτα δὲ χρόνον
 πολλοῦ διελθόντος ἐπύθοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπι-
 γμένα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν τῶν ἄλλων, Διονύσου
 δὲ ὕστερον πολλῶ ἐπύθοντο· καὶ μετὰ χρόνον ἐχρη-
 στηριάζοντο περὶ τῶν οὐνομάτων ἐν Δωδώνῃ· τὸ γὰρ
 δὴ μαντήιον τοῦτο νευόμισται ἀρχαιότατον τῶν ἐν
 Ἑλλήσι χρηστηρίων εἶναι, καὶ ἦν τὸν χρόνον τοῦτου
 μούνον. ἐπεὶ ὦν ἐχρηστηριάζοντο ἐν τῇ Δωδώνῃ αἱ

Πελασγοὶ εἰ ἀνέλωνται τὰ οὐνόματα τὰ ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἦκουτα, ἀνεῖλε τὸ μαντήιον χρᾶσθαι. ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθνον τοῖσι οὐνόμασι τῶν θεῶν χρεώμενοι. παρὰ δὲ Πελασγῶν Ἕλληνες ἐξεδέξαντο ὕστερον. ἐνθεν δὲ ἐγένοντο ἕκαστος τῶν θεῶν, εἴτε 53 αἰεὶ ἦσαν πάντες, ὁκοῖοί τε τινες τὰ εἶδεα, οὐκ ἠπιστάτο μέχρι οὗ πρῶην τε καὶ χθῆς ὥς εἰπεῖν λόγῳ. Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὅμηρον ἠλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μεν πρεσβυτέρους γενέσθαι καὶ οὐ πλέοσι. οὗτοι δὲ εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἕλλησι καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες καὶ τιμὰς τε καὶ τέχνας διελόντες καὶ εἶδεα αὐτῶν σημύναντες. οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι ὕστερον, ἔμοιγε δοκέειν, ἐγένοντο. τούτων τὰ μὲν πρῶτα αἱ Δωδωνίδες ἱρεῖαι λέγουσι, τὰ δὲ ὕστερα τὰ ἐς Ἡσίοδον τε καὶ Ὅμηρον ἔχοντα ἐγὼ λέγω. χρηστηρίων δὲ περὶ 54 τοῦ τε ἐν Ἕλλησι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ τόνδε Αἰγύπτιοι λόγον λέγουσι. ἔφασαν οἱ ἱερεῖς τοῦ Θηβαίου Διὸς δύο γυναῖκας ἱεῖας ἐκ Θηβέων ἐξαχθῆναι ὑπὸ Φοινίκων, καὶ τὴν μὲν αὐτέων πνθίσθαι ἐς Λιβύην προθεῖσαν, τὴν δὲ ἐς τοὺς Ἕλληνας· ταύτας δὲ τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἰδρυσαμένας τὰ μαντήια πρῶτας ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι. εἰρομένου δὲ μεν ὁκόθεν οὕτω ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγουσι, ἔφασαν πρὸς ταῦτα ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφέων γενέσθαι τῶν γυναικῶν τούτων, καὶ ἀνευρεῖν μὲν σφεας οὐ δυνατοὶ γενέσθαι, πνθίσθαι δὲ ὕστερον ταῦτα περὶ αὐτέων τὰ περ δὴ ἔλεγον. ταῦτα μὲν νυν τῶν ἐν Θήβῃσι ἱερέων ἦκουον, 55 τάδε δὲ Δωδωναίων φασὶ αἱ προμάντιες· δύο πελειάδας μελαίνας ἐκ Θηβέων τῶν Αἰγυπτιέων ἀναπατάμενας

τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ παρὰ σφέας ἀπικέ-
σθαι. ἰζομένην δέ μιν ἐπὶ φηγὸν αὐδάξασθαι φωνῇ
ἀνθρωπινήῃ ὥς χρεὼν εἶη μαντήιον αὐτόθι Διὸς γενέ-
σθαι, καὶ αὐτοὺς ὑπολαβεῖν θεῖον εἶναι τὸ ἐπαγγελ-
λούμενον αὐτοῖσι καὶ σφέας ἐκ τούτου ποιῆσαι. τὴν
δὲ ἐς τοὺς Αἰβυας οἰχομένην πελειάδα λέγουσι "Αμ-
μωνος χρηστήριον κελεῦσαι τοὺς Αἰβυας ποιέειν· ἔστι
δὲ καὶ τοῦτο Διὸς. Ἀσδωναίων δὲ αἱ ἱρεῖαι, τῶν τῇ
προεσβυτάτῃ οὖνομα ἦν Προμένηα, τῇ δὲ μετὰ ταύτῃν
Τιμαρέτῃ, τῇ δὲ νεωτάτῃ Νικάνδρῃ, ἔλεγον ταῦτα·
συνωμολόγεον δὲ σφι καὶ οἱ ἄλλοι Ἀσδωναῖοι οἱ περὶ
56 τὸ ἱρὸν· ἐγὼ δ' ἔχω περὶ αὐτέων γνώμην τήνδε. εἰ
ἀληθές οἱ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς ἱρὰς γυναῖκας καὶ
τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα
ἀπέδοντο, δοκεῖ μοι ἡ γυνὴ αὕτη τῆς νῦν Ἑλλάδος,
πρότερον δὲ Πελασγίης καλευμένης τῆς αὐτῆς ταύτης,
προηθῆναι ἐς Θεσπρωτοὺς· ἔπειτα δουλεύουσα αὐτόθι
ἰδρύσασθαι ὑπὸ φηγῷ πεφυκυίῃ ἱρὸν Διὸς, ὥσπερ ἦν
οἰκὸς ἀμφιπολεύουσαν ἐν Θήβῃσι ἱρὸν Διὸς, ἐνθα ἀπί-
κετο, ἐνθαῦτα μνήμην αὐτοῦ ἔχειν. ἐκ δὲ τούτου χρη-
στήριον κατηγγέσατο, ἐπεὶτε συνέλαβε τὴν Ἑλλάδα γλῶσ-
σαν. φάναι δὲ οἱ ἀδελφεὴν ἐν Λιβύῃ πεπροῆσθαι ὑπὸ
57 τῶν αὐτῶν Φοινίκων ὑπ' ὧν καὶ αὕτη ἐπρήθη. πελει-
άδες δὲ μοι δοκεῖν κληθῆναι πρὸς Ἀσδωναίων ἐπὶ
τοῦδε αἱ γυναῖκες, διότι βάρβαροι ἦσαν, ἐδόκεον δὲ
σφι ὁμοίως ὕρμισι φθέγγεσθαι. μετὰ δὲ χρόνον τὴν
πελειάδα ἀνθρωπινήῃ φωνῇ αὐδάξασθαι λέγουσι, ἐπεὶτε
συνετὰ σφι ἠϋδα ἡ γυνή· ἕως δὲ ἐβαρβαρίζε, ὀρνίθος
τρόπον ἐδόκεε σφι φθέγγεσθαι, ἐπεὶ τέφρῳ ἄν
πελειὰς γε ἀνθρωπινήῃ φωνῇ φθέγγεσθαι; μέλαιναν δὲ

λέγοντες εἶναι τὴν πελειάδα σημαίνουσι ὅτι Αἰγυπτίη
 ἢ γυνὴ ἦν. ἡ δὲ μαντιή ἢ τε ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰ-
 γυπτίῃσι καὶ ἐν Δωδώνῃ παραπλήσιαι ἀλλήλησι τυγχά-
 νουσι ἐοῦσαι. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἱερῶν ἡ μαντικὴ ἀπ' 58
 Αἰγύπτου ἀπιγμένη. πανηγύριαι δὲ ἄρα καὶ πομπὰς
 καὶ προσαγωγὰς πρῶτοι ἀνθρώπων Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ
 ποιησάμενοι, καὶ παρὰ τούτων Ἕλληνες μεμαθήκασι.
 τεκμήριον δὲ μοι τούτου τόδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται
 ἐκ πολλοῦ τευ χρόνου ποιούμεναι, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ
 νεωστὶ ἐποιήθησαν. πανηγυρίζουσι δὲ Αἰγύπτιοι οὐκ 59
 ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, πανηγύριαι δὲ συχνάς, μάλιστα
 μὲν καὶ προθυμότατα ἐς Βούβαστιν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι,
 δεύτερα ἐς Βούσιριν πόλιν τῇ Ἴσι· ἐν ταύτῃ γὰρ δὴ
 τῇ πόλει ἐστὶ μέγιστον Ἴσιος ἱερόν, ἵδρυνται δὲ ἡ πόλις
 αὕτη τῆς Αἰγύπτου ἐν μέσῳ τῷ Δέλτα, Ἴσις δὲ ἐστὶ
 κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Δημήτηρ. τρίτα δ' ἐς
 Σάιν πόλιν τῇ Ἀθηναίῃ πανηγυρίζουσι, τέταρτα δὲ ἐς
 Ἥλιον πόλιν τῷ Ἠλίῳ, πέμπτα δὲ ἐς Βουτοῦν πόλιν
 τῇ Ἀητοῖ, ἕκτα δὲ ἐς Πάπρημιν πόλιν τῷ Ἀρεῖ. 60
 μὲν νυν Βούβαστιν πόλιν ἐπεὰν κομίζωνται, ποιεῦσι
 τοιάδε· πλέουσί τε γὰρ δὴ ἅμα ἄνδρες γυναιξὶ καὶ
 πολλόν τι πλῆθος ἑκατέρων ἐν ἐκάστη βάρῃ· αἱ μὲν
 τινες τῶν γυναικῶν κρόταλα ἔχουσαι κροταλίζουσι, οἱ
 δὲ αὐλέουσι κατὰ πάντα τὸν πλόον, αἱ δὲ λοιπαὶ γυ-
 ναῖκες καὶ ἄνδρες αἰεῖδουσι καὶ τὰς χεῖρας κροτέουσι.
 ἐπεὰν δὲ πλείοντες κατὰ τινα πόλιν ἄλλην γένωνται,
 ἐγγρίμψαντες τὴν βάρην τῇ γῇ ποιεῦσι τοιάδε· αἱ μὲν
 τινες τῶν γυναικῶν ποιεῦσι τὰ περ εἰρηκά, αἱ δὲ τω-
 θάζουσι βοῶσαι τὰς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γυναῖκας, αἱ δὲ
 ὀρχέονται, αἱ δὲ ἀνασύρονται ἀνιστάμεναι. ταῦτα παρὰ

πᾶσαν πόλιν παραποταμίνην ποιεῦσι. ἐπεὰν δὲ ἀπὸ
 κωνται ἐς τὴν Βούβαστιν, ὁρτάζουσι μεγάλας ἀνάγοντες
 θυσίας, καὶ οἶνος ἀμπέλινος ἀναισιμοῦται πλέων ἐν τῇ
 ὁρτῇ ταύτῃ ἢ ἐν τῷ ἅπαντι ἐνιαυτῷ τῷ ἐπιλοίπῳ.
 συμφοιτῶσι δέ, ὅ τι ἀνὴρ καὶ γυνή ἐστι πλὴν παι-
 δίων, καὶ ἐς ἐβδομήκοντα μυριάδας, ὥς οἱ ἐπιχώριοι
 61 λέγουσι. ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ποιεῖται, ἐν δὲ Βουσίρι
 πόλει ὥς ἀνάγουσι τῇ Ἰσι τὴν ὁρτήν, εἴρηται πρότερόν
 μοι. τύπτονται μὲν γὰρ δὴ μετὰ τὴν θυσίην πάντες
 καὶ πᾶσαι, μυριάδες κάρτα πολλαὶ ἀνθρώπων. τὸν δὲ
 τύπτονται, οὐ μοι ὁσιὸν ἐστι λέγειν. ὅσοι δὲ Καρῶν
 εἰσὶ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες, οὗτοι δὲ τοσοῦτῳ ἔτι πλέω
 ποιεῦσι τούτων ὅσῳ καὶ τὰ μέτωπα κόπτονται μαχαί-
 ρησι, καὶ τούτῳ εἰσὶ δῆλοι ὅτι εἰσὶ ξεῖνοι καὶ οὐκ
 62 Αἰγύπτιοι. Ἢς Σάιν δὲ πόλιν ἐπεὰν συλλεχθῶσι τῇσι
 θυσίῃσι, ἐν τινι νυκτὶ λύχνα καίουσι πάντες πολλὰ
 ὑπαίθρια περὶ τὰ δώματα κύκλῳ. τὰ δὲ λύχνα ἐστὶ
 ἐμβάφια ἔμπλεα ἁλὸς καὶ ἐλαίου, ἐπιπολῆς δὲ ἔπεστι
 αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον, καὶ τοῦτο καίεται παννύχιον, καὶ
 τῇ ὁρτῇ οὕνομα κέεται λυχνοκαΐη. οἱ δ' ἂν μὴ ἔλθωσι
 τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὴν πανήγυριν ταύτην, φυλάσσοντες
 τὴν νύκτα τῆς θυσίης καίουσι καὶ αὐτοὶ πάντες τὰ
 λύχνα, καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σαί μούνη καίεται ἀλλὰ καὶ
 ἀνὰ πᾶσαν Αἴγυπτον. ὅτεν δὲ εἵνεκα φῶς ἔλαχε καὶ
 τιμὴν ἢ νύξ αὕτη, ἔστι ἱρὸς περὶ αὐτοῦ λόγος λεγό-
 63 μενος. ἐς δὲ Ἥλιον τε πόλιν καὶ Βουτοῦν θυσίας
 μούνας ἐπιτελέουσι φοιτέοντες. ἐν δὲ Παπρήμῃ θυσίας
 μὲν καὶ ἱρὰ κατὰ περὶ καὶ τῇ ἄλλῃ ποιεῦσι· εὐτ' ἂν
 δὲ γίνηται καταφερέης ὁ ἥλιος, ὀλίγοι μὲν τινες τῶν
 ἱρέων περὶ τῷγαλμα πεπονέεται, οἱ δὲ πολλοὶ αὐτῶν

ξύλων κορύνας ἔχοντες ἐστᾶσι τοῦ ἱεροῦ ἐν τῇ ἐσόδῳ· ἄλλοι δὲ εὐχολὰς ἐπιτελέοντες, πλεῦνες χιλίων ἀνδρῶν, ἕκαστοι ἔχοντες ξύλα καὶ οὗτοι ἐπὶ τὰ ἕτερα ἁλῆες ἐστᾶσι. τὸ δὲ ἄγαλμα ἔον ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ κατα- κεχυσμένῳ προεκκομίζουσι τῇ προτεραίῃ ἐς ἄλλο οἶκημα ἱρόν. οἱ μὲν δὴ ὀλίγοι οἱ περὶ τῷγαλμα λε- λειμμένοι ἔλκουσι τετράκυκλον ἅμαξαν ἄγουσαν τὸν νηόν τε καὶ τὸ ἐν τῷ νηῷ ἐνέον ἄγαλμα, οἱ δὲ οὐκ ἔωσι ἐν τοῖσι προφυλαίοισι ἐστεῶτες ἐσιέναι, οἱ δὲ εὐχωλιμαῖοι τιμωρόντες τῷ θεῷ παίουσι αὐτοὺς ἁλ- ξομένους. ἐνθαῦτα μάχη ξύλοισι καρτερὴ γίνεται, κε- φαλὰς τε συναράσσονται καὶ ὥς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ἐκ τῶν τραμάτων· οὐ μέντοι οἱ γε Αἰγύπτιοι ἔφασαν· ἀποθνήσκειν οὐδένα. τὴν δὲ πανή- γυριν ταύτην ἐκ τοῦδε νομίσαι φασὶ οἱ ἐπιχώριοι· οἰκέ- ει ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τοῦ "Αρεος τὴν μητέρα, καὶ τὸν "Αρεα ἀπότροφον γενόμενον ἐλθεῖν ἐξανδρωμένον ἐθέ- λοντα τῇ μητρὶ συμμῖξαι, καὶ τοὺς προπύλους τῆς μητρὸς, αἵα οὐκ ὁπωπότης αὐτὸν πρότερον, οὐ περιο- ρᾶν παριέναι ἀλλὰ ἀπερύκειν, τὸν δὲ ἐξ ἄλλης πόλιος ἀγαρόμενον ἀνθρώπους τοὺς τε προπύλους τρηχέως περισπεῖν καὶ ἐσελθεῖν παρὰ τὴν μητέρα. ἀπὸ τούτου τῷ "Αρεῖ ταύτην τὴν πληγὴν ἐν τῇ ὁρτῇ νενομικέναι φασί. καὶ τὸ μὴ μίσγεσθαι γυναῖξιν ἐν ἱεροῖσι μηδὲ 64 αἰ
ἀλούτους ἀπὸ γυναικῶν ἐς ἱερὰ ἐσιέναι οὗτοί εἰσι οἱ πρῶτοι θρησκεύσαντες. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι σχεδὸν πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων, μίσγονται ἐν ἱεροῖσι καὶ ἀπὸ γυναικῶν [ἀνιστάμενοι] ἔλονται ἐσέρ- χονται ἐς ἱρόν, νομίζοντες ἀνθρώπους εἶναι κατὰ περ τὰ ἄλλα κτήνεα. καὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτήνεα ὁρᾶν καὶ

ὀρνίθων γένεα ὀχευόμενα ἐν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν
καὶ ἐν τοῖσι τεμένεσσι. εἰ ὦν εἶναι τῷ θεῷ τοῦτο μὴ
φίλον, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήνεα ποίειεν. οὗτοι μὲν νυν
65 τοιαῦτα ἐπιλέγοντες ποιεῦσι ἔμοιγε οὐκ ἄρεστά· Αἰγύ-
πτιοι δὲ θρησκεύουσι περισσῶς τὰ τε ἄλλα περὶ τὰ ἱρὰ
καὶ δὴ καὶ τάδε.

Ἐοῦσα Αἴγυπτος ὁμοῦρος τῇ Λιβύῃ οὐ μάλα θη-
ριώδης ἐστί. τὰ δὲ ἐόντα σφι ἅπαντα ἱρὰ νενόμισται,
καὶ τὰ μὲν σύντροφα [αὐτοῖσι] τοῖσι ἀνθρώποισι, τὰ δὲ
οὐ. τῶν δὲ εἵνεκεν ἀνεῖται [τὰ] ἱρὰ εἰ λέγοιμι, κατα-
βαίην ἂν τῷ λόγῳ ἐς τὰ θεῖα πρήγματα, τὰ ἐγὼ φεύγω
μάλιστα ἀπηγγέεσθαι. τὰ δὲ καὶ εἴρηκα αὐτῶν ἐπιψεύ-
σας, ἀναγκαίῃ καταλαμβανόμενος εἶπον. νόμος δὲ ἐστί
περὶ τῶν θηρίων ὧδε ἔχων. μελεδωνοὶ ἀποδεδέχεται
τῆς τροφῆς χωρὶς ἐκάστων καὶ ἔρσηνες καὶ θήλεια τῶν
Αἰγυπτίων, τῶν παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδέκεται τὴν τιμὴν.
οἱ δὲ ἐν τῇσι πόλεσιν ἕκαστοι εὐχᾶς . . τάςδε σφι ἀπο-
τελέουσι· εὐχόμενοι τῷ θεῷ τοῦ ἂν ἡ τὸ θηρίον, ξυ-
ρῶντες τῶν παιδίων ἢ πᾶσαν τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ ἥμισυ
ἢ τὸ τρίτον μέρος τῆς κεφαλῆς, ἰστᾶσι σταθμῷ πρὸς
ἀργύριον τὰς τρίχας· τὸ δ' ἂν ἐλκύσῃ, τοῦτο τῇ μελε-
δωνῷ τῶν θηρίων διδοῖ· ἢ δ' ἂντ' αὐτοῦ τέμνουσα
ἰχθὺς παρέχει βορὴν τοῖσι θηρίοισι. τροφή μὲν δὴ
αὐτοῖσι τοιαύτη ἀποδέδεκται· τὸ δ' ἂν τις τῶν θηρίων
τούτων ἀποκτείνῃ, ἣν μὲν ἐκὼν, θάνατος ἢ ζημίη, ἣν
δὲ ἀέκων, ἀποτίνει ζημίην τὴν ἂν οἱ ἱερεῖς τάξωνται.
ὅς δ' ἂν ἱβὶν ἢ ἱρηκα ἀποκτείνῃ, ἣν τε ἐκὼν ἣν τε
66 ἀέκων, τεθνάναι ἀνάγκη. πολλῶν δὲ ἐόντων ὁμοτρο-
φῶν τοῖσι ἀνθρώποισι θηρίων πολλῶ ἂν ἔτι πλεόν
ἐγίνετο, εἰ μὴ κατελάμβανε τοὺς αἰελοῦρους τοιάδε.

ἐπεὰν τέκωσι αἱ θήλειαι, οὐκέτι φοιτῶσι παρὰ τοὺς ἔρσενας· οἱ δὲ διζήμενοι μίσγεσθαι αὐτῇσι οὐκ ἔχουσι. πρὸς ὧν ταῦτα σοφίζονται τάδε· ἄρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων καὶ ὑπαιρεόμενοι τὰ τέκνα κτείνουσι, κτείναντες μέντοι οὐ πατέονται. αἱ δὲ στερισκόμεναι τῶν τέκνων, ἄλλων δὲ ἐπιθυμέουσαι, οὕτω δὴ ἀπικνέονται παρὰ τοὺς ἔρσενας· φιλότεκνον γὰρ τὸ θηρίον. πυρκαϊῆς δὲ γινομένης θεῖα πρήγματα καταλαμβάνει τοὺς αἰελοῦρους· οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι διαστάντες φυλακὰς ἔχουσι τῶν αἰελοῦρων, ἀμελήσαντες σβεννύναι τὸ καίόμενον, οἱ δὲ αἰελοῦροι διαδύνοντες καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους ἐβάλλονται ἐς τὸ πῦρ. ταῦτα δὲ γινόμενα πένθεα μεγάλα τοὺς Αἰγυπτίους καταλαμβάνει. ἐν ὁτέοισι δ' ἂν οἰκίοισι αἰελοῦρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οἱ ἐνοικέοντες πάντες ξυρῶνται τὰς ὀφρύας μούνας, παρ' ὁτέοισι δ' ἂν κύων, πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν. ἀπάγονται δὲ οἱ αἰελοῦροι ἀποθανόντες 67 ἐς ἱρὰς στέγας, ἐνθα θάπτονται ταριχευθέντες, ἐν Βουβάστι πόλει· τὰς δὲ κύνας ἐν τῇ ἐσωτῶν ἑκάστοι πόλει θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκησι. ὥς δὲ αὕτως τῇσι κυσὶ οἱ ἰχνευταὶ θάπτονται. τὰς δὲ μυγαλὰς καὶ τοὺς ἱρηκας ἀπάγουσι ἐς Βουτοῦν πόλιν, τὰς δὲ ἱβις ἐς Ἑρμέω πόλιν. τὰς δὲ ἄρκτους ἐούσας σπανίας καὶ τοὺς λύκους οὐ πολλῶ τεφρόντας ἄλωπέκων μέζοντας αὐτοῦ θάπτουσι τῇ ἂν εὐρεθίῳσι κείμενοι.

Τῶν δὲ κροκοδείλων φύσις ἐστὶ τοιήδε· τοὺς χει- 68
μεριωτάτους μῆνας τέσσερας ἐσθίει οὐδέν, ἐὼν δὲ τε-
τράπουν χερσαῖον καὶ λιμναῖόν ἐστι· τίττει μὲν γὰρ
ῥᾶ ἐν γῇ καὶ ἐκλέπει καὶ τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρης δια-
τρίβει ἐν τῷ ξηρῷ, τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ·

θερμότερον γὰρ δὴ ἐστὶ τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθρίας καὶ τῆς δρόσου. πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν τοῦτο ἐξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται· τὰ μὲν γὰρ ὥς χηνέων οὐ πολλῷ μέζονα τίκει, καὶ ὁ νεοσσὸς κατὰ λόγον τοῦ ὥου γίνεται, αὐξανόμενος δὲ γίνεται καὶ ἐς ἑπτακαίδεκα πῆχας καὶ μέζων ἔτι. ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν ὕος, ὀδόντας δὲ μεγάλους καὶ χαυλιόδοντας [κατὰ λόγον τοῦ σώματος]. γλῶσσαν δὲ μοῦνον θηρίων οὐκ ἔφυσε. οὐδὲ κινεῖ τὴν κάτω γνάθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μοῦνον θηρίων τὴν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω. ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρτεροὺς καὶ δέρμα λεπιδωτὸν ἄρρηκτον ἐπὶ τοῦ σώματος. τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αἰθρίῃ ὀξυδερεστάτον. ἅτε δὴ ὦν ἐν ὕδατι δίκαιται ποιεῦμενον, τὸ στόμα ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεια καὶ θηρία φεύγει μιν, ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν οἱ ἐστὶ, ἅτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ· ἐπεὶ γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος καὶ ἔπειτα χάνῃ (ἔωθε γὰρ τοῦτο ὥς ἐπίπαν ποιεῖν πρὸς τὸν ζέφυρον), ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσδύνων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ καταπίνει τὰς βδέλλας· ὁ δὲ ὠφελεύμενος ἡδεται καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον.

69 τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱερεῖς εἰσι οἱ κροκόδειλοι, τοῖσι δὲ οὐ, ἀλλ' ἅτε πολεμίους περιέπουσι. οἱ δὲ περὶ τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκούντες καὶ κάρτα ἡγνῆται αὐτοὺς εἶναι ἱερεῖς. ἐκ πάντων δὲ ἕνα ἑκάτεροι τρέφουσι κροκόδειλον, δεδιδαγμένον εἶναι χειροῖθεα, ἀρτήματά τε λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεια ἐς τὰ ὦτα ἐσθέντες καὶ ἀμφιδέας περὶ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας καὶ σιτία ἀποτακτὰ διδόντες καὶ ἱεῖα καὶ περιέποντες ὥς κάλλιστα ζῶντας· ἀποθανόντας δὲ θά-

πτουσι ταριχεύσαντες ἐν ἱρῇσι θήκησι. οἱ δὲ περὶ Ἑλεφαντίνην πόλιν οἰκέοντες καὶ ἐσθίουσι αὐτούς, οὐκ ἡγεόμενοι ἱρὸς εἶναι. καλέονται δὲ οὐ κροκόδειλοι ἀλλὰ χάμψαι. κροκοδείλους δὲ Ἴωνες ὠνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἶδεα τοῖσι παρὰ σφίσι γινομένοισι κοροκοδείλοισι τοῖσι ἐν τῇσι αἵμασιῇσι. ἄγραι δὲ σφεων 70
πολλαὶ κατεστᾶσι καὶ παντοῖαι· ἡ δ' ὧν ἔμοιγε δοκέει ἀξιωτάτη ἀπηγγήσιος εἶναι, ταύτην γράφω. ἔπεᾶν νῶτον ὕος δελεάσῃ περὶ ἄγκιστρον, μετιεῖ ἐς μέσον τὸν ποταμόν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ χείλεος τοῦ ποταμοῦ ἔχων δέλφακα ζωὴν ταύτην τύπτει. ἐπακούσας δὲ τῆς φωνῆς ὁ κροκόδειλος ἵεται κατὰ τὴν φωνήν, ἐντυχὼν δὲ τῷ νώτῳ καταπίνει· οἱ δὲ ἔλκουσι. ἔπεᾶν δὲ ἐξέλκυσθῇ ἐς γῆν, πρῶτον ἀπάντων ὁ θηρευτῆς πηλῷ κατ' ὧν ἔπλασε αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς· τοῦτο δὲ ποιήσας κάρτα εὐπετέως τὰ λοιπὰ χειροῦται, μὴ ποιήσας δὲ τοῦτο σὺν πόνῳ.

Οἱ δὲ ἵπποι οἱ ποτάμιοι νομῶ μὲν τῷ Παπρημίτῃ 71
ἱροὶ εἶσι, τοῖσι δὲ ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἱροί. φύσιν δὲ παρέχονται ἰδέης τοιγύδε· τετράπουν ἐστί, δίχληλον, ὅπλαι βοός, σιμόν, λοφιὴν ἔχον ἵππου, χαυλιδόοντας φαῖνον, οὐρὴν ἵππου καὶ φωνήν, μέγαθος ὅσον τε βοὺς ὁ μέγιστος. τὸ δέσμα δ' αὐτοῦ οὕτω δὴ τι παχύ ἐστι ὥστε αὐοῦ γενομένου ξυστὰ ποιέεσθαι [ἀκόντια] ἐξ αὐτοῦ.

Γίνονται δὲ καὶ ἐνύδριες ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱρὰς 72
ἡγνῆται εἶναι. νομίζουσι δὲ καὶ τῶν ἰχθύων τὸν καλέμενον λεπιδωτὸν ἱρὸν εἶναι καὶ τὴν ἐργελυν. ἱρὸς δὲ τούτους τοῦ Νείλου φασὶ εἶναι καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς χηναλώπεκας.

73 Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρός, τῷ οὐνομα φοῖνιξ. ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον εἰ μὴ ὅσον γραφῇ· καὶ γὰρ δὴ καὶ σπάνιος ἐπιφοιτᾷ σφι δι' ἐτέων, ὥς Ἑλιοπολιταὶ λέγουσι, πεντακοσίων. φοιτᾶν δὲ τότε φασὶ ἐπεὰν οἱ ἀποθάνῃ ὁ πατήρ. ἔστι δέ, εἰ τῇ γραφῇ παρόμοιος, τοσόσδε καὶ τοιόσδε· τὰ μὲν αὐτοῦ χρυσόκομα τῶν πετρῶν, τὰ δὲ ἐρυθρά. ἐς τὰ μάλιστα αἰετῷ περιήγησιν ὁμοιότατος καὶ τὸ μέγεθος. τοῦτον δὲ λέγουσι μηχνᾶσθαι τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἐξ Ἀραβίης ὁρμώμενον ἐς τὸ ἱρὸν τοῦ Ἑλίου κομίζειν τὸν πατέρα ἐν σμύρνῃ ἐμπλάσσοντα καὶ θάπτειν ἐν τοῦ Ἑλίου τῷ ἱρῷ· κομίζειν δὲ οὕτω· πρῶτον τῆς σμύρνης ῥὸν πλάσσειν ὅσον τε δυνατός ἐστι φέρειν, μετὰ δὲ πειρᾶσθαι αὐτὸ φορέοντα, ἐπεὰν δὲ ἀποπειρηθῇ, οὕτω δὴ κοιλήναυτα τὸ ῥὸν τὸν πατέρα ἐς αὐτὸ ἐντιθέναι, σμύρνῃ δὲ ἄλλῃ ἐμπλάσσειν τοῦτο κατ' ὃ τι τοῦ ῥοῦ ἐκκοιλήνας ἐνέθηκε τὸν πατέρα, ἐσκειμένου δὲ τοῦ πατρὸς γίνεσθαι τῷ αὐτῷ βάρος, ἐμπλάσαντα δὲ κομίζειν μιν ἐπ' Αἰγύπτου ἐς τοῦ Ἑλίου τὸ ἱρὸν. ταῦτα μὲν τοῦτον τὸν ὄρνιν λέγουσι ποιεῖν.

74 Εἰσὶ δὲ περὶ Θήβας ἱροὶ ὄφεις, ἀνθρώπων οὐδαμῶς δηλήμονες, οἳ μεγάθει ἔοντες σμικροὶ δύο κέρα φορέουσι πεφυκότα ἐξ ἄκρης τῆς κεφαλῆς, τοὺς θάπτουσι ἀποθανόντας ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Διὸς· τούτου γὰρ σφειας τοῦ θεοῦ φασὶ εἶναι ἱρούς.

75 Ἔστι δὲ χῶρος τῆς Ἀραβίης κατὰ Βουτοῦν πόλιν μάλιστα κη κείμενος, καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον ἦλθον πυνθανόμενος περὶ τῶν περωτῶν ὀφίων. ἀπικόμενος δὲ εἶδον ὅστέα ὀφίων καὶ ἀκάνθας πλήθει μὲν ἀδύνατα ἀπηγήσασθαι, σωροὶ δὲ ἦσαν ἀκανθέων καὶ μεγάλοι καὶ

ὑποδεέστεροι καὶ ἐλάσσονες ἔτι τούτων, πολλοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι. ἔστι δὲ ὁ χῶρος οὗτος, ἐν τῷ αἰ' ἄκανθαι κατα-
 κεχύαται, τοιόσδε τις· ἐσβολή ἐξ ὀρέων στευνῶν ἐς
 πεδίου μέγα, τὸ δὲ πεδίου τοῦτο συνάπτει τῷ Αἰγυπτίῳ
 πεδίῳ. λόγος δὲ ἔστι ἅμα τῷ ἔαρι πτερωτοῦς ὄφιος ἐκ
 τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι ἐπ' Αἰγύπτου, τὰς δὲ ἱβίς τὰς
 ὄρνιθας ἀπαντώσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρας
 οὐ παριέναι τοὺς ὄφιος ἀλλὰ κατακτείνειν. καὶ τὴν
 ἱβιν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τιμηθῆναι λέγουσι Ἀράβιοι
 μεγάλως πρὸς Αἰγυπτίων· ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύ-
 πτιοι διὰ ταῦτα τιμῶν τὰς ὄρνιθας ταύτας. εἶδος δὲ 76
 τῆς μὲν ἱβίος τόδε· μέλαινα δεινῶς πᾶσα, σκέλεα δὲ
 φορέει γεράνου, πρόσωπον δὲ ἐς τὰ μάλιστα ἐπίγρυπον,
 μέγαθος ὅσον κρεῖξ. τῶν μὲν δὴ μελαινέων τῶν μα-
 χομένων πρὸς τοὺς ὄφιος ἦδε ἰδέη, τῶν δ' ἐν ποσὶ
 μᾶλλον εἰλενμένων τοῖσι ἀνθρώποισι (διξαὶ γὰρ δὴ
 εἰσι ἱβίς) ψιλὴ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν,
 λευκὴ πτεροῖσι πλὴν κεφαλῆς καὶ [τοῦ] ἀνχένος καὶ
 ἄκρων τῶν πτερύγων καὶ τοῦ πυγαίου ἄκρου (ταῦτα
 δὲ τὰ εἶπον πάντα μέλαινά ἐστι δεινῶς), σκέλεα δὲ καὶ
 πρόσωπον ἐμφερῆς τῇ ἑτέρῃ. τοῦ δὲ ὄφιος ἡ μορφὴ
 οἷα περ τῶν ὕδρων. πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορέει,
 ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτεροῖσι μάλιστα καὶ ἐμφε-
 ρέστατα. τοσαῦτα μὲν θηρίων περὶ ἰρῶν εἰρήσθω.

Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἳ μὲν περὶ τὴν σπειρο- 77
 μένην Αἰγύπτου οἰκέουσι, μνήμην ἀνθρώπων πάντων
 ἐπασκέοντες μάλιστα λογιώτατοί εἰσι μακρῷ τῶν ἐγὼ
 ἐς διάπειραν ἀπικόμην. τρόπον δὲ ζόης τοιῷδε διαχρέ-
 ωνται· συρμαῖζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἐκά-
 στου, ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγιεινὴν καὶ κλύσμασι,

νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νού-
 σους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ
 ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Λίβυας ὑγιηρέστατοι πάντων
 ἀνθρώπων τῶν ὠρέων δοκέειν ἔμοι εἵνεκεν, ὅτι οὐ
 μεταλλάσσουνσι αἱ ὥραι· ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι
 ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε ἄλλων
 πάντων καὶ δὴ καὶ τῶν ὠρέων μάλιστα. ἀρτοφαγέουσι
 δὲ ἐκ τῶν ὕλνρέων ποιεῦντες ἄρτους, τοὺς ἐκείνοι κυλ-
 λήστις ὀνομάζουσι. οἶνον δὲ ἐκ κριθέων πεποιημένον
 διαχρέωνται· οὐ γὰρ σφί εἰσι ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι.
 ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν πρὸς ἥλιον αὐήναντες ὠμοὺς σι-
 τεύονται, τοὺς δὲ ἐξ ἄλμης τεταριχευμένους. ὀρνίθων
 δὲ τοὺς τε ὄρνυγας καὶ τὰς νήσας καὶ τὰ σμικρὰ τῶν
 ὀρνιθίων ὠμὰ σιτεύονται προταριχεύσαντες· τὰ δὲ ἄλλα
 ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων σφί ἐστι ἐχόμενα, χωρὶς ἢ
 ὀκόσοι σφί ἱσοὶ ἀποδεδέχεται, τοὺς λοιποὺς ὀπιτοὺς
 78 καὶ ἐφθοὺς σιτεύονται. ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι τοῖσι
 εὐδαίμοσι αὐτῶν, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περι-
 φέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῷ ξύλινον πεποιημένον, με-
 μιμημένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ, μέγαθος
 ὅσον τε πάντῃ πηχυαῖον ἢ δίπηχυν, δεικνὺς δὲ ἐκά-
 στῳ τῶν συμποτέων λέγει· Ἐς τοῦτον ὠρέων πῖνέ τε
 καὶ τέρεπεν· ἔσσαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος. ταῦτα μὲν
 79 παρὰ τὰ συμπόσια ποιεῦσι. πατρίοισι δὲ χρεώμενοι
 νόμοισι ἄλλον οὐδένα ἐπικτῶνται. τοῖσι ἄλλα τε ἐπά-
 ξιά ἐστι νόμιμα καὶ δὴ καὶ ἄεισμα ἐν ἐστί, Αἶνος, ὅς
 περ ἐν τε Φοινίκῃ αἰοίδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ
 ἄλλῃ, κατὰ μέντοι ἔθνεα οὐνομα ἔχει· συμφέρεται δὲ
 ὧντος εἶναι τὸν οἱ Ἕλληνες Αἶνον ὀνομάζοντες ἀεί-
 δουσι, ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωμάζειν με τῶν

περὶ Αἴγυπτου ἑόντων, ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Αἴνον ὁκόθεν ἔλαβον [τὸ οὖνομα]· φαίνονται δὲ αἰεὶ κοτε τοῦτον ἀεΐδοντες· ἔστι δὲ Αἴγυπτιστὶ ὁ Αἴνος καλούμενος Μανε-
ρῶς. ἔφασκαν δὲ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύ-
σαντος Αἰγύπτου παῖδα μουννογενέα γενέσθαι, ἀποθα-
νόντα δὲ αὐτὸν ἄνωρον θρήνοισι τούτοισι ὑπὸ Αἰγυπτίων
τιμηθῆναι, καὶ αἰοιδῆν τε ταύτην πρώτην καὶ μούνην
σφίσι γενέσθαι. συμφέρονται δὲ καὶ τόδε ἕλλο Αἰγύ- 80
πτιοι Ἑλλήνων μούνοισι Λακεδαιμονίοισι· οἱ νεώτεροι
αὐτῶν τοῖσι πρεσβυτέροισι συντηγχάνοντες εἰκουσι τῆς
ὁδοῦ καὶ ἐκτράπονται καὶ ἐπιούσι ἐξ ἔδρης ὑπανιστέαται.
τόδε μέντοι ἕλλο Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ
τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῇσι ὁδοῖσι προσκυνέουσι
κατιέντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χεῖρα. ἐνδεδύκασι δὲ 81
κιθῶνας λινέους περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτοῦς, τοὺς
καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοισι δὲ εἰρίνεα εἴματα
λευκὰ ἐπαναβληθὸν φορέουσι. οὐ μέντοι ἔς γε τὰ ἱρὰ
ἐσφύρεται εἰρίνεα οὐδὲ συγκαταθάπτεται σφι· οὐ γὰρ
ᾧσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλεο-
μένοισι καὶ Βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθα-
γορείοισι. οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀργίων μετέχοντα ᾧσιόν
ἔστι ἐν εἰρινείοισι εἴμασι θαφθῆναι. ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν
ἱρὸς λόγος λεγόμενος.

Καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισι ἔστι ἐξευρημένα, μείς 82
τε καὶ ἡμέρη ἐκάστη θεῶν ὅτεν ἔστί, καὶ τῇ ἑκάστος
ἡμέρη γενόμενος ὁτέοισι ἐγκυρήσει καὶ ὅπως τελευτήσῃ
καὶ ὁκοῖός τις ἔσται· καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν
ποιήσι γενόμενοι ἐχρήσαντο. τέρατά τε πλέω σφι ἀν-
εύρηται ἢ τοῖσι ἄλλοισι ἅπασι ἀνθρώποισι. γενομένου
γὰρ τέρατος φυλάσσουνσι γραφόμενοι τῷποβαῖνον, καὶ

ἥν κοτε ὕστερον παραπλήσιον τούτῳ γένηται, κατὰ
 83 τὴν αὐτὴν νομίζουσι ἀποβήσεσθαι. μαντική δὲ αὐτοῖσι
 ὧδε διακέεται. ἀνθρώπων μὲν οὐδενὶ προσκέεται ἡ
 τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μετεξετέροισι. καὶ γὰρ Ἡρακλῆος
 μαντήιον αὐτόθι ἔστι καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀθηναίης
 καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ἄρεος καὶ Διός, καὶ τό γε μάλιστα
 ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντηῶν, Αἰγυπτοῦς ἐν
 Βουτοῖ πόλει ἔστι. οὐ μέντοι αἱ γε μαντηαὶ σφι κατὰ
 84 τὴν αὐτὴν ἐστᾶσι, ἀλλὰ διάφοροί εἰσι. ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ
 τὰς σφι δέδασται· μίης νούσου ἕκαστος ἰητρός ἐστι
 καὶ οὐ πλεόνων. πάντα δ' ἰητρῶν ἐστι πλέα· οἳ μὲν
 γὰρ ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεστᾶσι, οἳ δὲ κεφαλῆς, οἳ δὲ
 ὀδόντων, οἳ δὲ τῶν κατὰ νηδύν, οἳ δὲ τῶν ἀφανέων
 85 νούσων. θρηῖνοι δὲ καὶ ταφραὶ σφραων εἰσὶ αἷδε· τοῖσι
 ἂν ἀπογένηται ἐκ τῶν οἰκίων ἄνθρωπος τοῦ τις καὶ
 λόγος ἦ, τὸ θῆλυ γένος πᾶν τὸ ἐκ τῶν οἰκίων τούτων
 κατ' ὧν ἐπλάσατο τὴν κεφαλὴν πηλῷ ἢ καὶ τὸ πρόσ-
 ωπον, κἄπειτα ἐν τοῖσι οἰκίοισι λιποῦσαι τὸν νεκρὸν
 αὐταὶ ἀνὰ τὴν πόλιν στρωφώμεναι τύπτονται ἐπεξω-
 μέναι καὶ φαίνουσαι τοὺς μαζοὺς, σὺν δὲ σφι αἱ προσ-
 ῆκουσαι πᾶσαι. ἑτέρωθεν δὲ οἳ ἄνδρες τύπτονται,
 ἐπεξωμένοι καὶ οὔτοι. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ποιήσωσι, οὕτω
 86 ἐς τὴν ταφίχουσαν κομίζουσι. εἰσὶ δὲ οἳ ἐπ' αὐτῷ
 τούτῳ κατέεται καὶ τέχνην ἔχουσι ταύτην. οὔτοι, ἐπεὶ
 σφι κομισθῇ νεκρός, δεικνύουσι τοῖσι κομίσασι παρα-
 δείγματα νεκρῶν ξύλινα, τῇ γραφῇ μεμιμημένα, καὶ
 τὴν μὲν σπουδαιοτάτην αὐτέων φασὶ εἶναι τοῦ οὐκ
 ὅσιον ποιεῦμαι τὸ οὐνομα ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ὀνο-
 μάζειν, τὴν δὲ δευτέραν δεικνύουσι ὑποδεεστέραν τε
 ταύτης καὶ εὐτελεστέραν, τὴν δὲ τρίτην εὐτελεστάτην·

φράσαντες δὲ πυνθάνονται παρ' αὐτῶν κατὰ ἥντινα
 βούλονται σφι σκευασθῆναι τὸν νεκρὸν. οἱ μὲν δὴ
 ἐκποδῶν μισθῷ ὁμολογήσαντες ἀπαλλάσσονται, οἱ δὲ
 ὑπολειπόμενοι ἐν οἰκήμασι ὧδε τὰ σπουδαιότατα ταρι-
 χεύουσι· πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ διὰ τῶν μυζωτή-
 ρων ἐξάγουσι τὸν ἐγκέφαλον, τὰ μὲν αὐτοῦ οὕτω ἐξά-
 γοντες, τὰ δὲ ἐγχεύοντες φάρμακα. μετὰ δὲ λίθῳ Αἰ-
 θιοπικῷ ὀξείῳ παρασχίσαντες παρὰ τὴν λαπαρὴν ἐξ ὧν
 εἶλον τὴν κοιλίην πᾶσαν, ἐκκαθήραντες δὲ αὐτὴν καὶ
 διηθήσαντες οἷον φοινικηίῳ αὐτίς διηθέουσι θυμικήμασι
 τετριμμένοισι. ἔπειτα τὴν νηδὺν σμύρνης ἀκηράτου
 τετριμμένης καὶ κασίης καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων, πλὴν
 λιβανωτοῦ, πλήσαντες συρράπτουσι ὀπίσω. ταῦτα δὲ
 ποιήσαντες ταριχεύουσι λίτρῳ, κρύψαντες ἡμέρας ἑβδο-
 μήκοντα· πλευνῶν δὲ τούτων οὐκ ἔξεστι ταριχεύειν.
 ἔπειτα δὲ παρέλθωσι αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες τὸν
 νεκρὸν κατελίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνης
 βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημένοισι, ὑποχρίοντες τῷ
 κόμμῃ, τῷ δὴ ἀντὶ κόλλης τὰ πολλὰ χρέωνται Αἰγύ-
 πτιοι. ἐνθεῦτεν δὲ παραδεξάμενοί μιν οἱ προσήκοντες
 ποιεῦνται ξύλινον τύπον ἀνθρωποειδέα, ποιησάμενοι
 δὲ ἐσεργυνῶσι τὸν νεκρὸν, καὶ κατακληίσαντες οὕτω
 θησαυρίζουσι ἐν οἰκήματι θηκαίῳ, ἰστάντες ὀρθὸν πρὸς
 τοῖχον. Οὕτω μὲν τοὺς τὰ πολυτελέστατα σκευάζουσι 87
 νεκρούς, τοὺς δὲ τὰ μέσα βουλομένους, τὴν δὲ πολυ-
 τελείην φεύγοντας σκευάζουσι ὧδε· ἔπειτα τοὺς κλυ-
 στήρας πλήσωνται τοῦ ἀπὸ κέδρου ἀλείφατος γινομένου,
 ἐν ᾧ ἐπλήσαν τοῦ νεκροῦ τὴν κοιλίην, οὔτε ἀνατα-
 μόντες αὐτὸν οὔτε ἐξελόντες τὴν νηδύν, κατὰ δὲ τὴν
 ἔδρην ἐσηθήσαντες καὶ ἐπιλαβόντες τὸ κλύσμα τῆς

- ὀπίσω ὁδοῦ ταριχεύουσι τὰς προκειμένας ἡμέρας, τῇ δὲ τελευταίῃ ἐξιεῖσι ἐκ τῆς κοιλίης τὴν κεδρίην τὴν ἐσῆκαν πρότερον. ἡ δὲ ἔχει τοσαύτην δύναμιν ὥστε ἅμα ἐωυτῇ τὴν νηδὺν καὶ τὰ σπλάγχνα κατατετηκότα ἐξάγει· τὰς δὲ σάρκας τὸ λίτρον κατατῆκει, καὶ δὴ λείπεται τοῦ νεκροῦ τὸ δέσμα μούνον καὶ τὰ ὀστέα. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, ἀπ' ὧν ἔδωκαν οὕτω τὸν
- 88 νεκρὸν, οὐδὲν ἔτι πρηγματευθέντες. ἡ δὲ τρίτη ταριχευσίς ἐστι ἥδε, ἣ τοὺς χρήμασι ἀσθενεστέρους σκευάζει. συρμαίῃ διηθήσαντες τὴν κοιλίην ταριχεύουσι τὰς ἐβδομήκοντα ἡμέρας καὶ ἔπειτα ἀπ' ὧν ἔδωκαν
- 89 ἀποφέρεσθαι. τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, ἐπεὰν τελευτήσωσι, οὐ παραντίκα διδοῦσι ταριχεύειν, οὐδὲ ὅσαι ἂν ἔωσι εὐειδέες κάρτα καὶ λόγου πλεῦνος γυναῖκες· ἀλλ' ἐπεὰν τριταῖαι ἢ τεταρταῖοι γένωνται, οὕτω παραδιδούσι τοῖσι ταριχεύουσι. τοῦτο δὲ ποιεῦσι οὕτω τοῦδε εἵνεκεν, ἵνα μὴ σφι οἱ ταριχευταὶ μίσγωνται τῇσι γυναῖξί. λαμφθῆναι γάρ τινά φασι μισγόμενον νεκρῷ προσφάτω γυναικός, κατεπιεῖν δὲ τὸν
- 90 ὁμότεχνον. ὅς δ' ἂν ἢ αὐτῶν Αἰγυπτίων ἢ ξείνων ὁμοίως ὑπὸ κροκοδείλου ἀρπασθεῖς ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ φαίνηται τεθνεώς, κατ' ἣν ἂν πόλιν ἐξενειχθῇ, τούτους πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ταριχεύσαντας αὐτὸν καὶ περιστείλαντας ὥς κάλλιστα θάψαι ἐν ἱρῇσι θήκησι· οὐδὲ ψαῦσαι ἔξεστι αὐτοῦ ἄλλον οὐδένα οὔτε τῶν προσηγόντων οὔτε τῶν φίλων, ἀλλὰ μιν οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ οἱ τοῦ Νείλου, ἅτε πλεον τι ἢ ἀνθρώπου νεκρὸν, χειραπτάζοντες θάπτουσι.
- 91 Ἕλληνικοῖσι δὲ νομαίοισι φεύγουσι χρᾶσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, μηδ' ἄλλων μηδαμὰ μηδαμῶν ἀνθρώ-

πων νομαίοισι. οἱ μὲν νυν ἄλλοι Αἰγύπτιοι οὕτω τοῦτο φυλάσσουσι, ἔστι δὲ Χέμμης πόλις μεγάλη νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ ἑγγὺς Νέης πόλιος. ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἔστι Περσέος τοῦ Δανάης ἱδὸν τετράγωνον, πέριξ δὲ αὐτοῦ φοίνικες πεφύκασι. τὰ δὲ πρόπυλα τοῦ ἱεροῦ λίθινά ἐστι κάρτα μεγάλα· ἐπὶ δὲ αὐτοῖσι ἀνδριάντες δύο ἐστᾶσι λίθινοι μεγάλοι. ἐν δὲ τῷ περιβεβλημένῳ τούτῳ νηὸς τε ἐνὶ καὶ ἄγαλμα ἐν αὐτῷ ἐνέστηκε τοῦ Περσέος. οὗτοι οἱ Χεμμῖται λέγουσι τὸν Περσέα πολλάκις μὲν ἀνὰ τὴν γῆν φαίνεσθαι σφι, πολλάκις δὲ ἔσω τοῦ ἱεροῦ, στανδάλιόν τε αὐτοῦ πεφορημένον εὐρίσκεσθαι, ἐὼν τὸ μέγαθος δίπηχυ, τὸ ἐπεὰν φανῇ, εὐθιμῆειν ἅπασαν Αἴγυπτον. ταῦτα μὲν λέγουσι, ποιεῦσι δὲ τάδε Ἑλληνικὰ τῷ Περσέϊ· ἄγωνα γυμνικὸν τιθεῖσι διὰ πάσης ἀγωνίης ἔχοντα, παρέχοντες ἄεθλα κτήνεα καὶ χλαῖνας καὶ δέρματα. εἰρομένου δέ μιν ὅ τι σφι μούνοισι ἔωθε ὁ Περσεὺς ἐπιφαίνεσθαι καὶ ὅ τι κεχωρίδαται Αἰγυπτίων τῶν ἄλλων ἄγωνα γυμνικὸν τιθέντες, ἔφασαν τὸν Περσέα ἐκ τῆς ἑωυτῶν πόλιος γεγενῆσθαι· τὸν γὰρ Δαναὸν καὶ τὸν Αὐγκέα ἑόντας Χεμμῖτας ἐκπλῶσαι ἐς τὴν Ἑλλάδα. ἀπὸ δὲ τούτων γενεηλογέοντες κατέβαινον ἐς τὸν Περσέα. ἀπικόμενον δὲ αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον κατ' αἰτίην τὴν καὶ Ἕλληνες λέγουσι, οἰδοντα ἐκ Αἰβύτης τὴν Γοργοῦς κεφαλὴν, ἔφασαν ἔλθεῖν καὶ παρὰ σφέας καὶ ἀναγνῶναι τοὺς συγγενέας πάντας· ἐκμεμαθηκότα δέ μιν ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον τὸ τῆς Χέμμης οὐνομα, πεπυσμένον παρὰ τῆς μητρὸς· ἄγωνα δὲ οἱ γυμνικὸν αὐτοῦ κελεύσαντος ἐπιτελεῖν.

Ταῦτα μὲν πάντα οἱ κατ' ὑπερθε τῶν ἑλέων οἰκέ- 92
οντες Αἰγύπτιοι νομίζουσι. οἱ δὲ δὴ ἐν τοῖσι ἑλεσι

κατοικημένοι τοῖσι μὲν αὐτοῖσι νόμοισι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι, καὶ τὰ ἄλλα καὶ γυναικὶ μὴ ἕκαστος αὐτῶν συνοικέει κατὰ περ Ἑλλήνες, ἀτὰρ πρὸς εὐτελείην τῶν σιτίων τάδε σφι ἄλλα ἐξεύρηται. ἐπεὰν πλήρης γένηται ὁ ποταμὸς καὶ τὰ πεδία πελαγίσῃ, φύεται ἐν τῷ ὕδατι κρίνεα πολλά, τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτόν. ταῦτ' ἐπεὰν δρέψωσι, ἀναΐνουσι πρὸς ἥλιον καὶ ἔπειτα τὸ ἐκ μέσου τοῦ λωτοῦ, τῇ μήκωνι ἔον ἑμφερές, πτίσαντες ποιεῦνται ἐξ αὐτοῦ ἄρτους ὀπτοὺς πυρί. ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥίζα τοῦ λωτοῦ τούτου ἐδωδίμη καὶ ἐγγλύσσει ἐπιεικέως, ἔον στρογγύλον, μέγαθος κατὰ μῆλον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα κρίνεα ῥόδοισι ἑμφερέα, ἐν τῷ ποταμῷ γινόμενα καὶ ταῦτα, ἐξ ὧν ὁ καρπὸς ἐν ἄλλῃ κάλυκι παραφνομένη ἐκ τῆς ῥίξης γίνεσθαι, κηρίῳ σφηκῶν ἰδέην ὁμοιότατον· ἐν τούτῳ τρωκτὰ ὅσον τε πυρὴν ἐλαίης ἐγγίνεται συχνά, τρώγεται δὲ καὶ ἁπαλὰ ταῦτα καὶ αὔα. τὴν δὲ βύβλον τὴν ἐπέτειον γινομένην ἐπεὰν ἀνασπάρσῃ ἐκ τῶν ἐλέων, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτάμνοντες ἐς ἄλλο τι τράπουσι, τὸ δὲ κάτω λελειμμένον ὅσον τε ἐπὶ πῆχυν τρώγουσι [καὶ πωλέουσι.] οἷ δὲ ἂν καὶ κάρτα βούλονται χρηστῇ τῇ βύβλῳ χρᾶσθαι, ἐν κλιβάνῳ διαφανεῖ πνίξαντες οὕτω τρώγουσι. οἱ δὲ τινες αὐτῶν ζῶσι ἀπὸ τῶν ἰχθύων μούνων, τοὺς ἐπεὰν λάβωσι καὶ ἐξέλωσι τὴν κοιλίην, ἀναΐνουσι πρὸς ἥλιον καὶ ἔπειτα αὔους εὔντας σιτέονται.

- 93 Οἱ δὲ ἰχθύες οἱ ἀγελαῖοι ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι οὐ μάλα γίνονται, τρεφόμενοι δὲ ἐν τῇσι λίμνῃσι τοιάδε ποιεῦσι· ἐπεὰν σφεας ἐσίῃ οἷστρος κυίσκεσθαι, ἀγεληδὸν ἐκπλέουσι ἐς θάλασσαν· ἡρέονται δὲ οἱ ἑρσενες

ἀπορραίνοντες τοῦ θοροῦ, αἱ δὲ ἐπόμεναι ἀνακάπτουσι καὶ ἐξ αὐτοῦ κυλίσκονται. ἐπεὶ δὲ πλήρεις γένωνται ἐν τῇ θαλάσῃ, ἀναπλέουσι ὀπίσω ἐς ἡθεα τὰ ἐσωτῶν ἕκαστοι. ἡγέονται μέντοι γε οὐκέτι οἱ αὐτοί, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἡγεμονίη. ἡγεύμεναι δὲ ἀγελήδων ποιεῦσι οἷον περ ἐποίεν οἱ ἔρσενες· τῶν γὰρ ῥῶν ἀπορραίνουσι κατ' ὀλίγους τῶν κέγχρων, οἱ δὲ ἔρσενες καταπίνουσι ἐπόμενοι. εἰσὶ δὲ οἱ κέγχροι οὗτοι ἰχθύες. ἐκ δὲ τῶν περιγινομένων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρων οἱ τρεφόμενοι ἰχθύες γίνονται. οἱ δ' ἂν αὐτῶν ἁλῶσι ἐκπλέοντες ἐς θάλασσαν, φαίνονται τετριμμένοι τὰ ἐπ' ἀριστερὰ τῶν κεφαλῶν, οἱ δ' ἂν ὀπίσω ἀναπλέοντες, τὰ ἐπὶ δεξιὰ τετρίφεται. πάσχουσι δὲ ταῦτα διὰ τόδε· ἐχόμενοι τῆς γῆς ἐπ' ἀριστερὰ καταπλέουσι ἐς θάλασσαν καὶ ἀναπλέοντες ὀπίσω τῆς αὐτῆς ἀντέχονται, ἐγχροισπύμενοι καὶ ψάφοντες ὥς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἀμάρτοιεν τῆς ὁδοῦ διὰ τὸν ῥόον. ἐπεὶ δὲ πληθύνεσθαι ἄρχεται ὁ Νεῖλος, τὰ τε κοῖλα τῆς γῆς καὶ τὰ τέλματα τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν πρῶτα ἔρχεται πίμπλασθαι διηθέοντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ· καὶ αὐτίκα τε πλέα γίνεται ταῦτα καὶ παραχρῆμα ἰχθύων σμικρῶν πίμπλαται πάντα. κόθην δὲ οἶκος αὐτοὺς γίνεσθαι, ἐγὼ μοι δοκέω κατανοεῖν τοῦτο· τοῦ προτέρου ἔτεος ἐπεὶ ἀπολίπη ὁ Νεῖλος, οἱ ἰχθύες ἐντεκόντες ῥὰ ἐς τὴν ἰλὺν ἅμα τῷ ἐσχάτῳ ὕδατι ἀπαλλάσσονται· ἐπεὶ δὲ περιελθόντος τοῦ χρόνου πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ῥῶν τούτων παραντίκα γίνονται οἱ ἰχθύες [οὗτοι]. καὶ περὶ μὲν τοὺς ἰχθύας οὕτω ἔχει.

Ἀλείφατι δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων οἱ περὶ τὰ ἔλα94 οἰκόντες ἀπὸ τῶν σιλλικυπρίων τοῦ καρποῦ, τὸ κα-

λεῦσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι, ποιεῦσι δὲ ὧδε· παρὰ τὰ χεῖλα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνέων σπείρουσι τὰ σιλλικύπρια ταῦτα, τὰ ἐν Ἑλλήσι αὐτόματα [ἄγρια] φύεται· ταῦτα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σπειρόμενα καρπὸν φέρει πολλὸν μὲν, δυσώδεα δέ· τοῦτον ἐπεὰν συλλέξωνται, οἱ μὲν κόψαντες ἀπιποῦσι, οἱ δὲ καὶ φρύξαντες ἀπέψουσι καὶ τὸ ἀπορρέον ἀπ' αὐτοῦ συγκομίζονται. ἔστι δὲ πῖον καὶ οὐδὲν ἥσσον τοῦ ἐλαίου τῷ λύχνῳ προσ-
 95 ηνές, ὁσμὴν δὲ βαρέαν παρέχεται. πρὸς δὲ τοὺς κώνωπας ἀφθόλους ἐόντας τάδε σφί ἐστι μεμηχανημένα. τοὺς μὲν τὰ ἄνω τῶν ἐλέων οἰκέοντας οἱ πύργοι ὠφελέουσι, ἐς τοὺς ἀναβαίνοντες κοιμῶνται· οἱ γὰρ κώνωπες ὑπὸ τῶν ἀνέμων οὐκ οἷοί τε εἶσι ὑποῦ πέτεσθαι. τοῖσι δὲ περὶ τὰ ἔλα οἰκέουσι τάδε ἀντὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχάνηται· πᾶς ἀνὴρ αὐτῶν ἀμφίβληστρον ἔκτεται, τῷ τῆς μὲν ἡμέρης ἰχθυὺς ἀρρεύει, τὴν δὲ νύκτα τάδε αὐτῷ χρᾶται· ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ, περὶ ταύτην ἴστησι τὸ ἀμφίβληστρον καὶ ἔπειτα ἐσθὺς ὑπ' αὐτὸ κατεύδει. οἱ δὲ κώνωπες, ἣν μὲν ἐν ἱματίῳ ἐνελιξάμενος εὐδῇ ἢ σινδόνι, διὰ τούτων δάκνουσι· διὰ δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ πειρῶνται ἀρχήν.

96 Τὰ δὲ δὴ πλοῖά σφι τοῖσι φορτηγέουσι ἐστὶ ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιούμενα, τῆς ἣ μορφὴ μὲν ἐστὶ ὁμοιοτάτη τῷ Κυρηναίῳ λωτῷ, τὸ δὲ δάκνουον κόμμι ἐστί· ἐκ ταύτης ὧν τῆς ἀκάνθης κοψάμενοι ξύλα ὅσον τε διπήχεα πλινθηδὸν συντιθεῖσι, ναυπηγέμενοι τρόπον τοιόνδε· περὶ γόμφους πυκνοὺς καὶ μακροὺς περιείρουσι τὰ διπήχεα ξύλα· ἐπεὰν δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ ναυπηγήσωνται, ζυγὰ ἐπιπολῆς τείνουσι αὐτῶν. νομεῦσι δὲ οὐδὲν χρέωνται· ἔσωθεν δὲ τὰς ἀρμονίας ἐν

ὦν ἐπάκτωσαν τῇ βύβλῳ. πηδάλιον δὲ ἐν ποιεῦνται, καὶ τοῦτο διὰ τῆς τρόπιος διαβυνέεται. ἰστῶ δὲ ἀκανθίνῳ χρέωνται, ἰστίοισι δὲ βυβλίνοισι. ταῦτα τὰ πλοῖα ἀνὰ μὲν τὸν ποταμὸν οὐ δύναται πλέειν, ἣν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχη, ἐκ γῆς δὲ παρέλκεται, κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε· ἔστι ἐκ μυρίκης πεποιημένη θύρη, κατεργασμένη ῥίπει καλάμων, καὶ λίθος τετραμένος διτάλαντος μάλιστά κη σταθμόν. τούτων τὴν μὲν θύρην δεδεμένην κάλῳ ἔμπροσθε τοῦ πλοίου ἀπιδί επιφέρεισθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλῳ ὕπισθε. ἡ μὲν δὴ θύρη τοῦ ῥόου ἐμπίπτοντος χωρεῖ ταχέως καὶ ἔλκει τὴν βάρην (τοῦτο γὰρ δὴ οὖνομά ἐστι τοῖσι πλοίοισι τούτοις), ὁ δὲ λίθος ὕπισθε ἐπελκόμενος καὶ ἔδω ἐν βυσσῶ κατιθύνει τὸν πλόον. ἔστι δὲ σφι τὰ πλοῖα ταῦτα πλήθει πολλὰ καὶ ἄγει ἔνια πολλὰς χιλιάδας ταλάντων.

Ἐπεὶ δὲ ἐπέλθῃ ὁ Νεῖλος τὴν χώραν, αἱ πόλεις 97 μοῦναι φαίνονται ὑπερέχουσai, μάλιστά κη ἐμφερέες τῇσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ πόντῳ νήσοισι. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς Αἰγύπτου πέλαγος γίνεται, αἱ δὲ πόλεις μοῦναι ὑπερέχουσι. πορθμεύονται ὦν, ἐπεὶ τοῦτο γένηται, οὐκέτι κατὰ τὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πεδίου. ἐς μὲν γε Μέμφιν ἐκ Ναυκρατίος ἀναπλέοντι παρ' αὐτὰς τὰς πυραμίδας γίνεται ὁ πλόος· ἔστι δὲ οὐκ οὗτος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ὄξυ τοῦ Δέλτα καὶ παρὰ Κερκάσωρον πόλιν· ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κανώβου διὰ πεδίου πλέων ἥξεις κατ' Ἀνθυλλάν τε πόλιν καὶ τὴν Ἀρχάνδρου καλεωμένην. τούτων δὲ ἡ μὲν Ἀνθυλλα ἐοῦσα λογίμη πόλις 98 ὑποδήματα ἐξαίρετος δίδοται τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος

Αἰγύπτου τῇ γυναικί. τοῦτο δὲ γίνεται ἐξ ὅσου ὑπὸ Πέρσῃσι ἐστὶ Αἴγυπτος. ἡ δὲ ἑτέρα πόλις δοκεῖ μοι τὸ οὖνομα ἔχειν ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ γαμβροῦ, Ἀρχάνδρου τοῦ Φθίου τοῦ Ἀχαιοῦ· καλέεται γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. εἴη δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἀρχάνδρος, οὐ μέντοι γε Αἰγύπτιον τὸ οὖνομα.

- 99 ΜΕΧΡΙ μὲν τούτου ὕψις τε ἐμὴ καὶ γνώμη καὶ ἱστορίῃ ταῦτα λέγουσά ἐστι, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε Αἰγυπτίους ἔρχομαι λόγους ἐρέων κατὰ ἥκουον· προσέεται δέ τι αὐτοῖσι καὶ τῆς ἐμῆς ὕψιος. Μῖνα τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύπτου οἱ ἱρέες ἔλεγον τοῦτο μὲν ἀπογεφυρῶσαι τὴν Μέμφιν. τὸν γὰρ ποταμὸν πάντα ῥέειν παρὰ τὸ ὕρος τὸ ψάμμινον πρὸς Αἰβύης, τὸν δὲ Μῖνα ἄνωθεν, ὅσον τε ἑκατὸν σταδίους ἀπὸ Μέμφιος, τὸν πρὸς μεσαμβρίῃς ἀγκῶνα προσχώσαντα τὸ μὲν ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρῆναι, τὸν δὲ ποταμὸν ὀχετεῦσαι τὸ μέσον τῶν ὁρέων ῥέειν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑπὸ Περσέων ὁ ἀγκῶν οὗτος τοῦ Νείλου, ὃς ἀπεργμένος ῥέει, ἐν φυλακῇσι μεγάλῃσι ἔχεται, φρασσόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος· εἰ γὰρ ἐθελήσει ῥήξας ὑπερβῆναι ὁ ποταμὸς ταύτῃ, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι κατακλυσθῆναι ἐστὶ. ὥς δὲ τῷ Μῖνι τούτῳ τῷ πρώτῳ γενομένῳ βασιλεῖ χέρσον γεγονέναι τὸ ἀπεργμένον, τοῦτο μὲν ἐν αὐτῷ πόλιν κτίσαι ταύτῃν ἣτις νῦν Μέμφις καλέεται (ἐστὶ γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ἐν τῷ στενωπῷ τῆς Αἰγύπτου), ἔξωθεν δὲ αὐτῆς περιορῶσαι λίμνην ἐκ τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορέην τε καὶ πρὸς ἐσπέρην (τὸ γὰρ πρὸς τὴν ἡῶ αὐτὸς ὁ Νεῖλος ἀπέργει), τοῦτο δὲ τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱερὸν ἰδρῦσασθαι ἐν αὐτῇ, ἐὼν μέγα τε καὶ ἀξιαπηνητότατον.
- 100 μετὰ δὲ τοῦτον κατέλεγον οἱ ἱρέες ἐκ βίβλου ἄλλων

βασιλέων τριηκοσίων τε καὶ τριήκοντα οὐνόματα. ἐν
 τοσαύτῃσι δὲ γενεῇσι ἀνθρώπων ὀκτωκαίδεκα μὲν Αἰ-
 θίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρὴν, οἱ δὲ ἄλλοι ἄν-
 δρες Αἰγύπτιοι. τῇ δὲ γυναικὶ οὐνομα ἦν, ἥτις ἐβα-
 σίλευσε, τό περ τῇ Βαβυλωνίῃ, Νίτωκρις. τὴν ἔλε-
 γον τιμωρέουσαν ἀδελφεῷ, τὸν Αἰγύπτιοι βασιλεύοντά
 σφεν ἀπέκτειναν, ἀποκτείναντες δὲ οὕτω ἐκείνῃ ἀπέ-
 δοσαν τὴν βασιληίην, τούτῳ τιμωρέουσαν πολλοὺς Αἰ-
 γυπτίων δόλῳ διαφθεῖραι. ποιησαμένην γάρ μιν οἴ-
 κημα περίμηκες ὑπόγειον καινοῦν τῷ λόγῳ, νόῳ δὲ
 ἄλλα μηχανᾶσθαι· καλέσασαν [δέ] μιν Αἰγυπτίων τοὺς
 μάλιστα μεταίτιους τοῦ θύου ἥδε, πολλοὺς ἰστιάειν,
 δαιτυμένους δὲ ἐπεῖναι τὸν ποταμὸν δι' αὐλῶνος κρυ-
 πτοῦ μεγάλου. ταύτης μὲν πέρι τοσαῦτα ἔλεγον, πλὴν
 ὅτι αὐτὴν μιν, ὥς τοῦτο ἐξέργαστο, εἶπαι ἐς οἶκημα
 σποδοῦ πλέον, ὅπως ἀτιμώρητος γένηται. τῶν δὲ ἄλλων 101
 βασιλέων, οὐ γὰρ ἔλεγον οὐδεμίαν ἔργων ἀπόδεξιν,
 κατ' οὐδὲν εἶναι λαμπρότητος, πλὴν ἐνὸς τοῦ ἐσχάτου
 αὐτῶν Μοίριος. τοῦτον δὲ ἀποδέξασθαι μνημόσυνα
 τοῦ Ἡφαίστου τὰ πρὸς βορέην ἄνεμον τετραμμένα προ-
 πύλαια, λίμνην τε ὀρύξαι, τῆς ἣ περίοδος ὕσων ἐστὶ
 σταδίων ὕστερον δηλώσω, πυραμίδας τε ἐν αὐτῇ οἰκο-
 δομῆσαι, τῶν τοῦ μεγάρου πέρι ὁμοῦ αὐτῇ τῇ λίμνῃ
 ἐπιμνήσομαι. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι, τῶν
 δὲ ἄλλων οὐδένα οὐδέν. παραμειψάμενος δὲν τούτους 102
 τοῦ ἐπὶ τούτοις γενομένου βασιλέως, τῷ οὐνομα ἦν
 Σέσωστρις, τούτου μνήμην ποιήσομαι. τὸν ἔλεγον
 οἱ ἱερεῖς πρῶτον μὲν πλοίοις μακροῖς ὁρμηθέντα ἐκ
 τοῦ Ἀραβίου κόλπου τοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν
 κατοικημένους καταστρέφεσθαι, ἐς δὲ πλεοντά μιν πρόσω

ἀπικέσθαι ἐς θάλασσαν οὐκέτι πλωτὴν ὑπὸ βραχέων.
 ἐνθεῦτεν δὲ ὥς ὀπίσω ἀπίκετο ἐς Αἴγυπτον, κατὰ τῶν
 ἰρέων τὴν φάτιν στρατιὴν πολλὴν τῶν . . . λαβὼν ἡλαυνε
 διὰ τῆς ἡπείρου, πᾶν ἔθνος τὸ ἐμποδὼν καταστρεφό-
 μενος. ὁτέοισι μὲν νυν αὐτῶν ἀλκίμοισι ἐνετύγχανε
 καὶ δεινῶς γλιχομένοισι περὶ τῆς ἐλευθερίας, τούτοις
 μὲν στήλας ἐνίστη ἐς τὰς χώρας διὰ γραμμάτων λε-
 γούσας τό τε ἑωυτοῦ ὄνομα καὶ τῆς πάτρης καὶ ὥς
 θυνάμι τῇ ἑωυτοῦ κατεστρέψατό σφρας· ὅτεων δὲ ἀμα-
 χητὶ καὶ εὐπετέως παρέλαβε τὰς πόλιας, τούτοις δὲ
 ἐνέγραφε ἐν τῇσι στήλῃσι κατὰ ταῦτά καὶ τοῖσι ἀν-
 δρηίοισι τῶν ἔθνέων γενομένοις καὶ δὴ καὶ αἰδοῖα
 γυναικὸς προσενέγραφε, δῆλα βουλόμενος ποιέειν ὥς
 103 εἶησαν ἀνάλκιδες. ταῦτα δὲ ποιέων διεξήιε τὴν ἡπει-
 ρον, ἐς ὃ ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην διαβάς τοὺς
 τε Σκύθας κατεστρέψατο καὶ τοὺς Θρήκας. ἐς τού-
 τους δὲ μοι δοκεῖ καὶ προσώτατα ἀπικέσθαι ὁ Αἰγύ-
 πτιος στρατός. ἐν μὲν γὰρ τῇ τούτων χώρῃ φαίνονται
 σταθεῖσαι αἱ στήλαι, τὸ δὲ προσωτέρω τούτων οὐκέτι.
 ἐνθεῦτεν δὲ ἐπιστρέψας ὀπίσω ἦε, καὶ ἐπεῖτε ἐγίνετο
 ἐπὶ Φάσι ποταμῷ, οὐκ ἔχω τὸ ἐνθεῦτεν ἀτρεκέως εἰπεῖν
 εἴτε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σέσωστρις ἀποδασάμενος τῆς
 ἑωυτοῦ στρατιῆς μόριον ὅσον δὴ αὐτοῦ κατέλιπε τῆς
 χώρας οἰκήτορας, εἴτε τῶν τινες στρατιωτέων τῇ πλάνῃ
 αὐτοῦ ἀχθεσθέντες περὶ Φᾶσιν ποταμὸν κατέμειναν.
 104 φαίνονται μὲν γὰρ ἔοντες οἱ Κόλχοι Αἰγύπτιοι· νοή-
 σας δὲ πρότερον αὐτὸς ἢ ἀκούσας ἄλλων λέγω. ὥς δὲ
 μοι ἐν φροντίδι ἐγένετο, εἰρόμην ἀμφοτέρους, καὶ μάλ-
 λον οἱ Κόλχοι ἐμεμνέατο τῶν Αἰγυπτίων ἢ οἱ Αἰγύ-
 πτιοι τῶν Κόλχων. νομίζειν δ' ἔφασαν Αἰγύπτιοι τῆς

Σεσώστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους· αὐτὸς δὲ εἰκασα τῇδε καὶ ὅτι μελάγχροές εἰσι καὶ οὐλότριχες. καὶ τοῦτο μὲν ἐς οὐδὲν ἀνήκει· εἰσὶ γὰρ καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι. ἀλλὰ τοισίδε καὶ μᾶλλον ὅτι μῦνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύροι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι, Σύριοι δὲ οἱ περὶ Θερωμόδοντα καὶ Παρθένιον ποταμὸν καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοις ἀστυγείτονες ἔοντες ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι· οὗτοι γὰρ εἰσι οἱ περιταμνόμενοι ἀνθρώπων μῦνοι, καὶ οὗτοι Αἰγυπτίοις φαίνονται ποιεῦντες κατὰ ταῦτά. αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκότεροι παρὰ τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον· ἀρχαῖον γὰρ δὴ τι φαίνεται ἔν. ὥς δὲ ἐπιμισγόμενοι Αἰγύπτῳ ἐξέμαθον, μέγα μοι καὶ τόδε τεκμήριον γίνεταί· Φοινίκων ὁκόσοι τῇ Ἑλλάδι ἐπιμίσγονται, οὐκ ἔτι Αἰγυπτίους μιμέονται κατὰ τὰ αἰδοῖα, ἀλλὰ τῶν ἐπιγινομένων οὐ περιτάμνουσι τὰ αἰδοῖα. φέρε νυν 105 καὶ ἄλλο εἶπω περὶ τῶν Κόλχων, ὥς Αἰγυπτίοις προσφερέες εἰσὶ. λίνον μῦνοι οὗτοί τε καὶ Αἰγύπτιοι ἐργάζονται κατὰ ταῦτά, καὶ ἡ ζώη πᾶσα καὶ ἡ γλῶσσα ἐμπερῆς ἐστὶ ἀλλήλοισι. λίνον δὲ τὸ μὲν Κολχικὸν ὑπὸ Ἑλλήνων Σαρδωνικὸν κέκληται, τὸ μέντοι ἀπ' Αἰγύπτου ἀπικνεύμενον καλεῖται Αἰγύπτιον. τὰς δὲ 106 στήλας τὰς ἴσας κατὰ τὰς χώρας ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ μὲν πλεῦνες οὐκέτι φαίνονται περιεοῦσαι, ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτὸς ὥρων ἐούσας καὶ τὰ γράμματα τὰ εἰρημένα ἐνεόντα καὶ γυναικὸς αἰδοῖα. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην δύο τύποι ἐν πέτρῃσι

ἐγκεκολασμένοι τούτου τοῦ ἀνδρός, τῇ τε ἐκ τῆς Ἐφεσίνης ἐς Φώκαιαν ἔρχονται καὶ τῇ ἐκ Σαρδίων ἐς Σμύρνην. ἑκατέρωθεν δὲ ἀνὴρ ἐγγέγλυπται μέγαθος πέμπτης σπιθαμῆς, τῇ μὲν δεξιῇ χειρὶ ἔχων αἰχμήν, τῇ δὲ ἀριστερῇ τόξα, καὶ τὴν ἄλλην σκευὴν ὡσαύτως· καὶ γὰρ Αἰγυπτίην καὶ Αἰθιοπίδα ἔχει· ἐκ δὲ τοῦ ὤμου ἐς τὸν ἕτερον ὤμον διὰ τῶν στηθέων γράμματα ἱερὰ Αἰγύπτια διήκει ἐγκεκολασμένα, λέγοντα τάδε· ἙΓΩ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΧΩΡΗΝ ὉΜΟΙΣΙ ΤΟΙΣΙ ἙΜΟΙΣΙ ἘΚΤΗΣΑΜΗΝ. ὅστις δὲ καὶ ὁκόθεν ἐστὶ, ἐνθαῦτα μὲν οὐ δηλοῖ, ἐτέρωθεν δὲ δεδήλωκε. τὰ δὲ καὶ μετεξέτεροι τῶν θεησαμένων Μέμνονος εἰκόνα εἰκάξουσιν εἶναι, πολλὸν τῆς ἀληθείης ἀπολελειμμένοι.

- 107 Τοῦτον δὲ τὸν Αἰγύπτιον Σέσωστρον ἀναχωρέοντα καὶ ἀνάγοντα πολλοὺς ἀνθρώπους τῶν ἐθνέων τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο, ἔλεγον οἱ ἱερεῖς, ἐπεὶτε ἐγίνετο ἀνακομιζόμενος ἐν Δάφνησι τῇσι Πηλουσίησι, τὸν ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ, τῷ ἐπέτρεψε Σέσωστρος τὴν Αἰγύπτου, τοῦτον ἐπὶ ξείνια αὐτὸν καλέσαντα καὶ πρὸς αὐτῷ τοὺς παῖδας περινήσαι ἔξωθεν τὴν οἰκίην ὕλην, περινήσαντα δὲ ὑποπρῆσαι. τὸν δὲ ὡς μαθεῖν τοῦτο, αὐτίκα συμβουλευέσθαι τῇ γυναικί· καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτὸν ἅμα ἄγεσθαι. τὴν δὲ οἱ συμβουλευσά τῶν παίδων ἐόντων ἕξ τοὺς δύο ἐπὶ τὴν πύρην ἐκτείναντα γεφυρώσαι τὸ καιόμενον, αὐτοὺς δ' ἐπ' ἐκείνων ἐπιβαίνοντας ἐκώζεσθαι. ταῦτα ποιῆσαι τὸν Σέσωστρον, καὶ δύο μὲν τῶν παίδων κατακαῆναι τρόπῳ τοιούτῳ,
- 108 τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποσωθῆναι ἅμα τῷ πατρί. νοστήσας δὲ ὁ Σέσωστρος ἐς τὴν Αἰγύπτου καὶ τισάμενος τὸν ἀδελφεὸν τῷ μὲν ὁμίλῳ τὸν ἐπηγάγετο τῶν τὰς χώρας

κατεστρέψατο, τούτῳ μὲν τάδε ἐχρήσατο· τοὺς τέ οἱ
λίθους τοὺς ἐπὶ τούτῳ τοῦ βασιλέως κομισθέντας ἐς
τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱερόν, ἔδοντας μεγάθει περιμήκειας,
οὗτοι ἦσαν οἱ ἐλκύναντες, καὶ τὰς διώρυγας τὰς νῦν
ἐοῦσας ἐν Αἰγύπτῳ πάσας οὗτοι ἀναγκαζόμενοι ὥρυσ-
σον, ἐποίευν τε οὐκ ἐκόντες Αἴγυπτον, τὸ πρὶν ἐοῦσαν
ἱππασίμην καὶ ἀμαξενομένην πᾶσαν, ἐνδεᾶ τούτων. ἀπὸ
γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἴγυπτος ἐοῦσα πεδιάς πᾶσα
ἀνιππος καὶ ἀναμάξευτος γέγονε· αἷτιαι δὲ τούτων αἱ
διώρυγες γεγύνασι, ἐοῦσαι πολλαὶ καὶ παντοίους τρό-
πους ἔχουσαι. κατέταμνε δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν χώραν
ὁ βασιλεὺς· ὅσοι τῶν Αἰγυπτίων μὴ ἐπὶ τῷ ποταμῷ
ἔκκητο τὰς πόλεις ἀλλ' ἀναμέσους, οὗτοι, ὅπως τε ἀπὸ τοῦ
ποταμοῦ, σπανίζοντες ὑδάτων πλατυτέροις ἐχρέωντο
τοῖσι πόμασι, ἐκ φρεάτων χρεώμενοι. τούτων μὲν δὴ
εἵνεκα κατετμήθη ἡ Αἴγυπτος. κατανεῖμαι δὲ τὴν χώραν 109
Αἰγυπτίοις ἅπασιν τοῦτον ἔλεγον τὸν βασιλέα, κλήρον
ἴσον ἐκάστῳ τετράγωνον διδόντα, καὶ ἀπὸ τούτου τὰς
προσόδους ποιήσασθαι, ἐπιτάξαντα ἀποφορὴν ἐπιτελέειν
κατ' ἐνιαυτόν. εἰ δέ τις τοῦ κλήρου ὁ ποταμός τι
παρέλοιτο, ἐλθὼν ἂν πρὸς αὐτὸν ἐσήμεναι τὸ γεγενη-
μένον· ὁ δὲ ἐπεμπε τοὺς ἐπισκεψομένους καὶ ἀναμε-
τρήσαντας ὅσῳ ἐλάσσων ὁ χώρος γέγονε, ὅπως τοῦ λοι-
ποῦ κατὰ λόγον τῆς τεταγμένης ἀποφορῆς τελέοι. δοκέει
δὲ μοι ἐνθεῦτεν γεωμετρίῃ εὐρεθεῖσθαι ἐς τὴν Ἑλλάδα
ἐπανελθεῖν. πόλον μὲν γὰρ καὶ γνώμονα καὶ τὰ δυώ-
δεκα μέρη τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον οἱ
Ἕλληνες. 2²/3/9/—

Βασιλεὺς δὲ οὗτος δὴ μούνος Αἰγύπτιος Αἰθιο-110
πίης ἦρξε, μνημόσυνα δὲ ἐλίπετο πρὸ τοῦ Ἡφαίστειου

ἀνδριάντας λιθίνους δύο μὲν τριήκοντα πηχέων, ἑωυτόν τε καὶ τὴν γυναῖκα, τοὺς δὲ παῖδας ἑόντας τέσσαρας, εἴκοσι πηχέων ἕκαστον. τῶν δὴ ὁ ἱρεὺς τοῦ Ἡφαίστου χρόνῳ μετέπειτα πολλῷ Δαρεῖον τὸν Πέρσῃν οὐ περιεῖδε ἰσάντα ἔμπροσθε ἀνδριάντα, φᾶς οὐ οἱ πεποιῆσθαι ἔργα οἷά περ Σεσώστρι τῷ Αἰγυπτίῳ. Σέσωστριν μὲν γὰρ ἄλλα τε καταστρέψασθαι ἔθνεα οὐκ ἐλάσσω ἐκείνου καὶ δὴ καὶ Σκύθας, Δαρεῖον δὲ οὐ δύνασθῆναι Σκύθας ἐλεῖν. οὐκ ὦν δίκαιον εἶναι ἰσάναι ἔμπροσθε τῶν ἐκείνου ἀναθημάτων μὴ οὐκ ὑπερβαλλόμενον τοῖσι ἔργοισι. Δαρεῖον μὲν νυνὶ λέγουσι πρὸς ταῦτα συγγνώμην ποιήσασθαι.

- 111 Σεσώστριος δὲ τελευτήσαντος ἐκδέξασθαι ἔλεγον τὴν βασιλὴν τὸν παῖδα αὐτοῦ Φερῶν, τὸν ἀποδέξασθαι μὲν οὐδεμίαν στρατηγὴν, συνενειχθῆναι δὲ οἱ τυφλὸν γενέσθαι διὰ τοιόνδε πρῆγμα· τοῦ ποταμοῦ κατελθόντος μέγιστα δὴ τότε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα πῆχεας, ὥς ὑπερέβαλε τὰς ἀρούρας, πνεύματος ἔμπροσθεν κυματίνης ὁ ποταμὸς ἐγένετο. τὸν δὲ βασιλεῖα λέγουσι τοῦτον ἀτασθαλίῃ χρησάμενον λαβόντα αἰχμὴν βαλεῖν ἐς μέσας τὰς δίνας τοῦ ποταμοῦ, μετὰ δὲ αὐτίκα καμόντα αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς τυφλωθῆναι. δέκα μὲν δὴ ἔτεα εἶναί μιν τυφλόν, ἐνδεκάτῳ δὲ ἔτει ἀπικέσθαι οἱ μαντήιον ἐκ Βουτοῦς πόλιος ὥς ἐξήκει τέ οἱ ὁ χρόνος τῆς ζημίας καὶ ἀναβλέψει γυναικὸς οὗρου νιψάμενος τοὺς ὀφθαλμούς, ἥτις παρὰ τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα μούνον πεφοίτηκε, ἄλλων ἀνδρῶν ἑοῦσα ἄπειρος. καὶ τὸν πρώτης τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς πειραῖσθαι, μετὰ δέ, ὥς οὐκ ἀνέβλεπε, ἐπεξῆς πασέων πειραῖσθαι· ἀναβλέψαντα δὲ συναγαγεῖν τὰς γυναῖκας τῶν ἐπειρήθη, πλὴν ἣ τῆς

τῷ οὐρῷ νυψάμενος ἀνέβλεψε, ἐς μίαν πόλιν, ἣ νῦν καλεῖται Ἐρυθρὴ βῶλος, ἐς ταύτην συναλίσσαντα ὑποπρῆσαι πάσας σὺν αὐτῇ τῇ πόλει. τῆς δὲ νυψάμενος τῷ οὐρῷ ἀνέβλεψε, ταύτην δὲ εἶχε αὐτὸς γυναῖκα. ἀναθήματα δὲ ἀποφυγῶν τὴν πάθην τῶν ὀφθαλμῶν ἄλλα τε ἀνὰ τὰ ἱρὰ πάντα τὰ λόγισμα ἀνέθηκε καὶ τοῦ γε λόγον μάλιστα ἄξιόν ἐστι ἔχειν, ἐς τοῦ Ἥλιου τὸ ἱρὸν ἀξιοθέητα ἀνέθηκε ἔργα, ὀβελοὺς δύο λιθίνους, ἐξ ἑνὸς ἑόντα ἑκάτερον λίθου, μῆκος μὲν ἑκάτερον πηχέων ἑκατόν, εὖρος δὲ ὀκτὼ πηχέων.

Τούτου δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην ἔλεγον ἄνδρα 112
Μεμφίτην, τῷ κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν οὖνομα Πρωτέα εἶναι· τοῦ νῦν τέμενός ἐστι ἐν Μέμφι κάρτα καλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, τοῦ Ἡφαιστείου πρὸς νότον ἄνεμον κείμενον. περιοικέουσι δὲ τὸ τέμενος τοῦτο Φοίνικες Τύριοι, καλεῖται δὲ ὁ χώρος οὗτος ὁ συνάπας Τυρίων στρατόπεδον. ἔστι δὲ ἐν τῷ τεμένει τοῦ Πρωτέος ἱρὸν τὸ καλεῖται ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν εἶναι Ἑλένης τῆς Τυνδάρεω, καὶ τὸν λόγον ἀκηκοῶς ὡς διαιτήθη Ἑλένη παρὰ Πρωτέϊ, καὶ δὴ καὶ ὅτι ξείνης Ἀφροδίτης ἐπάννυμόν ἐστι· ὅσα γὰρ ἄλλα Ἀφροδίτης ἱρὰ ἐστι, οὐδαμῶς ξείνης ἐπικαλεῖται. ἔλεγον δέ μοι οἱ ἱερεῖς ἱστοροῦντι τὰ 113
περὶ Ἑλένην γενέσθαι ὧδε· Ἀλέξανδρον ἀρπάσαντα Ἑλένην ἐκ Σπάρτης ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· καὶ μιν, ὡς ἐγένετο ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐξῶσται ἄνεμοι ἐκβάλλουσι ἐς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος, ἐνθεῦτεν δέ (οὐ γὰρ ἀνίει τὰ πνεύματα) ἀπικνέεται ἐς Αἴγυπτον καὶ Αἰγύπτου ἐς τὸ νῦν Κανωβικὸν καλούμενον στόμα τοῦ Νείλου καὶ ἐς Ταριχεῖας. ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ἡιόνος, τὸ καὶ νῦν

ἐστὶ, Ἡρακλῆος ἱρὸν, ἐς τὸ ἦν καταφυγῶν οἰκίτης
 ὅτεν ὦν ἀνθρώπων ἐπιβάληται στίγματα ἱρά, ἑωυτὸν
 διδοὺς τῷ θεῷ, οὐκ ἔξεστι τούτου ἄψασθαι. ὁ νόμος
 οὗτος διατελέει ἔων ὅμοιος τὸ μέχρι ἐμεῦ ἀπ' ἀρχῆς.
 τοῦ ὦν δὴ Ἀλεξάνδρου ἀπιστέαται θεράποντες πυθό-
 μενοι τὸν περὶ τὸ ἱρὸν ἔχοντα νόμον, ἱκέται δὲ ἰζό-
 μενοι τοῦ θεοῦ κατηγοροῦν τοῦ Ἀλεξάνδρου, βουλό-
 μενοι βλάπτειν αὐτόν, πάντα λόγον ἐξηγεύμενοι ὡς
 εἶχε περὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὴν ἐς Μενέλεων ἀδικίην·
 κατηγοροῦν δὲ ταῦτα πρὸς τε τοὺς ἱρέας καὶ τὸν τοῦ
 114 στόματος τούτου φύλακον, τῷ οὐνομα ἦν Θῶνις. ἀκού-
 σας δὲ τούτων ὁ Θῶνις πέμπει τὴν ταχίστην ἐς Μέμ-
 φιν παρὰ Πρωτέα ἀγγελίην λέγουσαν τάδε· Ἦκει ξεῖνος,
 γένος μὲν Τευκρὸς, ἔργον δὲ ἀνόσιον ἐν τῇ Ἑλλάδι
 ἐξεργασμένος· ξείνου γὰρ τοῦ ἑωυτοῦ ἐξαπατήσας τὴν
 γυναῖκα αὐτὴν τε ταύτην ἄγων ἦκει καὶ πολλὰ κάρτα
 χρήματα, ὑπὸ ἀνέμων ἐς γῆν ταύτην ἀπενειχθεὶς· κώ-
 τερα δῆτα τοῦτον ἔωμεν ἀσινέα ἐκπλέειν ἢ ἀπελῶμεθα
 τὰ ἔχων ἦλθε; ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ὁ Πρωτεὺς λέ-
 γοντα τάδε· Ἄνδρα τοῦτον, ὅστις κοτὲ ἐστὶ ἀνόσια
 ἐργασμένος ξεῖνον τὸν ἑωυτοῦ, συλλαβόντες ἀπάγετε
 115 παρ' ἐμέ, ἵνα εἰδέω ὅ τι κοτὲ καὶ λέξει. ἀκούσας δὲ
 ταῦτα ὁ Θῶνις συλλαμβάνει τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὰς
 νέας αὐτοῦ κατίσχει, μετὰ δὲ αὐτόν τε τοῦτον ἀνήγαγε
 ἐς Μέμφιν καὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα, πρὸς
 δὲ καὶ τοὺς ἱκέτας. ἀνακομισθέντων δὲ πάντων εἰρώτα
 τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Πρωτεὺς τίς εἶη καὶ ὁκόθεν πλέοι.
 ὁ δὲ οἱ καὶ τὸ γένος κατέλεξε καὶ τῆς πάτρης εἶπε τὸ
 οὐνομα καὶ δὴ καὶ τὸν πλῶον ἀπηγγέσατο ὁκόθεν πλέοι.
 μετὰ δὲ ὁ Πρωτεὺς εἰρώτα αὐτὸν ὁκόθεν τὴν Ἑλένην

λάβου· πλανωμένου δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ λόγῳ
καὶ οὐ λέγοντος τὴν ἀληθείην ἤλεγγον οἱ γενόμενοι
ἐκείναι ἐξηγεύμενοι πάντα λόγον τοῦ ἀδικήματος. τέλος
δὲ δὴ σφι λόγον τόνδε ἐκφαίνει ὁ Πρωτεύς, λέγων
ὅτι Ἐγὼ εἰ μὴ περὶ πολλοῦ ἡγεύμην μηδὲνα ξείνων
κτείνειν, ὅσοι ὑπ' ἀνέμων ἤδη ἀπολαμφθέντες ἦλθον
ἐς χώραν τὴν ἐμὴν, ἐγὼ ἂν σε ὑπὲρ τοῦ Ἑλλήνος
ἐτισάμην, ὅς, ὃ κάκιστε ἀνδρῶν, ξεινίων τυχῶν ἔργον
ἀνοσιώτατον ἐργάσαο· παρὰ τοῦ σεωυτοῦ ξείνου τὴν
γυναικα ἦλθες· καὶ μάλα ταῦτά τοι οὐκ ἤρκεσε, ἀλλ'
ἀναπετρώσας αὐτὴν οἶχεαι ἔχων ἐκκλέψας. καὶ οὐδὲ
ταῦτά τοι μούνα ἤρκεσε, ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκία τοῦ ξείνου
κεραΐσας ἤκεις. νῦν ὦν ἐπειδὴ περὶ πολλοῦ ἡγῆμαι
μὴ ξεινοκτονέειν, γυναῖκα μὲν ταύτην καὶ τὰ χρήματα
οὗ τοι προήσω ἀπάγεσθαι, ἀλλ' αὐτὰ ἐγὼ τῷ Ἑλληνι
ξείνῳ φυλάξω, ἐς ὃ ἂν αὐτὸς ἔλθῶν ἐκεῖνος ἀπαγα-
γέσθαι ἐθέλῃ· αὐτὸν δέ σε καὶ τοὺς σοὺς συμπλόους
τριῶν ἡμερέων προαγορεύω ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἄλλην
τινὰ μετορμίζεσθαι, εἰ δὲ μὴ, ἅτε πολεμίους περιέψεσθαι.

Ἑλένης μὲν ταύτην ἄπιξιν παρὰ Πρωτέα ἔλεγον οἱ 116
ἱεῖες γενέσθαι· δοκεῖ δέ μοι καὶ Ὅμηρος τὸν λόγον
τοῦτου πυνθέσθαι· ἀλλ' οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐπο-
ποιήν εὐπρεπῆς ἦν τῷ ἑτέρῳ τῷ περ ἐχρήσατο, [ἐς δ']
μετῆκε αὐτόν, δηλώσας ὥς καὶ τοῦτον ἐπίσταιτο τὸν
λόγον. δῆλον δέ, κατὰ περ ἐποίησε ἐν Ἰλιάδι (καὶ
οὐδαμῇ ἄλλη ἀνεπόδισε ἑωυτόν) πλάνην τὴν Ἀλεξάν-
δρου, ὥς ἀπηνείχθη ἄγων Ἑλένην τῇ τε δὴ ἔλλη πλα-
ζόμενος καὶ ὥς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκητο. [ἐπι-
μέμνηται δὲ αὐτοῦ ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ· λέγει δὲ τὰ
ἔπεα οὕτω·

Ἐνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιοι, ἔργα γυναικῶν
 Σιδουίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
 Ἦγαγε Σιδονίηθεν, ἐπιπλῶς εὐρέα πόντον,
 Τὴν ὁδὸν ἣν Ἑλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν.
 ἐπιμέμνηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσεείῃ ἐν τοισίδε τοῖσι ἔπεσι·
 Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα,
 Ἐσθλά, τὰ οἱ Πολυδάμνα πόρην Θῶνος παράκοιτις
 Αἰγυπτίῃ, τῇ πλεῖστα φέρει ξείδωρος ἄρουρα
 Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.
 καὶ τὰδε ἕτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλεως λέγει·

Αἰγύπτῳ μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
 Ἔσχον, ἐπεὶ οὐ σφιν ἔρεξα τεληέσσας ἐκατόμβας.
 ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεσι δηλοῖ ὅτι ἡπίστατο τὴν ἐς Αἰ-
 γυπτον Ἀλεξάνδρου πλάνην· ὁμοῦρᾷ γὰρ ἡ Συρίη
 Αἰγύπτῳ, οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν ἐστι ἡ Σιδῶν, ἐν τῇ
 117 Συρίῃ οἰκέουσι.] κατὰ ταῦτα δὲ τὰ ἔπεα καὶ τότε [τὸ
 χωρίον] οὐκ ἦκιστα ἀλλὰ μάλιστα δηλοῖ ὅτι οὐκ Ὀμή-
 ρου τὰ Κύπρια ἔπεά ἐστι ἀλλ' ἄλλου τινός· ἐν μὲν
 γὰρ τοῖσι Κυπρίοις εἴρηται ὡς τριταῖος ἐκ Σπάρτης
 Ἀλέξανδρος ἀπῆκετο ἐς τὸ Ἴλιον ἄγων Ἑλένην, εὐαῖ-
 τε πνεύματι χρησάμενος καὶ θαλάσῃ λείῃ· ἐν δὲ Ἰλιάδι
 λέγει ὡς ἐπλάζετο ἄγων αὐτήν. Ὅμηρος μὲν νυν καὶ
 τὰ Κύπρια ἔπεα χαιρέτω.

118 Εἰρομένου δέ μιν τοὺς ἱρέας εἰ μάταιον λόγον λέ-
 γουσι οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ Ἴλιον γενέσθαι ἢ οὐ, ἔφα-
 σαν πρὸς ταῦτα τὰδε, ἱστορίῃσι φάμενοι εἰδέναι παρ'
 αὐτοῦ Μενέλεω· ἔλθειν μὲν γὰρ μετὰ τὴν Ἑλένης ἀρ-
 παγὴν ἐς τὴν Τευκρίδα γῆν Ἑλλήνων στρατιὴν πολλήν
 βοηθεῦσαν Μενέλεω, ἐκβᾶσαν δὲ ἐς γῆν καὶ ἰδρυ-
 θεῖσαν τὴν στρατιὴν πέμπειν ἐς τὸ Ἴλιον ἀγγέλους,

σὺν δὲ σφι ἰέναι καὶ αὐτὸν Μενέλεων. τοὺς δ' ἐπεῖτε
 ἐσελθεῖν ἐς τὸ τεῖχος, ἀπαιτέειν Ἑλένην τε καὶ τὰ
 χρήματα τὰ οἱ οἶχετο κλέψας Ἀλέξανδρος, τῶν τε ἀδι-
 κημάτων δίκας αἰτέειν· τοὺς δὲ Τευκροὺς τὸν αὐτὸν
 λόγον λέγειν τότε καὶ μετέπειτα, καὶ ὁμνύοντας καὶ
 ἀνωμοτί, μὴ μὲν ἔχειν Ἑλένην μηδὲ τὰ ἐπικαλούμενα
 χρήματα, ἀλλ' εἶναι αὐτὰ πάντα ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ οὐκ
 ἂν δικαίως αὐτοὶ δίκας ὑπέχειν τῶν Πρωτέως ὁ Αἰ-
 γύπτιος βασιλεὺς ἔχει. οἱ δὲ Ἕλληνες καταγελαῖσθαι
 δοκέοντες ὑπ' αὐτῶν οὕτω δὴ ἐπολιόρχεον, ἐς ὃ ἐξῆλόν·
 ἐλοῦσι δὲ τὸ τεῖχος ὥς οὐκ ἐφαίνετο ἡ Ἑλένη, ἀλλὰ
 τὸν αὐτὸν λόγον τῷ προτέρῳ ἐπυνθάνοντο, οὕτω δὴ
 πιστεύσαντες τῷ λόγῳ τῷ πρώτῳ οἱ Ἕλληνες αὐτὸν
 Μενέλεων ἀποστέλλουσι παρὰ Πρωτέα. χάπικόμενος δὲ 119
 ὁ Μενέλεως ἐς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀναπλώσας ἐς τὴν
 Μέμφιν, εἶπας τὴν ἀληθείην τῶν πρηγμάτων, καὶ ξει-
 νίῳ ἤντησε μεγάλων καὶ Ἑλένην ἀπαθεία κακῶν ἀπέ-
 λαβε, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἑωυτοῦ χρήματα πάντα. τυχὼν
 μέντοι τούτων ἐγένετο Μενέλεως ἐνὴρ ἄδικος ἐς Αἰ-
 γυπτίους· ἀποπλέειν γὰρ ὁρμημένον αὐτὸν ἴσχον ἄπλοιοι·
 ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐπὶ πολλὸν τοιοῦτο ἦν, ἐπιτεχνᾷται
 πρῆγμα οὐκ ὅσιον· λαβὼν γὰρ δύο παιδία ἀνδρῶν ἐπι-
 χωρίων ἐντομά σφρα ἐποίησε· μετὰ δὲ ὡς ἐπάϊστος
 ἐγένετο τοῦτο ἐργασμένος, μισηθεὶς τε καὶ διωκόμενος
 οἶχετο φεύγων τῆσι νηυσὶ ἐπὶ Αἰβύης· τὸ ἐνθεῦτεν
 δὲ ὅκου ἔτι ἐτράπετο, οὐκ εἶχον εἰπεῖν Αἰγύπτιοι·
 τούτων δὲ τὰ μὲν ἱστορίῃσι ἔφασαν ἐπίστασθαι, τὰ δὲ
 παρ' ἑωυτοῖσι γενόμενα ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγειν.

Ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἱερεῖς ἔλεγον, ἐγὼ δὲ τῷ 120
 λόγῳ τῷ περὶ Ἑλένης λεχθέντι καὶ αὐτὸς προστίθεμαι,

τάδε ἐπιλεγόμενος· εἰ ἦν Ἑλένη ἐν Ἰλίῳ, ἀποδοθῆναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἑλλήσι ἦτοι ἐκόντος γε ἢ ἀέκοντος Ἀλεξάνδρου. οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβῆς ἦν ὁ Πριάμος οὐδὲ οἱ ἄλλοι οἱ προσήκοντες αὐτῷ, ὥστε τοῖσι σφετέροισι σώμασι καὶ τοῖσι τέκνοισι καὶ τῇ πόλει κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅπως Ἀλέξανδρος Ἑλένη συνοική. εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖσι πρώτοις χρόνοις ταῦτα ἐγίνωσκον, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρώων, ὁκότε συμμίσγοιεν τοῖσι Ἑλλήσι, ἀπώλλυντο, αὐτοῦ δὲ Πριάμου οὐκ ἔστι ὅτε οὐ δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ ἔτι πλείους τῶν παίδων μάχης γινομένης ἀπέθνησκον, εἰ χρή τι τοῖσι ἐποποιῶσι χρεώμενον λέγειν, τούτων δὲ τοιούτων συμβαινόντων ἐγὼ μὲν ἔλπομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πριάμος συνοίκεε Ἑλένη, ἀποδοῦναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἀχαιοῖσι, μέλλοντά γε δὴ τῶν παρεόντων κακῶν ἀκαλλαγήσεσθαι. οὐ μὲν οὐδὲ ἡ βασιληίῃ ἐς Ἀλέξανδρον περιήιε, ὥστε γέροντος Πριάμου ἐόντος ἐπ' ἐκείνῳ τὰ πρήγματα εἶναι, ἀλλὰ Ἐκτωρ καὶ πρεσβύτερος καὶ ἀνὴρ ἐκείνου μᾶλλον ἔων ἔμελλε αὐτὴν Πριάμου ἀποθανόντος παραλάμψεσθαι, τὸν οὐ προσῆκε ἀδικέοντι τῷ ἀδελφεῷ ἐπιτρέπειν, καὶ ταῦτα μεγάλων κακῶν δι' αὐτὸν συμβαινόντων ἰδίῃ τε αὐτῷ καὶ τοῖσι ἄλλοις πᾶσι Τρωσί. ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι τὴν ἀληθείην ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες, ὥς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος ὅπως πανωλεθρίῃ ἀπολόμενοι καταφανῆς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποις ποιήσωσι, ὥς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. καὶ ταῦτα μὲν τῇ ἔμοι δοκεῖ εἰρηται.

121 Πρωτέος δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην Ῥαμψίני-

του ἔλεγον, ὅς μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ προπύλαια τὰ
 πρὸς ἑσπέρην τετραμμένα τοῦ Ἡφαιστείου, ἀντίους δὲ
 τῶν προπυλαίων ἔστησε ἀνδριάντας δύο, ἔοντας τὸ μέ-
 γαθος πέντε καὶ εἴκοσι πηχέων, τῶν Αἰγύπτιοι τὸν μὲν
 πρὸς βορέῳ ἑστέῳτα καλέουσι θέρος, τὸν δὲ πρὸς νό-
 τον χειμῶνα· καὶ τὸν μὲν καλέουσι θέρος, τοῦτον μὲν
 προσκυνέουσιν τε καὶ εὖ ποιέουσιν, τὸν δὲ χειμῶνα κα-
 λεόμενον τὰ ἔμπαλιν τούτων ἔρδουσι. πλοῦτον δὲ α
 τούτῳ τῷ βασιλεῖ γενέσθαι ἀργύρου μέγαν, τὸν οὐδένα
 τῶν ὕστερον ἐπιτραφέντων βασιλέων δύνασθαι ὑπερ-
 βαλέσθαι οὐδ' ἐγγὺς ἔλθεῖν. βουλόμενον δὲ αὐτὸν ἐν
 ἀσφαλείῃ τὰ χρήματα θησαυρίζειν οἰκοδομέσθαι οἶκημα
 λίθινον, τοῦ τῶν τοίχων ἓνα ἐς τὸ ἔξω μέρος τῆς οἰκῆς
 ἔχειν. τὸν δὲ ἐργαζόμενον ἐπιβουλεύοντα τάδε μηχανᾶ-
 σθαι· τῶν λίθων παρασκευάσασθαι ἓνα ἑξαίρετον εἶναι
 ἐκ τοῦ τοίχου θηιδίως καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπὸ
 ἑνός. ὥς δὲ ἐπετελέσθη τὸ οἶκημα, τὸν μὲν βασιλέα
 θησαυρίσαι τὰ χρήματα ἐν αὐτῷ, χρόνου δὲ περιούντος
 τὸν οἰκοδόμον περὶ τελευτὴν τοῦ βίου ἔοντα ἀνακαλέ-
 σασθαι τοὺς παῖδας (εἶναι γὰρ αὐτῷ δύο), τούτοισι δὲ
 ἀπηγγέσασθαι ὡς ἐκείνων προορέων, ὅπως βίον ἄφθο-
 νον ἔχωσι, τεχνάσαιτο οἰκοδομέων τὸν θησαυρὸν τοῦ
 βασιλέως· σαφέως δὲ αὐτοῖσι πάντα ἐξηγησάμενον τὰ
 περὶ τὴν ἑξαίρεσιν τοῦ λίθου δοῦναι τὰ μέτρα αὐτοῦ,
 λέγοντα ὡς ταῦτα διαφυλάσσοντες ταμίαι τῶν βασιλέως
 χρημάτων ἔσονται. καὶ τὸν μὲν τελευτῆσαι τὸν βίον,
 τοὺς δὲ παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἐς μακρὴν ἔργου ἔχεσθαι,
 [ἐπ]ελθόντας δὲ ἐπὶ τὰ βασιλῆα νυκτὸς καὶ τὸν λίθον
 ἐπὶ τῷ οἰκοδομήματι ἀνευρόντας θηιδίως μεταχειρίσα-
 σθαι καὶ τῶν χρημάτων πολλὰ ἐξενείκασθαι. ὥς δὲ β

τυχεῖν τὸν βασιλέα ἀνοίξαντα τὸ οἶκημα, θωμάσαι
 ἰδόντα τῶν χρημάτων καταδεᾶ τὰ ἀγγῆια, οὐκ ἔχειν
 δὲ οὐτινα ἐπαιτιᾶται τῶν τε σημάτων τῶν ἐόντων σόων
 καὶ τοῦ οἰκήματος κεκλημιμένου. ὥς δὲ αὐτῷ καὶ δις
 καὶ τρίς ἀνοίξαντι αἰεὶ ἐλάσσω φαίνεσθαι τὰ χρήματα
 (τοὺς γὰρ κλέπτας οὐκ ἀνιέναι κεραῖζοντας), ποιῆσαι
 μιν τάδε· πάγας προστάξαι ἐργάσασθαι καὶ ταύτας
 περὶ τὰ ἀγγῆια ἐν τοῖσι τὰ χρήματα ἐντὴν στῆσαι. τῶν
 δὲ φωρῶν ὥσπερ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνου ἐλθόντων καὶ
 ἐσδύντος τοῦ ἐτέρου αὐτῶν, ἐπεὶ πρὸς τὸ ἄγρος προσ-
 ἦλθε, ἰθέως τῇ πάγῃ ἐνέχεσθαι· ὥς δὲ γινῶναι αὐτὸν
 ἐν οἴῳ κακῷ ἦν, ἰθέως καλέειν τὸν ἀδελφεὸν καὶ δηλοῦν
 αὐτῷ τὰ παρεόντα καὶ κελεύειν τὴν ταχίστην ἐσδύντα
 ἀποταμεῖν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ὅπως μὴ αὐτὸς ὀφθῆις
 καὶ γνωρισθῆις ὃς εἴη προσαπολέσῃ κακῆινον· τῷ δὲ
 δόξαι εὖ λέγειν καὶ ποιῆσαι μιν πεισθέντα ταῦτα καὶ
 καταρμόσαντα τὸν λίθον ἀπιέναι ἐπ' οἴκου, φέροντα
 γ' τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφεοῦ. ὥς δὲ ἡμέρη ἐγένετο,
 ἐσελθόντα τὸν βασιλέα ἐς τὸ οἶκημα ἐκπεπληχθαι
 ὁρῶντα τὸ σῶμα τοῦ φωρὸς ἐν τῇ πάγῃ ἄνευ τῆς
 κεφαλῆς ἐόν, τὸ δὲ οἶκημα ἄσινες καὶ οὔτε ἔσοδον
 οὔτε ἔκδυσιν οὐδεμίαν ἔχον. ἀπορεύμενον δέ μιν τάδε
 ποιῆσαι· τοῦ φωρὸς τὸν νέκυν κατὰ τοῦ τείχεος κατα-
 κρεμάσαι, φυλάκους δὲ αὐτοῦ καταστήσαντα ἐντείλα-
 σθαί σφι, τὸν ἂν ἰδωνται ἀποκλύσαντα ἢ κατοικτι-
 σάμενον, συλλαβόντας ἄγειν πρὸς ἑωυτόν. ἀνακρεμα-
 μένου δὲ τοῦ νέκνου τὴν μητέρα δεινῶς φέρειν, λόγους
 δὲ πρὸς τὸν περιέοντα παῖδα ποιευμένην προστάσσειν
 αὐτῷ, ὅτεφ' τρόπῳ δύναται, μηχανᾶσθαι ὅπως τὸ σῶμα
 τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας κομιεῖ· εἰ δὲ τούτων ἀμελήσει,

διαπειλέειν αὐτὴν ὡς ἐλθοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα μη-
 νύσει αὐτὸν ἔχοντα τὰ χρήματα. ὡς δὲ χαλεπῶς ἐλαμ- δ
 βάνετο ἡ μήτηρ τοῦ περιεύοντος παιδὸς καὶ πολλὰ πρὸς
 αὐτὴν λέγων οὐκ ἔπειθε, ἐπιτεχνήσασθαι τοιάδε μιν·
 ὕνους κατασκευασάμενον καὶ ἄσκους πλήσαντα οἶνον
 ἐπιθεῖναι ἐπὶ τῶν ὄνων καὶ ἔπειτα ἐλαύνειν αὐτούς·
 ὡς δὲ κατὰ τοὺς φυλάσσοντας ἦν τὸν κρεμάμενον
 νέκυν, ἐπισπάσαντα τῶν ἄσκων δύο ἢ τρεῖς ποδεῶνας
 αὐτὸν λύνειν ἀπαμμένους· ὡς δὲ ἔρρεε ὁ οἶνος, τὴν
 κεφαλὴν μιν κόπτεσθαι μεγάλα βοῶντα ὡς οὐκ ἔχοντα
 πρὸς ὀκοῖον τῶν ὄνων πρῶτον τράπηται· τοὺς δὲ φυ-
 λάκους ὡς ἰδεῖν πολλὸν ῥέοντα τὸν οἶνον, συντρέχειν
 ἐς τὴν ὁδὸν ἀγγήια ἔχοντας καὶ τὸν ἐκκεχυμένον οἶνον
 συγκομίζειν ἐν κέρδεϊ ποιευμένους. τὸν δὲ διαλοι-
 δορέεσθαι πᾶσι ὀργὴν προσποιούμενον· παραμυθευμέ-
 νων δὲ αὐτὸν τῶν φυλάκων χρόνον προηῦνεσθαι προσ-
 ποιέεσθαι καὶ ὑπείεσθαι τῆς ὀργῆς, τέλος δὲ ἐξελάσαι
 αὐτὸν τοὺς ὕνους ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ κατασκευάζειν. ὡς
 δὲ λόγους τε πλέους ἐγγίνεσθαι καὶ τινα καὶ σκῶψαί
 μιν καὶ ἐς γέλωτα προαγαγέσθαι, ἐπιδοῦναι αὐτοῖσι
 τῶν ἄσκων ἕνα· τοὺς δὲ αὐτοῦ ὥσπερ εἶχον κατακλι-
 θέντας πίνειν διανοέεσθαι καὶ ἐκεῖνον παραλαμβάνειν
 καὶ κελεύειν μετ' ἐσωτῶν μείναντα συμπίνειν· τὸν δὲ
 πεισθῆναι τε δὴ καὶ καταμεῖναι. ὡς δὲ μιν παρὰ τὴν
 πόσιν φιλοφρόνως ἡσπάζοντο, ἐπιδοῦναι αὐτοῖσι καὶ
 ἄλλον τῶν ἄσκων· δασιλέει δὲ τῷ ποτῷ χρησαμένους
 τοὺς φυλάκους ὑπερμεθυσθῆναι καὶ κρατηθέντας ὑπὸ
 τοῦ ὕπνου αὐτοῦ ἐνθα περ ἔπινον κατακοιμηθῆναι·
 τὸν δέ, ὡς πρόσω ἦν τῆς νυκτός, τό τε σῶμα τοῦ
 ἀδελφεοῦ καταλῦσαι καὶ τῶν φυλάκων ἐπὶ λύμῃ πάντων

ξυρῆσαι τὰς δεξιὰς παρηίδας, ἐπιθέντα δὲ τὸν νέκυν
 ἐπὶ τοὺς ὄνους ἀπελαύνειν ἐπ' οἶκον, ἐπιτελέσαντα τῇ
 ε μητρὶ τὰ προσταχθέντα. τὸν δὲ βασιλέα, ὥς αὐτῷ
 ἀπηγγέλθη τοῦ φωρὸς ὁ νέκυσ ἐκκεκλεμμένος, δεινὰ
 ποιέειν, πάντως δὲ βουλόμενον εὐρεθῆναι ὅστις κοτὲ
 εἴη ὁ ταῦτα μηχανώμενος, ποιῆσαι μιν τάδε, ἐμοὶ μὲν
 οὐ πιστά· τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαι ἐπ' οἰκή-
 ματος, ἐντειλάμενον πάντας τε ὁμοίως προσδέκεσθαι,
 καὶ πρὶν συγγενέσθαι, ἀναγκάζειν λέγειν αὐτῇ ὅ τι δὴ
 ἐν τῷ βίῳ ἔργασται αὐτῷ σοφώτατον καὶ ἀνοσιώτατον·
 ὅς δ' ἂν ἀπηγγήσῃται τὰ περὶ τὸν φῶρα γεγενημένα,
 τοῦτον συλλαμβάνειν καὶ μὴ ἀπιέναι ἔξω. ὥς δὲ τὴν
 παῖδα ποιέειν τὰ ἐκ τοῦ πατρὸς προσταχθέντα, τὸν
 φῶρα πυθόμενον τῶν εἵνεκα ταῦτα ἐπρήσσετο, βουλη-
 θέντα πολυτροπίῃ τοῦ βασιλέος περιγενέσθαι ποιέειν
 τάδε· νεκροῦ προσφάτου ἀποταμόντα ἐν τῷ ὧμῳ τὴν
 χεῖρα ἵεναι αὐτὸν ἔχοντα αὐτὴν ὑπὸ τῷ ἱματίῳ, ἐσελ-
 θόντα δὲ ὥς τοῦ βασιλέος τὴν θυγατέρα καὶ εἰρωτώ-
 μενον τὰ περ καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπηγγέσθαι ὥς ἀνοσιώ-
 τατον μὲν εἴη ἔργασμένος ὅτε τοῦ ἀδελφεοῦ ἐν τῷ
 θησαυρῷ τοῦ βασιλέος ὑπὸ πάγης ἀλόντος ἀποτάμοι
 τὴν κεφαλὴν, σοφώτατον δὲ ὅτι τοὺς φυλάκους κατα-
 μεθύσας καταλύσειε τοῦ ἀδελφεοῦ κρεμάμενον τὸν
 νέκυν. τὴν δέ, ὥς ἤκουσε, ἄπτεσθαι αὐτοῦ· τὸν δὲ
 φῶρα ἐν τῷ σκότει προτεῖναι αὐτῇ τοῦ νεκροῦ τὴν
 χεῖρα· τὴν δὲ ἐπιλαβομένην ἔχειν, νομίζουσιν αὐτοῦ
 ἐκείνου τῆς χειρὸς ἀντέχεσθαι· τὸν δὲ φῶρα προέμενον
 ζ αὐτῇ οἴχεσθαι διὰ θυρῶν φεύγοντα. ὥς δὲ καὶ ταῦτα
 ἐς τὸν βασιλέα ἀνηνεύχθη, ἐκπεπληχθαι μὲν ἐπὶ τῇ
 πολυφροσύνῃ τε καὶ τόλμῃ τοῦ ἀνθρώπου, τέλος δὲ

διαπέμποντα ἐς πάσας τὰς πόλεις ἐπαγγέλλεσθαι ἀδείην τε διδόντα καὶ μεγάλα ὑποδεκόμενον ἐλθόντι ἐς ὕψιν τὴν ἑωυτοῦ· τὸν δὲ φῶρα πιστεύσαντα ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν, Ῥαμψίνιτον δὲ μεγάλως θαυμάσαι καὶ οἱ τὴν θυγατέρα ταύτην συνοικίσαι ὥς πλείστα ἐπισταμένῳ ἀνθρώπων· Αἰγυπτίους μὲν γὰρ τῶν ἄλλων προκεκρίσθαι, ἐκείνῳ δὲ Αἰγυπτίῳ. μετὰ δὲ ταῦτα ἔλεγον¹²² τοῦτον τὸν βασιλέα ζῶν καταβῆναι κάτω ἐς τὸν οἶ Ἑλλήνες αἰδὼν νομίζουσι εἶναι, καὶ κειῖθι συγκυβεῖν τῇ Δήμητρει, καὶ τὰ μὲν νικᾶν αὐτήν, τὰ δὲ ἐσσοῦσθαι ὑπ' αὐτῆς, καὶ μιν πάλιν ἀπικέσθαι δῶρον ἔχοντα παρ' αὐτῆς χειρόμακτρον χρύσειον. ἀπὸ δὲ τῆς Ῥαμψινίτου καταβάσιος, ὥς πάλιν ἀπίκετο, ὁρτὴν δὴ ἀνάγειν Αἰγυπτίους ἔφασαν, τὴν καὶ ἐγὼ οἶδα ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐπιτελείοντας αὐτούς· οὐ μέντοι εἰ γε διὰ ταῦτα ὁρτάζουσι ἔχω λέγειν. φᾶρος δὲ αὐτημερὸν ἐξυφήναντες οἱ ἱερεῖς κατ' ὧν ἔδησαν ἑνὸς αὐτῶν μίτρῃ τοὺς ὀφθαλμούς, ἀγαγόντες δέ μιν ἔχοντα τὸ φᾶρος ἐς ὁδὸν φέρουσαν ἐς ἱρὸν Δήμητρος αὐτοὶ ἀπαλλάσσονται ὀπίσω· τὸν δὲ ἱερεὴ τοῦτον καταδεδεμένον τοὺς ὀφθαλμούς λέγουσι ὑπὸ δύο λύκων ἄγεσθαι ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Δήμητρος ἀπέχον τῆς πόλιος εἴκοσι σταδίους, καὶ αὐτὶς ὀπίσω ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἀπάγειν μιν τοὺς λύκους ἐς τὸντὸ χωρίον.

Τοῖσι μὲν νυν ὑπ' Αἰγυπτίων λεγομένοισι χρᾶσθαι¹²³ ὅτερ' τὰ τοιαῦτα πιθανά ἐστι· ἐμοὶ δὲ παρὰ πάντα τὸν λόγον ὑποκέεται ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπ' ἑκάστων ἀκοῇ γράφω. ἀρχηγεῖν δὲ τῶν κάτω Αἰγύπτιοι λέγουσι Δήμητρα καὶ Διόνυσον. πρῶτοι δὲ καὶ τὸνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ εἰπόντες, ὥς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι, τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος ἐς ἄλλο ζῶον

αἰεὶ γινόμενον ἐσδύεται· ἐπεὰν δὲ πάντα περιέλθῃ τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινά, αὐτὶς ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσδύνειν, τὴν περιήλυσιν δὲ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοισι ἔτεσι. τοῦτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οὐ Ἕλλήνων ἐκρήσαντο, οἱ μὲν πρότερον, οἱ δὲ ὕστερον, ὥς ἰδίῳ ἑωυτῶν ἐόντι· τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα οὐ γράφω.

- 124 Μέχρι μὲν νυν Ῥαμψινίτου βασιλέος εἶναι ἐν Αἰγύπτῳ πᾶσαν εὐνομίην ἔλεγον καὶ εὐθηνέειν Αἴγυπτον μεγάλως, μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεύσαντά σφεων Χέοπα ἐς πᾶσαν κακότητα ἐλάσαι· κατακλήσαντα γὰρ μιν πάντα τὰ ἱερὰ πρῶτα μὲν σφεας θυσιῶν ἀπέρξαι, μετὰ δὲ ἐργάζεσθαι ἑωυτῷ κελεύειν πάντας Αἰγυπτίους. τοῖσι μὲν δὴ ἀποδεδέχθαι ἐκ τῶν λιθοτομιῶν τῶν ἐν τῷ Ἀραβίῳ ὄρει, ἐκ τούτων ἔλκειν λίθους μέχρι τοῦ Νείλου· διαπεραιωθέντας δὲ τὸν ποταμὸν πλοίοις τοὺς λίθους ἑτέροισι ἔταξε ἐκδέκεσθαι καὶ πρὸς τὸ Αἰβυκὸν καλούμενον ὄρος, πρὸς τοῦτο ἔλκειν. ἐργάζοντο δὲ κατὰ δέκα μυριάδας ἀνθρώπων αἰεὶ, τὴν τρίμηνον ἔκαστοι. χρόνον δὲ ἐγγενέσθαι τριβομένῳ τῷ λεῷ δέκα ἔτεα μὲν τῆς ὁδοῦ κατ' ἥν εἴλκον τοὺς λίθους, τὴν ἔδειμαν ἔργον ἐὼν οὐ πολλῷ τερῶ ἔλασσον τῆς πυραμίδος, ὥς ἐμοὶ δοκέειν (τῆς μὲν γὰρ μῆκος εἰσὶ πέντε στάδιοι, εὗρος δὲ δέκα ὀργυιαί, ὕψος δέ, τῇ ὑψηλοτάτῃ ἐστὶ αὐτῇ ἑωυτῆς, ὀκτὼ ὀργυιαί, λίθου δὲ ἕξεστοῦ καὶ ἑξῶν ἐγγεγλυμμένων), ταύτης τε δὴ τὰ δέκα ἔτεα γενέσθαι καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου ἐπ' οὗ ἐστᾶσι αἱ πυραμίδες, τῶν ὑπὸ γῆν οἰκημάτων, τὰς ἐποιέετο θήκας ἑωυτῷ ἐν νήσῳ, διώρυχα τοῦ Νείλου ἐσαγαγών. τῇ δὲ πυραμίδι αὐτῇ χρόνον γενέσθαι εἴκοσι ἔτεα ποιευμένη,

τῆς ἐστὶ πανταχῇ μέτωπον ἕκαστον ὀκτὼ πλέθρα εὐούσης
 τετραγώνου καὶ ὕψος ἴσον, λίθου δὲ ξεστοῦ τε καὶ
 ἄρμωσμένου τὰ μάλιστα· οὐδεὶς τῶν λίθων τριήκοντα
 ποδῶν ἐλάσσων. ἐποιήθη δὲ ὧδε αὕτη ἡ πυραμὶς, ἀνα- 125
 βαθμῶν τρόπον, τὰς μετεξέτεροι κρόσσας, οἱ δὲ βωμί-
 δας ὀνομάζουσι· τοιαύτην τὸ πρῶτον ἐπέετε ἐποίησαν
 αὐτήν, ἥειρον τοὺς ἐπιλοιπούς λίθους μηχανῇσι ξύλων
 βραχέων πεποιημένῃσι, χαμᾶθεν μὲν ἐπὶ τὸν πρῶτον
 στοῖχον τῶν ἀναβαθμῶν εἰδόντες· ὅπως δὲ ἀνίοι ὁ
 λίθος ἐπ' αὐτόν, ἐς ἑτέραν μηχανὴν ἐτίθετο ἐστεῶσαν
 ἐπὶ τοῦ πρώτου στοίχου, ἀπὸ τούτου δὲ ἐπὶ τὸν δεύ-
 τερον εἵλκετο στοῖχον ἐπ' ἄλλης μηχανῆς· ὅσοι γὰρ διή
 στοῖχοι ἦσαν τῶν ἀναβαθμῶν, τοσαῦται καὶ μηχαναὶ
 ἦσαν, εἴτε καὶ τὴν αὐτὴν μηχανὴν εὐούσαν μίαν τε καὶ
 εὐβάστακτον μετεφόρεον ἐπὶ στοῖχον ἕκαστον, ὅπως
 τὸν λίθον ἐξέλαιεν· λελέχθω γὰρ ἡμῖν ἐπ' ἀμφοτέρα,
 κατὰ περ λέγεται. ἐξεποιήθη δ' ὧν τὰ ἀνώτατα αὐτῆς
 πρῶτα, μετὰ δὲ τὰ ἐχόμενα τούτων ἐξεποίησεν, τελευ-
 ταῖα δὲ αὐτῆς τὰ ἐπίγαια καὶ τὰ κατωτάτω ἐξεποίησαν.
 σεσήμανται δὲ διὰ γραμμάτων Αἰγυπτίων ἐν τῇ πυρα-
 μίδι ὅσα ἐς τε συρμαίνην καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα
 ἀναισιμώθη τοῖσι ἐργαζομένοισι· καὶ ὥς ἐμὲ εὖ με-
 μνησθαι τὰ ὁ ἐρμηνεύς μοι ἐπιλεγόμενος τὰ γράμματα
 ἔφη, ἑξακόσια καὶ χίλια τάλαντα ἄργυρίου τετελεσθαι.
 εἰ δ' ἐστὶ οὕτω ἔχοντα ταῦτα, κόσσα οἰκὸς ἄλλα δεδα-
 πανῆσθαι ἐστὶ ἐς τε σίδηρον τῷ ἐργάζοντο, καὶ σιτία
 καὶ ἐσθῆτα τοῖσι ἐργαζομένοισι; ὁκότε χρόνον μὲν οἰκο-
 δόμεον τὰ ἔργα τὸν εἰρημένον, ἄλλον δέ, ὥς ἐγὼ δοκέω,
 ἐν τῷ τοὺς λίθους ἔταμνον καὶ ἦγον καὶ τὸ ὑπὸ γῆν
 ὄρυγμα ἐργάζοντο, οὐκ ὀλίγον χρόνον. ἐς τοῦτο δὲ 126

ἔλθειν Χέοπα κακότητος ὥστε χρημάτων δεόμενον τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαντα ἐπ' οἰκήματος προστάξει πρήσσεσθαι ἄργυριον δόσον δὴ τι· οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἔλεγον· τὴν δὲ τὰ τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς ταχθέντα πρήσσεσθαι, ἰδίῃ δὲ καὶ αὐτὴν διανοηθῆναι μνημῆιον καταλιπέσθαι, καὶ τοῦ ἐσιόντος πρὸς αὐτὴν ἐκάστου δέεσθαι ὅπως ἂν αὐτῇ ἔνα λίθον [ἐν τοῖσι ἔργοισι] δωρέοιτο. ἐκ τούτων δὲ τῶν λίθων ἔφασαν τὴν πυραμίδα οἰκοδομηθῆναι τὴν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἐστηκυῖαν, ἔμπροσθε τῆς μεγάλης πυραμίδος, τῆς ἐστὶ τὸ κῶλον ἕκαστον ὅλου καὶ ἡμίσεος πλέθρου.

- 127 Βασιλεῦσαι δὲ τὸν Χέοπα τοῦτον Αἰγύπτιοι ἔλεγον πεντήκοντα ἔτα, τελευτήσαντος δὲ τούτου ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Χεφρῆνα· καὶ τοῦτον δὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ διαχρᾶσθαι τῷ ἑτέρῳ τὰ τε ἄλλα καὶ πυραμίδα ποιῆσαι, ἐς μὲν τὰ ἐκείνου μέτρα οὐκ ἀνήκουσαν· ταῦτα γὰρ ὧν καὶ ἡμεῖς ἐμετρήσαμεν· οὔτε γὰρ ὑπεστί οἰκήματα ὑπὸ γῆν, οὔτε ἐκ τοῦ Νείλου διωρυξ ἦκει ἐς αὐτὴν ὥσπερ ἐς τὴν ἑτέραν ῥέουσα· δι' οἰκοδομημένου δὲ αὐλῶνος ἔσω νῆσον περιρρέει, ἐν τῇ αὐτὸν λέγουσι κεῖσθαι Χέοπα. ὑποδείμας δὲ τὸν πρῶτον δόμον λίθου Αἰθιοπικοῦ ποικίλου, τεσσεράκοντα πόδας ὑποβάς τῆς ἑτέρας τῷ αὐτῷ μέγαθος ἔχουμένην τῆς μεγάλης οἰκοδόμησε. ἐστᾶσι δὲ ἐπὶ λόφου τοῦ αὐτοῦ ἀμφοτέραι, μάλιστα ἐς ἑκατὸν πόδας ὑψηλοῦ. βασιλεῦσαι δὲ ἔλεγον Χεφρῆνα ἑξ καὶ πεντήκοντα
- 128 ἔτα. ταῦτα ἑξ τε καὶ ἑκατὸν λογίζονται ἔτα, ἐν τοῖσι Αἰγυπτίοισι τε πᾶσαν εἶναι κακότητα καὶ τὰ ἱερὰ χρόνου τοσοῦτου κατακληισθέντα οὐκ ἀνοιχθῆναι. τούτους ὑπὸ μίσεος οὐ κάρτα θέλουσι Αἰγύπτιοι ὀνομάζειν, ἀλλὰ

καὶ τὰς πυραμίδας καλέουσι ποιμένος Φιλίτιος, ὃς τοῦτον τὸν χρόνον ἔνεμε κτήνεα κατὰ ταῦτα τὰ χωρία.

Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι Αἰγύπτου Μυκερῶ-129
 νον ἔλεγον Χέοπος παῖδα, τῷ τὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἔργα ἀπαδεῖν, τὸν δὲ τὰ τε ἰσὰ ἀνοῖξαι καὶ τὸν λεῶν τετρο-
 μένον ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀνεῖναι πρὸς ἔργα τε καὶ
 θυσίας, δίκας δὲ σφι πάντων βασιλέων δικαιοτάτα κρί-
 νειν. κατὰ τοῦτο μὲν νυν τὸ ἔργον ἀπάντων ὅσοι ἤδη
 βασιλεῖς ἐγένοντο Αἰγυπτίων αἰνέουσι μάλιστα τοῦ-
 τον· τὰ τε ἄλλα γὰρ μιν κρίνειν εὖ καὶ δὴ καὶ τῷ
 ἐπιμεφυμένῳ ἐκ τῆς δίκης παρ' ἑωυτοῦ διδόντα ἄλλα
 ἀποπιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμόν. ἐόντι δὲ ἡπίῳ τῷ
 Μυκερίῳ κατὰ τοὺς πολίτας καὶ ταῦτα ἐπιτηδεύοντι
 πρῶτον κακῶν ἄρξαι τὴν θυγατέρα ἀποθανοῦσαν αὐτοῦ,
 τὸ μοῦνον οἱ εἶναι ἐν τοῖσι οἰκίοισι τέκνον. τὸν δὲ
 ὑπεραλγῆσαντά τε τῷ περιεπεπτώκεε πρήγματι καὶ βου-
 λόμενον περισσότερόν τι τῶν ἄλλων θάψαι τὴν θυγα-
 τέρα ποιήσασθαι βοῦν ξυλίνην κοίλην καὶ ἔπειτα κατα-
 χρυσώσαντά μιν [ταύτην] ἔσω ἐν αὐτῇ θάψαι ταύτην δὴ
 τὴν ἀποθανοῦσαν θυγατέρα. αὕτη ὦν ἡ βοῦς γῇ οὐκ 130
 ἐκρύφθη, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν φανερή, ἐν Σάϊ μὲν
 πόλι ἐοῦσα, κειμένη δὲ ἐν τοῖσι βασιλῆίοισι ἐν οἰκή-
 ματι ἡσκημένῳ· θυμιάματα δὲ παρ' αὐτῇ παντοῖα κατα-
 γίξουσι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, νύκτα δὲ ἐκάστην πάννυχος
 λύχνος παρακαίεται. ἀρχοῦ δὲ τῆς βοῦς ταύτης ἐν ἄλλῳ
 οἰκήματι εἰκόνες τῶν παλλακέων τῶν Μυκερίνου ἐστᾶσι,
 ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σάϊ πόλι ἱερεῖς· ἐστᾶσι μὲν γὰρ ξύλινοι
 κολοσσοί, ἐοῦσαι ἀριθμὸν ὡς εἴκοσι μάλιστα κη, γυ-
 μναὶ ἐργασμέναι· αἵτινες μέντοι εἰσί, οὐκ ἔχω εἰπεῖν
 πλὴν ἢ τὰ λεγόμενα. οἱ δὲ τινες λέγουσι περὶ τῆς 131

βοὺς ταύτης καὶ τῶν κολοσσῶν τόνδε τὸν λόγον, ὥς
 Μυκερίνος ἠρώσθη τῆς ἑωυτοῦ θυγατρὸς καὶ ἔπειτα
 ἐμίγη οἱ ἀεκούσῃ· μετὰ δὲ λέγουσι ὥς ἡ παῖς ἀπήγ-
 ξατο ὑπὸ ἄχρος, ὃ δέ μιν ἔθαψε ἐν τῇ βοῦ ταύτῃ, ἣ
 δὲ μήτηρ αὐτῆς τῶν ἀμφιπόλων τῶν προδουσέων τὴν
 θυγατέρα τῷ πατρὶ ἀπέταμε τὰς χεῖρας, καὶ νῦν τὰς
 εἰκόνας αὐτέων εἶναι πεπονθυίας τὰ περ αἱ ζῶσι ἔπαθον.
 ταῦτα δὲ λέγουσι φλυηρόντες, ὥς ἐγὼ δοκέω, τὰ τε
 ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὰς χεῖρας τῶν κολοσσῶν·
 ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ὠρῶμεν ὅτι ὑπὸ χρόνου τὰς
 χεῖρας ἀποβεβλήκασι, αἱ ἐν ποσὶ αὐτέων ἐφαίνοντο
 132 ἐοῦσαι ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ. ἣ δὲ βοὺς τὰ μὲν ἄλλα κατα-
 κέκρυπται φοινικέῳ εἵματι, τὸν αὐχένα δὲ καὶ τὴν
 κεφαλὴν φαίνει κεχρυσωμένα παχέϊ κάρτα χρυσῷ·
 μεταξὺ δὲ τῶν κερέων ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος μεμιμημένος
 ἔπεστι χρύσεος. ἔστι δὲ ἡ βοὺς οὐκ ὀρθῇ ἀλλ' ἐν
 γούνασι κειμένη, μέγαθος δὲ ὅση περ μεγάλη βοὺς
 ζωή. ἐκφέρεται δὲ ἐκ τοῦ οἰκήματος ἀνὰ πάντα ἔτεα,
 ἔπειδ' ἀντίπτονται Αἰγύπτιοι τὸν οὐκ ὀνομαζόμενον θεὸν
 ὑπ' ἐμεῦ ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι. τότε ὦν καὶ τὴν βοῦν
 ἐκφέρουσι ἐς τὸ φῶς· φασὶ γὰρ δὴ αὐτὴν δεηθῆναι
 τοῦ πατρὸς Μυκερίνου ἀποθνήσκουσιν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ
 133 ἅπαξ μιν τὸν ἥλιον κατιδεῖν. μετὰ δὲ τῆς θνηταρὸς
 τὸ πάθος δεύτερον τοῦτ' αὖ τῷ βασιλεῖ τάδε γενέσθαι·
 ἐλθεῖν οἱ μαντήιον ἐκ Βουτοῦς πόλιος ὥς μέλλοι ἔξ
 ἔτεα μοῦνον βιοῦς τῷ ἐβδόμῳ τελευτήσῃ· τὸν δὲ
 δεινὸν ποιησάμενον πέμψαι ἐς τὸ μαντήιον τῷ θεῷ
 ὀνειδισμα ἀντιμεμφόμενον ὅτι ὁ μὲν αὐτοῦ πατήρ καὶ
 πάτερως ἀποκληρίσαντες τὰ ἱρὰ καὶ θεῶν οὐ μεμνημένοι,
 ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους φθείροντες, ἐβίωσαν χρόνον

ἐπὶ πολλόν, αὐτὸς δ' εὐσεβῆς ἔων μέλλοι ταχέως οὕτω
τελευτήσῃ. ἐκ δὲ τοῦ χρηστηρίου αὐτῷ δεύτερα ἐλ-
θεῖν λέγοντα τούτων εἵνεκα καὶ συνταχύνειν αὐτὸν
τὸν βίον· οὐ γὰρ ποιῆσαί μιν τὸ χρεὸν ἦν ποιεῖν·
δεῖν γὰρ Αἴγυπτον κακοῦσθαι ἐπ' ἔτεα πεντήκοντά τε
καὶ ἑκατόν, καὶ τοὺς μὲν δύο τοὺς πρὸ ἐκείνου γενο-
μένους βασιλέας μαθεῖν τοῦτο, κείνους δὲ οὐ. ταῦτα
ἀκούσαντα τὸν Μυκερῖνον, ὡς κατακεκριμένων ἤδη οἱ
τούτων, λύχνα ποιησάμενον πολλά, ὅπως γίνοιτο νύξ,
ἀνάψαντα αὐτὰ πίνειν τε καὶ εὐπαθεῖν, οὔτε ἡμέρης
οὔτε νυκτὸς ἀνιέντα, ἔς τε τὰ ἔλαια καὶ τὰ ἄλσεα πλα-
νώμενον καὶ ἵνα πυνθάνοιτο εἶναι ἐνηβητήρια ἐπιτη-
δεότατα. ταῦτα δὲ ἐμηχανᾷτο θέλων τὸ μαντήιον ψευ-
δόμενον ἀποδέξαι, ἵνα οἱ δωδέκα ἔτεα ἀντὶ ἑξ ἑτέων
γένηται, αἱ νύκτες ἡμέραι ποιεύμεναι. πυραμίδα δὲ 134
καὶ οὗτος ἀπελίπετο πολλὸν ἐλάσσῳ τοῦ πατρὸς, εἴκοσι
ποδῶν καταδέουσιν κῶλον ἕκαστον τριῶν πλεθρῶν,
ξύσης τετραγώνου, λίθου δὲ ἐς τὸ ἥμισυ Αἰθιοπικοῦ·
τὴν δὴ μετεξέτεροί φασι Ἑλλήνων Ῥοδῶπιος ἐταίρης
γυναικὸς εἶναι, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· οὐδὲ ὦν οὐδὲ
εἰδότες μοι φαίνονται λέγειν οὗτοι ἥτις ἦν ἡ Ῥοδῶπις·
οὐ γὰρ ἂν οἱ πυραμίδα ἀνέθεσαν ποιήσασθαι τοιαύτην,
ἔς τὴν ταλάντων χιλιάδες ἀναρίθμητοι ὡς λόγῳ εἰπεῖν
ἀναισίμῳνται· πρὸς δὲ ὅτι κατὰ Ἀμασιν βασιλεύοντα
ἦν ἀκμάζουσα Ῥοδῶπις, ἀλλ' οὐ κατὰ τοῦτον· ἔτεσι γὰρ
κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτων τῶν βασιλέων τῶν τὰς
πυραμίδας ταύτας λιπομένων ἦν Ῥοδῶπις, γενεὴν μὲν
ἀπὸ Θρηάκης, δούλη δὲ ἦν Ἰάδμονος τοῦ Ἡφαιστο-
πόλιος ἀνδρὸς Σαμίου, σύνδουλος δὲ Αἰσώπου τοῦ
λογοποιοῦ. καὶ γὰρ οὗτος Ἰάδμονος ἐγένετο, ὡς διέδεξε

τῇδε οὐκ ἦκιστα· ἐπεῖτε γὰρ πολλάκις κηρυσσόντων
 Δελφῶν ἐκ θεοπροπίου ὃς βούλοιτο ποινήν τῆς Αἰ-
 σώπου ψυχῆς ἀνελέσθαι, ἄλλος μὲν οὐδεὶς· ἐφάνη,
 Ἰάδμονος δὲ παιδὸς παῖς ἄλλος Ἰάδμων ἀνείλετο, οὕτω
 135 καὶ Αἰσώπος Ἰάδμονος ἐγένετο. Ῥοδῶπις δὲ ἐς Αἴ-
 γυπτον ἀπῖκετο Ξάνθου τοῦ Σαμίου κομίσαντός [μιν],
 ἀπικομένη δὲ κατ' ἐργασίην ἐλύθη χρημάτων μεγάλων
 ὑπὸ ἀνδρὸς Μυτιληναίου Χαράξου τοῦ Σκαμανδρω-
 νύμου παιδός, ἀδελφεοῦ δὲ Σαπφοῦς τῆς μουσοποιού.
 οὕτω δὴ ἡ Ῥοδῶπις ἐλευθερώθη καὶ κατέμεινέ τε ἐν
 Αἰγύπτῳ καὶ κάρτα ἐπαφρόδιτος γενομένη μέγала ἐ-
 κτήσατο χρήματα ὥς [ἂν] εἶναι Ῥοδῶπιος, ἀτὰρ οὐκ ὥς
 γε ἐς πυραμίδα τοιαύτην ἐξικέσθαι. τῆς γὰρ τὴν δεκά-
 την τῶν χρημάτων ιδέσθαι ἔστι ἔτι καὶ ἐς τόδε παντὶ
 τῷ βουλομένῳ, [οὐδὲν δεῖ μέγала οἱ χρήματα ἀναθεῖ-
 ναι]. ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδῶπις μνημῆιον ἑωυτῆς ἐν τῇ
 Ἑλλάδι καταλιπέσθαι, ποίημα ποιησαμένη τοῦτο τὸ μὴ
 τυγχάνει ἄλλῳ ἐξευρημένον καὶ ἀνακείμενον ἐν ἱερῷ,
 τοῦτο ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς μνημόσυνον ἑωυτῆς. τῆς
 ὦν δεκάτης τῶν χρημάτων ποιησαμένη ὀβελοὺς βου-
 πόρους πολλοὺς σιδηρέους, ὅσον ἐνεχώρει ἡ δεκάτη
 οἱ, ἀπέπεμπε ἐς Δελφοὺς· οἱ καὶ νῦν ἔτι συννεύεσθαι
 ὕπισθε μὲν τοῦ βωμοῦ τὸν Χίοι ἀνέθεσαν, ἀντίον δὲ
 αὐτοῦ τοῦ νηοῦ. φιλέονσι δέ κως ἐν τῇ Ναυκρατί
 ἐπαφρόδιτοι γίνεσθαι αἱ ἑταῖραι· τοῦτο μὲν γὰρ αὕτη,
 τῆς πέρι λέγεται ὅδε ὁ λόγος, οὕτω δὴ τι κλεινὴ ἐγέ-
 νετο ὥς καὶ οἱ πάντες Ἕλληνες Ῥοδῶπιος τὸ οὔνομα
 ἐξέμαθον, τοῦτο δὲ ὕστερον ταύτης τῇ οὔνομα ἦν
 Ἀρχιδίκη αἰοίδιμος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἐγένετο, ἥσσαν δὲ
 τῆς ἐτέρης περιλεσχήμεντος. Χάραξος δὲ ὥς λυσάμενος

Ροδῶπιν ἀπενόστησε ἐς Μυτιλήνην, ἐν μέλει Σαπφῶ πολλὰ κατεκερτόμησέ μιν. Ῥοδῶπιος μὲν νυν πέρι πέπαιμαι.

Μετὰ δὲ Μυκερῖνον γενέσθαι Αἰγύπτου βασιλέα¹³⁶ ἔλεγον οἱ ἱερεῖς Ἀσυχιν, τὸν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ποιῆσαι τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια, ἐόντα πολλῷ τε κάλλιστα καὶ πολλῷ μέγιστα. ἔχει μὲν γὰρ καὶ τὰ πάντα προπύλαια τύπους τε ἐγγεγλυμμένους καὶ ἄλλην ὕψιν οἰκοδομημάτων μυρίην, ἐκεῖνα δὲ καὶ μακρῷ μάλιστα. ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος ἔλεγον ἀμειξίης ἐούσης πολλῆς χρημάτων γενέσθαι νόμον Αἰγυπτίοισι, ἀποδεικνύντα ἐνέχυρον τοῦ πατρὸς τὸν νέκυν οὕτω λαμβάνειν τὸ χρέος· προστεθῆναι δὲ ἐτι τούτῳ τῷ νόμῳ τύνδε, τὸν διδόντα τὸ χρέος καὶ ἀπάσης κρατεῖν τῆς τοῦ λαμβάνοντος θήκης, τῷ δὲ ὑποτιθέντι τοῦτο τὸ ἐνέχυρον τήνδε ἐπεῖναι ζημίην μὴ βουλομένῳ ἀποδοῦναι τὸ χρέος, μήτε αὐτῷ ἐκείνῳ τελευτήσαντι εἶναι ταφῆς κυρῆσαι μήτ' ἐν [ἐκείνῳ] τῷ πατρῴῳ τάφῳ μήτ' ἐν ἄλλῳ μηδενί, μήτε ἄλλον μηδένα τῶν ἑωυτοῦ ἀπογενόμενον θάψαι. ὑπερβαλέσθαι δὲ βουλόμενον τοῦτον τὸν βασιλέα τοὺς πρότερον ἑωυτοῦ βασιλέας γενομένους Αἰγύπτου μνημόσυνον πυραμίδα λιπέσθαι ἐκ πλίνθων ποιήσαντα, ἐν τῇ γράμματα ἐν λίθῳ ἐγκεκολλημένα τάδε λέγοντά ἐστι· ΜΗ ΜΕ ΚΑΤΟΝΟΣΘΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΛΙΘΙΝΑΣ ΠΥΡΑΜΙΔΑΣ· ΠΡΟΕΧΩ ΓΑΡ ΑΥΤΕΩΝ ΤΟΣΟΥΤΟ, ὍΣΟΝ Ὁ ΖΕΥΣ ΤΩΝ ἈΛΛΩΝ ΘΕΩΝ. ΚΟΝΤΩΙ ΓΑΡ ὙΠΟΤΤΗΠΤΟΝΤΕΣ ἘΣ ΛΙΜΝΗΝ, Ὁ ΤΙ ΠΡΟΣΣΧΟΙΤΟ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥ ΤΩΙ ΚΟΝΤΩΙ, ΤΟΥΤΟ ΣΤΑΛΕΓΟΝΤΕΣ ΠΛΙΝΘΟΥΣ ΕΙΡΤΣΑΝ ΚΑΙ ΜΕ

ΤΡΟΠΩΙ ΤΟΙΟΥΤΩΙ ἘΞΕΠΟΙΗΣΑΝ. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι.

- 137 Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι ἄνδρα τυφλὸν ἐξ Ἀνύ-
 σιος πόλιος, τῷ οὐνομα Ἄνυσιν εἶναι. ἐπὶ τούτου
 βασιλεύοντος ἐλάσαι ἐπ' Αἴγυπτον χειρὶ πολλῇ Αἰθίο-
 πάς τε καὶ Σαβακῶν τὸν Αἰθίοπων βασιλέα. τὸν μὲν
 δὴ τυφλὸν τοῦτον οἴχεσθαι φεύγοντα ἐς τὰ ἔλλα, τὸν
 δὲ Αἰθίοπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἐπ' ἔτεα πεντήκοντα,
 ἐν τοῖσι αὐτὸν τάδε ἀποδέξασθαι· ὅπως τῶν τις Αἰγυ-
 πτίων ἀμάρτοι τι, κτείνειν μὲν αὐτῶν οὐδένα ἐθέλειν,
 τὸν δὲ κατὰ μέγαθος τοῦ ἀδικήματος ἑκάστῳ δικάζειν,
 ἐπιτάσσοντα χῶματα χοῦν πρὸς τῇ ἐωντῶν πόλι, ὅθεν
 ἕκαστος ἦν τῶν ἀδικούντων. καὶ οὕτω ἔτι αἱ πόλεις
 ἐγένοντο ὑψηλότεραι. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐχώσθησαν
 ὑπὸ τῶν τὰς διώρυγας ὀρυζάντων ἐπὶ Σεσώστριος βα-
 σιλέος, δεύτερα δὲ ἐπὶ τοῦ Αἰθίοπος, καὶ κάρτα ὑψηλαὶ
 ἐγένοντο. ὑψηλέων δὲ καὶ ἐτέρων τασσομένων ἐν τῇ
 Αἰγύπτῳ πολιῶν, ὥς ἐμοὶ δοκέει, μάλιστα ἢ ἐν Βου-
 βάστι πόλις ἐξεχώσθη, ἐν τῇ καὶ ἱρὸν ἐστὶ Βουβάστιος
 ἀξιαπηγητότατον· μέζω μὲν γὰρ ἄλλα καὶ πολυδαπα-
 νώτερά ἐστι ἱρά, ἡδονὴ δὲ ἰδέσθαι οὐδὲν τούτου μάλ-
 λον· ἢ δὲ Βούβαστις κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσάν ἐστι Ἄρτε-
 138 μιν. τὸ δ' ἱρὸν αὐτῆς ὧδε ἔχει· πλὴν τῆς ἐσόδου τὸ
 ἄλλο νησός ἐστι· ἐκ γὰρ τοῦ Νείλου διώρυγες ἐσέχουσι
 οὐ συμμίσγονσαι ἀλλήλησι, ἀλλ' ἄχρι τῆς ἐσόδου τοῦ
 ἱροῦ ἑκατέρῃ ἐσέχει, ἢ μὲν τῇ περιρρέονσα, ἢ δὲ τῇ,
 εὐρὸς ἐοῦσα ἑκατέρῃ ἑκατὸν ποδῶν, δένδρεσι κατὰ-
 σκιος. τὰ δὲ προπύλαια ὕψος μὲν δέκα ὀργυιῶν ἐστί,
 τύποισι δὲ ἐξαπήχεσι ἐσκευάδεται ἀξίοισι λόγον. ἐὼν
 δ' ἐν μέσῃ τῇ πόλι τὸ ἱρὸν κατορθᾷται πάντοθεν περι-

ιόντι· ἅτε γὰρ τῆς πόλιος μὲν ἐκκεχωσμένης ὑψοῦ, τοῦ δ' ἱεροῦ οὐ κεινημένου ὡς ἀρχῇθεν ἐποιήθη, ἔσοπτόν ἐστι. περιθῆει δὲ αὐτὸ αἵμασι καὶ ἐγγεγλυμμένη τύποισι· ἔστι δὲ ἔσωθεν ἄλσος δεινδρέων μεγίστων πεφυτευμένον περὶ νηὸν μέγαν, ἐν τῷ δὴ τῷγαλμα ἐνι· εὖρος δὲ καὶ μῆκος τοῦ ἱεροῦ πάντῃ σταδίου ἐστὶ. κατὰ μὲν δὴ τὴν ἔσοδον ἐστρωμένη ἐστὶ ὁδὸς λίθου ἐπὶ σταδίους τρεῖς μάλιστα καὶ, διὰ τῆς ἀγορῆς φέρουσα ἐς τὸ πρὸς ἡῶ, εὖρος δὲ ὡς τεσσέρων πλέθρων· τῇ δὲ καὶ τῇ τῆς ὁδοῦ δένδρεα οὐρανομήκεα πέφυκε· φέρει δ' ἐς Ἑρμῆος ἱρόν. τὸ μὲν δὴ ἱρόν τοῦτο οὕτω ἔχει. τέλος δὲ τῆς 139 ἀπαλλαγῆς τοῦ Αἰθίοπος ὥδε ἔλεγον γενέσθαι· ὅψιν ἐν τῷ ὑπὸ τοιήνδε ἰδόντα αὐτὸν οἴχεσθαι φεύγοντα· ἐδόκεε οἱ ἄνδρα ἐπιστάντα συμβουλεύειν τοὺς ἱεῖρας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ συλλέξαντα πάντας μέσους διαταμεῖν· ἰδόντα δὲ τὴν ὅψιν ταύτην λέγειν αὐτὸν ὡς πρόφασιν οἱ δοκέοι ταύτην τοὺς θεοὺς προδεικνύναι, ἵνα ἀσεβήσας περὶ τὰ ἱερὰ κακόν τι πρὸς θεῶν ἢ πρὸς ἀνθρώπων λάβοι· οὐκ ὦν ποιήσῃ ταῦτα, ἀλλὰ γὰρ οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρόνον ὁκόσον κεχρησθαι ἄρξαντα Αἰγύπτου ἐκχωρήσειν. ἐν γὰρ τῇ Αἰθιοπίᾳ εἰσὶν αὐτῶ τὰ μαντήια τοῖσι χρέωνται Αἰθίοπες ἀνείλε ὡς δέοι αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεῦσαι ἔτεα πεντήκοντα. ὡς ὦν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήιε καὶ αὐτὸν ἢ ὅψις τοῦ ἐνυπνίου ἐπετάρασσε, ἐκὼν ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ Σαβακῶς.

Ὡς δ' ἄρα οἴχεσθαι τὸν Αἰθίοπα ἐξ Αἰγύπτου, 140 αὐτὶς τὸν τυφλὸν ἄρχειν ἐκ τῶν ἐλέων ἀπικόμενον, ἐνθα πεντήκοντα ἔτεα νῆσον χῶσας σποδῶ τε καὶ γῇ οἴκεε· ὅπως γὰρ οἱ φοιτᾶν σῆτον ἄγοντας Αἰγυπτίων

ὥς ἐκάστοισι προστετάχθαι σιγῇ τοῦ Αἰθίοπος, ἐς τὴν
 δωρεὴν κελεύειν σφέας καὶ σποδὸν κομίζειν. ταύτην
 τὴν νῆσον οὐδεὶς πρότερον ἐδυνάσθη Ἀμυρταίου ἐξευ-
 ρεῖν, ἀλλὰ ἔτεα ἐπὶ πλέω ἢ ἑπτακόσια οὐκ οἶοί τε ἦσαν
 αὐτὴν ἀνευρεῖν οἱ πρότεροι γενόμενοι βασιλεῖς Ἀμυρ-
 ταίου· οὐνομα δὲ ταύτῃ τῇ νήσῳ Ἐλβώ, μέγαθος δ'
 ἐστὶ πάντῃ δέκα σταδίων.

- 141 Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι τὸν Ἰρέα τοῦ Ἡφαί-
 στου, τῷ οὐνομα εἶναι Σεθῶν· τὸν ἐν ἀλογίῃσι ἔχειν
 παραχρησάμενον τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων ὥς οὐδὲν
 δεησόμενον αὐτῶν, ἀλλὰ τε δὴ ἄτιμα ποιεῦντα ἐς αὐ-
 τοὺς καὶ σφέας ἀπελέσθαι τὰς ἀρούρας, τοῖσι ἐπὶ τῶν
 προτέρων βασιλέων δεδρόσθαι ἔξαιρέτους ἐκάστῳ δυώ-
 δεκα ἀρούρας. μετὰ δὲ ἐπ' Αἴγυπτον ἐλαύνειν στρα-
 τὸν μέγαν Σαναχάριβον βασιλέα Ἀραβίων τε καὶ Ἀσ-
 συρίων· οὐκ ὦν δὴ ἐθέλειν τοὺς μαχίμους τῶν Αἰγυ-
 πτίων βοηθεῖν. τὸν δὲ Ἰρέα ἐς ἀπορίην ἀπειλημένον
 ἐσελθόντα ἐς τὸ μέγαρον πρὸς τῷγαλμα ἀποθύρεσθαι
 οἷα κινδυνεύει παθεῖν· ὀλοφυρόμενον δ' ἄρα μιν
 ἐπελθεῖν ὕπνον καὶ οἱ δόξαι ἐν τῇ ὕπνῳ ἐπιστάντα τὸν
 θεὸν θαρσύνειν ὥς οὐδὲν πείσεται ἄχαρι ἀντιάζων τὸν
 Ἀραβίων στρατόν· αὐτὸς γάρ οἱ πέμψει τιμωρούς.
 τούτοισι δὴ μιν πύσνον τοῖσι ἐνυπνίοισι παραλαβόντα
 Αἰγυπτίων τοὺς βουλομένους οἱ ἐπεσθαι στρατοπεδεύ-
 σασθαι ἐν Πηλουσίῳ (ταύτῃ γὰρ εἰσι αἱ ἐσβολαί)· ἐπε-
 σθαι δέ οἱ τῶν μαχίμων μὲν οὐδένα ἀνδρῶν, καπή-
 λους δὲ καὶ χειρῶνακτας καὶ ἀγοραίους ἀνθρώπους.
 ἐνθαῦτα ἀπικομένου τοῖσι ἐναντίοισι [αὐτοῖσι] ἐπιχυ-
 θέντας νυκτὸς μῦς ἀρουραίους κατὰ μὲν φαγεῖν τοὺς
 φαρετρεῶνας αὐτῶν, κατὰ δὲ τὰ τόξα, πρὸς δὲ τῶν

ἀσπίδων τὰ ὄχανα, ὥστε τῇ ὑστεραίῃ φευγόντων σφέων
 γυμνῶν [ὅπλων] πεσεῖν πολλούς. καὶ νῦν οὗτος ὁ
 βασιλεὺς ἔσθηκε ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου λίθινος.
 ἔχων ἐπὶ τῆς χειρὸς μῦν, λέγων διὰ γραμμάτων τάδε
 ἜΣ ἙΜΕ ΤΙΣ ὈΡΕΩΝ ΕΤΣΕΒΗΣ ἙΣΤΩ.

ἜΣ ΜΕΝ τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ 142
 ἱερεῖς ἔλεγον, ἀποδεικνύντες ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέως
 ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱερέα τοῦτον τὸν τελευταῖον βασι-
 λεύσαντα μίαν τε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίας ἀν-
 θρώπων γενεὰς γενομένας καὶ ἐν ταύτησι ἀρχιερέας
 καὶ βασιλεῖας ἑκατέρους τοσούτους γενομένους. καίτοι
 τριηκόσιαι μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ δυνέεται μύρια ἕτεα·
 γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν ἕτεά ἐστι. μιῆς δὲ
 καὶ τεσσεράκοντα ἔτι τῶν ἐπιλοίπων γενεῶν, αἱ ἐπῆ-
 σαν τῇσι τριηκοσίῃσι, ἐστὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκόσια
 καὶ χίλια ἕτεα. οὕτω ἐν μυρίοις τε ἕτεσι καὶ χιλίοις
 καὶ πρὸς τριηκοσίοις τε καὶ τεσσεράκοντα ἔλεγον θεὸν
 ἀνθρωποειδέα οὐδένα γενέσθαι· οὐ μὲν οὐδὲ πρότερον
 οὐδὲ ὕστερον ἐν τοῖσι ὑπολοίποισι Αἰγύπτου βασιλεῦσι
 γενομένοις ἔλεγον οὐδὲν τοιοῦτο. ἐν τοίνυν τούτῳ
 τῷ χρόνῳ τετράκις ἔλεγον ἐξ ἡθέων τὸν ἥλιον ἀνα-
 τεῖλαι· ἐνθα τε νῦν καταδύεται, ἐνθεῦτεν δὲς ἐπανα-
 τεῖλαι, καὶ ἐνθεν νῦν ἀνατέλλει, ἐνθαῦτα δὲς καταδύ-
 ναι· καὶ οὐδὲν τῶν κατ' Αἰγύπτου ὑπὸ ταῦτα ἑτεροιω-
 θῆναι, οὔτε τὰ ἐκ τῆς γῆς οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ
 σφι γινόμενα, οὔτε τὰ ἀμφὶ νούσους οὔτε τὰ κατὰ
 τοὺς θανάτους.

Πρότερον δὲ Ἑκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν Θήβῃσι γε- 143
 νεηλογήσαντί τε ἑωυτὸν καὶ ἀναδήσαντι τὴν πατρίην
 ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν ἐποίησαν οἱ ἱερεῖς τοῦ Διὸς οἶόν

- τι καὶ ἔμοι οὐ γενεηλογήσαντι ἔμεωυτόν· ἔσαγαγόντες
 εἰς τὸ μέγαρον ἔσω ἐὼν μέγα ἐξηρίθμεον δεικνύντες
 κολοσσούς ξυλίνους τοσούτους ὅσους περ εἶπον· ἀρχι-
 ερεὺς γὰρ ἕκαστος αὐτόθι ἰστιά ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ζῆς
 εἰκόνα ἑωυτοῦ· ἀριθμέοντες ὧν καὶ δεικνύντες οἱ ἱρέες
 ἔμοι ἀπεδείκνυσαν παῖδα πατρὸς ἑωυτῶν ἕκαστον ἔοντα,
 ἐκ τοῦ ἄρχιστα ἀποθανόντος τῆς εἰκόνης διεξιόντες διὰ
 πασέων, εἰς ὃ ἀπέδεξαν ἀπάσας αὐτάς. Ἐκαταίῳ δὲ
 γενεηλογήσαντι ἑωυτόν καὶ ἀναδήσαντι εἰς ἑκκαίδεκατον
 θεὸν ἀντεγενεηλόγησαν ἐπὶ τῇ ἀριθμῇσι, οὐ δεκόμενοι
 παρ' αὐτοῦ ἀπὸ θεοῦ γενέσθαι ἄνθρωπον· ἀντεγενεη-
 λόγησαν δὲ ὧδε, φάμενοι ἕκαστον τῶν κολοσσῶν πύρω-
 μιν ἐκ πυρώμιος γεγονέναι, εἰς ὃ τοὺς πέντε καὶ τεσσε-
 ράκοντα καὶ τριηκοσίους ἀπέδεξαν κολοσσούς [πύρωμιν
 ἐκ πυρώμιος γενόμενον], καὶ οὔτε εἰς θεὸν οὔτε εἰς
 ἥρωα ἀνέδησαν αὐτούς. πύρωμις δὲ ἔστι κατὰ Ἑλλάδα
 144 γλῶσσαν καλὸς κάραθός. ἦδη ὧν τῶν αἰ εἰκόνες ἦσαν,
 τοιούτους ἀπεδείκνυσάν σφας πάντας ἔοντας, θεῶν δὲ
 πολλὸν ἀπαλλαγμένους. τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν
 τούτων θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχοντας οἰ-
 κέοντας ἅμα τοῖσι ἀνθρώποισι, καὶ τούτων αἰεὶ ἕνα
 τὸν κρατέοντα εἶναι· ὕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι
 Ὡρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληνες ὀνο-
 μάξουσι· τοῦτον καταπαύσαντα Τυφῶνα βασιλεῦσαι
 ὕστατον Αἰγύπτου. Ὡσιρις δὲ ἔστι Διόνυσος κατὰ
 Ἑλλάδα γλῶσσαν.
- 145 Ἐν Ἑλλήσι μὲν νυν νεώτατοι τῶν θεῶν νομίζονται
 εἶναι Ἡρακλῆς τε καὶ Διόνυσος καὶ Πάν, παρ' Αἰγυ-
 πτίοισι δὲ Πάν μὲν ἀρχαιότατος καὶ τῶν ὀκτὼ τῶν
 πρώτων λεγομένων θεῶν, Ἡρακλῆς δὲ τῶν δευτέρων

τῶν δυνάδεκα λεγομένων εἶναι, Διόνυσος δὲ τῶν τρι-
των, οἱ ἐκ τῶν δυνάδεκα θεῶν ἐγένοντο. Ἡρακλέϊ μὲν
δὴ ὅσα αὐτοὶ Αἰγύπτιοί φασι εἶναι ἔτεα ἐς Ἀμασιν
βασιλέα, δεδήλωται μοι πρόσθε· Πανὶ δὲ ἔτι τούτων
πλέοντα λέγεται εἶναι, Διονύσῳ δ' ἐλάχιστα τούτων,
καὶ τούτῳ πεντακισχίλια καὶ μύρια λογίζονται εἶναι ἐς
Ἀμασιν βασιλέα. καὶ ταῦτα Αἰγύπτιοι ἀτρεκέως φασὶ
ἐπίστασθαι, αἰεὶ τε λογιζόμενοι καὶ αἰεὶ ἀπογραφόμε-
νοι τὰ ἔτεα. Διονύσῳ μὲν νυν τῷ ἐκ Σεμέλης τῆς
Κάδμου λεγομένου γενέσθαι κατὰ ἑξακόσια ἔτεα καὶ
χίλια μάλιστα ἐστὶ ἐς ἐμέ, Ἡρακλέϊ δὲ τῷ Ἀλκμήνης
κατὰ εἰνακόσια ἔτεα, Πανὶ δὲ τῷ ἐκ Πηνελόπης (ἐκ
ταύτης γὰρ καὶ Ἑρμῆς λέγεται γενέσθαι ὑπὸ Ἑλλήνων
ὁ Πάν) ἐλάσσῳ ἔτεά ἐστι τῶν Τρωικῶν, κατὰ ὀκτα-
κόσια μάλιστα ἐς ἐμέ. τούτων ὧν ἀμφοτέρων πάρεστι 146
χρᾶσθαι τοῖσί τις πείσεται λεγομένοισι μᾶλλον· ἐμοὶ
δ' ὧν ἡ περὶ αὐτῶν γνώμη ἀποδέδεκται. εἰ μὲν γὰρ
φανεροί τε ἐγένοντο καὶ κατεγήρασαν καὶ οὗτοι ἐν τῇ
Ἑλλάδι, κατὰ περ Ἡρακλέης ὁ ἐξ Ἀμφιτρυῶνος γενό-
μενος καὶ δὴ καὶ Διόνυσος ὁ ἐκ Σεμέλης καὶ Πάν ὁ
ἐκ Πηνελόπης γενόμενος, ἔφη ἄν τις καὶ τούτους ἄλ-
λους ἄνδρας γενομένους ἔχειν τὰ ἐκείνων οὐνόματα
τῶν προγεγονότων θεῶν· νῦν δὲ Διόνυσόν τε λέγουσι
οἱ Ἕλληνες ὥς αὐτίκα γενόμενον ἐς τὸν μηρὸν ἐνε-
ράφατο Ζεὺς καὶ ἤρεικε ἐς Νύσῃν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου
ἐοῦσαν ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ, καὶ Πανὸς γε πέρι οὐκ ἔχουσι
εἰπεῖν ὅκη ἐτράπετο γενόμενος. δηλὰ μοι ὧν γέγονε
ὅτι ὕστερον ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες τούτων τὰ οὐνόματα
ἢ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν. ἀπ' οὗ δὲ ἐπύθοντο χρόνου,
ἀπὸ τούτου γενεηλογέουσι αὐτῶν τὴν γένεσιν.

- 147 Ταῦτα μὲν νυν αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι, ὅσα δὲ οἱ τε ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι ὁμολογέοντες τοῖσι ἄλλοις κατὰ ταύτην τὴν χώραν γενέσθαι, ταῦτ' ἤδη φράσω· προσέσται δέ τι αὐτοῖσι καὶ τῆς ἐμῆς ὕψιος. ἐλευθερωθέντες Αἰγύπτιοι μετὰ τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαίστου βασιλεύσαντα (οὐδένα γὰρ χρόνον οἱοί τε ἦσαν ἄνευ βασιλέος διαιτᾶσθαι) ἐστήσαντο θυώδεκα βασιλέας, [ἐς] θυώδεκα μοίρας δασάμενοι Αἴγυπτον πᾶσαν. οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι ἐβασίλευον νόμοις τοισίδε χρεώμενοι, μήτε καταϊρέειν ἀλλήλους μήτε πλεόν τι δίζησθαι ἔχειν τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου, εἶναι τε φίλους τὰ μάλιστα. τῶνδε δὲ εἵνεκα τοὺς νόμους τούτους ἐποιέοντο, ἰσχυρῶς περιστέλλοντες· ἐκέχρηστό σφι κατ' ἀρχὰς αὐτίκα ἐνισταμένοις ἐς τὰς τυραννίδας τὸν χαλκῆν φιάλῃ σπείσαντα αὐτῶν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἡφαίστου, τοῦτον ἀπάσης βασιλεύσειν Αἰγύπτιον· ἐς γὰρ δὴ τὰ πάντα ἱρὰ συνελέγοντο. καὶ δὴ σφι μνημόσυνα ἔδοξε λιπέσθαι κοινῇ, δόξαν δέ σφι ἐποίησαντο λαβύρινθον, ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος κατὰ Κροκοδείλων καλεομένην πόλιν μάλιστα κη κείμενον· τὸν ἐγὼ ἤδη εἶδον λόγου μέζω. εἰ γὰρ τις τὰ ἐξ Ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀπόδεξιν συλλογίσαιτο, ἐλάσσονος πόνου τε ἂν καὶ δαπάνης φανεῖν ἔοντα τοῦ λαβυρίνθου τούτου. καίτοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νηὸς καὶ ὁ ἐν Σάμῳ. ἦσαν μὲν νυν καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζονες καὶ πολλῶν ἐκάστη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγάλων ἀνταξίη, ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει. τοῦ γὰρ θυώδεκα μὲν εἰσι ἀνὰ κατάστεγοι, ἀντίπτυλοι ἀλλήλησι, ἕξ μὲν πρὸς βορέω, ἕξ δὲ πρὸς νότον τετραμ-
- 148

γνιος. ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτὴ, αὐτὴ
 δηλοῖ. ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστα καὶ ἐστᾶσι δύο
 πυραμίδες, τοῦ ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκοντα ὀργυιάς
 ἑκατέρῃ, καὶ τὸ κατ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον το-
 σοῦτο, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρῃσι ἔπεστι κολοσσὸς λίθινος
 κατήμενος ἐν θρόνῳ. οὕτω αἱ μὲν πυραμίδες εἰσὶ
 ἑκατὸν ὀργυιέων, αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαί εἰσι
 στάδιον ἑξάπλεθρον, ἑξαπέδον [μὲν] τῆς ὀργυιῆς μετρεο-
 μένης καὶ τετραπῆχος, τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαιστωί
 ἑόντων, τοῦ δὲ πήχεος ἑξαπαλαιστου. τὸ δὲ ὕδωρ τὸ
 ἐν τῇ λίμνῃ αὐθιγενὲς μὲν οὐκ ἔστι (ἄνυδρος γὰρ δὴ
 δεινῶς ἐστι ἡ ταύτη), ἐκ τοῦ Νείλου δὲ κατὰ διώρυγα
 ἐσθῆκται, καὶ ἕξ μὲν μῆνας ἔσω ῥέει ἐς τὴν λίμνην, ἕξ
 δὲ μῆνας ἔξω ἐς τὸν Νεῖλον αὐτῆς. καὶ ἐπεὶ μὲν
 ἐκρέη ἔξω, ἡ δὲ τότε τοὺς ἕξ μῆνας ἐς τὸ βασιλῆιον
 καταβάλλει ἐπ' ἡμέρην ἑκάστην τάλαντον ἀργυρίου ἐκ
 τῶν ἰχθύων, ἐπεὶ δὲ ἐσίῃ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτήν, εἴκοσι
 150 μνέας. ἔλεγον δὲ οἱ ἐπιχώριοι καὶ ὥς ἐς τὴν Σύρτιν
 τὴν ἐς Αἰβύνην ἐκδιδότῃ ἡ λίμνη αὕτη ὑπὸ γῆν, τετραμ-
 μένη τὸ πρὸς ἐσπέρην ἐς τὴν μεσόγαιαν παρὰ τὸ ὄρος
 τὸ ὑπὲρ Μέμφιος. ἐπεῖτε δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου
 οὐκ ὥρων τὸν χοῦν οὐδαμοῦ ἑόντα, ἐπιμελὲς γὰρ δὴ
 μοι ἦν, εἰρόμην τοὺς ἄγχιστα οἰκέοντας τῆς λίμνης
 ὅκου εἶη ὁ χοῦς ὁ ἐξορυχθεῖς. οἱ δὲ ἐφρασάν μοι ἵνα
 ἐξεφορήθῃ καὶ εὐπετέως ἐπειθον· ἥδεα γὰρ λόγῳ καὶ
 ἐν Νίνῳ τῇ Ἀσσυρίῳ πόλι γενόμενον ἕτερον τοιοῦτο.
 τὰ γὰρ Σαρδαναπάλλου τοῦ Νίνου βασιλέος ἑόντα με-
 γάλα χρήματα καὶ φυλασσόμενα ἐν θησαυροῖσι κατα-
 γαίῳσι ἐπενόησαν κλώπες ἐκφορῆσαι. ἐκ δὴ ὧν τῶν
 σφετέρων οἰκίων ἀρξάμενοι οἱ κλώπες ὑπὸ γῆν στα-

θμεόμενοι ἐς τὰ βασιλῆια οἰκία ὥρυσσον, τὸν δὲ χοῦν τὸν ἐκφορεόμενον ἐκ τοῦ ὀρύγματος, ὅπως γίνοιτο νύξ, ἐς τὸν Τίγρην ποταμὸν παραρρέοντα τὴν Νίλον ἐξεφόρεον, ἐς ὃ κατεργάσαντο ὅ τι ἐβούλονται. τοιοῦτο ἔτερον ἤκουσα καὶ (κατὰ) τὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ λίμνης ὀρυγμα γενέσθαι, πλὴν οὐ νυκτὸς ἀλλὰ μετ' ἡμέρην ποιεύμενον· ὀρύσσοντας γὰρ τὸν χοῦν τοὺς Αἰγυπτίους ἐς τὸν Νεῖλον φορέειν, ὃ δὲ ὑπολαμβάνων ἔμελλε διαχέειν. ἡ μὲν νυν λίμνη αὕτη οὕτω λέγεται ὀρυχθῆναι.

Τῶν δὲ δυνάδεκα βασιλέων δικαιοσύνη χρεωμένων, 151 ἀνὰ χρόνον ὡς ἔθυσαν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἡφαίστου, τῇ ὑστάτῃ τῆς ὁρτῆς μελλόντων κατασπείσειν ὁ ἀρχιερεὺς ἐξήνικέ σφι φιάλας χρυσέας, τῇσί περ ἐώθεσαν σπένδειν, ἀμαρτῶν τοῦ ἀριθμοῦ, ἔνδεκα δυνάδεκα ἐοῦσι. ἐνθαῦτα ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἔσχατος ἐστὼς αὐτῶν Ψαμμήτιχος, περιελόμενος τὴν κυνέην ἐοῦσαν χαλκήν ὑπέσχε τε καὶ ἔσπενδε. κυνέας δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἥπαντες ἐφόρεόν τε βασιλέες καὶ ἐτύγγανον τότε ἔχοντες. Ψαμμήτιχος μὲν νυν οὐδενὶ δολερῷ νόρῳ χρεώμενος ὑπέσχε τὴν κυνέην, οἱ δὲ [ἐν] φρενὶ λαβόντες τό τε ποιηθὲν ἐκ Ψαμμήτιχου καὶ τὸ χρηστήριον ὅ τι ἐκέχρηστό σφι, τὸν χαλκὴν σπείσαντα αὐτῶν φιάλη τοῦτον βασιλέα ἔσεσθαι μοῦνον Αἰγύπτου, ἀναμνησθέντες τοῦ χρησμοῦ κτεῖναι μὲν οὐκ ἐδικαίωσαν Ψαμμήτιχον, ὥς ἀνεύρισκον βασανίζοντες ἐξ οὐδεμιῆς προνοίης αὐτὸν ποιήσαντα, ἐς δὲ τὰ ἔλα ἐδοξέ σφι διῶξαι ψιλώσαντας τὰ πλεῖστα τῆς δυνάμιος, ἐκ δὲ τῶν ἐλέων ὀρμώμενον μὴ ἐπιμίδγεσθαι τῇ ἄλλῃ Αἰγύπτῳ. τὸν 152 δὲ Ψαμμήτιχον τοῦτον πρότερον φεύγοντα τὸν Αἰθίοπα

Σαβακῶν, ὃς οἱ τὸν πατέρα Νεκῶν ἀπέκτεινε, τοῦτον
 φεύγοντα τότε ἐς Συρίην, ὡς ἀπαλλάχθη ἐκ τῆς ὄψιος
 τοῦ ὀνείρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίων οὔτοι
 οἱ ἐκ νομοῦ Σαῖτεώ εἰσι. μετὰ δὲ βασιλεύοντα τὸ
 δευτερον πρὸς τῶν ἑνδεκα βασιλέων καταλαμβάνει μιν
 διὰ τὴν κυνέην φεύγειν ἐς τὰ ἔλεα. ἐπιστάμενος ὦν
 ὡς περιυβρισμένος εἴη πρὸς αὐτῶν, ἐπενόεε τίσασθαι
 τοὺς διώξαντας. πέμψαντι δὲ οἱ ἐς Βουτοῦν πόλιν ἐς
 τὸ χρηστήριον τῆς Αἴητοῦς, ἔνθα δὴ Αἰγυπτίοισι ἐστι
 μαντήριον ἀψευδέστατον, ἦλθε χρησμὸς ὡς τίσις ἦξει
 ἀπὸ θαλάσσης χαλκῶν ἀνδρῶν ἐπιφανέντων. καὶ τῷ
 μὲν δὴ ἀπιστὴν μεγάλη ὑπεκέχυτο χαλκῶν οἱ ἄνδρας
 ἦξειν ἐπικούρους· χρόνον δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος
 ἀναγκαίῃ κατέλαβε Ἰωνάς τε καὶ Κᾶρας ἄνδρας κατὰ
 λήϊον ἐκπλώσαντας ἀπενειχθῆναι ἐς Αἴγυπτον, ἐκβάντας
 δὲ ἐς γῆν καὶ ὀπλισθέντας χαλκῷ ἀγγέλλει τῶν τις
 Αἰγυπτίων ἐς τὰ ἔλεα ἀπικόμενος τῷ Ψαμμήτιχῳ, ὡς
 οὐκ ἰδὼν πρότερον χαλκῷ ἄνδρας ὀπλισθέντας, ὡς
 χάλκιοι ἄνδρες ἀπικόμενοι ἀπὸ θαλάσσης λεηλατεῦσι τὸ
 πεδῖον. ὁ δὲ μαθὼν τὸ χρηστήριον ἐπιτελούμενον φίλα
 τε τοῖσι Ἰωσὶ καὶ Καρσί ποιέεται καὶ σφρας μεγάλα
 ὑπισχνεύμενος πείθει μετ' ἑωυτοῦ γενέσθαι· ὡς δὲ
 ἔπεισε, οὕτω ἅμα τοῖσι [μετ' ἑωυτοῦ] βουλομένοισι
 Αἰγυπτίοισι καὶ τοῖσι ἐπικούροισι καταιρᾷ τοὺς βασι-
 153 λέας. κρατήσας δὲ Αἰγύπτου πάσης ὁ Ψαμμήτιχος
 ἐποίησε τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια ἐν Μέμφι τὰ πρὸς
 νότον ἄνεμον τετραμμένα, αὐλήν τε τῷ Ἄπι, ἐν τῇ
 τρέφεται ἐπεὰν φανῇ ὁ Ἄπις, οἰκοδόμησε ἐναντίον τῶν
 προπυλαίων, πᾶσάν τε περίστυλον ἐοῦσαν καὶ τύπων
 πλήην· ἀντὶ δὲ κίωνων ὑπεστᾶσι κολοσσοὶ δυωδεκα-

πήχες τῇ αὐλῇ. ὁ δὲ Ἰαπὶς κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν ἐστὶ Ἑπαφος. τοῖσι δὲ Ἰωσι καὶ τοῖσι Καρσί 154 τοῖσι συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ ὁ Ψαμμήτιχος διδοῖ χώρους ἐνοικῆσαι ἀντίους ἀλλήλων, τοῦ Νείλου τὸ μέσον ἔχοντος, τοῖσι οὐνόματα ἐτέθη Στρατόπεδα. τούτους τε δὴ σφι τοὺς χώρους διδοῖ καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὑπέσχετο πάντα ἀπέδωκε. καὶ δὴ καὶ παῖδας παρέβαλε αὐτοῖσι Αἰγυπτίους τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐκιδιάσκεσθαι, ἀπὸ δὲ τούτων ἐκμαθόντων τὴν γλῶσσαν οἱ νῦν ἐρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γέγονασι. οἱ δὲ Ἰωνές τε καὶ οἱ Κᾶρες τούτους τοὺς χώρους οἰκήσαν χρόνον ἐπὶ πολλόν· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χῶροι πρὸς θαλάσσης ὀλίγον ἔνερθε Βουβάστιος πόλιος ἐπὶ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ Νείλου. τούτους μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς Ἀμασις ἐξαναστήσας ἐνθεῦτεν κατοίκησε ἐς Μέμφιν, φυλακὴν ἑωυτοῦ ποιούμενος πρὸς Αἰγυπτίων. τούτων δὲ οἰκισθέντων ἐν Αἰγύπτῳ οἱ Ἕλληνες οὕτω ἐπιμισγόμενοι τούτοις τὰ περὶ Αἰγύπτου γινόμενα ἀπὸ Ψαμμήτιχου βασιλέως ἀρξάμενοι πάντα καὶ τὰ ὕστερον ἐπιστάμεθα ἀτρεκέως· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλόγλωσσοι κατοικίσθησαν. ἐξ ὧν δὲ ἐξανέστησαν χώρων ἐν τούτοις δὴ οἱ τε ὅλκοι τῶν νεῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων τὸ μέχρι ἐμεῦ ἦσαν. Ψαμμήτιχος μὲν νῦν οὕτω ἔσχε Αἰγύπτου.

Τοῦ δὲ χρηστηρίου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολλὰ ἐπεμνή- 155 σθην ἤδη, καὶ δὴ λόγον περὶ αὐτοῦ ὥς ἀξίου εἶντος ποιήσομαι· τὸ γὰρ χρηστήριον τοῦτο τὸ ἐν Αἰγύπτῳ ἐστὶ μὲν Αἰητοῦς ἱερὸν, ἐν πόλει δὲ μεγάλη ἰδρυμένον κατὰ τὸ Σεβεννυτικὸν καλεόμενον στόμα τοῦ Νείλου, ἀναπλέοντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω. οὐνομα δὲ τῇ πόλει

ταύτῃ ὅκου τὸ χρηστήριόν ἐστι Βουτώ, ὥς καὶ πρότε-
 ρον ὠνόμασται μοι. ἱρὸν δὲ ἔστι ἐν τῇ Βουτοῖ ταύτῃ
 Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος. καὶ ὁ γε νηὸς τῆς Αἰητοῦς,
 ἐν τῷ δὴ τὸ χρηστήριον ἐνι, αὐτὸς τε τυγχάνει ἑὸν
 μέγας καὶ τὰ προπύλαια ἔχει ἐς ὕψος δέκα ὀργυιέων.
 τὸ δὲ μοι τῶν φανερῶν ἦν θῶμα μέγιστον παρεχόμε-
 νον φράσω. ἔστι ἐν τῷ τεμένει τούτῳ Αἰητοῦς νηὸς
 ἕξ ἐνὸς λίθου πεποιημένος ἐς τε ὕψος καὶ ἐς μῆκος,
 καὶ τοῖχος ἕκαστος τούτοισι ἴσος· τεσσεράκοντα πηχέων
 τούτων ἕκαστόν ἐστι. τὸ δὲ καταστέγασμα τῆς ὀροφῆς
 ἄλλος ἐπικέεται λίθος ἔχων τὴν παρωροφίδα τετρα-
 156 πηχυν. οὕτω μὲν νυν ὁ νηὸς τῶν φανερῶν μοι τῶν
 περὶ τοῦτο τὸ ἱρὸν ἐστι θωμασιτότατον, τῶν δὲ δευτέ-
 ρων νῆσος ἡ Χέμμις καλευμένη. ἔστι μὲν ἐν λίμνῃ
 βαθέῃ καὶ πλατῇ κειμένη παρὰ τὸ ἐν Βουτοῖ ἱρὸν,
 λέγεται δὲ ὑπ' Αἰγυπτίων εἶναι αὕτη ἡ νῆσος πλωτή.
 αὐτὸς μὲν ἔγωγε οὔτε πλέουσιν οὔτε κινηθεῖσαν εἶδον,
 τέθηπα δὲ ἀκούων εἰ νῆσος ἀληθέως ἐστὶ πλωτή. ἐν
 δὴ ὧν ταύτῃ νηὸς τε Ἀπόλλωνος μέγας ἐνι καὶ βωμοὶ
 τριφάσιοι ἐνιδρύονται, ἐμπεφύκασι δ' ἐν αὐτῇ φοῖνικές
 τε συχνοὶ καὶ ἄλλα δένδρεα καὶ καρποφόρα καὶ ἄφορα
 πολλά. λόγον δὲ τόνδε ἐπιλέγοντες οἱ Αἰγύπτιοί φασιν
 εἶναι αὐτὴν πλωτήν, ὥς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οὐκ ἐούσῃ
 πρότερον πλωτῇ Αἰητῷ ἐοῦσα τῶν ὀκτὼ θεῶν τῶν πρώ-
 των γενομένων, οἰκέουσα δὲ ἐν Βουτοῖ πόλι, ἵνα δὴ
 οἱ τὸ χρηστήριον τοῦτο ἔστι, Ἀπόλλωνα παρὰ Ἴσιος
 παρακαταθήκην δεξαμένη διέσωσε κατακρύψασα ἐν τῇ
 νῦν πλωτῇ λεγομένῃ νήσῳ, ὅτε [δὴ] τὸ πᾶν διζήμενος
 ὁ Τυφὼν ἐπῆλθε, θέλων ἐξευρεῖν τοῦ Ὀσίριος τὸν
 παῖδα. Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Ἀρτεμιν Διονύσου καὶ Ἴσιος

λέγουσι εἶναι παῖδας, Λητοῦν δὲ τροφὸν αὐτοῖσι καὶ
 σώτειραν γενέσθαι. Αἰγυπτιστὶ δὲ Ἀπόλλων μὲν Ὡρος,
 Δημήτηρ δὲ Ἰσις, Ἀρτεμις δὲ Βούβαστις. ἐκ τούτου
 δὲ τοῦ λόγου καὶ οὐθενὸς ἄλλου Αἰσχύλος ὁ Εὐφο-
 ρίωνος ἤρπασε τὸ ἐγὼ φράσω, μόνος δὴ ποιητέων
 τῶν προγενομένων· ἐποίησε γὰρ Ἀρτεμιν εἶναι θυγα-
 τέρα Δημήτρος. τὴν δὲ νῆσον διὰ τοῦτο γενέσθαι
 πλωτήν. ταῦτα μὲν οὕτω λέγουσι. Ψαμμήτιχος δὲ 157
 ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τέσσερα καὶ πεντήκοντα ἔτεα, τῶν
 τὰ ἑνὸς δέοντα τριήκοντα Ἀζωτον τῆς Συρίας μεγάλην
 πόλιν προσκατήμενος ἐπολιόρκεε, ἐς ὃ ἐξείλε· αὕτη δὲ
 ἡ Ἀζωτος ἀπασέων πόλιν ἐπὶ πλείστον χρόνον πολιορ-
 κεομένη ἀντέσχε τῶν ἡμεῖς ἴδμεν.

Ψαμμήτιχον δὲ Νεκῶς παῖς ἐγένετο καὶ ἐβασίλευσε 158
 Αἰγύπτου, ὃς τῇ διώρυγι ἐπεχείρησε πρῶτος τῇ ἐς τὴν
 Ἐρυθρὴν θάλασσαν φερούσῃ, τὴν Δαρείος ὁ Πέρσης
 δεύτερα διώρυξε. τῆς μῆκος μὲν ἐστὶ πλόος ἡμέραι
 τέσσερες, εὖρος δὲ ὠρύχθη ὥστε τριήρεας δύο πλέειν
 ὁμοῦ ἐλαστρομένας. ἦκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὸ ὕδωρ
 ἐς αὐτήν, ἦκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βουβάστιος πόλιος
 παρὰ Πάτονμον τὴν Ἀραβίην πόλιν· ἐσέχει δὲ ἐς τὴν
 Ἐρυθρὴν θάλασσαν. ὠρώρυκται δὲ πρῶτον μὲν τοῦ
 πεδίου τοῦ Αἰγυπτίου τὰ πρὸς Ἀραβίην ἔχοντα, ἔχεται
 δὲ κατύπερθε τοῦ πεδίου τὸ κατὰ Μέμφιν τεῖνον ὄρος,
 ἐν τῷ αἰ λιθοτομίαί ἐνεῖσι. τοῦ ὧν δὴ ὄρεος τούτου
 παρὰ τὴν ὑπωρεὴν ἦκται ἡ διώρυξ ἀπ' ἐσπέρης μακρῇ
 πρὸς τὴν ἡῶ καὶ ἔπειτα τείνει ἐς διασφάγας, φέρονσα
 ἀπὸ τοῦ ὄρεος πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον
 ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον. τῇ δὲ ἐλάχιστόν ἐστι καὶ
 συντομώτατον ἐκ τῆς βορηῆς θαλάσσης ὑπερβῆναι ἐς

- τὴν νοτίην καὶ Ἐρυθρὴν τὴν αὐτὴν ταύτην καλεομένην, ἀπὸ τοῦ Κασίου ὄρεος τοῦ οὐρίζοντος Αἰγυπτὸν τε καὶ Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰς στάδιοι ἑξακτὶ χίλιοι εἰς τὸν Ἀράβιον κόλπον. τοῦτο μὲν τὸ συντομώτατον, ἡ δὲ διώρυξ πολλῶ μακροτέρη, ὅσῳ σκολιωτέρη ἐστί· τὴν ἐπὶ Νεκῶ βασιλέος ὀρύσσοντες Αἰγυπτίων ἀπώλυντο δυνάδεκα μυριάδες. Νεκῶς μὲν νυν μεταξὺ ὀρύσσων ἐπαύσατο μαντηλίου ἐμποδίου γενομένου τοιοῦδε, τῷ βαρβάρῳ αὐτὸν προεργάζεσθαι. βαρβάρους δὲ πάντας οἱ Αἰγύπτιοι καλέονσι τοὺς μὴ σφίσι ὁμογλώσσους.
- 159 παυσάμενος δὲ τῆς διώρυχος ὁ Νεκῶς ἐτράπετο πρὸς στρατηγίας, καὶ τριήρεις αἱ μὲν ἐπὶ τῇ βορείῃ θαλάσῃ ἐποιήθησαν, αἱ δ' ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ, τῶν ἔτι οἱ ὅλκοι ἐπίδηλοι. καὶ ταύτησί τε ἐχρᾶτο ἐν τῷ δέοντι καὶ Σύροισι περὶ ὁ Νεκῶς συμβαλὼν ἐν Μαγδῶλῳ ἐνίκησε, μετὰ δὲ τὴν μάχην Κάδουτιν πόλιν τῆς Συρίης ἐοῦσαν μεγάλην εἴλε. ἐν τῇ δὲ ἐσθῆτι ἔτυχε ταῦτα κατεργασάμενος, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι πέμψας εἰς Βραγχίδας τὰς Μιλησίων. μετὰ δὲ ἑκατάδεκα ἔτεα τὰ πάντα ἄρξας τελευτᾷ, τῷ παιδί Ψάμμῳ παραδὸς τὴν ἀρχήν.
- 160 Ἐπὶ τούτου δὴ τὸν Ψάμμῳ βασιλεύοντα Αἰγύπτου ἀπίκοντο Ἑλείων ἄγγελοι, ἀρχέοντες δικαιοτάτα καὶ κάλλιστα τιθέναι τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἄγωνα πάντων ἀνθρώπων, καὶ δοκέοντες παρὰ ταῦτα οὐδ' ἂν τοὺς σοφωτάτους ἀνθρώπων Αἰγυπτίους οὐδὲν ἐπεξευρεῖν. ὥς δὲ ἀπικόμενοι εἰς τὴν Αἰγυπτὸν οἱ Ἑλείοι ἔλεγον τῶν εἵνεκα ἀπίκοντο, ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς οὗτος συγκαλέεται Αἰγυπτίων τοὺς λεγομένους εἶναι σοφωτάτους. συνελθόντες δὲ οἱ Αἰγύπτιοι ἐπυνθάνοντο τῶν Ἑλείων

λεγόντων ἅπαντα τὰ κατήκει σφέας ποιέειν περὶ τὸν ἄγωνα· ἀπηγησάμενοι δὲ τὰ πάντα ἔφασαν ἥκειν ἐπιμαθησόμενοι εἴ τι ἔχοιεν Αἰγύπτιοι τούτων δικαιότερον ἐπεξευρεῖν. οἱ δὲ βουλευσάμενοι ἐπειρώτων τοὺς Ἑλείους εἴ σφι οἱ πολιῆται ἐναγωνίζονται. οἱ δὲ ἔφασαν καὶ σφέων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὁμοίως τῷ βουλομένῳ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφασαν σφέας οὕτω τιθέντας παντὸς τοῦ δικαίου ἡμαρτηκέναι· οὐδεμίαν γὰρ εἶναι μηχανὴν ὅπως οὐ τῷ ἄστῳ ἀγωνιζομένῳ προσθήσονται, ἀδικέοντες τὸν ξεῖνον. ἀλλ' εἰ δὴ βούλονται δικαίως τιθέναι καὶ τούτου εἵνεκα ἀπικοίατο ἐς Αἴγυπτον, ξείνοισι ἀγωνιστῆσι ἐκέλευον τὸν ἄγωνα τιθέναι, Ἑλείων δὲ μηδενὶ εἶναι ἀγωνίζεσθαι. ταῦτα μὲν Αἰγύπτιοι Ἑλείοισι ὑπεθήκαντο.

Ψάμμιος δὲ ἔξ ἔτεα μούνον βασιλεύσαντος Αἰγύ- 161
πτου καὶ στρατευσαμένου ἐς Αἰθιοπίην καὶ μεταυτίκα τελευτήσαντος ἐξεδέξατο Ἀπρίης ὁ Ψάμμιος· ὃς μετὰ Ψαμμήτιχον τὸν ἑωυτοῦ προπάτορα ἐγένετο εὐδαιμονέστατος τῶν πρότερον βασιλέων, ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ εἰκοσι ἄρξας, ἐν τοῖσι ἐπὶ τε Σιδῶνα στρατὸν ἤλασε καὶ ἐνανυμάχησε τῷ Τυρίῳ. ἐπεὶ δὲ οἱ ἔδεε κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τὴν ἐγὼ μεζόνως μὲν ἐν τοῖσι Λιβυκοῖσι λόγοισι ἀπηγγέδομαι, μετρίως δ' ἐν τῷ παρειόντι· ἀποπέμψας γὰρ στρατεύμα ὃ Ἀπρίης ἐπὶ Κυρηναίους μεγαλωστὶ προσέπταισε, Αἰγύπτιοι δὲ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, δοκέοντες τὸν Ἀπρίην ἐκ προνοίης αὐτοὺς ἀποπέμψαι ἐς φαινόμενον κακόν, ἵνα δὴ σφέων φθορὴ γένηται, αὐτοὺς δὲ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων ἀσφαλέστερον ἄρχοι. ταῦτα δὲ δεινὰ ποιέμενοι οὗτοί τε οἱ ἀπονοστήσαντες καὶ οἱ τῶν ἀπολομέ-

162 νων φίλοι ἀπέστησαν ἐκ τῆς ἰθῆης. πνθόμενος δὲ Ἀπρίης ταῦτα πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Ἀμασιν καταπαύδοντα λόγοισι. ὁ δὲ ἐπεῖτε ἀπικόμενος κατελάμβανε τοὺς Αἰγυπτίους ταῦτα μὴ ποιεῖν, λέγοντος αὐτοῦ τῶν τις Αἰγυπτίων ὀπίσθι στὰς περιέθηκέ οἱ κυνέην καὶ περιτιθεῖς ἔφη ἐπὶ βασιλῆῃ περιτιθέναι. καὶ τῷ οὐ κως ἀκουσίον ἐγίνετο τὸ ποιούμενον, ὥς διεδείκνυε. ἐπεῖτε γὰρ ἐστήσαντό μιν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἀπεστεῶτες, παρεσκευάζετο ὡς ἔλδων ἐπὶ τὸν Ἀπρίην. πνθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀπρίης ἔπεμπε ἐπ' Ἀμασιν ἄνδρα δόκιμον τῶν περὶ ἑωυτὸν Αἰγυπτίων, τῷ οὖνομα ἦν Πατάρβημις, ἐντειλόμενος αὐτῷ ζῶντα Ἀμασιν ἀγαγεῖν παρ' ἑωυτόν. ὥς δὲ ἀπικόμενος τὸν Ἀμασιν ἐκάλεσε ὁ Πατάρβημις, ὁ Ἀμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ' ἵππου κατήμενος) ἐπαίρας ἀπεματῆσε καὶ τοῦτό μιν ἐκέλευε Ἀπρίην ἀπάγειν. ὅμως δὲ αὐτὸν ἀξιοῦν τὸν Πατάρβημιν βασιλέος μεταπεμπομένου ἵεναι πρὸς αὐτόν· τὸν δὲ αὐτῷ ὑποκρίνασθαι, ὥς ταῦτα πάλαι παρασκευάζεται ποιεῖν, καὶ αὐτῷ οὐ μέμψεσθαι Ἀπρίην· παρέσεσθαι γὰρ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλους ἄξειν. τὸν δὲ Πατάρβημιν ἐκ τε τῶν λεγομένων οὐκ ἄγνοεῖν τὴν διάνοιαν καὶ παρασκευαζόμενον ὁρῶντα σπουδῇ ἀπιέναι, βουλόμενον τὴν ταχίστην βασιλείῃ δηλῶσαι τὰ προησόμενα. ὥς δὲ ἀπικέσθαι αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀπρίην οὐκ ἔχοντα τὸν Ἀμασιν, οὐδένα λόγον ἑωυτῷ δόντα ἀλλὰ περιθύμως ἔχοντα περιταμεῖν προστάξαι αὐτοῦ τὰ τε ὧτα καὶ τὴν ῥίνα. ἰδόμενοι δ' οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων, οἳ ἔτι τὰ ἐκείνου ἐφρόνεον, ἄνδρα τὸν δοκιμώτατον ἑωυτῶν οὕτω αἰσχυρῶς λύμῃ διακείμενον, οὐδένα δὴ χρόνον ἐπισχόντες ἀπιστέατο πρὸς τοὺς ἐτέρους καὶ ἐδίδδον σφέας αὐτοὺς

Ἀμάσι. πυθόμενος δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἀπρίης ὥπλιζε τοὺς 163
ἐπικούρους καὶ ἤλαυνε ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους. εἶχε δὲ
περὶ ἑωυτὸν Κᾶράς τε καὶ Ἰωνας ἄνδρας ἐπικούρους
τρισυρίους, ἦν δὲ οἱ τὰ βασιλῆα ἐν Σαῖ πόλι, μεγάλα
έόντα καὶ ἀξιοθέητα. καὶ οἱ τε περὶ τὸν Ἀπρίην ἐπὶ
τοὺς Αἰγυπτίους ἦσαν καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀμασιν ἐπὶ
τοὺς ξείνους. ἐν τε δὴ Μωμέμφι πόλι ἐγένοντο ἀμ-
φότεροι καὶ πειρήσεσθαι ἔμελλον ἀλλήλων.

Ἔστι δὲ Αἰγυπτίων ἐπὶ τὰ γένεα, καὶ τούτων οἱ μὲν 164
ἱερεῖς, οἱ δὲ μάχιμοι κεκλέαται, οἱ δὲ βουκόλοι, οἱ δὲ
συβῶται, οἱ δὲ κάπηλοι, οἱ δὲ ἐρμηνέες, οἱ δὲ κυβερ-
νῆται. γένεα μὲν Αἰγυπτίων τοσαῦτά ἐστι, οὐνόματα
δὲ σφι κέεται ἀπὸ τῶν τεχνέων. οἱ δὲ μάχιμοι αὐτῶν
καλέονται μὲν Καλασιρίες τε καὶ Ἐρμοτύβιες, ἐκ νομῶν
δὲ τῶνδ' εἰσι· κατὰ γὰρ δὴ νομοὺς Αἰγυπτὸς ἅπασα
διακρίνεται. Ἐρμοτυβίων μὲν οἷδε εἰσὶ νομοί· Βουσι- 165
ρίτης, Σαῖτης, Χερμίτης, Παπρημίτης, νῆσος. ἡ Προ-
σωπίτις καλεομένη, Ναθῶ τὸ ἥμισυ. ἐκ μὲν τούτων
τῶν νομῶν Ἐρμοτύβιες εἰσι, γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλεί-
στους ἐγένοντο, ἑκατὶδεκα μυριάδες. καὶ τούτων βα-
ναυσίης οὐδεὶς δεδάηκε οὐδέν, ἀλλ' ἀνεῖνται ἐς τὸ
μάχιμον. Καλασιρίων δὲ οἷδε ἄλλοι νομοί εἰσι· Θη- 166
βαῖος, Βουβαστίτης, Ἀφθίτης, Τανίτης, Μενδήσιος,
Σεβεννύτης, Ἀθριβίτης, Φαρβαιθίτης, Θμουῖτης, Ὀνου-
φίτης, Ἀνύσιος, Μνεκφορίτης· οὗτος ὁ νομὸς ἐν νήσῳ
οἰκίζει, ἀντίον Βουβάστιος πόλιος. οὗτοι δὲ οἱ νομοὶ
Καλασιρίων εἰσὶ, γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους ἐγένοντο,
πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδες ἀνδρῶν. οὐδὲ τούτοις ἐξεστι
τέχνην ἐπασκῆσαι οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπα-
σκεύουσι μούνα, παῖς παρὰ πατρός ἐκδεκόμενος. εἰ μὲν 167

- νυν καὶ τοῦτο παρ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι οἱ Ἕλλη-
 νες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρίναι, ὁρέων καὶ Θορήκας καὶ
 Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ Λυδοὺς καὶ σχεδὸν πάντας
 τοὺς βαρβάρους ἀποτιμοτέρους τῶν ἄλλων ἡγῆμένους
 πολητέων τοὺς τὰς τέχνας μανθάνοντας καὶ τοὺς ἐκγό-
 νους τούτων, τοὺς δὲ ἀπαλλαγμένους τῶν χειρωναξιέων
 γενναίους νομίζοντας εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐς τὸν
 πόλεμον ἀνειμένους. μεμαθήκασι δ' ὦν τοῦτο πάντες
 οἱ Ἕλληνες καὶ μάλιστα Λακεδαιμόνιοι, ἥκιστα δὲ
 168 Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς χειροτέχνας. γέρεα δέ σφι ἦν
 τάδε ἐξαραιρημένα μούνοισι Αἰγυπτίων πάρεξ τῶν ἰρέων,
 ἄρουραι ἐξαίρετοι δυνάδεκα ἐκάστῳ ἀτελέες. ἡ δὲ ἄρουρα
 ἑκατὸν πηγέων ἐστὶ Αἰγυπτίων πάντη, ὁ δὲ Αἰγύπτιος
 πῆχυς τυγχάνει ἴσος ἐὼν τῷ Σαμίῳ. ταῦτα μὲν δὴ
 τοῖσι ἅπασι ἦν ἐξαραιρημένα, τάδε δὲ ἐν περιτροπῇ
 ἔκαρποῦντο καὶ οὐδαμῶ ὦντοί· Καλασιρίων χίλιοι καὶ
 Ἑρμοτυβίων ἐδορυφόρεον ἐνιαυτὸν ἕκαστοι τὸν βασιλεῖα·
 τούτοισι ὦν τάδε πάρεξ τῶν ἀρουρέων ἄλλα ἐδίδοδο
 ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη, ὁπτοῦ σίτου σταθμὸς πέντε μνῆαι
 ἐκάστῳ, κρεῶν βοέων δύο μνῆαι, οἴνου τέσσερες ἀρυ-
 στῆρες. ταῦτα τοῖσι αἰεὶ δορυφορέουσι ἐδίδοδο.
- 169 Ἐπεῖτε δὲ συνιόντες ὃ τε Ἀπρίης ἄγων τοὺς ἐπι-
 κούρους καὶ ὁ Ἄμασις πάντας Αἰγυπτίους ἀπίκοντο
 ἐς Μώμεφιν πόλιν, συνέβαλον· καὶ ἐμαχέσαντο μὲν
 εὖ οἱ ξεινοί, πλήθει δὲ πολλῷ ἐλάσσονες ἐόντες κατὰ
 τοῦτο ἐσώθησαν. Ἀπρίῳ δὲ λέγεται εἶναι ἡδε δια-
 νοία, μὴδ' ἂν θεὸν μιν μὴδὲνα δύνασθαι παῦσαι τῆς
 βασιληίης· οὕτω ἀσφαλέως ἐωντῷ ἰδρῦσθαι ἐδόκεε. καὶ
 δὴ τότε συμβαλὼν ἐσώθη καὶ ζωορηθεὶς ἀπήχθη ἐς
 Σάιν πόλιν, ἐς τὰ ἐωντοῦ οἰκία πρότερον ἐόντα, τότε

δὲ Ἀμάσιος ἤδη βασιλῆια. ἐνθαῦτα δὲ τέως μὲν ἐτρέφετο ἐν τοῖσι βασιλῆίοισι, καὶ μιν Ἀμασις εὖ περιεῖπε· τέλος δὲ μεμφομένωνν Αἰγυπτίων ὥς οὐ ποιεοί δίκαια τρέφων τὸν σφίσι τε καὶ ἐωυτῷ ἐχθιστον, οὕτω δὴ παραδιδοῖ τὸν Ἀπρίην τοῖσι Αἰγυπτίοισι. οἱ δὲ μιν ἀπέπνιξαν καὶ ἔπειτα ἔθαψαν ἐν τῇσι πατρωίῃσι ταφῇσι. αἱ δὲ εἰσι ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ἀγχοτάτω τοῦ μεγάρου, ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός. ἔθαψαν δὲ Σαῦται πάντας τοὺς ἐκ νομοῦ τούτου γενομένους βασιλέας ἔσω ἐν τῷ ἱρῷ. καὶ γὰρ τὸ τοῦ Ἀμάσιος σῆμα ἑκαστέρω μὲν ἔστι τοῦ μεγάρου ἢ τὸ τοῦ Ἀπρίεω καὶ τῶν τούτου προπατόρων, ἔστι μέντοι καὶ τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἱεροῦ, παστὰς λιθίνη μεγάλη καὶ ἡσκημένη στύλοισί τε φοίνικας τὰ δένδρεα μεμιμημένοισι καὶ τῇ ἄλλῃ δαπάνῃ. ἔσω δὲ ἐν τῇ παστάδι διξὰ θυρώματα ἔστηκε, ἐν δὲ τοῖσι θυρώμασι ἡ θήκη ἔστι. εἰσὶ δὲ 170 καὶ αἱ ταφαὶ τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι ἐπὶ τοιούτῳ πράγματι ἐξαγορεύειν τοῦνομα ἐν Σάτ, ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ὅπισθε τοῦ νηοῦ, παντὸς τοῦ τῆς Ἀθηναίης ἐχόμεναι τοίχου. καὶ ἐν τῷ τεμένει ὄβελοι ἑστᾶσι μεγάλοι λίθινοι, λίμνη τέ ἔστι ἐχομένη λιθίνῃ κρηπιδι κεκοσμημένη καὶ ἐργασμένη εὖ κύκλῳ καὶ μέγαθος, ὥς ἔμοι ἐδόκεε, ὅση περ ἢ ἐν Δήλῳ ἢ τροχοειδὴς καλεομένη. ἐν δὲ τῇ λίμνῃ ταύτῃ τὰ δείκηλα τῶν παθίων 171 αὐτοῦ νυκτὸς ποιεῦσι, τὰ καλέουσι μυστήρια Αἰγύπτιοι. περὶ μὲν νυν τούτων εἰδότε μοι ἐπὶ πλέον ὥς ἕκαστα αὐτῶν ἔχει, εὐστομα κείσθω. καὶ τῆς Δήμητρος τελετῆς πέρι, τὴν οἱ Ἕλληνες θεσμοφόρια καλέουσι, καὶ ταύτης μοι πέρι εὐστομα κείσθω, πλὴν ὅσον αὐτῆς ὁσίῃ ἔστι λέγειν. αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὴν

τελετήν ταύτην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγαγεῖν καὶ διδάξασαι τὰς Πελασγιστῆρας γυναῖκας· μετὰ δὲ ἐξαναστάσεως πάσης Πελοποννήσου ὑπὸ Δωριέων ἐξاپώλετο ἡ τελετή, οἱ δὲ ὑπολειφθέντες Πελοποννησίων καὶ οὐκ ἐξαναστάντες Ἀρκάδες διέσωζον αὐτὴν μῦνοι.

- 172 Ἀπρίεω δὲ ὧδε καταραιορημένου ἐβασίλευσε Ἀμασις, νομοῦ μὲν Σαῖτεω ἑὸν, ἐκ τῆς δὲ ἦν πόλις, οὐνομά οἱ ἐστὶ Σιούφ. τὰ μὲν δὴ πρῶτα κατῶνοντο τὸν Ἀμασιν Αἰγύπτιοι καὶ ἐν οὐδεμιᾷ μοίρῃ μεγάλη ἦγον, ἅτε δὴ δημότην τὸ πρὶν εἶναι καὶ οἰκίης οὐκ ἐπιφανέος· μετὰ δὲ σοφίῃ αὐτοῦς ὁ Ἀμασις, οὐκ ἀγνωμοσύνη προσηγάρετο. ἦν οἱ ἄλλα τε ἀγαθὰ μυρία, ἐν δὲ καὶ ποδανιπτῆρ χρόσεος, ἐν τῷ αὐτὸς τε ὁ Ἀμασις καὶ οἱ δαιτυμόνες οἱ πάντες τοὺς πόδας ἐκάστοτε ἐναπενίζοντο· τοῦτον κατ' ὧν κόψας ἄγαλμα θαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποίησατο καὶ ἴδρυσεν τῆς πόλις ὅκου ἦν ἐπιτηδεύοντο· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι φοιτέοντες πρὸς τῷγαλμα ἐσέβοντο μέγας· μαθὼν δὲ ὁ Ἀμασις τὸ ἐκ τῶν ἀσπῶν ποιούμενον, συγκαλέσας Αἰγυπτίους ἐξέφηνε φᾶς ἐκ τοῦ ποδανιπτῆρος τῷγαλμα γεγονέναι, ἐς τὸν πρότερον μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἐνεμέειν τε καὶ ἐνουρέειν καὶ πόδας ἐναπονίζεσθαι, τότε δὲ μέγας σέβεσθαι. ἤδη ὧν ἔφη λέγων ὁμοίως αὐτὸς τῷ ποδανιπτῆρι πεποιημέναι· εἰ γὰρ πρότερον εἶναι δημότης, ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι εἶναι αὐτῶν βασιλεύς· καὶ τιμᾶν τε καὶ προμηθεύεσθαι ἑωυτὸν ἐκέλευε. τοιούτῳ μὲν τρόπῳ προσηγάρετο τοὺς
- 173 Αἰγυπτίους ὥστε δικαιοῦν δουλεύειν. ἐχρᾶτο δὲ καταστάσι προηγμάτων τοιῆδε· τὸ μὲν ὄρθριον μέχρι ὅτε πληθώρας ἀγορῆς προθύμως ἔπρησσε τὰ προσφερόμενα πρήγματα, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἐπινέ τε καὶ κατέσκηπτε

τοὺς συμπότας καὶ ἦν μάταιός τε καὶ παιγνιήμων.
 ἀχθεσθέντες δὲ τούτοις οἱ φίλοι αὐτοῦ ἐνουθέτεον
 αὐτὸν τοιαύδε λέγοντες· ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρθῶς σεωυτοῦ
 προέστηκας ἐς τὸ ἔργον φαῦλον προάγων σεωυτόν· σὲ
 γὰρ χρῆν ἐν θρόνῳ σεμνῷ σεμνὸν θωκέοντα δι' ἡμέ-
 ρης πρήσσειν τὰ πρήγματα, καὶ οὕτω Αἰγύπτιοί τ' ἂν
 ἠπιστέατο ὡς ὑπ' ἀνδρὸς μεγάλου ἄρχονται, καὶ ἔμει-
 νον σὺ ἂν ἦκουες· νῦν δὲ ποιέεις οὐδαμῶς βασιλικά.
 ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε αὐτούς· Τὰ τόξα οἱ ἐκτημένοι,
 ἐπεὶ μὲν δέωνται χρᾶσθαι, ἐντανύουσι, ἐπεὶ δὲ
 χρήσονται, ἐκλύουσι. εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον
 ἐντεταμένα εἶη, ἐκραγείη ἔν, ὥστε ἐς τὸ δέον οὐκ ἂν
 ἔχοιεν αὐτοῖσι χρᾶσθαι. οὕτω δὲ καὶ ἀνθρώπου κατὰ-
 στασις· εἰ ἐθέλοι κατεσπουδᾶσθαι αἰεὶ μὴδὲ ἐς παιγνίην
 τὸ μέρος ἑωυτὸν ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἦτοι μανεῖς ἢ ὁ γε
 ἀπὸ πληκτος γενόμενος. τὰ ἐγὼ ἐπιστάμενος μέρος ἐκα-
 τέρω νέμω. ταῦτα μὲν τοὺς φίλους ἀμείψατο. λέγεται 174
 δὲ ὁ Ἀμασις, καὶ ὅτε ἦν ἰδιώτης, ὡς φιλοπότης ἦν καὶ
 φιλοσκόμων καὶ οὐδαμῶς κατεσπουδασμένος ἀνὴρ·
 ὅπως δὲ μιν ἐπιλείποι πίνοντά τε καὶ εὐπαθέοντα τὰ
 ἐπιτήδεα, κλέπτεσκε ἂν περιῶν. οἱ δ' ἂν μιν φάμενοι
 ἔχειν τὰ σφέτερα χρήματα ἄρνεύμενον ἄγεσκον ἐπὶ
 μαντήιον, ὅκου ἐκάστοισι εἶη. πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἡλί-
 σκετο ὑπὸ τῶν μαντηίων, πολλὰ δὲ καὶ ἀπέφευγε. ἐπεῖτε
 δὲ καὶ ἐβασίλευσε, ἐποίησε τοιαύδε· ὅσοι μὲν αὐτὸν τῶν
 θεῶν ἀπέλυσαν μὴ φῶρα εἶναι, τούτων μὲν τῶν ἱρῶν
 οὔτε ἐπεμέλετο οὔτε ἐς ἐπισκευὴν ἐδίδου οὐδέν, οὐδὲ
 φοιτέων ἔθυε ὡς οὐδενὸς ξοῦσι ἀξίοισι ψευδέα τε
 μαντήια ἐκτημένοισι· ὅσοι δὲ μιν κατέδησαν φῶρα εἶναι,
 τούτων δὲ ὡς ἀληθέως θεῶν ἐόντων καὶ ἀψευδέα μαν-

- 175 τήϊα παρεχομένων τὰ μάλιστα ἐπεμέλετο. καὶ τοῦτο μὲν ἐν Σαῖ τῇ Ἀθηναίῃ προπύλαια θωμάσια οἷα ἐξέποιήσε, πολλὸν πάντας ὑπερβαλλόμενος τῷ τε ὕψει καὶ τῷ μεγάθει, ὅσων τε τὸ μέγαθος λίθων ἐστὶ καὶ ὁκοίων τέων· τοῦτο δὲ κολοσσόους μεγάλους καὶ ἀνδρόσφιγγας περιμήκειας ἀνέθηκε, λίθους τε ἄλλους ἐς ἐπισκευὴν ὑπερφυέας τὸ μέγαθος ἐκόμισε. ἡγάγετο δὲ τούτων τοὺς μὲν ἐκ τῶν κατὰ Μέμφιν ξουσέων λιθοτομιέων, τοὺς δὲ ὑπερμεγάθειας ἐξ Ἑλεφαντίνης πόλιος πλόου καὶ εἴκοσι ἡμερέων ἀπεχούσης ἀπὸ Σαίος. τὸ δὲ οὐκ ἥμιστα αὐτῶν ἀλλὰ μάλιστα θωμάζω, ἐστὶ τόδε· οἰκημα μουνόλιθον ἐκόμισε ἐξ Ἑλεφαντίνης πόλιος, καὶ τοῦτου ἐκόμιζον μὲν ἐπ' ἕτεα τρία, δισχίλιοι δέ οἱ προσετέταχτο ἄνδρες ἀγωγέες, καὶ οὗτοι ἅπαντες ἦσαν κυβερνήται. τῆς δὲ στέγης ταύτης τὸ μὲν μῆκος ἔξωθεν ἐστὶ εἰς τε καὶ εἴκοσι πήχεις, εὖρος δὲ τεσσερεσκαίδεκα, ὕψος δὲ ὀκτώ. ταῦτα μὲν τὰ μέτρα ἔξωθεν τῆς στέγης τῆς μουνολίθου ἐστί, ἀτὰρ ἔσωθεν τὸ μῆκος ὀκτωκαίδεκα πηχέων καὶ πυγόνος, [τὸ δὲ εὖρος δυώδεκα πηχέων], τὸ δὲ ὕψος πέντε πηχέων ἐστί. αὕτη τοῦ ἱεροῦ κέεται παρὰ τὴν ἔσοδον. ἔσω γὰρ μιν ἐς τὸ ἱερόν φασι τῶνδε εἵνεκα οὐκ ἐσελκύσαι· τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς ἐλκομένης τῆς στέγης ἀναστενάξαι οἷά τε χρόνου ἐγγεγονότος πολλοῦ καὶ ἀχθόμενον τῷ ἔργῳ, τὸν δὲ Ἀμασιν ἐνθύμιον ποιησάμενον οὐκ εἶναι ἐτι προσωτέρω ἐλκύσαι. ἦδη δὲ τινες λέγουσι ὥς ἄνθρωπος διεφθάρη ὑπ' αὐτῇ τῶν τις αὐτὴν μοχλευόντων, καὶ ἀπὸ τούτου
- 176 οὐκ ἐσελकुσθῆναι. ἀνέθηκε δὲ καὶ ἐν τοῖσι ἄλλοισι ἱεροῖσι ὁ Ἀμασις πᾶσι τοῖσι ἐλλογίμοις ἔργα τὸ μέγαθος ἀξιοθέητα, ἐν δὲ καὶ ἐν Μέμφι τὸν ὑπτιον κείμενον

κολοσσὸν τοῦ Ἑφαιστείου ἔμπροσθε, τοῦ πόδες πέντε καὶ ἑβδομήκοντά εἰσι τὸ μῆκος. ἐπὶ δὲ τῷ αὐτῷ βάθρῳ ἑστῶσι Αἰθιοπικοὺ ἐόντες λίθου δύο κολοσσοί, εἴκοσι ποδῶν τὸ μέγεθος ἑὼν ἑκάτερος, ὁ μὲν ἔνθεν, ὁ δ' ἔνθεν τοῦ μεγάλου. ἔστι δὲ λίθινος ἕτερος τοσοῦτος καὶ ἐν Σαί, κείμενος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ἐν Μέμφι. τῇ Ἰσι τε τὸ ἐν Μέμφι ἱερὸν Ἀμασίς ἔστι ὁ ἐξοικοδομήσας, ἑὼν μέγα τε καὶ ἀξιοθεητότατον.

Ἐπ' Ἀμάσιος δὲ βασιλέος λέγεται Αἴγυπτος μάλιστα 177
 δὴ τότε εὐδαιμονῆσαι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῇ χώρῃ γινόμενα καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χώρας τοῖσι ἀνθρώποισι, καὶ πόλις ἐν αὐτῇ γενέσθαι τὰς ἀπάσας τότε δισμυρίας τὰς οἰκεομένας. νόμον τε Αἰγυπτίοισι τόνδε Ἀμασίς ἔστι ὁ καταστήσας, ἀποδεικνύναι ἕτερος ἑκάστου τῷ νομάρχῃ πάντα τινὰ Αἰγυπτίων ὅθεν βιοῦται· μὴ δὲ ποιεῦντα ταῦτα μηδὲ ἀποφαίνοντα δικαίην ζῆν ἰθύνεσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναῖος λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τοῦτον τὸν νόμον Ἀθηναίοισι ἔθετο· τῷ ἐκεῖνοι ἐς αἰεὶ χρέωνται, ἐόντι ἀμώμῳ νόμῳ. φιλέλλῃν δὲ γενόμενος 178
 ὁ Ἀμασις ἄλλα τε ἐς Ἑλλήνων μετεξετέρους ἀπεδέξατο καὶ δὴ καὶ τοῖσι ἀπικνευμένοισι ἐς Αἴγυπτον ἔδωκε Ναύκρατιν πόλιν ἐνοικῆσαι, τοῖσι δὲ μὴ βουλομένοισι αὐτῶν οἰκέειν αὐτοῦ δὲ ναυτιλλομένοισι, ἔδωκε χώρους ἐνιδρύσασθαι βωμοὺς καὶ τεμένεα θεοῖσι. τὸ μὲν νυν μέγιστον αὐτῶν τέμενος καὶ ὀνομασιότατον ἑὼν καὶ χρησιμώτατον, καλούμενον δὲ Ἑλλήνιον, αἶδε πόλιες εἰσι αἱ ἰδρυμέναι κοινῇ, Ἰώνων μὲν Χίος καὶ Τέως καὶ Φώκαια καὶ Κλαζομεναί, Ἀωριέων δὲ Ρόδος καὶ Κνίδος καὶ Ἀλικαρνησσοὺς καὶ Φάσηλις, Αἰολέων δὲ ἡ Μυτιληναίων μούνη. τούτων μὲν ἔστι τοῦτο τὸ τέμενος, καὶ

- προστάτας τοῦ ἐμπορίου αὐταὶ αἱ πόλεις εἰσι αἱ παρ-
 έχουσαι· ὅσαι δὲ ἄλλαι πόλεις μεταποιεῦνται, οὐδὲν
 σφι μετεὸν μεταποιεῦνται. χωρὶς δὲ Αἰγυνῆται ἐπὶ
 ἑωυτῶν ἰδρύσαντο τέμενος Διός, καὶ ἄλλο Σάμιοι Ἡρῆς
 179 καὶ Μιλήσιοι Ἀπόλλωνος. ἦν δὲ τὸ παλαιὸν μούνη
 Ναύκρατις ἐμπόριον καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου. εἰ δέ
 τις ἐς τῶν τι ἄλλο στομάτων τοῦ Νείλου ἀπίκοιτο, χρῆν
 ὁμόσαι μὴ μὲν ἐκόντα ἐλθεῖν, ἀπομόσαντα δὲ τῇ νηὶ
 αὐτῇ πλέειν ἐς τὸ Κανωβικόν· ἢ εἰ μὴ γε οἶά τε εἴη
 πρὸς ἀνέμους ἀντίους πλέειν, τὰ φορτία ἔδεε περιάγειν
 ἐν βάρισι περὶ τὸ Δέλτα, μέχρι οὗ ἀπίκοιτο ἐς Ναύ-
 180 κρατιν. οὕτω μὲν δὴ Ναύκρατις ἐτετίμητο. Ἀμφικτυό-
 νων δὲ μισθωσάντων τὸν ἐν Δελφοῖσι νῦν ἔοντα νηὸν
 τριηκοσίων ταλάντων ἐξεργάσασθαι (ὁ γὰρ πρότερον
 ἔων αὐτόθι αὐτόματος κατεκῆ), τοὺς Δελφοὺς δὴ
 ἐπέβαλλε τεταρτημόριον τοῦ μισθώματος παρασχεῖν.
 πλανώμενοι δὲ οἱ Δελφοὶ περὶ τὰς πόλεις ἐδωτίναζον,
 ποιεῦντες δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον ἐξ Αἰγύπτου ἠνεί-
 καυτο. Ἀμασις μὲν γάρ σφι ἔδωκε χίλια στυπτηρίης
 τάλαντα, οἱ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες Ἕλληνες εἰκοσι
 μνέας.
- 181 Κυρηναίοισι δὲ Ἀμασις φιλότητά τε καὶ συμμαχίην
 συνεθήκατο. ἐδικαίωσε δὲ καὶ γῆμαι αὐτόθεν, εἴτε
 ἐπιθυμήσας Ἑλληνίδος γυναικός, εἴτε καὶ ἄλλως φιλό-
 τητος Κυρηναίων εἵνεκα. γαμέει δὲ ὦν, οἱ μὲν λέ-
 γουσι Βάπτου, οἱ δὲ Ἀρκεσίλειω θυγατέρα, οἱ δὲ Κριτο-
 βούλου ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμον, τῇ οὖνομα ἦν Λαδίκη.
 τῇ ἐπεῖτε συγκλίνοιτο ὁ Ἀμασις, μίσγεσθαι οὐκ οἶός
 τε ἐγίνετο, τῇσι δὲ ἄλλησι γυναιξὶ ἐχρᾶτο. ἐπεῖτε δὲ
 πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε ὁ Ἀμασις πρὸς τὴν Λαδίην

ταύτην καλεομένην· Ὡς γύναι, κατὰ με ἐφάρμαξας, καὶ ἔστι τοι οὐδεμία μηχανὴ μὴ οὐκ ἀπολωλέναι κάκιστα γυναικῶν πασέων. ἡ δὲ Λαδίκη, ἐπεῖτε οἱ ἀρνευμένη οὐδὲν ἐγίνετο πρῆντερος ὁ Ἀμασις, εὐχεται ἐν τῷ νύφ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἣν οἱ ὑπ' ἐκείνην τὴν νύκτα μιχθῇ ὁ Ἀμασις, τοῦτο γάρ οἱ κακοῦ εἶναι μῆχος, ἄγαλμά οἱ ἀποπέμψειν ἐς Κυρήνην. μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν αὐτίκα οἱ ἐμίχθη ὁ Ἀμασις. καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη, ὁκότε ἔλθοι πρὸς αὐτήν, ἐμίσγετο καὶ κάρτα μιν ἔστερξε μετὰ τοῦτο. ἡ δὲ Λαδίκη ἀπέδωκε τὴν εὐχὴν τῇ θεῷ· ποιησαμένη γὰρ ἄγαλμα ἀπέπεμψε ἐς Κυρήνην, τὸ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν σόον, ἔξω τετραμμένον τοῦ Κυρηναίων ἄστεος. ταύτην τὴν Λαδίκην, ὥς ἐπεκράτησε Καμβύσης Αἰγύπτου καὶ ἐπύθετο αὐτῆς ἥτις εἶη, ἀπέπεμψε Ἀσινέα ἐς Κυρήνην.

Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀναθήματα ὁ Ἀμασις ἐς τὴν Ἐλ-182 λάδα, τοῦτο μὲν ἐς Κυρήνην ἄγαλμα ἐπίχρουσον Ἀθηναίης καὶ εἰκόνα ἑωυτοῦ γραφῇ εἰκασμένην, τοῦτο δὲ τῇ ἐν Αἰνῶν Ἀθηναίῃ δύο τε ἀγάλματα λίθινα καὶ θώρηκα λίνεον ἀξιοθέητον, τοῦτο δ' ἐς Σάμον τῇ Ἥρῃ εἰκόνας ἑωυτοῦ διφασίας ξυλίνας, αἱ ἐν τῷ νηφ τῷ μεγάλῳ ἰδρύατο ἔτι καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὅπισθε τῶν θυρέων. ἐς μὲν νυν Σάμον ἀνέθηκε κατὰ ξεινίην τὴν ἑωυτοῦ τε καὶ Πολυκράτους τοῦ Αἰάκειος, ἐς δὲ Αἰνῶν ξεινίης μὲν οὐδεμιῆς εἵνεκεν, ὅτι δὲ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Αἰνῶν τὸ τῆς Ἀθηναίης λέγεται τὰς Δαναοῦ θυγατέρας ἰδρῦσασθαι προσσχούσας, ὅτε ἀπεδίδρησκον τοὺς Αἰγύπτου παῖδας. ταῦτα μὲν ἀνέθηκε ὁ Ἀμασις. εἶλε δὲ Κύπρον πρῶτος ἀνθρώπων καὶ κατεστρέψατο ἐς φόρον ἀπαγωγὴν.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΘΑΛΕΙΑ.

- 1 ΕΠΙ τοῦτον δὴ τὸν Ἀμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ἐστρατεύετο, ἄγων καὶ ἄλλους τῶν ἤρχε καὶ Ἑλλήνων Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας, δι' αἰτίην τοιήνδε· πέμψας Καμβύσης ἐς Αἴγυπτον κήρυκα αἴτεε Ἀμασιν θυγατέρα, αἴτεε δὲ ἐκ συμβουλῆς ἀνδρὸς Αἰγυπτίου, ὃς μεμφόμενος Ἀμάσι ἐπρήξε ταῦτα ὅτι μιν ἐξ ἀπάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱερῶν ἀποσπάσας ἀπὸ γυναικὸς τε καὶ τέκνων ἐκδοτὸν ἐποίησε ἐς Πέρσας, ὅτε Κύρος πέμψας παρὰ Ἀμασιν αἴτεε ἱερὸν ὀφθαλμῶν, ὃς εἴη ἄριστος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. ταῦτα δὴ ἐπιμεμφόμενος ὁ Αἰγύπτιος ἐνῆγε τῇ συμβουλῇ κελεύων αἰτέειν τὸν Καμβύσεα Ἀμασιν θυγατέρα, ἵνα ἢ δοὺς ἀνιῶτο ἢ μὴ δοὺς Καμβύσῃ ἀπέχθοιτο. ὁ δὲ Ἀμασις τῇ δυνάμει τῶν Περσέων ἀχθόμενος καὶ ἀρρωδέων οὐκ εἶχε οὔτε δοῦναι οὔτε ἀρνήσασθαι· εὖ γὰρ ἠπίστατο ὅτι οὐκ ὥς γυναικὰ μιν ἔμελλε Καμβύσης ἔξειν ἀλλ' ὥς παλλακὴν. ταῦτα δὴ ἐκλογιζόμενος ἐποίησε τάδε· ἦν Ἀπρίω τοῦ προτέρου βασιλέος θυγάτηρ κάρτα μεγάλη τε καὶ εὐειδής,

μούνη τοῦ οἴκου λελειμμένη, οὕνομα δέ οἱ ἦν Νίητις.
 ταύτην δὴ τὴν παῖδα ὁ Ἄμασις κοσμήσας ἐσθῆτί τε
 καὶ χρυσῷ ἀποπέμπει εἰς Πέρσας ὡς ἑαυτοῦ θυγατέρα.
 μετὰ δὲ χρόνον ὥς μιν ἡσπάζετο πατρόθεν ὀνομάζων,
 λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ παῖς· ὦ βασιλεῦ, διαβεβλημένος
 ὑπὸ Ἀμάσιος οὐ μανθάνεις, ὅς ἐμέ σοι κόσμῳ ἀσκήσας
 ἀπέπεμψε, ὡς ἑαυτοῦ θυγατέρα διδούς, ἐοῦσαν τῇ ἀλη-
 θείῃ Ἀπρίῳ, τὸν ἐκεῖνος ἐόντα ἑαυτοῦ δεσπότην μετ'
 Αἰγυπτίων ἐπαναστὰς ἐφόνευσε. τοῦτο δὴ τὸ ἔπος καὶ
 αὕτη ἡ αἰτία ἐγγενομένη ἤγαγε Καμβύσεα τὸν Κύρου
 μεγάλως θυμωθέντα ἐπ' Αἴγυπτον. οὕτω μὲν νυν
 λέγουσι Πέρσαι. Αἰγύπτιοι δὲ οἰκηιοῦνται Καμβύσεα, 2
 φάμενοί μιν ἐκ ταύτης δὴ τῆς Ἀπρίῳ θυγατρὸς γε-
 νέσθαι· Κύρου γὰρ εἶναι τὸν πέμψαντα παρὰ Ἄμασιν
 ἐπὶ τὴν θυγατέρα, ἀλλ' οὐ Καμβύσεα. λέγοντες δὲ
 ταῦτα, οὐκ ὀρθῶς λέγουσι. οὐ μὲν οὐδὲ λέληθε αὐτοῦς
 (εἰ γὰρ τινες καὶ ἄλλοι, τὰ Περσέων νόμιμα ἐπιστέα-
 ται καὶ Αἰγύπτιοι), ὅτι πρῶτα μὲν νόθον οὐ σφι νόμος
 ἐστὶ βασιλεῦσαι γνησίου παρεόντος, αὐτίς δὲ ὅτι Κασ-
 σανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς ἦν παῖς Καμβύσης,
 ἀνδρὸς Ἀχαιμενίδεω, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς Αἰγυπτίης. ἀλλὰ
 παρατράπουσι τὸν λόγον προσποιούμενοι τῇ Κύρου
 οἰκίῃ συγγενέες εἶναι. καὶ ταῦτα μὲν ὧδε ἔχει. λέ- 3
 γεται δὲ καὶ ὁδε λόγος, ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός, ὡς τῶν
 Περσίδων γυναικῶν ἐσελθοῦσά τις παρὰ τὰς Κύρου
 γυναῖκας, ὡς εἶδε τῇ Κασσανδάνῃ παρεστέωτα τέκνα
 εὐειδέα τε καὶ μεγάλα, πολλῷ ἐχρᾶτο τῷ ἐπαίνῳ ὑπερ-
 θωμάζουσα, ἡ δὲ Κασσανδάνη, ἐοῦσα τοῦ Κύρου γυνή,
 εἶπε τάδε· Τοιῶνδε μέντοι ἐμὲ παίδων μητέρα ἐοῦσαν
 Κύρος ἐν ἀτιμίῃ ἔχει, τὴν δὲ ἀπ' Αἰγύπτου ἐπὶ κτήτοι

ἐν τιμῇ τίθεται. τὴν μὲν ἀχθομένην τῇ Νιτήτι εἰπεῖν
 ταῦτα, τῶν δέ οἱ παίδων τὸν πρεσβύτερον εἰπεῖν Καμ-
 βύσεια· Τοιγάρ τοι, ὦ μήτερ, ἐπεὰν ἐγὼ γένωμαι ἀνὴρ,
 Αἰγύπτου τὰ μὲν ἄνω κάτω θήσω, τὰ δὲ κάτω ἄνω.
 ταῦτα εἰπεῖν αὐτὸν ἔτεα ὥς δέκα κού γεγονότα, καὶ
 τὰς γυναικας ἐν θώματι γενέσθαι· τὸν δὲ διαμνημο-
 νεύοντα οὕτω δὴ, ἐπεῖτε ἀνδρώθη καὶ ἔσχε τὴν βασι-
 4 λήην, ποιήσασθαι τὴν ἐπ' Αἰγυπτου στρατιήν. συνή-
 νεικε δὲ καὶ ἄλλο τι τοιόνδε πρήγμα γενέσθαι ἐς τὴν
 ἐπιστράτευσιν ταύτην· ἦν τῶν ἐπικούρων Ἀμάσιος ἀνὴρ
 γένος μὲν Ἀλικαρνησσεύς, ὄνομα δέ οἱ [ἦν] Φάνης,
 καὶ γνώμην ἱκανὸς καὶ τὰ πολέμια ἄλκιμος. οὗτος ὁ
 Φάνης μεμφόμενός κού τι Ἀμάσι ἐκδιδρῆσκει πλοῖον
 ἐξ Αἰγύπτου, βουλόμενος Καμβύσῃ ἐλθεῖν ἐς λόγους.
 οἷα δὲ ἑόντα αὐτὸν ἐν τοῖσι ἐπικούροισι λόγου οὐ
 σμικροῦ ἐπιστάμενόν τε τὰ περὶ Αἰγυπτου ἀτρεκέστατα,
 μεταδιώκει ὁ Ἀμασις σπουδὴν ποιούμενος ἔλεῖν, μετα-
 διώκει δὲ τῶν εὐνούχων τὸν πιστότατον ἀποστείλας
 τριήρεϊ κατ' αὐτόν, ὃς αἰρέει μιν ἐν Λυκίῃ, ἐλὼν δὲ
 οὐκ ἀνήγαγε ἐς Αἰγυπτου· σοφίῃ γάρ μιν περιῆλθε ὁ
 Φάνης. καταμεθύσας γὰρ τοὺς φυλάκους ἀπαλλάσσετο
 ἐς Πέρσας. ὀρμημένω δὲ στρατεύεσθαι Καμβύσῃ ἐπ'
 Αἰγυπτου καὶ ἀπορέοντι τὴν ἔλασιν, ὅπως τὴν ἄνδρον
 διεκπερᾷ, ἐπελθὼν φράζει μὲν καὶ τὰ ἄλλα τὰ Ἀμάσιος
 πρήγματα, ἐξηγέεται δὲ καὶ τὴν ἔλασιν, ὧδε παραινέων,
 πέμψαντα παρὰ τὸν Ἀραβίων βασιλέα δέεσθαι τὴν διεξ-
 5 ὁδὸν οἱ ἀσφαλέα παρασχεῖν. μούνη δὲ ταύτῃ εἰσὶ
 φανεραὶ ἐσβολαὶ ἐς Αἰγυπτου· ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι
 οὖρων τῶν Καδύτιος πόλιός ἐστι Σύρων τῶν Παλαι-
 στίνων καλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος εἰούσης πόλιος,

ὥς ἔμοι δοκεῖ, Σαρδίων οὐ πολλῶν ἐλάσσονος, ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιος ἐστὶ τοῦ Ἀραβίου, ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου αὐτὶς Σύρων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος τεῖνει ἐς θάλασσαν· ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κεκρύφθαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἴγυπτος. τὸ δὴ μεταξὺ Ἰηνύσου πόλιος καὶ Κασίου τε ὄρους καὶ τῆς Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τοῦτο οὐκ ὀλίγον χωρίον ἀλλὰ ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδόν, ἄνδρὸν ἐστὶ δεινῶς. τὸ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἴγυπτον ναυτιλλο- 6 μένων ἐννευνώκασι, τοῦτο ἔρχομαι φράσω. ἐς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἑλλάδος πάσης καὶ πρὸς ἐκ Φοινίκης κέραμος ἐσάγεται πλήρης οἴνου δι' ἔτεος, καὶ ἐν κεράμιον οἰνηρὸν ἀριθμῷ κεινὸν οὐκ ἐστὶ ὥς λόγῳ εἰπεῖν ιδέσθαι. κοῦ δῆτα, εἰποι τις ἄν, ταῦτα ἀναισιμούνται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω. δεῖ τὸν μὲν δήμαρχον ἕκαστον ἐκ τῆς ἑωυτοῦ πόλιος συλλέξαντα πάντα τὸν κέραμον ἄγειν ἐς Μέμφιν, τοὺς δὲ ἐκ Μέμφιος ἐς ταῦτα δὴ τὰ ἄνδρα τῆς Συρίας κομίζειν πλήσαντας ὕδατος. οὕτω ὁ ἐπιφοιτῶν κέραμος καὶ ἐξαιρεόμενος ἐν Αἰγύπτῳ ἐπὶ τὸν παλαιὸν κομίζεται ἐς Συρίην. οὕτω μὲν νυν 7 Πέρσαι εἰσὶ οἱ τὴν ἐσβολὴν ταύτην παρασκευάσαντες ἐς Αἴγυπτον, κατὰ δὴ τὰ εἰρημένα σάξαντες ὕδατι, ἐπεῖτε τάχιστα παρέλαβον Αἴγυπτον. τότε δὲ οὐκ ἐόντος κῶ ὕδατος ἐτοίμου, Καμβύσης πυθόμενος τοῦ Ἀλικαρνησέος ξείνου, πέμψας παρὰ τὸν Ἀράβιον ἀργέλους καὶ δεηθεὶς τῆς ἀσφαλείης ἔτυχε, πίστις δοῦς τε καὶ δεξάμενος παρ' αὐτοῦ. σέβονται δὲ Ἀράβιοι 8 πίστις ἀνθρώπων ὅμοια τοῖσι μάλιστα. ποιεῦνται δὲ αὐτὰς τρόπῳ τοιῷδε· τῶν βουλομένων τὰ πιστὰ ποιέ-

εσθαι ἄλλος ἀνὴρ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐν μέσῳ ἐστεῶς
 λίθῳ ὁξεί τὸ ἔσω τῶν χειρῶν παρὰ τοὺς δακτύλους
 τοὺς μεγάλους ἐπιτάμνει τῶν ποιουμένων τὰς πίστις,
 καὶ ἔπειτα λαβὼν ἐκ τοῦ ἱματίου ἑκατέρου κροκῦδα
 ἀλείφει τῷ αἵματι ἐν μέσῳ κειμένους λίθους ἑπτὰ,
 τοῦτο δὲ ποιέων ἐπικαλεῖ τε τὸν Διόνυσον καὶ τὴν
 Οὐρανίην. ἐπιτελέσαντος δὲ τούτου ταῦτα ὁ τὰς πίστις
 ποιησάμενος τοῖσι φίλοισι παρεγγυᾷ τὸν ξεῖνον ἢ καὶ
 τὸν ἄστόν, ἣν πρὸς ἄστόν ποιέηται, οἱ δὲ φίλοι καὶ
 αὐτοὶ τὰς πίστις δικαιοῦσι σέβεσθαι. Διόνυσον δὲ
 θεῶν μῦθον καὶ τὴν Οὐρανίην ἡγέονται εἶναι καὶ
 τῶν τριχῶν τὴν κουρὴν κείρεσθαι φασὶ κατὰ περ αὐτὸν
 τὸν Διόνυσον κεκάρθαι· κείρονται δὲ περικρόχαλα,
 ὑποξυρῶντες τοὺς κροτάφους. ὀνομάζουσιν δὲ τὸν μὲν
 Διόνυσον Ὀροτάλτ, τὴν δὲ Οὐρανίην Ἀλιλάτ. ἐπεὶ ὦν
 τὴν πίστιν τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι παρὰ Καμβύσεω ἀπι-
 γμένοισι ἐποίησατο ὁ Ἀράβιος, ἐμνηχανέτο τοιαύδε· ἄσκούς
 καμήλων πλήσας ὕδατος ἐπέσαξε ἐπὶ τὰς ζωὰς τῶν κα-
 μήλων πάσας, τοῦτο δὲ ποιήσας ἤλασε ἐς τὴν ἄνυδρον
 καὶ ὑπέμενε ἐνθαῦτα τὸν Καμβύσεω στρατόν. οὗτος
 μὲν ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων εἴρηται, δεῖ δὲ καὶ τὸν
 ἥσσον πιθανόν, ἐπεὶ γε δὴ λέγεται, ῥηθῆναι. ποταμός
 ἐστὶ μέγας ἐν τῇ Ἀραβίῃ τῷ ὀνόματι Κόρυς, ἐκδιδοὶ
 δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν. ἀπὸ
 τούτου δὴ ὦν τοῦ ποταμοῦ λέγεται τὸν βασιλέα τῶν
 Ἀραβίων, ῥαψάμενον [τῶν] ὁμοβοέων καὶ [τῶν] ἄλλων
 δεσμάτων ὀχετὸν μήκει ἐξικνεύμενον ἐς τὴν ἄνυδρον,
 ἀγαγεῖν διὰ δὴ τούτων τὸ ὕδωρ, ἐν δὲ τῇ ἀνύδρῳ
 μεγάλας δεξαμενὰς ὀρύξασθαι, ἵνα δεκόμεναι τὸ ὕδωρ
 σῶζωσι. ὁδὸς δ' ἐστὶ δυώδεκα ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ πο-

ταμοῦ ἐς ταύτην τὴν ἄνυδρον. ἄγειν δέ μιν δι' ὀχετῶν [τριῶν] ἐς τριζὰ χωρία.

Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ Νείλου 10 ἐστρατοπεδεύετο Ψαμμήνιτος ὁ Ἀμάσιος παῖς, ὑπομένων Καμβύσεα. Ἀμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζῶντα Καμβύσης ἐλάσας ἐπ' Αἴγυπτον, ἀλλὰ βασιλεύσας ὁ Ἀμασις τέσσερα καὶ τεσσεράκοντα ἔτεα ἀπέθανε, ἐν τοῖσι οὐδέν οἱ μέγα ἀνάρσιον πρῆγμα συνηνείχθη. ἀποθανὼν δὲ καὶ ταριχευθεὶς ἐτάφη ἐν τῇσι ταφῇσι τῇσι ἐν τῷ ἱρῷ, τὰς αὐτὸς οἰκοδομήσατο. ἐπὶ Ψαμμηνίτου δὲ τοῦ Ἀμάσιος βασιλεύοντος Αἰγύπτου φάσμα Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγένετο· ὕσθησαν γὰρ Θῆβαι αἱ Αἰγύπτιαι, οὔτε πρότερον οὐδὰμὰ ὕσθῃσαι οὔτε ὕστερον τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὡς λέγουσι αὐτοὶ Θηβαῖοι. οὐ γὰρ δὴ ὕεται τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου τὸ παράπαν· ἀλλὰ καὶ τότε ὕσθησαν αἱ Θῆβαι ψακάδι. οἱ δὲ Πέρσαι 11 ἐπεὶ διεξελάσαντες τὴν ἄνυδρον ἵζοντο πέλας τῶν Αἰγυπτίων ὡς συμβαλέοντες, ἐνθαῦτα οἱ ἐπίκουροι οἱ τοῦ Αἰγυπτίου, εἶοντες ἄνδρες Ἑλληνές τε καὶ Κᾶρες, μεμφόμενοι τῷ Φάνῃ ὅτι στρατὸν ἤγαγε ἐπ' Αἴγυπτον ἀλλόθροον, μηχανῶνται πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε· ἦσαν τῷ Φάνῃ παῖδες ἐν Αἰγύπτῳ καταλελειμμένοι, τοὺς ἀγαγόντες ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐς ὕψιν τοῦ πατρὸς κρητῆρα ἐν μέσῳ ἕστησαν ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων, μετὰ δὲ ἀγινέοντες κατὰ ἓνα ἕκαστον τῶν παίδων ἔσφαζον ἐς τὸν κρητῆρα. διὰ πάντων δὲ διεξελθόντες τῶν παίδων οἶνόν τε καὶ ὕδωρ ἐσεφόρεον ἐς αὐτόν, ἐμπιόντες δὲ τοῦ αἵματος πάντες οἱ ἐπίκουροι οὕτω δὴ συνέβαλον. μάχης δὲ γενομένης καρτερῆς καὶ πεσόντων [ἔξ] ἀμφοτέρων [τῶν στρατοπέδων] πλήθει πολλῶν

- 12 ἐτράποντο οἱ Αἰγύπτιοι. θῶμα δὲ μέγα εἶδον πυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων· τῶν γὰρ ὁστέων περικεχυμένων χωρὶς ἑκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων (χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἔκειτο τὰ ὁστέα, ὡς ἔχωρίσθη κατ' ἀρχάς, ἐτέρωθι δὲ τῶν Αἰγυπτίων) αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαὶ εἰσι ἄσθενέες οὕτω ὥστε, εἰ θέλεις ψήφῳ μούνη βαλεῖν, διατετρανέεις, αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δῆ τι ἰσχυραί, μόγις ἐν λίθῳ παίσας διαρρήξειας. αἴτιον δὲ τούτου τόδε ἔλεγον, καὶ ἐμέ γε εὐπετέως ἐπειθον, ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι ξυρῶνται τὰς κεφαλὰς καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὁστέον. τῷτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ μὴ φαλακροῦσθαι αἴτιόν ἐστι· Αἰγυπτίων γὰρ ἐν τις ἐλαχίστους ἰδοίτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων. τοῦτοις μὲν δὴ τοῦτ' ἐστὶ αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλὰς, τοῖσι δὲ Πέρσῃσι, ὅτι ἄσθενέας φορέουσι τὰς κεφαλὰς, αἴτιον τόδε· σκητροφέουσι ἐξ ἀρχῆς πῖλους τιάρας φορέοντες. ταῦτα μὲν νυν τοιαῦτα [έόντα εἶδον]. εἶδον δὲ καὶ ἄλλα ὅμοια τοῦτοις ἐν Παπρήμῃ τῶν ἄμα Ἀχαιμένει τῷ Δαρείου διαφθαρέντων ὑπὸ Ἰνάρῳ τοῦ
- 13 Λίβυος. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκ τῆς μάχης ὡς ἐτράποντο, ἔφευγον οὐδενὶ κόσμῳ. κατειληθέντων δὲ ἐς Μέμφιν ἔπεμπε ἀνὰ ποταμὸν Καμβύσης νέα Μυτιληναίων κήρυκα ἄγουσαν ἄνδρα Πέρσῃν, ἐς ὁμολογίην προκαλούμενος Αἰγυπτίους. οἱ δὲ ἐπεῖτε τὴν νέαν εἶδον ἐσελθοῦσαν ἐς τὴν Μέμφιν, ἐκχυθέντες ἄλλες ἐκ τοῦ τεύχεος τὴν τε νέαν διέφθειραν καὶ τοὺς ἄνδρας κρουρογῆδον διασπᾶσαντες ἐφόρεον ἐς τὸ τεῖχος. καὶ Αἰγύπτιοι μὲν μετὰ τοῦτο πολιορκεόμενοι χρόνῳ παρέστησαν, οἱ δὲ προσεχέες Λίβυες δεισάντες τὰ περὶ τὴν Αἴγυπτον

γεγονότα παρέδοσαν σφέας αὐτοὺς ἀμαχητὶ καὶ φόρον
 τε ἐτάξαντο καὶ δῶρα ἔπεμπον. ὥς δὲ Κυρηναῖοι καὶ
 Βαρχαῖοι, δείσαντες ὁμοίως καὶ οἱ Αἴβυες, ἕτερα τοι-
 αῦτα ἐποίησαν. Καμβύσης δὲ τὰ μὲν παρὰ Αἰβύων
 ἐλθόντα δῶρα φιλοφρόνως ἐδέξατο, τὰ δὲ παρὰ Κυρη-
 ναίων ἀπικόμενα μεμφθεῖς, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, ὅτι ἦν
 ὀλίγα (ἔπεμψαν γὰρ δὴ πεντακοσίας μνέας ἀργυρίου
 οἱ Κυρηναῖοι), ταύτας δρασσόμενος ἀτοχειρίῃ διέ-
 σπειρε τῇ στρατιῇ. ἡμέρῃ δὲ δεκάτῃ ἀπ' ἧς παρέλαβε τὸ 14
 τεῖχος τὸ ἐν Μέμφι Καμβύσης, κατίσας ἐς τὸ προά-
 στειον ἐπὶ λύμῃ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμή-
 νιτον, βασιλεύσαντα μῆνας ἕξ, τοῦτον κατίσας σὺν
 ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι διεπειρᾶτο αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ποιέων
 τοιάδε· στείλας αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐσθλῇ δουλητῇ
 ἐξέπεμπε ἐπ' ὕδωρ ἔχουσιν ὕδρῃον, συνέπεμπε δὲ καὶ
 ἄλλας παρθένους ἀπολέξας ἀνδρῶν τῶν πρώτων, ὁμοίως
 ἐσταλμένας τῇ τοῦ βασιλέως. ὥς δὲ βοῇ τε καὶ κλαυθμῷ
 παρήϊσαν αἱ παρθένοι παρὰ τοὺς πατέρας, οἱ μὲν ἄλλοι
 πάντες ἀνεβύων τε καὶ ἀντέκλαιον ὀρῶντες τὰ τέκνα
 κεκακωμένα, ὁ δὲ Ψαμμήνιτος προῖδὼν καὶ μαθὼν
 ἔκυψε ἐς τὴν γῆν. παρελθουσέων δὲ τῶν ὕδροφόρων,
 δευτέρᾳ οἱ τὸν παῖδα ἔπεμπε μετ' ἄλλων Αἰγυπτίων
 δισχιλίων τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχόντων, τοὺς τε αὐχένας
 κάλῳ δεδεμένους καὶ τὰ στόματα ἐρκεχαλινωμένους.
 ἤρουντο δὲ ποιὴν τίσοντες Μυτιληναίων τοῖσι ἐν Μέμφι
 ἀπολομένοισι σὺν τῇ νηί· ταῦτα γὰρ ἐδίκασαν οἱ βασι-
 λῆοι δικασταί, ὑπὲρ ἀνδρὸς ἐκάστου δέκα Αἰγυπτίων
 τῶν πρώτων ἀνταπόλλυσθαι. ὁ δὲ ἰδὼν παρεξιώντας
 καὶ μαθὼν τὸν παῖδα ἀγόμενον ἐπὶ θάνατον, τῶν ἄλλων
 Αἰγυπτίων τῶν περικατημένων αὐτὸν κλαίωντων καὶ

δεινὰ ποιεύντων, τώντῳ ἐποίησε τὸ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ.
 παρελθόντων δὲ καὶ τούτων συνήνευκε ὥστε τῶν συμ-
 ποτέων οἱ ἄνδρα ἀπηλικέστερον, ἐκπεπτωκότα ἐκ τῶν
 ἑόντων ἔχοντά τε οὐδὲν εἰ μὴ ὅσα πτωχὸς καὶ προσ-
 αιτέοντα τὴν στρατιήν, παριέναι Ψαμμήνιτόν τε τὸν
 Ἀμάσιος καὶ τοὺς ἐν τῷ προαστείῳ κατημένους τῶν
 Αἰγυπτίων. ὁ δὲ Ψαμμήνιτος ὥς εἶδε, ἀνακλαύσας
 μέγα καὶ καλέσας ὀνομαστὶ τὸν ἐταῖρον ἐπλήξατο τὴν
 κεφαλὴν. ἦσαν δ' ἄρα αὐτοῦ φύλακοι, οἱ τὸ ποιεύ-
 μενον πᾶν ἐξ ἐκείνου ἐπ' ἐκάστη ἐξόδῳ Καμβύσῃ ἐσή-
 μαινον. θωμάσας δὲ ὁ Καμβύσης τὰ ποιεύμενα πέμ-
 ψας ἄγγελον εἰρώτα αὐτὸν λέγων τάδε· Δεσπότης σε
 Καμβύσης, Ψαμμήνιτε, εἰρώτῃ διότι δὴ τὴν μὲν θυ-
 γατέρα ὀρέων κεκακωμένην καὶ τὸν παῖδα ἐπὶ θάνατον
 στείχοντα οὔτε ἀνέβωσας οὔτε ἀπέκλυσας, τὸν δὲ πτω-
 χὸν οὐδὲν σοι προσήκοντα, ὥς ἄλλων πυνθάνεται, ἐτί-
 μησας; ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρώτα, ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε·
 Ὡ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οἰκῆμα ἦν μέζω κακὰ ἢ ὥστε ἀνα-
 κλαίειν, τὸ δὲ τοῦ ἐταίρου πένθος ἄξιον ἦν δακρύων,
 ὅς ἐκ πολλῶν τε καὶ εὐδαιμόνων ἐκπεσὼν ἐς πτωχηίην
 ἀπίκται ἐπὶ γήραος οὐδῶ. καὶ ταῦτα ὥς ἀπενειχθέντα
 ὑπὸ τούτου εὖ δοκέειν σφὶ εἰρησθαι. ὥς δὲ λέγεται
 ὑπ' Αἰγυπτίων, δακρύειν μὲν Κροῖσον (ἐτετεύχεε γὰρ
 καὶ οὗτος ἐπισπόμενος Καμβύσῃ ἐπ' Αἴγυπτον), δα-
 κρύειν δὲ Περσέων τοὺς παρεόντας, αὐτῶ τε Καμβύσῃ
 ἐσελθεῖν οἰκτὸν τινα καὶ ἀντίκα κελεύειν τὸν τέ οἱ
 παῖδα ἐκ τῶν ἀπολλυμένων σώζειν καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ
 15 προαστείου ἀναστήσαντας ἄγειν παρ' ἐωυτόν. τὸν μὲν
 δὴ παῖδα εὖρον οἱ μετιόντες οὐκέτι περιέοντα ἀλλὰ
 πρῶτον κατακοπέντα, αὐτὸν δὲ Ψαμμήνιτον ἀναστή-

σαντες ἦγον παρὰ Καμβύσεα· ἐνθα τοῦ λοιποῦ διαι-
 τᾶτο ἔχων οὐδὲν βίαιον. εἰ δὲ καὶ ἠπιστήθη μὴ πολυ-
 προηγημένειν, ἀπέλαβε ἂν Αἴγυπτον ὥστε ἐπιτροπεύειν
 αὐτῆς, ἐπεὶ τιμᾶν ἐώθασι Πέρσαι τῶν βασιλέων τοὺς
 παῖδας· τῶν, εἰ καὶ σφραγίσαντες ἀποστέωσι, ὅμως τοῖσί γε
 παισὶ αὐτῶν ἀποδιδούσι τὴν ἀρχήν. πολλοῖσι μὲν νυν
 καὶ ἄλλοισι ἔστι σταθμώσασθαι ὅτι τοῦτο οὕτω νενο-
 μίκασι ποιεῖν, ἐν δὲ [δὴ] καὶ τῷδε, τῷ [Αἴβυος] Ἰνάρω
 παιδὶ Θαννύρα, ὃς ἀπέλαβε τὴν οἱ ὁ πατὴρ εἶχε ἀρχήν,
 καὶ τῷ Ἀμυρταίου Πανσίρι· καὶ γὰρ οὗτος ἀπέλαβε
 τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχήν· καίτοι Ἰνάρω γε καὶ Ἀμυρταίου
 οὐδαμοί κω Πέρσας κακὰ πλέω ἐργάσαντο. νῦν δὲ
 μηχανώμενος κακὰ ὁ Ψαμμήνιτος ἔλαβε τὸν μισθόν·
 ἀπιστὰς γὰρ Αἴγυπτίους ἦλω, ἐπεῖτε δὲ ἐπαίστος ἐγέ-
 νετο ὑπὸ Καμβύσεω, αἶμα ταύρου πίων ἀπέθανε παρα-
 χοῆμα. οὕτω δὴ οὗτος ἐτελεύτησε. Καμβύσης δὲ ἐκ 16
 Μέμφιος ἀπῆκετο εἰς Σάϊν πόλιν, βουλόμενος ποιῆσαι
 τὰ δὴ καὶ ἐποίησε. ἐπεῖτε γὰρ ἐσῆλθε εἰς τὰ τοῦ Ἀμά-
 σιος οἰκία, αὐτίκα ἐκέλευε ἐκ τῆς ταφῆς τὸν Ἀμάσιος
 νέκυν ἐκφέρειν ἔξω· ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπιτελέα ἐγένετο,
 μαστιγοῦν ἐκέλευε καὶ τὰς τρίχας ἀποτίλλειν καὶ κεν-
 τροῦν τε καὶ τᾶλλα πάντα λυμαίνεσθαι. ἐπεῖτε δὲ καὶ
 ταῦτα ἔκαμον ποιεῦντες (ὁ γὰρ δὴ νεκρὸς ἄτε τετα-
 ριευμένος ἀντιῆχέ τε καὶ οὐδὲν διεχέετο), ἐκέλευσέ μιν
 ὁ Καμβύσης κατακαῦσαι, ἐντελλόμενος οὐκ ὅσια. Πέρ-
 σαι γὰρ θεὸν νομίζουσι εἶναι τὸ πῦρ. τὸ ὦν κατα-
 καίειν τοὺς νεκροὺς οὐδαμῶς ἐν νόμῳ οὐδετέροισί ἐστι,
 Πέρσῃσι μὲν δι' ὃ περ εἴρηται, θεῷ οὐ δίκαιον εἶναι
 λέγοντες νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπου· Αἴγυπτίοισι δὲ νερό-
 μισται τὸ πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον, πάντα δὲ αὐτὸ

κατεσθίειν τὰ περ ἂν λάβῃ, πλησθὲν δὲ [αὐτὸ] τῆς βορῆς συναποθνήσκειν τῷ κατεσθιομένῳ. οὐκ ὦν θηροίοισι νόμος οὐδαμῶς σφί ἐστι τὸν νέκυν διδόναι· καὶ διὰ ταῦτα ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ εὐλέων καταβρωθῇ. οὕτω [δὴ] οὐδετέροισι νομιζόμενα ἐνέτέλλετο ποιεῖν ὁ Καμβύσης. ὥς μέντοι Αἰγύπτιοι λέγουσι, οὐκ Ἄμασις ἦν ὁ ταῦτα παθὼν, ἀλλὰ ἄλλος τῶν τις Αἰγυπτίων ἔχων τὴν αὐτὴν ἡλικίην Ἀμάσι, τῷ λυμαινόμενοι Πέρσαι ἐδόκεον Ἀμάσι λυμαίνεσθαι. λέγουσι γάρ ὥς πυθόμενος ἐκ μαντηίου ὁ Ἄμασις τὰ περὶ ἑωυτὸν ἀποθανόντα μέλλοι γίνεσθαι, οὕτω δὴ ἀκρόμενος τὰ ἐπιφερόμενα τὸν μὲν ἄνθρωπον τοῦτον τὸν μαστιγωθέντα ἀποθανόντα ἔθαψε ἐπὶ τῇσι θύρῃσι ἐντὸς τῆς ἑωυτοῦ θήκης, ἑωυτὸν δὲ ἐνετείλατο τῷ παιδί ἐν μυγῷ τῆς θήκης ὥς μάλιστα θεῖναι. αἱ μὲν νυν ἐκ τοῦ Ἀμάσιος ἐντολαὶ αὗται αἱ ἐς τὴν ταφήν τε καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔχουσαι οὗ μοι δοκέουσι ἀρχὴν γενέσθαι, ἄλλως δ' αὐτὰ Αἰγύπτιοι σεμνοῦν.

- 17 Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐβουλεύσατο τριφασίας στρατηίας, ἐπὶ τε Καρχηδονίους καὶ ἐπὶ Ἀμμωνίους καὶ ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας, οἰκημένους δὲ Λιβύης ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσῃ. βουλευομένῳ δέ οἱ ἔδοξε ἐπὶ μὲν Καρχηδονίους τὸν ναυτικὸν στρατὸν ἀποστέλλειν, ἐπὶ δὲ Ἀμμωνίους τοῦ πεζοῦ ἀποκρίναντα, ἐπὶ δὲ τοὺς Αἰθίοπας κατόπτας πρῶτον, ὁπομένους τε τὴν ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι λεγομένην εἶναι ἡλίου τράπεζαν εἰ ἔστι ἀληθέως, καὶ πρὸς ταύτη τὰ ἄλλα κατοπομένους, δῶρα δὲ τῷ λόγῳ φέροντας τῷ βασιλεῖ αὐ-
- 18 τῶν. ἥ δὲ τράπεζα τοῦ ἡλίου τοιγὰδε τις λέγεται εἶναι· λειμῶν ἐστι ἐν τῷ προαστείῳ ἐπίπλεος κρεῶν ἐφθῶν

πάντων τῶν τετραπόδων, ἐς τὸν τὰς μὲν νύκτας ἐπι-
 τηδεύοντας τιθέναι τὰ κρέα τοὺς ἐν τέλει ἑκάστους
 εὐνίας τῶν ἀστῶν, τὰς δὲ ἡμέρας δαίνυσθαι προσιόντα
 τὸν βουλόμενον· φάναι δὲ τοὺς ἐπιχωρίους ταῦτα τὴν
 γῆν αὐτὴν ἀναδιδόναι ἑκάστοτε. ἡ μὲν δὴ τράπεζα
 τοῦ ἡλίου καλεομένη λέγεται εἶναι τοιήδε. Καμβύση 19
 δὲ ὥς ἔδοξε πέμπειν τοὺς κατασκόπους, αὐτίκα μετε-
 πέμπετο ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος τῶν Ἰχθυοφάγων ἀν-
 δρῶν τοὺς ἐπισταμένους τὴν Αἰθιοπίδα γλῶσσαν. ἐν
 ᾧ δὲ τούτους μετήρισαν, ἐν τούτῳ ἐκέλευε ἐπὶ τὴν Καρ-
 χηδόνα πλέειν τὸν ναυτικὸν στρατὸν. Φοίνικες δὲ οὐκ
 ἔφασαν ποιῆσειν ταῦτα· ὀρκίοισί τε γὰρ μεγάλοισι ἐν-
 δεδέσθαι καὶ οὐκ ἂν ποιεῖν ὅσια ἐπὶ τοὺς παῖδας τοὺς
 ἐωυτῶν στρατεύόμενοι. Φοινίκων δὲ οὐ βουλομένων
 οἱ λοιποὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐγίνοντο. Καρχηδόνιοι μὲν
 νυν οὕτω δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων. Καμ-
 βύσης γὰρ βίην οὐκ ἐδικαίον προσφέρειν Φοίνιξι, ὅτι
 σφέας τε αὐτοὺς ἐδεδώκεσαν Πέρσῃσι καὶ πᾶς ἐκ Φοι-
 νίκων ἥρτητο ὁ ναυτικὸς στρατός. δόντες δὲ καὶ Κύ-
 πριοι σφέας αὐτοὺς Πέρσῃσι ἐστρατεύοντο ἐπ' Αἴγυπτον.
 ἐπεῖτε δὲ τῷ Καμβύσῃ ἐκ τῆς Ἐλεφαντίνης ἀπίκοντο 20
 οἱ Ἰχθυοφάγοι, ἐπεμπε αὐτοὺς ἐς τοὺς Αἰθίοπας ἐντει-
 λάμενός τε τὰ λέγειν χοῆν καὶ δῶρα φέροντας πορφύ-
 ρεόν τε εἶμα καὶ χρύσειον στρεπτὸν περιανχένιον καὶ
 ψέλια καὶ μύρου ἀλάβαστρον καὶ φοινικηίου οἴνου
 κάδον. οἱ δὲ Αἰθίοπες οὗτοι ἐς τοὺς ἀπέπεμπε ὁ Καμ-
 βύσης λέγονται εἶναι μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων
 πάντων. νόμοισι δὲ καὶ ἄλλοισι χρᾶσθαι αὐτοὺς φασὶ
 κεχωρισμένοισι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ δὴ καὶ κατὰ
 τὴν βασιληὴν τοιῷδε· τὸν ἂν τῶν ἀστῶν κρίνωσι

- μέγιστόν τε εἶναι καὶ κατὰ τὸ μέγαθος ἔχειν τὴν ἰσχύν,
 21 τοῦτον [ἄξιουσιν] βασιλεύειν. ἐς τούτους δὴ ὦν τοὺς
 ἄνδρας ὡς ἀπίκοντο οἱ Ἰχθυοφάγοι, διδόντες τὰ δῶρα
 τῷ βασιλεῖ αὐτῶν ἔλεγον τάδε· Βασιλεὺς ὁ Περσέων
 Καμβύσης, βουλόμενος φίλος καὶ ξεινός τοι γενέσθαι,
 ἡμέας τε ἀπέπεμψε ἐς λόγους τοι ἐλθεῖν κελεύων καὶ
 δῶρα ταῦτά τοι διδοῖ τοῖσι καὶ αὐτὸς μάλιστα ἥδεται
 χρεώμενος. ὁ δὲ Αἰθίοψ μαθὼν ὅτι κατόπται ἤκοιεν,
 λέγει πρὸς αὐτοὺς τοιάδε· Οὔτε ὁ Περσέων βασιλεὺς
 δῶρα ὑμέας ἔπεμψε φέροντας προτιμῶν πολλοῦ ἐμοὶ
 ξεινὸς γενέσθαι, οὔτε ὑμεῖς λέγετε ἀληθεία (ἤκετε γὰρ
 κατόπται τῆς ἐμῆς ἀρχῆς) οὔτε ἐκεῖνος ἀνὴρ ἐστὶ δίκαιος· εἰ γὰρ ἦν δίκαιος, οὔτ' ἂν ἐπεθύμησε χώρης
 ἄλλης ἢ τῆς ἑωυτοῦ, οὔτ' ἂν ἐς δονολοσύνην ἀνθρώ-
 πους ἦγε ὑπ' ὧν μηδὲν ἡδίκηται. νῦν δὲ αὐτῷ τόξον
 τόδε διδόντες τάδε ἔπεα λέγετε· βασιλεὺς ὁ Αἰθιοπῶν
 συμβουλευεῖ τῷ Περσέων βασιλεῖ, ἐπεὰν οὕτω εὐπετέως
 ἔλκωσι [τὰ] τόξα Πέρσαι ἐόντα μεγάθει τοσαῦτα, τότε
 ἐπ' Αἰθίοπας τοὺς μακροβίους πλήθει ὑπερβαλλόμενον
 στρατεύεσθαι· μέχρι δὲ τοῦτου θεοῖσι εἰδέναι χάριν,
 οἳ οὐκ ἐπὶ νόον τράπουσι Αἰθιοπῶν παισὶ γῆν ἄλλην
 22 προσκτᾶσθαι τῇ ἑωυτῶν. ταῦτα δὲ εἶπας καὶ ἀνελθὼν τὸ
 τόξον παρέδωκε τοῖσι ἤκουσι. λαβὼν δὲ τὸ εἶμα τὸ
 πορφύρεον εἰρώτα ὃ τι εἴη καὶ ὅπως πεποιημένον.
 εἰπόντων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὴν ἀληθείην περὶ τῆς
 πορφύρης καὶ τῆς βαφῆς, δολεροὺς μὲν τοὺς ἀνθρώ-
 πους ἔφη εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτῶν τὰ εἶματα. δεύτερα
 δὲ τὸν χρύσεον εἰρώτα στρεπτὸν τὸν περιανχένιον καὶ
 τὰ ψέλια. ἐξηγεομένων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὸν κό-
 σμον αὐτῶν γελάσας ὁ βασιλεὺς καὶ νομίσας εἶναι σφεα

πέδας εἶπε ὥς παρ' ἑωυτοῖσί εἰσι ῥωμαλεώτεραι τού-
των πέδαι. τρίτον δὲ εἰρώτα τὸ μύρον· εἰπόντων δὲ
τῆς ποιήσιος πέρι καὶ ἀλείψιος, τὸν αὐτὸν λόγον τὸν
καὶ περὶ τοῦ εἵματος εἶπε. ὥς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπί-
κετο καὶ ἐπύθετο αὐτοῦ τὴν ποιήσιν, ὑπερησθεῖς τῷ
πόματι ἐπείρετο ὅ τι τε σιτέται ὁ βασιλεὺς καὶ χρό-
νον ὁκόσον μακρότατον ἀνὴρ Πέρσης ζῶει. οἱ δὲ σιτέ-
εσθαι μὲν τὸν ἄρτον εἶπον, ἐξηγησάμενοι τῶν πυρῶν
τὴν φύσιν, ὀγδώκοντα δὲ ἔτεα ζόης πλήρωμα ἀνδρὶ
μακρότατον προκέεσθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Αἰθίοψ ἔφη
οὐδὲν θωμάζειν εἰ σιτεόμενοι κόπρον ἔτεα ὀλίγα ζώ-
ουσι· οὐδὲ γὰρ ἂν τοσαῦτα δύνασθαι ζῶειν σφέας, εἰ
μὴ τῷ πόματι ἀνέφερον, φράζων τοῖσι Ἰχθυοφάγοισι
τὸν οἶνον· τούτῳ γὰρ ἑωυτοὺς ὑπὸ Περσέων ἐσσοῦ-
σθαι. ἀντειρομένων δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰχθυοφάγων 23
τῆς ζόης καὶ διαίτης πέρι, ἔτεα μὲν ἐς εἰκοσὶ τε καὶ
ἐκατὸν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν ἀπικνεέσθαι, ὑπερβάλλειν
δὲ τινὰς καὶ ταῦτα, σίτησιν δὲ εἶναι κρέα ἐφθὰ καὶ
πόμα γάλα. θῶμα δὲ ποιευμένων τῶν κατασκόπων
περὶ τῶν ἐτέων ἐπὶ κρήνην σφι ἠγγήσασθαι, ἀπ' ἧς
λουόμενοι λιπαρώτεροι ἐγίνοντο, κατὰ περ εἰ ἐλαίου
εἶη· ὕξειν δὲ ἀπ' αὐτῆς ὥς εἰ ἴων. ἀσθενὲς δὲ τὸ
ὔδωρ τῆς κρήνης ταύτης οὕτω δὴ τι ἔλεγον εἶναι οὐ
κατάσκοποι ὥστε μηδὲν οἶόν τε εἶναι ἐπ' αὐτοῦ ἐπι-
πλέειν, μήτε ξύλον μήτε τῶν ὅσα ξύλου ἐστὶ ἐλαφρό-
τερα, ἀλλὰ πάντα σφέα χωρέειν ἐς βυσσόν. τὸ δὲ
ὔδωρ τοῦτο εἰ σφί ἐστι ἀληθέως οἶόν τι λέγεται, διὰ
τοῦτο ἂν εἶεν, τούτῳ τὰ πάντα χρεώμενοι, μακροῦβιοι.
ἀπὸ τῆς κρήνης δὲ ἀπαλλασσομένων ἀγαγεῖν σφέας ἐς
δεσμωντήριον ἀνδρῶν, ἐνθα τοὺς πάντας ἐν πέδησι

χροσέησι δεδέσθαι. ἔστι δὲ ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι
 πάντων ὁ χαλκὸς σπανιώτατον καὶ τιμιώτατον. θεησά-
 μενοι δὲ καὶ τὸ δεσμωτήριον ἐθεήσαντο καὶ τὴν τοῦ
 24 ἡλίου λεγομένην τράπεζαν. μετὰ δὲ ταύτην τελευταίως
 ἐθεήσαντο τὰς θήκας αὐτῶν, αἱ λέγονται σκευάζεσθαι
 ἐξ ὑέλου τρόπῳ τοιῷδε· ἐπεὶ τὸν νεκρὸν ἰσχνήνωσι,
 εἴτε δὴ κατὰ περ Αἰγύπτιοι εἴτε ἄλλως κως, γυψώσαν-
 τες ἅπαντα αὐτὸν γραφῇ κοσμεύουσι, ἑξομοιεύντες τὸ
 εἶδος ἐς τὸ δυνατόν, ἔπειτα δὲ οἱ περιστᾶσι στήλην ἐξ
 ὑέλου πεποιημένην κοίλην· ἥ δέ σφι πολλή καὶ εὐεργὸς
 ὁρύσσεται· ἐν μέσῃ δὲ τῇ στήλῃ ἐνέων διαφαίνεται ὁ
 νέκυς, οὔτε ὁδμήν οὐδεμίαν ἄχαριν παρεχόμενος οὔτε
 ἄλλο ἀεικὲς οὐδέν· καὶ ἔχει πάντα φανερά ὁμοίως αὐτῷ
 τῷ νέκῳ. ἐνιαυτὸν μὲν δὴ ἔχουσι τὴν στήλην ἐν τοῖσι
 οἰκίοις οἱ μάλιστα προσήκοντες πάντων τε ἀπαρχό-
 25 μενοι καὶ θυσίας οἱ προσάγοντες· μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκο-
 μίσαντες ἰστᾶσι περὶ τὴν πόλιν. θεησάμενοι δὲ τὰ
 πάντα οἱ κατὰσκοποι ἀπαλλάσσονται ὀπίσω. ἀπαργει-
 λάντων δὲ ταῦτα τούτων αὐτίκα ὁ Καμβύσης ὁργὴν
 ποιησάμενος ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας, οὔτε παρα-
 σκευὴν σίτου οὐδεμίαν παραγγείλας, οὔτε λόγον ἐώντῳ
 δοὺς ὅτι ἐς τὰ ἔσχατα γῆς ἐμελλε στρατεύεσθαι· οἷα
 δὲ ἐμμανὲς τε ἔων καὶ οὐ φρενήρης, ὥς ἤκουε τῶν
 Ἰχθυοφάγων, ἐστρατεύετο, Ἑλλήνων μὲν τοὺς παρε-
 όντας αὐτοῦ ταύτῃ τάξας ὑπομένειν, τὸν δὲ πεζὸν πάντα
 ἅμα ἀγόμενος. ἐπεῖτα δὲ στρατεύόμενος ἐγένετο ἐν
 Θήβῃσι, ἀπέκρινε τοῦ στρατοῦ ὥς πέντε μυριάδας, καὶ
 τούτοις μὲν ἐνετέλλετο Ἀμμωνίους ἐξανδραποδισαμέ-
 νους τὸ χρηστήριον τὸ τοῦ Διὸς ἐμπρῆσαι, αὐτὸς δὲ
 τὸν λοιπὸν ἄγων στρατὸν ἦε ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας. πρὶν

δὲ τῆς ὁδοῦ τὸ πέμπτον μέρος διεληλυθέναι τὴν στρα-
τιήν, αὐτίκα πάντα αὐτοὺς τὰ εἶχον σιτίων ἐχόμενα
ἐπελελοίπεε, μετὰ δὲ τὰ σιτία καὶ τὰ ὑποζύγια ἐπέλιπε
κατεσθιόμενα. εἰ μὲν νυν μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης
ἐγνωσιμάχεε καὶ ἀπῆγε ὀπίσω τὸν στρατόν, ἐπὶ τῇ ἀρ-
χῇθεν γενομένη ἀμαρτιάδι ἦν ἂν ἀνὴρ σοφός· νῦν δὲ
οὐδένα λόγον ποιούμενος ἦγε αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω. οἱ δὲ
στρατιῶται ἕως μὲν τι εἶχον ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν,
ποιηφάγοντες διέζωον, ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν ψάμμον ἀπί-
κοντο, δεινὸν ἔργον αὐτῶν τινες ἐργάσαντο· ἐκ δεκά-
δος γὰρ ἕνα σφέων αὐτῶν ἀποκληρώσαντες κατέφαγον.
πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης, δείσας τὴν ἀλληλο-
φαγίην, ἀπεῖς τὸν ἐπ' Αἰθίοπας στόλον ὀπίσω ἐπο-
ρεύετο καὶ ἀπικνέεται ἐς Θηβας πολλοὺς ἀπολέσας τοῦ
στρατοῦ. ἐκ Θηβέων δὲ καταβὰς ἐς Μέμφιν τοὺς Ἑλ-
ληνας ἀπῆκε ἀποπλέειν.

Ὁ μὲν ἐπ' Αἰθίοπας στόλος οὕτω ἔπραξε, οἱ δ' 26
αὐτῶν ἐπ' Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες στρατεύεσθαι, ἐπει-
τε ὁρμηθέντες ἐκ τῶν Θηβέων ἐπορεύοντο ἔχοντες ἀγα-
ροὺς, ἀπικόμενοι μὲν φανεροί εἰσι ἐς Ὅασιν πόλιν, τὴν
ἔχουσι μὲν Σάμιοι τῆς Αἰσχειωνίης φυλῆς λεγόμενοι
εἶναι, ἀπέχουσι δὲ ἑπτὰ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Θηβέων διὰ
ψάμμον, ὀνομάζεται δὲ ὁ χώρος οὗτος κατὰ Ἑλλήνων
γλῶσσαν Μακάρων νῆσος. ἐς μὲν δὴ τοῦτον τὸν χώρον
λέγεται ἀπικέσθαι τὸν στρατόν, τὸ ἐνθεῦτεν δέ, ὅτι μὴ
αὐτοὶ Ἀμμωνιοὶ καὶ οἱ τούτων ἀκούσαντες, ἄλλοι οὐ-
δένες οὐδὲν ἔχουσι εἰπεῖν περὶ αὐτῶν· οὔτε γὰρ ἐς τοὺς
Ἀμμωνίους ἀπίκοντο οὔτε ὀπίσω ἐνόστησαν. λέγεται
δὲ καὶ τάδε ὑπ' αὐτῶν Ἀμμωνίων· ἐπειδὴ ἐκ τῆς Ὁά-
σιος ταύτης ἰέναι διὰ τῆς ψάμμου ἐπὶ σφέας, γενέσθαι

τε αὐτοὺς μεταξύ κού μάλιστα αὐτῶν τε καὶ τῆς Ὀά-
 σιος, ἄριστον αἰρεομένοισι αὐτοῖσι ἐπιπνεῦσαι νότον
 μέγαν τε καὶ ἐξαίσιον, φορέοντα δὲ θῖνας τῆς ψάμμου
 καταχῶσαι σφεας, καὶ τρόπον τοιοῦτον ἀφανισθῆναι.
 Ἀμμόνιοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι περὶ τῆς στρα-
 27 τῆς ταύτης. ἀπιγμένου δὲ Καμβύσεω ἐς Μέμφιν ἐφάνη
 Αἰγυπτίοισι ὁ Ἄπις, τὸν Ἕλληνες Ἐπαφον καλέουσι·
 ἐπιφανέος δὲ τούτου γενομένου αὐτίκα οἱ Αἰγύπτιοι
 εἵματά τε ἐφόρεον τὰ κάλλιστα καὶ ἦσαν ἐν θαλήσι.
 ἰδὼν δὲ ταῦτα τοὺς Αἰγυπτίους ποιεῦντας ὁ Καμβύ-
 σης, πάγχυ σφέας καταδόξας ἐωντοῦ κακῶς προήξαντος
 χαρμόσυνα ταῦτα ποιέειν, ἐκάλεε τοὺς ἐπιτρόπους τῆς
 Μέμφιος· ἀπικομένων δὲ ἐς ὕψιν εἶρετο ὃ τι πρότερον
 μὲν ἐόντος αὐτοῦ ἐν Μέμφι ἐποίουν τοιοῦτο οὐδὲν Αἰ-
 γύπτιωι, τότε δὲ ἐπεὶ αὐτὸς παρείη τῆς στρατιῆς πληθὺς
 τι ἀποβαλὼν. οἱ δὲ ἔφραζον ὥς σφι θεὸς εἴη φανείς
 διὰ χρόνου πολλοῦ ἐωθίως ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὥς ἐπεὶ ἐν
 φανῇ, τότε πάντες οἱ Αἰγύπτιοι κεχαρηκότες ὀρτάζοιεν.
 ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης ἔφη ψεύδεσθαι σφεας καὶ
 28 ὥς ψευδομένους θανάτῳ ἐξημίον. ἀποκτείνας δὲ τού-
 τους δευτέρα τοὺς ἱρέας ἐκάλεε ἐς ὕψιν. λεγόντων δὲ
 κατὰ ταῦτα τῶν ἱρέων οὐ λήσειν ἔφη αὐτὸν εἰ θεὸς
 τις χειροῇτης ἀπιγμένος εἴη Αἰγυπτίοισι. τοσαῦτα δὲ
 εἶπας ἀπάγειν ἐκέλευε τὸν Ἄπιν τοὺς ἱρέας. οἱ μὲν
 δὴ μετήισαν ἄξοντες. ὁ δὲ Ἄπις οὗτος ὁ Ἐπαφος γί-
 νεται μύσχος ἐκ βοὸς ἣτις οὐκέτι οἷη τε γίνεται ἐς
 γαστέρα ἄλλον βάλλεσθαι γόνον. Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι
 σέλας ἐπὶ τὴν βοῦν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατίσχειν καὶ μιν
 ἐκ τούτου τίττειν τὸν Ἄπιν. ἔχει δὲ ὁ μύσχος οὗτος
 ὁ Ἄπις καλεόμενος σημήια τοιάδε, ἔων μέλας ἐπὶ μὲν

τῷ μετώπῳ λευκὸν τετράγωνον, ἐπὶ δὲ τοῦ νώτου αἰε-
τὸν εἰκασμένον, ἐν δὲ τῇ οὐρῇ τὰς τρίχας διπλᾶς, ὑπὸ
δὲ τῇ γλώσσει κύνθαρον. ὥς δὲ ἤγαγον τὸν Ἄπιν οἱ 29
ἱερεῖς, ὁ Καμβύσης, οἷα ἐὼν ὑπομαργότερος, σπασάμενος
τὸ ἐγχειρίδιον, θέλων τύψαι τὴν γαστέρα τοῦ Ἄπιος
παίει τὸν μηρόν· γελᾶσας δὲ εἶπε πρὸς τοὺς ἱερεῖς· Ὡ
κακαὶ κεφαλαί, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται, ἔναιμοί τε καὶ
σαρκώδεις καὶ ἐπαύοντες σιδηραῖον, ἄξιός μὲν Αἰγυ-
πτίων οὗτός γε ὁ θεός· ἀτὰρ τοι ὑμεῖς γε οὐ χαί-
ροντες γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε. ταῦτα εἶπας ἐντελέλατο
τοῖσι ταῦτα πρήσσουσι τοὺς μὲν ἱερεῖς ἀπομαστιγῶσαι,
Αἰγυπτίων δὲ τῶν ἄλλων τὸν ἄν λάβωσι ὀρτάζοντα
κτείνειν. (ἡ) ὀρτὴ μὲν δὴ διελέλυτο Αἰγυπτίοισι, οἱ
δὲ ἱερεῖς ἐδικαιεύντο, ὁ δὲ Ἄπις πεπληγμένος τὸν μη-
ρὸν ἔφθινε ἐν τῷ ἱερῷ κατακείμενος. καὶ τὸν μὲν
τελευτήσαντα ἐκ τοῦ τρώματος ἔθαψαν οἱ ἱερεῖς λάθρη
Καμβύσεω.

Καμβύσης δέ, ὥς λέγουσι Αἰγύπτιοι, αὐτίκα διὰ 30
τοῦτο τὸ ἀδίκημα ἐμάνη, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενὴρης.
καὶ πρῶτα μὲν [τῶν κακῶν] ἐξεργάσατο τὸν ἀδελφεὸν
Σμέρδιον ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς, τὸν ἀπέ-
πεμψε εἰς Πέρσας φθόνῳ ἕξ Αἰγύπτου, ὅτι τὸ τόξον
μοῦνος Περσέων ὅσον τε ἐπὶ δύο δακτύλους εἶρυνσε, τὸ
παρὰ τοῦ Αἰθίοπος ἡνεικαν οἱ Ἰχθυοφάγοι· τῶν δὲ
ἄλλων Περσέων οὐδεὶς οἶός τε ἐγένετο. ἀποικομένου
ὦν εἰς Πέρσας τοῦ Σμέρδιος εἶδε ὅψιν ὁ Καμβύσης ἐν
τῷ ὕπνῳ τοιγύδε· ἐδόκεε οἱ ἄγγελον ἐλθόντα ἐκ Περ-
σέων ἀγγέλλειν ὥς ἐν τῷ θρόνῳ τῷ βασιλικῷ ἱζόμενος
Σμέρδις τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ψάύσειε. πρὸς ὧν
ταῦτα δείσας περὶ ἑωυτοῦ μή μιν ἀποκτείνας ὁ ἀδελ-

φεὸς ἄρχῃ, πέμπει Πρηξάσπεα ἐς Πέρσας, ὃς ἦν οἱ
 ἀνὴρ Περσέων πιστότατος, ἀποκτενέοντά μιν. ὁ δὲ
 ἀναβὰς ἐς Σοῦσα ἀπέκτεινε Σμέρδιον, οἱ μὲν λέγουσι
 ἐπ' ἄγρην ἐξαγαγόντα, οἱ δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασ-
 31 σαν προαγαγόντα καταποντῶσαι. πρῶτον μὲν δὴ λέ-
 γουσι Καμβύσῃ τῶν κακῶν ἄρξαι τοῦτο, δεύτερα δὲ
 ἐξεργάσατο τὴν ἀδελφεὴν ἐπισπομένην οἱ ἐς Αἴγυπτον,
 τῇ καὶ συνοίκεε καὶ ἦν οἱ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεῇ.
 ἐγῆμε δὲ αὐτὴν ὧδε· οὐδαμῶς γὰρ ἐώθεσαν πρότερον
 τῇσι ἀδελφεῇσι συνοικεῖν Πέρσαι· ἡράσθη μίης τῶν
 ἀδελφεῶν Καμβύσης καὶ ἔπειτα βουλόμενος αὐτὴν γῆ-
 μαι, ὅτι οὐκ ἐωθότα ἐπενόεε ποιήσῃν, εἴρετο καλέσας
 τοὺς βασιλῆιους δικαστὰς εἰ τις ἔστι κελεύων νόμος
 τὸν βουλόμενον ἀδελφεῇ συνοικεῖν. οἱ δὲ βασιλῆιοι
 δικασταὶ κεκριμένοι ἄνδρες γίνονται Περσέων, ἐς ὃ
 ἀποθάνωσι ἢ σφί παρευρεθῇ τι ἄδικον, μέχρι τούτου·
 οὗτοι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι δίκας δικάζουσι καὶ ἐξηγῆται
 τῶν πατρίων θεσμῶν γίνονται, καὶ πάντα ἐς τούτους
 ἀνακέεται. εἰρομένου ὦν τοῦ Καμβύσεω ὑπεκρίνοντο
 αὐτῷ οὗτοι καὶ δίκαια καὶ ἀσφαλέα, φάμενοι νόμον
 οὐδένα ἐξευρίσκειν ὃς κελεύει ἀδελφεῇ συνοικεῖν ἀδελ-
 φεόν, ἄλλον μέντοι ἐξευρηκέναι νόμον, τῷ βασιλεύοντι
 Περσέων ἐξεῖναι ποιεῖν τὸ ἂν βούληται. οὕτω οὔτε
 τὸν νόμον ἔλυσαν δείσαντες Καμβύσεα, ἵνα τε μὴ
 αὐτοὶ ἀπόλωνται τὸν νόμον περιστέλλοντες, παρεξέυ-
 ρον ἄλλον νόμον σύμμαχον τῷ θέλοντι γαμέειν ἀδελ-
 φεάς. τότε μὲν δὴ ὁ Καμβύσης ἐγῆμε τὴν ἐρωμένην,
 μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον ἔσχε ἕλλην ἀδελφεήν·
 τούτων δῆτα τὴν νεωτέραν ἐπισπομένην οἱ ἐπ' Αἴγυ-
 32 πτον κτείνει. ἀμφὶ δὲ τῷ θανάτῳ αὐτῆς διζὸς ὥσπερ

περὶ Σμέρδιος λέγεται λόγος. Ἕλληνες μὲν λέγουσι
 Καμβύσεια συμβαλεῖν σκύμνον λέοντος σκύλακι κυνός,
 θεωρεῖν δὲ καὶ τὴν γυναῖκα ταύτην, νικωμένου δὲ
 τοῦ σκύλακος ἀδελφεὸν αὐτοῦ [ἄλλον σκύλακα] ἀπορ-
 ρήξαντα τὸν δεσμὸν παραγενέσθαι οἱ, δύο δὲ γενομέ-
 νους οὕτω δὴ τοὺς σκύλακας ἐπικρατῆσαι τοῦ σκύμνου.
 καὶ τὸν μὲν Καμβύσεια ἤδεσθαι θεώμενον, τὴν δὲ παρ-
 ημένην δακρύειν. Καμβύσεια δὲ μαθόντα τοῦτο ἐπει-
 ρέσθαι διότι δακρύει, τὴν δὲ εἰπεῖν ὡς ἰδοῦσα τὸν
 σκύλακα τῷ ἀδελφεῷ τιμωρήσαντα δακρύσεις, μνη-
 σθεῖσά τε Σμέρδιος καὶ μαθοῦσα ὡς ἐκείνῳ οὐκ εἴη ὁ
 τιμωρήσων. Ἕλληνες μὲν δὴ διὰ τοῦτο τὸ ἔπος φασὶ
 αὐτὴν ἀπολέσθαι ὑπὸ Καμβύσειᾳ, Αἰγύπτιοι δὲ ὡς
 τραπέξῃ παρακατημένων λαβοῦσαν θρίδακα τὴν γυναῖκα
 περιτίλαι καὶ ἐπανειρέσθαι τὸν ἄνδρα κότερον περιτε-
 τιλμένη ἢ θρίδαξ ἢ δασέα εἴη καλλίων, καὶ τὸν φάναι
 δασέαν, τὴν δὲ εἰπεῖν· Ταύτην μέντοι κοτὲ σὺ τὴν
 θρίδακα ἐμιμήσας, τὸν Κύρου οἶκον ἀποψιλώσας. τὸν
 δὲ θυμωθέντα ἐμπεδήσας αὐτῇ ἐχούσῃ ἐν γαστρὶ, καί
 μιν ἐκτρώσασαν ἀποθανεῖν. ταῦτα μὲν ἐς τοὺς οἰκή- 33
 λους ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη, εἴτε δὴ διὰ τὸν Ἄπιν εἴτε
 καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ ἔωθε ἀνθρώπους κακὰ καταλαμ-
 βάνειν· καὶ γάρ τινα ἐκ γενεῆς νοῦσον μεγάλην λέ-
 γεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἱρὴν ὀνομάζουσί τινες.
 οὗ νῦν τοι ἀεικὲς οὐδὲν ἦν τοῦ σώματος νοῦσον με-
 γάλην νοσέοντος μηδὲ τὰς φρένας ὑγιαίνειν. τάδε δ' 34
 ἐς τοὺς ἄλλους Πέρσας ἐξεμάνη· λέγεται γὰρ εἰπεῖν
 αὐτὸν πρὸς Προξάσπεα, τὸν ἐτίμα τε μάλιστα καὶ οἱ
 τὰς ἀγγελίας (ἐς)εφύρεε οὗτος, τούτου τε ὁ παῖς οἶνο-
 χόος ἦν τῷ Καμβύσῃ, τιμὴ δὲ καὶ αὕτη οὐ σμικρὴ,

εἰπεῖν δὲ λέγεται τάδε· Πηγήασπερ, κοῖόν μὲ τινα νομίζουσι Πέρσαι εἶναι ἄνδρα τίνας τε λόγους περὶ ἐμέο ποιεῦνται; τὸν δὲ εἰπεῖν· Ὡς δέσποτα, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μεγάλως ἐπαινέαι, τῇ δὲ φιλοινίῃ σέ φασι πλέονως προσκείσθαι. τὸν μὲν δὴ λέγειν ταῦτα περὶ Περσέων, τὸν δὲ θυμωθέντα τοισίδε ἀμείβεσθαι· Νῦν ἄρα μὲ φασι Πέρσαι οἴνω προσκείμενον παραφρονέειν καὶ οὐκ εἶναι νοήμονα. οὐδ' ἄρα σφέων οἱ πρότεροι λόγοι ἦσαν ἀληθέες. πρότερον γὰρ δὴ ἄρα Περσέων οἱ συνέδρων ἐόντων καὶ Κροίσου εἴρετο Καμβύσης κοῖός τις δοκέοι ἄνθρωπος εἶναι πρὸς τὸν πατέρα· οἱ δὲ ἀμείβοντο ὡς εἴη ἀμείνων τοῦ πατρός· τὰ τε γὰρ ἐκείνου πάντα ἔχειν αὐτὸν καὶ προσεκτῆσθαι Αἴγυπτόν τε καὶ τὴν θάλασσαν. Πέρσαι μὲν ταῦτα ἔλεγον, Κροῖσος δὲ παρεὼν τε καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος τῇ κρίσει εἶπε πρὸς τὸν Καμβύσεια τάδε· Ἐμοὶ μὲν νυν, ὦ παῖ Κύρου, οὐ δοκέεις ὅμοιος εἶναι τῷ πατρί· οὐ γὰρ κῶ τοι ἔστι υἱὸς οἶον σὲ ἐκείνος κατελίπετο. ἦσθη τε ταῦτα ἀκού-
 35 σας ὁ Καμβύσης καὶ ἐπαίνεε τὴν Κροίσου κρίσιν. τούτων δὴ ὦν ἐπιμνησθέντα ὁργῇ λέγειν πρὸς τὸν Πηγήάσπεα· Σὺ νυν μάθε εἰ λέγουσι Πέρσαι ἀληθέα εἶτε αὐτοὶ λέγοντες ταῦτα παραφρονέουσι· εἰ μὲν γὰρ τοῦ παιδὸς τοῦ σοῦ τοῦδε ἑστέωτος ἐν τοῖσι προθύροις βαλὼν τύχῳ μέσης τῆς καρδίας, Πέρσαι φανέονται λέγοντες οὐδέν· ἦν δὲ ἀμάρτω, φάναι Πέρσας τε λέγειν ἀληθέα καὶ ἐμὲ μὴ σωφρονέειν. ταῦτα δὲ εἰπόντα καὶ διατείναντα τὸ τόξον βαλεῖν τὸν παῖδα, πεσόντός δὲ τοῦ παιδὸς ἀνασχίζειν αὐτὸν κελεύειν καὶ σκέψασθαι τὸ βλήμα· ὡς δὲ ἐν τῇ καρδίῃ εὑρεθῆναι ἐνέοντα τὸν οἰστόν, εἰπεῖν πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς γελάσαντα

καὶ περιχαρέα γενόμενον· Πρηξάσπες, ὥς μὲν ἐγὼ τε οὐ μαίνομαι Πέρσαι τε παραφρονέουσι, δηλὰ τοι γέγονε· νῦν δέ μοι εἶπέ, τίνα εἶδες ἤδη πάντων ἀνθρώπων οὕτω ἐπίσκοπα τοξεύοντα; Πρηξάσπεια δὲ ὁρῶντα ἄνδρα οὐ φρενήρεα καὶ περὶ ἐωυτῷ δειμαίνοντα εἶπεῖν· Δέσποτα, οὐδ' ἂν αὐτὸν ἔγωγε δοκέω τὸν θεὸν οὕτω ἂν καλῶς βαλεῖν. τότε μὲν ταῦτα ἐξεργάσατο, ἑτέρωθι δὲ Περσέων ὁμοίους τοῖσι πρώτοισι δυνάδεα ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιοχρέω ἑλὼν ζῶντας ἐπὶ κεφαλὴν κατέρυξε. ταῦτα δέ μιν ποιέοντα ἐδικαίωσε Κροῖσος ὁ 36 Ἀνδρὸς νουθετῆσαι τοισίδε τοῖσι ἔπεισι· ὦ βασιλεῦ, μὴ πάντα ἡλικίῃ καὶ θυμῷ ἐπίτραπε, ἀλλ' ἴσχε καὶ καταλαμβάνε σεωυτόν· ἀγαθὸν τοι πρόνοον εἶναι, σοφὸν δὲ ἢ προμηθεῖν· σὺ δὲ κτείνεις μὲν ἄνδρας σεωυτοῦ πολιήτας ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιοχρέω ἑλὼν, κτείνεις δὲ παῖδας. ἦν δὲ πολλὰ τοιαῦτα ποιήης, ὅρα ὅπως μὴ σευ ἀποστήσονται Πέρσαι. ἐμοὶ δὲ πατήρ σός Κῦρος ἐνέτέλλετο πολλὰ κελεύων σε νουθετεῖν καὶ ὑποτίθεσθαι ὅ τι ἂν εὐρίσκω ἀγαθόν. ὁ μὲν δὴ εὐνοίην φαίνων συνεβούλευε οἱ ταῦτα, ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε· Σὺ καὶ ἐμοὶ τολμᾷς συμβουλευεῖν, ὅς χρηστῶς μὲν τὴν σεωυτοῦ πατρίδα ἐπετρόπευσας, εὖ δὲ τῷ πατρὶ τῷ ἐμῷ συνεβούλευσας, κελεύων αὐτὸν Ἀράξεα ποταμὸν διαβάντα ἰέναι ἐπὶ Μασσαγέτας βουλομένων ἐκείνων διαβαίνειν εἰς τὴν ἡμετέραν, καὶ ἀπὸ μὲν σεωυτὸν ὦλεσας τῆς σεωυτοῦ πατρίδος κακῶς προστάς, ἀπὸ δὲ [ὦλεσας] Κῦρον πειθόμενόν σοι· ἀλλ' οὔτι χαίρων, ἐπεὶ τοι καὶ πάλαι ἐς σὲ προφάσιός τευ ἐδεόμην ἐπιλαβέσθαι. ταῦτα δὲ εἰπας ἐλάμβανε τὸ τόξον ὥς κατατοξεύσων αὐτόν, Κροῖσος δὲ ἀναδραμὼν ἔθεε ἔξω· ὁ δὲ ἐπείτε τοξεύσαι

οὐκ εἶχε, ἐνετείλατο τοῖσι θεράπουσι λαβόντας μιν ἀποκτεῖναι. οἱ δὲ θεράποντες ἐπιστάμενοι τὸν τρόπον αὐτοῦ κατακρύπτουσι τὸν Κροῖσον ἐπὶ τῷδε τῷ λόγῳ ὥστε, εἰ μὲν μεταμελήσῃ τῷ Καμβύσῃ καὶ ἐπιξητέῃ τὸν Κροῖσον, οἱ δὲ ἐκφήναντες αὐτὸν δῶρα λάμπονται. ζωάργια Κροῖσου, ἣν δὲ μὴ μεταμέλῃται μηδὲ ποθέῃ μιν, τότε καταχρᾶσθαι. ἐπόθησέ τε δὴ ὁ Καμβύσης τὸν Κροῖσον οὐ πολλῷ μετέπειτα χρόνῳ ὕστερον, καὶ οἱ θεράποντες μαθόντες τοῦτο ἐπηγγέλλοντο αὐτῷ ὡς περιεῖν. Καμβύσης δὲ Κροῖσῳ μὲν συνήδεσθαι ἔφη περιεόντι, ἐκείνους μὲντοι τοὺς περιποιήσαντας οὐ κα-
 37 ταπροΐξεσθαι ἀλλ' ἀποκτενέειν· καὶ ἐποίησε ταῦτα. ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα πολλὰ ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς συμμάχους ἐξεμαίνετο, μένων ἐν Μέμφι καὶ θήκας τε παλαιὰς ἀνοίγων καὶ σκεπτόμενος τοὺς νεκρούς· ἐν δὲ δὴ καὶ ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱερόν ἦλθε καὶ πολλὰ τῷ ἀγάλματι κατεγέλασε· ἔστι γὰρ τοῦ Ἡφαίστου τῷγαλμα τοῖσι Φοινικίοισι Παταῖκοισι ἐμφερέστατον, τοὺς οἱ Φοίνικες ἐν τῇσι πρῶρῃσι τῶν τριηρέων περιάγουσι. ὅς δὲ τούτους μὴ ὕπαπε, ἐγὼ δὲ οἱ σημανέω· πυγμαίου ἀνδρὸς μίμησίς ἐστι. ἐσῆλθε δὲ καὶ ἐς τῶν Καβείρων τὸ ἱερόν, ἐς τὸ οὐ θεμιτόν ἐστι ἐσιέναι ἄλλον γε ἢ τὸν ἱερέα· ταῦτα δὲ τὰ ἀγάλματα καὶ ἐνέπρησε πολλὰ κατασκόψας. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα ὅμοια τοῦ Ἡφαίστου· τού-
 38 του δὲ σφεας παῖδας λέγουσι εἶναι. πανταχῇ ὧν μοι δηλὰ ἐστι ὅτι ἐμάκη μεγάλως ὁ Καμβύσης· οὐ γὰρ ἂν ἱροῖσιν τε καὶ νομαίοισι ἐπεχείρησε καταγελαῖν. εἰ γὰρ τις προθείη πᾶσι ἀνθρώποισι ἐκλέξασθαι κελεύων νόμους τοὺς καλλίστους ἐκ τῶν πάντων νόμων, διασκεψάμενοι ἂν ἐλοίατο ἕκαστοι τοὺς ἑαυτῶν· οὕτω νομί-

ζουσι πολλόν τι καλλίστους τοὺς ἑαυτῶν νόμους ἕκαστοι εἶναι. οὐκ ὦν οἰκός ἐστι ἄλλον γε ἢ μαινόμενον ἄνδρα γέλωτα τὰ τοιαῦτα τίθεσθαι. ὥς δὲ οὕτω νενομίσκασι τὰ περὶ τοὺς νόμους πάντες ἄνθρωποι, πολλοῖσί τε καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι πάρεστι σταθμώσασθαι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε· Δαρεῖος ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρεόντας εἶρετο ἐπὶ κόσῳ ἂν χρήματι βουλοίατο τοὺς πατέρας ἀποθνήσκοντας κατασιτέεσθαι· οἱ δὲ ἐπ' οὐδενὶ ἔφασαν ἔρδειν ἂν τοῦτο. Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα καλέσας Ἰνδῶν τοὺς καλεομένους Καλλατίας, οὗ τοὺς γονέας κατεσθίουσι, εἶρετο, παρεόντων τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' ἐρμηνέος μανθανόντων τὰ λεγόμενα, ἐπὶ τίνι χρήματι δεξαίαιτ' ἂν τελευτῶντας τοὺς πατέρας κατακαίειν πυρί· οἱ δὲ ἀμβώσαντες μέγα εὐφημέειν μιν ἐκέλευον. οὕτω μὲν νυν ταῦτα νενόμισται, καὶ ὁρθῶς μοι δοκεῖ Πίνδαρος ποιῆσαι νόμον πάντων βασιλέα φήσας εἶναι.

ΚΑΜΒΥΣΕΩ δὲ ἐπ' Αἴγυπτον στρατευομένου ἐποιή- 39
σαντο καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατηγὴν ἐπὶ Σάμον τε καὶ Πολυκράτεα τὸν Αἰάκειος, ὃς ἔσχε Σάμον ἐπαναστάς, καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῇ δασάμενος τὴν πόλιν τοῖσι ἀδελφεοῖσι Πανταγνώτῳ καὶ Συλοσῶντι ἔνειμε, μετὰ δὲ τὸν μὲν αὐτῶν ἀποστρίψας, τὸν δὲ νεώτερον Συλοσῶντα ἐξελάσας ἔσχε πᾶσαν Σάμον, ἰσχωρὶ δὲ ξεινίην Ἀμάσι τῷ Αἰγύπτου βασιλεῖ συνεθήκατο, πέμπων τε δῶρα καὶ δεκόμενος ἄλλα παρ' ἐκείνου. ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ ἀντίκα τοῦ Πολυκράτεος τὰ πρήγματα ἠϋξετο καὶ ἦν βεβωμένα ἀνά τε τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα· ὅκου γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι, πάντα οἱ ἐχώρεε εὐτυχέως. ἔκρητο δὲ πεντηκοντέρους τε ἑκατὸν

καὶ χιλίους τοξότας. ἔφερε δὲ καὶ ἦγε πάντας διακρί-
νων οὐδένα· τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον
ἀποδιδούς τὰ ἔλαβε ἢ ἀρχὴν μηδὲ λαβών. συχνὰς μὲν
δὴ τῶν νήσων ἀραιρῆκες, πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἡπείρου
ἔσται. ἐν δὲ δὴ καὶ Λεσβίους πανστρατιῇ βοηθέοντας
Μιλησίοισι ναυμαχίῃ κρατήσας εἶλε, οὐ τὴν τάφρον
περὶ τὸ τεῖχος τὸ ἐν Σάμῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὥρουξαν.
40 καὶ κως τὸν Ἀμασιν εὐτυχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης
οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλὰ οἱ τοῦτ' ἦν ἐπιμελές. πολλῷ δὲ
ἔτι πλεονός οἱ εὐτυχίης γινομένης γράψας ἐς βιβλίον
τάδε ἐπέστειλε ἐς Σάμον· Ἀμασις Πολυκράτει ὧδε λέγει.
ἡδὺ μὲν πυνθάνεσθαι ἄνδρα φίλου καὶ ξεῖνον εὖ πρήσ-
σουτα, ἐμοὶ δὲ αἱ σαὶ μεγάλαι εὐτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι,
τὸ θεῖον ἐπισταμένῳ ὥς ἔστι φθονερόν. καὶ κως βού-
λομαι καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἄν κήδωμαι τὸ μὲν τι εὐτυ-
χέειν τῶν πρηγμάτων, τὸ δὲ προσπταλεῖν, καὶ οὕτω
διαφέρειν τὸν αἰῶνα ἐναλλάξ πρήσσων ἢ εὐτυχέειν τὰ
πάντα. οὐδένα γὰρ κω λόγῳ οἶδα ἀκούσας ὅστις ἐς
τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πρόρριζος, εὐτυχέων τὰ
πάντα. σὺ [ᾧ] νῦν ἐμοὶ πειθόμενος ποιήσον πρὸς τὰς
εὐτυχίας τοιαύτας· φροντίσας τὸ ἂν εὖρης ἐόν τοι πλεί-
στου ἄξιον καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν ψυχὴν
ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω ὅπως μηκέτι ἦξει ἐς
ἀνθρώπους. ἦν τε μὴ ἐναλλάξ ἦδη τῶπὸ τούτου αἱ
εὐτυχίαι τοι τῆσι πάθῃσι προσπίπτωσι, τρόπῳ τῷ ἔξ
41 ἐμεῦ ὑποκειμένῳ ἀκέο. ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ Πολυ-
κράτης καὶ νόσφ λαβὼν ὥς οἱ εὖ ὑπετίθετο Ἀμασις,
ἐδίξητο ἐπ' ᾧ ἂν μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσηθείῃ ἀπολο-
μένῳ τῶν κειμηλίων, διζήμενος δ' εὗρισκε τόδε· ἦν οἱ
σφοηγὶς τὴν ἐφόρεε χρουσόδετος, σμαράγδου μὲν λίθου

εἰούσα, ἔργου δὲ ἦν Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος Σαμίου.
 ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκεε ἀποβαλεῖν, ἐποίησε τοιάδε·
 πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν ἐσέβη ἐς αὐτήν, μετὰ
 δὲ ἀναγαγεῖν ἐκέλευε ἐς τὸ πέλαγος· ὥς δὲ ἀπὸ τῆς
 νήσου ἐκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρηγίδα πάν-
 των ὁρώντων τῶν συμπλόων ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος.
 τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεε, ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰ οἰκία
 συμφορῇ ἐχρᾶτο. πέμπτη δὲ ἡ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπὸ τοῦ-⁴²
 των τὰδε οἱ συνήνευκε γενέσθαι· ἀνὴρ ἄλιεὺς λαβὼν
 ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλὸν ἠξίου μιν Πολυκράτει δῶρον
 δοθῆναι· φέρων δὴ ἐπὶ τὰς θύρας Πολυκράτει ἔφη,
 ἐθέλεις ἐλθεῖν ἐς ὕψιν, χωρήσαντος δέ οἱ τοῦτου ἔλεγε
 διδούς τὸν ἰχθύν· Ὁ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἔλων οὐκ
 ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορήν, καί περ γε ἔων ἀποχειρο-
 βίτος, ἀλλὰ μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ τῆς σῆς
 ἀρχῆς· σοὶ δὴ μιν φέρων δίδωμι. ὁ δὲ ἡσθεὶς τοῖσι
 ἔπεσι ἀμείβεται τοισίδε· Κάρις τε εὖ ἐποίησας καὶ
 χάρις διπλήν τῶν τε λόγων καὶ τοῦ δώρου· καὶ σε ἐπὶ
 δεῖπνον καλέομεν. ὁ μὲν δὴ ἄλιεὺς μέγα ποιεύμενος
 ταῦτα ἦε ἐς τὰ οἰκία, τὸν δὲ ἰχθύν τάμνοντες οἱ θε-
 ράποντες εὐρίσκουσι ἐν τῇ νηδίᾳ αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν
 Πολυκράτεος σφρηγίδα. ὥς δὲ εἰδόν τε καὶ ἔλαβον
 τάχιστα, ἔφερον κεχαρηκότες παρὰ τὸν Πολυκράτα,
 διδόντες δέ οἱ τὴν σφρηγίδα ἔλεγον ὅτερ τρόπῳ εὐ-
 ρέθη. τὸν δὲ ὥς ἐσῆλθε θεῖον εἶναι τὸ πρῆγμα, γρά-
 φει ἐς βιβλίον πάντα τὰ ποιήσαντά μιν οἷα καταλελά-
 βηκε, γράψας δὲ ἐς Αἴγυπτον ἐπέδθηκε. ἐπιλεξάμενος⁴³
 δὲ ὁ Ἀμασις τὸ βιβλίον τὸ παρὰ τοῦ Πολυκράτεος
 ἦκον, ἔμαθε ὅτι ἐκκομίσαι τε ἀδύνατον εἶναι ἀνθρώπῳ
 ἀνθρώπον ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι πρῆγματος καὶ

ὅτι οὐκ εὖ τελευτήσῃν μέλλοι Πολυκράτης εὐτυχέων
 τὰ πάντα, ὃς καὶ τὰ ἀποβάλλει εὐρίσκει. πέμψας δέ
 οἱ κήρυκα ἐς Σάμον διαλύεσθαι ἔφη τὴν ξεινίην. τοῦδε
 δὲ εἵνεκεν ταῦτα ἐποίησε, ἵνα μὴ συντυχίης δεινῆς τε
 καὶ μεγάλης Πολυκράτεα καταλαβούσης αὐτὸς ἀλγήσειε
 44 τὴν ψυχὴν ὥς περὶ ξείνου ἀνδρός. ἐπὶ τοῦτον δὴ ὦν
 τὸν Πολυκράτεα εὐτυχεύοντα τὰ πάντα ἐστρατεύοντο
 Λακεδαιμόνιοι ἐπικαλεσαμένων τῶν μετὰ ταῦτα Κυθω-
 νίην τὴν ἐν Κρήτῃ κτισάντων Σαμίων. πέμψας δὲ
 κήρυκα λάθρῃ Σαμίων Πολυκράτης παρὰ Καμβύσεια
 τὸν Κύρου συλλέγοντα στρατὸν ἐπ' Αἴγυπτον, ἐδείχθη
 ὅπως ἂν καὶ παρ' ἐωυτὸν πέμψας ἐς Σάμον δέοιτο
 στρατοῦ. Καμβύσης δὲ ἀκούσας τούτων προθύμως
 ἔπεμπε ἐς Σάμον δεησόμενος Πολυκράτεος στρατὸν
 ναυτικὸν ἅμα πέμψαι ἐωυτῷ ἐπ' Αἴγυπτον. ὁ δὲ ἐπι-
 λέξας τῶν ἀστῶν τοὺς ὑπώπτευσε μάλιστα ἐς ἐπανά-
 στασιν ἀπέπεμπε τεσσαεράκοντα τριήρεσι, ἐντειλάμενος
 45 Καμβύσῃ ὀπίσω τούτους μὴ ἀποπέμπειν. οἱ μὲν δὴ
 λέγουσι τοὺς ἀποπεμφθέντας Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεος
 οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ἐπεῖτε ἐγένοντο ἐν
 Καρπάθῳ πλείοντες, δοῦναι σφίσι λόγον, καὶ σφι ἄδειν
 τὸ προσωτέρω μηκέτι πλέειν· οἱ δὲ λέγουσι ἀπικομέ-
 νους τε ἐς Αἴγυπτον καὶ φυλασσομένους ἐνθεῦτεν αὐ-
 τοὺς ἀποδρῆναι. καταπλέονσι δὲ ἐς τὴν Σάμον Πολυ-
 κράτης νηυσὶ ἀντιάσας ἐς μάχην κατέστη· νικήσαντες
 δὲ οἱ κατιόντες ἀπέβησαν ἐς τὴν νῆσον, πεζομαχήσαντες
 δὲ ἐν αὐτῇ ἐσώσθησαν καὶ οὕτω δὴ ἐπλεον ἐς Λακε-
 δαίμονα. εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσι τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου νικῆσαι
 Πολυκράτεα, λέγοντες ἐμοὶ δοκέειν οὐκ ὀρθῶς. οὐδὲν
 γὰρ ἔδει σφέας Λακεδαιμονίους ἐπικαλέεσθαι, εἰ περ

αὐτοὶ ἦσαν ἱκανοὶ Πολυκράτεα παραστήσασθαι. πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲ λόγος αἰρέει, τῷ ἐπικουροῖ τε μισθωτοῖ καὶ τοξόται οἰκήσιοι ἦσαν πλήθει πολλοί, τοῦτον ὑπὸ τῶν κατιόντων Σαμίων ἐόντων ὀλίγων ἐσσωθῆναι· τῶν δ' ὑπ' ἐαυτῷ ἐόντων πολιητέων τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὁ Πολυκράτης ἐς τοὺς νεωσοίκους συνειλήσας εἶχε ἐτοίμους, ἣν ἄρα προδιδώσι οὗτοι πρὸς τοὺς κατιόντας, ὑποπρῆσαι αὐτοῖσι νεωσοίκοις. ἐπεῖτε δὲ οἱ 46 ἐξελασθέντες Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτους ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην, καταστάντες ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγον πολλὰ οἷα κάρτα δεόμενοι. οἱ δὲ σφι τῇ πρώτῃ καταστάσει ὑπεκρίναντο τὰ μὲν πρῶτα λεχθέντα ἐπιλεληθέναι, τὰ δὲ ὕστερα οὐ συνιέναι. μετὰ δὲ ταῦτα δευτέρα καταστάντες ἄλλο μὲν εἶπον οὐδέν, θύλακον δὲ φέροντες ἔφασαν τὸν θύλακον ἀλφίτων δέεσθαι. οἱ δὲ σφι ὑπεκρίναντο τῷ θυλάκῳ περιεργάσθαι· βοηθεῖν δ' ὧν ἔδοξε αὐτοῖσι. καὶ ἔπειτα παρασκευασάμενοι 47 ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ Σάμον, ὥς μὲν Σάμιοι λέγουσι, εὐεργεσίας ἐκτίνοντες, ὅτι σφι πρότεροι αὐτοὶ νηυσὶ ἐβοήθησαν ἐπὶ Μεσσηνίους, ὥς δὲ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, οὐκ οὕτω τιμωρῆσαι δεομένοις Σαμίοις ἐστρατεύοντο ὥς τίσασθαι βουλόμενοι τοῦ κρητῆρος τῆς ἀρπαγῆς, τὸν ἥγον Κροίσῳ, καὶ τοῦ θώρηκος, τὸν αὐτοῖσι Ἀμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς ἔπεμψε δῶρον. καὶ γὰρ θώρηκα ἐλήσαντο τῷ προτέρῳ ἔτει ἢ τὸν κρητῆρα οἱ Σάμιοι, ἐόντα μὲν λίνεον καὶ ζῶων ἐνυφασμένων συχνῶν, κεκοσμημένον δὲ χρυσῷ καὶ εἰρίοις ἀπὸ ξύλου· τῶν δὲ εἵνεκα θαυμάσαι ἄξιον, ἀρπεδόνῃ ἐκάστη τοῦ θώρηκος ποιεῖ· εὐῶσα γὰρ λεπτὴ ἔχει ἀρπεδόνας ἐν ἐωντῇ τριηκοσίας καὶ ἐξήκοντα, πάσας

φανερὰς. τοιοῦτος ἕτερός ἐστι καὶ τὸν ἐν Αἰνῳ ἀνέ-
 48 θηκε τῇ Ἀθηναίῃ Ἀμασις. συνεπελάβοντο δὲ τοῦ
 στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ὥστε γενέσθαι καὶ Κο-
 ρίνθιοι προθύμως· ὕβρισμα γὰρ καὶ ἐς τούτους εἶχε
 ἐκ τῶν Σαμίων γενόμενον τρίτῃ γενεῇ πρότερον τοῦ
 στρατεύματος τούτου, [κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ
 κρητῆρος τῇ ἀρπαγῇ γεγονός]. Κερκυραίων γὰρ παῖ-
 δας τριηκοσίους ἀνδρῶν τῶν πρώτων Περίανδρος ὁ
 Κυψέλου ἐς Σάρδεις ἀπέπεμψε παρὰ Ἀλυάττεα ἐπ' ἐκ-
 τομῇ· προσσχόντων δὲ ἐς τὴν Σάμον τῶν ἀγόντων
 τοὺς παῖδας Κορινθίων, πνθόμενοι οἱ Σάμιοι τὸν
 λόγον, ἐπ' οἷσι ἀγοίατο ἐς Σάρδεις, πρῶτα μὲν τοὺς
 παῖδας ἐδίδαξαν ἱσοῦ ἄψασθαι Ἀρτέμιδος, μετὰ δὲ οὐ
 περιορῶντες ἀπέλκειν τοὺς ἱκέτας ἐκ τοῦ ἱσοῦ, σιτίων
 δὲ τοὺς παῖδας ἐργόντων τῶν Κορινθίων, ἐποίησαντο οἱ
 Σάμιοι ὕρτην, τῇ καὶ νῦν ἐτι χρέωνται κατὰ ταῦτά·
 νυκτὸς γὰρ ἐπιγενομένης, ὅσον χρόνον ἱκέτευον οἱ
 παῖδες, ἴστασαν χοροὺς παρθένων τε καὶ ἡιδέων,
 ἰστάντες δὲ τοὺς χοροὺς τρωκτὰ σῆσάμου τε καὶ μέ-
 λιτος ἐποίησαντο νόμον φέρεσθαι, ἵνα ἀρπάζοντες οἱ
 τῶν Κερκυραίων παῖδες ἔχοιεν τροφήν. ἐς τοῦτο δὲ
 τόδε ἐγίνετο, ἐς ὃ οἱ Κορίνθιοι τῶν παίδων οἱ φύ-
 λακοὶ οἶχοντο ἀπολιπόντες· τοὺς δὲ παῖδας ἀπήγαγον
 49 ἐς Κέρκυραν οἱ Σάμιοι. εἰ μὲν νῦν Περίανδρου τε-
 λευτήσαντος τοῖσι Κορινθίοισι φίλα ἦν πρὸς τοὺς
 Κερκυραίους, οἱ δὲ οὐκ ἂν συνελάβοντο τοῦ στρατεύ-
 ματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ταύτης εἵνεκεν τῆς αἰτίας. νῦν
 δὲ αἰεὶ ἐπεῖτε ἔκτισαν τὴν νῆσον, εἰσὶ ἀλλήλοισι διά-
 φοροι ἐόντες ἑωυτοῖσι. τούτων ὧν εἵνεκεν ἀπεμνησι-
 κάκεον τοῖσι Σαμίοισι οἱ Κορίνθιοι. ἀπέπεμπε δὲ ἐς

Σάρδεις ἐπ' ἐκτομῇ Περίανδρος τῶν πρώτων Κερκυραίων ἐπιλέξας τοὺς παῖδας τιμωρεύμενος· πρότεροι γὰρ οἱ Κερκυραῖοι ἤρξαν ἐς αὐτὸν πρῆγμα ἀτάσθαλον ποιήσαντες. ἐπεῖτε γὰρ τὴν ἑαυτοῦ γυναιῖκα Μέλισσαν 50 Περίανδρος ἀπέκτεινε, συμφορὴν τοιήνδε οἱ ἄλλην συνέβη πρὸς τῇ γεγονυίᾳ γενέσθαι· ἥσάν οἱ ἐκ Μελίσσης δύο παῖδες, ἡλικίην ὃ μὲν ἑπτακαίδεκα, ὃ δὲ ὀκτωκαίδεκα ἔτεα γεγονώς. τοὺτους ὁ μητροπάτωρ Προκλῆς, ἔων Ἐπιδάυρου τύραννος, μεταπεμφάμενος παρ' ἑαυτὸν ἐφιλοφρονέτο, ὥς οἶκός ἦν θυγατρὸς ἑόντας τῆς ἑαυτοῦ παῖδας. ἐπεῖτε δὲ σφεας ἀπεπέμπετο, εἶπε προπέμπων αὐτούς· Ἄρα ἴστε, ὦ παῖδες, ὅς ὑμῶν τὴν μητέρα ἀπέκτεινε; τοῦτο τὸ ἔπος ὃ μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποίησατο· ὃ δὲ νεώτερος, τῷ οὖνομα ἦν Λυκόφρων, ἤλγησε ἀκούσας οὕτω ὥστε ἀπικόμενος ἐς τὴν Κόρινθον ἄτε φρονέα τῆς μητρὸς τὸν πατέρα οὔτε προσεῖπε, διαλεγόμενῳ τε οὐ τι προσδιελέγετο ἱστορέοντί τε λόγον οὐδένα ἐδίδου. τέλος δέ μιν περιθύμως ἔχων ὁ Περίανδρος ἐξελαύνει ἐκ τῶν οἰκίων. ἐξελάσας δὲ τοῦτον ἱστόρει τὸν πρεσβύ- 51 τερον τά σφι ὁ μητροπάτωρ διελέχθη. ὃ δὲ οἱ ἀπηγέετο ὥς σφεας φιλοφρόνως ἐδέξατο, ἐκείνον δὲ τοῦ ἔπος τό σφι ὁ Προκλῆς ἀποστέλλων εἶπε, ἄτε οὐ νόῳ λαβὼν, οὐκ ἐμέμνητο. Περίανδρος δὲ οὐδεμίαν μηχανὴν ἔφη εἶναι μὴ οὐ σφι ἐκείνον ὑποδέσθαι τι, ἐλπίζεε τε ἱστορέων. ὃ δὲ ἀναμνησθεὶς εἶπε καὶ τοῦτο. Περίανδρος δὲ νόῳ λαβὼν [καὶ τοῦτο] καὶ μαλακὸν ἐνδιδόναι βουλόμενος οὐδέν, τῇ ὃ ἐξελασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ παῖς δίαιταν ἐποιέετο, ἐς τοὺτους πέμπων ἄγγελον ἀπηγόρευε μὴ μιν δέκεσθαι οἰκίοισι. ὃ δὲ ὄκως ἀπε-

λαυνόμενος ἔλθοι ἐς ἄλλην οἰκίην, ἀπηλάνυετ' ἂν καὶ
 ἀπὸ ταύτης, ἀπειλούντός τε τοῦ Περιάνδρου τοῖσι δε-
 ξαμένοισι καὶ ἐξέργειν κελεύοντας. ἀπελαυνόμενος δ'
 ἂν ἦε ἐπ' ἑτέραν τῶν ἐταίρων· οἱ δὲ ἄτε Περιάνδρου
 52 ἔοντα παῖδα, καίπερ δειμαίνοντες, ὁμως ἐδέκοντο. τέ-
 λος δὲ ὁ Περιάνδρος κήρυγμα ἐποίησατο, ὃς ἂν ἡ οἰ-
 κίοισι ὑποδέξηται μιν ἢ προσδιαλεχθῇ, ἱρὴν ζημίην
 τοῦτον τῷ Ἀπόλλωνι ὀφείλειν, ὅσῃν δὴ εἶπας. πρὸς
 ὧν δὴ τοῦτο τὸ κήρυγμα οὔτε τίς οἱ διαλέγεσθαι οὔτε
 οἰκίοισι δέκεσθαι ἤθελε· πρὸς δὲ οὐδὲ αὐτὸς ἐκεῖνος
 ἐδικαίου πειρᾶσθαι ἀπειρημένου, ἀλλὰ διακαρτερέων ἐν
 τῇσι στοιῇσι ἐκαλινδέετο. τετάρτη δὲ ἡμέρῃ ἰδὼν μιν
 ὁ Περιάνδρος ἀλουσίῃσι τε καὶ ἀσιτίῃσι συμπεπτωκότα
 οἴκτειρε· ὑπεῖς δὲ τῆς ὀργῆς ἦε ἄσσον καὶ ἔλεγε· Ὡ
 παῦ, κότερα τούτων αἰρετώτερά ἐστι, ταῦτα τὰ νῦν
 ἔχων πρήσσεις, ἢ τὴν τυραννίδα καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ νῦν
 ἐγὼ ἔχω, ταῦτα ἔοντα τῷ πατρὶ ἐπιτήδεον παραλαμ-
 βάνειν; ὃς ἔων ἐμός τε παῖς καὶ Κορίνθου τῆς εὐδαί-
 μονος βασιλεὺς ἀλήτην βίον εἴλεν, ἀντιστατέων τε καὶ
 ὀργῇ χρεώμενος ἐς τὸν σε ἡμιστά ἐχρῆν. εἰ γάρ τις
 συμφορὴ ἐν αὐτοῖσι γέγρονε, ἐξ ἧς ὑποψίην ἐς ἐμὲ ἔχεις,
 ἐμοί τε αὕτη γέγρονε καὶ ἐγὼ αὐτῆς τὸ πλεῦν μέτοχός
 εἰμι, ὅσῳ αὐτὸς σφεα ἐξεργασάμην. σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ
 φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἴκτειρεσθαι, ἅμα τε ὁκοῖόν
 τι ἐς τοὺς τοκέας καὶ ἐς τοὺς κρέσσοντας τεθυμῶσθαι,
 ἔπιθι ἐς τὰ οἰκία. Περιάνδρος μὲν τούτοισι αὐτὸν
 κατελάμβανε, ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀμείβεται τὸν πατέρα,
 ἔφη δὲ μιν ἱρὴν ζημίην ὀφείλειν τῷ θεῷ ἔσονται ἐς λό-
 γους ἀπικόμενον. μαθὼν δὲ ὁ Περιάνδρος ὥς ἀπορόν
 τι τὸ κακὸν εἶη τοῦ παιδὸς καὶ ἀνίκητον, ἐξ ὀφθαλμῶν

μιν ἀποπέμπεται στείλας πλοῖον ἐς Κέρκυραν· ἐπεκράτες γὰρ καὶ ταύτης. ἀποστέλλας δὲ τοῦτον ὁ Περίανδρος ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν πενθερὸν Προκλέα, ὡς τῶν παρεόντων οἱ πρηγμάτων ἔοντα αἰτιώτατον, καὶ εἶλε μὲν τὴν Ἐπίδανρον, εἶλε δὲ αὐτὸν Προκλέα καὶ ἐξώργησε. ἐπεὶ δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος ὃ τε Περίανδρος 53 παρηβήκε καὶ συνεγινώσκετο ἑωυτῷ οὐκέτι εἶναι δυνατὸς τὰ πρήγματα ἐπορεῖν τε καὶ διέπειν, πέμψας ἐς τὴν Κέρκυραν ἀπεκάλεε τὸν Λυκόφρονα ἐπὶ τὴν τυραννίδα· ἐν γὰρ δὴ τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων οὐκ ἔνώρα, ἀλλὰ οἱ κατεφαίνετο εἶναι νωθέστερος. ὁ δὲ Λυκόφρων οὐδὲ ἀνακρίσιος ἠξίωσε τὸν φέροντα τὴν ἀγγελίην. Περίανδρος δὲ περιεχόμενος τοῦ νεηνίᾳ δευτέρα ἀπέστειλε ἐπ' αὐτὸν τὴν ἀδελφεήν, ἑωυτοῦ δὲ θυγατέρα, δοκέων μιν μάλιστα ταύτῃ ἂν πεῖθεσθαι. ἀπικομένης δὲ ταύτης καὶ λεγούσης· ὦ παῖ, βούλειαι τὴν τε τυραννίδα ἐς ἄλλους πεσεῖν καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς διαφορηθέντα μᾶλλον ἢ αὐτὸς σφεα κατελθὼν ἔχειν; ἅπιθι ἐς τὰ οἰκία, παῦσαι σεωντὸν ζημιῶν. φιλοτιμίῃ κτῆμα σκαιόν· μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰδῷ. πολλοὶ τῶν δικαίων τὰ ἐπιεικέστερα προτιθεῖσι. πολλοὶ δὲ ἥδη τὰ μητρῴα διζήμενοι τὰ πατρῴα ἀπέβαλον. τυραννὶς χρῆμα σφαλερόν, πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασταὶ εἰσι, ὁ δὲ γέρον τε ἥδη καὶ παρηβηκός· μὴ δῶς τὰ σεωντοῦ ἀγαθὰ ἄλλοις. ἡ μὲν δὴ τὰ ἐπαγωγότατα διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἔλεγε πρὸς αὐτόν, ὁ δὲ ὑποκρινόμενος ἔφη οὐδαμὰ ἠξεῖν ἐς Κόρινθον, ἔστ' ἂν πυνθάνηται περιέοντα τὸν πατέρα. ἀπαγγειλάσης δὲ ταύτης ταῦτα τὸ τρίτον Περίανδρος κήρυκα πέμπει βουλόμενος αὐτὸς μὲν ἐς Κέρκυραν ἵκειν, ἐκείνουν δὲ ἐκέλευε ἐς Κόρινθον

ἀπικόμενον διάδοχον γίνεσθαι τῆς τυραννίδος. καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοις τοῦ παιδὸς ὁ μὲν Περίανδρος ἐστέλλετο ἐς τὴν Κέρκυραν, ὁ δὲ παῖς οἱ ἐς τὴν Κόρινθον. μαθόντες δὲ οἱ Κερκυραῖοι τούτων ἕκαστα, ἵνα μὴ σφί Περίανδρος ἐς τὴν χώραν ἀπίκηται, κτείνουσι τὸν νεηνίσκον. ἀντὶ τούτων μὲν Περίανδρος Κερκυραίους ἐτιμωρέετο.

- 54 Λακεδαιμόνιοι δὲ στόλῳ μεγάλῳ ὥς ἀπίκοντο, ἐπολιόρκειον Σάμον· προσβαλόντες δὲ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ μὲν πρὸς θαλάσσης ἐστεῶτος πύργου κατὰ τὸ προάστειον τῆς πόλιος ἐπέβησαν, μετὰ δὲ αὐτοῦ βοηθήσαντος Πολυκράτης χειρὶ πολλῇ ἀπηλάσθησαν. κατὰ δὲ τὸν ἐπάνω πύργον τὸν ἐπὶ τῆς ῥάχιος τοῦ ὄρους ἐπέοντα ἐπεξῆλθον οἳ τε ἐπίκουροι καὶ αὐτῶν Σαμίων συχνοί, δεξάμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπ' ὀλίγον χρόνον
- 55 ἔφευγον ὀπίσω· οἱ δὲ ἐπισπόμενοι ἔκτεινον. εἰ μὲν νυν οἱ παρέοντες Λακεδαιμονίων ὅμοιοι ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέρην Ἀρχίη τε καὶ Λυκώπη, αἰρέθη ἂν Σάμος. Ἀρχίης γὰρ καὶ Λυκώπης μῦθοι συνεσπεσόντες φεύγουσι ἐς τὸ τεῖχος τοῖσι Σαμίοις καὶ ἀποκληισθέντες τῆς ὀπίσω ὁδοῦ ἀπέθανον ἐν τῇ πόλει τῇ Σαμίων. τρίτῳ δὲ ἀπ' Ἀρχίῳ τούτου γεγονότι ἄλλῳ Ἀρχίῃ τῷ Σαμίῳ τοῦ Ἀρχίῳ αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεγενόμην (δήμου γὰρ τούτου ἦν), ὃς ξείνων πάντων μάλιστα ἐτίμα τε Σαμίους καὶ οἱ τῷ πατρὶ ἔφη Σάμιον τούνομα τεθῆναι, ὅτι οἱ ὁ πατήρ Ἀρχίης ἐν Σάμῳ ἀριστεύσας ἐτελεύτησε. τιμᾶν δὲ Σαμίους ἔφη, διότι ταφῆναι οἱ τὸν
- 56 πάππον δημοσίῃ ὑπὸ Σαμίων. Λακεδαιμόνιοι δέ, ὥς σφί τεσσεράκοντα ἐγγόνεσαν ἡμέραι πολιορκέουσι Σάμον ἐς τὸ πρόσω τε οὐδὲν προεκόπτετο τῶν προηγμέ-

των, ἀπαλλάσσοντο ἐς Πελοπόννησον. ὥς δὲ ὁ ματαιό-
τερος λόγος ὄρηται λέγεσθαι, Πολυκράτεα ἐπιχώριον
νόμισμα κόψαντα πολλὸν μολύβδου καταχρυσώσαντα
δοῦναί σφι, τοὺς δὲ δεξαμένους οὕτω δὴ ἀπαλλάσσε-
σθαι. ταύτην πρώτην στρατιὴν ἐς τὴν Ἀσίην Λακε-
δαιμόνιοι Δωριεὺς ἐποιήσαντο. οἱ δ' ἐπὶ τὸν Πολυ- 57
κράτεα στρατευσάμενοι Σαμίων, ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι
αὐτοὺς ἀπολείπειν ἔμελλον, καὶ αὐτοὶ ἀπέπλεον ἐς
Σίφνον· χρημάτων γὰρ ἐδέοντο, τὰ δὲ τῶν Σιφνίων
πρήγματα ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ νησιωτέων
μάλιστα ἐπλούτεον, ἅτε ἐόντων αὐτοῖσι ἐν τῇ νήσῳ
χρυσέων καὶ ἀργυρέων μετάλλων, οὕτω ὥστε ἀπὸ τῆς
δεκάτης τῶν γινομένων αὐτόθεν χρημάτων θησαυρὸς
ἐν Δελφοῖσι ἀνακέσται ὅμοια τοῖσι πλουσιωτάτοισι·
αὐτοὶ δὲ τὰ γινόμενα τῷ ἐνιαυτῷ ἐκάστῳ χρήματα διε-
νέμοντο. ὅτε ὦν ἐποιεῦντο τὸν θησαυρὸν, ἐχρέωντο
τῷ χρηστηρίῳ εἰ αὐτοῖσι τὰ παρόντα ἀγαθὰ οἷά τε
ἔστι πολλὸν χρόνον παραμένειν· ἡ δὲ Πυθίη ἐχρησέ-
σφι τάδε·

Ἄλλ' ὅταν ἐν Σίφνῳ πρυτανήμια λευκὰ γένηται
Λεύκοφρὺς τ' ἀγορή, τότε δὴ δεῖ φράδμονος ἀνδρός
Φράσσεσθαι ξύλινόν τε λόχον κήρυκά τ' ἐρυθρόν.
τοῖσι δὲ Σιφνίοισι ἦν τότε ἡ ἀγορὴ καὶ τὸ πρυτανήσιον
Παρίῳ λίθῳ ἡσκημένα. τοῦτον τὸν χρησμὸν οὐκ οἷοί 58
τε ἦσαν γινῶναι οὔτε τότε ἰθὺς οὔτε τῶν Σαμίων ἀπι-
γμένων. ἐπεῖτε γὰρ τάχιστα πρὸς τὴν Σίφνον προσέ-
σχον οἱ Σάμιοι, ἔπεμπον τῶν νεῶν μίαν πρέσβεας ἔγου-
σαν ἐς τὴν πόλιν. τὸ δὲ παλαιὸν ἄπασαι αἱ νέες ἦσαν
μιληλιφέες· καὶ ἦν τοῦτο τὸ ἡ Πυθίη προηγόρευε
τοῖσι Σιφνίοισι φυλάξασθαι τὸν ξύλινον λόχον κελεύ-

ουσα καὶ κήρυκα ἐρυθρόν. ἀπικόμενοι ὧν οἱ ἄγγελοι
 ἐδέοντο τῶν Σιφνίων δέκα τάλαντά σφι χρῆσαι· οὐ
 φασκόντων δὲ χρῆσειν τῶν Σιφνίων αὐτοῖσι οἱ Σάμιοι
 τοὺς χώρους αὐτῶν ἐπόρθεον. πυνθόμενοι δ' ἰθὺς ἦκον
 οἱ Σίφνιοι βοηθέοντες καὶ συμβαλόντες αὐτοῖσι ἐσώ-
 θησαν, καὶ αὐτῶν πολλοὶ ἀπεκλήσθησαν τοῦ ἅστεος
 ὑπὸ τῶν Σαμίων· καὶ αὐτοὺς μετὰ ταῦτα ἑκατὸν τά-
 59 λαντα ἔπρηξαν. παρὰ δὲ Ἑρμιονέων νῆσον ἀντὶ χρη-
 μάτων παρέλαβον, Ἐθρέην τὴν ἐπὶ Πελοποννήσῳ, καὶ
 αὐτὴν Τροιζηνίοισι παρακατέθεντο· αὐτοὶ δὲ Κυδω-
 νίην τὴν ἐν Κρήτῃ ἐκτίσαν οὐκ ἐπὶ τοῦτο πλέοντες,
 ἀλλὰ Ζακυνθίους ἐξελῶντες ἐκ τῆς νήσου. ἔμειναν δ'
 ἐν ταύτῃ καὶ εὐδαιμόνησαν ἐπ' ἔτεα πέντε, ὥστε τὰ
 ἱρὰ τὰ ἐν Κυδωνίῃ ἑόντα νῦν οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες
 καὶ τὸν τῆς Δικτύνης νηόν. ἔκτω δὲ ἔτει Αἰγινῆται
 αὐτοὺς ναυμαχίῃ νικήσαντες ἠνδραποδίσαντο μετὰ Κρη-
 τῶν καὶ τῶν νεῶν καπρίους ἐχουσέων τὰς πρῶρας
 ἠκρωτηρίασαν καὶ ἀνέθεσαν ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Ἀθηναίης
 ἐν Αἰγίνῃ. ταῦτα δὲ ἐποίησαν ἐγκοτον ἔχοντες Σα-
 μίοισι Αἰγινῆται. πρότεροι γὰρ Σάμιοι ἐπ' Ἀμφικρά-
 τεος βασιλεύοντος ἐν Σάμῳ στρατευσάμενοι ἐπ' Αἰγι-
 ναν μεγάλα κακὰ ἐποίησαν Αἰγινῆτας καὶ ἔπαθον ὑπ'
 ἐκείνων. ἡ μὲν αἰτία αὕτη.

60 Ἐμήκυνα δὲ περὶ Σαμίων μᾶλλον, ὅτι σφι τρία
 ἐστὶ μέγιστα ἀπάντων Ἑλλήνων ἐξεργασμένα, ὕρεός τε
 ὑψηλοῦ ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀργυιάς, τούτου
 ὄρυγμα κάτῳθεν ἀρξάμενον, ἀμφίστομον. τὸ μὲν μῆκος
 τοῦ ὀρύγματος ἑπτὰ στάδιοί εἰσι, τὸ δὲ ὕψος καὶ εὖρος
 ὀκτὼ ἐκάτερον πόδες. διὰ παντὸς δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυ-
 γμα εἰκοσίπηχυν βάθος ὀρώρεται, τρίπουν δὲ τὸ εὖρος,

δι' οὗ τὸ ὕδωρ ὀχετευόμενον διὰ σωλήνων παραγίνεται
 ἐς τὴν πόλιν ἀγόμενον ἀπὸ μεγάλης πηγῆς. ἀρχιτέ-
 κτων δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐ-
 παλῖνος Ναυστρόφου. τοῦτο μὲν δὴ ἐν τῶν τριῶν
 ἐστι, δεύτερον δὲ περὶ λιμένα χώμα ἐν θαλάσῃ, βά-
 θος καὶ εἴκοσι ὀργυιῶν, μῆκος δὲ τοῦ χώματος μέξον
 δύο σταδίων. τρίτον δὲ σφι ἐξέργασται νηὸς μέγιστος
 πάντων νηῶν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, τοῦ ἀρχιτέκτων πρῶ-
 τος ἐγένετο Ροῖκος Φίλεω ἐπιχώριος. τούτων εἵνεκεν
 μᾶλλον τι περὶ Σαμίων ἐμήκνυα.

Καμβύση δὲ τῷ Κύρου χρονίζοντι περὶ Αἴγυπτον⁶¹
 καὶ παραφρονήσαντι ἐπανιστέαται ἄνδρες μάγοι δύο
 ἀδελφεοί, τῶν τὸν ἕτερον κατελελοίπεε τῶν οἰκίων με-
 λεδωνὸν ὁ Καμβύσης. οὗτος δὴ ὦν οἱ ἐπανέστη μα-
 θῶν τε τὸν Σμέρδιος θάνατον ὥς κρύπτοιτο γενόμενος,
 καὶ ὥς ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἐπιστάμενοι αὐτὸν Περσέων, οἱ
 δὲ πολλοὶ περιέοντα μιν εἰδείσαν. πρὸς ταῦτα βου-
 λεύσας τάδε ἐπεχείρησε τοῖσι βασιληίοισι· ἦν οἱ ἀδελ-
 φεύς, τὸν εἰπὰ οἱ συνεπαναστῆναι, οἰκῶς μάλιστα τὸ
 εἶδος Σμέρδι τῷ Κύρου, τὸν ὁ Καμβύσης, ἔοντα ἐσω-
 τοῦ ἀδελφεύ, ἀπέκτεινε. ἦν τε δὴ ὅμοιος εἶδος τῷ
 Σμέρδι καὶ δὴ καὶ οὖνομα τῶντὸ εἶχε Σμέρδιν. τοῦ-
 τον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ μάγος Πατιξείδης ὥς οἱ
 αὐτὸς πάντα διαπρήξει, εἶσε ἄγων ἐς τὸν βασιλῆιον
 θρόνον. ποιήσας δὲ τοῦτο κήρυκας τῇ τε ἄλλῃ διέ-
 πεμπε καὶ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον προερέοντα τῷ στρατῷ
 ὥς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκουστέα εἴη τοῦ λοιποῦ ἄλλ'
 οὐ Καμβύσεω. οἱ τε δὴ ὦν ἄλλοι κήρυκες προηγό-⁶²
 ρεον ταῦτα καὶ δὴ καὶ ὁ ἐπ' Αἴγυπτον ταχθεὶς (εὐ-
 ρισκε γὰρ Καμβύσεα καὶ τὸν στρατὸν ἔοντα τῆς Συρίας

ἐν Ἀγβατάνοισι) προηγόρευε στὰς ἐς μέσον τὰ ἐντε-
ταλμένα ἐκ τοῦ μάγου. Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα
ἐκ τοῦ κήρυκος καὶ ἐλπίσας μιν λέγειν ἀληθῆα αὐτός
τε προδεδῶσθαι ἐκ Πρηξάσπεος (πεμφθέντα γὰρ αὐτὸν
ὥς ἀποκτενέοντα Σμέρδιν οὐ ποιῆσαι ταῦτα), βλέψας
ἐς τὸν Πρηξάσπεα εἶπε· Πρηξάσπες, οὕτω μοι διέπρη-
ξας τό τοι προσέθηκα πρῆγμα; ὁ δὲ εἶπε· Ὡ δέσποτα,
οὐκ ἔστι ταῦτα ἀληθῆα, ὅπως κοτέ σοι Σμέρδις ἀδελ-
φεὸς ὁ σὸς ἐπανέστηκε, οὐδὲ ὅπως τι ἐξ ἐκείνου τοῦ
ἄνδρος νεῖκός τοι ἔσται ἢ μέγα ἢ σμικρόν. ἐγὼ γὰρ
αὐτὸς ποιήσας τὰ σύ με ἐκέλευες ἔθασά μιν χερσὶ τῆσι
ἐμεωυτοῦ. εἰ μὲν νυν οἱ τεθνεῶτες ἀνεστᾶσι, προσ-
δέξέ τοι καὶ Ἀστυάγεα τὸν Μῆδον ἐπαναστήσεσθαι·
εἰ δ' ἔστι ὥσπερ πρὸ τοῦ, οὐ μὴ τί τοι ἐκ γε ἐκείνου
νεώτερον ἀναβλάσῃ. νῦν ὦν μοι δοκεῖ μεταδιώξαν-
τας τὸν κήρυκα ἐξετάζειν εἰρωτῶντας παρ' ὅτεν ἡκων
⁶³ προαγορεύει ἡμῖν Σμέρδιος βασιλεὺς ἀκούειν. ταῦτα
εἰπαντος Πρηξάσπεος (ἤρесе γὰρ Καμβύση) αὐτίκα
μεταδίωκτος γενόμενος ὁ κήρυξ ἦκε· ἀπιγμένον δέ μιν
εἵρετο ὁ Πρηξάσπης τάδε· Ὠνθρῶπε, φῆς γὰρ ἦκειν
παρὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἄγγελος. νῦν ὦν εἶπας
τὴν ἀληθείην ἀπιδι χαίρων, κότερα αὐτός τοι Σμέρδις
φαινόμενος ἐς ὅψιν ἐνετέλλετο ταῦτα ἢ τῶν τις ἐκείνου
ὑπηρετέων. ὁ δὲ εἶπε· Ἐγὼ Σμέρδιν μὲν τὸν Κύρου,
ἐξ ὅτεν βασιλεὺς Καμβύσης ἤλασε ἐς Αἴγυπτον, οὐκῶ
ὅπαπα· ὁ δέ μοι μάγος, τὸν Καμβύσης ἐπίτροπον τῶν
οἰκίων ἀπέδεξε, οὗτος ταῦτα ἐνετείλατο, φῶς Σμέρδιν
τὸν Κύρου εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενον εἶπαι πρὸς
ὑμέας. ὁ μὲν δὴ σφι ἔλεγε οὐδὲν ἐπικατεψευσμένος,
Καμβύσης δὲ εἶπε· Πρηξάσπες, σὺ μὲν οἶα ἀνὴρ ἀγαθὸς

ποιήσας τὸ κελευόμενον αἰτίην ἐκπέφευγας· ἐμοὶ δὲ τίς
 ἂν εἴη Περσέων ὁ ἐπανεστῆς ἐπιβατεύων τοῦ Σμέρ-
 διος οὐνόματος; ὁ δὲ εἶπε· Ἐγὼ μοι δοκέω συνιέναι
 τὸ γεγονός τοῦτο, ὦ βασιλεῦ· οἱ μάγοι εἰσί τοι οἱ ἐπαν-
 εστῆες, τὸν τε ἔλιπες μελεδωνὸν τῶν οἰκίων, Πατι-
 ζεΐθης καὶ ὁ τούτου ἀδελφεὸς Σμέρδης. ἐνθαῦτα ἀκού- 64
 σάντα Καμβύσεα τὸ Σμέρδιος οὐνομα ἔτυψε ἢ ἀληθεῖν
 τῶν τε λόγων καὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὃς ἐδόκεε ἐν τῷ ὕπνῳ
 ἀπαγγεῖλαι τινὰ οἱ ὡς Σμέρδης ἰζόμενος ἐς τὸν βασι-
 λῆιον θρόνον ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. μαθὼν
 δὲ ὡς μάτην ἀπολωλεκὼς εἶη τὸν ἀδελφεόν, ἀπέκλειε
 Σμέρδιν, ἀποκλάνσας δὲ καὶ περιημεκτήσας τῇ ἀπάσῃ
 συμφορῇ ἀναθρόσκει ἐπὶ τὸν ἵππον, ἐν νόῳ ἔχων τὴν
 ταχίστην ἐς Σοῦσα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν μάγον. καὶ
 οἱ ἀναθρόσκοντι ἐπὶ τὸν ἵππον τοῦ κολεοῦ τοῦ ξίφους
 ὁ μύκης ἀποπίπτει, γυμνωθὲν δὲ τὸ ξίφος παίει τὸν
 μηρόν· τραυματισθεὶς δὲ κατὰ τοῦτο τῇ αὐτὸς πρότερον
 τὸν [τῶν] Αἰγυπτίων θεὸν Ἄπιν ἐπληξε, ὥς οἱ καιρῷ
 ἔδοξε τετύφθαι, εἴρετο ὁ Καμβύσης ὅ τι τῇ πόλει οὔ-
 νομα εἴη. οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ἀγβάτανα. τῷ δὲ ἔτι πρό-
 τερον ἐκέχρηστο ἐκ Βουτοῦς πόλιος ἐν Ἀγβατάνοισι
 τελευτήσκειν τὸν βίον. ὁ μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι
 Ἀγβατάνοισι ἐδόκεε τελευτήσκειν γηραιός, ἐν τοῖσι οἱ
 ἦν τὰ πάντα πρήγματα, τὸ δὲ χρηστήριον ἐν τοῖσι ἐν
 Συρίῃ Ἀγβατάνοισι ἔλεγε ἄρα. καὶ δὴ ὡς τότε ἐπει-
 ρόμενος ἐπύθετο τῆς πόλιος τὸ οὐνομα, ὑπὸ τῆς συμ-
 φορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ μάγου ἐκπεπληγμένος καὶ τοῦ
 τραύματος ἐσωφρόνησε, συλλαβὼν δὲ τὸ θεοπρόπιον
 εἶπε· Ἐνθαῦτα Καμβύσεα τὸν Κύρου ἐστὶ πεπρωμένον
 τελευτᾶν. τότε μὲν τοσαῦτα, ἡμέρησι δὲ ὕστερον ὡς 65

εἵκοσι μεταπεμψάμενος Περσέων τῶν παρεόντων τοὺς
 λογιμωτάτους ἔλεγέ σφι τάδε· Ὡ Πέρσαι, καταλελά-
 βηκέ με, τὸ πάντων μάλιστα ἔκρουπτον πρηγμάτων,
 τοῦτο ἐς ὑμέας ἐκφῆναι. ἐγὼ γὰρ ἐὼν ἐν Αἰγύπτῳ
 εἶδον ὕψιν ἐν τῷ ὕπνῳ, τὴν μηδαμὰ ὕφελον ἰδεῖν·
 ἐδόκεον δέ μοι ἄγγελον ἐλθόντα ἐξ οἴκου ἀγγέλλειν
 ὥς Σμέρδις ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλῆιον θρόνον ψαύσειε
 τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. δείσας δὲ μὴ ἀπαιρεθῆω τὴν
 ἀρχὴν πρὸς τοῦ ἀδελφεοῦ, ἐποίησα ταχύτερα ἢ σοφώ-
 τερα· ἐν τῇ γὰρ ἀνθρωπότηϊ φύσι οὐκ ἐνῆν ἄρα τὸ
 μέλλον γίνεσθαι ἀποτράπειν, ἐγὼ δὲ ὁ μάταιος Πρη-
 ξάσπεα ἀποπέμπω ἐς Σοῦσα ἀποκτενέοντα Σμέρδιν.
 ἐξεργασθέντος δὲ κακοῦ τοσούτου ἀδεῶς διαιτώμην,
 οὐδαμὰ ἐπιλεξάμενος μὴ κοτέ τις μοι Σμέρδιος ὑπα-
 ραιρημένου ἕλλος ἐπανασταίῃ ἀνθρώπων. παντὸς δὲ
 τοῦ μέλλοντος ἐσεσθαι ἁμαρτῶν ἀδελφεοκτόνος τε οὐδὲν
 δέον γέγονα καὶ τῆς βασιληίης οὐδὲν ἥσσον ἐστέρημαι.
 Σμέρδις γὰρ δὴ ἦν ὁ μάγος τόν μοι ὁ δαίμων προέ-
 φαινε ἐν τῇ ὕψι ἐπαναστήσεσθαι. τὸ μὲν δὴ ἔργον
 ἐξεργασταί μοι, καὶ Σμέρδιν τὸν Κύρου μηκέτι ὑμῖν
 ἐόντα λογίζεσθε· οἱ δὲ ὑμῖν μάγοι κρατεύουσι τῶν βασι-
 λῆων, τόν τε ἔλιπον ἐπίτροπον τῶν οἰκίων καὶ ὁ ἐκεί-
 νου ἀδελφεὸς Σμέρδις. τὸν μὲν νυν μάλιστα χρῆν
 ἐμεῦ αἰσχρὰ πρὸς τῶν μάγων πεπονθότος τιμωρέειν
 ἐμοί, οὗτος μὲν ἀνοσίῳ μόρῳ τετελεύτηκε ὑπὸ τῶν
 ἐωντοῦ οἰκηιοτάτων· τούτου δὲ μηκέτι ἐόντος, δεύτερα
 τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὦ Πέρσαι, γίνεται μοι ἀναγκαιότατον
 ἐντέλλεσθαι τὰ θέλω μοι γενέσθαι τελευτῶν τὸν βίον·
 καὶ δὴ ὑμῖν τάδε ἐπισκήπτω θεοὺς τοὺς βασιλῆιους
 ἐπικαλέων καὶ πᾶσιν ὑμῖν καὶ μάλιστα Ἀχαιμενιδέων

τοῖσι παρεοῦσι, μὴ περιδεῖν τὴν ἡγεμονίην αὐτῆς ἐς Μήδους περιελθοῦσαν, ἀλλ' εἴτε δόλῳ ἔχουσι αὐτὴν κτησάμενοι, δόλῳ ἀπαιρεθῆναι ὑπὸ ὑμέων, εἴτε καὶ σθένει τῷ κατεργασάμενοι, σθένει κατὰ τὸ καρτερόν ἀνασώσασθαι. καὶ ταῦτα μὲν ποιῶσι ὑμῖν γῇ τε καρπὸν ἐκφέρου καὶ γυναικὲς τε καὶ ποῖμναι τίκτοιεν, ἐοῦσι ἐς τὸν ἅπαντα χρόνον ἐλευθέροισι· μὴ δὲ ἀνασώσαμένοισι τὴν ἀρχὴν μὴδ' ἐπιχειρήσασι ἀνασώζειν τὰ ἐναντία τούτοις ἀρῶμαι ὑμῖν γενέσθαι, καὶ πρὸς ἔτι τούτοις τὸ τέλος Περσέων ἐκάστῳ ἐπιγενέσθαι οἷον ἐμοὶ ἐπὶ γέγονε. ἅμα τε εἶπας ταῦτα ὁ Καμβύσης ἀπέκλαιε πᾶσαν τὴν ἐσωτοῦ πρῆξιν. Πέρσαι δὲ ὡς τὸν βασιλέα 66 εἶδον ἀνακλάνσαντα, πάντες τὰ τε ἐσθῆτος ἐχόμενα εἶχον, ταῦτα κατηρεῖκοντο καὶ οἰμωγῇ ἀφθόνῳ διεχρέωντο. μετὰ δὲ ταῦτα ὡς ἐσφακέλισέ τε τὸ ὄστέον καὶ ὁ μηρὸς τάχιστα ἐσάπη, ἀπῆναικε Καμβύσεα τὸν Κύρου, βασιλεύσαντα μὲν τὰ πάντα ἑπτὰ ἔτεα καὶ πέντε μῆνας, ἅπαιδα δὲ τὸ παράπαν ἑόντα ἔρσηνος καὶ θήλεος γόνου. Περσέων δὲ τοῖσι παρεοῦσι ἀπιστίῃ πολλὴ ὑπεκέχυτο τοὺς μάγους ἔχειν τὰ πρήγματα, ἀλλ' ἠπιστέατο ἐπὶ διαβολῇ εἰπεῖν Καμβύσεα τὰ εἶπε περὶ τοῦ Σμέρδιος θανάτου, ἵνα οἱ ἐκπολεμωθῇ πᾶν τὸ Περσικόν. οὗτοι μὲν νυν ἠπιστέατο Σμέρδιον τὸν Κύρου 67 βασιλέα ἐνεστεῶτα· δεινῶς γὰρ καὶ ὁ Πρηξάσπης ἔξαρκος ἦν μὴ μὲν ἀποκτεῖναι Σμέρδιον· οὐ γὰρ ἦν οἱ ἀσφαλὲς Καμβύσεω τετελευτηκότος φάναι τὸν Κύρου υἱὸν ἀπολωλέκεναι αὐτοχειρίῃ. ὁ δὲ δὴ μάγος τελευτήσαντος Καμβύσεω ἀδεῶς ἐβασίλευσε, ἐπιβατεύων τοῦ ὁμωνύμου Σμέρδιος τοῦ Κύρου, μῆνας ἑπτὰ τοὺς ἐπιλοίπους Καμβύση ἐς τὰ ὀκτὼ ἔτεα τῆς πληρώσεως· ἐν

τοῖσι ἀπεδέξατο ἐς τοὺς ὑπηκόους πάντας εὐεργεσίας
 μεγάλας, ὥστε ἀποθανόντος αὐτοῦ πόθον ἔχειν πάντας
 τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, πάρεξ αὐτῶν Περσέων. διαπέμψας
 γὰρ ὁ μάγος ἐς πᾶν ἔθνος τῶν ἤρχε προεῖπε ἀτελείην
 68 εἶναι στρατιῆς καὶ φόρου ἐπ' ἕτα τρία. προεῖπε μὲν
 δὴ ταῦτα ἀντίκα ἐνιστάμενος ἐς τὴν ἀρχήν, ὁγδόῳ δὲ
 μηνὶ ἐγένετο κατάδηλος τρόπῳ τοιῷδε· Ὀτάνης ἦν Φαρ-
 νάσπεω μὲν παῖς, γένει δὲ καὶ χρήμασι ὁμοίος τῷ
 πρώτῳ Περσέων· οὗτος ὁ Ὀτάνης πρῶτος ὑπώπτευσε
 τὸν μάγον ὡς οὐκ εἶη ὁ Κύρου Σμέρδις ἀλλ' ὅς περ
 ἦν, τῇδε συμβαλλόμενος, ὅτι τε οὐκ ἐξεφοίτα ἐκ τῆς
 ἀκροπόλιος καὶ ὅτι οὐκ ἐκάλεε ἐς ὕψιν ἑαυτῷ οὐδένα
 τῶν λογίων Περσέων. ὑποπτεύσας δέ μιν ἐποίεε τάδε·
 ἔσχε αὐτοῦ Καμβύσης θυγατέρα, τῇ οὖνομα ἦν Φαι-
 δύμη· τὴν αὐτὴν δὴ ταύτην εἶχε τότε ὁ μάγος καὶ
 ταύτῃ τε συνοίκεε καὶ τῇσι ἄλλῃσι πάσῃσι τῇσι τοῦ
 Καμβύσεω γυναιξί. πέμπων δὴ ὦν ὁ Ὀτάνης παρὰ
 ταύτην τὴν θυγατέρα ἐπνυνθάνετο παρ' ὅτεφ ἀνθρώ-
 πων κοιμῶτο, εἴτε μετὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου εἴτε μετὰ
 ἄλλου τευ. ἡ δὲ οἱ ἀντέπεμπε φαιμένη οὐ γινώσκειν·
 οὔτε γὰρ τὸν Κύρου Σμέρδιον ἰδέσθαι οὐδαμὰ οὔτε
 ὅστις εἶη ὁ συνοικέων αὐτῇ εἰδέναι. ἔπεμπε δεύτερα
 ὁ Ὀτάνης λέγων· Εἰ μὴ αὐτὴ Σμέρδιον τὸν Κύρου γι-
 νώσκεις, σὺ δὲ παρὰ Ἀτόσσης πύθεν ὅτεφ τούτῳ συν-
 οικέει αὐτῇ τε ἐκείνῃ καὶ σὺ· πάντως γὰρ δὴ κου
 τὸν γε ἑαυτῆς ἀδελφεὸν γινώσκει. ἀντιπέμπει πρὸς
 ταῦτα ἡ θυγάτηρ· Οὔτε Ἀτόσση δύναμαι ἐς λόγους
 ἐλθεῖν οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν ἰδέσθαι τῶν συγκατημέ-
 νων γυναικῶν· ἐπεῖτε γὰρ τέχιστα οὗτος ὦνθρωπος,
 ὅστις κοτέ ἐστι, παρέλαβε τὴν βασιληίην, διέσπειρε

ἡμέας ἄλλην ἄλλη τάξας. ἀκούοντι δὲ ταῦτα τῷ Ὀτάνῃ ⁶⁹
 μᾶλλον κατεφαίνετο τὸ προῆγμα. τρίτην δὲ ἀγγελίην
 ἐσπέμπει παρ' αὐτὴν λέγουσαν ταῦτα· Ὡ θύγατερ, δεῖ
 σε γεγνονῦιαν εὖ κίνδυνον ἀναλαβέσθαι τὸν ἂν ὁ πατήρ
 ὑποδύνειν κελεύῃ· εἰ γὰρ δὴ μὴ ἔστι ὁ Κύρου Σμέρ-
 δις ἀλλὰ τὸν καταδοκέω ἐγώ, οὔτοι μιν σοί τε συγκαί-
 μόμενον καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα δεῖ χαίροντα
 ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ δοῦναι δίκην. νῦν ὦν ποιήσου
 τάδε· ἐπεάν σοι συνεύδῃ καὶ μάθῃς αὐτὸν κατυπνω-
 μένον, ἄφασον αὐτοῦ τὰ ὦτα· καὶ ἦν μὲν φαίνεται
 ἔχων ὦτα, νόμιζε σεωυτὴν Σμέρδι τῷ Κύρου συνοί-
 κειν, ἦν δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ μάγῳ Σμέρδι. ἀντι-
 πέμπει πρὸς ταῦτα ἡ Φαιδύμη φαμένη κινδυνεύσειν
 μεγάλως, ἦν ποιῇ ταῦτα· εἰ γὰρ δὴ μὴ τυγχάνῃ τὰ
 ὦτα ἔχων, ἐπίλαμπτος δὲ ἀφάσδουσα ἔσται, εὖ εἰδέναι
 ὥς αἰστώσει μιν· ὁμῶς μέντοι ποιήσειν ταῦτα. ἡ μὲν
 δὴ ὑπεδέξατο ταῦτα τῷ πατρὶ κατεργάσεσθαι, τοῦ δὲ
 μάγου τούτου τοῦ Σμερδίου Κῦρος ὁ Καμβύσεω ἄρ-
 χων τὰ ὦτα ἀπέταμε ἐπ' αἰτίῃ δὴ τινι οὐ σμικρῇ. ἡ
 ὦν δὴ Φαιδύμη αὕτη, ἡ τοῦ Ὀτάνεω θυγάτηρ, πάντα
 ἐπιτελέουσα τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρί, ἐπεῖτε αὐτῆς μέρος
 ἐρίνετο τῆς ἀπίξιος παρὰ τὸν μάγον (ἐν περιτροπῇ γὰρ
 δὴ αἱ γυναῖκες φοιτῶσι τοῖσι Πέρσησι), ἐλθοῦσα παρ'
 αὐτὸν ἠῦδε, ὑπνωμένου δὲ καρτερῶς τοῦ μάγου ἤφασε
 τὰ ὦτα. μαθοῦσα δὲ οὐ χαλεπῶς ἀλλ' εὐπετέως οὐκ
 ἔχοντα τὸν ἄνδρα ὦτα, ὥς ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε,
 πέμψασα ἐσήμηνε τῷ πατρὶ τὰ γενόμενα. ὁ δὲ Ὀτά- ⁷⁰
 νης παραλαβὼν Ἀσπαδίνην καὶ Γωβρύην, Περσέων τε
 πρῶτους ἐόντας καὶ ἑωυτῷ ἐπιτηδεοτάτους ἐς πίστιν,
 ἀπηγγέσατο πᾶν τὸ προῆγμα· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἄρα ὑπώ-

πτενον οὕτω τοῦτο ἔχειν, ἀνενείκαντος δὲ τοῦ Ὀτάνεω
 τοὺς λόγους ἐδέξαντο. καὶ ἔδοξε σφι ἕκαστον ἄνδρα
 Περσέων προσεταιρίσασθαι τοῦτον ὅτεω πιστεύει μά-
 λιστα. Ὀτάνης μὲν νυν ἐσάγεται Ἰνταφρένεα, Γωβρύης
 δὲ Μεγάβυζον, Ἀσπαδίνης δὲ Ὑδάρνεα. γερονότων δὲ
 τούτων ἕξ παραγίνεται ἐς τὰ Σοῦσα Δαρεῖος ὁ Ὑστά-
 σπεος ἐκ Περσέων ἦκων· τούτων γὰρ δὴ ἦν οἱ ὁ πατήρ
 ὑπαρχος. ἐπεὶ ὧν οὗτος ἀπύκετο, τοῖσι ἕξ τῶν Περ-
 71 σέων ἔδοξε καὶ Δαρεῖον προσεταιρίσασθαι. συνελθόντες
 δὲ οὗτοι ἔόντες ἐπὶ τὰ ἐδίδουσαν σφίσι πίστις καὶ λόγους.
 ἐπεῖτε δὲ ἐς Δαρεῖον ἀπύκετο γνώμην ἀποφαίνεσθαι,
 ἔλεγέ σφι τάδε· Ἐγὼ ταῦτα ἐδόκεον μὲν αὐτὸς μόνος
 ἐπίστασθαι, ὅτι τε ὁ μέγας εἴη ὁ βασιλεύων καὶ Σμέρ-
 δις ὁ Κύρου τετελεύτηκε· καὶ αὐτοῦ τούτου εἵνεκεν
 ἦκω σπουδῇ ὥς συστῆσθαι ἐπὶ τῷ μέγῳ θάνατον. ἐπεῖτε
 δὲ συνήνευκε ὥστε καὶ ὑμεῖς εἰδέναι καὶ μὴ μόνον
 ἐμέ, ποιεῖν αὐτίκα μοι δοκέει καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι·
 οὐ γὰρ ἄμεινον. εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ὀτάνης· Ὡ παῖ
 Ὑστάσπεος, εἰς τε πατρὸς ἀγαθοῦ καὶ ἐκφαίνειν οἴκας
 σεωυτὸν ἔόντα τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἥσσω· τὴν μέντοι
 ἐπιχείρησιν ταύτην μὴ οὕτω συντάχυνε ἀβούλως, ἀλλ'
 ἐπὶ τὸ σωφρονέστερον αὐτὴν λάμβανε· δεῖ γὰρ πλεῖνας
 γενομένους οὕτω ἐπιχειρεῖν. λέγει πρὸς ταῦτα Δα-
 ρεῖος· Ἄνδρες οἱ παρεόντες, τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἕξ
 Ὀτάνεω εἰ χρήσεσθε, ἐπίστασθε ὅτι ἀπολέεσθε κάκιστα·
 ἐξοίσει γὰρ τις πρὸς τὸν μέγαν, ἰδίῃ περιβαλλόμενος
 ἐωυτῷ κέρδεα. μάλιστα μὲν νυν ὠφείλετε ἐπ' ὑμέων
 αὐτῶν βαλλόμενοι ποιεῖν ταῦτα· ἐπεῖτε δὲ ὑμῖν ἀνα-
 φέρειν ἐς πλεῖνας ἐδόκεε καὶ ἐμοὶ ὑπερέθεσθε, ἢ ποιέω-
 μεν σήμερον ἢ ἴσθε ὑμῖν ὅτι ἦν ὑπερπέσῃ ἢ νῦν ἡμέρῃ,

ὥς οὐκ ἄλλος φθὰς ἐμεῦ κατήγορος ἔσται, ἀλλὰ σφεα αὐτὸς ἐγὼ κατερέω πρὸς τὸν μάγον. λέγει πρὸς ταῦτα τ² Ὀτάνης, ἐπειδὴ ὦρα σπερχόμενον Δαρεῖον· Ἐπεῖτε ἡμέας συνταχύνειν ἀναγκάζεις καὶ ὑπερβάλλεσθαι οὐκ ἔās, ἴθι ἐξηγέο αὐτὸς ὅτεω τρόπῳ πάριμεν ἐς τὰ βασιλῆα καὶ ἐπιχειρήσομεν αὐτοῖσι. φυλακὰς γὰρ δὴ διεστεώσας οἰδὰς κου καὶ αὐτός, εἰ μὴ ἰδὼν, ἀλλ' ἀκούσας· τὰς τέω τρόπῳ περήσομεν; ἀμείβεται Δαρεῖος τοισίδε· Ὀτάνη, ἥ πολλά ἔστι τὰ λόγῳ μὲν οὐκ οἶά τε δηλῶσαι, ἔργῳ δέ· ἄλλα δ' ἔστι τὰ λόγῳ μὲν οἶά τε, ἔργον δὲ οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν λαμπρὸν γίνεται. ὑμεῖς δὲ ἴστε φυλακὰς τὰς κατεστεώσας ἐούσας οὐδὲν χαλεπὰς παρελθεῖν. τοῦτο μὲν γὰρ ἡμέων ἐόντων τοιῶνδε οὐδεὶς ὅστις οὐ παρήσει, τὰ μὲν κου καταιδεόμενος ἡμέας, τὰ δέ κου καὶ δειμαίνων· τοῦτο δὲ ἔχω αὐτὸς σκῆψιν εὐπρεπεσιτάτην τῇ πάριμεν, φὰς ἄρτι τε ἡμῖν ἐκ Περσέων καὶ βούλεσθαί τι ἔπος παρὰ τοῦ πατρὸς σημῆναι τῷ βασιλεῖ. ἔνθα γάρ τι δεῖ ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω. τοῦ γὰρ αὐτοῦ γλιχόμεθα οἳ τε ψευδόμενοι καὶ οἳ τῇ ἀληθείῃ διαχωρέμενοι. οἳ μὲν γε ψεύδονται τότε ἐπεάν τι μέλλωσι τοῖσι ψεύδεσι πείσαντες κερδήσεσθαι, οἳ δ' ἀληθίζονται ἵνα τι τῇ ἀληθείῃ ἐπισπᾶσονται κέρδος καὶ τι μᾶλλον σφι ἐπιτράπηται. οὕτω οὐ ταῦτ' ἀσκέοντες τῶντοῦ περιεχόμεθα. εἰ δὲ μηδὲν κερδήσεσθαι μέλλοιεν, ὁμοίως ἂν ὅ τε ἀληθιζόμενος ψευδὴς εἴη καὶ ὁ ψευδόμενος ἀληθής. ὅς ἂν μὲν νυν τῶν πυλουρῶν ἐκὼν παριῇ, αὐτῷ οἳ ἄμεινον ἐς χρόνον ἔσται· ὅς δ' ἂν ἀντιβαίνειν πειρᾶται, διαδεικνύσθω ἐνθαῦτα ἐὼν πολέμιος, καὶ ἔπειτα ὥσάμενοι ἔσω ἔργον ἐχώμεθα. λέγει Γωβρύης μετὰ ταῦτα· Ἄνδρες φίλοι, ἡμῖν κότε τ³

κάλλιον παρέξει ἀνασώσασθαι τὴν ἀρχήν, ἢ εἰ γε μὴ
 οἷοί τε ἐσόμεθα αὐτὴν ἀναλαβεῖν, ἀποθανεῖν; ὅτε γε
 ἀρχόμεθα μὲν ἔοντες Πέρσαι ὑπὸ Μήδου ἀνδρός μά-
 γον, καὶ τούτου ὦτα οὐκ ἔχοντος. ὅσοι τε ὑμέων
 Καμβύσῃ νοσέοντι παρεγέροντο, πάντως κου μέμνησθε
 τὰ ἐπέσκηψε Πέρσῃσι τελευτῶν τὸν βίον μὴ πειρωμέ-
 νοισι ἀνακτᾶσθαι τὴν ἀρχήν· τὰ τότε οὐκ ἐνεδεκόμεθα,
 ἀλλ' ἐπὶ διαβολῇ ἐδοκέομεν εἰπεῖν Καμβύσεια. νῦν ὦν
 τίθεμαι ψῆφον περὶδεσθαι Δαρείῳ καὶ μὴ διαλύεσθαι
 ἐκ τοῦ συλλόγου τοῦδε ἀλλ' ἢ ἰόντας ἐπὶ τὸν μάγον
 ἰδέσθαι. ταῦτα εἶπε Γαβρύης, καὶ πάντες ταῦτα αἶνεον.

74 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐβουλεύοντο, ἐγένετο κατὰ
 συντυχίην τάδε. τοῖσι μάγοις ἐδοξε βουλευομένοις
 Πρηξάσπεα φίλον προσθέσθαι, ὅτι τε ἐπεπόνθειε πρὸς
 Καμβύσειω ἀνάρσια, ὅς οἱ τὸν παῖδα τοξεύσας ἀπολω-
 λέκεε, καὶ διότι μῦθος ἡπίστατο τὸν Σμέρδιος τοῦ
 Κύρου θάνατον αὐτοχειρίῃ μιν ἀπολέσας, πρὸς δ' ἔτι
 ἔοντα ἐν αἴνῃ μεγίστη τὸν Πρηξάσπεα ἐν Πέρσῃσι.
 τούτων δὴ μιν εἵνεκεν καλέσαντες φίλον προσεκτῶντο
 πίστι τε λαβόντες καὶ ὀρκίοις, ἣ μὲν ἔξιεν παρ' ἐω-
 τῷ μὴδ' ἐξοίσειν μηδενὶ ἀνθρώπων τὴν ἀπὸ σφῶν
 ἀπάτην ἐς Πέρσας γεγонуῖαν, ὑπισχνεύμενοι τὰ πάντα
 οἱ μυρία δώσειν. ὑποδεκόμενον δὲ τοῦ Πρηξάσπεος
 ποιήσιν ταῦτα, ὥς ἀνέπεισάν μιν οἱ μάγοι, δεύτερα
 προσέφερον, αὐτοὶ μὲν φάμενοι Πέρσας πάντας συγκα-
 λείειν ὑπὸ τὸ βασιλῆιον τεῖχος, κείνον δ' ἐκέλευον
 ἀναβάντα ἐπὶ πύργον ἀγορεύσαι ὥς ὑπὸ τοῦ Κύρου
 Σμέρδιος ἄρχονται καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου. ταῦτα δὲ
 οὕτω ἐνετέλλοντο ὥς πιστοτάτου δῆθεν ἔοντος αὐτοῦ
 ἐν Πέρσῃσι, καὶ πολλάκις ἀποδεξαμένον γνώμην ὥς

περιείη ὁ Κύρου Σμέρδις, καὶ ἔξαρνησάμενον τὸν φό-
νον αὐτοῦ. φημένον δὲ καὶ ταῦτα ἐτοίμου εἶναι ποι- 75
εἶναι τοῦ Πρηξάσπεος συγκαλέσαντες Πέρσας οἱ μάγοι
ἀνενβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ πύργον καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον.
ὁ δὲ τῶν μὲν ἐκεῖνοι προσεδέοντο αὐτοῦ, τούτων μὲν
ἐκὼν ἐπελήθητο, ἀρξάμενος δὲ ἀπ' Ἀχαιμένεος ἐγενε-
λόγησε τὴν πατριὴν τὴν Κύρου, μετὰ δὲ ὡς ἐς τοῦτον
κατέβη, τελευταίων ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κύρος Πέρσας πε-
ποιήκοι, διεξιθῶν δὲ ταῦτα ἐξέφαινε τὴν ἀληθειάν,
φάμενος πρότερον μὲν κρύπτειν (οὐ γάρ οἱ εἶναι ἀσφα-
λὲς λέγειν τὰ γενόμενα), ἐν δὲ τῷ παρεόντι ἀναγκαίην
μιν καταλαμβάνειν φαίνειν· καὶ δὴ ἔλεγε τὸν μὲν Κύ-
ρου Σμέρδιον ὡς αὐτὸς ὑπὸ Καμβύσειω ἀναγκαζόμενος
ἀποκτείνειε, τοὺς μάγους δὲ βασιλεύειν. Πέρσῃσι δὲ
πολλὰ ἐπαρησάμενος εἰ μὴ ἀνακτησαίαιτο ὀπίσω τὴν
ἀρχὴν καὶ τοὺς μάγους τισαίαιτο, ἀπῆκε ἑωυτὸν ἐπὶ
κεφαλὴν φέρεσθαι ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω. Πρηξάσπης
μὲν νυν ἔων τὸν πάντα χρόνον ἀνὴρ δόκιμος οὕτω
ἐτελεύτησε.

Οἱ δὲ δὴ ἐπὶ τῶν Περσέων ὡς ἐβουλεύσαντο αὐ- 76
τίκα ἐπιχειροῦν τοῖσι μάγοισι καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι,
ἦσαν εὐξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τῶν περὶ Πρηξάσπεα
πρηχθέντων εἰδότες οὐδέν. ἐν τε δὴ τῇ ὁδῷ μέσῃ
στείχοντες ἐγίνοντο καὶ τὰ περὶ Πρηξάσπεα γεγυῖα
ἐπυνθάνοντο. ἐνθαῦτα ἐκστάντες τῆς ὁδοῦ ἐδίδοσαν
αὐτῖς σφίσι λόγους, οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ὀτάνεα πάγχυ
κελεύοντες ὑπερβάλλεσθαι μηδὲ οἰδεόντων τῶν πρη-
γματῶν ἐπιτίθεσθαι, οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Δαρεῖον αὐτίκα τε
λέγειν καὶ τὰ δεδογμένα ποιεῖν μηδὲ ὑπερβάλλεσθαι.
ὠθιζομένων δ' αὐτῶν ἐφάνη ἰρήκων ἐπὶ ζεύγεα δύο

αἰγυπιδῶν ζεύγεα διώκοντα καὶ τίλλοντά τε καὶ ἀμύσσοντα. ἰδόντες δὲ ταῦτα οἱ ἐπὶ τὴν τε Δαρείου πάντες αἶνεον γνώμην καὶ ἔπειτα ἤισαν ἐπὶ τὰ βασιλῆα τε-
 77 θαρσηκότες τοῖσι ὄρνισι. ἐπιστᾶσι δὲ ἐπὶ τὰς πύλας ἐγίνετο οἷόν τι Δαρεῖω ἡ γνώμη ἔφερε· καταιδεόμενοι γάρ οἱ φύλακοι ἄνδρας τοὺς Περσέων πρώτους καὶ οὐδὲν τοιοῦτο ὑποπτεύοντες ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι, παρίεσαν θείῃ πομπῇ χρεωμένους, οὐδ' ἐπειρώτα οὐδεῖς. ἐπεῖτε δὲ καὶ παρῆλθον ἐς τὴν αὐλήν, ἐνέκυρσαν τοῖσι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρουσι εὐνούχοισι, οἱ σφεας ἰστόρεον ὃ τι θέλοντες ἤκοιεν· καὶ ἅμα ἰστορέοντες τούτους τοῖσι πυλouroῖσι ἀπέειπον ὅτι σφέας παρῆκαν, ἴσχον τε βουλομένους τοὺς ἐπὶ ἐς τὸ πρόσω παριέναι. οἱ δὲ διακελευσάμενοι καὶ σπασάμενοι τὰ ἐργχειρίδια τούτους μὲν τοὺς ἴσχοντας αὐτοῦ ταύτῃ συγκειτέουσιν, αὐτοὶ δὲ ἡ-
 78 σαν δρόμῳ ἐς τὸν ἀνδρεῶνα. οἱ δὲ μάγοι ἔτυχον ἀμφότεροι τηνικαῦτα ἐόντες τε ἔσω καὶ τὰ ἀπὸ Πρηξάσπεος γενόμενα ἐν βουλῇ ἔχοντες. ἐπεὶ ὦν εἶδον τοὺς εὐνούχους τεθορυβημένους τε καὶ βοῶντας, ἀνά τε ἔδραμον πάλιν ἀμφότεροι, καὶ ὥς ἔμαθον τὸ ποιεύμενον, πρὸς ἀλλήν ἐτράποντο. ὁ μὲν δὴ αὐτῶν φθάνει τὰ τόξα κατελόμενος, ὁ δὲ πρὸς τὴν αἰχμὴν ἐτράπετο. ἐνθαῦτα δὴ συνέμισγον ἀλλήλοισι. τῷ μὲν δὴ τὰ τόξα ἀναλαβόντι αὐτῶν, ἐόντων τε ἀγχοῦ τῶν πολεμίων καὶ προσκειμένων, ἦν χρηστὰ οὐδέν· ὁ δ' ἕτερος τῇ αἰχμῇ ἡμύνετο καὶ τοῦτο μὲν Ἀσπαθίνην παῖει ἐς τὸν μηρὸν, τοῦτο δὲ Ἰνταφρένεα ἐς τὸν ὀφθαλμόν· καὶ ἐστερήθη μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τοῦ τραώματος ὁ Ἰνταφρένης, οὐ μέντοι ἀπέθανε γε. τῶν μὲν δὴ μάγων οὗτερος τραυματίζει τούτους, ὁ δὲ ἕτερος, ἐπεῖτε οἱ τὰ τόξα οὐδὲν

χρηστὰ ἐγίνετο, ἣν γὰρ δὴ θάλαμος ἐσέχων ἐς τὸν ἀνδρεῶνα, ἐς τοῦτον καταφεύγει, θέλων αὐτοῦ προσθεῖναι τὰς θύρας. καὶ οἱ συνεσπίπτουσι τῶν ἐπὶ τὸ δῦο, Δαρεῖός τε καὶ Γωβρύης· συμπλακέντος δὲ Γωβρύεω τῷ μάγῳ ὁ Δαρεῖος ἐπεστεῶς ἠπόρεε οἷα ἐν σκότει, προμηθεόμενος μὴ πλήξῃ τὸν Γωβρύην. ὁρῶν δὲ μιν ἀργὸν ἐπεστεῶτα ὁ Γωβρύης εἶρετο ὅ τι οὐ χροῖται τῇ χειρί· ὁ δὲ εἶπε· Προμηθεόμενος σέο, μὴ πλήξω· Γωβρύης δὲ ἀμείβετο· Ὡθεὶ τὸ ξίφος καὶ δι' ἀμφοτέρων. Δαρεῖος δὲ πειθόμενος ὥσέ τε τὸ ἐργχειρίδιον καὶ ἔτυχέ κως τοῦ μάγου. ἀποκτείναντες δὲ 79 τοὺς μάγους καὶ ἀποταμόντες αὐτῶν τὰς κεφαλὰς τοὺς μὲν τραυματίας ἑωυτῶν αὐτοῦ λείπουνσι καὶ ἀδυνασίης εἵνεκεν καὶ φυλακῆς τῆς ἀκροπόλιος, οἱ δὲ πέντε αὐτῶν ἔχοντες τῶν μάγων τὰς κεφαλὰς ἔθεον ἔξω, βοῇ τε καὶ πατάγῳ χρεώμενοι, καὶ Πέρσας τοὺς ἄλλους ἐπεκαλέοντο ἐξηγούμενοί τε τὸ πρῆγμα καὶ δεικνύοντες τὰς κεφαλὰς· καὶ ἅμα ἔκτεινον πάντα τινὰ τῶν μάγων τὸν ἐν ποσὶ γινόμενον. οἱ δὲ Πέρσαι μαθόντες τό τε γερονὸς ἐκ τῶν ἐπὶ καὶ τῶν μάγων τὴν ἀπάτην ἐδικαίουν καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιεῖν, σπασάμενοι δὲ τὰ ἐργχειρίδια ἔκτεινον ὅκον τινὰ μάγον εὐρίσκον· εἰ δὲ μὴ νύξ ἐπελθοῦσα ἔσχε, ἔλιπον ἂν οὐδένα μάγον· ταύτην τὴν ἡμέρην θεραπεύουσι Πέρσαι κοινῇ μάλιστα τῶν ἡμερέων καὶ ἐν αὐτῇ ὁρτὴν μεγάλην ἀνάγουσι, ἣ κέκληται ὑπὸ Περσέων μαγοφόνια, ἐν τῇ μάγον οὐδένα ἔξεστι φανῆναι ἐς τὸ φῶς, ἀλλὰ κατ' οἴκους ἑωυτοὺς οἱ μάγοι ἔχουσι τὴν ἡμέρην ταύτην.

Ἐπεῖτε δὲ κατέστη ὁ θόρυβος καὶ ἐντὸς πέντε ἡμε- 80
ρέων ἐγένετο, ἐβουλεύοντο οἱ ἐπαναστάντες τοῖσι μά-

ροισι περὶ τῶν πάντων πρηγμάτων, καὶ ἐλέχθησαν
 λόγοι ἅπιοτοι μὲν ἐνίοισι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὦν.
 Ὅτάνης μὲν ἐκέλευε ἐς μέσον Πέρσῃσι καταθεῖναι τὰ
 πρηγματα, λέγων τάδε· Ἐμοὶ δοκεῖ ἓνα μὲν ἡμέων
 μούναρχον μηκέτι γενέσθαι· οὔτε γὰρ ἡδὺ οὔτε ἀγα-
 θόν. εἶδετε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσειω ὕβριν ἐπ' ὅσον
 ἐπεξῆλθε, μετεσχήκατε δὲ καὶ τῆς τοῦ μάγου ὕβριος.
 κῶς δ' ἂν εἴη χρῆμα κατηρτημένον μοναρχίῃ, τῇ
 ἕξεστι ἀνευθύνω ποιεῖν τὰ βούλεται; καὶ γὰρ ἂν τὸν
 ἄριστον ἀνδρῶν πάντων σπάντα ἐς ταύτην τὴν ἀρχὴν
 ἐκτὸς τῶν ἐωθότων νοημάτων στήσειε. ἐγγίνεται μὲν
 γὰρ οἱ ὕβρις ὑπὸ τῶν παρεόντων ἀγαθῶν, φθόνος δὲ
 ἀρχῇθεν ἐμφύεται ἀνθρώπῳ. δύο δ' ἔχων ταῦτα ἔχει
 πᾶσαν κακότητα· τὰ μὲν γὰρ ὕβρι κεκορημένος ἔρδει
 πολλὰ καὶ ἀτάσθαλα, τὰ δὲ φθόνῳ. καίτοι ἄνδρα γε
 τύραννον ἀφθονον ἔδει εἶναι, ἔχοντά γε πάντα τὰ
 ἀγαθὰ· τὸ δὲ ὑπερναντίον τούτου ἐς τοὺς πολυήτας πέ-
 φυκε· φθονεῖ γὰρ τοῖσι ἀρίστοισι περιουσί τε καὶ
 ζώουσι, χαίρει δὲ τοῖσι κακίστοις τῶν ἀστῶν, διαβο-
 λὰς δὲ ἄριστος ἐνδέκεσθαι. ἀναρμοστότατον δὲ πάν-
 των· ἦν τε γὰρ αὐτὸν μετρίως θαυμάζης, ἄχθεται ὅτι
 οὐ κάρτα θεραπεύεται, ἦν τε θεραπεύῃ τις κάρτα, ἄ-
 χθεται ὅτε θαπί. τὰ δὲ δὴ μέγιστα ἐρχομαι ἐρέων·
 νόμαιά τε κινεῖ πάτρια καὶ βιάται γυναικας κτείνει
 τε ἀκρίτους. πλῆθος δὲ ἄρχον πρῶτα μὲν οὖνομα
 πάντων κάλλιστον ἔχει, ἰσονομίην, δεύτερα δὲ τούτων
 τῶν ὁ μούναρχος ποιεῖ οὐδέν· πάλῳ μὲν ἀρχὰς ἄρχει,
 ὑπεύθυνον δὲ ἀρχὴν ἔχει, βουλευματα δὲ πάντα ἐς τὸ
 κοινὸν ἀναφέρει. τίθεμαι ὦν γνώμην μετέντας ἡμέας
 μοναρχίην τὸ πλῆθος ἀξέειν· ἐν γὰρ τῷ πολλῷ ἐνι

τὰ πάντα. Ὅτάνης μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἐσέ-
 φερε, Μεγάβυζος δὲ ὀλιγαρχίῃ ἐκέλευε ἐπιτράπειν, λέ- 81
 γων τάδε· Τὰ μὲν Ὅτάνης εἶπε τυραννίδα παύων,
 λελέχθω καὶ μοι ταῦτα, τὰ δ' ἐς τὸ πλῆθος ἄνωγε φέ-
 ρειν τὸ κράτος, γνώμης τῆς ἀρίστης ἡμάρτηκε· ὁμίλου
 γὰρ ἀχρησίου οὐδέν ἐστι ἀσυνετώτερον οὐδὲ ὑβριστό-
 τερον. καίτοι τυράννου ὕβριν φεύγοντας ἄνδρας ἐς
 δήμου ἀκολάστου ὕβριν πεσεῖν ἐστὶ οὐδαμῶς ἀνασχε-
 τόν. ὁ μὲν γὰρ εἴ τι ποιέει, γινώσκων ποιέει, τῷ δὲ
 οὐδὲ γινώσκων ἐνι· κῶς γὰρ ἂν γινώσκοι ὃς οὐτ' ἐδι-
 δάχθη οὔτε εἶδε καλὸν οὐδὲν [οὐδ'] οἰκῆσιον, ὠθέει τε
 ἐμπεσὼν τὰ πρήγματα ἄνευ νόου, χεῖμαρρον ποταμῷ
 εἴκελος; δῆμῳ μὲν νυν, οἳ Πέρσῃσι κακὸν νοέουσι,
 οὔτοι χράσθων, ἡμεῖς δὲ ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἐπιλέ-
 ξαντες ὁμιλίην τοῦτοις περιθέωμεν τὸ κράτος· ἐν γὰρ
 δὴ τοῦτοις καὶ αὐτοὶ ἐνεσόμεθα, ἀρίστων δὲ ἀνδρῶν
 οἶκος ἄριστα βουλευμάτων γίνεσθαι. Μεγάβυζος μὲν δὴ
 ταύτην γνώμην ἐσέφερε, τρίτος δὲ Δαρεῖος ἀπεδείκνυτο
 γνώμην, λέγων· Ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν εἶπε Μεγάβυζος ἐς 82
 τὸ πλῆθος ἔχοντα δοκέει ὀρθῶς λέξαι, τὰ δὲ ἐς ὀλι-
 γαρχίην οὐκ ὀρθῶς. τριῶν γὰρ προκειμένων καὶ πίν-
 των τῶν λέγω ἀρίστων ἐόντων, δήμου τε ἀρίστου καὶ
 ὀλιγαρχίης καὶ μονάρχου, πολλῷ τοῦτο προέχειν λέγω.
 ἀνδρὸς γὰρ ἐνὸς τοῦ ἀρίστου οὐδὲν ἄμεινον ἂν φανεῖν·
 γνώμη γὰρ τοιαύτη χρεώμενος ἐπιτροπεύει ἂν ἀμωμή-
 τως τοῦ πλῆθους, σιγῶτό τε ἂν βουλευμάτων ἐπὶ δυσμε-
 νέας ἄνδρας οὕτω μάλιστα. ἐν δὲ ὀλιγαρχίῃ πολλοῖσι
 ἀρετὴν ἐπασκένουσι ἐς τὸ κοινὸν ἔχθρα ἴδια ἰσχυρὰ
 φιλέει ἐγγίνεσθαι· αὐτὸς γὰρ ἕκαστος βουλόμενος κο-
 ρυφαῖος εἶναι γνώμῃσί τε νικᾷ ἐς ἔχθρα μεγάλα ἀλλή-

λοισι ἀπικνέονται, ἐξ ὧν στάσιες ἐγγίνονται, ἐκ δὲ τῶν στασιῶν φόνος, ἐκ δὲ τοῦ φόνου ἀπέβη ἐς μουνναρχίην, καὶ ἐν τούτῳ διέδεξε ὅσῳ ἐστὶ τοῦτο ἄριστον. δῆμον τε αὖ ἄρχοντος ἀδύνατα μὴ οὐ κακότητα ἐγγίνεσθαι· κακότητος τοίνυν ἐγγινομένης ἐς τὰ κοινὰ ἔχθεα μὲν οὐκ ἐγγίνεται τοῖσι κακοῖσι, φιλίας δὲ ἰσχυραί· οἱ γὰρ κακοῦντες τὰ κοινὰ συγκύψαντες ποιεῦσι. τοῦτο δὲ τοιοῦτο γίνεται ἐς ὃ ἂν προστάς τις τοῦ δῆμου τοὺς τοιούτους παύσῃ· ἐκ δὲ αὐτῶν θωμάζεται οὗτος δὴ ὑπὸ τοῦ δῆμου, θωμαζόμενος δὲ ἂν' ὧν ἐφάνη μουνναρχος ἑὼν· καὶ ἐν τούτῳ δηλοῖ καὶ οὗτος ὡς ἡ μουνναρχία κράτιστον. ἐνὶ δὲ ἑπεὶ πάντα συλλαβόντα εἰπεῖν, κόθην ἡμῖν ἡ ἐλευθερίῃ ἐγένετο καὶ τεῦ δόντος; κότερα παρὰ δῆμον ἢ ὀλιγαρχίῃς ἢ μουνάρχου; ἔχω τοίνυν γνώμην ἡμέας ἐλευθερωθέντας διὰ ἓνα ἄνδρα τὸ τοιοῦτο περιστέλλειν, χωρὶς τε τούτου πατρῴους νόμους μὴ λύειν ἔχοντας εἶ· οὐ γὰρ ἄμεινον.

- 83 Γινώμαι μὲν δὴ τρεῖς αὗται προεκέατο, οἱ δὲ τέσσερες τῶν ἐπὶ ἀνδρῶν προσέθεντο ταύτη. ὡς δὲ ἐσώθη τῇ γνώμῃ ὁ Ὀτάνης Πέρσῃσι ἰσονομίην σπενύδων ποιῆσαι, ἔλεξε ἐς μέσον αὐτοῖσι τάδε· Ἄνδρες στασιῶται, δῆλα γὰρ δὴ ὅτι δεῖ ἓνα γέ τινα ἡμέων βασιλέα γενέσθαι, ἥτοι κλήρω γε λαχόντα, ἢ ἐπιτρεψάντων τῶ Περσέων πλήθει τὸν ἂν ἐκεῖνο ἔληται, ἢ ἄλλη τινὶ μηχανῇ· ἐγὼ μὲν νυν ὑμῖν οὐκ ἐναγωνιεῦμαι· οὔτε γὰρ ἄρχειν οὔτε ἄρχεσθαι ἐθέλω· ἐπὶ τούτῳ δὲ ὑπεξίσταμαι τῆς ἀρχῆς, ἐπ' ᾧ τε ὑπ' οὐδενὸς ὑμέων ἄρξομαι, οὔτε αὐτὸς ἐγὼ οὔτε οἱ ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινόμενοι. τούτου εἰπαντος ταῦτα ὡς συνεχώρεον οἱ ἔξ ἐπὶ τούτοισι, οὗτος μὲν δὴ σφι οὐκ ἐνηγωνίζετο ἀλλ' ἐκ τοῦ μέσου

κατήστο. καὶ νῦν αὕτη ἡ οἰκίη διατελέει μούνη ἐλευ-
 θέρη ἐοῦσα Περσέων καὶ ἄρχεται τοσαῦτα ὅσα αὐτῇ
 θέλει, νόμους οὐκ ὑπερβαίνουσα τοὺς Περσέων. οἱ δὲ 84
 λοιποὶ τῶν ἐπὶ ἐβουλεύοντο ὡς βασιλέα δικαιοτάτα
 στήσονται. καὶ σφι ἔδοξε Ὀτάνῃ μὲν καὶ τοῖσι ἀπὸ
 Ὀτάνεω αἰεὶ γινομένοισι, ἦν ἐς ἄλλον τινὰ τῶν ἐπὶ
 ἔλθῃ ἢ βασιλῆν, ἐξαίρετα δίδοσθαι ἐσθιῆτά τε Μηδι-
 κὴν ἔτεος ἑκάστου καὶ τὴν πᾶσαν δωρεὴν ἣ γίνεται ἐν
 Πέρσῃσι τιμιωτάτη. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ἐβούλευσάν οἱ
 δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος τὸ πρῆγμα
 καὶ συνέστησε αὐτούς. ταῦτα μὲν δὴ Ὀτάνῃ ἐξαίρετα,
 τὰδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν, παριέναι ἐς τὰ βα-
 σιλῆα πάντα τὸν βουλόμενον τῶν ἐπὶ ἄνευ ἐσαγγε-
 λέος, ἦν μὴ τυγχάνῃ εὐδῶν μετὰ γυναικὸς βασιλεὺς,
 γαμέειν δὲ μὴ ἐξεῖναι ἄλλοθεν τῷ βασιλεὶ ἢ ἐκ τῶν
 συνεπαναστάντων. περὶ δὲ τῆς βασιλῆς ἐβούλευσαν
 τοιούδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος ἡλίου ἐπανατέλλοντος πρῶ-
 τος φθιέγῃται ἐν τῷ προαστείῳ αὐτῶν ἐπιβεβηκότων,
 τοῦτον ἔχειν τὴν βασιλῆν.

Δαρεῖω δὲ ἦν ἱπποκόμος ἀνὴρ σοφός, τῷ ὄνομαι 85
 ἦν Οἰβάρης· πρὸς τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐπεῖτε διελύθη-
 σαν, ἔλεξε Δαρεῖος τὰδε· Οἰβάρης, ἡμῖν δέδοκται περὶ
 τῆς βασιλῆς ποιεῖν κατὰ τὰδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος
 πρῶτος φθιέγῃται ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι αὐτῶν ἐπανα-
 βεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιλῆν. νῦν ὧν εἴ-
 τινα ἔχεις σοφίην, μηχανῶ ὡς ἂν ἡμεῖς σχῶμεν τοῦτο
 τὸ γέρας καὶ μὴ ἄλλος τις. ἀμείβεται Οἰβάρης τοισίδε·
 Εἰ μὲν δὴ, ὧ δέσποτα, ἐν τούτῳ τοί ἐστι ἡ βασιλέα
 εἶναι ἢ μὴ, θάρσει τούτου εἵνεκεν καὶ θυμὸν ἔχε ἀγα-
 θόν, ὡς βασιλεὺς οὐδεὶς ἄλλος πρὸ σεῦ ἔσται· τοιαῦτα

ἔχω φάρμακα. λέγει Δαρείος· Εἰ τοίνυν τι τοιοῦτο ἔχεις σοφισμα, ὥρῃ μηχανᾶσθαι καὶ μὴ ἀναβάλλεσθαι, ὥς τῆς ἐπιούσης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἐστι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Οἰβάρεθς ποιεῖ τοιόνδε· ὥς ἐγίνετο ἡ νύξ, τῶν θηλέων ἵππων μίαν, τὴν ὁ Δαρείου ἵππος ἔστεργε μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς τὸ προάστειον κατέδησε καὶ ἐπήγαγε τὸν Δαρείου ἵππον καὶ τὰ μὲν πολλὰ περιῆγε ἀγχοῦ τῇ ἵππῳ, ἐγχρίμπτων τῇ θηλέῃ, τέλος
86 δὲ ἐπῆκε ὀχεῦσαι τὸν ἵππον. ἅμ' ἡμέρῃ δὲ διαφω-
σκούσῃ οἱ ἔξ κατὰ συνεθήκαντο παρῆσαν ἐπὶ τῶν ἵπ-
πων· διεξελαυνόντων δὲ κατὰ τὸ προάστειον, ὥς κατὰ
τοῦτο τὸ χωρίον ἐγίνοντο ἵνα τῆς παροικομένης νυκτὸς
κατεδέδετο ἡ θήλειά ἵππος, ἐνθαῦτα ὁ Δαρείου ἵππος
προσδραμὼν ἐχρεμέτισε· ἅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο ποιή-
σαντι ἀστραπὴ ἐξ αἰθρίας καὶ βροντὴ ἐγένετο. ἐπι-
γενόμενα δὲ ταῦτα τῷ Δαρείῳ ἐτελέωσέ μιν ὥσπερ ἐκ
συνθέτου τευ γενόμενα· οἱ δὲ καταθορόντες ἀπὸ τῶν
ἵππων προσεκύνεον τὸν Δαρεῖον.

87 Οἱ μὲν δὴ φασὶ τὸν Οἰβάρεα ταῦτα μηχανήσασθαι,
οἱ δὲ τοιάδε (καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρα λέγεται ὑπὸ Περ-
σέων), ὥς τῆς ἵππου ταύτης τῶν ἄρθρων ἐπιψάσας
τῇ χειρὶ ἔχοι αὐτὴν κρύψας ἐν τῇσι ἀναξυρίσι· ὥς δὲ
ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπλεσθαι μέλλειν τοὺς ἵππους,
τὸν Οἰβάρεα τοῦτον ἐξείραντα τὴν χεῖρα πρὸς τοῦ
Δαρείου ἵππου τοὺς μυκτῆρας προσενεῖκαι, τὸν δὲ αἰ-
σθόμενον φοιμάξασθαι τε καὶ χρεμετίσαι.

88 Δαρεῖός τε δὴ ὁ Ὑστάσπερος βασιλεὺς ἀπεδέδεκτο,
καὶ οἱ ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντες κατήκοοι πλὴν Ἀρα-
βίων, Κύρου τε καταστρεψαμένου καὶ ὕστερον αὐτῆς
Καμβύσεω. Ἀράβιοι δὲ οὐδαμὰ κατήκουσαν ἐπὶ δου-

λουσύνῃ Πέρσῃσι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐρένοντο παρέντες Καμ-
 βύσεια ἐπ' Αἴγυπτον· ἀεκόντων γὰρ Ἀραβίων οὐκ ἂν
 ἐσβάλοιεν Πέρσαι ἐς Αἴγυπτον. γάμους τε τοὺς πρώ-
 τους ἐγάμει Πέρσῃσι ὁ Δαρείος, Κύρου μὲν δύο θυ-
 γατέρας Ἀτοσσάν τε καὶ Ἀρτυστώνην, τὴν μὲν Ἀτοσσάν
 προσυνοικήσασαν Καμβύσῃ τε τῷ ἀδελφεῷ καὶ αὐτῇ
 τῷ μάγῳ, τὴν δὲ Ἀρτυστώνην παρθένον. ἑτέραν δὲ
 Σμέρδιος τοῦ Κύρου θυγατέρα ἐγήμε, τῇ οὖνομα ἦν
 Πάρμυς· ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ὀτάνεω θυγατέρα, ἣ
 τὸν μάγον κατὰδῃλον ἐποίησε. δυνάμιός τε πάντα οἱ
 ἐπιμπλέατο. πρῶτον μὲν νυν τύπον ποιησάμενος λί-
 θινον ἔστησε· ζῶον δὲ οἱ ἐνὴν ἀνὴρ ἱππεύς, ἐπέγραψε
 δὲ γράμματα λέγοντα τάδε· Δαρείος ὁ Ὑστάσπεος σύν
 τε τοῦ ἵππου τῇ ἀρετῇ (τὸ οὖνομα λέγων) καὶ Οὐβά-
 ρεος τοῦ ἱπποκόμου ἐκτίσματο τὴν Περσέων βασιληίην.
 ποιήσας δὲ ταῦτα ἐν Πέρσῃσι ἀρχὰς κατεστήσατο εἰ- 89
 κοσι, τὰς αὐτοὶ καλέουσι σατραπείας· καταστήσας δὲ
 τὰς ἀρχὰς καὶ ἄρχοντας ἐπιστήσας ἐτάξατο φόρους οἱ
 προσιέναι κατὰ ἔθνεά τε καὶ πρὸς τοῖσι ἔθνεσι τοὺς
 πλησιοχώρους προστάσσω, καὶ ὑπερβαίνων τοὺς προσ-
 εχέας τὰ ἑκαστέρῳ ἄλλοισι ἄλλα ἔθνεα νέμων. ἀρχὰς
 δὲ καὶ φόρων πρόσδοον τὴν ἐπέτειον κατὰ τάδε διεῖλε·
 τοῖσι μὲν αὐτῶν ἀργύριον ἀπαγινέουσι εἰρητο Βαβυ-
 λώνιον σταθμὸν τέλαντον ἀπαγινέειν, τοῖσι δὲ χρυσίου
 ἀπαγινέουσι Εὐβοϊκόν. τὸ δὲ Βαβυλώνιον τέλαντον
 δύναται Εὐβοΐδας ἑβδομήκοντα καὶ ὀκτώ μνέας. ἐπὶ
 γὰρ Κύρου ἄρχοντος καὶ αὐτῇ Καμβύσειῳ ἦν κατεστη-
 κὸς οὐδὲν φόρου πέρι, ἀλλὰ δῶρα ἀγίνεον· διὰ δὲ
 ταύτην τὴν ἐπίταξιν τοῦ φόρου καὶ παραπλήσια ταύτῃ
 ἄλλα λέγουσι Πέρσαι ὡς Δαρείος μὲν ἦν κἀπῆλος,

Καμβύσης δὲ δεσπότης, Κύρος δὲ πατήρ, ὁ μὲν ὅτι
 ἐκαπήλενε πάντα τὰ πρήγματα, ὁ δὲ ὅτι χαλεπὸς τε
 ἦν καὶ ὀλίγωρος, ὁ δὲ ὅτι ἥπιός τε καὶ ἀγαθὰ σφι
 90 πάντα ἐμηχανήσατο. ἀπὸ μὲν δὴ Ἰώνων καὶ Μαγνή-
 των τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ καὶ Αἰολέων καὶ Καρῶν καὶ
 Ἀνκίων καὶ Μιλυέων καὶ Παμφύλων (εἰς γὰρ ἦν οἱ
 τεταγμένος οὗτος φόρος) προσήιε τετρακόσια τάλαντα
 ἀργυρίου. ὁ μὲν δὴ πρῶτος οὗτος οἱ νομὸς κατεστήκει·
 ἀπὸ δὲ Μυσῶν καὶ Αὐδῶν καὶ Λασιονίων καὶ Καβα-
 λίων καὶ Ὑγεννέων πεντακόσια τάλαντα· νομὸς δεύ-
 τερος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἑλλησποντίων τῶν ἐπὶ δεξιὰ
 ἐσπλέοντι καὶ Φρυγῶν καὶ Θρηάκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ
 καὶ Παφλαγόνων καὶ Μαριανδυνῶν καὶ Συρίων ἐξή-
 κοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα ἦν φόρος· νομὸς τρίτος
 οὗτος. ἀπὸ δὲ Κιλικίων ἵπποι τε λευκοὶ ἐξήκοντα καὶ
 τριηκόσιοι, ἐκάστης ἡμέρης εἰς γινόμενος, καὶ τάλαντα
 ἀργυρίου πεντακόσια. τούτων δὲ τεσσεράκοντα μὲν
 καὶ ἑκατὸν ἐς τὴν φρουρέουσαν ἵππον τὴν Κιλικίην
 χώραν ἀναισιμοῦτο, τὰ δὲ τριηκόσια καὶ ἐξήκοντα Ἀ-
 91 ρείῳ ἐφοίτα· νομὸς τέταρτος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ποσει-
 δηίου πόλιος, τὴν Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω οἰκίσε ἐπ’
 οὖροισι τοῖσι Κιλικίων τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον ἀπὸ
 ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων
 (ταῦτα γὰρ ἦν ἀτελέα), πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλ-
 λαντα φόρος ἦν· ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη
 τε πᾶσα καὶ Συρία ἢ Παλαιστίνη καλεομένη καὶ Κύ-
 προς· νομὸς πέμπτος οὗτος. ἀπ’ Αἰγύπτου δὲ καὶ
 Αἰβύων τῶν προσεχέων Αἰγύπτῳ καὶ Κυρήνης τε καὶ
 Βάρκης (ἐς γὰρ τὸν Αἰγύπτιον νομὸν αὐταὶ ἐκεκο-
 σμέατο) ἑπτακόσια προσήιε τάλαντα, πάρεξ τοῦ ἐκ τῆς

Μοίριος λίμνης γινομένου ἀργυρίου, τὸ ἐγίνετο ἐκ τῶν
 ἰχθύων· τούτου τε δὴ χωρὶς τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ
 ἐπιμετρουμένου σίτου προσήιε ἑπτακόσια τάλαντα· σίτου
 γὰρ δυοκαίδεκα μυριάδας Περσέων τε τοῖσι ἐν τῷ
 Λευκῷ τείχει τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοισι καταμετρέ-
 ουσι καὶ τοῖσι τούτων ἐπικούροισι· νομὸς ἕκτος οὗτος.
 Σατταγύδαι δὲ καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι τε καὶ Ἀπα-
 ρύται ἐς τὠντὸ τεταγμένοι ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν
 τάλαντα προσέφερον· νομὸς ἑβδομος οὗτος. ἀπὸ Σού-
 σων δὲ καὶ τῆς ἄλλης Κισσίων χώρας τριηκόσια· νομὸς
 ὄγδοος οὗτος. ἀπὸ Βαβυλῶνος δὲ καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσ- 92
 συρίας χίλια οἱ προσήιε τάλαντα ἀργυρίου καὶ παῖδες
 ἑκτομῖαι πεντακόσιοι· νομὸς εἵνατος οὗτος. ἀπὸ δὲ
 Ἀρβατάνων καὶ τῆς λοιπῆς Μηδικῆς καὶ Παρικανίων
 καὶ Ὀρθοκορυβαντίων πεντήκοντά [τε] καὶ τετρακόσια
 τάλαντα· νομὸς δέκατος οὗτος. Κάσπιοι δὲ καὶ Παν-
 σίκαι καὶ Παντίμαθοί τε καὶ Δαρεῖται ἐς τὠντὸ συμ-
 φέροντες διηκόσια τάλαντα ἀπαρίνεον· νομὸς ἐνδέ-
 κατος οὗτος. ἀπὸ Βακτριανῶν δὲ μέχρι Αἰγλῶν
 ἐξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν· νομὸς δυω-
 δέκατος οὗτος. ἀπὸ Πακτυκῆς δὲ καὶ Ἀρμενίων καὶ 93
 τῶν προσεχέων μέχρι τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου τετρα-
 κόσια τάλαντα· νομὸς τρίτος καὶ δέκατος οὗτος. ἀπὸ
 δὲ Σαραγτίων καὶ Σαραγγέων καὶ Θαμαναίων καὶ
 Οὐτίων καὶ Μύκων καὶ τῶν ἐν τῇσι νήσοισι οἰκούντων
 τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ, ἐν τῇσι τοὺς ἀνασπά-
 στους καλεομένους κατοικίζει βασιλεύς, ἀπὸ τούτων
 πάντων ἑξακόσια τάλαντα ἐγίνετο φόρος· νομὸς τέταρ-
 τος καὶ δέκατος οὗτος. Σάκαι δὲ καὶ Κάσπιοι πεντή-
 κοντα καὶ διηκόσια ἀπαρίνεον τάλαντα· νομὸς πέμπτος

καὶ δέκατος οὗτος. Πάρθοι δὲ καὶ Χοράσμιοι καὶ
 Σόγδοι τε καὶ Ἄρειοι τριηκόσια τάλαντα· νομὸς ἕκτος
 94 καὶ δέκατος οὗτος. Παρικάνιοι δὲ καὶ Αἰθίορες οἱ ἐκ
 τῆς Ἀσίας τετρακόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἑβ-
 δομος καὶ δέκατος οὗτος. Ματιηνοῖσι δὲ καὶ Σάσπειρσι
 καὶ Ἀλαροδίοισι διηκόσια ἐπετέτακτο τάλαντα· νομὸς
 ὕγδοος καὶ δέκατος οὗτος. Μόσχοισι δὲ καὶ Τιβαρη-
 νοῖσι καὶ Μάκρῳσι καὶ Μοσσυνοίοισι καὶ Μαρσί
 τριηκόσια τάλαντα προείρητο· νομὸς εἵνατος καὶ δέκα-
 τος οὗτος. Ἰνδῶν δὲ πλῆθος τε πολλῷ πλείστὸν ἐστὶ
 πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀνθρώπων καὶ φόρον ἀπαγί-
 νεον πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους, ἐξήκοντα καὶ τριηκόσια
 95 τάλαντα ψήγματος· νομὸς εἰκοστὸς οὗτος. τὸ μὲν δὴ
 ἀργύριον τὸ Βαβυλώνιον πρὸς τὸ Εὐβοϊκὸν συμβαλλό-
 μενον τάλαντον γίνεται ὀγδῶκοντα καὶ ὀκτακόσια καὶ
 εἰνακισχίλια τάλαντα, τὸ δὲ χρυσίον τρισκαιδεκαστάσιον
 λογιζόμενον, τὸ ψῆγμα εὐρίσκεται ἐν Εὐβοϊκῶν τα-
 λάντων ὀγδῶκοντα καὶ ἑξακοσίων καὶ τετρακισχιλίων.
 τούτων ὧν πάντων συντιθέμενον τὸ πλῆθος Εὐβοϊκὰ
 τάλαντα συνελέγετο εἰς τὸν ἐπέτειον φόρον Δαρείῳ
 μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ πεντακόσια καὶ ἐξήκοντα·
 96 τὸ δ' ἔτι τούτων ἔλασσον ἀπιεῖς οὐ λέγω. οὗτος Δα-
 ρεῖω προσήιε φόρος ἀπὸ τῆς τε Ἀσίας καὶ τῆς Αἰβύης
 ὀλιγαχόθεν. προϊόντος μέντοι τοῦ χρόνου καὶ ἀπὸ
 νήσων προσήιε ἄλλος φόρος καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ
 μέχρι Θεσσαλίας οἰκημένων. τοῦτον τὸν φόρον θη-
 σαυρίζει βασιλεὺς τρόπῳ τοιῷδε· εἰς πίθους κεραμίνας
 τήξας καταχέει, πλήσας δὲ τὸ ἄγγος περιαιρείει τὸν κέ-
 ραμον. ἐπεὰν δὲ δεηθῇ χρημάτων, κατακόπτει τοσοῦτο
 ὅσον ἂν ἐκάστοτε δέηται.

Αὗται μὲν νυν ἀρχαί τε ἦσαν καὶ φόρων ἐπιτάξεις· 97
 ἡ Περσίς δὲ χώρα μούνη μοι οὐκ εἰρηται δασμοφό-
 ρος· ἀτελέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώραν. οἶδε δὲ
 φόρον μὲν οὐδένα ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγί-
 νεον, Αἰθίοπες οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης
 ἐλαύνων ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας κατεστρέψατο,
 οἳ περὶ τε Νύσῃν τὴν ἰσὴν κατοίκηνται καὶ τῷ Διο-
 νύσῳ ἀνάγουσι τὰς ὀρτὰς. οὗτοι οἱ Αἰθίοπες καὶ οἱ
 πλησιόχωροι τούτοις σπέρματι μὲν χρέωνται τῷ αὐτῷ
 τῷ καὶ οἱ Καλανταί· Ἰνδοί, οἰκήματα δὲ ἐκτηνται κατὰ-
 γαῖα. οὗτοι συναμφοότεροι διὰ τρίτου ἔτος ἀγίνεον,
 ἀγινέουσι δὲ καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ, δύο χοίνικας ἀπύρου
 χρυσίου καὶ διηκοσίας φάλαγγας ἐβένου καὶ πέντε
 παῖδας Αἰθίοπας καὶ ἐλέφαντος ὀδόντας μεγάλους εἰ-
 κοσι. Κόλχοι δ' ἐτάξαντο ἐς τὴν δωρεὴν καὶ οἱ προσ-
 εχέες μέχρι Κανκάσιος ὕρεος (ἐς τοῦτο γὰρ τὸ ὕρος
 ὑπὸ Πέρσῃσι ἄρχεται, τὰ δὲ πρὸς βορέην ἔνεμον τοῦ
 Κανκάσιος Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει), οὗτοι ὦν
 δῶρα τὰ ἐτάξαντο ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ διὰ πεντετηρίδος
 ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας καὶ ἑκατὸν παρθένους. Ἀρά-
 βιοι δὲ χίλια τέλαντα ἀγίνεον λιβανωτοῦ ἀνὰ πᾶν ἔτος.
 ταῦτα μὲν οὗτοι δῶρα πάρεξ τοῦ φόρου βασιλεῖ ἐκό-
 μιζον. τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν πολλὸν οἱ Ἰνδοί, 98
 ἀπ' οὗ τὸ ψῆγμα τῷ βασιλεῖ τὸ εἰρημένον κομίζουσι,
 τρόπῳ τοιῷδε κτῶνται. ἔστι τῆς Ἰνδικῆς χώρας τὸ
 πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ψάμμος· τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν,
 τῶν καὶ περὶ ἄτρεκές τι λέγεται, πρῶτοι πρὸς ἡῶ καὶ
 ἡλίου ἀνατολὰς οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ
 Ἰνδοί· Ἰνδῶν γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἡῶ ἐρημίη ἐστὶ διὰ
 τὴν ψάμμον. ἔστι δὲ πολλὰ ἔθνηα Ἰνδῶν καὶ οὐκ

ὁμόφωνα σφίσι, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν νομάδες εἰσί, οἱ δὲ
 οὐ, οἱ δὲ ἐν τοῖσι ἔλεσι οἰκέουσι τοῦ ποταμοῦ καὶ
 ἰχθύας σιτέονται ὠμούς, τοὺς αἰρέουσι ἐκ πλοίων καλα-
 μίνων ὁρμώμενοι· καλάμου δὲ ἐν γόνυ πλοῖον ἕκαστον
 ποιέεται. οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἰνδῶν φορέουσι ἐσθῆτα
 φλοῖνην· ἐπεὶ ἂν ἐκ τοῦ ποταμοῦ φλοῦν ἀμῆσονται καὶ
 κόψωσι, τὸ ἐνθεῦτεν φορμῶν τρόπον καταπλέξαντες ὥς
 99 θώρακα ἐνδύνουσι. ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἡῶ
 οἰκέοντες τούτων νομάδες εἰσί, κρεῶν ἐδεσται ὠμῶν,
 καλέονται δὲ Παδαῖοι. νομαίοισι δὲ τοιοῖσινδε λέγον-
 ται χρᾶσθαι· ὅς ἂν κάμη τῶν ἄστῶν, ἣν τε γυνὴ ἦν
 τε ἀνὴρ, τὸν μὲν ἄνδρα ἄνδρες οἱ μάλιστα οἱ ὁμιλέ-
 οντες κτείνουσι, φάμενοι αὐτὸν τηκόμενον τῇ νοῦσῳ
 τὰ κρέα σφίσι διαφθείρεσθαι· ὁ δὲ ἄπαρνος ἐστὶ μὴ
 μὲν νοσέειν· οἱ δὲ οὐ συγγινωσκόμενοι ἀποκτείναντες
 κατεωχέονται. ἡ δὲ ἂν γυνὴ κάμη, ὥσαύτως αἱ
 ἐπιχρεώμεναι μάλιστα γυναῖκες ταῦτά τοῖσι ἀνδράσι
 ποιεῦσι. τὸν γὰρ δὴ ἐς γῆρας ἀπικόμενον θύσαντες
 κατεωχέονται. ἐς δὲ τούτου λόγον οὐ πολλοὶ τινες
 αὐτῶν ἀπικνεύονται· πρὸ γὰρ τοῦ τὸν ἐς νοῦσον πί-
 100 πτοντα πάντα κτείνουσι. ἑτέρων δὲ ἐστὶ Ἰνδῶν ὅδε
 ἄλλος τρόπος· οὔτε κτείνουσι οὐδὲν ἔμψυχον οὔτε τι
 σπείρουσι οὔτε οἰκίας νομίζουσι ἐκτῆσθαι, ποιηφάγε-
 ονσι δέ, καὶ αὐτοῖσι ἐστὶ ὅσον κέγχρος τὸ μέγαθος ἐν
 κάλυκι, αὐτόματον ἐκ τῆς γῆς γινόμενον, τὸ συλλέ-
 γοντες αὐτῇ τῇ κάλυκι ἔφουσί τε καὶ σιτέονται. ὅς δ'
 ἂν ἐς νοῦσον αὐτῶν πέσῃ, ἐλθὼν ἐς τὴν ἐρημον κέ-
 εται· φροντίζει δὲ οὐδεὶς οὔτε ἀποθανόντος οὔτε κά-
 101 μνοντος. μῆξις δὲ τούτων τῶν Ἰνδῶν τῶν κατέλεξα
 πάντων ἐμφανής ἐστι κατὰ περ τῶν προβάτων, καὶ τὸ

χρῶμα φορέουσι ὅμοιον πάντες καὶ παραπλήσιον Αἰθίοψι. ἡ γονὴ δὲ αὐτῶν, τὴν ἀπίενται ἐς τὰς γυναικας, οὐ κατὰ περ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐστὶ λευκή, ἀλλὰ μέλαινα κατὰ περ τὸ χρῶμα· τοιαύτην δὲ καὶ Αἰθίοπες ἀπίενται θορήν. οὗτοι μὲν τῶν Ἰνδῶν ἕκαστέρῳ τῶν Περσέων οἰκέουσι καὶ πρὸς νότον ἀνέμου καὶ Δαρείου βασιλέος οὐδαμὰ ὑπήκουσαν. ἄλλοι δὲ 102 τῶν Ἰνδῶν Κασπατύρῳ τε πόλι καὶ τῇ Πακτυῆκῃ χώρῃ εἰσὶ πρόβουροι, πρὸς ἄρκτου τε καὶ βορέῳ ἀνέμου κατοικημένοι τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἱ Βακτριόισι παραπλησίην ἔχουσι διαίταν· οὗτοι καὶ μαχιμώτατοί εἰσι Ἰνδῶν καὶ οἱ ἐπὶ τὸν χρυσὸν στελλόμενοί εἰσι οὗτοι· κατὰ γὰρ τοῦτό ἐστι ἐρημίη διὰ τὴν ψάμμον. ἐν δὲ ᾧ τῇ ἐρημίῃ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες μεγάθρα ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα, ἄλωπέκων δὲ μέζονα· εἰσὶ γὰρ αὐτῶν καὶ παρὰ βασιλῆϊ τῷ Περσέων ἐνθευτεν θηρευθέντες. οὗτοι ᾧ οἱ μύρμηκες ποιεύμενοι οἰκησιν ὑπὸ γῆν ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον κατὰ περ οἱ ἐν τοῖσι Ἑλλήσι μύρμηκες κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰσὶ δὲ καὶ αὐτοὶ εἶδος ὁμοιότατοι· ἡ δὲ ψάμμος ἢ ἀναφερομένη ἐστὶ χρυσῖτις. ἐπὶ δὲ ταύτην τὴν ψάμμον στέλλονται ἐς τὴν ἐρημον οἱ Ἰνδοί, ζευξάμενος ἕκαστος καμήλους τρεῖς, σειρηφόρον μὲν ἑκατέρωθεν ἔρσενα παρέλκειν, θήλειαν δὲ ἐς μέσον· ἐπὶ ταύτην δὲ αὐτὸς ἀναβαίνει, ἐπιτηδεύσας ὅπως ἀπὸ τέκνων ὡς νεωτάτων ἀποσπάσας ζεύξει· αἱ γὰρ σφι κάμηλοι ἵππων οὐκ ἦσσονες ἐς ταχυτῆτά εἰσι, χωρὶς δὲ ἄχθρα δυνατώτεραι πολλὸν φέρειν. τὸ μὲν δὲ εἶδος ὁκοῖόν τι 103 ἔχει ἢ κάμηλος, ἐπισταμένοισι τοῖσι Ἑλλήσι οὐ συγγράφω· τὸ δὲ μὴ ἐπιστέεται αὐτῆς, τοῦτο φράσω.

κάμηλος ἐν τοῖσι ὀπισθίοισι σκέλεσι ἔχει τέσσερας μη-
 ροὺς καὶ γούνατα τέσσερα, τὰ τε αἰδοῖα διὰ τῶν ὀπι-
 104 σθίων σκελέων πρὸς τὴν οὐρὴν τετραμμένα. οἱ δὲ
 δὴ Ἴνδοι τρόπῳ τοιούτῳ καὶ ζεύξι τοιαύτῃ χρεώμενοι
 ἐλαύνουσι ἐπὶ τὸν χρυσὸν λελογισμένως ὅπως καυμά-
 των τῶν θερμοτάτων ἐόντων ἔσονται ἐν τῇ ἀρπαγῇ·
 ὑπὸ γὰρ τοῦ καύματος οἱ μύρμηκες ἀφανέες γίνονται
 ὑπὸ γῆν. θερμότητος δέ ἐστι ὁ ἥλιος τούτοις τοῖσι
 ἀνθρώποισι τὸ ἐωθινόν, οὐ κατὰ περ τοῖσι ἄλλοις
 μεσαμβρίας, ἀλλ' ὑπερτείλας μέχρι οὗ ἀγορῆς διαλύ-
 σιος. τοῦτον δὲ τὸν χρόνον καίει πολλῷ μᾶλλον ἢ τῇ
 μεσαμβρίῃ τὴν Ἑλλάδα, οὕτω ὥστε ἐν ὕδατι λόγος
 αὐτοὺς ἐστι βρέχεσθαι τηνικαῦτα. μεσοῦσα δὲ ἡ ἡμέρη
 σχεδὸν παραπλησίως καίει τοὺς τε ἄλλους ἀνθρώπους
 καὶ τοὺς Ἰνδοὺς. ἀποκλινομένης δὲ τῆς μεσαμβρίας
 γίνεται σφι ὁ ἥλιος κατὰ περ τοῖσι ἄλλοις ὁ ἐωθινός.
 καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ἀπιὼν ἐπὶ μᾶλλον ψύχει, ἐς δ' ἐπὶ
 105 δυσμῆσι ἔων καὶ τὸ κάρτα ψύχει. ἐπεὶ δὲ ἔλθωσι
 ἐς τὸν χῶρον οἱ Ἴνδοι ἔχοντες θυλάκια, ἐμπλήσαντες
 ταῦτα τῆς ψάμμου τὴν ταχίστην ἐλαύνουσι ὀπίσω·
 αὐτίκα γὰρ οἱ μύρμηκες ὀδμῇ, ὥς δὴ λέγεται ὑπὸ Περ-
 σέων, μαθόντες διώκουσι. εἶναι δὲ ταχυτῆτα οὐδενὸν
 ἑτέρῳ ὅμοιον, οὕτω ὥστε, εἰ μὴ προλαμβάνειν τοὺς
 Ἰνδοὺς τῆς ὁδοῦ ἐν ᾧ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι,
 οὐδένα ἔν σφραων ἀποσώζεσθαι. τοὺς μὲν νυν ἔρσενας
 τῶν καμήλων, εἶναι γὰρ ἥσσοντας θέειν τῶν θηλέων,
 καὶ παραλύεσθαι ἐπελκομένους, οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέ-
 ρους· τὰς δὲ θηλέας ἀναμιμνησκομένας τῶν ἑλπιον-
 τέκνων ἐνδιδόναι μαλακὸν οὐδέν. τὸν μὲν δὴ πλέω
 τοῦ χρυσοῦ οὕτω [οἱ] Ἴνδοι κτῶνται, ὥς Πέρσαι

φασί· ἄλλος δὲ σπανιώτερός ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ὀρυσσόμενος.

Αἱ δ' ἐσχατιαὶ κως τῆς οἰκεομένης τὰ κάλλιστα¹⁰⁶ ἔλαχον, κατὰ περ ἡ Ἑλλὰς τὰς ὥρας πολλόν τι κάλλιστα κεκορημένας ἔλαχε. τοῦτο μὲν γὰρ πρὸς τὴν ἡῶ ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων ἡ Ἰνδική ἐστι, ὥσπερ ὀλίγω πρότερον εἴρηκα· ἐν ταύτῃ τοῦτο μὲν τὰ ἔμψυχα, τετράποδά τε καὶ τὰ πετεινά, πολλῶ μῆζω ἢ ἐν τοῖσι ἄλλοισι χωρίοις ἐστι, πάρεξ τῶν ἵππων (οὔτοι δὲ ἐσσοῦνται ὑπὸ τῶν Μηδικῶν, Νησαίων δὲ καλυμμένων ἵππων), τοῦτο δὲ χρυσὸς ἄπλετος αὐτόθι ἐστί, ὁ μὲν ὀρυσσόμενος, ὁ δὲ καταφορεύμενος ὑπὸ ποταμῶν, ὁ δὲ ὥσπερ ἐσήμῃνα ἀρπαζόμενος. τὰ δὲ δένδρεα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὸν εἴρια καλλονῇ τε προσφέροντα καὶ ἀρετῇ τῶν ἀπὸ τῶν οἶων· καὶ ἐσθῆτι Ἰνδοὶ ἀπὸ τούτων τῶν δενδρέων χρέωνται. πρὸς δ' αὖ μεσαμβρίας¹⁰⁷ ἐσχάτη Ἀραβίῃ τῶν οἰκεομένων χωρέων ἐστί, ἐν δὲ ταύτῃ λιβανωτός τέ ἐστι μούνη χωρέων πασέων φυόμενος καὶ σμύρνη καὶ κασίη καὶ κινάμωμον καὶ λήδανον. ταῦτα πάντα πλὴν τῆς σμύρνης δυσπετέως κτῶνται οἱ Ἀράβιοι. τὸν μὲν γε λιβανωτὸν συλλέγουσι τὴν στύρακα θυμιῶντες, τὴν ἐς Ἑλληνας Φοίνικες ἐξάγουσι· ταύτην θυμιῶντες λαμβάνουσι· τὰ γὰρ δένδρεα ταῦτα τὰ λιβανωτοφόρα ὕφεις ὑπόπτεροι, σμικροὶ τὰ μεγάλεια, ποικίλοι τὰ εἶδεα, φυλάσσουσι πλήθει πολλοὶ περὶ δένδρον ἕκαστον, οὔτοι οἷ περ ἐπ' Αἴγυπτον ἐπιστρατεύονται. οὐδενὶ δὲ ἄλλῳ ἀπελευνούνται ἀπὸ τῶν δενδρέων ἢ τῆς στύρακος τῷ καπνῷ. λέγουσι δὲ καὶ τόδε Ἀράβιοι, ὡς πᾶσα ἂν γῆ ἐπίμπλατο¹⁰⁸ τῶν ὀφίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι κατ' αὐτοὺς οἶον

τι καὶ κατὰ τὰς ἐχίδνας [ἡπιστάμην] γίνεσθαι. καὶ
 κως τοῦ θείου ἢ προνοίῃ, ὥσπερ καὶ οἰκός ἐστι, ἐοῦσα
 σοφίῃ, ὅσα μὲν [γὰρ] ψυχὴν τε δειλὰ καὶ ἐδῶδιμα,
 ταῦτα μὲν πάντα πολύγονα πεποίηκε, ἵνα μὴ ἐπιλίπη
 κατεσθιόμενα, ὅσα δὲ σκέτλια καὶ ἀνηρά, ὀλιγόγονα.
 τοῦτο μὲν, ὅτι ὁ λαγὸς ὑπὸ παντὸς θηρεύεται θηρίου
 καὶ ὄρνιθος καὶ ἀνθρώπου, οὕτω δὴ τι πολύγονόν
 ἐστι· ἐπικυῖσκειται μοῦνον πάντων θηρίων, καὶ τὸ μὲν
 δασὺ τῶν τέκνων ἐν τῇ γαστρὶ, τὸ δὲ ψιλόν, τὸ δὲ
 ἄρτι ἐν τῇσι μήτρησι πλάσσεται, τὸ δὲ ἀναιρέεται.
 τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι, ἢ δὲ δὴ λείπει, ἐὼν ἰσχυ-
 ρότατον καὶ θρασύτατον, ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ τίττει ἐν·
 τίττους γὰρ συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ τὰς μήτρας. τὸ
 δὲ αἷτιον τούτου τόδε ἐστί· ἐπεὶ ὁ σκύμνος ἐν τῇ
 μητρὶ ἐὼν ἄρχεται διακινεόμενος, ὁ δὲ ἔχων ὄνυχας
 θηρίων πολλὸν πάντων ὀξύτατους ἀμύσσει τὰς μήτρας,
 αὐξόμενός τε δὴ πολλῷ μᾶλλον ἐσικνέεται καταγράφων·
 πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστὶ καὶ τὸ παράπαν λείπεται
 109 αὐτέων ὕγιες οὐδέν. ὥς δὲ καὶ αἱ ἐχιδναὶ τε καὶ οἱ
 ἐν Ἀραβίοισι ὑπόπτεροι ὄφεις εἰ ἐγίνοντο ὥς ἡ φύσις
 αὐτοῖσι ὑπάρχει, οὐκ ἂν ἦν βιώσιμα ἀνθρώποισι· νῦν
 δ' ἐπεὶ ἄνθρωποι κατὰ ζεύγεα καὶ ἐν αὐτῇ ἡ ὁ
 ἔρσην τῇ ἐκποιήσι, ἀπιεμένου αὐτοῦ τὴν γονὴν ἢ
 θήλεα ἄπτεται τῆς δειρῆς καὶ ἐμφῦσα οὐκ ἀνιεῖ πρὶν
 [ἂν] διαφάγη. ὁ μὲν δὴ ἔρσην ἀποθνήσκει τρόπῳ τῷ
 εἰρημένῳ, ἢ δὲ θήλεα τίσιν τοιήνδε ἀποτίνει τῷ ἔρ-
 σευ· τῷ γονεῖ τιμωρόντα ἔτι ἐν τῇ γαστρὶ ἐόντα τὰ
 τέκνα διεσθίει τὴν μητέρα, διαφαρόντα δὲ τὴν νηδὺν
 αὐτῆς οὕτω τὴν ἐκδυσιν ποιεῖται. οἱ δὲ ἄλλοι ὄφεις
 ἐόντες ἀνθρώπων οὐ δηλήμονες τίττους τε φῶα καὶ

ἐκλέπουσι πολλόν τι χρῆμα τῶν τέκνων. αἱ μὲν νυν ἔχιδναι κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν εἰσι, οἱ δὲ ὑπόπτεροι ἔοντες ἄθροοι εἰσὶ ἐν τῇ Ἀραβίῃ καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ· κατὰ τοῦτο δοκέουσι πολλοὶ εἶναι.

Τὸν μὲν δὴ λιβανωτόν τοῦτον οὕτω κτῶνται Ἀρά-110
βιοι, τὴν δὲ κασίην ᾧδε· ἐπεὶ ἀν καταδήσονται βύρσησι καὶ δέρμασι ἄλλοισι πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον πλὴν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἔρχονται ἐπὶ τὴν κασίην· ἡ δὲ ἐν λίμνῃ φύεται οὐ βαθύη, περὶ δὲ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ ἀνλίζεται κου θηρία πτερωτά, τῇσι νυκτερίσι προσεείκελα μάλιστα, καὶ τέττιγε δεινόν, καὶ ἔς ἄλκην ἄλκιμα· τὰ δεῦ ἁπαμυνομένους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν οὕτω δρέπειν τὴν κασίην. τὸ δὲ δὴ κινάμωμον ἔτι¹¹¹
τούτων θωμαστότερον συλλέγουσι· ὅκου μὲν γὰρ γίνεται καὶ ἦτις μιν γῆ ἢ τρέφουσά ἐστι, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν, πλὴν ὅτι λόγῳ οἰκῷτι χρεώμενοι ἐν τοισίδε χωρίοις φασὶ τινες αὐτὸ φύεσθαι ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτράφη. ὕρνιας δὲ λέγουσι μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ κάρφεια τὰ ἡμεῖς ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες κινάμωμον καλέομεν, φορέειν δὲ τὰς ὕρνιας ἐς νεοσσιὰς προσπεπλασμένας ἐκ πηλοῦ πρὸς ἀποκρήμνοισι ὕρσι, ἐνθα πρόσβασιν ἀνθρώπῳ οὐδεμίαν εἶναι. πρὸς ὧν δὴ ταῦτα τοὺς Ἀραβίους σοφίζεσθαι τάδε, βοῶν τε καὶ ὄνων τῶν ἀπογινομένων καὶ τῶν ἄλλων ὑποζυγίων τὰ μέλα διαταμόντας ὥς μέγιστα κομίζειν ἐς ταῦτα τὰ χωρία καὶ σφρα θέντας ἀγχοῦ τῶν νεοσσιέων ἀπαλλάσσεσθαι ἐκὰς αὐτέων· τὰς δὲ ὕρνιας καταπετομένας [αὐτῶν] τὰ μέλα τῶν ὑποζυγίων ἀναφορέειν ἐπὶ τὰς νεοσσιὰς, τὰς δὲ οὐ δυναμένας ἰσχειν καταρρήγνυσθαι ἐπὶ γῆν· τοὺς δὲ ἐπιόντας συλλέγειν οὕτω

τὸ κινάμωμον, συλλεγόμενον δὲ ἐκ τούτων ἀπικνέεσθαι
 112 ἐς τὰς ἄλλας χώρας. τὸ δὲ δὴ λήδανον, τὸ καλέουσι
 Ἀράβιοι λάδανον, ἐτι τούτου θωμασιώτερον γίνεται.
 ἐν γὰρ δυσσοδομιάτῳ γινόμενον εὐωδέστατόν ἐστι· τῶν
 γὰρ αἰγῶν τῶν τράγων ἐν τοῖσι πώγῳσι εὐρίσκεται
 ἐγγινόμενον οἶον γλοιὸς ἀπὸ τῆς ὕλης. χρήσιμον δ'
 ἐς πολλὰ τῶν μύρων ἐστὶ, θυμιασὶ τε μάλιστα τοῦτο
 Ἀράβιοι.

113 Τοσαῦτα μὲν θυωμάτων πέρι εἰρήσθω, ἀπόξει δὲ
 τῆς χώρας τῆς Ἀραβίης θεσπέσιον ὥς ἡδύ. δύο δὲ
 γένεα ὄτων σφι ἐστι θώματος ἄξια, τὰ οὐδαμόθι ἐτέ-
 ρωθι ἐστι· τὸ μὲν αὐτῶν ἕτερον ἔχει τὰς οὐράς μα-
 κράς, τριῶν πηγέων οὐκ ἐλάσσονας, τὰς εἰ τις ἐπεῖη
 σφι ἐπέλκειν, ἔλκεια ἂν ἔχοιεν ἀνατριβομένων πρὸς τῇ
 γῇ τῶν οὐρέων· νῦν δ' ἅπας τις τῶν ποιμένων ἐπί-
 σταται ξυλουργεῖν ἐς τοσοῦτο· ἁμαξίδας γὰρ ποιεῦντες
 ὑποδέουσι αὐτὰς τῇσι οὐρῇσι, ἐνὸς ἐκάστου κτήνεος
 τὴν οὐρὴν ἐπὶ ἁμαξίδα ἐκάστην καταδέοντες. τὸ δὲ
 ἕτερον γένος τῶν ὄτων τὰς οὐράς πλατέας φορέουσι
 καὶ ἐπὶ πῆχυν πλάτος.

114 Ἀποκλινομένης δὲ μεσαμβρίας παρήκει πρὸς δύ-
 νοντα ἥλιοι ἢ Αἰθιοπία χώρα ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων·
 αὕτη δὲ χρυσόν τε φέρει πολλὸν καὶ ἐλέφαντας ἀμ-
 φιλαφείας καὶ δένδρεα πάντα ἄγρια καὶ ἔβενον καὶ
 ἄνδρας μεγίστους καὶ καλλίστους καὶ μακροβιωτάτους.

115 Αὗται μὲν νυν ἐν τε τῇ Ἀσίῃ ἐσχατιαὶ εἰσι καὶ ἐν
 τῇ Αἰβύῃ· περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν πρὸς ἐσπέ-
 ρην ἐσχατιέων ἔχω μὲν οὐκ ἀτρεκέως λέγειν· οὔτε γὰρ
 ἔρωγε ἐνδέκομαι Ἡριδανὸν καλέεσθαι πρὸς βαρβάρων
 ποταμὸν ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς βορέην ἄνε-

μον, ἀπ' ὅτεν τὸ ἤλεκτρον φοιτᾷν λόγος ἐστί, οὔτε νήσους οἶδα Κασσιτερίδας ἐούσας, ἐκ τῶν ὁ κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ. τοῦτο μὲν γὰρ ὁ Ἡριδανὸς αὐτὸ κατηγορεύει τὸ οὔνομα ὥς ἐστι Ἑλληνικὸν καὶ οὐ βάρβαρον, ὑπὸ ποιητέῳ δέ τινος ποιηθέν· τοῦτο δὲ οὐδενὸς αὐτόπτεω γενομένου δύναμαι ἀκοῦσαι, τοῦτο μελετῶν, ὅπως θάλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα τῆς Εὐρώπης. ἐξ ἐσχάτης δ' ὧν ὁ τε κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ καὶ τὸ ἤλεκτρον. πρὸς δὲ ἄρκτον τῆς Εὐρώπης πολλῶν τι 116 πλείστος χρυσὸς φαίνεται ἐόν. ὅπως μὲν γινόμενος, οὐκ ἔχω οὐδὲ τοῦτο ἀτρεκέως εἶπαι, λέγεται δὲ ὑπὲκ τῶν γρυπῶν ἀρπάζειν Ἀριμασποὺς ἄνδρας μουννοφθαλμούς. πεύθομαι δὲ οὐδὲ τοῦτο, ὅπως μουννόφθαλμοι ἄνδρες φύονται, φύσιν ἔχοντες τὴν ἄλλην ὁμοίην τοῖσι ἄλλοις ἀνθρώποις. αἱ δὲ ὧν ἐσχατιαὶ οἰκᾶσι περικληίουσαι τὴν ἄλλην χώραν καὶ ἐντὸς ἀπέργουσαι τὰ κάλλιστα δοκέοντα ἡμῖν εἶναι καὶ σπανιώτατα ἔχειν αὐτά.

Ἔστι δὲ πεδίου ἐν τῇ Ἀσίῃ περικεκλημμένον ὕρε 117 πάντοθεν, διασφάγες δὲ τοῦ ὕρεος εἰσι πέντε· τοῦτο τὸ πεδίου ἦν μὲν κοτε Χορασμίων, ἐν οὖροις ἐόν Χορασμίων τε αὐτῶν καὶ Τρακνίων καὶ Πάρθων καὶ Σαραγγέων καὶ Θαμαναίων, ἐπεῖτε δὲ Πέρσαι ἐχουσι τὸ κράτος, ἐστὶ τοῦ βασιλέως. ἐκ δὴ ὧν τοῦ περικληίουτος ὕρεος τούτου ῥέει ποταμὸς μέγας, οὔνομα δὲ οὗ ἐστι Ἀκης. οὗτος πρότερον μὲν ἄρδεσκε διαλελαμμένος πενταχοῦ τούτων τῶν εἰρημένων τὰς χώρας, διὰ διασφάγος ἀγόμενος ἐκάστης ἐκάστοις, ἐπεῖτε δὲ ὑπὸ τῷ Πέρσῃ εἰσί, πεπόνθασι τοιόνδε· τὰς διασφάγας τῶν ὀρέων ἐνδείμας ὁ βασιλεὺς πύλας ἐπ' ἐκάστη διασφάγι

ἔστησε, ἀποκεκλημένον δὲ τοῦ ὕδατος τῆς διεξόδου τὸ πεδίον τὸ ἐντὸς τῶν ὁρέων πέλαγος γίνεται, ἐνδιδάντος μὲν τοῦ ποταμοῦ, ἔχοντος δὲ οὐδαμῇ ἐξήλυσιν. οὗτοι ὦν οἱ περ ἔμπροσθε ἐώθεσαν χρᾶσθαι τῷ ὕδατι, οὐκ ἔχοντες αὐτῷ χρᾶσθαι συμφορῇ μεγάλῃ διαχρέωνται. τὸν μὲν γὰρ χειμῶνα ὕει σφι ὁ θεὸς ὥσπερ καὶ τοῖσι ἄλλοις ἀνθρώποις, τοῦ δὲ θέρους σπείροντες μελίην καὶ σήσαμον χρηίσκονται τῷ ὕδατι. ἐπεὰν ὦν μηδὲν σφι παραδιδῶται τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς τοὺς Πέρσας αὐτοὶ τε καὶ γυναῖκες, στάντες κατὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως βοῶσι ὠρνόμενοι, ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοις αὐτῶν μάλιστα ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τοῦτο φερούσας. ἐπεὰν δὲ διάκορος ἢ γῆ σφῶν γένηται πίνουσα τὸ ὕδωρ, αὗται μὲν αἱ πύλαι ἀποκληίουται, ἄλλας δ' ἐντέλλεται ἀνοίγειν ἄλλοις τοῖσι δεομένοις μάλιστα τῶν λοιπῶν. ὥς δ' ἐγὼ οἶδα ἀκούσας, χορήματα μεγάλα προησόμενος ἀνοίγει πάρεξ τοῦ φύρου. ταῦτα μὲν δὴ ἔχει οὕτω.

- 118 ΤΩΝ δὲ τῷ μάγῳ ἐπαναστάντων ἐπὶ ἀνδρῶν ἓνα αὐτῶν Ἰνταφρένεα κατέλαβε ὑβρίσαντα τάδε ἀποθανεῖν· αὐτίκα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν· ἤθελε ἐς τὰ βασιλῆα ἐσελθὼν χρηματίσασθαι τῷ βασιλείῳ· καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ νόμος οὕτω εἶχε, τοῖσι ἐπαναστᾶσι τῷ μάγῳ ἔσοδον εἶναι παρὰ βασιλέα ἄνευ ἀγγέλου, ἣν μὴ γυναικὶ τυγχάνῃ μισγόμενος βασιλεὺς. οὐκ ὦν δὴ Ἰνταφρένης ἐδικαίου οὐδένα οἱ ἐσαγγεῖλαι, ἀλλ' ὅτι ἦν τῶν ἐπτὰ, ἐσιέναι ἤθελε· ὁ δὲ πυλουργὸς καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐ περιώρων, φάμενοι τὸν βασιλέα γυναικὶ μίσγεσθαι. ὁ δὲ Ἰνταφρένης δοκέων σφέας ψεύδεα λέγειν ποιεῖ τοιᾶδε· σπασάμενος τὸν ἀκινάκην ἀποτάμνει αὐτῶν τὰ

τε ὧτα καὶ τὰς ῥῖνας, καὶ ἀνείρας περὶ τὸν χαλινὸν
 τοῦ ἵππου περὶ τοὺς ἀνχένας σφέων ἔδῃσε καὶ ἀπῆκε.
 οἱ δὲ τῷ βασιλεῖ δεικνύουσι ἑαυτοὺς καὶ τὴν αἰτίην 119
 εἶπον δι' ἣν πεπονθότες εἴησαν. Δαρεῖος δὲ ἄρρω-
 δήσας μὴ κοινῷ λόγῳ οἱ ἔξ πεπονηκότες ἔωσι ταῦτα,
 μεταπεμπόμενος ἓνα ἕκαστον ἀπεπειράτο γνώμης, εἰ
 συνέπαινοί εἰσι τῷ πεπονημένῳ. ἐπεῖτε δὲ ἐξέμαθε ὥς
 οὐ σὺν κείνοισι εἴη ταῦτα πεπονηκώς, ἔλαβε αὐτόν τε
 τὸν Ἰνταφρένεα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τοὺς οἰ-
 κήριους πάντας, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων μετὰ τῶν συγγε-
 νέων μιν ἐπιβουλεύειν οἱ ἐπανάστασιν, συλλαβὼν δὲ
 σφεας ἔδῃσε τὴν ἐπὶ θανάτῳ. ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἰντα-
 φρένεος φοιτῶσα ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως κλαίεσκε
 ἂν καὶ ὀδυρέσκετο· ποιεῦσα δὲ αἰεὶ τῷ αὐτῷ τοῦτο τὸν
 Δαρεῖον ἔπεισε οἰκτεῖραι μιν, πέμψας δὲ ἄγγελον ἔλεγε
 τάδε· ὦ γύναι, βασιλεὺς τοι Δαρεῖος διδοῖ ἓνα τῶν
 δεδεμένων οἰκήριων ῥύσασθαι τὸν βούλειαι ἐκ πάντων.
 ἡ δὲ βουλευσαμένη ὑπεκρίνετο τάδε· Εἰ μὲν δὴ μοι
 διδοῖ βασιλεὺς ἐνὸς τὴν ψυχὴν, αἰρέομαι ἐκ πάντων
 τὸν ἀδελφεόν. πυθόμενος δὲ Δαρεῖος ταῦτα καὶ θα-
 μάσας τὸν λόγον πέμψας ἠγόρευε· ὦ γύναι, εἰρωτᾷ σε
 βασιλεὺς τίνα ἔχουσα γνώμην τὸν ἄνδρα τε καὶ τὰ
 τέκνα ἐγκαταλιποῦσα τὸν ἀδελφεὸν εἴλεν περιεῖναι τοι,
 ὃς καὶ ἄλλοτριώτερός τοι τῶν παίδων καὶ ἥσσον κεχα-
 ρισμένος τοῦ ἀνδρός ἐστι. ἡ δ' ἀμείβετο τοισίδε· ὦ
 βασιλεῦ, ἀνὴρ μὲν μοι ἂν ἄλλος γένοιτο, εἰ δαίμων
 ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα, εἰ ταῦτα ἀποβάλοιμι· πατὴρ
 δὲ καὶ μητὴρ οὐκέτι μεν ζώντων ἀδελφεὸς ἂν ἄλλος
 οὐδενὶ τρόπῳ γένοιτο. ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρεωμένη
 ἔλεξα ταῦτα· εὖ τε δὴ ἔδοξε τῷ Δαρείῳ εἰπεῖν ἡ γυνὴ

καὶ οἱ ἀπῆκε τοῦτόν τε τὸν παραιτέτο καὶ τῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον, ἡσθεὶς αὐτῇ, τοὺς δὲ ἄλλους ἀπέκτεινε πάντας. τῶν μὲν δὴ ἐπὶ εἰς αὐτίκα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀπολώλεε.

- 120 ΚΑΤΑ δέ κου μάλιστα τὴν Καμβύσεια νοῦσον ἐγίνετο τάδε. ὑπὸ Κύρου κατασταθεὶς ἦν Σαρδίων ὑπαρχος Ὀροΐτης ἀνὴρ Πέρσης. οὗτος ἐπεθύμησε πρήγματος οὐκ ὀσίον· οὔτε γάρ τι παθὼν οὔτε ἀκούσας μάταιον ἔπος πρὸς Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου οὐδὲ ἰδὼν πρότερον ἐπεθύμει λαβὼν αὐτὸν ἀπολέσαι, ὥς μὲν οἱ πλεῖνες λέγουσι, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην· ἐπὶ τῶν βασιλέος θυρέων κατήμενον τόν τε Ὀροΐτα καὶ ἄλλον Πέρσην τῷ ὀνόματι εἶναι Μιτροβάτεα, νομοῦ ἄρχοντα τοῦ ἐν Δασκυλείῳ, τούτους ἐκ λόγων ἐς νείκεα συμπεσεῖν· κρινομένων δὲ περὶ ἀρετῆς εἶπειν τὸν Μιτροβάτεα τῷ Ὀροΐτῃ προφέροντα· Σὺ γὰρ ἐν ἀνδρῶν λόγῳ, ὃς βασιλεὺς νῆσον Σάμον πρὸς τῷ σῶ νομῷ προσκειμένην οὐ προσεκτίσας, ὥδε δὴ τι ἐοῦσαν εὐπετέα χειρωθῆναι, τὴν τῶν τις ἐπιχωρίων πεντεκαίδεκα ὀπλίτησι ἐπαναστάς ἔσχε καὶ νῦν αὐτῆς τυραννεύει. οἱ μὲν δὴ μὴν φασὶ τοῦτο ἀκούσαντα καὶ ἀλγήσαντα τῷ ὀνειδέει ἐπιθυμῆσαι οὐκ οὕτω τὸν εἰπαντα ταῦτα τίσασθαι ὥς Πολυκράτεα πάντως ἀπολέσαι, δι' ὅντινα
- 121 κακῶς ἤκουσε. οἱ δὲ ἐλάσσονες λέγουσι πέμψαι Ὀροΐτα ἐς Σάμον κήρυκα ὅτεν δὴ χρήματος δεησόμενον (οὐ γὰρ ὦν δὴ τοῦτό γε λέγεται), καὶ τὸν Πολυκράτεα τυχεῖν κατακείμενον ἐν ἀνδρῶνι, παρεῖναι δὲ οἱ καὶ Ἀνακρέοντα τὸν Τήιον· καὶ κως εἴτε ἐκ προνοίης αὐτὸν κατηλογέοντα τὰ Ὀροΐτεω πρήγματα, εἴτε καὶ συντυχίῃ τις τοιαύτη ἐπεγένετο· τόν τε γὰρ κήρυκα

τὸν Ὅροίτῳ παρελθόντα διαλέγεσθαι καὶ τὸν Πολυκράτῃ (τυχεῖν γὰρ ἀπεστραμμένον πρὸς τὸν τοῖχον) οὔτε τι μεταστραφῆναι οὔτε ὑποκρίνασθαι. αἰτίαι μὲν ¹²² δὴ αὗται διφάσιαι λέγονται τοῦ θανάτου τοῦ Πολυκράτους γενέσθαι, πάρεστι δὲ πείθεσθαι ὁκοτέρῃ τις βούλεται αὐτέων. ὁ δὴ ὦν Ὅροίτης ἰζόμενος ἐν Μαγνησίῃ τῇ ὑπὲρ Μαιάνδρου ποταμοῦ οἰκημένῃ ἔπεμπε Μύρσον τὸν Γύγῳ ἄνδρα Ἀνδρὸν ἐς Σάμον ἀγγελίην φέροντα, μαθὼν τοῦ Πολυκράτους τὸν νόον. Πολυκράτης γὰρ ἐστὶ πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἰδμεν Ἑλλήνων ὃς θαλασσοκρατέειν ἐπενοήθη, πάρεξ Μίνω τε τοῦ Κνωσίου καὶ εἰ δὴ τις ἄλλος πρότερος τούτου ἦρξε τῆς θαλάσσης· τῆς δὲ ἀνθρωπίνης λεγομένης γενεῆς Πολυκράτης [ἐστὶ] πρῶτος, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων Ἰωνίης τε καὶ νήσων ἄρξειν. μαθὼν ὦν ταῦτά μιν διανοεύμενον ὁ Ὅροίτης πέμψας ἀγγελίην ἔλεγε τάδε· Ὅροίτης Πολυκράτῃ ὧδε λέγει. πυνθάνομαι ἐπιβουλεύειν σε πρῆγμασι μέγαλοισι καὶ χρημάταί τοι οὐκ εἶναι κατὰ τὰ φρονήματα. σύ νυν ὧδε ποιήσας ὀρθώσεις μὲν σεωυτόν, σώσεις δὲ καὶ ἐμέ· ἐμοὶ γὰρ βασιλεὺς Καμβύσης ἐπιβουλεύει θάνατον καὶ μοι τοῦτο ἐξαγγέλλεται σαφηνέως. σύ νυν ἐμὲ ἐκκομίσας αὐτὸν καὶ χρημάτα, τὰ μὲν αὐτῶν αὐτὸς ἔχε, τὰ δὲ ἐμὲ ἔα ἔχειν· εἵνεκέν τε χρημάτων ἄρξεις ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. εἰ δέ μοι ἀπιστίεις τὰ περὶ τῶν χρημάτων, πέμψον ὅστις τοι πιστότατος τυγχάνει ἐών, τῷ ἐγὼ ἀποδέξω. ταῦτα ¹²³ ἀκούσας Πολυκράτης ἤσθη τε καὶ ἐβούλετο· καὶ κως ἰμείρετο γὰρ χρημάτων μέγας, ἀποπέμπει πρῶτα κατοφόμενον Μαιάνδριον Μαιανδρίου ἄνδρα τῶν ἀστῶν, ὃς οἱ ἦν γραμματιστής· ὃς χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον

- τούτων τὸν κόσμον τὸν ἐκ τοῦ ἀνδρεῶνος τοῦ Πολυ-
 κράτεος ἔοντα ἀξιοθέητον ἀνέθηκε πάντα ἐς τὸ Ἥραιον.
 ὁ δὲ Ὀροίτης μαθὼν τὸν κατάσκοπον ἔοντα προσδύκι-
 μον ἐποίησε τοιαῦδε· λάρνακας ὁκτὼ πληρώσας λίθων
 πλήν κάρτα βραχέος τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χεῖλεα, ἐπιπολῆς
 τῶν λίθων χρυσὸν ἐπέβαλε, καταδήσας δὲ τὰς λάρνακας
 εἶχε ἐτοιμάς. ἐλθὼν δὲ ὁ Μαιάνδριος καὶ θεησάμενος
 124 ἀπήγγελλε τῷ Πολυκράτει. ὁ δὲ πολλὰ μὲν τῶν μαν-
 τίων ἀπαγορευόντων πολλὰ δὲ τῶν φίλων ἐστέλλετο
 αὐτὸς ἀπιέναι, πρὸς δὲ καὶ ἰδοῦσης τῆς θυγατρὸς ὅψιν
 ἐνυπνίου τοιγῆδε· ἐδόκεε οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἡέρι
 μετέωρον ἔοντα λοῦσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διὸς, χρίεσθαι
 δὲ ὑπὸ τοῦ Ἥλιου. ταύτην ἰδοῦσα τὴν ὅψιν παντοίῃ
 ἐγίνετο μὴ ἀποδημῆσαι τὸν Πολυκράτεια παρὰ τὸν
 Ὀροίτεια, καὶ δὴ καὶ ἰόντος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πεντηκόν-
 τερον ἐπεφημίζετο. ὁ δὲ οἱ ἠπείλησε, ἦν σῶς ἀπονο-
 στήση, πολλόν μιν χρόνον παρθενεύεσθαι. ἡ δὲ
 ἠρήσατο ἐπιτελεῖα ταῦτα γενέσθαι· βούλεσθαι γὰρ παρ-
 θενεύεσθαι πλέω χρόνον ἢ τοῦ πατρὸς ἐστερῆσθαι.
 126 Πολυκράτης δὲ πάσης συμβουλῆς ἀλογήσας ἐπλεε παρὰ
 τὸν Ὀροίτεια, ἅμα ἀγόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν
 ἐταίρων, ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκίδεα τὸν Καλλιφῶντος
 Κροτωνιήτην ἄνδρα, ἰητρόν τε ἔοντα καὶ τὴν τέχνην
 ἀσκέοντα ἀρίστα τῶν κατ' ἑαυτόν. ἀπικόμενος δὲ ἐς
 τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης διεφθάρη κακῶς, οὔτε
 ἑαυτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἑαυτοῦ φρονημάτων· ὅτι γὰρ
 μὴ οἱ Συρηκοσίων γενόμενοι τύραννοι, οὐδὲ εἰς τῶν
 ἄλλων Ἑλληνικῶν τυράννων ἄξιός ἐστι Πολυκράτει
 μεγαλοπρεπεῖην συμβληθῆναι. ἀποκτείνας δὲ μιν οὐκ
 ἀξίως ἀπηγγέσιος Ὀροίτης ἀνεσταύρωσε· τῶν δὲ οἱ

ἐπομένων ὅσοι μὲν ἦσαν Σάμιοι, ἀπῆκε, κελεύων σφέας ἑαυτῷ χάριν εἰδέναι ἔδοντας ἑλευθέρους, ὅσοι δὲ ἦσαν ξεῖνοί τε καὶ δοῦλοι τῶν ἐπομένων, ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ποιούμενος εἶχε. Πολυκράτης δὲ ἀνακρεμάμενος ἐπετέλεε πᾶσαν τὴν ὕψιν τῆς θυγατρὸς· ἐλοῦτο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Διός, ὅπως ὕοι, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀνιείς αὐτὸς ἐκ τοῦ σώματος ἰκμάδα. Πολυκράτης μὲν δὴ αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν, [τῇ οἱ Ἀμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς προεμαντεύσατο.]

Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεα Πολυ-¹²⁶κράτης τίσιες μετῆλθον. μετὰ γὰρ τὸν Καμβύσεω θάνατον καὶ τῶν μάγων τὴν βασιληίην μένων ἐν τῇσι Σάρδισι Ὀροίτης ὠφέλεε μὲν οὐδὲν Πέρσας ὑπὸ Μήδων ἀπαραιομένους τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ταραχῇ κατὰ μὲν ἔκτεινε Μιτροβάτεα τὸν ἐκ Λασκυλείου ὑπαρχον, ὃς οἱ ὠνείδισε τὰ ἐς Πολυκράτηα ἔχοντα, κατὰ δὲ τοῦ Μιτροβάτεω τὸν παῖδα Κρανάσπην, ἄνδρας ἐν Πέρσῃσι δοκίμους, ἄλλα τε ἐξύβρισε παντοῖα καὶ τινα ἀγγελιηφόρον ἐλθόντα Δαρείου παρ' αὐτόν, ὥς οὐ πρὸς ἡδονὴν οἱ ἦν τὰ ἀγγελλόμενα, κτείνει μιν ὀπίσω κομιζόμενον ἄνδρας οἱ ὑπείσας κατ' ὁδόν, ἀποκτείνας δὲ μιν ἠφάνισε αὐτῷ ἵππῳ. Δαρεῖος¹²⁷ δὲ ὥς ἔσχε τὴν ἀρχήν, ἐπεθύμει τὸν Ὀροίτεα τίσασθαι πάντων τε τῶν ἀδικημάτων εἵνεκεν καὶ μάλιστα Μιτροβάτεω καὶ τοῦ παιδός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἰσθῆς στρατὸν ἐπ' αὐτόν οὐκ ἐδόκεε πέμπειν, ἅτε οἰδεύοντων ἔτι τῶν πρηγμάτων καὶ νεωστὶ ἔχων τὴν ἀρχήν καὶ τὸν Ὀροίτεα μεγάλην τὴν ἰσχὺν πυνθανόμενος ἔχειν, τὸν χίλιοι μὲν Περσέων ἐδορυφόρεον, εἶχε δὲ νομὸν τὸν τε Φρύγιον καὶ Λύδιον καὶ Ἰωνικόν. πρὸς ταῦτα δὴ

ὦν ὁ Δαρεῖος τάδε ἐμηχανήσατο· συγκαλέσας Περσέων
 τοὺς λογιμωτάτους ἐλεγέ σφι τάδε· ὦ Πέρσαι, τίς ἂν
 μοι τοῦτο ὑμέων ὑποστὰς ἐπιτελέσειε σοφίῃ καὶ μὴ
 βίῃ τε καὶ ὀμίλῳ; ἐνθα γὰρ σοφίης δεῖ, βίης ἔργον
 οὐδέν. ὑμέων δὴ ὦν τίς (ἂν) μοι Ὀροίτεα ἢ ζῶντα
 ἀγάγοι ἢ ἀποκτείνειε; ὃς ὠφέλησε μὲν κω Πέρσας
 οὐδέν, κακὰ δὲ μεγάλα ἔοργε· τοῦτο μὲν δύο ἡμέων
 ἤϊστωσε, Μιτροβάτεα τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ, τοῦτο
 δὲ τοὺς ἀνακαλέοντας αὐτὸν καὶ πεμπομένους ὑπ' ἐμεῦ
 κτείνει, ὕβριν οὐκ ἀνάσχετον φαίνων. πρὶν τι ὦν
 μέζον ἐξεργάσασθαι μιν Πέρσας κακόν, καταλαμπτέος
 128 ἐστὶ ἡμῖν θανάτῳ. Δαρεῖος μὲν ταῦτα ἐπειρώτα, τῷ
 δὲ ἄνδρες τριήκοντα ὑπέστησαν, αὐτὸς ἕκαστος ἐθέλων
 ποιεῖν ταῦτα. ἐρίζοντας δὲ Δαρεῖος κατελάμβανε κε-
 λεύων πάλλεσθαι· παλλομένων δὲ λαγχάνει ἐκ πάντων
 Βαγαῖος ὁ Ἀρτόντεω. λαχὼν δὲ ὁ Βαγαῖος ποιεῖ
 τάδε· βιβλία γραψάμενος πολλὰ καὶ περὶ πολλῶν ἔοντα
 πρηγμάτων σφρηγιδά σφι ἐπέβαλε τὴν Δαρείου, μετὰ
 δὲ ἦε ἔχων ταῦτα ἐς τὰς Σάρδεις. ἀπικόμενος δὲ καὶ
 Ὀροίτεω ἐς ὕψιν ἔλθων τῶν βιβλίων ἐν ἕκαστον περι-
 αιρούμενος ἐδίδου τῷ γραμματιστῇ τῷ βασιληίῳ ἐπι-
 λέγεσθαι· γραμματιστὰς δὲ βασιληῖους οἱ πάντες ὑπαρ-
 χοὶ ἔχουσι· ἀποπειρώμενος δὲ τῶν δορυφόρων ἐδίδου
 τὰ βιβλία ὁ Βαγαῖος, εἰ οἱ ἐνδεξαίετο ἀπόστασιν ἀπὸ
 Ὀροίτεω. ὁρέων δὲ σφας τὰ τε βιβλία σεβομένους
 μεγάλως καὶ τὰ λεγόμενα ἐκ τῶν βιβλίων ἔτι μεζύνως,
 διδοῖ ἄλλο ἐν τῷ ἐνὶ ἡμέρᾳ ἔπεα τάδε· ὦ Πέρσαι, βασιλεὺς
 Δαρεῖος ἀπαγορεύει ὑμῖν μὴ δορυφορέειν Ὀροίτεα.
 οἱ δὲ ἀκούσαντες τούτων μετήκάν οἱ τὰς αἰχμὰς. ἰδὼν
 δὲ τοῦτό σφας ὁ Βαγαῖος πειδομένους τῷ βιβλίῳ,

ἐνθαῦτα δὴ θαρσύνσας τὸ τελευταῖον τῶν βιβλίων διδοῖ τῷ γραμματιστῇ, ἐν τῷ ἐγγράπτῳ· Βασιλεὺς Δαρεῖος Πέρσῃσι τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐντέλλεται κτείνειν Ὀροίτεα. οἱ δὲ δορυφόροι ὡς ἤκουσαν ταῦτα, σπασάμενοι τοὺς ἀκινάκας κτείνουσι παραντίκα μιν. οὕτω δὴ Ὀροίτεα τὸν Πέρσῃν Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου τίσιες μετήλθον.

Ἀπικομένων δὲ καὶ ἀνακομισθέντων τῶν Ὀροίτεω¹²⁹ χρημάτων ἐς τὰ Σοῦσα συνήνεικε χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον βασιλέα Δαρεῖον ἐν ἄγρῃ θηρῶν ἀποθρῶσκοντα ἀπ' ἵππου στραφῆναι τὸν πόδα. καὶ κως ἰσχυροτέρως ἐστράφη· ἡ γάρ οἱ ἀστράγαλος ἐξεχώρησε ἐκ τῶν ἄρθρων. νομίζων δὲ καὶ πρότερον περὶ ἑαυτὸν ἔχειν Αἰγυπτίων τοὺς δοκέοντας εἶναι πρώτους τὴν ἰητρικὴν, τούτοισι ἐχρᾶτο. οἱ δὲ στρεβλοῦντες καὶ βιώμενοι τὸν πόδα κακὸν μέζον ἐργάζοντο. ἐπ' ἑπτὰ μὲν δὴ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ὑπὸ τοῦ παρεόντος κακοῦ ὁ Δαρεῖος ἀργυπνίῃσι εἶχετο, τῇ δὲ δὴ ὀγδόῃ ἡμέρῃ ἔχοντί οἱ φλαύρως παρακούσας τις πρότερον ἔτι ἐν Σάρδισι τοῦ Κροτωνιήτεω Δημοκίδεος τὴν τέχνην ἀγγέλλει τῷ Δαρείῳ· ὁ δὲ ἄγειν μιν τὴν ταχίστην παρ' ἑαυτὸν ἐκέλευσε. τὸν δὲ ὡς ἐξεῦρον ἐν τοῖσι Ὀροίτεω ἀνδραπόδοις ὅκου δὴ ἀπημελημένον, παρῆγον ἐς μέσον πέδας τε ἔλκοντα καὶ ῥάκεσι ἐσθιμένον. σταθέντα δὲ ἐς μέσον εἰρώτα ὁ Δαρεῖος τὴν¹³⁰ τέχνην εἰ ἐπίσταιτο· ὁ δὲ οὐκ ὑπεδέκετο, ἀρρωθέων μὴ ἑαυτὸν ἐκφήνας τὸ παράπαν τῆς Ἑλλάδος ἢ ἀπεστερημένος. κατεφάνη τε τῷ Δαρείῳ τεχνάζειν ἐπιστάμενος καὶ τοὺς ἀγαγόντας αὐτὸν ἐκέλευσε μάστιγὰς τε καὶ κέντρα παραφέρειν ἐς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ὦν ἐκφαίνει, φᾶς ἀτρεκέως μὲν οὐκ ἐπίστασθαι,

ὁμιλήσας δὲ ἰητροῦ φλαύρως ἔχειν τὴν τέχνην. μετὰ δὲ ὥς οἱ ἐπέτρεψε, Ἑλληνικοῖσι ἰήμασι χρεώμενος καὶ ἥπια μετὰ τὰ ἰσχυρὰ προσάγων ὕπνου τέ μιν λαγχάνειν ἐποίεε καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ ὑγίεια μιν ἔοντα ἀπέδεξε, οὐδαμὰ ἔτι ἐλπίζοντα ἀρτίπουν ἔσεσθαι. θωρέεται δὴ μιν μετὰ ταῦτα ὁ Δαρεῖος πεδέων χρυσέων δύο ζεύγεσι· ὁ δὲ μιν ἐπείρετο εἰ οἱ διπλήσιον τὸ κακὸν ἐπίτηδες νέμει, ὅτι μιν ὑγίεια ἐποίησε. ἡσθεῖς δὲ τῷ ἔπει ὁ Δαρεῖος ἀποπέμπει μιν παρὰ τὰς ἑωντοῦ γυναικας. παράγοντες δὲ οἱ εὐνοῦχοι ἔλεγον πρὸς τὰς γυναικας ὡς βασιλεῖ οὗτος εἶη ὃς τὴν ψυχὴν ἀπέδωκε. ὑποτύπτουσα δὲ αὐτέων ἐκάστη φιάλῃ τοῦ χρυσοῦ ἐς θήκην ἔδωρέετο. Δηموκῆδεα οὕτω δὴ τι δαψιλῇ δωρεῇ ὥς τοὺς ἀποπίπτοντας ἀπὸ τῶν φιαλέων στατήρας ἐπόμενος ὁ οἰκέτης, τῷ οὐνομα ἦν Σκίτων, ἀνελέγετο καὶ οἱ χρῆμα πολλόν τι χρυσοῦ συνελέχθη.

- 131 Ὁ δὲ Δημοκῆδης οὗτος ᾧδε ἐκ Κρότωνος ἀπιγμένος Πολυκράτει ὁμίλησε· πατρὶ συνέιχετο ἐν τῇ Κρότωνι ὀργὴν χαλεπῶ· τοῦτον ἐπεῖτε οὐκ ἐδύνατο φέρειν, ἀπολιπὼν οἶχετο ἐς Αἰγίναν. καταστὰς δὲ ἐς ταύτην [τῷ] πρώτῳ ἔτει ὑπερεβάλετο τοὺς ἄλλους ἰητρούς, ἄσκευής περ ἔων καὶ ἔχων οὐδὲν τῶν ὅσα περὶ τὴν τέχνην ἐστὶ ἐργαλῆα. καὶ μιν δευτέρῳ ἔτει ταλάντου Αἰγινῆται δημοσίῃ μισθοῦνται, τρίτῳ δὲ ἔτει Ἀθηναῖοι ἑκατὸν μνέων, τετάρτῳ δὲ ἔτει Πολυκράτης δυὼν ταλάντων. οὕτω μὲν ἀπίκετο ἐς τὴν Σάμον, καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἦκιστα Κροτωνιῆται ἰητροὶ εὐδοκίμησαν· [ἐγένετο γὰρ ᾧν τοῦτο ὅτε πρῶτοι μὲν Κροτωνιῆται ἰητροὶ ἐλέγοντο ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι, δεύτεροι δὲ Κυρηναῖοι. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ Ἀργεῖοι

ἤκουον μουσικὴν εἶναι Ἑλλήνων πρῶτοι]. τότε δὴ ὁ 132
 Δημοκίδης ἐν τοῖσι Σούσοισι ἐξηισάμενος Δαρεῖον
 οἰκόν τε μέγιστον εἶχε καὶ ὁμοτράπεζος βασιλεῖ ἐγε-
 γόνεε, πλὴν τε ἐνὸς τοῦ ἐς Ἑλληνας ἀπιέναι πάντα
 τὰλλα οἱ παρῆν. καὶ τοῦτο μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἡ-
 τρούς, οἱ βασιλέα πρότερον ἰῶντο, μέλλοντας ἀνασκο-
 λοπιεῖσθαι ὅτι ὑπὸ Ἑλλήνος ἡτροῦ ἐσώθησαν, τού-
 τους βασιλέα παραιτησάμενος ἐρρύσατο· τοῦτο δὲ μάν-
 τιν Ἥλειον Πολυκράτει ἐπισπόμενον καὶ ἀπημελημένον
 ἐν τοῖσι ἀνδραπόδοις ἐρρύσατο. ἦν δὲ μέγιστον προῆ-
 γμα Δημοκίδης παρὰ βασιλεῖ.

Ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα τάδε ἄλλα συνή- 133
 νεικε γενέσθαι· Ἀτόσση τῇ Κύρου μὲν θυγατρὶ, Δα-
 ρείου δὲ γυναικὶ ἐπὶ τοῦ μαστοῦ ἔφνυμα, μετὰ δὲ
 ἐκτραγὲν ἐνέμετο πρόσω. ὅσον μὲν δὴ χρόνον ἦν ἔλασ-
 σον, ἡ δὲ κρύπτουσα καὶ αἰσχυνομένη ἔφραζε οὐδενί,
 ἐπεῖτε δὲ ἐν κακῷ ἦν, μετεπέμψατο τὸν Δημοκίδεα
 καὶ οἱ ἐπέδεξε. ὁ δὲ φᾶς ὑγιέα ποιήσκειν ἔξορκοῖ μιν
 ἡ μὲν οἱ ἀντυπουργήσκειν ἐκείνην τοῦτο τὸ ἂν αὐτῆς
 δεηθῇ, δεήσεσθαι δὲ οὐδενὸς τῶν ὅσα ἐς αἰσχύνην
 ἐστὶ φέροντα. ὥς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα ἰώμενος 134
 ὑγιέα ἀπέδεξε, ἐνθαῦτα δὴ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημο-
 κίδεος ἡ Ἀτόσσα προσέφερε ἐν τῇ κοίτῃ Δαρείῳ λόγον
 τοιούτου· ὦ βασιλεῦ, ἔχων δύναμιν τοσαύτην κάτῃσαι,
 οὔτε τι ἔθνος προσκτώμενος οὔτε δύναμιν Πέρσῃσι.
 οἰκὸς δὲ ἐστὶ ἄνδρα καὶ νέον καὶ χρημάτων μεγάλων
 δεσπότην φαίνεσθαι τι ἀποδεικνύμενον, ἵνα καὶ Πέρ-
 σαι ἐκμάθωσι ὅτι ὑπ' ἀνδρὸς ἄρχονται. ἐπ' ἀμφοτέρω
 δέ τοι φέρει ταῦτα ποιέειν, καὶ ἵνα σφέων Πέρσαι
 ἐπίστανται ἄνδρα εἶναι τὸν προεστέωτα καὶ ἵνα τρι-

βονται πολέμῳ μηδὲ σχολὴν ἔγοντες ἐπιβουλεύουσί τοι.
 νῦν γὰρ ἂν τι καὶ ἀποδέξαιο ἔργον, ἕως νέος εἰς ἡλι-
 κίην· αὐξομένῳ γὰρ τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ
 φρένες, γηράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι καὶ ἐς τὰ πρή-
 γματα πάντα ἀπαμβλύνονται. ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ δι-
 δαχῆς ἔλεγε, ὃ δ' ἀμείβετο τοισίδε· ὦ γύναι, πάντα
 ὅσα περ αὐτὸς ἐπινοέω ποιήσῃν εἴρηκας· ἐγὼ γὰρ
 βεβούλευμαι ξεύξας γέφυραν ἐκ τῆσδε τῆς ἡπείρου ἐς
 τὴν ἐτέρην ἡπείρου ἐπὶ Σκύθας στρατεύεσθαι· καὶ
 ταῦτα ὀλίγου χρόνου ἔσται τελεύμενα. λέγει Ἄτοσσα
 τάδε· Ὅρα νυν, ἐπὶ Σκύθας μὲν τὴν πρώτην ἰέναι
 ἔασον· οὗτοι γάρ, ἐπεὰν σὺ βούλῃ, ἔσονται τοι· σὺ δέ
 μοι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύεσθαι. ἐπιθυμέω γὰρ λόγῳ
 πυνθανομένη Λακαίνας τέ μοι γενέσθαι θεραπεύνας
 καὶ Ἀργείας καὶ Ἀττικὰς καὶ Κορινθίας. ἔχεις δὲ
 ἄνδρα ἐπιτηδεότατον ἀνδρῶν πάντων δέξαι τε ἕκαστα
 τῆς Ἑλλάδος καὶ κατηγήσασθαι, τοῦτον ὅς σευ τὸν
 πόδα ἐξήσατο. ἀμείβεται Λαρεῖος· ὦ γύναι, ἐπεὶ
 τοίνυν τοι δοκέει τῆς Ἑλλάδος ἡμέας πρῶτα ἀποπει-
 ρᾶσθαι, κατασκόπους μοι δοκέει Περσέων πρῶτον ἄμει-
 νον εἶναι ὁμοῦ τούτῳ τῷ σὺ λέγεις πέμψαι ἐς αὐτούς,
 οἳ μαθόντες καὶ ἰδόντες ἐξαγγελεύουσι ἕκαστα αὐτῶν
 ἡμῖν· καὶ ἔπειτα ἐξεπιστάμενος ἐπ' αὐτούς τρέψομαι.
 135 ταῦτα εἶπε καὶ ἅμα ἔπος τε καὶ ἔργον ἐποίεε. ἐπεῖτε
 γὰρ τάχιστα ἡμέρη ἐπέλαμψε, καλέσας Περσέων ἄνδρας
 δοκίμους πεντεκαίδεκα ἐνετέλλετό σφι ἐπομένους Δη-
 μοκῆδεϊ διεξελθεῖν τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἑλλάδος,
 ὥπως τε μὴ διαδρήσεται σφας ὁ Δημοκῆδης, ἀλλὰ μιν
 πάντως ὀπίσω ἀπάξουσι. ἐντειλάμενος δὲ τούτοισι
 ταῦτα, δεύτερα καλέσας αὐτὸν Δημοκῆδεα ἐδέετο αὐτοῦ

ὅπως ἐξηγησάμενος πᾶσαν καὶ ἐπιδέξας τὴν Ἑλλάδα
 τοῖσι Πέρσῃσι ὀπίσω ἤξει· δῶρα δὲ μιν τῷ πατρὶ καὶ
 τοῖσι ἀδελφεοῖσι ἐκέλευε πάντα τὰ ἐκείνου ἐπιπλα λα-
 βόντα ἄγειν, φᾶς ἄλλα οἱ πολλαπλήσια ἀντιδώσειν·
 πρὸς δὲ ἐς τὰ δῶρα ὀλκάδα οἱ ἔφη συμβαλέεσθαι πλή-
 σας ἀγαθῶν παντοίων, τὴν ἅμα οἱ πλεύσεσθαι. Λα-
 ρεῖος μὲν δὴ, δοκέειν ἐμοί, ἀπ' οὐδενὸς δολεροῦ νόου
 ἐπαγγέλλετο οἱ ταῦτα, Δημοκίδης δὲ δεισας μὴ εὖ
 ἐκπειροῖτο Λαρεῖος, οὗτι ἐπιδραμῶν πάντα τὰ διδόμενα
 ἐδέκετο, ἀλλὰ τὰ μὲν ἑωυτοῦ κατὰ χάριν ἔφη κατα-
 λείπειν, ἵνα ὀπίσω σφέα ἀπελθὼν ἔχοι, τὴν μὲντοι
 ὀλκάδα, τὴν οἱ Λαρεῖος ἐπαγγέλλετο ἐς τὴν δωρεὴν
 τοῖσι ἀδελφεοῖσι, δέκεσθαι ἔφη. ἐντειλάμενος δὲ καὶ
 τούτῳ ταῦτα ὁ Λαρεῖος ἀποστέλλει αὐτοὺς ἐπὶ θά-
 λασσαν. καταβάντες δὲ οὗτοι ἐς Φοινίκην καὶ Φοι- 136
 νίκης ἐς Σιδῶνα πόλιν αὐτίκα μὲν τριήρεας δύο ἐπλή-
 ρωσαν, ἅμα δὲ αὐτῇσι καὶ γαῦλον μέγαν παντοίων
 ἀγαθῶν· παρεσκευασμένοι δὲ πάντα ἔπλεον ἐς τὴν
 Ἑλλάδα, προσίσχοντες δὲ αὐτῆς τὰ παραθαλάσσια ἐθη-
 εῦντο καὶ ἀπεγράφοντο, ἐς ὃ τὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ ὀνο-
 μαστὰ θεησάμενοι ἀπίκοντο τῆς Ἰταλίας ἐς Τάραντα.
 ἐνθαῦτα δὲ ἐκ ῥηστῶν τῆς Δημοκίδεος Ἀριστοφιλί-
 δης τῶν Ταραντίνων ὁ βασιλεὺς τοῦτο μὲν τὰ πηδάλια
 παρέλυσεν τῶν Μηδικῶν νεῶν, τοῦτο δὲ αὐτοὺς τοὺς
 Πέρσας εἵρξε ὡς κατασκόπους δῆθεν ἐόντας· ἐν ᾧ δὲ
 οὗτοι ταῦτα ἐπασχον, ὁ Δημοκίδης ἐς τὴν Κρότωνα
 ἀπικνέεται. ἀπιγμένου δὲ ἤδη τούτου ἐς τὴν ἑωυτοῦ
 ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔλυσεν τοὺς Πέρσας καὶ τὰ παρέλαβε
 τῶν νεῶν ἀπέδωκέ σφι. πλείοντες δὲ ἐνθεῦτεν οἱ Πέρ- 137
 σαι καὶ διώκοντες Δημοκίδεα ἀπικνέονται ἐς τὴν

Κρότωνα, εὐρόντες δέ μιν ἀγοράζοντα ἄπτοντο αὐτοῦ. τῶν δὲ Κροτωνιητέων οἱ μὲν καταρρωδέοντες τὰ Περσικὰ πρήγματα προΐεναι ἔτοιμοι ἦσαν, οἱ δὲ ἀντάπτοντό τε καὶ τοῖσι σκντάλοισι ἔπαιον τοὺς Πέρσας προΐσχομένους ἔπεα τάδε· Ἄνδρες Κροτωνιῆται, ὁρᾶτε τὰ ποιεέτε· ἄνδρα βασιλέος δορυπέτην γενόμενον ἐξαιρέεσθε. κῶς ταῦτα βασιλεῖ Δαρείῳ ἐκχρήσει περιυβρίσθαι; κῶς δὲ ὑμῖν τὰ ποιούμενα ἔξει καλῶς, ἣν ἀπέλησθε ἡμέας; ἐπὶ τίνα δὲ τῆσδε προτέρην στρατεύσόμεθα πόλιν; τίνα δὲ πρότερην ἀνδραποδίζεσθαι πειρησόμεθα; ταῦτα λέγοντες τοὺς Κροτωνιήτας οὐκ ὦν ἐπειθον, ἀλλ' ἐξαιρεθέντες τε τὸν Δημοκίδεα καὶ τὸν γαῦλον τὸν ἅμα ἦγοντο ἀπαιρεθέντες ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην, οὐδ' ἔτι ἐζήτησαν τὸ προσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ἀπικόμενοι ἐκμαθεῖν, ἐστερημένοι τοῦ ἡγεμόνος. τοσόνδε μέντοι ἐνετείλατό σφι Δημοκίδης ἀναγομένοισι, κελεύων εἰπεῖν σφεας Δαρείῳ ὅτι ἄρμοσται τὴν Μίλωνος θυγατέρα Δημοκίδης γυναικα. τοῦ γὰρ δὴ παλαιστέω Μίλωνος ἦν οὖνομα πολλὸν παρὰ βασιλεῖ. κατὰ δὲ τοῦτό μοι δοκεῖ σπεῦσαι τὸν γάμον τοῦτον τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκίδης, ἵνα φανῇ
 138 πρὸς Δαρείου ἔων καὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ δόκιμος. ἀναχθέντες δὲ ἐκ τῆς Κρότωνος οἱ Πέρσαι ἐκπίπτουσι τῆσι νηυσὶ ἐς Ἰηπυρίην, καὶ σφεας δουλεύοντας ἐνθαῦτα Γίλλος ἀνὴρ Ταραντῖνος φυγὰς θυσάμενος ἀπήγαγε παρὰ βασιλέα Δαρείου. ὁ δὲ ἀντὶ τούτων ἔτοιμος ἦν διδόναι τοῦτο ὃ τι βούλοιο αὐτός. Γίλλος δὲ αἰρέεται κάτοδόν οἱ ἐς Τάραντα γενέσθαι, προαπηγησάμενος τὴν συμφορὴν· ἵνα δὲ μὴ συνταράξῃ τὴν Ἑλλάδα, ἣν δι' αὐτὸν στόλος μέγας πλὴν ἐπὶ τὴν Ἰταλίην,

Κνιδίους μούρους ἀποχρᾶν οἱ ἔφη τοὺς κατάρχοντας γίνεσθαι, δοκέων ἀπὸ τούτων ἐόντων τοῖσι Ταραντίνοισι φίλων μάλιστα δὴ τὴν κάτοδόν οἱ ἔσεσθαι. Δαρεῖος δὲ ὑποδεξάμενος ἐπετέλεε· πέμψας γὰρ ἄγγελον ἐς Κνίδον κατάρχειν σφέας ἐκέλευε Γύλλον ἐς Τάραντα· πειθόμενοι δὲ Δαρεῖω Κνίδιοι Ταραντίνοους οὐκ ὦν ἐπειθον, βίην δὲ ἀδύνατοι ἦσαν προσφέρειν. ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐπρήχθη, οὗτοι δὲ πρῶτοι ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπίκοντο Πέρσαι, καὶ οὗτοι διὰ τοιόνδε πρῆγμα κατὰσκοποι ἐγένοντο.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα Σάμον βασιλεὺς Δαρεῖος αἰρέει, 139
πολιῶν πασέων πρῶτην Ἑλληνίδων καὶ βαρβάρων, διὰ τοιγύδε τινὰ αἰτίην· Καμβύσεω τοῦ Κύρου στρατευομένου ἐπ' Αἰγυπτου ἄλλοι τε συχνοὶ ἐς τὴν Αἰγυπτου ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μὲν, ὥς οἰκός, κατ' ἐμπορίην, [οἱ δὲ στρατευόμενοι,] οἱ δὲ τινες καὶ αὐτῆς τῆς χώρας θεηταί· τῶν ἦν καὶ Συλοσῶν ὁ Αἰάκειος, Πολυκράτεος τε ἐὼν ἀδελφεὸς καὶ φεύγων ἐκ Σάμου. τοῦτον τὸν Συλοσῶντα κατέλαβε εὐτυχίη τις τοιγύδε· λαβὼν χλανίδα καὶ περιβαλόμενος πυρρὴν ἡγόραζε ἐν τῇ Μέμφι. ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρεῖος, δορυφόρος τε ἐὼν Καμβύσεω καὶ λόγου οὐδενός κω μεγάλου, ἐπεθύμησε τῆς χλανίδος καὶ αὐτὴν προσελθὼν ὠνέετο. ὁ δὲ Συλοσῶν ὁρέων τὸν Δαρεῖον μεγάλως ἐπιθυμέοντα τῆς χλανίδος, θεῇ τύχῃ χρεώμενος λέγει· Ἐγὼ ταύτην πωλέω μὲν οὐδενὸς χρήματος, δίδωμι δὲ ἄλλως, εἴ περ οὕτω δεῖ γενέσθαι πάντως τοι· αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος παραλαμβάνει τὸ εἶμα. ὁ μὲν δὴ Συλοσῶν ἠπίστατο τοῦτό οἱ ἀπολωλέναι δι' εὐηθείην. ὥς δὲ τοῦ 140
χρόνου προβαίνοντος Καμβύσης τε ἀπέθανε καὶ τῷ

μάγῳ ἐπανέστησαν οἱ ἑπτὰ καὶ ἐκ τῶν ἑπτὰ Δαρεῖος
 τὴν βασιληίην ἔσχε, πυνθάνεται ὁ Συλοσῶν ὥς ἡ βα-
 σιληίῃ περιεληλύθοι ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα τῷ κοτὲ
 αὐτὸς ἔδωκε ἐν Αἰγύπτῳ δεηθέντι τὸ εἶμα. ἀναβὰς
 δὲ ἐς τὰ Σοῦσα ἵξετο ἐς τὰ πρόθυρα τῶν βασιλέος
 οἰκίων καὶ ἔφη Δαρείου εὐεργέτης εἶναι. ἀγγέλλει ταῦτα
 ἀκούσας ὁ πυλουργὸς τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ θωμάσας λέγει
 πρὸς αὐτόν· Καὶ τίς ἐστὶ Ἑλλήνων εὐεργέτης τῷ ἐγὼ
 προαιδεῦμαι, νεωστὶ μὲν τὴν ἀρχὴν ἔχων; ἀναβέβηκε
 δ' ἢ τις ἢ οὐδεὶς κω παρ' ἡμέας αὐτῶν, ἔχω δὲ χρέος
 [ὥς] εἰπεῖν οὐδὲν ἀνδρὸς Ἑλληνος· ὅμως δὲ αὐτὸν παρά-
 γετε ἔσω, ἵνα εἰδέω τί θέλων λέγει ταῦτα. παρῆγε ὁ
 πυλουργὸς τὸν Συλοσῶντα, σπάντα δὲ ἐς μέσον εἰρώ-
 των οἱ ἑρμηνέες τίς τε εἴη καὶ τί ποιήσας εὐεργέτης
 φησὶ εἶναι βασιλέος. εἶπε ὦν ὁ Συλοσῶν πάντα τὰ
 περὶ τὴν χλανίδα γενόμενα καὶ ὥς αὐτὸς εἴη κείνος ὁ
 δοῦς. ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· ὦ γενναιότατε
 ἀνδρῶν, σὺ κείνος εἷς ὃς ἐμοὶ οὐδεμίαν ἔχοντί κω
 δύναμιν ἔδωκας, εἰ καὶ σμικρά, ἀλλ' ὦν ἴση γε ἡ χάρις
 ὁμοίως ὥς εἰ νῦν κοθέν τι μέγα λάβοιμι. ἀντ' ὦν τοι
 χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἅπλετον δίδωμι, ὥς μὴ κοτέ τοι
 μεταμελήσῃ Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος εὖ ποιήσαντι. λέγει
 πρὸς ταῦτα ὁ Συλοσῶν· Ἐμοὶ μῆτε χρυσόν, ὦ βασιλεῦ,
 μῆτε ἄργυρον δίδου, ἀλλ' ἀνασσωσάμενός μοι δὸς τὴν
 πατρίδα Σάμον, τὴν νῦν ἀδελφεοῦ τοῦ ἐμοῦ Πολυ-
 κράτεος ἀποθανόντος ὑπὸ Ὀροίτῳ ἔχει δοῦλος ἡμέ-
 τερος, ταύτην μοι δὸς ἄνευ τε φόνου καὶ ἐξανδραπο-
 141 δίσιοις. ταῦτα ἀκούσας Δαρεῖος ἀπέστειλλε στρατιὴν τε
 καὶ στρατηγὸν Ὀτάνεα ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ γενόμενον,
 ἐντειλάμενος, ὅσων ἐδεήθη ὁ Συλοσῶν, ταῦτά οἱ ποι-

εἶν ἐπιτελέα. καταβὰς δὲ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ὁ Ὅτάνης
 ἔστειλλε τὴν στρατιήν. τῆς δὲ Σάμου Μαιάνδριος ὁ¹⁴²
 Μαιανδρίου εἶχε τὸ κράτος, ἐπιτροπαίην παρὰ Πολυ-
 κράτεος λαβὼν τὴν ἀρχήν· τῷ δικαιοτάτῳ ἀνδρῶν βου-
 λομένῳ γενέσθαι οὐκ ἐξεγένετο. ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἐξαγ-
 γέλθη ὁ Πολυκράτεος θάνατος, ἐποίηε τοιάδε· πρῶτα
 μὲν Διὸς Ἐλευθερίου βωμὸν ἰδρύσατο καὶ τέμενος περὶ
 αὐτὸν οὖρισε τοῦτο τὸ νῦν ἐν τῷ προαστείῳ ἐστί· μετὰ
 δέ, ὥς οἱ ἐπεποιήτο, ἐκκλησίην συναγείρας πάντων τῶν
 ἀσπῶν ἔλεξε τάδε· Ἐμοί, ὥς ἴστε καὶ ὑμεῖς, σκῆπτρον
 καὶ δύναμις πᾶσα ἡ Πολυκράτεος ἐπιτέτραπται, καὶ μοι
 παρέχει νῦν ὑμέων ἄρχειν· ἐγὼ δὲ τὰ τῷ πέλας ἐπι-
 πλήσσω, αὐτὸς κατὰ δύναμιν οὐ ποιήσω· οὔτε γάρ μοι
 Πολυκράτης ἤρεσκε δεσπόζων ἀνδρῶν ὁμοίων ἑωυτῷ
 οὔτε ἄλλος ὅστις τοιαῦτα ποιεῖ. Πολυκράτης μὲν νῦν
 ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἑωυτοῦ, ἐγὼ δὲ ἐς μέσον τὴν ἀρ-
 χὴν τιθεὶς ἰσονομίην ὑμῖν προαγορεύω. τοσάδε μέντοι
 δικαίῳ γέρεα ἑμεωυτῷ γενέσθαι, ἐκ μὲν γε τῶν Πολυ-
 κράτεος χρημάτων ἐξαίρετα ἕξ τάλαντά μοι γενέσθαι,
 ἱρῶσύνην δὲ πρὸς τοῦτοισι αἰρεῦμαι αὐτῷ τέ μοι καὶ
 τοῖσι ἀπ' ἑμεῦ αἰεὶ γινομένοισι τοῦ Διὸς τοῦ Ἐλευ-
 θερίου, τῷ αὐτὸς τε ἱρὸν ἰδρυσάμην καὶ τὴν ἐλευθε-
 ρίην ὑμῖν περιτίδῃμι. ὁ μὲν δὴ ταῦτα τοῖσι Σαμίοις
 ἐπαγγέλλετο, τῶν δὲ τις ἐξαναστάς εἶπε· Ἄλλ' οὐδ'
 ἄξιός εἰς σὺ γε ἡμέων ἄρχειν, γεροντός τε κακῶς καὶ
 ἑὼν ὕλεθρος, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως λόγον δάσεις τῶν
 μετεχειρίσας χρημάτων. ταῦτα εἶπε ἑὼν ἐν τοῖσι ἀστοῖσι¹⁴³
 δόκιμος, τῷ οὖνομα ἦν Τελέσαρχος. Μαιάνδριος δὲ
 νόφ λαβὼν ὥς, εἰ μετήσει τὴν ἀρχήν, ἄλλος τις ἀντ'
 αὐτοῦ τύραννος καταστήσεται, οὐ δὴ τι ἐν νόφ εἶχε

- μετιέναι αὐτήν, ἀλλ' ὥς ἀνεχώρησε ἐς τὴν ἀκρόπολιν, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον ὥς δὴ λόγον τῶν χρημάτων δώσων, συνέλαβέ σφεας καὶ κατέδησε. οἱ μὲν δὴ ἐδεδέατο, Μαιάνδριον δὲ μετὰ ταῦτα κατέλαβε νοῦσος. ἐλπίζων δέ μιν ἀποθανέσθαι ὁ ἀδελφεός, τῷ οὖνομα ἦν Λυκάρετος, ἵνα εὐπετεστέρως κατάσχη τὰ ἐν τῇ Σάμῳ πράγματα, κατακτείνει τοὺς δεσμώτας πάντας· οὐ γὰρ δὴ, ὥς οἴκασι, ἐβούλοντο εἶναι ἐλεύθεροι.
- 144 ἐπειδὴ ὧν ἀπίκοντο ἐς τὴν Σάμον οἱ Πέρσαι κατὰγοντες Συλοσῶντα, οὔτε τίς σφι χεῖρας ἀνταίρεται, ὑπόσπονδοί τε ἔφασαν εἶναι ἔτοιμοι οἱ τοῦ Μαιανδρίου στασιῶται καὶ αὐτὸς Μαιάνδριος ἐκχωρήσαι ἐκ τῆς νήσου. καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοισι Ὀτάνεω καὶ σπεισαμένου τῶν Περσέων οἱ πλείστου ἄξιοι θρόνους
- 145 θέμενοι κατεναντίον τῆς ἀκροπόλιος κατέατο. Μαιανδρίῳ δὲ τῷ τυράννῳ ἦν ἀδελφεὸς ὑπομαργότερος, τῷ οὖνομα ἦν Χαρίλεως· οὗτος ὅ τι δὴ ἑξαμαρτῶν ἐν γοργύρῃ ἐδέδετο· καὶ δὴ τότε ἐπακούσας τε τὰ πρησόμενα καὶ διακύψας διὰ τῆς γοργύρης, ὥς εἶδε τοὺς Πέρσας εἰρηναίως κατημένους, ἐβόα τε καὶ ἔφη λέγων Μαιανδρίῳ θέλειν ἔλθειν ἐς λόγους. ἐπακούσας δὲ ὁ Μαιάνδριος λύσαντας αὐτὸν ἐκέλευε ἄγειν παρ' ἐωυτόν. ὥς δὲ ἄχθη τάχιστα, λοιδορέων τε καὶ κακίζων μιν ἀνέπειθε ἐπιθέσθαι τοῖσι Πέρσῃσι, λέγων τοιάδε· Ἐμὲ μὲν, ὦ κακίστε ἀνδρῶν, ἔόντα σεωυτοῦ ἀδελφεὸν καὶ ἀδικήσαντα οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ δήσας γοργύρης ἡξίωσας, ὁρέων δὲ τοὺς Πέρσας ἐκβάλλοντάς τέ σε καὶ ἄνοικον ποιέοντας οὐ τολμᾷς τίσασθαι, οὕτω δὴ τι ἔόντας εὐπετέας χειρωθῆναι; ἀλλ' εἰ τοι σύ σφεας καταρρώδηκας, ἔμοι δὸς τοὺς ἐπικούρους, καὶ σφεας

ἐγὼ τιμωρήσομαι τῆς ἐνθάδε ἀπίξιος· αὐτὸν δέ σε ἐκ-
 πέμψαι ἐκ τῆς νῆσου ἔτοιμός εἰμι. ταῦτα ἔλεξε ὁ Χα- 146
 ρίλεως· Μαιάνδριος δὲ ὑπέλαβε τὸν λόγον, ὥς μὲν ἐγὼ
 δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο ἀφροσύνης ἀπικόμενος ὥς δόξαι
 τὴν ἑωυτοῦ δύναμιν περιέσεσθαι τῆς βασιλέως, ἀλλὰ
 φθονήσας μᾶλλον Συλοσῶντι εἰ ἀπονητὶ ἐμελλε ἀπο-
 λάμψεσθαι ἀκέραιον τὴν πόλιν. ἐρεθίσας ὦν τοὺς Πέρ-
 σας ἤθελε ὥς ἀσθενέστατα ποιῆσαι τὰ Σάμια πράγματα
 καὶ οὕτω παραδιδόναι, εὖ ἐξεπιστάμενος ὥς παθόντες
 οἱ Πέρσαι κακῶς προσεμπικρανέεσθαι ἐμελλον τοῖσι
 Σαμίοισι, εἰδὼς τε ἑωυτῷ ἀσφαλέα ἐκδύσειν ἐοῦσαν ἐκ
 τῆς νῆσου τότε ἐπεὰν αὐτὸς βούληται· ἐπεποιήτο γάρ
 οἱ κρυπτῇ διῶρυξ ἐκ τῆς ἀκροπόλιος φέρουσα ἐπὶ θά-
 λασσαν. αὐτὸς μὲν δὴ ὁ Μαιάνδριος ἐκπλέει ἐκ τῆς
 Σάμου, τοὺς δ' ἐπικούρους πάντας ὀπλίσας ὁ Χαρίλεως
 καὶ ἀναπετάσας τὰς πύλας ἐξῆκε ἐπὶ τοὺς Πέρσας οὔτε
 προσδεκομένους τοιοῦτο οὐδὲν δοκούντας τε δὴ πάντα
 συμβεβάναι. ἐμπεσόντες δὲ οἱ ἐπίκουροι τῶν Περσέων
 τοὺς διφροφορευμένους τε καὶ λόγου πλείστου ἔοντας
 ἔκτεινον. καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα ἐποίηυν, ἡ δὲ ἄλλη
 στρατιὴ ἡ Περσικὴ ἐπεβοήθεε, πιεζέμενοι δὲ οἱ ἐπί-
 κουροι ὀπίσω κατελιγθήσαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν. Ὡτάνης 147
 δὲ ὁ στρατηγὸς ἰδὼν πάθος μέγα Πέρσας πεπονθότας
 ἐντολὰς [τε] τὰς Δαρειὸς οἱ ἀποστέλλων ἐνετέλλετο,
 μήτε κτείνειν μηδὲνα Σαμίων μήτε ἀνδραποδίζεσθαι
 ἀπαθέα τε κακῶν ἀποδοῦναι τὴν νῆσον Συλοσῶντι,
 τούτων μὲν τῶν ἐντολῶν μεμνημένος ἐπελανθάνετο,
 ὁ δὲ παρήγγειλε τῇ στρατιῇ πάντα τὸν ἂν λάβωσι, καὶ
 ἄνδρα καὶ παῖδα, ὁμοίως κτείνειν. ἐνθαῦτα τῆς στρα-
 τιῆς οἱ μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρκεον, οἱ δὲ ἔκτεινον

- πάντα τὸν ἐμποδῶν γινόμενον, ὁμοίως ἐν τε ἱρῷ καὶ
 148 ἔξω ἱεροῦ. Μαιάνδριος δ' ἀποδράς ἐκ τῆς Σάμου ἐκ-
 πλέει ἐς Λακεδαίμονα· ἀπικόμενος δὲ ἐς αὐτὴν καὶ
 ἀνευεϊκάμενος τὰ ἔχων ἐξεχώρησε ἐποίεε τοιαύδε· ὅπως
 ποτήρια ἀργύρεά τε καὶ χρύσεια προθέοιτο, οἱ μὲν θε-
 ράποντες αὐτοῦ ἐξέσμων αὐτά, ὁ δ' ἂν τὸν χρόνον
 τοῦτον τῷ Κλεομένει τῷ Ἀναξανδρίδῳ ἐν λόγοισι ἐών,
 βασιλεύοντι Σπάρτης, προῆγέ μιν ἐς τὰ οἰκία· ὅπως δὲ
 ἴδοιτο Κλεομένης τὰ ποτήρια, ἀπεθώμαξέ τε καὶ ἐξε-
 πλήσσετο· ὁ δὲ ἂν ἐκέλευε αὐτὸν ἀποφέρεσθαι αὐτῶν
 ὅσα βούλοιο. τοῦτο καὶ δις καὶ τρίς εἰπαντος Μαιαν-
 δρίου ὁ Κλεομένης δικαιότατος ἀνδρῶν γίνεται, ὅς
 λαβεῖν μὲν διδόμενα οὐκ ἐδικαίου, μαθὼν δὲ ὡς ἄλ-
 λοισι διδοὺς τῶν ἀστῶν εὐρήσεται τιμωρίην, βὰς ἐπὶ
 τοὺς ἐφόρους ἄμεινον εἶναι ἔφη τῇ Σπάρτῃ τὸν ξεῖνον
 τὸν Σάμιον ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἵνα
 μὴ ἀναπείσῃ ἢ αὐτὸν ἢ ἄλλον τινὰ Σπαρτιητέων κακὸν
 γενέσθαι. οἱ δ' ὑπακούσαντες ἐξεκέρηξαν Μαιάνδριον.
 149 τὴν δὲ Σάμον σαργηνεύσαντες οἱ Πέρσαι παρέδοσαν
 Συλοσῶντι ἔρημον ἐοῦσαν ἀνδρῶν. ὑστέρω μέντοι
 χρόνῳ καὶ συγκατοίκισε αὐτὴν ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης ἐκ
 τε ὄψιος ὀνείρου καὶ νούσου ἢ μιν κατέλαβε νοσήσαι
 τὰ αἰδοῖα.
- 150 Ἐπὶ δὲ Σάμον στρατεύματος ναυτικοῦ οἰχομένου
 Βαβυλώνιοι ἀπέστησαν, κάρτα εὖ παρεσκευασμένοι· ἐν
 ὅσῳ γὰρ ὁ τε μάγος ἦρχε καὶ οἱ ἐπὶ ἀπανέστησαν,
 ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ταραχῇ ἐς τὴν πολιορ-
 κίην παρεσκευάδατο. καὶ κως ταῦτα ποιεῦντες ἐλάνθαν-
 νον. ἐπεῖτε δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἀπέστησαν, ἐποίησαν
 τοιόνδε· τὰς μητέρας ἐξελόντες γυναιῖκα ἕκαστος μίαν

προσεξαίρετο τὴν ἐβούλετο ἐκ τῶν ἑωυτοῦ οἰκίων, τὰς δὲ λοιπὰς ἀπάσας συναγαρόντες ἀπέπνιξαν· τὴν δὲ μίαν ἕκαστος σιτοποιὸν ἐξαίρετο. ἀπέπνιξαν δὲ αὐτάς, ἵνα μὴ σφραγίσαντες τὸν σίτον ἀνασιμώσωσι. πυθόμενος δὲ 151 ταῦτα ὁ Δαρεῖος καὶ συλλέξας πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ δύναμιν ἐστρατεύετο ἐπ' αὐτούς, ἐπελάσας δὲ ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐπολιόρκει φροντίζοντας οὐδὲν τῆς πολιορκίης. ἀναβαίνοντες γὰρ ἐπὶ τοὺς προμαχεῶνας τοῦ τεύχεος οἱ Βαβυλώνιοι κατωρχέοντο καὶ κατέσκηπτον Δαρεῖον καὶ τὴν στρατιὴν αὐτοῦ, καὶ τις αὐτῶν εἶπε τοῦτο τὸ ἔπος· Τί κάτησθε, ὦ Πέρσαι, ἐνθαῦτα, ἀλλ' οὐκ ἀπαλλάσσεσθε; τότε γὰρ αἰρήσετε ἡμέας, ἐπεὶ ἡμίονοι τέκωσι τοῦτο εἶπε τῶν τις Βαβυλωνίων, οὐδαμὰ ἐλπίζων ἂν ἡμίονον τεκεῖν. ἐπτα δὲ μηνῶν καὶ ἐνιαυτοῦ διεληλυ- 152 θότος ἤδη ὁ Δαρεῖός τε ἥσχαλλε καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα οὐ δυνατὴ εἶναι ἐλεῖν τοὺς Βαβυλωνίους. καίτοι πάντα σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐπεποιήκει ἐς αὐτούς Δαρεῖος· ἀλλ' οὐδ' ὥς ἐδύνατο ἐλεῖν σφραγίσας, ἄλλοις τε σοφίσμασι πειρησάμενος καὶ δὴ καὶ τῷ Κύρῳ εἶλε σφραγίσας, καὶ τούτῳ ἐπειρήθη. ἀλλὰ γὰρ δεινῶς ἦσαν ἐν φυλακῇσι οἱ Βαβυλώνιοι, οὐδέ σφραγίσας οἷός τε ἦν ἐλεῖν. ἐνθαῦτα εἰκοστῷ μηνὶ Ζωπύρῳ τῷ Μεγαβύζου τούτου 153 ὃς τῶν ἐπτα ἀνδρῶν ἐγένετο τῶν τὸν μάγον κατελόντων, τούτου τοῦ Μεγαβύζου παιδὶ Ζωπύρῳ ἐγένετο τέρας τόδε· τῶν οἱ σιτοφόρων ἡμίονων μία ἔτεκε. ὥς δὲ οἱ ἐξαγγέλθη καὶ ὑπὸ ἀπιστίας αὐτὸς ὁ Ζωπυρος εἶδε τὸ βρέφος, ἀπείπας τοῖσι ἰδοῦσι μηδεὶν φράζειν τὸ γεγονὸς ἐβουλεύετο. καὶ οἱ πρὸς τὰ τοῦ Βαβυλωνίου ῥήματα, ὃς κατ' ἀρχὰς ἔφησε, ἐπεὶ ἡμίονοι τέκωσι, τότε τὸ τεῖχος ἀλώσεσθαι, πρὸς ταύτην τὴν φή-

μην Ζωπύρῳ ἐδόκεε εἶναι ἀλώσιμος ἢ Βαβυλῶν· σὺν
 γὰρ θεῷ ἐκείνόν τε εἰπεῖν καὶ ἑωυτῷ τεκεῖν τὴν ἡμί-
 154 νον. ὥς δέ οἱ ἐδόκεε μόρσιμον εἶναι ἤδη τῇ Βαβυλῶνι
 ἀλίσκεσθαι, προσελθὼν Δαρείου ἀπεπνυθάνετο εἰ περὶ
 πολλοῦ κάρτα ποιεῖται τὴν Βαβυλῶνα ἐλεῖν. πνυθόμε-
 νος δὲ ὥς πολλοῦ τιμῷτο, ἄλλο ἐβουλεύετο, ὅπως αὐ-
 τὸς τε ἔσται ὁ ἐλὼν αὐτὴν καὶ ἑωυτοῦ τὸ ἔργον ἔσται·
 κάρτα γὰρ ἐν [τοῖσι] Πέρσῃσι αἱ ἀγαθοεργαίαι ἐς τὸ
 πρόσω μεγάθεος τιμῶνται. ἄλλῳ μὲν νυν οὐκ ἐφράζετο
 ἔργῳ δυνατὸς εἶναί μιν ὑποχειρίην ποιῆσαι, εἰ δ' ἑωυ-
 τὸν λωβησάμενος αὐτομολήσειε ἐς αὐτούς. ἐνθαῦτα ἐν
 ἐλαφρῷ ποιησάμενος ἑωυτὸν λωβᾷται λῶβην ἀνήκεστον·
 ἀποταμὼν γὰρ ἑωυτοῦ τὴν ῥῖνα καὶ τὰ ὦτα καὶ τὴν
 κόμην κακῶς περικείμεας καὶ μαστιγώσας ἦλθε παρὰ
 155 Δαρείου. Δαρεῖος δὲ κάρτα βαρέως ἦνυκε ἰδὼν ἄνδρα
 δοκιμώτατον λελωβημένον, ἔκ τε τοῦ θρόνου ἀναπη-
 δήσας ἀνέβωσέ τε καὶ εἰρετό μιν ὅστις εἴη ὁ λωβησά-
 μενος καὶ ὅ τι ποιήσαντα. ὁ δὲ εἶπε· Οὐκ ἔστι οὗτος
 ἀνὴρ ὅτι μὴ σὺ, τῷ ἐστὶ δύναμις τοσαύτη ἐμὲ δὴ ὧδε
 διαθεῖναι, οὐδέ τις ἄλλοτριῶν, ὃ βασιλεῦ, τὰδε ἔργα-
 σται, ἀλλ' αὐτὸς ἐγὼ ἐμεωυτόν, δεινόν τι ποιεύμενος
 Ἀσσυρίους Πέρσῃσι καταγελᾶν. ὁ δ' ἀμείβετο· Ὡς σχε-
 τλιώτατε ἀνδρῶν, ἔργῳ τῷ αἰσχίστῳ οὖνομα τὸ κάλ-
 λιστον ἔθου, φᾶς διὰ τοὺς πολιορκεομένους σεωυτὸν
 ἀνηκέστως διαθεῖναι· τί δ', ὃ μάταιε, λελωβημένου σεῦ
 θᾶσσον οἱ πολέμιοι παραστήσονται; κῶς οὐκ ἐξέπλωσας
 τῶν φρενῶν σεωυτὸν διαφθείρας; ὁ δὲ εἶπε· Εἰ μὲν
 τοι ὑπερετίθεα τὰ ἐμελλον ποιῆσειν, οὐκ ἂν με περι-
 εῖδες· νῦν δ' ἐπ' ἐμεωυτοῦ βαλόμενος ἐπρηξα. ἤδη ὦν
 ἦν μὴ τῶν σῶν δείσῃ, αἰρόμεν Βαβυλῶνα. ἐγὼ μὲν

γὰρ ὥς ἔχω αὐτομολήσω ἐς τὸ τεῖχος καὶ φήσω πρὸς αὐτοὺς ὥς ὑπὸ σεῦ τάδε πέπονθα. καὶ δοκέω πείσας σφέας ταῦτα ἔχειν οὕτω τεύξεσθαι στρατιῆς. σὺ δέ, ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ἐγὼ ἐσέλθω ἐς τὸ τεῖχος, ἀπὸ ταύτης ἐς δεκάτην ἡμέραν τῆς σεωντοῦ στρατιῆς, τῆς οὐδεμία ἔσται ὥρη ἀπολλυμένης, ταύτης χιλίους τάξον κατὰ τὰς Σεμιράμιος καλεομένας πύλας· μετὰ δὲ αὐτῆς ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐς ἐβδόμην ἄλλους μοι τάξον δισχιλίους κατὰ τὰς Νινίων καλεομένας πύλας· ἀπὸ δὲ τῆς ἐβδόμης διαλείπειν εἴκοσι ἡμέρας καὶ ἔπειτα ἄλλους κάτισον ἀγαγὼν κατὰ τὰς Χαλδαιῶν καλεομένας πύλας τετρακισχιλίους. ἐχόντων δὲ μήτε οἱ πρότεροι μηδὲν τῶν ἀμυνεύντων μήτε οὗτοι, πλήν ἐργχειριδίων· τοῦτο δὲ ἔαν ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν εἰκοστὴν ἡμέρην ἰθὺς τὴν μὲν ἄλλην στρατιὴν κελεύειν περίεξ προσβάλλειν πρὸς τὸ τεῖχος, Πέρσας δὲ μοι τάξον κατὰ τε τὰς Βηλίδας καλεομένας καὶ Κισσαίας πύλας· ὥς γὰρ ἐγὼ δοκέω, ἐμέο μεγάλα ἔργα ἀποδεξαμένου τά τε ἄλλα ἐπιτρέψονται ἐμοὶ Βαβυλώνιοι καὶ δὴ καὶ τῶν πυλέων τὰς βαλανάγρας· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν ἐμοὶ τε καὶ Πέρσησι μελήσει τὰ δεῖ ποιεῖν. ταῦτα ἐντειλάμενος ἦγε ἐπὶ τὰς πύλας, ἐπιστρεφόμενος ὥς δὴ ἀληθέως αὐτόμολος. ὁρῶντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι κατέτρεχον κάτω καὶ ὀλίγον τι παρακλίναντες τὴν ἐτέρην πύλην εἰρώτων τίς τε εἴη καὶ ὅτεν δεόμενος ἦκοι. ὁ δὲ σφι ἠγόρευε ὥς εἴη τε Ζώπυρος καὶ αὐτομολέοι ἐς ἐκείνους. ἦγον δὴ μιν οἱ πυλουργοί, ταῦτα ὥς ἦκουσαν, ἐπὶ τὰ κοινὰ τῶν Βαβυλωνίων· καταστὰς δὲ ἐπ' αὐτὰ κατοικιτίζετο, φᾶς ὑπὸ Δαρτείου πεπονθέναι τὰ ἐπεπόνθεε ὑπ' ἐωυτοῦ, παθεῖν δὲ ταῦτα διότι συμ-

βουλευῶσαι οἱ ἀπαυιστάναι τὴν στρατιήν, ἐπεῖτε οὐδεὶς
 πόρος ἐφαίνετο τῆς ἀλώσεως. Νῦν τε, ἔφη λέγων, ἐγὼ
 ὑμῖν, ὦ Βαβυλώνιοι, ἤκω μέγιστον ἀγαθόν, Δαρείῳ δὲ
 καὶ τῇ στρατιῇ [καὶ Πέρσῃσι] μέγιστον κακόν· οὐ γὰρ
 δὴ ἐμέ γε ὧδε λωβησάμενος καταπροΐζεται· ἐπίσταμαι
 δ' αὐτοῦ πάσας τὰς διεξόδους τῶν βουλευμάτων. τοι-
 157 αὐτα ἔλεγε. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ὀρῶντες ἄνδρα τῶν ἐν
 Πέρσῃσι δοκιμώτατον ῥινός τε καὶ ὥτων ἐστερημένον
 μάλιστα τε καὶ αἵματι ἀναπεφυρμένον, πάγχυ ἐλπίσαντες
 λέγειν μιν ἀληθέα καὶ σφι ἥκειν σύμμαχον ἐπιτράπε-
 σθαι ἔτοιμοι ἦσαν τῶν ἐδέετο σφέων· ἐδέετο δὲ στρα-
 τιῆς. ὁ δὲ ἐπεῖτε αὐτῶν τοῦτο παρέλαβε, ἐποίησε τὰ περ
 τῷ Δαρείῳ συνεθήκατο· ἐξαγαγὼν γὰρ τῇ δεκάτῃ ἡμέρῃ
 τὴν στρατιήν τῶν Βαβυλωνίων καὶ κυκλωσάμενος τοὺς
 χιλίους τοὺς πρώτους ἐνετείλατο Δαρείῳ τάξαι, τού-
 τους κατεφόνευσε. μαθόντες δέ μιν οἱ Βαβυλώνιοι
 τοῖσι ἔπεσι τὰ ἔργα παρεχόμενον ὁμοία, πάγχυ περι-
 χαρές ἐόντες πᾶν δὴ ἔτοιμοι ἦσαν ὑπηρετεῖν. ὁ δὲ
 διαλιπὼν ἡμέρας τὰς συγκειμένας αὐτὶς ἐπιλεξάμενος
 τῶν Βαβυλωνίων ἐξήγαγε καὶ κατεφόνευσε τῶν Δα-
 ρείου στρατιωτῶν τοὺς δισχιλίους. ἰδόντες δὲ καὶ
 τοῦτο τὸ ἔργον οἱ Βαβυλώνιοι πάντες Ζώπυρον εἶχον
 ἐν στόμασι αἰνέοντες. ὁ δὲ αὐτὶς διαλιπὼν τὰς συγκει-
 μένας ἡμέρας ἐξήγαγε ἐς τὸ προειρημένον καὶ κυκλω-
 σάμενος κατεφόνευσε τοὺς τετρακισχιλίους. ὥς δὲ καὶ
 τοῦτο κατέργαστο, πάντα δὴ ἦν [ἐν] τοῖσι Βαβυλωνί-
 οισι Ζώπυρος, καὶ στρατάρχης τε οὗτός σφι καὶ τειχο-
 158 φύλαξ ἀπεδέδεκτο. προσβολὴν δὲ Δαρείου κατὰ τὰ
 συγκείμενα ποιευμένου πέριξ τὸ τεῖχος, ἐνθαῦτα δὴ
 πάντα τὸν δόλον ὁ Ζώπυρος ἐξέφαινε. οἱ μὲν γὰρ

Βαβυλώνιοι ἀναβάντες ἐπὶ τὸ τεῖχος ἡμύνοντο τὴν
 Δαρείου στρατιὴν προσβάλλουσαν, ὃ δὲ Ζώπυρος τὰς
 τε Κισσίας καὶ Βηλίδας καλεόμενας πύλας ἀναπειτάσας
 ἐσῆκε τοὺς Πέρσας ἐς τὸ τεῖχος. τῶν δὲ Βαβυλωνίων
 οὐ μὲν εἶδον τὸ ποιηθέν, οὗτοι μὲν ἔφευγον ἐς τοῦ
 Αἰὸς τοῦ Βήλου τὸ ἱρόν, οὐ δὲ οὐκ εἶδον, ἔμενον ἐν
 τῇ ἑωυτοῦ τάξι ἕκαστος, ἐς ὃ δὴ καὶ οὗτοι ἔμαθον
 προδεδομένοι. Βαβυλὼν μὲν νυν οὕτω τὸ δεύτερον ¹⁵⁹
 αἰρέθη, Δαρεῖος δὲ ἐπεῖτε ἐκράτησε τῶν Βαβυλωνίων,
 τοῦτο μὲν σφεων τὸ τεῖχος περιεῖλε καὶ τὰς πύλας
 πάσας ἀπέσπασε (τὸ γὰρ πρότερον ἔλων Κῦρος τὴν
 Βαβυλῶνα ἐποίησε τούτων οὐδέτερον), τοῦτο δὲ ὁ Δα-
 ρεῖος τῶν ἀνδρῶν τοὺς κορυφαίους μάλιστα ἐς τρισχι-
 λίους ἀνεσκολόπισε, τοῖσι δὲ λοιποῖσι Βαβυλωνίοισι
 ἀπέδωκε τὴν πόλιν οἰκέειν. ὥς δ' ἔξουσι γυναῖκας
 οἱ Βαβυλώνιοι, ἵνα σφι γενεὴ ὑπογίνηται, τὰδε Δα-
 ρεῖος προιδὼν ἐποίησε (τὰς γὰρ ἑωυτῶν, ὥς καὶ κατ'
 ἀρχὰς δεδήλωται, ἀπέπνιξαν οἱ Βαβυλώνιοι τοῦ σίτου
 προορῶντες)· ἐπέταξε τοῖσι περιοίκοις ἔθνεσι γυναῖκας
 ἐς Βαβυλῶνα κατιστάναι, ὅσας δὴ ἐκάστοις ἐπιτάσσων,
 ὥστε πέντε μυριάδων τὸ κεφαλαίωμα τῶν γυναικῶν
 συνῆλθε. ἐκ τούτων δὲ τῶν γυναικῶν οἱ νῦν Βαβυ-
 λῶνιοι γηγόνασιν. Ζωπύρον δὲ οὐδεὶς ἀγαθοεργὴν Περ- ¹⁶⁰
 σέων ὑπερεβάλετο παρὰ Δαρείῳ κριτῇ, οὔτε τῶν ὕστερον
 γενομένων οὔτε τῶν πρότερον, ὅτι μὴ Κῦρος μῦθος·
 τούτῳ γὰρ οὐδεὶς Περσέων ἡξίωσε καὶ ἑωυτὸν συμβα-
 λεῖν. πολλάκις δὲ Δαρεῖον λέγεται γνώμην τήνδε ἀπο-
 δέξασθαι, ὥς βούλοιο ἂν Ζώπυρον εἶναι ἀπαθέα τῆς
 αἰκελίας μᾶλλον ἢ Βαβυλωνάς οἱ εἰκοσι πρὸς τῇ ἐοῦσῃ
 προσγενέσθαι. ἐτίμησε δὲ μιν μέγας· καὶ γὰρ δῶρά

οἱ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐδίδου ταῦτα τὰ Πέρσῃσι ἐστὶ τιμιώ-
τατα καὶ τὴν Βαβυλωνά οἱ ἔδωκε ἀτελέα νέμεσθαι
μέχρι τῆς ἐκείνου ζόης καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπέδωκε. Ζω-
πύρου δὲ τούτου γίνεται Μεγάβυζος, ὃς ἐν Αἰγύπτῳ
ἀντὶ Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐστρατήγησε· Μεγα-
βύζου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος, ὃς ἐς Ἀθήνας ἦτο-
μόλησε ἐκ Περσέων.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΜΕΛΙΠΟΜΕΝΗ.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Βαβυλῶνος αἵρεσιν ἐγένετο ἐπὶ 1
Σκύθας αὐτοῦ Δαρείου ἔλασις. ἀνθεύσης γὰρ τῆς
Ἀσίης ἀνδράσι καὶ χρημάτων μεγάλων συνιόντων ἐπε-
θύμησε ὁ Δαρεῖος τίσασθαι Σκύθας, ὅτι ἐκεῖνοι πρό-
τεροι ἐσβαλόντες ἐς τὴν Μηδικὴν καὶ νικήσαντες μάχη
τοὺς ἀντιοιμένους ὑπῆρξαν ἀδικίης. τῆς γὰρ ἄνω Ἀσίης
ἦρξαν, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, Σκύθαι ἔτεα δυῶν
δέοντα τριήκοντα. Κιμμερίους γὰρ ἐπιδιώκοντες ἐσέ-
βαλον ἐς τὴν Ἀσίην, καταπαύσαντες τῆς ἀρχῆς Μήδους·
οὗτοι γὰρ πρὶν ἢ Σκύθας ἀπικέσθαι ἦρχον τῆς Ἀσίης.
τοὺς δὲ Σκύθας ἀποδημήσαντας ὁκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα
καὶ διὰ χρόνου τοσούτου κατιόντας ἐς τὴν σφετέρην
ἐξεδέξατο οὐκ ἐλάσσων πόνος τοῦ Μηδικοῦ· εὖρον γὰρ
ἀντιοιμένην σφίσι στρατιὴν οὐκ ὀλίγην· αἱ γὰρ τῶν
Σκυθῶν γυναῖκες, ὥς σφι οἱ ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον
πολλόν, ἐφοίτων παρὰ τοὺς δούλους. τοὺς δὲ δούλους 2
οἱ Σκύθαι πάντας τυφλοῦσι τοῦ γάλακτος εἵνεκεν τοῦ
πίνουσι, ποιῶντες ᾧδε· ἐπεὰν φυσητῆρας λάβωσι ὅσπερ
νοῦς, αὐλοῖσι προσεμφερεστάτους, τούτους ἐσθέντες ἐς

τῶν θηλέων ἵππων τὰ ἄρθρα φυσῶσι τοῖσι στόμασι,
 ἄλλοι δὲ ἄλλων φυσῶντων ἀμέλγουσι. φασὶ δὲ τοῦδε
 εἵνεκα τοῦτο ποιεῖν· τὰς φλέβας τε πίμπλασθαι φυσω-
 μένας τῆς ἵππου καὶ τὸ οὐθαρ κατίεσθαι. ἐπεὰν δὲ
 ἀμέλξωσι τὸ γάλα, ἐσχεάντες ἐς ξύλινα ἀγγήια κοῖλα
 καὶ περιστίζαντες κατὰ τὰ ἀγγήια τοὺς τυφλοὺς δονέ-
 ουσι τὸ γάλα, καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ ἐπιστάμενον ἀπαρύ-
 σαντες ἡγεῦνται εἶναι τιμιώτερον, τὸ δ' ὑπιστάμενον
 ἥσσον τοῦ ἑτέρου. τούτων μὲν εἵνεκα ἅπαντα τὸν ἄν-
 λάρῳσι οἱ Σκύθαι ἐκτυφλοῦσι· οὐ γὰρ ἀρόται εἰσὶ
 8 ἀλλὰ νομάδες. ἐκ τούτων δὴ ὧν σφι τῶν δούλων καὶ
 τῶν γυναικῶν ἐπετράφη νεότης, οἱ ἐπεῖτε ἔμαθον τὴν
 σφετέρην γένεσιν, ἠντιοῦντο αὐτοῖσι κατιοῦσι ἐκ τῶν
 Μήδων. καὶ πρῶτα μὲν τὴν χώραν ἀπετάμοντο, τάφρον
 ὀρυζάμενοι εὐρέαν κατατείνουσιν ἐκ τῶν Ταυρικῶν
 ὀρέων ἐς τὴν Μαιήτιν λίμνην, τῇ πέρα ἐστι μεγίστη·
 μετὰ δὲ πειρωμένοισι ἐσβάλλειν τοῖσι Σκύθησι ἀντι-
 κατιζόμενοι ἐμάχοντο. γινομένης δὲ μάχης πολλάκις καὶ
 οὐ δυναμένων οὐδὲν πλεον ἔχειν τῶν Σκυθίων τῇ
 μάχῃ, εἰς αὐτῶν ἔλεξε τάδε· Οἶα ποιεῦμεν, ἄνδρες
 Σκύθαι. δούλοισι τοῖσι ἡμετέροισι μαχόμενοι αὐτοὶ τε
 κτεινόμενοι ἐλάσσονες γινόμεθα καὶ ἐκείνους κτείνοντες
 ἐλασσόνων τὸ λοιπὸν ἄρξομεν. νῦν ὧν μοι δοκεῖ
 αἰχμᾶς μὲν καὶ τόξα μετεῖναι, λαβόντα δὲ ἕκαστον τοῦ
 ἵππου τὴν μάστιγα ἰέναι ἄσσον αὐτῶν. μέχρι μὲν γὰρ
 ὥρων ἡμέας ὅπλα ἔχοντας, οἱ δὲ ἐνόμιζον ὅμοιοι τε
 καὶ ἐξ ὁμοίων ἡμῖν εἶναι· ἐπεὰν δὲ ἰδῶνται μάστιγας
 ἀντὶ ὅπλων ἔχοντας, μαθόντες ὥς εἰσὶ ἡμέτεροι δούλοι
 4 καὶ συγγινόντες τοῦτο οὐκ ὑπομενεοῦσι. ταῦτα ἀκού-
 σαντες οἱ Σκύθαι ἐποίεον ἐπιτελέα· οἱ δ' ἐκπλαγέντες

τῷ γινομένῳ τῆς μάχης τε ἐπελάθοντο καὶ ἔφρευγον. οὕτω οἱ Σκύθαι τῆς τε Ἀσίας ἤρξαν καὶ ἐξελασθέντες αὐτὶς ὑπὸ Μήδων κατήλθον τρόπῳ τοιούτῳ ἐς τὴν σφετέρην. τῶν δὲ εἵνεκα ὁ Δαρεῖος τίσασθαι βουλό-
μενος συνήγειρε ἐπ' αὐτοὺς στρατεύμα.

Ὡς δὲ Σκύθαι λέγουσι, νεώτατον ἀπάντων ἔθνέων 5
εἶναι τὸ σφέτερον, τοῦτο δὲ γενέσθαι ὧδε· ἄνδρα γε-
νέσθαι πρῶτον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἐούσῃ ἐρήμῳ τῷ οὐ-
νομα εἶναι Ταργιτᾶν· τοῦ δὲ Ταργιτᾶν τούτου τοὺς
τοκέας λέγουσι εἶναι, ἑμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, λέ-
γουσι δ' ὧν, Δία τε καὶ Βορυσθέneos τοῦ ποταμοῦ
θυγατέρα. γένεος μὲν τοιούτου δὴ τινος γενέσθαι τὸν
Ταργιτᾶν, τούτου δὲ γενέσθαι παῖδας τρεῖς, Αἰπόξαν
καὶ Ἀρπόξαν καὶ νεώτατον Κολάξαν. ἐπὶ τούτων
ἀρχόντων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεια ποιήματα,
ἄροτρον τε καὶ ζυγὸν καὶ σάγαριν καὶ φιάλην, πεσεῖν
ἐς τὴν Σκυθικὴν. καὶ τῶν ἰδόντα πρῶτον τὸν πρεσβύ-
τατον ἄσπον ἰέναι βουλόμενον αὐτὰ λαβεῖν, τὸν δὲ
χρυσὸν ἐπιόντος καλεσθαι. ἀπαλλαχθέντος δὲ τούτου
προσιέναι τὸν δεύτερον, καὶ τὸν αὐτὶς ταῦτα ποιεῖν.
τοὺς μὲν δὴ καίόμενον τὸν χρυσὸν ἀπώσασθαι, τρίτῳ
δὲ τῷ νεωτάτῳ ἐπελθόντι κατασβῆναι, καὶ μιν ἐκείνον
κομίσαι ἐς ἑωυτοῦ· καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφεοὺς
πρὸς ταῦτα συγγνόντας τὴν βασιλικὴν πᾶσαν παρα-
δοῦναι τῷ νεωτάτῳ. ἀπὸ μὲν δὴ Αἰποξάιος γεγονέναι 6
τούτους τῶν Σκυθέων οἱ Ἀνχάται γένος καλέονται,
ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου Ἀρποξάιος οἱ Κατίαιοι τε καὶ Τρά-
σπιδες καλέονται, ἀπὸ δὲ τοῦ νεωτάτου αὐτῶν τοὺς
βασιλέας, οἱ καλέονται Παραλάται· σύμπασι δὲ εἶναι
οὕνομα Σκολότους, τοῦ βασιλέος ἐπωνυμίην· Σκύθας

7 δὲ Ἕλληνες ὠνόμασαν. γεγονέναι μὲν νυν σφέας ὧδε λέγουσι οἱ Σκύθαι, ἔτεα δὲ σφίσι ἐπέλτε γεγόνασιν τὰ σύμπαντα λέγουσι εἶναι ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέος Ταργιτάου ἐς τὴν Δαρείου διάβασιν τὴν ἐπὶ σφέας χιλίων οὐ πλέω ἀλλὰ τοσαῦτα. τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν ἱρὸν φυλάσσουσι οἱ βασιλεῖς ἐς τὰ μάλιστα καὶ θυσίῃσι μεγάλῃσι ἱλασκόμενοι μετέρχονται ἀνὰ πᾶν ἔτος. ὅς δ' ἂν ἔχων τὸν χρυσὸν τὸν ἱρὸν ἐν τῇ ὀρτῇ ὑπαίθριος κατακοιμηθῇ, οὗτος λέγεται ὑπὸ Σκυθῶν οὐ διενιαντίξειν· δίδοσθαι δέ οἱ διὰ τοῦτο ὕσα ἂν ἵππων ἐν ἡμέρῃ μιῇ περιελάσῃ αὐτός. τῆς δὲ χώρας ἐούσης μεγάλης τριφασίας τὰς βασιλῆας τοῖσι παισὶ τοῖσι ἑωυτοῦ καταστήσασθαι Κολάξαῖν καὶ τούτων μίαν ποιῆσαι μεγίστην, ἐν τῇ τὸν χρυσὸν φυλάσσεσθαι. τὰ δὲ κατ' ὑπερθε πρὸς βορέην [λέγουσι] ἄνεμον τῶν ὑπεροίκων τῆς χώρας οὐκ οἶά τε εἶναι ἐτι προσωτέρω οὔτε ὄρεᾶν οὔτε διεξιέναι ὑπὸ πτερῶν κεχυμένων· πτερῶν γάρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἥερα εἶναι πλέον, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἀποκληίοντα τὴν ὕψιν.

8 Σκύθαι μὲν ὧδε ὑπὲρ σφέων τε αὐτῶν καὶ τῆς χώρας τῆς κατ' ὑπερθε λέγουσι, Ἑλλήνων δὲ οἱ τὸν Πόντον οἰκούντες ὧδε. Ἡρακλέα ἐλαύνοντα τὰς Γηρουόνας βοῦς ἀπικέσθαι ἐς γῆν ταύτην ἐοῦσαν ἐρήμην, ἦντινα νῦν Σκύθαι νέμονται. Γηρουόνα δὲ οἰκέειν ἔξω τοῦ Πόντου, κατοικημένον τὴν Ἕλληνες λέγουσι Ἐρύθρην νῆσον, τὴν πρὸς Γηδείοισι τοῖσι ἔξω Ἡρακλέων στηλέων ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ. τὸν δὲ Ὠκεανὸν λόγῳ μὲν λέγουσι ἀπὸ ἡλίου ανατολέων ἀρξάμενον γῆν περὶ πᾶσαν ὅρειν, ἔργῳ δὲ οὐκ ἀποδεικνῦσι. ἐνθεῦτεν τὸν Ἡρακλέα ὡς ἀπικέσθαι ἐς τὴν νῦν Σκυθικὴν χώραν

καλεομένην (καταλαβεῖν γὰρ αὐτὸν χειμῶνά τε καὶ
 κρυμόν), ἐπειρουσάμενον τὴν λεοντήν κατυπνῶσαι, τὰς
 δὲ οἱ ἵππους [τὰς] ὑπὸ τοῦ ἄρματος νεμομένας ἐν
 τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀφανισθῆναι θεῇ τύχῃ. ὥς δ' ἔγερ- 9
 θῆναι τὸν Ἡρακλέα, δίζησθαι, πάντα δὲ τῆς χώρας
 ἐπεξελθόντα τέλος ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ἰλαίην καλεομέ-
 νην γῆν· ἐνθαῦτα δὲ αὐτὸν εὗρεῖν ἐν ἄντρῳ μιξοπάρ-
 θεόν τινα ἔχιδναν διφυέα, τῆς τὰ μὲν ἄνω ἀπὸ τῶν
 γλουτῶν εἶναι γυναικός, τὰ δὲ ἔνερθε ὄφιός. ἰδόντα
 δὲ καὶ θαμνάσαντα ἐπειρέσθαι μιν εἰ κου ἴδοι ἵππους
 πλανωμένας· τὴν δὲ φάναι ἑαυτὴν ἔχειν καὶ οὐκ ἀπο-
 δώσειν ἐκείνῳ πρὶν ἢ οἱ μιχθῇ· τὸν δὲ Ἡρακλέα μι-
 χθῆναι ἐπὶ τῷ μισθῷ τούτῳ. κείνην τε δὴ ὑπερβάλ-
 λεσθαι τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἵππων, βουλομένην ὥς πλεῖ-
 στον χρόνου συνεῖναι τῷ Ἡρακλεί, καὶ τὸν κομισά-
 μενον ἐθέλειν ἀπαλλάσσεσθαι· τέλος δὲ ἀποδιδοῦσαν
 αὐτὴν εἰπεῖν· Ἴππους μὲν δὴ ταύτας ἀπικομένας ἐν-
 θάδε ἔσωσά τοι ἐγώ, σῶστρο δὲ σὺ παρέσχε· ἔχω γὰρ
 ἐκ σέο παῖδας τρεῖς. τούτους, ἐπεὶ γένωνται τρόφιες,
 ὅ τι χρὴ ποιεῖν, ἐξηγέο σύ, εἴτε αὐτοῦ κατοικίξω
 (χώρας γὰρ τῆσδε ἔχω τὸ κράτος αὐτή) εἴτε ἀποπέμπω
 παρὰ σέ. τὴν μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρωτᾶν, τὸν δὲ λέγουσι
 πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· Ἐπεὶ ἄνδρωθέντας ἴδῃ τοὺς παῖ-
 δας, τάδε ποιεῖσα οὐκ ἂν ἁμαρτάνοις· τὸν μὲν ἂν ὀρᾷς
 αὐτῶν τόδε τὸ τόξον ὧδε διατεινόμενον καὶ τῷ ζω-
 στηρὶ τῷδε κατὰ τάδε ζωννύμενον, τοῦτον μὲν τῆσδε
 τῆς χώρας οἰκήτορα ποιεῖν· ὅς δ' ἂν τούτων τῶν ἔργων
 τῶν ἐντέλλομαι λείπηται, ἔκπεμπε ἐκ τῆς χώρας. καὶ
 ταῦτα ποιεῖσα αὐτὴ τε εὐφρανέαι καὶ τὰ ἐντεταλμένα
 ποιήσεις. τὸν μὲν δὴ εἰρύναντα τῶν τόξων τὸ ἕτερον 10

(δύο γὰρ δὴ φορέειν τέως Ἡρακλέα) καὶ τὸν ζωστήρα προδέξαντα παραδοῦναι τὸ τόξον τε καὶ τὸν ζωστήρα ἔχοντα ἐπ' ἄκρης τῆς συμβολῆς φιάλην χρυσέην, δόντα δὲ ἀπαλλάσσεσθαι, τὴν δ', ἐπεὶ οἱ γενομένους τοὺς παῖδας ἀνδρωθῆναι· τοῦτο μὲν σφι οὐνόματα θέσθαι, τῷ μὲν Ἀγάθυρσον αὐτῶν, τῷ δ' ἐπομένῳ Γελωνόν, Σκύθην δὲ τῷ νεωτάτῳ, τοῦτο δὲ τῆς ἐπιστολῆς μεμνημένην αὐτὴν ποιῆσαι τὰ ἐντεταλμένα. καὶ δὴ δύο μὲν οἱ τῶν παίδων, τὸν τε Ἀγάθυρσον καὶ τὸν Γελωνόν, οὐκ οἷους τε γενομένους ἐξικέσθαι πρὸς τὸν προκείμενον ἄεθλον, οἴχεσθαι ἐκ τῆς χώρας ἐκβληθέντας ὑπὸ τῆς γειναμένης, τὸν δὲ νεώτατον αὐτῶν Σκύθην ἐπιτελέσαντα καταμεῖναι ἐν τῇ χώρῃ. καὶ ἀπὸ μὲν Σκύθεω τοῦ Ἡρακλέος γενέσθαι τοὺς αἰεὶ βασιλέας γινομένους Σκυθίων, ἀπὸ δὲ τῆς φιάλης ἔτι καὶ ἐς τούδε φιάλας ἐκ τῶν ζωστήρων φορέειν Σκύθας. [τὸ δὴ μῦθον μηχανήσασθαι τὴν μητέρα Σκύθην]. ταῦτα δὲ Ἑλλήνων οἱ τὸν Πόντον οἰκούντες λέγουσι.

- 11 Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἔχων ὧδε, τῷ μάλιστα λεγομένῳ αὐτὸς πρόσκειμαι· Σκύθας τοὺς νομάδας οἰκούντας ἐν τῇ Ἀσίῃ, πολέμῳ πιεσθέντας ὑπὸ Μασσαγετῶν, οἴχεσθαι διαβάντας ποταμὸν Ἀράξια ἐπὶ γῇ τὴν Κιμμερίην (τὴν γὰρ νῦν νέμονται Σκύθαι, αὕτη λέγεται τὸ παλαιὸν εἶναι Κιμμερίων), τοὺς δὲ Κιμμερίους ἐπιόντων Σκυθίων βουλευέσθαι ὡς στρατοῦ ἐπιόντος μεγάλου, καὶ δὴ τὰς γνώμας σφῶν κεχωρισμέναις, ἐντόνους μὲν ἀμφοτέρας, ἀμείνων δὲ τὴν τῶν βασιλέων· τὴν μὲν γὰρ δὴ τοῦ δήμου φέρειν γνώμην ὡς ἀπαλλάσσεσθαι πρῆγμα εἴη μηδὲ πρὸς πολλοὺς μένοντας κινδυνεύειν, τὴν δὲ τῶν βασιλέων διαμάχεσθαι

περὶ τῆς χώρας τοῖσι ἐπιούσι. οὐκ ὦν δὴ ἐθέλειν
 πείθεσθαι οὔτε τοῖσι βασιλεῦσι τὸν δῆμον οὔτε τῷ
 δήμῳ τοὺς βασιλέας. τοὺς μὲν δὴ ἀπαλλάσσεσθαι βου-
 λεύεσθαι ἀμαχητὶ τὴν χώραν παραδόντας τοῖσι ἐπιούσι,
 τοῖσι δὲ βασιλεῦσι δόξαι ἐν τῇ ἑωυτῶν κεῖσθαι ἀπο-
 θανόντας μηδὲ συμφεύγειν τῷ δήμῳ, λογισαμένους ὅσα
 τε ἀγαθὰ πεπόνθασι καὶ ὅσα φεύγοντας ἐκ τῆς πατρί-
 δος κακὰ ἐπίδοξα καταλαμβάνειν. ὥς δὲ δόξαι σφι
 ταῦτα, διαστάντας καὶ ἀριθμὸν ἴσους γενομένους μά-
 χεσθαι πρὸς ἀλλήλους· καὶ τοὺς μὲν ἀποθανόντας
 πάντας ὑπ' ἑωυτῶν θάψαι τὸν δῆμον τῶν Κιμμερίων
 παρὰ ποταμὸν Τύρην (καὶ σφῶν ἐτι δῆλός ἐστι ὁ
 τάφος), θάψαντας δὲ οὕτω τὴν ἐξοδὸν ἐκ τῆς χώρας
 ποιέεσθαι, Σκύθας δὲ ἐπελθόντας λαβεῖν ἐρήμην τὴν
 χώραν. καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ Σκυθικῇ Κιμμέρια¹²
 τείχεα, ἔστι δὲ πορθμῆια Κιμμέρια, ἔστι δὲ καὶ χώρα
 οὖνομα Κιμμερίη, ἔστι δὲ Βόσπορος Κιμμέριος καλεό-
 μενος. φαίνονται δὲ οἱ Κιμμέριοι φεύγοντες ἐς τὴν
 Ἀσίην τοὺς Σκύθας καὶ τὴν χερσόνησον κτίσαντες, ἐν
 τῇ νῦν Σινώπῃ πόλις Ἑλλὰς οἰκῆται. φανεροὶ δὲ εἰσι
 καὶ οἱ Σκύθαι διώξαντες αὐτοὺς καὶ ἐσβαλόντες ἐς γῆν
 τὴν Μηδικήν, ἀμαρτόντες τῆς ὁδοῦ. οἱ μὲν γὰρ Κιμ-
 μέριοι αἰεὶ τὴν παρὰ θάλασσαν ἔφευγον, οἱ δὲ Σκύ-
 θαι ἐν δεξιῇ τὸν Καύκασον ἔχοντες ἐδίωκον ἐς ὃ ἐσέ-
 βαλον ἐς τὴν Μηδικήν [γῆν], ἐς μεσόγαιαν τῆς ὁδοῦ
 τραφθέντες. οὗτος δὲ ἄλλος ξυνὸς Ἑλλήνων τε καὶ
 βαρβάρων λεγόμενος λόγος εἴρηται. ἔφη δὲ Ἀριστέης¹³
 ὁ Καῦστροβίου ἀνὴρ Προκοννήσιος, ποιέων ἔπεα, ἀπι-
 κέσθαι ἐς Ἰσσηδύνας φοιβόλαμπτος γενόμενος, Ἰσση-
 δύνων δὲ ὑπεροικέειν Ἀριμασποὺς ἄνδρας μονοφθαλ-

μους, ὑπὲρ δὲ τούτων τοὺς χρυσοφύλακας γρύπας, τούτων δὲ τοὺς Ὑπερβορέους κατήκοντας ἐπὶ θάλασσαν. τούτους ὦν πάντας πλὴν Ὑπερβορέων ἀρξάντων Ἀριμασπῶν αἰεὶ τοῖσι πλησιοχώροισι ἐπιτίθεσθαι, καὶ ὑπὸ μὲν Ἀριμασπῶν ἐξωθέεσθαι ἐκ τῆς χώρας Ἰσσηδόνας, ὑπὸ δὲ Ἰσσηδόνων Σκύθας, Κιμμερίους δὲ οἰκέοντας ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσῃ ὑπὸ Σκυθῶν πιεζομένους ἐκλείπειν τὴν χώραν. οὕτω οὐδὲ οὗτος συμφέρεται περὶ τῆς χώρας ταύτης Σκύθῃσι.

- 14 Καὶ ὅθεν μὲν ἦν Ἀριστέης ὁ ταῦτα ποιήσας, εἰρη-
ται· τὸν δὲ περὶ αὐτοῦ ἤκουον λόγον ἐν Προκοννήσῳ
καὶ Κυζίκῳ, λέξω. Ἀριστέην γὰρ λέγουσι, ἐόντα τῶν
ἄστῶν οὐδενὸς γένος ὑποδεέστερον, ἐσελθόντα ἐς κνα-
φήιον ἐν Προκοννήσῳ ἀποθανεῖν, καὶ τὸν κναφέα κατα-
κληίσαντα τὸ ἐργαστήριον οἴχεσθαι ἀγγελέοντα τοῖσι
προσήκουσι τῷ νεκρῷ. ἐσκεδασμένου δὲ ἤδη τοῦ λόγου
ἀνὰ τὴν πόλιν ὥς τεθνεῶς εἶη ὁ Ἀριστέης, ἐς ἀμφισ-
βασίας τοῖσι λέγουσι ἀπικνέεσθαι ἄνδρα Κυζικηνὸν
ἦκοντα ἐξ Ἀρτάκης πόλιος, φάντα συντυχεῖν τέ οἱ ἰόντι
ἐπὶ Κυζίκου καὶ ἐς λόγους ἀπικέσθαι. καὶ τοῦτον μὲν
ἐντεταμένως ἀμφισβαστεῖν, τοὺς δὲ προσήκοντας τῷ
νεκρῷ ἐπὶ τὸ κναφήιον παρεῖναι ἔχοντας τὰ πρόσφορα
ὥς ἀναιρησομένους. ἀνοιχθέντος δὲ τοῦ οἰκήματος οὔτε
τεθνεῶτα οὔτε ζῶντα φαίνεσθαι Ἀριστέην. μετὰ δὲ
ἐβδόμῳ ἔτει φανέντα αὐτὸν ἐς Προκόννησον ποιῆσαι
τὰ ἔπεα ταῦτα τὰ νῦν ὑπ' Ἑλλήνων Ἀριμάσπεα καλέ-
15 εται, ποιήσαντα δὲ ἀφανισθῆναι τὸ δεύτερον. ταῦτα
μὲν αἱ πόλεις αὗται λέγουσι, τάδε δὲ οἶδα Μεταποντί-
νοισι τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὴν ἀφάνισιν
τὴν δευτέρην Ἀριστέω ἔτεσι τεσσεράκοντα καὶ διηκο-

σίοισι, ὥς ἐγὼ συμβαλλόμενος ἐν Προκοννήσῳ τε καὶ Μεταποντίῳ εὗρισκον. Μεταποντιῖνοί φασι αὐτὸν Ἀριστέην φανέντα σφι ἐς τὴν χώραν κελεῦσαι βωμόν Ἀπόλλωνος ἰδρῦσασθαι καὶ Ἀριστέω τοῦ Προκοννησίου ἐπωνυμίην ἔχοντα ἀνδριάντα παρ' αὐτὸν ἰστάναι· φάναι γάρ σφι τὸν Ἀπόλλωνα Ἰταλιωτέων μούνοισι δὴ ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώραν, καὶ αὐτός οἱ ἔπεσθαι ὁ νῦν ἐὼν Ἀριστέης· τότε δέ, ὅτε εἶπετο τῷ θεῷ, εἶναι κόραξ· καὶ τὸν μὲν εἰπόντα ταῦτα ἀφανισθῆναι, σφέας δὲ Μεταποντιῖνοι λέγουσι ἐς Δελφοὺς πέμψαντας τὸν θεὸν ἐπειρωτῶν ὅ τι τὸ φάσμα τοῦ ἀνθρώπου εἴη. τὴν δὲ Πυθίην σφέας κελεύειν πείθεσθαι τῷ φάσματι, πειθόμενοι δὲ ἄμεινον συνοίσεσθαι. καὶ σφέας δεξαμένους ταῦτα ποιῆσαι ἐπιτελέα. καὶ νῦν ἔστηκε ἀνδριάς ἐπωνυμίην ἔχων Ἀριστέω παρ' αὐτῷ τῷ ἀγάλματι τοῦ Ἀπόλλωνος, πέριξ δὲ αὐτὸν δάφναι ἐστᾶσι· τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν τῇ ἀγορῇ ἴδρυται. Ἀριστέω μὲν νυν πέρι τοσαῦτα εἰρήσθω.

Τῆς δὲ γῆς τῆς πέρι ὅδε ὁ λόγος ὅρμηται λέγε-16
σθαι, οὐδεὶς οἶδε ἀτρεκέως ὅ τι τὸ κατύπερθε ἐστὶ· οὐδενὸς γάρ δὴ αὐτόπτεω εἰδέναι φαιμένου δύναμαι πνθίσθαι· οὐδὲ γάρ οὐδὲ Ἀριστέης, τοῦ περ ὀλίγω πρότερον τούτων μνήμην ἐποιεύμην, οὐδὲ οὗτος προσωτέρω Ἰσσηδόνων ἐν αὐτοῖσι τοῖσι ἔπεσι ποιέων ἔφησε ἀπικέσθαι, ἀλλὰ τὰ κατύπερθε ἔλεγε ἀκοῇ, φᾶς Ἰσσηδόνας εἶναι τοὺς ταῦτα λέγοντας. ἀλλ' ὅσον μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ἐπὶ μακρότατον οἰοί τε ἐγενόμεθα ἀκοῇ ἐξικέσθαι, πᾶν εἰρήσεται. ἀπὸ τοῦ Βορυσθενεϊτέων ἐμ-17
πορίου (τοῦτο γὰρ τῶν παραθαλασσίων μεσαίτατόν ἐστι πάσης τῆς Σκυθίης), ἀπὸ τούτου πρῶτοι Καλλιπίδαι

νέμονται ἔόντες Ἕλληνες Σκύθαι, ὑπὲρ δὲ τούτων ἄλλο
 ἔθνος οἷ Ἀλιζῶνες καλέονται. οὗτοι δὲ καὶ οἱ Καλλι-
 πίδαί τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταῦτὰ Σκύθησι ἐπασκένουσι,
 σίτον δὲ καὶ σπείρουσι καὶ σιτέονται, καὶ κρόμμυα καὶ
 σκόροδα καὶ φακούς καὶ κέγχρους. ὑπὲρ δὲ Ἀλιζῶνων
 οἰκένουσι Σκύθαι ἀροτῆρες, οἳ οὐκ ἐπὶ σιτήσι σπείρουσι
 τὸν σῖτον ἀλλ' ἐπὶ πρήσι. τούτων δὲ κατ' ὑπερθε οἰ-
 κένουσι Νευροί, Νευρῶν δὲ τὸ πρὸς βορέην ἄνεμον
 ἔρημος ἀνθρώπων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. ταῦτα μὲν παρὰ
 τὸν Ὑπαννιν ποταμὸν ἐστὶ ἔθνεα πρὸς ἐσπέρας τοῦ Βο-
 18 ρυσθένεος. ἀτὰρ διαβάντι τὸν Βορυσθένεα ἀπὸ θα-
 λάσσης πρῶτον μὲν ἡ Ὑλαίη, ἀπὸ δὲ ταύτης ἄνω ἰόντι
 οἰκένουσι Σκύθαι γεωργοί, τοὺς Ἕλληνες οἱ οἰκόντες
 ἐπὶ τῷ Ὑπάννι ποταμῷ καλέουσι Βορυσθενεῖτας, σφέας
 δὲ αὐτοὺς Ὀλβιοπολίτας. οὗτοι ὦν οἱ γεωργοὶ Σκύθαι
 νέμονται τὸ μὲν πρὸς τὴν ἡῶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδοῦ,
 κατήκοντες ἐπὶ ποταμὸν τῷ οὔνομα κέεται Παντικάπης,
 τὸ δὲ πρὸς βορέην ἄνεμον πλόον ἀνὰ τὸν Βορυσθένεα
 ἡμερέων ἔνδεκα· ἡ δὲ κατ' ὑπερθε τούτων ἔρημός ἐστι
 ἐπὶ πολλόν. μετὰ δὲ τὴν ἔρημον Ἀνδροσφάγοι οἰκένουσι,
 ἔθνος ἐὼν ἰδιον καὶ οὐδαμῶς Σκυθικόν. τὸ δὲ τού-
 των κατ' ὑπερθε ἔρημος ἤδη ἀληθέως καὶ ἔθνος ἀνθρώ-
 19 πων οὐδέν, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. τὸ δὲ πρὸς τὴν ἡῶ τῶν
 γεωργῶν τούτων Σκυθῶν διαβάντι τὸν Παντικάπην
 ποταμὸν νομάδες ἤδη Σκύθαι νέμονται, οὔτε τι σπεί-
 ροντες οὐδὲν οὔτε ἀροῦντες· ψιλὴ δὲ δευδρέων ἡ πᾶσα
 αὕτη [γῆ] πλην τῆς Ὑλαίης. οἱ δὲ νομάδες οὗτοι τὸ
 πρὸς τὴν ἡῶ ἡμερέων τεσσέρων καὶ δέκα ὁδὸν νέμονται
 20 χώρην κατατείνουσιν ἐπὶ ποταμὸν Γέρρον. πέρην δὲ
 τοῦ Γέρρου ταῦτα δὴ τὰ καλούμενα βασιλήμια ἐστὶ καὶ

Σκῦθαι οἱ ἄριστοί τε καὶ πλείστοι καὶ τοὺς ἄλλους
 νομίζοντες Σκῦθας δούλους σφετέρους εἶναι· κατήκουσι
 δὲ οὗτοι τὸ μὲν πρὸς μεσαμβρίην ἐς τὴν Ταυρικὴν, τὸ
 δὲ πρὸς ἡῶ ἐπὶ τε τάφρον, τὴν δὴ οἱ ἐκ τῶν τυφλῶν
 γενόμενοι ὠρουξαν, καὶ ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος
 τὸ ἐμπόριον τὸ καλέσεται Κρημνοί· τὰ δὲ αὐτῶν κατή-
 κουσι ἐπὶ ποταμὸν Τάναϊν. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς
 βορέην ἄνεμον τῶν βασιληῶν Σκυθίων οἰκέουσι Με-
 λάρχλαινοι, ἄλλο ἔθνος καὶ οὐ Σκυθικόν. Μελαρχλαί-
 νων δὲ τὸ κατύπερθε λίμναι καὶ ἔρημός ἐστι ἀνθρώ-
 πων, κατ' ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. Τάναϊν δὲ ποταμὸν ²¹
 διαβάντι οὐκέτι Σκυθική, ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη τῶν λαξίων
 Σαυροματέων ἐστί, οἱ ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀρξάμενοι τῆς
 Μαιήτιδος λίμνης νέμονται τὸ πρὸς βορέην ἄνεμον,
 ἡμερέων πεντεκαίδεκα ὁδόν, πᾶσαν ἐοῦσαν ψιλὴν καὶ
 ἀγρίων καὶ ἡμέρων δενδρέων· ὑπεροικέουσι δὲ τούτων
 δευτέρην λάξιν ἔχοντες Βουδίνοι, γῆν νεμόμενοι πᾶσαν
 δασέαν ὕλη παντοίῃ. Βουδίνων δὲ κατύπερθε πρὸς ²²
 βορέην ἐστὶ πρώτη μὲν ἔρημος ἐπ' ἡμερέων ἑπτὰ ὁδόν,
 μετὰ δὲ τὴν ἔρημον ἀποκλίνοντι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώ-
 την ἄνεμον νέμονται Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ
 ἴδιον· ζῶσι δὲ ἀπὸ θήρης. συνεχέες δὲ τούτοις ἐν
 τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοι εἰσὶ τοῖσι οὕνομα
 κέεται Ἰύρκαι, καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζῶντες τρόπῳ τοι-
 ῷδε· λοχῶ ἐπὶ δένδρεον ἀναβάς, τὰ δὲ ἐστὶ πικρὰ ἀνὰ
 πᾶσαν τὴν χώραν· ἵππος δὲ ἐκάστῳ δεδιδαγμένος ἐπὶ
 γαστέρα κεῖσθαι ταπεινότητος εἵνεκα ἔτοιμός ἐστι καὶ
 κύων· ἐπεὰν δὲ ἀπίδῃ τὸ θηρίον ἀπὸ τοῦ δενδρέου,
 τοξεύσας [καὶ] ἐπιβάς ἐπὶ τὸν ἵππον διώκει, καὶ ὁ κύων
 ἔχεται. ὑπὲρ δὲ τούτων τὸ πρὸς τὴν ἡῶ ἀποκλίνοντι

οἰκέουσι Σκυθῆται ἄλλοι, ἀπὸ τῶν βασιληῶν Σκυθῶν
 ἀποστάντες καὶ οὕτω ἀπικόμενοι ἐς τοῦτον τὸν χώρον.
 23 μέχρι μὲν δὴ τῆς τούτων τῶν Σκυθῶν χώρας ἐστὶ ἡ
 καταλεχθεῖσα πᾶσα πεδιάς τε γῆ καὶ βαθύγαιος, τὸ δ'
 ἀπὸ τούτου λιθώδης τέ ἐστι καὶ τρηχέα. διεξελθόντι
 δὲ καὶ τῆς τρηχέως χώρον πολλὸν οἰκέουσι ὑπώρεαν
 ὄρεων ὑψηλῶν ἄνθρωποι λεγόμενοι εἶναι πάντες φα-
 λακροὶ ἐκ γενετῆς γινόμενοι, καὶ ἔρσενες καὶ θήλειαι
 ὁμοίως, καὶ σιμοὶ καὶ γένεια ἔχοντες μεγάλα, φωνὴν
 δὲ ἰδίην ἔντες, ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῇ, ζῶντες
 δὲ ἀπὸ δενδρέων. ποντικὸν μὲν οὖνομα τῷ δενδρέῳ
 ἀπ' οὗ ζῶσι, μέγαθος δὲ κατὰ συκὴν μάλιστα κη-
 καρπὸν δὲ φορέει κυάμῳ ἴσον, πυρῆνα δὲ ἔχει· τοῦτο
 ἐπεὶ γένηται πέπον, σακκέουσι ἱματίοισι, ἀπορρέει δὲ
 ἀπ' αὐτοῦ παχὺ καὶ μέλαν, οὖνομα δὲ τῷ ἀπορρέοντι
 ἐστὶ ἄσχυ· τοῦτο καὶ λείχουσι καὶ γάλακτι συμμίσγοντες
 πίνουσι, καὶ ἀπὸ τῆς παχύτητος αὐτοῦ τῆς τρυγῆς πα-
 λάδας συντιθεῖσι καὶ ταύτας σιτέονται. πρόβατα γάρ
 σφι οὐ πολλά ἐστὶ· οὐ γάρ τι σπουδαῖαι αἱ νομαὶ αὐ-
 τόθι εἰσὶ. ὑπὸ δενδρέῳ δὲ ἕκαστος κατοίκηται, τὸν μὲν
 χειμῶνα ἐπεὶ τὸ δένδρεον περικαλύψῃ πύλῳ στεγνῷ
 λευκῷ, τὸ δὲ θέρος ἄνευ πύλου. τούτους οὐδεὶς ἀδι-
 κέει ἀνθρώπων· ἱεροὶ γὰρ λέγονται εἶναι. οὐδέ τι
 ἀρήριον ὄπλον ἐκτέεται. καὶ τοῦτο μὲν τοῖσι περιοικέ-
 ουσιν οὗτοί εἰσι οἱ τὰς διαφορὰς διαιρέοντες, τοῦτο δέ,
 ὅς ἂν φεύγων καταφύγῃ ἐς τούτους, ὑπ' οὐδενὸς ἀδι-
 24 κέεται· οὖνομα δὲ σφί ἐστι Ἀργιππαῖοι. μέχρι μὲν νυν
 τῶν φαλακρῶν τούτων πολλὴ περιφανείη τῆς χώρας
 ἐστὶ καὶ τῶν ἔμπροσθε ἔθνεων· καὶ γὰρ Σκυθῶν τινὲς
 ἀπικνέονται ἐς αὐτούς, τῶν οὐ χαλεπὸν ἐστὶ πυθέσθαι,

καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐκ Βορυσθένεος τε ἐμπορίου καὶ τῶν ἄλλων Ποντικῶν ἐμπορίων. Σκυθέων δὲ οἳ ἂν ἔλθωσι ἐς αὐτούς, δι' ἐπὶ ἑρμηνέων καὶ δι' ἐπὶ γλωσσέων διαπρήσσονται. μέχρι μὲν δὴ τούτων γινώσκεται, τὸ ²⁵ δὲ τῶν φαλακρῶν κατύπερθε οὐδεὶς ἀτρεκέως οἶδε φράσαι· ὄρεα γὰρ ὑψηλὰ ἀποτάμνει ἄβατα καὶ οὐδεὶς σφεα ὑπερβαίνει· οἱ δὲ φαλακροὶ οὗτοι λέγουσι, ἑμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, οἰκέειν τὰ ὄρεα αἰγίποδας ἄνδρας, ὑπερβάντι δὲ τούτους ἀνθρώπους ἄλλους οἳ τὴν ἐξάμηνον κατεύδουσι· τοῦτο δὲ οὐκ ἐνδέχομαι [τὴν] ἀρχήν. ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς ἡῶ τῶν φαλακρῶν γινώσκεται ἀτρεκέως ὑπὸ Ἰσσηδόνων οἰκούμενον, τὸ μὲντοι κατύπερθε πρὸς βορέην ἄνεμον οὐ γινώσκεται οὔτε τῶν φαλακρῶν οὔτε τῶν Ἰσσηδόνων, εἰ μὴ ὅσα αὐτῶν τούτων λεγόντων. νόμοισι δὲ Ἰσσηδόνες τοιοῖσινδε λέγου- ²⁶ ται χρᾶσθαι· ἐπεὰν ἀνδρὶ ἀποθάνῃ πατήρ, οἱ προσήκοντες πάντες προσάγουσι πρόβατα καὶ ἔπειτα ταῦτα θύσαντες καὶ καταταμόντες τὰ κρέα κατατάμνουσι καὶ τὸν τοῦ δεκομένου τεθνεῶτα γονέα, ἀναμίξαντες δὲ πάντα τὰ κρέα δαῖτα προτίθενται. τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες καταχρυσοῦσι καὶ ἔπειτα ἅτε ἀγάλματι χρέωνται, θυσίας μεγάλας ἐπετείους ἐπιτελείοντες. παῖς δὲ πατρὶ τοῦτο ποιέει, κατὰ περ Ἑλληνες τὰ γενέσια. ἄλλως δὲ δίκαιοι καὶ οὗτοι λέγονται εἶναι, ἰσοκρατές δὲ ὁμοίως αἱ γυναῖκες τοῖσι ἀνδράσι. γινώσκονται μὲν δὴ καὶ οὗτοι, τὸ δὲ ἀπὸ ²⁷ τούτων τὸ κατύπερθε Ἰσσηδόνες εἰσὶ οἱ λέγοντες τοὺς μονοφθάλους ἀνθρώπους καὶ τοὺς χρυσοφύλακας γρύπας εἶναι, παρὰ δὲ τούτων Σκύθαι παραλαβόντες λέγουσι· παρὰ δὲ Σκυθέων ἡμεῖς οἱ ἄλλοι νενομίκαμεν,

καὶ ὀνομάζομεν αὐτοὺς Σκυθιστὶ Ἀριμασπούς· ἄριμα
 28 γὰρ ἔν καλέουσι Σκύθαι, σποῦ δὲ ὀφθαλμόν. δυσχε-
 μερος δὲ αὕτη ἢ καταλεχθεῖσα πᾶσα χώρα οὕτω δὴ
 ἐστὶ, ἐνθα τοὺς μὲν ὀκτὼ τῶν μηνῶν ἀφόρητος οἶος
 γίνεται κρυμὸς, ἐν τοῖσι ὕδωρ ἐκχέας πηλὸν οὐ ποιεῖ
 σεις, πῦρ δὲ ἀνακαίειν ποιήσεις πηλόν· ἢ δὲ θάλασσα
 πηγνυται καὶ ὁ Βόσπορος πᾶς ὁ Κιμμέριος, καὶ ἐκ
 τοῦ κρυστάλλου οἱ ἐντὸς τάφρου Σκύθαι κατοικημένοι
 στρατεύονται καὶ τὰς ἀμάξας ἐπελαύνουσι πέρην
 τοὺς Σίνδους. οὕτω μὲν δὴ τοὺς ὀκτὼ μῆνας διατε-
 λείει χειμῶν ἑὼν, τοὺς δ' ἐπιλοιπούς τέσσερας ψύχαι
 αὐτόθι ἐστί. κεχώρισται δὲ οὗτος ὁ χειμῶν τοὺς τρεῖς
 πούς πᾶσι τοῖσι ἐν ἄλλοισι χωρίοισι γινομένοισι χει-
 μῶσι· ἐν τῷ τῇ μὲν ὥραίην οὐκ ὕει λόγον ἄξιον
 οὐδέν, τὸ δὲ θέρος ὕων οὐκ ἀνιέει. βρονταὶ τε ἡμέ-
 τη ἕλλη γίνονται, τηνικαῦτα μὲν οὐ γίνονται, θέρος
 δὲ ἀμφιλαφές· ἦν δὲ χειμῶνος βροντὴ γένηται, ὁ
 τέρας θαυμάζεται· ὥς δὲ καὶ ἦν σεισμός γένηται, ἦν
 θέρος ἦν τε χειμῶνος, ἐν τῇ Σκυθικῇ τέρας νευό-
 μαι. ἵπποι δὲ ἀνεχόμενοι φέρουσι τὸν χειμῶνα το-
 τον, ἡμίονοι δὲ οὐδὲ ὄνοι οὐκ ἀνέχονται ἀρχήν· τῇ
 ἄλλῃ ἵπποι μὲν ἐν κρυμῷ ἐστεῶτες ἀποσφακελίζου-
 29 ὄνοι δὲ καὶ ἡμίονοι ἀνέχονται. δοκέει δέ μοι καὶ
 γένος τῶν βοῶν τὸ κόλον διὰ ταῦτα οὐ φύειν κέρ-
 αὐτόθι· μαρτυρεῖ δέ μοι τῇ γνώμῃ καὶ Ὀμήρου ἔπος
 ἐν Ὀδυσσεΐῃ ἔχον ὧδε·

Καὶ Αἰβύην, ὅθι τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθοντο
 ὀρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ παραγί-
 σθαι τὰ κέρεια. ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ οὐ φέ-
 30 κέρεια τὰ κτήνεα ἀρχὴν ἢ φύοντα φύει μόγις. ἐνθαυ-

μέν νυν διὰ τὰ ψύχρα γίνεται ταῦτα· θωμάζω δέ (προσθήκας γὰρ δὴ μοι ὁ λόγος ἐξ ἀρχῆς ἐδίξητο) ὅτι ἐν τῇ Ἠλείῃ πάσῃ χώρῃ οὐ δύναται γίνεσθαι ἡμίονοι, οὔτε ψυχροῦ τοῦ χώρου ἐόντος οὔτε ἄλλου φανεροῦ αἰτίου οὐδενός. φασὶ δὲ αὐτοὶ Ἠλεῖοι ἐκ κατάρης τευ οὐ γίνεσθαι σφίσι ἡμιόνους. ἀλλ' ἐπεὶ ἀν προσίῃ ἡ ὥρη κνίσκεσθαι τὰς ἵππους, ἐξελαύνουσι ἐς τοὺς πλησιοχώρους αὐτάς καὶ ἔπειτ' αἱ ἐν τῇ τῶν πέλας ἐπιείσι τοὺς ὄνους, ἐς ὃ ἂν σχῶσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτα δὲ ὀπίσω ἀπελαύνουσι. περὶ δὲ τῶν πτερῶν τῶν Σκύ- 31 θαι λέγουσι ἀνάπλεον εἶναι τὸν ἥερα, καὶ τούτων εἵνεκα οὐκ οἶά τε εἶναι οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσω τῆς ἡπείρου οὔτε διεξιέναι, τήνδε ἔχω περὶ αὐτῶν γνώμην· τὰ κατ' ὑπερθε ταύτης τῆς χώρας αἰεὶ νίφεται, ἐλάσσονι δὲ τοῦ θέρους ἢ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ καὶ οἰκός· ἥδη ὦν ὅστις ἀγρόθεν χιόνα ἀδρὴν πίπτουσιν εἶδε, οἶδε τὸ λέγω· οἶκε γὰρ ἡ χιὼν πτεροῖσι· καὶ διὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον ἐόντα τοιοῦτον ἀνοίκητα τὰ πρὸς βορρῆν ἐστὶ τῆς ἡπείρου ταύτης. τὰ ὦν πτερὰ εἰκάζοντας τὴν χιόνα τοὺς Σκύθας τε καὶ τοὺς περιοίκους δοκέω λέγειν. ταῦτα μὲν νυν τὰ λέγεται μακρότατα εἴρηται.

Ἐπερβορέων δὲ περὶ ἀνθρώπων οὔτε τι Σκύθαι 32 λέγουσι οὔτε τινὲς ἄλλοι τῶν ταύτῃ οἰκημένων, εἰ μὴ ἄρα Ἰσσηδόνες. ὥς δ' ἐγὼ δοκέω, οὐδ' οὔτοι λέγουσι οὐδέν· ἔλεγον γὰρ ἂν καὶ Σκύθαι, ὥς περὶ τῶν μυνοφθάλμων λέγουσι. ἀλλ' Ἡσιόδῳ μὲν ἐστὶ περὶ Ἐπερβορέων εἰρημένα, ἐστὶ δὲ καὶ Ὀμήρῳ ἐν Ἐπιγόνοις, εἰ δὴ τῷ ἐόντι γε Ὀμηρος ταῦτα τὰ ἔπεα ἐποίησε. πολλῷ δέ τι πλείστα περὶ αὐτῶν Δῆλιοι λέγουσι, φά- 33 μενοι ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν ἐξ Ἐπερβορέων

φερόμενα ἀπικνέεσθαι ἐς Σκύθας, ἀπὸ δὲ Σκυθῶν
 ἤδη δεκομένους αἰεὶ τοὺς πλησιοχώρους ἐκάστους κο-
 μίζειν αὐτὰ τὸ πρὸς ἐσπέρας ἐκαστάτῳ ἐπὶ τὸν Ἀδρίην,
 ἐνθεῦτεν δὲ πρὸς μεσαμβρίην προπεμπόμενα πρῶτους
 Λαδωναίους Ἑλλήνων δέκεσθαι, ἀπὸ δὴ τούτων κατα-
 βαίνειν ἐπὶ τὸν Μηλιέα κόλπον καὶ διαπορεύεσθαι ἐς
 Εὐβοικὴν, πόλιν τε ἐς πόλιν πέμπειν μέχρι Καρύστου,
 τὸ δ' ἀπὸ ταύτης ἐκλιπεῖν Ἄνδρον· Καρυστίους γὰρ
 εἶναι τοὺς κομίζοντας ἐς Τήνον, Τηνίους δὲ ἐς Ἀῆλον.
 ἀπικνέεσθαι μὲν νυν οὕτω ταῦτα τὰ ἱρὰ λέγουσι ἐς
 Ἀῆλον, πρῶτον δὲ τοὺς Ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας
 τὰ ἱρὰ δύο κόρας, τὰς ὀνομάζουσι Ἀήλιοι εἶναι Ὑπερ-
 ὄχην τε καὶ Λαοδίκην· ἅμα δὲ αὐτῇσι ἀσφαλείης εἴ-
 νεκεν πέμψαι τοὺς Ὑπερβορέους τῶν ἀστῶν ἄνδρας
 πέντε πομπούς, τούτους οἱ νῦν Περφερέες καλέονται,
 τιμὰς μεγάλας ἐν Ἀήλῳ ἔχοντες. ἐπεὶ δὲ τοῖσι Ὑπερ-
 βορείοις τοὺς ἀποπεμφθέντας ὀπίσω οὐκ ἀπονοστέειν,
 δεινὰ ποιευμένους εἴ σφεας αἰεὶ καταλάμπεται ἀποστέλ-
 λοντας μὴ ἀποδέκεσθαι, οὕτω δὴ φέροντας ἐς τοὺς
 οὖρους τὰ ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν πυρῶν καλάμῃ τοῖσι
 πλησιοχώροισι ἐπισκήπτειν κελεύοντας προπέμπειν σφέα
 ἀπὸ ἐωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω προ-
 πεμπόμενα ἀπικνέεσθαι λέγουσι ἐς Ἀῆλον· οἶδα δὲ
 αὐτὸς τούτοις τοῖσι ἱροῖσι τόδε ποιεύμενον προσφερές,
 τὰς Θρηίσσας καὶ τὰς Παιονίδας γυναῖκας, ἐπεὶν θύωσι
 τῇ Ἀρτέμιδι τῇ βασιλείῃ, οὐκ ἄνευ πυρῶν καλάμης
 34 ἐρδούσας τὰ ἱρὰ. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταύτας οἶδα ποι-
 εύσας, τῇσι δὲ παρθένοις ταύτῃσι τῇσι ἐξ Ὑπερβορέων
 τελευτησάσῃσι ἐν Ἀήλῳ κείρονται καὶ αἱ κόραι καὶ οἱ
 παῖδες οἱ Ἀηλίων· αἱ μὲν πρὸ γάμου πλόκαμον ἀπο-

ταμνόμεναι καὶ περὶ ἄτρακτον εἰλίξασαι ἐπὶ τὸ σῆμα
 τιθεῖσι (τὸ δὲ σῆμά ἐστι ἔσω ἐς τὸ Ἀρτεμίσιον ἐσιόντι
 ἀριστερῆς χειρός, ἐπιπέφυκε δὲ οἱ ἐλαίη), ὅσοι δὲ
 παῖδες τῶν Δηλίων περὶ χλόην τινὰ εἰλίξαντες τῶν
 τριχῶν [προ]τιθεῖσι καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸ σῆμα. αὗται μὲν
 δὴ ταύτην τιμὴν ἔχουσι πρὸς τῶν Δήλου οἰκητόρων,
 φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι καὶ τὴν Ἀργὴν τε καὶ τὴν Ὠπιν, 35
 εἰούσας παρθένους ἐξ Ὑπερβορέων, κατὰ τοὺς αὐτοὺς
 τούτους ἀνθρώπους πορευομένας ἀπικέσθαι ἐς Δῆλον
 ἐτι πρότερον Ὑπερόχης τε καὶ Λαοδίκης. ταύτας μὲν
 νυν τῇ Εἰλειθυίᾳ ἀποφερούσας ἀντὶ τοῦ ὠκυτόκου τόν
 ἐτάξαντο φόρον ἀπικέσθαι, τὴν δὲ Ἀργὴν τε καὶ τὴν
 Ὠπιν ἅμα αὐτοῖσι τοῖσι θεοῖσι ἀπικέσθαι λέγουσι καί
 σφι τιμὰς ἄλλας δεδόσθαι πρὸς σφέων· καὶ γὰρ ἀγεί-
 ρειν σφι τὰς γυναῖκας, ἐπονομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν
 τῷ ὕμνῳ τόν σφι Ὀλλὴν ἀνὴρ Λύκιος ἐποίησε, παρὰ
 δὲ σφέων μαθόντας νησιώτας τε καὶ Ἴωνας ὕμνειν
 Ὠπὶν τε καὶ Ἀργὴν ὀνομάζοντάς τε καὶ ἀγείροντας
 (οὗτος δὲ ὁ Ὀλλὴν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕ-
 μνους ἐποίησε ἐκ Λυκίης ἐλθὼν τοὺς ἀειδομένους ἐν
 Δῆλῳ), καὶ τῶν μηρίων καταγιζομένων ἐπὶ τῷ βωμῷ
 τὴν σποδὸν ταύτην ἐπὶ τὴν θήκην τὴν Ὠπίος τε καὶ
 Ἀργῆς ἀναισιμοῦσθαι ἐπιβαλλομένην. ἡ δὲ θήκη αὐ-
 τέων ἐστὶ ὅπισθε τοῦ Ἀρτεμίσίου, πρὸς ἧῷ τετραμ-
 μένῃ, ἀγχοτάτῳ τοῦ Κηίων ἱστυητορίου.

Καὶ ταῦτα μὲν Ὑπερβορέων πέρι εἰρησθῶ. τὸν γὰρ 36
 περὶ Ἀβάριος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέου
 οὐ λέγω, [λέγων] ὥς τὸν διῶτον περιέφερε κατὰ πᾶσαν
 γῆν οὐδὲν σιτεόμενος. εἰ δὲ εἰσι ὑπερβόρεοί τινες
 ἄνθρωποι, εἰσὶ καὶ ὑπερνότιοι ἄλλοι. γελῶ δὲ δρέων

γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη καὶ οὐδένα νόον ἔχοντως ἐξηγησάμενον. οἱ Ὀκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι πέριξ τὴν γῆν, ἐοῦσαν κυκλοτερεὰ ὡς ἀπὸ τόρουν, καὶ τὴν Ἀσίην τῇ Εὐρώπῃ ποιεύντων ἴσην. ἐν ὀλίγοις γὰρ ἐγὼ δηλώσω μέγαθός τε ἐκάστης αὐτέων καὶ οἷη τίς ἐστι ἐς γραφὴν ἐκάστη.

- 37 Πέρσαι οἰκέουσι κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτίην θάλασσαν τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην· τούτων δ' ὑπεροικέουσι πρὸς βορέῳ ἀνέμου Μῆδοι, Μήδων δὲ Σάσπειρες, Σασπείρων δὲ Κόλχοι κατήκοντες ἐπὶ τὴν βορήνῃν θάλασσαν, ἐς τὴν Φᾶσις ποταμὸς ἐκδιδοί. ταῦτα τέσσερα
- 38 ἔθνεα οἰκέει ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασσαν. ἐνθεῦτεν δὲ τὸ πρὸς ἐσπέρης ἀκταὶ διφάσιαι ἀπ' αὐτῆς κατατείνουσι ἐς θάλασσαν, τὰς ἐγὼ ἀπηγῆσομαι. ἐνθεν μὲν ἡ ἀκτὴ ἡ ἐτέρη τὰ πρὸς βορέην ἀπὸ Φάσιος ἀρξαμένη παρατέταται ἐς θάλασσαν παρὰ τε τὸν Πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον μέχρι Σιγείου τοῦ Τρωικοῦ, τὰ δὲ πρὸς νότου ἡ αὐτὴ αὕτη ἀκτὴ ἀπὸ τοῦ Μυριανδρικοῦ κόλπου τοῦ πρὸς Φοινίκῃ κειμένου τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπίου ἄκρης. οἰκέει δ' ἐν τῇ ἀκτῇ ταύτῃ
- 39 ἔθνεα ἀνθρώπων τριήκοντα. αὕτη μὲν νυν ἡ ἐτέρη τῶν ἀκτέων, ἡ δὲ δὴ ἐτέρη ἀπὸ Περσέων ἀρξαμένη παρατέταται ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν, ἥ τε Περσικὴ καὶ ἀπὸ ταύτης ἐκδεκομένη ἡ Ἀσσυρίη καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίης ἡ Ἀραβίη· λήγει δὲ αὕτη, οὐ λήγουσα εἰ μὴ νόμῳ, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον, ἐς τὸν Δαρεῖος ἐκ τοῦ Νεῖλου διώρυχα ἐσήγαγε. μέχρι μὲν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων χῶρος πλατὺς καὶ πολλὸς ἐστι, τὸ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρῆκει διὰ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἡ ἀκτὴ αὕτη παρὰ τε Συρίην τὴν Παλαιστίνην καὶ Αἰ-

γυπτον, ἐς τὴν τελευταῖαν ἐν τῇ ἔθνεα ἔστι τρία μῦνα. ταῦτα μὲν ἀπὸ Περσέων τὰ πρὸς ἐσπέρας τῆς Ἀσίας⁴⁰ ἔχοντά ἐστι, τὰ δὲ κατύπερθε Περσέων καὶ Μήδων καὶ Σασπειρῶν καὶ Κόλχων, τὰ πρὸς ἡῷ τε καὶ ἡλιον ἀνατέλλοντα, ἔνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ παρῆκει θάλασσα, πρὸς βορέῳ δὲ ἡ Κασπίη τε θάλασσα καὶ ὁ Ἀράξης ποταμός, ὅρων πρὸς ἡλιον ἀνίσχοντα. μέχρι δὲ τῆς Ἰνδικῆς οἰκέεται ἡ Ἀσίη· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης ἔρημος ἤδη τὸ πρὸς τὴν ἡῷ, οὐδὲ ἔχει οὐδεὶς φράσαι οἶον δὴ τι ἐστὶ. τοιαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστὶ, ἡ δὲ⁴¹ Αἰβύη ἐν τῇ ἀκτὶ τῇ ἐτέρῃ ἐστὶ· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου Αἰβύη ἤδη ἐκδέκεται. κατὰ μὲν νυν Αἰγυπτον ἡ ἀκτὴ αὕτη στενὴ ἐστὶ· ἀπὸ γὰρ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν δέκα μυριάδες εἰσὶ ὁργυνίων, αὐταὶ δ' ἂν εἴεν χίλιοι στάδιοι· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ στενοῦ τοῦτον κάρτα πλατεὰ τυγχάνει ἐοῦσα ἡ ἀκτὴ ἥτις Αἰβύη κέκληται.

Θωμάζω ὦν τῶν διουρισάντων καὶ διελόντων Αἰ-⁴²βύην τε καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην· οὐ γὰρ σμικρὰ τὰ διαφέροντα αὐτέων ἐστὶ· μήκεϊ μὲν γὰρ παρ' ἀμφοτέρων παρῆκει ἡ Εὐρώπη, εὐρεος δὲ πέρι οὐδὲ συμβάλλειν ἄξιον φαίνεται μοι εἶναι. Αἰβύη μὲν γὰρ δημοῖ ἐωυτὴν ἐοῦσα περικύρυντος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίην οὐρίζει, Νεκῷ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως πρώτου τῶν ἡμεῖς ἴδμεν καταδέξαντος, ὃς ἐπέειπε τὴν διώρυγα ἐπαύσατο ὁρύσσων τὴν ἐκ τοῦ Νείλου διέχουσαν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἄνδρας πλοίοις, ἐντειλάμενος ἐς τὸ ὀπίσω δι' Ἡρακλέων στηλέων διεκπλέειν ἕως ἐς τὴν βορρῆην θάλασσαν καὶ οὕτω ἐς Αἰγυπτον ἀπικνέεσθαι. ὁρμηθέντες ὦν οἱ Φοίνικες ἐκ

τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης ἔπλεον τὴν νοτίην θάλασσαν·
 ὅπως δὲ γίνοιτο φθινόπωρον, προσίσχοντες ἂν σπεί-
 ρεσκον τὴν γῆν, ἵνα ἐκάστοτε τῆς Λιβύης πλέοντες
 γινοίαιτο, καὶ μένεσκον τὸν ἄμητον· θερίζαντες δ' ἂν
 τὸν σῖτον ἔπλεον, ὥστε δύο ἐτέων διεξελθόντων τρίτῳ
 ἔτει κάμψαντες Ἡρακλέας στήλας ἀπίκοντο εἰς Αἴγυπτον.
 καὶ ἔλεγον ἑμοὶ μὲν οὐ πιστά, ἄλλω δὲ [δῆ] τεφρ, ὡς
 περιπλέοντες τὴν Λιβύην τὸν ἥλιον ἔσχον εἰς τὰ δεξιὰ.
 43 οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώσθη τὸ πρῶτον, μετὰ δὲ Καρχη-
 δόνιοι εἰσι οἱ λέγοντες, ἐπεὶ Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος
 ἀνὴρ Ἀχαιμενίδης οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ' αὐτὸ
 τοῦτο πεμφθεὶς, ἀλλὰ δείσας τό τε μήκος τοῦ πλόου
 καὶ τὴν ἐρημίην ἀπῆλθε ὀπίσω, οὐδ' ἐπετέλεσε τὸν
 ἐπέταξέ οἱ ἡ μήτηρ ἄεθλον. θυγατέρα γὰρ Ζωπύρου
 τοῦ Μεγαβύζου ἐβίησατο παρθένον· ἔπειτα μέλλοντος
 αὐτοῦ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην ἀνασκολοπιεῖσθαι ὑπὸ
 Ξέρξεω βασιλέος ἡ μήτηρ τοῦ Σατάσπεος ἐοῦσα Δα-
 ρείου ἀδελφεῇ παραιτήσατο, φᾶσά οἱ αὐτὴ μέζω ζημίην
 ἐπιθήσειν ἢ περ ἐκεῖνον. Λιβύην γάρ οἱ ἀνάγκην ἔσε-
 σθαι περιπλέειν, εἰς ὃ ἂν ἀπίκηται περιπλέον αὐτὴν εἰς
 τὸν Ἀράβιον κόλπον. συγχωρήσαντος δὲ Ξέρξεω ἐπὶ
 τούτοις οἱ Σατάσπης ἀπικόμενος εἰς Αἴγυπτον καὶ λα-
 βὼν νέα τε καὶ ναύτας παρὰ τούτων ἔπλεε ἐπὶ Ἡρα-
 κλέας στήλας· διεκπλώσας δὲ καὶ κάμψας τὸ ἀκρωτή-
 ριον τῆς Λιβύης τῷ ὀνόματι Σολόεις ἔστί, ἔπλεε πρὸς
 μεσαμβρίην, περήσας δὲ θάλασσαν πολλὴν ἐν πολλοῖσι
 μησί, ἐπεῖτε τοῦ πλεῦνος αἰεὶ ἔδεε, ἀποστρέψας ὀπίσω
 ἀπέπλεε εἰς Αἴγυπτον. ἐκ δὲ ταύτης ἀπικόμενος παρὰ
 βασιλέα Ξέρξην ἔλεγε φᾶς τὰ προσωτάτω ἀνθρώπους
 σμικροὺς παραπλέειν ἐσθῆτι φοινικίῃ διαχρεωμένους,

οἱ ὅκως σφεῖς καταγοιάτο τῇ νηὶ φεύγεσκον πρὸς τὰ ὄρεα καταλείποντες τὰς πόλεις· αὐτοὶ δὲ ἀδικεῖν οὐδὲν ἐσιόντες, πρόβατα δὲ μοῦνα ἐξ αὐτῶν λαμβάνειν. τοῦ δὲ μὴ περιπλῶσαι Λιβύην παντελῶς αἴτιον τόδε ἔλεγε, τὸ πλοῖον τὸ πρόσω οὐ δυνατόν ἐτι εἶναι προβαίνειν ἀλλ' ἐνίσχυσθαι. Ξέρξης δὲ οὐ [οἱ] συγγινώσκων λέγειν ἀληθέα οὐκ ἐπιτελέσαντά τε τὸν προκείμενον ἄεθλον ἀνεσκολόπισε, τὴν ἀρχαίην δίκην ἐπιτιμῶν. τούτου δὲ τοῦ Σατάσπεος εὐνοῦχος ἀπέδρη ἐς Σάμιον, ἐπεῖτε ἐπύθετο τάχιστα τὸν δεσπότην τετελευτηκότα, ἔχων χρήματα μεγάλα, τὰ Σάμιος ἀνὴρ κατέσχε, τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὖνομα ἐκὼν ἐπιλήθομαι.

Τῆς δὲ Ἀσίης τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξευρέθη, ὅς 44 βουλόμενος Ἰνδὸν ποταμὸν, ὃς κροκοδείλους δεύτερος οὗτος ποταμῶν πάντων παρέχεται, τοῦτον τὸν ποταμὸν εἰδέναι τῇ ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ, πέμπει πλοίοισι ἄλλους τε τοῖσι ἐπίστευε τὴν ἀληθείην ἑρέειν καὶ δὴ καὶ Σκύλακα ἄνδρα Καρυανδέα. οἱ δὲ ὀρμηθέντες ἐκ Κασπατύρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακτυκῆς γῆς ἔπλεον κατὰ ποταμὸν πρὸς ἡῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐς θάλασσαν, διὰ θαλάσσης δὲ πρὸς ἐσπέρην πλέοντες τριηκοστῶ μηνὶ ἀπικνέονται ἐς τοῦτον τὸν χώρον ὅθεν ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς τοὺς Φοίνικας τοὺς πρότερον εἶπα ἀπέστειλε περιπλέειν Λιβύην. μετὰ δὲ τούτους περιπλώσαντας Ἰνδοὺς τε κατεστρέψατο Δαρεῖος καὶ τῇ θαλάσῃ ταύτῃ ἐχρᾶτο. οὕτω καὶ τῆς Ἀσίης, πλὴν τὰ πρὸς ἡλίον ἀνίσχοντα, τὰ ἄλλα ἀνεύρηται ὅμοια παρεχομένη τῇ Λιβύῃ.

Ἡ δὲ Εὐρώπῃ πρὸς οὐδαμῶν φανερόν ἐστι γινώ- 45 σκομένη, οὔτε τὰ πρὸς ἡλίον ἀνατέλλοντα οὔτε τὰ πρὸς

βορέην, εἰ περίρρυτός ἐστι· μήκει δὲ γινώσκεται παρ' ἀμφοτέρως παρήκουσα. οὐδ' ἔχω συμβαλέσθαι ἐπ' ὅτεν μὴ εὐόση γῇ οὐνόματα τριφάσια κέεται, ἐπωνυμίας ἔχοντα γυναικῶν, καὶ οὐρίσματα αὐτῇ Νεῖλος τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐτέθη καὶ Φᾶσις ὁ Κόλχος (οἱ δὲ Τάναϊν ποταμὸν τὸν Μαιήτην καὶ Πορθμῆα τὰ Κιμμέρια λέγουσι), οὐδὲ τῶν διουρισάντων τὰ οὐνόματα πυθέσθαι, καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς ἐπωνυμίας. ἤδη γὰρ Αἰβύη μὲν ἐπὶ Αἰβύης λέγεται ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τὸ οὐνομα γυναικὸς αὐτόχθονος, ἡ δὲ Ἀσίη ἐπὶ τῆς Προμηθέος γυναικὸς τὴν ἐπωνυμίην. καὶ τοῦτου μὲν μεταλαμβάνονται τοῦ οὐνόματος Ἀνδοί, φάμενοι ἐπὶ Ἀσίῳ τοῦ Κότνος τοῦ Μάνεω κεκληῆσθαι τὴν Ἀσίην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς Προμηθέος Ἀσίης· ἀπ' ὅτεν καὶ τὴν ἐν Σάρδισι φυλὴν κεκληῆσθαι Ἀσιαῖδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη οὔτε εἰ περίρρυτός ἐστι γινώσκεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων, οὔτε ὁκόθεν τὸ οὐνομα ἔλαβε τοῦτο, οὔτε ὅστις οἱ ἦν ὁ θέμενος φαίνεται, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Τυρίας φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὐνομα τὴν χώραν· πρότερον δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος ὥσπερ αἱ ἕτεραι. ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίης τε φαίνεται εὐόσα καὶ οὐκ ἀπικομένη ἐς τὴν γῆν ταύτην ἥτις νῦν ὑπὸ Ἑλλήνων Εὐρώπη καλεῖται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης ἐς Κρήτην, ἐκ Κρήτης δὲ ἐς Ἀνκίην. ταῦτα μὲν νῦν ἐπὶ τοσοῦτο εἰρήσθω· τοῖσι γὰρ νομιζομένοισι αὐτῶν χρησόμεθα.

- 46 Ὁ δὲ Πόντος ὁ Εὐξείνος, ἐπ' ὃν ἐστρατεύετο [ὁ] Δαρεῖος, χωρέων πασέων παρέχεται ἕξω τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεα ἀμαθέστατα· οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ Πόντου οὐδὲν ἔχομεν προβαλέσθαι σοφίης πέρι οὔτε

ἄνδρα λόγιον οἶδαμεν γενόμενον, πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ
 ἔθνεος καὶ Ἀναχάρσιος. τῷ δὲ Σκυθικῷ γένει ἐν μὲν
 τὸ μέριστον τῶν ἀνθρωπείων προηγματίων σοφώτατα
 πάντων ἐξεύρηται τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, τὰ μέντοι ἄλλα
 οὐκ ἄγαμαι. τὸ δὲ μέριστον οὕτω σφι ἀνεύρηται ὥστε
 ἀποφυγεῖν τε μηδένα ἐπελθόντα ἐπὶ σφέας, μὴ βουλο-
 μένους τε ἐξευρεθῆναι καταλαβεῖν μὴ οἶόν τε εἶναι·
 τοῖσι γὰρ μήτε ἄστεα μήτε τείχεα ἢ ἐκτισμένα, ἀλλὰ
 φερέοικοι ἔοντες πάντες ἔωσι ἵπποτοξόται, ζῶντες μὴ
 ἀπ' ἀρότου ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τέ σφι ἢ ἐπὶ
 ζευγέων, κῶς οὐκ ἂν εἴησαν οὗτοι ἅμαχοί τε καὶ ἄπο-
 ροι προσμίσγειν; ἐξεύρηται δέ σφι ταῦτα τῆς τε γῆς 47
 ἐούσης ἐπιτηδέης καὶ τῶν ποταμῶν ἔοντων σφι συμ-
 μάχων· ἢ τε γὰρ γῇ ἐούσα πεδιάς αὕτη ποιῶδης τε
 καὶ εὐνδρός ἐστι, ποταμοὶ τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλῶ
 τεῷ ἀριθμὸν ἐλάσσονες τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διωρύχων.
 ὅσοι δὲ ὀνομαστοὶ τέ εἰσι αὐτῶν καὶ προσπλωτοὶ ἀπὸ
 θαλάσσης, τούτους ὀνομανέω. Ἴστρος μὲν πεντάστομος,
 μετὰ δὲ Τύρης τε καὶ Ὑπανίς καὶ Βορυσθένης καὶ Παν-
 τικάπης καὶ Ὑπάκυρις καὶ Γέρορος καὶ Τάναϊς· ῥέουσι
 δὲ οἶδε κατὰ τάδε. Ἴστρος μὲν ἔων μέριστος ποταμῶν 48
 πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἑωυτῷ ῥέει
 καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος, πρῶτος δὲ τὸ ἀπ' ἐσπέρης
 τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ ῥέων κατὰ τοιούνδε μέριστος γέ-
 γονε, ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων. εἰσὶ
 δὲ οἶδε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιεῦντες, διὰ μὲν γε τῆς Σκυ-
 θικῆς χώρας πέντε μὲν οἱ ῥέοντες, τὸν τε Σκύθαι Πό-
 ρατα καλέουσι, Ἕλληνες δὲ Πυρετόν, καὶ ἄλλος Τιά-
 ραντος καὶ Ἀραρός τε καὶ Νάπαρις καὶ Ὀρδησσός. ὁ
 μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν μέγας καὶ πρὸς ἡῶ

ῥέων ἀνακοινοῦνται τῷ Ἰστροῦ τὸ ὕδωρ, ὁ δὲ δεύτερος
 λεχθεὶς Τιάραντος πρὸς ἑσπέρας τε μᾶλλον καὶ ἐλάσ-
 σων, ὁ δὲ δὴ Ἀραρός τε καὶ ὁ Νάπαρις καὶ ὁ Ὀρδησ-
 σὸς διὰ μέσου τούτων ἰόντες ἐσβάλλουσι ἐς τὸν Ἰστρον.
 οὗτοι μὲν αὐθιγενεές Σκυθικοὶ ποταμοὶ συμπληθύνουσι
 αὐτόν, ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων Μάρις ποταμὸς ῥέων συμ-
 49 μίσγεται τῷ Ἰστροῦ. ἐκ δὲ τοῦ Αἴμου τῶν κορυφῶν
 τρεῖς ἄλλοι μεγάλοι ῥέοντες πρὸς βορέην ἄνεμον ἐσβάλ-
 λουσι ἐς αὐτόν, Ἀτλας καὶ Αὔρας καὶ Τίβισις· διὰ δὲ
 Θρηίκης καὶ Θρηίκων τῶν Κροβύζων ῥέοντες Ἀθρους
 καὶ Νόης καὶ Ἀρτάνης ἐκδιδοῦσι ἐς τὸν Ἰστρον· ἐκ δὲ
 Παιόνων καὶ ὕρεος Ῥοδόπης Σκίος ποταμὸς μέσον
 σχίζων τὸν Αἴμον ἐκδιδοῖ ἐς αὐτόν. ἐξ Ἰλλυριῶν δὲ
 ῥέων πρὸς βορέην ἄνεμον Ἀγγρος ποταμὸς ἐσβάλλει ἐς
 πεδίου τὸ Τριβαλλικὸν καὶ ἐς ποταμὸν Βρόγγον, ὁ δὲ
 Βρόγγος ἐς τὸν Ἰστρον· οὕτω ἀμφοτέρους ἔοντας με-
 γάλους ὁ Ἰστρος δέκεται. ἐκ δὲ τῆς κατ' ὑπερθε χώρας
 Ὀμβρικοῦ Κάρπις ποταμὸς καὶ ἄλλος Ἀλπις πρὸς βο-
 ρέην ἄνεμον καὶ οὗτοι ῥέοντες ἐκδιδοῦσι ἐς αὐτόν.
 ῥέει γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ὁ Ἰστρος, ἀρξά-
 μενος ἐκ Κελτῶν, οἳ ἔσχατοι πρὸς ἡλίου δυσμέων μετὰ
 Κύνητας οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ· ῥέων δὲ διὰ
 πάσης τῆς Εὐρώπης ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθικῆς ἐσ-
 50 βάλλει. τούτων ὦν τῶν καταλεχθέντων καὶ ἄλλων πολ-
 λῶν συμβαλλομένων τὸ σφέτερον ὕδωρ γίνεται ὁ Ἰστρος
 ποταμῶν μέγιστος, ἐπεὶ ὕδωρ γε ἐν πρὸς ἐν συμβάλ-
 λειν ὁ Νεῖλος πλήθει ἀποκρατέει· ἐς γὰρ δὴ τοῦτον
 οὔτε ποταμὸς οὔτε κρήνη οὔδε μία ἐκδιδοῦσα ἐς πληθός
 οἱ συμβάλλεται. ἴσος δὲ αἰεὶ ῥέει ἐν τε θέρει καὶ χει-
 μῶνι ὁ Ἰστρος κατὰ τοιόνδε τι, ὥς ἐμοὶ δοκέει· τοῦ

μὲν χειμῶνός ἐστι ὅσος περ ἐστί, ὀλίγῳ τε μέζων τῆς
 ἐαυτοῦ φύσιος γίνεται· ὕεται γὰρ ἡ γῆ αὕτη τοῦ χει-
 μῶνος πάμπαν ὀλίγῳ, νιφετῷ δὲ πάντα χρᾶται. τοῦ
 δὲ θέρους ἡ χιών ἢ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα, ἐοῦσα
 ἀμφιλαφής, τηκομένη πάντοθεν ἐκδιδοῖ ἐς τὸν Ἰστρον.
 αὕτη τε δὴ ἡ χιών ἐκδιδοῦσα ἐς αὐτὸν συμπληθύνει καὶ
 ὄμβροι πολλοί τε καὶ λάβροι σὺν αὐτῇ· ὕει γὰρ δὴ τὸ
 θέρος. ὅσῳ δὲ πλεον ἐπ' ἐαυτὸν ὕδωρ ὁ ἥλιος ἐπέλ-
 κεται ἐν τῷ θέρει ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσούτῳ τὰ συμ-
 μισγόμενα τῷ Ἰστρῷ πολλαπλήσιά ἐστι τοῦ θέρους ἢ
 περ τοῦ χειμῶνος· ἀντιτιθέμενα δὲ ταῦτα ἀντισήκωσις
 γίνεται, ὥστε ἴσον μιν αἰεὶ φαίνεσθαι ἑόντα.

Εἰς μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθῃσί ἐστι ὁ 51
 Ἰστρος, μετὰ δὲ τοῦτον Τύρης, ὃς ἀπὸ βορέω μὲν
 ἀνέμον ὀρμαῖται, ἄρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης
 ἢ οὐρίζει τὴν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν Νευρίδα γῆν. ἐπὶ
 δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοίκηται Ἕλληνες, οἱ Τυρῖται
 καλέονται. τρίτος δὲ Ὑπανίς ποταμὸς ὀρμαῖται μὲν ἐκ 52
 τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης τὴν πέριξ
 νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοί. καλέεται δὲ ἡ λίμνη
 αὕτη ὀρθῶς μήτηρ Ὑπάνιος. ἐκ ταύτης δὲ ἀνατέλλων
 ὁ Ὑπανίς ποταμὸς ῥέει ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον
 βραχὺς καὶ γλυκὺς ἐστὶ, ἀπὸ δὲ τούτου πρὸς θαλάσσης
 τεσσέρων ἡμερέων πλόον πικρὸς αἰνῶς. ἐκδιδοῖ γὰρ
 ἐς αὐτὸν κρήνη πικρή, οὕτω δὴ τι ἐοῦσα πικρή, ἢ με-
 γάθει σμικρὴ ἐοῦσα κινῶ τὸν Ὑπανιν, ἑόντα ποταμὸν
 ἐν ὀλίγοισι μέγαν. ἐστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὐροισι
 χώρας τῆς τε ἄροτῆρων Σκυθέων καὶ Ἀλιζώνων· οὐ-
 νομα δὲ τῇ κρήνῃ καὶ ὅθεν ῥέει τῷ χώρῳ Σκυθιστὶ
 μὲν Ἐξαμπαῖος, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Ἰραὶ

ὁδοί. συνάγουσι δὲ τὰ τέρματα ὃ τε Τύρης καὶ ὁ Ἵπτανις κατὰ Ἀλιζῶνας· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἀποστρέψας
 53 ἑκάτερος ῥέει εὐρύνων τὸ μέσον. τέταρτος δὲ Βορυσθένης ποταμός, ὃς ἐστὶ μέγιστός τε μετὰ Ἰστρον τούτων καὶ πολυαρκέστατος κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας οὔτι μόνον τῶν Σκυθικῶν ποταμῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, πλὴν Νείλου τοῦ Αἰγυπτίου· τούτῳ γὰρ οὐκ οἶά τέ ἐστι συμβαλεῖν ἄλλον ποταμόν· τῶν δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἐστὶ πολυαρκέστατος, ὃς νομάς τε καλλίστας καὶ εὐκομιδεστάτας κτήνεσι παρέχεται ἰχθύας τε ἀρίστους διακριδὸν καὶ πλείστους, πίνεσθαι τε ἥδιστός ἐστι, ῥέει τε καθαρὸς παρὰ θολεροῖσι, σπόρος τε παρ' αὐτὸν ἄριστος γίνεται, ποίη τε, τῇ οὐ σπείρεται ἢ χώρη, βαθυτάτη. ἅλεις τε ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ αὐτόματοι πηγνυνται ἄπλετοι. κήτεά τε μεγάλα ἀνάκανθα, τὰ ἀντακαίους καλέουσι, παρέχεται ἐς ταρίχευσιν, ἄλλα τε πολλὰ θωμάσαι ἄξια. μέχρι μὲν νυν Γέροου χώρου, ἐς τὸν τεσσεράκοντα ἡμερέων πλόος ἐστὶ, γινώσκεται ῥέων ἀπὸ βορέω ἀνέμου, τὸ δὲ κατύπερθε δι' ὧν ῥέει ἀνθρώπων οὐδεὶς ἔχει φράσαι· φαίνεται δὲ ῥέων δι' ἐρήμου ἐς τῶν γεωργῶν Σκυθέων τὴν χώραν· οὗτοι γὰρ οἱ Σκύθαι παρ' αὐτὸν ἐπὶ δέκα ἡμερέων πλόον νέμονται. μούνου δὲ τούτου τοῦ ποταμοῦ καὶ Νείλου οὐκ ἔχω φράσαι τὰς πηγάς, δοκέω δέ, οὐδὲ οὐδεὶς Ἑλλήνων. ἀγχοῦ τε δὴ θαλάσσης ὁ Βορυσθένης ῥέων γίνεται καὶ οἱ συμμίσγεται ὁ Ἵπτανις ἐς τῷτὸ ἔλος ἐκδιδούς. τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τούτων ἐὸν ἔμβολον τῆς χώρας Ἰππόλεω ἄκρη καλεῖται, ἐν δὲ αὐτῷ ἱρὸν Διμήτρος ἐνίδρυνται· πέτρην δὲ τοῦ ἱεροῦ ἐπὶ τῷ Ἵπάνι Βορυσθενεῖται κατοικηνται.

ταῦτα μὲν τὰ ἀπὸ τούτων τῶν ποταμῶν, μετὰ δὲ τοῦ- 54
 τοὺς πέμπτος ποταμὸς ἄλλος τῷ ὀνόματι Παντικαπῆς·
 ῥέει δὲ καὶ οὗτος ἀπὸ βορέω τε καὶ ἐκ λίμνης, καὶ τὸ
 μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ Βορυσθένης νέμονται οἱ
 γεωργοὶ Σκύθαι, ἐκδιδού δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα, παραμει-
 ψάμενος δὲ ταύτην τῷ Βορυσθένει συμμίσγεται. ἔκτος 55
 δὲ Ἑπάκνρις ποταμὸς, ὃς ὀρμᾶται μὲν ἐκ λίμνης, διὰ
 μέσων δὲ τῶν νομάδων Σκυθῶν ῥέων ἐκδιδού κατὰ
 Καρκινίτιν πόλιν, ἐς δεξιὴν ἀπέργων τὴν τε Ἑλλάδα
 καὶ τὸν Ἀχιλλῆιον ὁρμόν καλούμενον. ἔβδομος δὲ 56
 Γέροος ποταμὸς ἀπέσχισται μὲν ἀπὸ τοῦ Βορυσθένης
 κατὰ τοῦτο τῆς χώρας ἐς ἃ γινώσκεται ὁ Βορυσθένης.
 ἀπέσχισται μὲν νυν ἐκ τούτου τοῦ χώρου, ὄνομα δὲ
 ἔχει τό περὶ ὃ χωρὸς αὐτός, Γέροος, ῥέων δὲ ἐς θά-
 λασσαν οὐρίζει τὴν τε τῶν νομάδων χώραν καὶ τὴν
 τῶν βασιληῶν Σκυθῶν, ἐκδιδού δὲ ἐς τὸν Ἑπάκνριν.
 ὄγδοος δὲ δὴ Τάναϊς ποταμὸς, ὃς ῥέει τὰνέκαθεν ἐκ 57
 λίμνης μεγάλης ὀρμώμενος, ἐκδιδού δὲ ἐς μέζω ἐτι
 λίμνην καλεομένην Μαιήτιν, ἣ οὐρίζει Σκύθας τε τοὺς
 βασιληῖους καὶ Σαυρομάτας. ἐς δὲ Τάναϊν τοῦτον ἄλ-
 λος ποταμὸς ἐσβάλλει τῷ ὀνόματι ἔστι Ἑργίς. τοῖσι μὲν 58
 δὴ ὀνομαστοῖσι ποταμοῖσι οὕτω δὴ τι οἱ Σκύθαι ἐσκευ-
 ᾶδεται, τοῖσι δὲ κτήνεσι ἡ ποίη ἀναφνομένη ἐν τῇ Σκυ-
 θικῇ ἐστὶ ἐπιχολωτάτη πασέων ποιέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν·
 ἀνοιγομένοισι δὲ τοῖσι κτήνεσι ἐστὶ σταθμώσασθαι ὅτι
 τοῦτο οὕτω ἔχει.

Τὰ μὲν δὴ μέγιστα οὕτω σφι εὖπορά ἐστι, τὰ δὲ 59
 λοιπὰ νόμαια κατὰ τὰδε σφι διακίετα. θεοὺς μὲν μού-
 νους τούσδε ἱλάσκονται, Ἰστίην μὲν μάλιστα, ἐπὶ δὲ
 Δία τε καὶ Γῆν, νομίζοντες τὴν Γῆν τοῦ Διὸς εἶναι

γυναῖκα, μετὰ δὲ τούτους Ἀπόλλωνά τε καὶ οὐρανίην
 Ἀφροδίτην καὶ Ἡρακλέα καὶ Ἄρεα. τούτους μὲν πάν-
 τες Σκύθαι νενομίκασι, οἱ δὲ [καλεόμενοι] βασιλῆιοι
 Σκύθαι καὶ τῷ Ποσειδέωνι θύουσι. ὀνομάζεται δὲ
 Σκυθιστὶ Ἰστίη μὲν Ταβιτί, Ζεὺς δὲ ὀρθότατα κατὰ
 γνώμην γε τὴν ἐμὴν καλεόμενος Παπαῖος, Γῇ δὲ Ἀπί,
 Ἀπόλλων δὲ Οἰτόσυρος, οὐρανίη δὲ Ἀφροδίτῃ Ἀργίμ-
 πασα, Ποσειδέων δὲ Θαγιμασάδας. ἀγάλματα δὲ καὶ
 βωμοὺς καὶ νηοὺς οὐ νομίζουσι ποιεῖν πλὴν Ἄρει·
 60 τούτῳ δὲ νομίζουσι. θυσίῃ δὲ ἡ αὐτὴ πᾶσι κατέστηκε
 περὶ πάντα τὰ ἱρὰ ὁμοίως, ἐρδομένη ᾧδε· τὸ μὲν ἱρήιον
 αὐτὸ ἐμπεποδισμένον τοὺς ἐμπροσθίους πόδας ἔδοτηκε,
 ὃ δὲ θύων ὀπισθε τοῦ κτήνεος ἔστεως σπάσας τὴν ἀρ-
 χὴν τοῦ στρόφου καταβάλλει μιν, πίπτοντος δὲ τοῦ
 ἱρήιον ἐπικαλέει τὸν θεὸν τῷ ἄν θυῇ καὶ ἔπειτα βρόχῳ
 περὶ ᾧ ἔβαλε τὸν αὐχένα, σκυταλίδα δὲ ἐμβαλὼν
 περιάγει καὶ ἀποπνίγει, οὔτε πῦρ ἀνακαύσας οὔτε
 καταρξάμενος οὔτ' ἐπισπείσας· ἀποπνίξας δὲ καὶ ἀπο-
 61 δείρας τράπεται πρὸς ἔψησιν. τῆς δὲ γῆς τῆς Σκυθι-
 κῆς αἰνῶς ἀξύλου εὐούσης ᾧδε σφι ἔς τὴν ἔψησιν τῶν
 κρεῶν ἐξεύρηται. ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὰ ἱρήια, γυμνοῦσι
 τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν· ἔπειτα δὲ ἐσβάλλουσι, ἣν μὲν
 τύχωσι ἔχοντες, ἐς λέβητας ἐπιχωροῦσι, μάλιστα Λε-
 σβίοισι κρητῆρσι προσεικέλους, χωρὶς ἢ ὅτι πολλῷ μέ-
 ξοντας· ἐς τούτους ἐσβάλλοντες ἔψουσι ὑποκαίοντες τὰ
 ὀστέα τῶν ἱρήιων· ἣν δὲ μὴ σφι παρῇ λέβης, οἱ δὲ
 ἐς τὰς γαστέρας τῶν ἱρήιων ἐσβάλλοντες τὰ κρέα πάντα
 καὶ παραμίξαντες ὕδωρ ὑποκαίουσι τὰ ὀστέα. τὰ δὲ
 αἰθεται κάλλιστα, αἱ δὲ γαστέρες χωρέουσι εὐπετέως
 τὰ κρέα ἐψιλωμένα τῶν ὀστέων· καὶ οὕτω βοῦς τε

ἑαυτὸν ἐξέψει καὶ τᾶλλα ἱρήμια ἑαυτὸ ἕκαστον. ἐπεὶ δὲ ἐψηθῇ τὰ κρέα, ὁ θύσας τῶν κρεῶν καὶ τῶν σπλάγχνων ἀπαρξάμενος ῥίπτει ἐς τὸ ἔμπροσθε. θύουσι δὲ καὶ τὰ ἄλλα πρόβατα καὶ ἵππους μάλιστα.

Τοῖσι μὲν δὴ ἄλλοισι τῶν θεῶν οὕτω θύουσι καὶ 62
ταῦτα τῶν κτηνέων, τῷ δὲ Ἄρει ὧδε· κατὰ νομοὺς ἑκάστοισι ἐν τῷ ἀρχηγῷ ἐσίδρυταί σφι Ἄρεος ἱρὸν τοιόνδε· φρυγάνων φάκελοι συννεύεσθαι ὅσον τε ἐπὶ σταδίους τρεῖς μῆκος καὶ εὖρος, ὕψος δὲ ἔλασσον. ἄνω δὲ τούτου τετράγωνον ἕπεδον πεποιήται, καὶ τὰ μὲν τρία τῶν κώλων ἐστὶ ἀπότομα, κατὰ δὲ τὸ ἐν ἐπιβατόν. ἕτερος δὲ ἑκάστου ἀμάξας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐπινέουσι φρυγάνων· ὑπονοστέει γὰρ δὴ αἰεὶ ὑπὸ τῶν χειμῶνων. ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ ὄγκου ἀκινάκης σιδήρεος ἴδρυται ἀρχαῖος ἑκάστοισι, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τοῦ Ἄρεος τὸ ἄγαλμα. τούτῳ δὲ τῷ ἀκινάκῃ θυσίας ἐπετείους προσάγουσι προβάτων καὶ ἵππων, καὶ δὴ καὶ τοισίδ' ἐτι πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὅσους ἂν τῶν πολεμίων ζωργήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἓνα θύουσι τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἑτεροίῳ· ἐπεὶ γὰρ οἶνον ἐπισπείσωσι κατὰ τῶν κεφαλῶν, ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐς ἔγγος καὶ ἔπειτα ἀνενείκαντες ἄνω ἐπὶ τὸν ὄγκον τῶν φρυγάνων καταχέουσι τὸ αἷμα τοῦ ἀκινάκεω. ἄνω μὲν δὴ φορέουσι τοῦτο, κάτω δὲ παρὰ τὸ ἱρὸν ποιεῦσι τάδε· τῶν ἀποσφαγέντων ἀνδρῶν τοὺς δεξιοὺς ὤμους πάντας ἀποτάμνοντες σὺν τῇσι χειρὶ ἐς τὸν ἥερα λείβει καὶ ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα ἀπέρξαντες ἱρήμια ἀπαλλάσσονται· χεῖρ δὲ τῇ ἂν πέσῃ κέεται καὶ χωρὶς ὁ νεκρός.

- 63 Θυσίαι μὲν νυν αὐταί σφι κατεστᾶσι, ὑσὶ δὲ οὔτοι
οὐδὲν νομίζουσι οὐδὲ τρέφειν ἐν τῇ χώρῃ τὸ παράπαν
64 θέλουσι. τὰ δ' ἐς πόλεμον ἔχοντα ὧδέ σφι διακέαται·
ἐπεὰν τὸν πρῶτον ἄνδρα καταβάλλῃ ἀνὴρ Σκύθης, τοῦ
αἵματος ἐμπίνει· ὅσους δ' ἂν φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ,
τούτων τὰς κεφαλὰς ἀποφέρει τῷ βασιλεῖ· ἀπενείκας
μὲν γὰρ κεφαλὴν τῆς ληΐης μεταλαμβάνει τὴν ἂν λά-
βωσι, μὴ ἐνείκας δὲ οὐ. ἀποδείρει δὲ αὐτὴν τρόπῳ
τοιῷδε· περιταμὼν κύκλῳ περὶ τὰ ὦτα καὶ λαβόμενος
τῆς κεφαλῆς ἐκσείει, μετὰ δὲ σαρκίσας βοὸς πλευρῇ
δέψει τῇσι χερσί, ὀργάσας δὲ αὐτὸ ἕτε χειρόμακτρον
ἐκτεται, ἐκ τῶν χαλινῶν τοῦ ἵππου τὸν αὐτὸς
ἐλαύνει, ἐκ τούτου ἐξάπτει καὶ ἀγάλλεται· ὅς γὰρ ἂν
πλεῖστα [δέρματα] χειρόμακτρα ἔχῃ, ἀνὴρ ἄριστος οὗτος
κέκριται. πολλοὶ δὲ αὐτῶν ἐκ τῶν ἀποδερμάτων καὶ
χλαῖνας ἐπείνυσθαι ποιεῦσι, συρράπτοντες κατὰ περ-
βαίτας· πολλοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τὰς δεξιὰς χεῖρας
νεκρῶν ἐόντων ἀποδείραντες αὐτοῖσι ὄνυξι καλύπτρας
τῶν φαρετρέων ποιεῦνται· δέρμα δὲ ἀνθρώπου καὶ
παχὺ καὶ λαμπρὸν ἦν ἄρα, σχεδὸν δερμάτων πάντων
λαμπρότατον λευκότητι. πολλοὶ δὲ καὶ ὄλους ἄνδρας
ἐκδείραντες καὶ διατείναντες ἐπὶ ξύλων ἐπ' ἵππων πε-
65 ριφέρουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω σφι νενόμισται, αὐτὰς
δὲ τὰς κεφαλὰς, οὗτι πάντων ἀλλὰ τῶν ἐχθίστων,
ποιεῦσι τάδε· ἀποπρίσας [ἕκαστος] πᾶν τὸ ἔνερθε τῶν
ὀφρυῶν ἐκκαθαίρει· καὶ ἦν μὲν ἡ πένης, ὁ δὲ ἔξωθεν
ὠμοβοέην μούνην περιτείνας οὕτω χρᾶται, ἦν δὲ [ἡ]
πλούσιος, τὴν μὲν ὠμοβοέην περιτείνει, ἔσωθεν δὲ κατα-
χρυσώσας οὕτω χρᾶται ποτηρίῳ. ποιεῦσι δὲ τοῦτο καὶ
ἐκ τῶν οἰκηίων, ἦν σφι διάφοροι γένωνται καὶ ἦν ἐπι-

κρατήσῃ αὐτοῦ παρὰ τῷ βασιλεί. ξείνων δὲ οἱ ἐλθόντων τῶν ἂν λόγον ποιήνται, τὰς κεφαλὰς ταύτας παραφέρει καὶ ἐπιλέγει ὥς οἱ ἔοντες οἰκῆμοι πόλεμον προσεθήκαντο καὶ σφειων αὐτὸς ἐπεκράτησε, ταύτην ἀνδραγαδίην λέγοντες. ἅπαξ δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου ὁ νο- 66 μάρχης ἑκάστος ἐν τῷ ἑωυτοῦ νομῷ κισνᾷ κρητῆρα οἴνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυθῶν τοῖσι ἄνδρες πολέμιοι ἀραιρημένοι ἔωσι· τοῖσι δ' ἂν μὴ κατεργασμένον ἢ τοῦτο, οὐ γέγονται τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλ' ἡτιμωμένοι ἀποκατέεται· ὕνειδος δὲ σφί ἐστι μέγιστον τοῦτο· ὅσοι δὲ ἂν αὐτῶν καὶ κάρτα πολλοὺς ἄνδρας ἀραιρηκότες ἔωσι, οὗτοι δὲ σύνδυο κύλικας ἔχοντες πίνουσι ὁμοῦ.

Μάντιες δὲ Σκυθῶν εἰς πολλοί, οἱ μαντεύονται 67 ῥάβδοις ἱτεῖνῃσι πολλῇσι ὥδε· ἐπεὰν φακέλους ῥάβδων μεγάλους ἐνείκωνται, θέντες χαμαὶ διεξειλίσσουσι αὐτούς, καὶ ἐπὶ μίαν ἑκάστην ῥάβδον τιθέντες θεσπίζουσι, ἅμα τε λέγοντες ταῦτα συνειλέουσι τὰς ῥάβδους ὀπίσω καὶ αὐτὶς κατὰ μίαν συντιθεῖσι. αὕτη μὲν σφι ἡ μαντική πατρωίη ἐστί, οἱ δὲ Ἑνάρεις οἱ ἀνδρόγυννοι τὴν Ἀφροδίτην σφίσι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι· φιλόρης ὦν φλοιῷ μαντεύονται· ἐπεὰν τὴν φιλόρην τρίχα σχίσῃ, διαπλέκων ἐν τοῖσι δακτύλοις τοῖσι ἑωυτοῦ καὶ διαλύων 68 χρᾶ. ἐπεὰν δὲ βασιλεὺς ὁ Σκυθῶν κάμῃ, μεταπέμ- πεται τῶν μαντίων ἄνδρας τρεῖς τοὺς εὐδοκίμεοντας μάλιστα, οἱ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ μαντεύονται· καὶ λέγουσι οὗτοι ὥς τὸ ἐπίπαν μάλιστα τάδε, ὥς τὰς βασιλῆας ἰστίας ἐπιώρκειε ὃς καὶ ὅς, λέγοντες τῶν ἀστῶν τὸν ἂν δὴ λέγωσι. τὰς δὲ βασιλῆας ἰστίας νόμος Σκυθῇσι τὰ μάλιστα ἐστι ὁμνύναι τότε ἐπεὰν τὸν μέγιστον

- ὄρκον ἐθέλωσι ὁμνῦναι. αὐτίκα δὲ διαλελαμμένος ἄγε-
 ται οὗτος τὸν ἄν δὴ φῶσι ἐπιορκῆσαι, ἀπιγμένον δὲ
 ἐλέγχουσι οἱ μάντιες ὥς ἐπιορκήσας φαίνεται ἐν τῇ
 μαντικῇ τὰς βασιληίας ἰστίας καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέει ὁ
 βασιλεὺς· ὁ δὲ ἀρνέεται, οὐ φάμενος ἐπιορκῆσαι, καὶ
 δεινολογέεται. ἀρνεομένου δὲ τούτου ὁ βασιλεὺς μετα-
 πέμπεται ἄλλους διπλησίους μάντιας· καὶ ἦν μὲν καὶ
 οὗτοι ἐσορῶντες ἐς τὴν μαντικὴν καταδήσωσι ἐπιορκῆ-
 σαι, τοῦ δὲ ἰθέως τὴν κεφαλὴν ἀποτάμνουσι καὶ τὰ
 χρήματα αὐτοῦ διαλαγχάνουσι οἱ πρῶτοι τῶν μαντίων·
 ἦν δὲ οἱ ἐπελθόντες μάντιες ἀπολύσωσι, ἄλλοι πάρεσι
 μάντιες καὶ μάλα ἄλλοι· ἦν ὧν οἱ πλεῖνες τὸν ἄνθρω-
 πον ἀπολύσωσι, δέδοκται τοῖσι πρῶτοις τῶν μαντίων
 69 αὐτοῖσι ἀπόλλυσθαι. ἀπολλῶσι δῆτα αὐτοὺς τρόπῳ
 τοιῷδε· ἐπεὶ ἅμαξαν φρυγάνων πλήσωσι καὶ ὑποξενύ-
 ξωσι βοῦς, ἐμποδίσαντες τοὺς μάντιας καὶ χεῖρας ὁπίσω
 δῆσαντες καὶ στομώσαντες κατεργνῶσι ἐς μέσα τὰ φρύ-
 γανα, ὑποπρήσαντες δὲ αὐτὰ ἀπιῖσι φοβήσαντες τοὺς
 βοῦς. πολλοὶ μὲν δὴ συγκατακαίονται τοῖσι μάντισι βόες,
 πολλοὶ δὲ περικεκαυμένοι ἀποφεύγουσι, ἐπεὶ αὐτῶν
 ὁ ῥυμὸς κατακυνθῇ. κατακαίουσιν δὲ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ
 καὶ δι' ἄλλας αἰτίας τοὺς μάντιας, ψευδομάντιας καὶ
 λέοντες. τοὺς δ' ἄν ἀποκτείνῃ βασιλεὺς, τούτων οὐδὲ
 τοὺς παῖδας λείπει, ἀλλὰ πάντα τὰ ἔρσενα κτείνει, τὰ
 δὲ θήλεα οὐκ ἀδικέει.
- 70 Ὅρκια δὲ ποιεῦνται σκύθαι ὧδε πρὸς τοὺς ἄν ποι-
 εῶνται· ἐς κύλικα μεγάλην κεραμίνην οἶνον ἐγγέαντες
 αἷμα συμμίσγουσι τῶν τὸ ὄρκιον ταμνομένων, τύψαν-
 τες ὑπέατι ἢ ἐπιταμόντες μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ σώματος
 καὶ ἔπειτα ἀποβάψαντες ἐς τὴν κύλικα ἀκινάκην κα-

ὄρεστοὺς καὶ σάγαριν καὶ ἀκόντιον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, κατεύχονται πολλὰ καὶ ἔπειτα ἀποπίνουσι αὐτοὶ τε οἱ τὸ ὄρκιον ποιεύμενοι καὶ τῶν ἐπομένων οἱ πλείστου ἄξιοι.

Ταφαὶ δὲ τῶν βασιλέων ἐν Γέρροισί εἰσι, ἐς ὃ ὁ 71 Βορυσθένης ἐστὶ προσπλωτός. ἐνθαῦτα, ἐπεὰν σφι ἀποθάνῃ ὁ βασιλεύς, ὄρυγμα γῆς μέγα ὀρύσσουσι τετράγωνον, ἔτοιμον δὲ τοῦτο ποιήσαντες ἀναλαμβάνουσι τὸν νεκρόν, κατακεκρωμένον μὲν τὸ σῶμα, τὴν δὲ νηδὺν ἀνασχισθεῖσαν καὶ καθαρθεῖσαν, πλὴν κυπέρου κεκομμένον καὶ θυμὸν καὶ σελίνου σπέρματος καὶ ἀννήσου, συνερραμμένην ὀπίσω, καὶ κομίζουσι ἐν ἀμάξῃ ἐς ἄλλο ἔθνος. οἱ δὲ ἂν παραδέξωνται κομισθέντα τὸν νεκρόν, ποιέουσι τὰ περ οἱ βασιλῆιοι Σκύθαι· τοῦ ὥτος ἀποτάμνονται, τρίχας περικείρονται, βραχίονας περιτάμνονται, μέτωπον καὶ ῥίνα καταμύσσονται, διὰ τῆς ἀριστερῆς χειρὸς ὀδοὺς διαβνέονται. ἐνθεῦτεν δὲ κομίζουσι ἐν τῇ ἀμάξῃ τοῦ βασιλέως τὸν νέκυν ἐς ἄλλο ἔθνος τῶν ἄρχουσι· οἱ δὲ σφι ἔπονται ἐς τοὺς πρότερον ἦλθον. ἐπεὰν δὲ πάντας περιέλθωσι τὸν νέκυν κομίζοντες, ἐν Γέρροισι ἐσχατα κατοικημένοις εἰσι τῶν ἐθνέων τῶν ἄρχουσι καὶ ἐν τῇσι ταφῇσι. καὶ ἔπειτα, ἐπεὰν θέωσι τὸν νέκυν ἐν τῇσι θήκησι ἐπὶ στιβάδος, παραπήξαντες αἰχμὰς ἐνθεν καὶ ἐνθεν τοῦ νεκροῦ ξύλα ὑπερτείνουσι καὶ ἔπειτα ῥίπῃ καταστεγάζουσι, ἐν δὲ τῇ λοιπῇ εὐρυχωρίῃ τῆς θήκης τῶν παλλακέων τε μίαν ἀποπνέξαντες θάπτουσι καὶ τὸν οἶνοχόον καὶ μάγειρον καὶ ἱπποκόμον καὶ διήκονον καὶ ἀγγελιφόρον καὶ ἵππους καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπαρχὰς καὶ φιάλας χρυσέας· ἀργύρῳ δὲ οὐδὲν οὐδὲ χαλκῷ χρέωνται. ταῦτα δὲ ποι-

ἦσαντες χοῦσι πάντες χῶμα [μέγα], ἀμιλλώμενοι καὶ
 72 προθυμεύμενοι ὥς μέγιστον ποιῆσαι. ἐνιαυτοῦ δὲ περι-
 φερομένου αὐτῆς ποιεῦσι τοιούδε· λαβόντες τῶν λοιπῶν
 θεραπόντων τοὺς ἐπιτηδεοτάτους (οἱ δὲ εἰσι Σκύθαι
 ἐγγενέες· οὗτοι γὰρ θεραπεύουσι τοὺς ἂν αὐτὸς ὁ βα-
 σιλεὺς κελεύσῃ, ἀργυρώνητοι δὲ οὐκ εἰσὶ σφι θερά-
 ποντες), τούτων ὧν τῶν διηκόνων ἐπεὶ ἀποπνίξωσι
 πεντήκοντα καὶ ἵππους τοὺς καλλιστευόντας πεντή-
 κοντα, ἐξελόντες αὐτῶν τὴν κοιλὴν καὶ καθήραντες ἐμ-
 πιπλᾶσι ἀχύρων καὶ συρράπτουσι· ἀψίδος δὲ ἡμῖν ἐπὶ
 δύο ξύλα στήσαντες ὑπτίον καὶ τὸ ἕτερον ἡμῖν τῆς
 ἀψίδος ἐπ' ἕτερα δύο, καταπήξαντες τρόπῳ τοιούτῳ πολλὰ
 ταῦτα, ἔπειτα τῶν ἵππων κατὰ τὰ μήκεα ξύλα παχέα
 διελάσαντες μέχρι τῶν τραχήλων ἀναβιβάζουσι αὐτοὺς
 ἐπὶ τὰς ἀψίδας· τῶν δὲ αἱ μὲν πρότεραι ἀψίδες ὑπέ-
 χουσι τοὺς ὦμους τῶν ἵππων, αἱ δὲ ὀπίσθιαι παρὰ τοὺς
 μηροὺς τὰς γαστέρας ὑπολαμβάνουσι· σκέλεα δὲ ἀμ-
 φότερα κατακρέμαται μετέωρα. χαλινοὺς δὲ καὶ στόμια
 ἐμβαλόντες ἐς τοὺς ἵππους κατατείνουσι ἐς τὸ πρόσθε
 αὐτῶν καὶ ἔπειτα ἐκ πασσάλων δέουσι. τῶν δὲ δὴ νεη-
 νίσκων τῶν ἀποπεπνιγμένων τῶν πεντήκοντα ἕνα ἕκα-
 στον ἀναβιβάζουσι ἐπὶ τὸν ἵππον, ὧδε ἀναβιβάζοντες,
 ἐπεὶ νεκροῦ ἑκάστου παρὰ τὴν ἄκανθαν ξύλον ὀρθὸν
 διελάσωσι μέχρι τοῦ τραχήλου· κάτωθεν δὲ ὑπερέχει
 τοῦ ξύλου τούτου τὸ ἐς τόρμον πηγνύουσι τοῦ ἑτέρου
 ξύλου τοῦ διὰ τοῦ ἵππου. ἐπιστήσαντες δὲ κύκλῳ τὸ
 73 σῆμα ἱππέας τοιούτους ἀπελάννουσι. οὕτω μὲν τοὺς
 βασιλέας θάπτουσι, τοὺς δὲ ἄλλους Σκύθας, ἐπεὶ ἀπο-
 θάνωσι, περιάγουσι οἱ ἀγχοτάτω προσήκοντες κατὰ
 τοὺς φίλους ἐν ἀμάξῃσι κειμένους, τῶν δὲ ἕκαστος ὑπο-

δεκόμενος εὐωχέει τοὺς ἐπομένους καὶ τῷ νεκρῷ πάντων παρατιθεῖ τῶν καὶ τοῖσι ἄλλοισι· ἡμέρας δὲ τεσσεράκοντα οὕτω οἱ ἰδιῶται περιάγονται, ἔπειτα θάπτονται. θάψαντες δὲ οἱ Σκύθαι καθαίρονται τρόπῳ τοιῷδε· σμηδόμενοι τὰς κεφαλὰς καὶ ἐκπλυνόμενοι ποιεῦσι περὶ τὸ σῶμα τάδε· ἐπεὶ ξύλα στήσωσι τρία ἐς ἄλληλα κεκλιμένα, περὶ ταῦτα πῖλους εἰρινέους περιτείνουσι, συμφράξαντες δὲ ὡς μάλιστα λίθους ἐκ πυρὸς διαφανέας ἐσβάλλουσι ἐς σκάφην κειμένην ἐν μέσῳ τῶν ξύλων τε καὶ τῶν πέλων. ἔστι δὲ σφι κάνναβις φυομένη ἐν τῇ 74 χώρῃ πλὴν παχύτητος καὶ μεγέθους τῷ λίνῳ ἐμφερεστάτῃ. ταύτῃ δὲ πολλῶ ὑπερφέρει ἡ κάνναβις. αὕτη καὶ αὐτομάτῃ καὶ σπειρομένη φύεται, καὶ ἐξ αὐτῆς Θρήικες μὲν καὶ εἴματα ποιεῦνται τοῖσι λινέοισι ὁμοιότατα. οὐδ' ἂν, ὅστις μὴ κάρτα τρίβων εἴῃ αὐτῆς, διαγνοίῃ λίνου ἢ καννάβιος ἔστι· ὅς δὲ μὴ εἶδὲ κω τὴν κανναβίδα, λινεον δοκῇσει εἶναι τὸ εἶμα. ταύτης ὦν οἱ Σκύθαι τῆς 75 καννάβιος τὸ σπέρμα ἐπεὶ λάβωσι, ὑποδύνουσι ὑπὸ τοὺς πῖλους καὶ ἔπειτα ἐπιβάλλουσι τὸ σπέρμα ἐπὶ τοὺς διαφανέας λίθους [τῷ πυρὶ]· τὸ δὲ θυμιᾶται ἐπιβαλλόμενον καὶ ἀτμίδα παρέχεται τοσαύτην ὥστε Ἑλληνικὴ οὐδεμία ἂν μιν πυρὶν ἀποκρατήσῃ. οἱ δὲ Σκύθαι ἀράμενοι τῇ πυρὶν ὠρύονται· τοῦτό σφι ἀντὶ λουτροῦ ἔστι· οὐ γὰρ δὴ λούονται ὕδατι τὸ παράπαν τὸ σῶμα· αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ὕδωρ παραχέουσαι κατασώχουσι περὶ λίθον τρηχὺν τῆς κυπαρίσσου καὶ κέδρου καὶ λιβάνου ξύλου, καὶ ἔπειτα τὸ κατασωχόμενον τοῦτο παχὺ ἔον καταπλάσσουνται πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ ἅμα μὲν εὐωδίῃ σφέας ἀπὸ τούτου ἴσχει, ἅμα δὲ ἀπαιρέουσαι τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ τὴν καταπλαστὴν γίνονται καθαρά καὶ λαμπραί.

- 76 Ξεινικοῖσι δὲ νομαίοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι
 φεύγουσι, μήτε τέων ἄλλων, Ἑλληνικοῖσι δὲ καὶ ἥκιστα,
 ὥς διέδεξαν Ἀναχάρσι τε καὶ δεύτερα αὐτῖς Σκύλη.
 τοῦτο μὲν γὰρ Ἀνάχαρσις ἐπεῖτε γῆν πολλὴν θεωρή-
 σας καὶ ἀποδεξάμενος κατ' αὐτὴν σοφίην πολλὴν ἐκομί-
 ζετο ἐς ἥθεα τὰ Σκυθέων, πλέων δὲ Ἑλλησπόντου
 προσίσχει ἐς Κόζικον, καὶ εὔρε γὰρ τῇ Μητρὶ τῶν
 θεῶν ἀνάγοντας τοὺς Κυζικηνοὺς ὁρτὴν [κάρτα] με-
 γαλοπρεπέως, εὔξατο τῇ Μητρὶ ὁ Ἀνάχαρσις, ἦν σῶς
 καὶ ὑγιὲς ἀπονοστήσῃ ἐς ἑαυτοῦ, θύσειν τε κατὰ ταῦτά
 κατὰ ὥρα τοὺς Κυζικηνοὺς ποιεῦντας καὶ παννυχίδα
 στήσειν. ὥς δὲ ἀπῆκετο ἐς τὴν Σκυθικὴν, καταδύς ἐς
 τὴν καλεομένην Ὑλαίην (ἥ δ' ἔστι μὲν παρὰ τὸν Ἀχιλ-
 λῆιον ὁρόμον, τυγχάνει δὲ πᾶσα ἐοῦσα δεινδρέων παν-
 τοίων πλέῃ), ἐς ταύτην δὴ καταδύς ὁ Ἀνάχαρσις τὴν
 ὁρτὴν ἐπετέλεε πᾶσαν τῇ θεῷ, τύμπανόν τε ἔχων καὶ
 ἐκδησάμενος ἀγάλματα. καὶ τῶν τις Σκυθέων καταφρα-
 σθεὶς αὐτὸν ταῦτα ποιεῦντα ἐσήμηνε τῷ βασιλεῖ Σαυλίῳ·
 ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπικόμενος ὥς εἶδε τὸν Ἀνάχαρσιν ποι-
 εῦντα ταῦτα, τοξεύσας αὐτὸν ἀπέκτεινε. καὶ νῦν ἦν τις
 εἶρηται περὶ Ἀναχάρσιος, οὗ φασὶ μιν Σκύθαι γινώ-
 σκειν, διὰ τοῦτο ὅτι ἐξεδήμησέ τε ἐς τὴν Ἑλλάδα καὶ
 Ξεινικοῖσι ἔθεσι διεχρήσατο. ὥς δ' ἐγὼ ἤκουσα Τύμνεω
 τοῦ Ἀριαπείδεος ἐπιτρόπου, εἶναι αὐτὸν Ἰδανθύρσου
 τοῦ Σκυθέων βασιλέος πάτρων, παῖδα δὲ εἶναι Γνού-
 ρου τοῦ Λύκου τοῦ Σπαργαπείδεος. εἰ ὦν ταύτης ἦν
 τῆς οἰκίης ὁ Ἀνάχαρσις, ἴστω ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ ἀπο-
 θανῶν· Ἰδανθύρσος γὰρ ἦν παῖς Σαυλίου, Σαύλιος δὲ
 77 ἦν ὁ ἀποκτείνας Ἀνάχαρσιν. καίτοι τινὰ ἤδη ἤκουσα
 λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον, ὥς ὑπὸ

τοῦ Σκυθέων βασιλέος Ἀνάχαρσις ἀποπεμφθεὶς τῆς Ἑλλάδος μαθητὴς γένοιτο, ὅπως τε ἀπονοστήσας φαίη πρὸς τὸν ἀποπέμψαντα Ἕλληνας πάντας ἀσχόλους εἶναι ἐς πᾶσαν σοφίην πλήν Λακεδαιμονίων, τοῦτοις δὲ εἶναι μόνοις σωφρόνως δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἄλλως πέπλασται ὑπ' αὐτῶν Ἑλλήνων, ὁ δ' ὢν ἀνὴρ ὥσπερ πρότερον εἰρέσθη διεφθάρη. οὗτος μὲν νυν οὕτω δὴ τι ἔπραξε διὰ ξεινικά τε νόμαια καὶ Ἑλληνικάς ὁμιλίας. πολλοῖσι δὲ κάρτα ἔτεσι ὥστε- 78 ρον Σκύλης ὁ Ἀριαπείδης ἔπαθε παραπλήσια τούτῳ. Ἀριαπείδει γὰρ τῷ Σκυθέων βασιλεῖ γίνεται μετ' ἄλλων παίδων Σκύλης· ἐξ Ἰστριηνῆς δὲ γυναικὸς οὗτος γίνεται καὶ οὐδαμῶς ἐγχωρίης, τὸν ἢ μήτηρ αὕτη γλῶσσάν τε Ἑλλάδα καὶ γράμματα ἐδίδαξε. μετὰ δὲ χρόνῳ ὕστερον Ἀριαπείδης μὲν τελευτᾷ δόλῳ ὑπὸ Σπαργαπείδης τοῦ Ἀγαθύρσων βασιλέος, Σκύλης δὲ τὴν τε βασιληίην παρέλαβε καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρός, τῇ οὐνομα ἦν Ὀποίη. ἦν δὲ αὕτη ἢ Ὀποίη ἀσκή, ἐξ ἧς ἦν Ὅρικος Ἀριαπείδει παῖς. βασιλεύων δὲ Σκυθέων ὁ Σκύλης διαίτη οὐδαμῶς ἡρέσκετο Σκυθικῇ, ἀλλὰ πολλὸν πρὸς τὰ Ἑλληνικά μᾶλλον τετραμμένος ἦν ἀπὸ παιδεύσιος τῆς ἐπεπαίδευτο, ἐποίεε τε τοιοῦτο· εὐτε ἀγάγοι τὴν στρατιὴν τὴν Σκυθέων ἐς τὸ Βορυσθενεϊτέων ἔστυ (οἱ δὲ Βορυσθενεῖται οὗτοι λέγουσι σφέας αὐτοὺς εἶναι Μιλησίους), ἐς τούτους ὅπως ἔλθοι ὁ Σκύλης, τὴν μὲν στρατιὴν καταλίπεσκε ἐν τῷ προαστείῳ, αὐτὸς δὲ ὅπως ἔλθοι ἐς τὸ τεῖχος καὶ τὰς πύλας ἐγκλησίει, τὴν στολὴν ἀποθέμενος τὴν Σκυθικὴν λάβεσκε ἂν Ἑλληνίδα ἐσθῆτα, ἔχων δ' ἂν ταύτην ἡγόραζε οὔτε δορυφόρων ἐπομένων οὔτε ἄλλου οὐδενός (τὰς δὲ πύλας ἐφύλασσον, μή τίς

μιν Σκυθέων ἴδοι ἔχοντα ταύτην τὴν στολὴν), καὶ τὰλλα
 ἐχρᾶτο διαίτῃ Ἑλληνικῇ καὶ θεοῖσι ἱρὰ ἐποίεε κατὰ νό-
 μους τοῦς Ἑλλήνων. ὅτε δὲ διατρίψειε μῆνα ἢ πλεον
 τούτου, ἀπαλλάσσετο ἐνδὺς τὴν Σκυθικὴν στολὴν.
 ταῦτα ποιέεσκε πολλάκις, καὶ οἰκία τε ἐδείματο ἐν Βο-
 79 ρυσθένει καὶ γυναῖκα ἔγημε ἐς αὐτὰ ἐπιχωρίην. ἐπείτε
 δὲ ἔδεέ οἱ κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τοι-
 ῆσδε· ἐπεθύμησε Διονύσῳ Βακχεῖῳ τελεσθῆναι· μέλ-
 λοντι δέ οἱ ἐς χεῖρας ἄγεσθαι τὴν τελετὴν ἐγένετο φάσμα
 μέγιστον. ἦν οἱ ἐν Βορυσθενείτῳ τῇ πόλει οἰκίης με-
 γάλῃ καὶ πολυτελέος περιβολῇ, τῆς καὶ ὀλίγῳ τι πρό-
 τερον τούτων μνήμην εἶχον, τὴν πέριξ λευκοῦ λίθου
 σφίγγες τε καὶ γρυπες ἕστασαν· ἐς ταύτην ὁ θεὸς ἐνέ-
 σκηψε βέλος. καὶ ἡ μὲν κατεκᾶν πᾶσα, Σκύλης δὲ οὐδὲν
 τούτου εἵνεκα ἦσσαν ἐπετέλεσε τὴν τελετὴν. Σκύθαι
 δὲ τοῦ βακχεύειν πέρι Ἑλλήσι ὀνειδίζουσι· οὐ γὰρ φασί
 οἰκὸς εἶναι θεὸν ἐξευρίσκειν τοῦτον ὅστις μαίνεσθαι
 ἐνάγει ἀνθρώπους. ἐπείτε δὲ ἐτελέσθη τῷ Βακχεῖῳ ὁ
 Σκύλης, διεδρήστευε τῶν τις Βορυσθενείτῳ πρὸς
 τοὺς Σκύθας λέγων· Ἡμῖν γὰρ καταγελάτε, ὦ Σκύθαι,
 ὅτι βακχεύομεν καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει· νῦν οὗτος
 ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, καὶ βακ-
 χεύει τε καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μαίνεται. εἰ δέ μοι ἀπιστέετε,
 ἐπεσθε, καὶ ὑμῖν ἐγὼ δέξω. εἶποντο τῶν Σκυθέων οἱ
 προεστεῶτες, καὶ αὐτοὺς ἀναγαγὼν ὁ Βορυσθενείτης
 λάθρῃ ἐπὶ πύργον κάτισε. ἐπείτε δὲ παρήιε σὺν τῷ
 θιάσῳ ὁ Σκύλης καὶ εἰδὼν μιν βακχεύοντα οἱ Σκύθαι,
 κάρτα συμφορὴν μεγάλην ἐποιήσαντο, ἐξελθόντες δὲ
 80 ἐσήμαινον πάσῃ τῇ στρατιῇ τὰ ἰδοιεν. ὥς δὲ μετὰ
 ταῦτα ἐξήλαυνε ὁ Σκύλης ἐς ἡθεα τὰ ἑωυτοῦ, οἱ Σκύθαι

προστησάμενοι τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάδην, γε-
γονότα ἐκ τῆς Τήρεω θυγατρὸς, ἐπανιστέατο τῷ Σκύλῃ.
ὁ δὲ μαθὼν τὸ γινόμενον ἐπ' ἑωυτῷ καὶ τὴν αἰτίην δι'
ἣν ἐποίεετο, καταφεύγει ἐς τὴν Θρηίκην. πυθόμενος
δὲ ὁ Ὀκταμασάδης ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Θρηίκην·
ἐπεῖτε δὲ ἐπὶ τῷ Ἰστρῷ ἐγένετο, ἠντίασάν μιν οἱ Θρηῖκες,
μελλόντων δὲ αὐτῶν συνάπτειν ἔπεμψε Σιτάλκης παρὰ
τὸν Ὀκταμασάδην λέγων τοιάδε· Τί δεῖ ἡμέας ἀλλήλων
πειρηθῆναι; εἰς μὲν μεν τῆς ἀδελφεῆς παῖς, ἐχεις δέ
μεν ἀδελφεόν. σὺ δέ μοι ἀπόδος τοῦτον, καὶ ἐγὼ σοὶ
τὸν σὸν Σκύλην παραδίδωμι· στρατιῇ δὲ μήτε σὺ κιν-
δυνεύσης μήτ' ἐγώ. ταῦτά οἱ πέμψας ὁ Σιτάλκης ἐπε-
κηρυκεύετο· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Ὀκταμασάδῃ ἀδελφεὸς
Σιτάλκεω πεφευγὼς [τοῦτον]. ὁ δὲ Ὀκταμασάδης καται-
νέει ταῦτα, ἐκδοὺς δὲ τὸν ἑωυτοῦ μήτρωα Σιτάλκῃ
ἔλαβε τὸν ἀδελφεὸν Σκύλην. καὶ Σιτάλκης μὲν παρα-
λαβὼν τὸν ἀδελφεὸν ἀπήγετο, Σκύλεω δὲ Ὀκταμασάδης
αὐτοῦ ταύτῃ ἀπέταμε τὴν κεφαλὴν. οὕτω μὲν περιστέλ-
λουσι τὰ σφέτερα νόμαια Σκύθαι, τοῖσι δὲ παρακτω-
μένοισι ξεινικοὺς νόμους τοιαῦτα ἐπιτίμια διδοῦσι.

Πληθος δὲ τὸ Σκυθέων οὐκ οἶός τε ἐγενόμην ἀτρε- 81
κέως πυθέσθαι, ἀλλὰ διαφόρους λόγους περὶ τοῦ ἀρι-
θμοῦ ἤκουον· καὶ γὰρ κάστα πολλοὺς εἶναί σφας καὶ
ὀλίγους ὡς Σκύθας εἶναι. τοσόνδε μέντοι ἀπέφαινον μοι
ἐς ὅψιν· ἔστι μεταξὺ Βορυσθένεός τε ποταμοῦ καὶ Ἰπά-
νιος χῶρος, οὖνομα δέ οἱ ἔστι Ἐξαμπαῖος, τοῦ καὶ ὀλί-
γῳ τι πρότερον τούτων μνήμην εἶχον, φάμενος ἐν αὐτῷ
κρήνην ὕδατος πικροῦ εἶναι ἀπ' ἧς τὸ ὕδωρ ἀπορρέον
τὸν Ἰπτανιν ἄποτον ποιεῖν. ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ κέεται
χαλκήιον, μεγάλθι καὶ ἐξαπλήσιον τοῦ ἐπὶ στόματι τοῦ

- Πόντον κρητήρος, τὸν Πανσανίης ὁ Κλεομβρότου ἀνέ-
θηκε. ὃς δὲ μὴ εἶδέ κω τοῦτον, ὥδε δηλώσω· ἑξακοσίους
ἀμφορέας εὐπετέως χωρέει τὸ ἐν Σκύθῃσι χαλκήιον,
πάχος δὲ τὸ Σκυθικὸν τοῦτο χαλκήϊόν ἐστι δακτύλων
ἑξ. τοῦτα ὦν ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ἀπὸ ἀρδίων γενέσθαι.
βουλούμενον γὰρ τὸν σφέτερον βασιλέα, τῷ οὖνομα εἶναι
Ἀριάνταν, [τοῦτον] εἰδέναι τὸ πλῆθος τὸ Σκυθέων κε-
λεύειν μιν πάντας Σκύθας ἄρδιον ἕκαστον μίαν [ἀπὸ τοῦ
οἴστου] κομίσαι· ὃς δ' ἂν μὴ κομίσῃ, θάνατον ἀπείλει.
κομισθῆναι τε δὴ χρῆμα πολλὸν ἀρδίων καὶ οἱ δόξαι ἑξ
αὐτέων μνημόσυνον ποιήσαντι λιπέσθαι· ἐκ τούτων δὴ
μιν τὸ χαλκήϊον ποιῆσαι τοῦτο καὶ ἀναθεῖναι ἐς τὸν
Ἐξαμπαῖον τοῦτον. ταῦτα δὴ περὶ τοῦ πλῆθους τοῦ Σκυ-
82 θέων ἤκουον. θωμάσια δὲ ἡ χώρα αὕτη οὐκ ἔχει,
χωρὶς ἢ ὅτι ποταμούς τε πολλῶ μεγίστους καὶ ἀριθμὸν
πλείστους. τὸ δὲ ἀποθωμάσαι ἄξιον καὶ πάρεξ τῶν πο-
ταμῶν καὶ τοῦ μεγάρθεος τοῦ πεδίου παρέχεται, εἰρήσε-
ται· ἶχνος Ἡρακλέος φαίνουσι ἐν πέτρῃ ἐνεόν, τὸ οἶκα
μὲν βήματι ἀνδρός, ἔστι δὲ τὸ μέγαθος δίπηχυ, παρὰ
τὸν Τύρην ποταμόν. τοῦτο μὲν νυν τοιοῦτό ἐστι, ἀνα-
βήσομαι δὲ ἐς τὸν κατ' ἀρχαῖς ἦμα λέξων λόγον.
- 83 Παρασκευαζομένου Δαρείου ἐπὶ τοὺς Σκύθας καὶ
ἐπιπέμποντος ἀγγέλους ἐπιτάξοντας τοῖσι μὲν πεζοῖς
στρατόν, τοῖσι δὲ νέας παρέχειν, τοῖσι δὲ ξευγνύναι τὸν
Θρηάκιον Βόσπορον, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπερος, ἀδελφεὸς
ἔων Δαρείου, ἐχρήριζε μηδαμῶς αὐτὸν στρατιὴν ἐπὶ Σκύ-
θας ποιέεσθαι, καταλέγων τῶν Σκυθέων τὴν ἀπορίην
ἄλλ' οὐ γὰρ ἔπειθε συμβουλεύων οἱ χρηστά, ὁ μὲν ἐπέ-
παυτο, ὁ δέ, ἐπειδὴ οἱ τὰ πάντα παρεσκεύαστο, ἐξή-
84 λαυνε τὸν στρατὸν ἐκ Σούδων. ἐνθαῦτα τῶν Περσέων

Οἰόβαζος ἐδεήθη Δαρείου τριῶν ἐόντων οἱ παίδων καὶ πάντων στρατευομένων ἓνα αὐτῷ καταλειφθῆναι. ὁ δὲ οἱ ἔφη ὡς φίλῳ ἐόντι καὶ μετρίῳ δεομένῳ πάντας τοὺς παῖδας καταλείψειν. ὁ μὲν δὴ Οἰόβαζος περιχαρὴς ἦν, ἐλπίζων τοὺς νείας στρατιῆς ἀπολελύσθαι, ὁ δὲ κελεύει τοὺς ἐπὶ τούτων ἐπεστεῶτας ἀποκτείναι πάντας τοὺς Οἰοβάζου παῖδας. καὶ οὗτοι μὲν ἀποσφαγόντες αὐτοῦ ταύτῃ ἐλείποντο, Δαρεῖος δὲ ἐπεῖτε πο- 85
ρευόμενος ἐκ Σούσων ἀπῖκετο τῆς Καλχηδονίης ἐπὶ τὸν Βόσπορον, ἵνα ἔξευκτο ἢ γέφυρα, ἐνθεῦτεν ἐσβάς ἐς νέα ἐπλεε ἐπὶ τὰς Κυανέας καλυμμένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἑλληνές φασι εἶναι, ἐξόμενος δὲ ἐπὶ τῷ ἱρῷ ἐθγεῖτο τὸν Πόντον, ἐόντα ἀξιοθέητον· πελαγέων γὰρ ἀπάντων πέφυκε θωμασιώτατος, τοῦ τὸ μὲν μῆκος στάδιοι εἰσι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι, τὸ δὲ εὖρος, τῇ εὐρύτατος αὐτὸς ἑωυτοῦ, στάδιοι τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. τούτου τοῦ πελάγους τὸ στόμα ἐστὶ εὖρος τέσσερες στάδιοι, μῆκος δὲ τοῦ στόματος, ὁ αὐχὴν, τὸ δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃ δὴ ἔξευκτο ἢ γέφυρα, ἐπὶ σταδίους εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐστὶ· τείνει δ' ἐς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπορος. ἢ δὲ Προποντίς, ἐοῦσα εὖρος μὲν σταδίων πεντακοσίων, μῆκος δὲ τετρακοσίων καὶ χιλίων, καταδιδοῖ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐόντα στενότητα μὲν ἐπὶ σταδίους, μῆκος δὲ τετρακοσίους. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ἐς χάσμα πελάγους τὸ δὴ Αἶγαῖον καλεῖται. μεμέτρηται δὲ ταῦτα ὧδε· νηὺς ἐπί- 86
παν μάλιστα κη κατανύει ἐν μακροημερίῃ ὀργυιᾶς ἑπτακισμυρίας, νυκτὸς δὲ ἑξακισμυρίας. ἡδὴ ὦν ἐς μὲν Φᾶσιν ἀπὸ τοῦ στόματος (τοῦτο γάρ ἐστι τοῦ Πόντου μακρότατον) ἡμερέων ἐννέα πλόος ἐστὶ καὶ νυκτῶν

- ὀκτώ· αὗται ἔνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν ὀργυιέων γίνονται, ἐκ δὲ τῶν ὀργυιέων τούτων στάδιοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι εἰσι. ἐς δὲ Θεμισκύρην τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι ποταμῷ ἐκ τῆς Σινδικῆς (κατὰ τοῦτο γὰρ ἐστὶ τοῦ Πόντου εὐρύτατον) τριῶν τε ἡμερέων καὶ δύο νυκτῶν πλόος· αὗται δὲ τρεῖς μυριάδες καὶ τριήκοντα ὀργυιέων γίνονται, στάδιοι δὲ τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. ὁ μὲν νυν Πόντος οὗτος καὶ Βόσπορος τε καὶ Ἑλλησποντος οὕτω τέ μοι μεμετρεῖται καὶ κατὰ τὰ εἰρημένα πεφύκασι, παρέχεται δὲ καὶ λίμνην ὁ Πόντος [οὗτος] ἐκδιδοῦσαν ἐς αὐτὸν οὐ πολλῷ τεῷ ἐλάσσῳ ἑωυτοῦ,
- 87 ἢ Μαιῆτις τε καλέεται καὶ μήτηρ τοῦ Πόντου. ὁ δὲ Δαρεῖος ὡς ἐθέησατο τὸν Πόντον, ἔπλεε ὀπίσω ἐπὶ τὴν γέφυραν, τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μανδροκλῆς Σάμιος· θεησάμενος δὲ καὶ τὸν Βόσπορον στήλας ἔστησε δύο ἐπ' αὐτῷ λίθου λευκοῦ, ἐνταμὼν γραμμάτα ἐς μὲν τὴν Ἀσσύρια, ἐς δὲ τὴν Ἑλληνικά, ἐθνεα πάντα ὅσα περ ἦγε· ἦγε δὲ πάντα τῶν ἦρχε· τούτων μυριάδες ἑξηριθμῆθησαν, χωρὶς τοῦ ναυτικοῦ, ἐβδομήκοντα σὺν ἱππεῦσι, νέες δὲ ἑξακόσiai συνελέχθησαν. τῆσι μὲν νυν στήλησι ταύτησι Βυζάντιοι κομίσαντες ἐς τὴν πόλιν ὕστερον τούτων ἐχρήσαντο πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθωσίης Ἀρτέμιδος, χωρὶς ἐνὸς λίθου· οὗτος δὲ κατελείφθη παρὰ τοῦ Διονύσου τὸν νηὸν ἐν Βυζαντίῳ γραμμάτων Ἀσσυρίων πλέος. τοῦ δὲ Βοσπόρου ὁ χῶρος τὸν ἔξενξε βασιλεὺς Δαρεῖος, ὡς ἐμοὶ δοκεῖν συμβαλλομένῳ, μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ τοῦ ἐπὶ στόματι ἱροῦ.
- 88 Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα ἡσθελς τῇ σχεδίῃ τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς Μανδροκλέα τὸν Σάμιον ἐδωρήσατο πᾶσι

δέκα. ἀπ' ὧν δὴ Μανδροκλέης ἀπαρχήν, ζῶα γραψάμενος πᾶσαν τὴν ζευξίν τοῦ Βοσπόρου καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν προεδρίῃ κατήμενον καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γραψάμενος ἀνέθηκε ἐς τὸ Ἡραῖον, ἐπιγράψας τάδε·

Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
Μανδροκλέης Ἡρῇ μνημόσυνον σχεδῖης,
Αὐτῷ μὲν στέφανον περιθεῖς, Σαμίοισι δὲ κῦδος,
Δαρεῖου βασιλέος ἐκτελέσας κατὰ νοῦν.

ταῦτα μὲν νυν τοῦ ζεύξαντος τὴν γέφυραν μνημόσυνα ἐγένετο, Δαρεῖος δὲ δωρησάμενος Μανδροκλέα διέβαινε 89 ἐς τὴν Εὐρώπην, τοῖσι Ἰωσι παραγγείλας πλέειν ἐς τὸν Πόντον μέχρι Ἰστρου ποταμοῦ, ἐπεὶ δὲ ἀπίκωνται ἐς τὸν Ἰστρον, ἐνθαῦτα αὐτὸν περιμένειν, ζευγνύντας τὸν ποταμόν· τὸ γὰρ δὴ ναυτικὸν ἦγον Ἰωνές τε καὶ Αἰολεές καὶ Ἑλλησπόντιοι. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατός τὰς Κυανέας διεκπλώσας ἔπλεε ἰθὺ τοῦ Ἰστρου, ἀναπλώσας δὲ ἀνὰ ποταμὸν δυὼν ἡμερέων πλόου ἀπὸ θαλάσσης τοῦ ποταμοῦ τὸν αὐχένα, ἐκ τοῦ σχίζεται τὰ στόματα τοῦ Ἰστρου, ἐξεύγνυε. Δαρεῖος δὲ ὡς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ τὴν σχεδῖν, ἐπορεύετο διὰ 90 τῆς Θρηίκης, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ Τέαρου ποταμοῦ τὰς πηγὰς ἐστρατοπεδεύσατο ἡμέρας τρεῖς. ὁ δὲ Τέαρος λέγεται ὑπὸ τῶν περιοίκων εἶναι ποταμῶν ἄριστος τὰ τε ἄλλα (τὰ) ἐς ἅκεσιν φέροντα καὶ δὴ καὶ ἀνδράσι καὶ ἵπποισι ψώρην ἀκέσασθαι. εἰς δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ δυὼν δέουσαι τεσσεράκοντα, ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ῥέουσαι· καὶ αἱ μὲν αὐτέων εἰς ψυχραί, αἱ δὲ θερμαί. ὁδὸς δ' ἐπ' αὐτάς ἐστι ἴση ἐξ Ἡραίου τε πόλιος τῆς

παρὰ Περίνθῳ καὶ ἐξ Ἀπολλωνίης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ
 πόντῳ, δυῶν ἡμερέων ἑκατέρῃ. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Τέαρὸς
 οὗτος ἐς τὸν Κοντάδεσδον ποταμὸν, ὁ δὲ Κοντάδεσδος
 ἐς τὸν Ἀγριάνην, ὁ δὲ Ἀγριάνης ἐς τὸν Ἑβρον, ὁ δὲ
 91 ἐς θάλασσαν τὴν παρ' Αἰνῶ πόλιν. ἐπὶ τοῦτον ὦν τὸν
 ποταμὸν ἀπικόμενος ὁ Δαρεῖος ὡς ἐστρατοπεδεύσατο,
 ἥσθεις τῷ ποταμῷ στήλην ἔστησε καὶ ἐνθαῦτα, γράμ-
 ματα ἐγγράφας λέγοντα τάδε· Τέαρον ποταμοῦ κεφαλὰ
 ὕδωρ ἄριστόν τε καὶ κάλλιστον παρέχονται πάντων
 ποταμῶν· καὶ ἐπ' αὐτὰς ἀπύκετο ἐλαύνων ἐπὶ Σκύθας
 στρατὸν ἀνὴρ ἄριστός τε καὶ κάλλιστος πάντων ἀνθρώ-
 πων, Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος, Περσέων τε καὶ πάσης
 τῆς ἡπείρου βασιλεύς. ταῦτα δὴ ἐνθαῦτα ἐγράφη.
 92 Δαρεῖος δὲ ἐνθεῦτεν ὁρμηθεὶς ἀπύκετο ἐπ' ἄλλον πο-
 ταμὸν τῷ οὐνομα Ἀρτισκός ἐστι, ὃς διὰ Ὀδρυσέων
 ῥέει. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ἐποίησε
 τοιόνδε· ἀποδέξας χωρίον τῇ στρατιῇ ἐκέλευε πάντα
 ἄνδρα λίθον ἓνα παρεξιώντα τιθέναι ἐς τὸ ἀποδεδε-
 γμένον τοῦτο χωρίον. ὡς δὲ ταῦτα ἡ στρατιὴ ἐπετέ-
 λεσε, ἐνθαῦτα κολωνοὺς μεγάλους τῶν λίθων καταλι-
 93 πὼν ἀπήλαυνε τὴν στρατιήν. πρὶν δὲ ἀπικέσθαι ἐπὶ
 τὸν Ἰστρον, πρῶτους αἰρέει Γέτας τοὺς ἀθανατίζοντας.
 οἱ μὲν γὰρ τὸν Σαλμυδησσὸν ἔχοντες Θρηῖκες καὶ ὑπὲρ
 Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσαμβρίας πόλιος οἰκημένοι, κα-
 λεύμενοι δὲ Σκυρμιάδαι καὶ Νισαῖοι, ἀμαχητὶ σφέας
 αὐτοὺς παρέδοσαν Δαρεῖα· οἱ δὲ Γέται πρὸς ἀγνωμο-
 σύνην τραπόμενοι ἀντίκα ἐδουλώθησαν, Θρηῖκων ἐόν-
 94 τες ἀνδρηνότατοι καὶ δικαιοτάτοι. ἀθανατίζουσι δὲ
 τόνδε τὸν τρόπον· οὔτε ἀποθνήσκειν ἑωυτοὺς νομί-
 ζουσι ἰέναι τε τὸν ἀπολλύμενον παρὰ Ζάλμοξιν δαί-

μονα. οἱ δὲ αὐτῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀνομάζουσι Γε-
 βελείζιν. διὰ πεντετηρίδος δὲ τὸν πάλῳ λαχόντα αἰεὶ
 σφέων αὐτῶν ἀποπέμπουσι ἄγγελον παρὰ τὸν Ζάλμοξιν,
 ἐντελλόμενοι τῶν ἂν ἐκάστοτε δέωνται. πέμπουσι δὲ
 ᾧδε· οἱ μὲν αὐτῶν ταχθέντες ἀκόντια τρία ἔχουσι,
 ἄλλοι δὲ διαλαβόντες τοῦ ἀποπεμπομένου παρὰ τὸν
 Ζάλμοξιν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀνακινήσαντες
 αὐτὸν μετέωρον ῥιπτέουσιν ἐς τὰς λόγχας. ἦν μὲν δὴ
 ἀποθάνη ἀναπαρεῖς, τοῖσι δὲ ἵλεος ὁ θεὸς δοκέει εἶναι·
 ἦν δὲ μὴ ἀποθάνη, αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φά-
 μενοί μιν ἄνδρα κακὸν εἶναι, αἰτιησάμενοι δὲ τοῦτον
 ἄλλον ἀποπέμπουσι· ἐντέλλονται δὲ ἔτι ζῶντι. οὗτοι
 οἱ αὐτοὶ Θρηῖκες καὶ πρὸς βροντὴν τε καὶ ἀστραπὴν
 τοξεύοντες ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀπειλέουσι τῷ θεῷ,
 οὐδένα ἄλλον θεὸν νομίζοντες εἶναι εἰ μὴ τὸν σφέτε-
 ρον. ὥς δὲ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν τὸν Ἑλλήσποντον ⁹⁵
 οἰκόντων Ἑλλήνων [καὶ Πόντον], τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον
 εἶντα ἄνθρωπον δουλεῦσαι ἐν Σάμῳ, δουλεῦσαι δὲ
 Πυθαγόρῃ τῷ Μνησάρχῳ· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸν γενό-
 μενον ἐλεύθερον χρήματα κτήσασθαι συχνά, κτησά-
 μενον δὲ ἀπελθεῖν ἐς τὴν ἐσωτοῦ· ἅτε δὲ κακοβίων
 τε ἐόντων τῶν Θρηῖκων καὶ ὑπαφρονεστέρων, τὸν
 Ζάλμοξιν τοῦτον ἐπιστάμενον δίαίταν τε Ἰάδα καὶ
 ἦθεα βαθύτερα ἢ κατὰ Θρηῖκας, οἷα Ἑλλησί τε ὁμι-
 λήσαντα καὶ Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ σοφιστῇ
 Πυθαγόρῃ, κατασκευάσασθαι ἀνδρεῶνα, ἐς τὸν πανδο-
 κεύοντα τῶν ἀστῶν τοὺς πρῶτους καὶ εὐωχέοντα ἀνα-
 διδάσκειν ὥς οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ συμπόται αὐτοῦ οὔτε
 οἱ ἐκ τούτων αἰεὶ γινόμενοι ἀποθανέονται, ἀλλ' ἥξουσι
 ἐς ᾧωρον τοῦτον ἵνα αἰεὶ περιεόντες ἕξουσι τὰ πάντα

ἀγαθά. ἐν ᾧ δὲ ἐποίεε τὰ καταλεχθέντα καὶ ἔλεγε ταῦτα, ἐν τούτῳ κατάγαιον οἶκημα ἐποιέετο. ὥς δέ οἱ παντελέως εἶχε τὸ οἶκημα, ἐκ μὲν τῶν Θρηίκων ἡφανίσθη, καταβὰς δὲ κάτω ἐς τὸ κατάγαιον οἶκημα διατᾶτο ἐπ' ἔτεα τρία. οἱ δέ μιν ἐπόθειον τε καὶ ἐπένθειον ὥς τεθνεῶτα· τετάρτῳ δὲ ἔτει ἐφάνη τοῖσι Θρήξι, καὶ οὕτω πιθανὰ σφι ἐγένετο τὰ ἔλεγε [ὁ] Ζάλμοξις. ταῦτά
 96 φασὶ μιν ποιῆσαι. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτου καὶ τοῦ καταγαίου οἰκήματος οὔτε ἀπιστέω οὔτε ὧν πιστεύω τι λήν, δοκέω δὲ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τὸν Ζάλμοξιν τούτου γενέσθαι Πυθαγόρεω. εἴτε δὲ ἐγένετό τις Ζάλμοξις ἄνθρωπος, εἴτε ἐστὶ δαίμων τις Γέτησι οὗτος ἐπιχώριος, χαιρέτω. οὗτοι μὲν δὴ τρόπῳ τοιούτῳ χρεώμενοι ὥς ἐχειρώθησαν ὑπὸ Περσέων, εἶποντο τῷ ἄλλῳ στρατῷ.

97 Δαρεῖος δὲ ὥς ἀπύκετο καὶ ὁ πεζὺς ἄμ' αὐτῷ στρατός ἐπὶ τὸν Ἴστρον, ἐνθαῦτα διαβάντων πάντων Δαρεῖος ἐκέλευσε τοὺς (τε) Ἴωνας τὴν σχεδίην λύσαντας ἔπεσθαι κατ' ἡπειρον ἑωυτῷ καὶ τὸν ἐκ τῶν νεῶν στρατόν. μελλόντων δὲ τῶν Ἰόνων λύειν καὶ ποιεῖν τὰ κελευόμενα Κῶης ὁ Ἐρξάνδρου, στρατηγὸς ἑὼν Μυτιληναίων, ἔλεξε Δαρείῳ τάδε, πυθόμενος πρότερον εἰ οἱ φίλον εἶη γνώμην ἀποδέεσθαι παρὰ τοῦ βουλομένου ἀποδείκνυσθαι· Ὁ βασιλεῦ, ἐπὶ γῆν γὰρ μέλλεις στρατεύεσθαι τῆς οὔτε ἀρηρομένον φανήσεται οὐδὲν οὔτε πόλις οἰκιομένη· σύ νυν γέφυραν ταύτην ἕα κατὰ χώραν ἐστάναι, φυλάκους αὐτῆς λιπὼν τούτους οἳ περ μιν ἔξενξαν. καὶ ἦν τε κατὰ νόον προήξωμεν εὐρόντες Σκύθας, ἐστὶ ἄποδος ἡμῖν, ἦν τε καὶ μὴ σφεας εὐρεῖν δυνώμεθα, ἢ γε ἄποδος ἡμῖν ἀσφαλής· οὐ γὰρ ἔδειςά

κω μὴ ἐσσωθέωμεν ὑπὸ Σκυθέων μάχῃ, ἀλλὰ μᾶλλον
 μὴ οὐ δύναμενοί σφεας εὐρεῖν πάθωμέν τι ἀλώμενοι.
 καὶ τὰδε λέγειν φαίη τις ἂν με ἐμεωντοῦ εἵνεκεν, ὥς
 καταμένω· ἐγὼ δὲ γνώμην μὲν τὴν εὕρισκον ἀρίστην
 σοί, βασιλεῦ, ἐς μέσον φέρω, αὐτὸς μέντοι ἔφομαί τοι
 καὶ οὐκ ἂν λειφθεῖην. κάρτα τε ἦσθη τῇ γνώμῃ Δα-
 ρεῖος καὶ μιν ἀμείβετο τοισίδε· Ξεῖνε Λέσβιε, σωθέντος
 ἐμεῦ ὀπίσω ἐς οἶκον τὸν ἐμὸν ἐπιφάνηθί μοι πάντως,
 ἵνα σε ἀντὶ χρηστῆς συμβουλῆς χρηστοῖσι ἔργοισι
 ἀμείψωμαι. ταῦτα εἶπας καὶ ἀπάσας ἄμματα ἐξήκοντα 98
 ἐν ἱμάντι, καλέσας ἐς λόγους τοὺς Ἴωνων τυράννους
 ἔλεγε τὰδε· Ἄνδρες Ἴωνες, ἡ μὲν πρότερον γνώμη
 ἀποδεχθεῖσα ἐς τὴν γέφυραν μετεῖσθαι μοι, ἔχοντες δὲ
 τὸν ἱμάντα τὸνδε ποιεέτε τὰδε· ἐπεὰν ἐμὲ ἴδητε τά-
 χιστα πορευόμενον ἐπὶ Σκύθας, ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι
 τοῦ χρόνου λύετε ἄμμα ἐν ἐκάστης ἡμέρης· ἦν δὲ ἐν
 τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ παρέω ἀλλὰ διεξέλθωσι ὑμῖν αἱ
 ἡμέραι τῶν ἀμμάτων, ἀποπλέετε ἐς τὴν ὑμετέραν αὐ-
 τῶν. μέχρι δὲ τούτου, ἐπεῖτε οὕτω μετέδοξε, φυλάσ-
 σετε τὴν σχεδὴν, πᾶσαν προθυμίην σωτηρίας τε καὶ
 φυλακῆς παρεχόμενοι. ταῦτα δὲ ποιεῦντες ἐμοὶ μεγά-
 λως χαριεῖσθε. Δαρεῖος μὲν ταῦτα εἶπας ἐς τὸ πρόσω
 ἠπείγετο.

Τῆς δὲ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηίκη τὸ ἐς θάλασσαν 99
 προκέεται. κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης ἡ Σκυ-
 θική τε ἐκδέκεται καὶ ὁ Ἴστρος ἐκδιδοῖ ἐς αὐτήν, πρὸς
 εὖρον ἄνεμον τὸ στόμα τετραμμένος. τὸ δὲ ἀπὸ Ἰστροῦ
 ἔρχομαι σημανέων τὸ πρὸς θάλασσαν αὐτῆς τῆς Σκυ-
 θικῆς χώρας ἐς μέτροσιν. ἀπὸ Ἰστροῦ αὕτη ἦδη (ἡ)
 ἀρχαίη Σκυθίη ἐστί, πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον

ἄνεμον κειμένη, μέχρι πόλιος καλεομένης Καρκινίτιδος.
 τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τὴν μὲν ἐπὶ θάλασσαν τὴν αὐτὴν
 φέρουσιν, ἐοῦσαν ὀρεινὴν τε χώραν καὶ προκειμένην
 τὸ ἐς Πόντον, νέμεται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος μέχρι χερ-
 σονήσου τῆς τρηχέως καλεομένης· αὕτη δὲ ἐς θάλασ-
 σαν τὴν πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον κατήκει. ἔστι γὰρ
 τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο μέρη τῶν οὖρων ἐς θάλασσαν
 φέροντα, τὴν τε πρὸς μεσαμβρίην καὶ τὴν πρὸς τὴν
 ἡῶ, κατὰ περ τῆς Ἀττικῆς χώρας· καὶ παραπλήσια
 ταύτη καὶ οἱ Ταῦροι νέμονται τῆς Σκυθικῆς, ὥς εἰ
 τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι νεμοίατο
 τὸν γουνὸν τὸν Σουνιακόν, μᾶλλον ἐς τὸν πόντον [τὴν
 ἄκρην] ἀνέχοντα, τὸν ἀπὸ Θορικοῦ μέχρι Ἀναφλύστου
 δήμου. λέγω δὲ ὥς εἶναι ταῦτα σμικρὰ μεγάλοισι
 συμβαλεῖν. τοιοῦτο ἡ Ταυρικὴ ἔστι. ὅς δὲ τῆς Ἀττι-
 κῆς ταῦτα μὴ παραπέπλωκε, ἐγὼ δὲ ἄλλως δηλώσω·
 ὥς εἰ τῆς Ἱηπυγίης ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἱηπυγες ἀρξά-
 μενοι ἐκ Βρεντεσίου λιμένος ἀποταμοίατο μέχρι Τά-
 ραντος καὶ νεμοίατο τὴν ἄκρην. δύο δὲ λέγων ταῦτα
 πολλὰ λέγω παρόμοια τοῖσι ἄλλοις οἴκε ἡ Ταυρικὴ.
 100 τὸ δ' ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς ἤδη Σκύθαι τὸ κατύπερθε
 τῶν Ταύρων καὶ τὰ πρὸς θαλάσσης τῆς ἡοίης νέ-
 μονται, τοῦ τε Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου τὰ πρὸς ἐσπέ-
 ρης καὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος μέχρι Τανάιδος
 ποταμοῦ, ὅς ἐκδιδοῖ ἐς μυχὸν τῆς λίμνης ταύτης. ἤδη
 ὦν ἀπὸ μὲν Ἰστροῦ τὰ κατύπερθε ἐς τὴν μεσόγαιαν
 φέροντα ἀποκληῖται ἡ Σκυθικὴ ὑπὸ πρώτων Ἀγα-
 θύρων, μετὰ δὲ Νευρῶν, ἔπειτα δὲ Ἀνδροφάγων,
 101 τελευταίων δὲ Μελαγχλαίων. ἔστι ὧν τῆς Σκυθικῆς
 ὥς εἰσεῖς τετραγώνου, τῶν δύο μερῶν κατηκόντων

ἐς θάλασσαν, πάντῃ ἴσον τό τε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρον καὶ τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν. ἀπὸ γὰρ Ἰστρου ἐπὶ Βορυσθένα δέκα ἡμερέων ὁδός, ἀπὸ Βορυσθένεος τε ἐπὶ τὴν λίμνην τὴν Μαιῆτιν ἑτέρων δέκα· καὶ τὸ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν ἐς τοὺς Μελαγχλαῖνους τοὺς κατύπερθε Σκυθῶν οἰκημένους εἴκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ δὲ ὁδὸς ἡ ἡμερησίῃ ἀνὰ διηκόσια στάδια συμβέβληται μοι. οὕτω ἂν εἴῃ τῆς Σκυθικῆς τὰ ἐπικάρσια τετρακισχιλίων σταδίων καὶ τὰ ὄρθια τὰ ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα ἑτέρων τοσούτων σταδίων. ἡ μὲν νυν γῆ αὕτη ἐστὶ μέγαθος τοσαύτη.

Οἱ δὲ Σκύθαι δόντες σφίσι λόγον ὥς οὐκ οἶοί τε ¹⁰² εἶσι τὸν Δαρείου στρατὸν ἰθυμαχίῃ διώσασθαι μῦνοι, ἐπεμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους· τῶν δὲ καὶ δὴ οἱ βασιλεῖς συνελθόντες ἐβουλεύοντο ὥς στρατοῦ ἐπελαύνοντος μεγάλου. ἦσαν δὲ οἱ συνελθόντες βασιλεῖς Ταύρων καὶ Ἀγαθύρῳων καὶ Νευρῶν καὶ Ἀνδροφάγων καὶ Μελαγχλαίων καὶ Γελωνῶν καὶ Βουδίνων καὶ Σαυροματέων. τούτων Ταῦροι μὲν νόμοισι τοιοι- ¹⁰³ σίδε χρέωνται· θύουσι μὲν τῇ παρθένῳ τοὺς τε ναυηγροὺς καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπαναχθέντες τρόπο τοιῷδε· καταρξάμενοι ῥοπάλῳ παίουσιν τὴν κεφαλὴν, οἱ μὲν δὴ λέγουσι ὥς τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ ὠθέουσι κάτω (ἐπὶ γὰρ κρημνοῦ ἵδρυνται τὸ ἱρόν), τὴν δὲ κεφαλὴν ἐνασταυροῦσι, οἱ δὲ κατὰ μὲν τὴν κεφαλὴν ὁμολογέουσι, τὸ μέντοι σῶμα οὐκ ὠθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ λέγουσι ἀλλὰ γῇ κρύπτεσθαι. τὴν δὲ δαίμονα ταύτην τῇ θύουσι λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἶναι. πολεμίους δὲ ἄνδρας τοὺς ἂν χειρώσωνται ποιεῦσι τάδε· ἀποταμὼν ἕκαστος κεφαλὴν

πόλις δὲ ἐν αὐτοῖσι πεπόλισται ξυλίγη, οὖνομα δὲ τῇ πόλει ἐστὶ Γελωνός· τοῦ δὲ τείχεος μέγαθος κῶλον ἕκαστον τριήκοντα σταδίων ἐστὶ, ὑψηλὸν δὲ καὶ πᾶν ξύλινον, καὶ οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναι καὶ τὰ ἱρά. ἐστι γὰρ δὴ αὐτόθι Ἑλληνικῶν θεῶν ἱρά Ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλμασί τε καὶ βωμοῖσι καὶ νηοῖσι ξυλίνοισι, καὶ τῷ Διονύσῳ τριετηρίδας ἀνάγουσι καὶ βακχεύουσι. εἰσὶ γὰρ οἱ Γελωνοὶ τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνες, ἐκ τῶν δὲ ἐμπορίων ἐξαναστάντες οἰκήσαν ἐν τοῖσι Βουδῖνοισι· καὶ γλώσση τὰ μὲν Σκυθικῇ, τὰ δὲ Ἑλληνικῇ χρέωνται. Βουδῖνοι δὲ οὐ τῇ αὐτῇ γλώσσῃ¹⁰⁹ χρέωνται καὶ Γελωνοί, οὐδὲ δίαίτα ἡ αὐτή· οἱ μὲν γὰρ Βουδῖνοι ἐόντες αὐτόχθονες νομάδες τέ εἰσι καὶ φθειροτραγέουσι μῦνοι τῶν ταύτη, Γελωνοὶ δὲ γῆς τε ἐργάται καὶ σιτοφάγοι καὶ κήπους ἐκτημένοι, οὐδὲν τὴν ἰδέην ὅμοιοι οὐδὲ τὸ χρῶμα. ὑπὸ μέντοι Ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ Βουδῖνοι Γελωνοί, οὐκ ὁρθῶς καλούμενοι. ἡ δὲ χώρα σφέων πᾶσά ἐστι δασέα ἰδησι παντοίῃσι· ἐν δὲ τῇ ἰδῇ τῇ πλείστη ἐστὶ λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλή καὶ ἔλος καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν. ἐν δὲ ταύτῃ ἐνύδριες ἀλίσκονται καὶ κάστορες καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνοπρόσωπα, τῶν τὰ δέσματα περὶ τὰς σισύρνας παραρράπτεται, καὶ οἱ ὄρχιες αὐτοῖσι εἰσι χρήσιμοι ἐς ὑστερέων ἄκισιν. Σκυροματέων δὲ πέρι ὧδε λέγεται.¹¹⁰ ὅτε Ἑλληνες Ἀμαζόσι ἐμαχέσαντο (τὰς δὲ Ἀμαζόνας καλέουσι Σκύθαι Οἰόρπατα, δύναται δὲ τὸ οὖνομα τοῦτο κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀνδροκτόνοι· οἶδρ γὰρ καλέουσι ἄνδρα, τὸ δὲ πατὰ κτείνειν), τότε λόγος τοὺς Ἑλληνας νικήσαντας τῇ ἐπὶ Θερωδοντι μάχῃ ἀποπλέειν ἄγοντας τρισὶ πλοίοισι τῶν Ἀμαζόνων ὅσας

- ἐδυνάετο ζωγρῆσαι, τὰς δὲ ἐν τῷ πελάγῳ ἐπιθεμέναι
 ἐκκόψαι τοὺς ἄνδρας. πλοῖα δὲ οὐ γινώσκειν αὐτὰ
 οὐδὲ πηδαλίοισι χρᾶσθαι οὐδὲ ἰστίοισι οὐδὲ εἰρεσίῃ
 ἀλλ' ἐπεὶ ἐξέκοψαν τοὺς ἄνδρας, ἐφέροντο κατὰ κύματα
 καὶ ἄνεμον· καὶ ἀπικνέονται τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος
 ἐπὶ Κρημνούς. οἱ δὲ Κρημνοὶ εἰσι γῆς τῆς Σκυθίας
 τῶν ἐλευθέρων. ἐνθαῦτα ἀποβᾶσαι ἀπὸ τῶν πλοίων
 αἱ Ἀμαζόνες ὁδοιπόρεον εἰς τὴν οἰκομένην. ἐντυχού-
 σαι δὲ πρώτῳ ἱπποφορβίῳ τοῦτο διήρπασαν καὶ ἐπὶ
 111 τούτων ἱπαζόμεναι ἐληγίζοντο τὰ τῶν Σκυθίων. οἱ δὲ
 Σκύθαι οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι τὸ προῆγμα· οὔτε γὰρ
 φωνὴν οὔτε ἐσθῆτα οὔτε τὸ ἔθνος ἐγίνωσκον, ἀλλ' ἐπὶ
 θώματι ἦσαν ὁκόθεν ἔλθοιεν, ἐδόκεον δ' αὐτὰς εἶναι
 ἄνδρας τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχοντας, μάχην τε δὴ πρὸς
 αὐτὰς ἐποיעύντο. ἐκ δὲ τῆς μάχης τῶν νεκρῶν ἐκρο-
 τησαν οἱ Σκύθαι καὶ οὕτω ἐγνώσαν ἐούσας γυναῖκας
 βουλευομένοισι ὧν αὐτοῖσι ἔδοξε κτείνειν μὲν οὐδεὶς
 τρόπῳ ἔτι αὐτάς, ἑωυτῶν δὲ τοὺς νεωτάτους ἀποπέμψαι
 εἰς αὐτάς, πληθὺς εἰκάσαντας ὅσαι περ ἐκείναι ἦσαν
 τούτους δὲ στρατοπεδεύεσθαι πλησίον ἐκείνων καὶ
 ποιεῖν τὰ περ ἂν καὶ ἐκεῖναι ποιεῶσι· ἦν δὲ αὐτοῖς
 διώκωσι, μάχεσθαι μὲν μὴ, ὑποφεύγειν δέ· ἐπεὰν δὲ
 παύσωνται, ἐλθόντας αὐτοὺς πλησίον στρατοπεδεύεσθαι
 ταῦτα ἐβουλεύσαντο οἱ Σκύθαι βουλόμενοι ἐξ αὐτέων
 112 παῖδας ἐκγενήσεσθαι. ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ νεηνίσκοι
 ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα. ἐπεὶ δὲ ἔμαθον αὐτοὺς
 Ἀμαζόνες ἐπ' οὐδεμιῇ δηλήσει ἀπιγμένους, ἔων χαίρειν
 προσεχώρεον δὲ πλησιαιτέρῳ τὸ στρατόπεδον τῷ στρα-
 τοπέδῳ ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη. εἶχον δὲ οὐδὲν οὐδ' οὐκ
 νεηνίσκοι, ὥσπερ οὐδὲ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ μὴ τὰ ὕψος

καὶ τοὺς ἵππους· ἀλλὰ ζόην ἔξωον τὴν αὐτὴν ἐκείνησι,
 θηρεύοντές τε καὶ ληϊζόμενοι. ἐποίευν δὲ αἱ Ἀμαζόνες 113
 ἐς τὴν μεσαμβρίην τοιόνδε· ἐγίνοντο σποράδες κατὰ
 μίαν τε καὶ δύο, πρόσω δὴ ἀπ' ἀλλήλων ἐς εὐμαρείην
 ἀποσκιδνάμεναι. μαθόντες δὲ καὶ οἱ Σκύθαι ἐποίευν
 τὸ αὐτὸ τοῦτο. καὶ τις μουνωθεισέων τινὶ αὐτέων ἐνε-
 χρίμπτετο, καὶ ἡ Ἀμαζὼν οὐκ ἀπωθέετο ἀλλὰ περιεῖδε
 χρήσασθαι. καὶ φωνῆσαι μὲν οὐκ εἶχε (οὐ γὰρ συν-
 ἴεσαν ἀλλήλων), τῇ δὲ χειρὶ ἔφραζε ἐς τὴν ὑστεραίην
 ἔλθειν ἐς τὸ αὐτὸ χωρίον καὶ ἕτερον ἄγειν, σημαίνουσα
 δύο γενέσθαι καὶ αὐτὴ ἑτέραν ἄξειν. ὁ δὲ νεηνίσκος
 ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλεξε ταῦτα πρὸς τοὺς λοιπούς· τῇ δὲ
 ὑστεραίῃ ἦλθε ἐς τὸ χωρίου αὐτός τε οὗτος καὶ ἕτερον
 ἦγε, καὶ τὴν Ἀμαζόνα εὗρε δευτέραν αὐτὴν ὑπομένον-
 σαν. οἱ δὲ λοιποὶ νεηνίσκοι ὥς ἐπύθοντο ταῦτα, καὶ
 αὐτοὶ ἐκτιλώσαντο τὰς λοιπὰς τῶν Ἀμαζόνων. μετὰ 114
 δὲ συμμίζαντες τὰ στρατόπεδα οἴκεον ὁμοῦ, γυναῖκα
 ἔχων ἕκαστος ταύτην τῇ τὸ πρῶτον συνεμίχθη. τὴν δὲ
 φωνὴν τὴν μὲν τῶν γυναικῶν οἱ ἄνδρες οὐκ ἔδυνάτο
 μαθεῖν, τὴν δὲ τῶν ἀνδρῶν αἱ γυναῖκες συνέλαβον.
 ἐπεὶ δὲ συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τὰς Ἀμαζόνας
 τάδε οἱ ἄνδρες· Ἡμῖν εἰσὶ μὲν τοκέες, εἰσὶ δὲ κτήσιες.
 νῦν ὧν μηκέτι πλεῦνα χρόνον ζόην τοιήνδε ἔχωμεν,
 ἀλλ' ἀπελθόντες ἐς τὸ πληθὸς διαιτώμεθα· γυναῖκας
 δὲ ἔξωμεν ὑμέας καὶ οὐδαμὰς ἄλλας. αἱ δὲ πρὸς ταῦτα
 ἔλεξαν τάδε· Ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα οἰκέειν μετὰ
 τῶν ὑμετέρων γυναικῶν· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ νόμια ἡμῖν
 τε καὶ κείνησί ἐστι. ἡμεῖς μὲν τοξευόμεν τε καὶ ἀκοντί-
 ζομεν καὶ ἱππαζόμεθα, ἔργα δὲ γυναικῆα οὐκ ἐμάθο-
 μεν· αἱ δὲ ὑμέτεραι γυναῖκες τούτων μὲν οὐδὲν τῶν

- ἡμεῖς κατελέξαμεν ποιεῦσι, ἔργα δὲ γυναικῆα ἐργά-
 ζονται μένουσαι ἐν τῇσι ἀμάξῃσι, οὔτ' ἐπὶ θήρην
 ἰοῦσαι οὔτε ἄλλη οὐδαμῇ. οὐκ ἂν ὦν δυναίμεθα ἐκεί-
 νῃσι συμφέρεσθαι. ἀλλ' εἰ βούλεσθε γυναικας ἔχειν
 ἡμέας καὶ δοκέειν εἶναι δίκαιοι, ἐλθόντες παρὰ τοὺς
 τοκέας ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος, καὶ ἔπειτα
 115 ἐλθόντες οἰκέωμεν ἐπ' ἡμέων αὐτῶν. ἐπεῖθοντο καὶ
 ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. ἐπεῖτε δὲ ἀπολαχόντες
 τῶν κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον ἦλθον ὀπίσω παρὰ τὰς
 Ἀμαζόνας, ἔλεξαν αἱ γυναῖκες πρὸς αὐτοὺς τάδε· Ἡμέας
 ἔχει φόβος τε καὶ δέος, ὅπως χρηὶ οἰκέειν ἐν τῷδε τῷ
 χώρῳ τοῦτο μὲν ὑμέας ἀποστερησάσας πατέρων, τοῦτο
 δὲ τὴν γῆν τὴν ὑμετέραν δηλησαμένας πολλά. ἀλλ'
 ἐπεῖτε ἀξιοῦτε ἡμέας γυναικας ἔχειν, τάδε ποιεέτε ἅμα
 ἡμῖν· φέρετε ἐξαναστέωμεν ἐκ τῆς γῆς τῆσδε καὶ πε-
 116 ρήσαντες Τανάιν ποταμὸν οἰκέωμεν. ἐπεῖθοντο καὶ
 ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. διαβάντες δὲ τὸν Τανάιν ὁδοί-
 πόρεον πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τριῶν μὲν ἡμερῶν ἀπὸ
 τοῦ Τανάϊδος ὁδόν, τριῶν δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς
 Μαιήτιδος πρὸς βορέην ἄνεμον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς
 τοῦτον τὸν χώρον ἐν τῷ νῦν κατοίκηνται, οἰκήσαν
 τοῦτον. καὶ διαίτῃ ἀπὸ τούτου χρέωνται τῇ παλαιοῇ
 τῶν Σαυροματέων αἱ γυναῖκες, καὶ ἐπὶ θήρην ἐπ'
 ἵππων ἐκφοιτῶσαι ἅμα τοῖσι ἀνδράσι καὶ χωρὶς τῶν
 ἀνδρῶν, καὶ ἐς πόλεμον φοιτῶσαι καὶ στολὴν τὴν αὐτὴν
 117 τοῖσι ἀνδράσι φορέουσαι. φωνῇ δὲ οἱ Σαυρομάται
 νομίζουσι Σκυθικῇ, σολοικίζοντες αὐτῇ ἀπὸ τοῦ ἄρ-
 χαίου, ἐπεὶ οὐ χρηστῶς ἐξέμαθον αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες.
 τὰ περὶ γάμων δὲ ὧδέ σφι διακίεσται· οὐ γαμέσται
 παρθένος οὐδεμία πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀπο-

κτείνῃ. αἱ δὲ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν γήμασθαι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλήσσαι.

Ἐπὶ τούτων ὦν τῶν καταλεχθέντων ἔθνέων τοὺς 118 βασιλέας ἀλισμένους ἀπικόμενοι τῶν Σκυθέων οἱ ἄγγελοι ἔλεγον ἐκδιδάσκοντες ὡς ὁ Πέρσης, ἐπειδὴ οἱ τὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ τῇ ἐτέρῃ πάντα κατέστραπται, γέφυραν ξεύξας ἐπὶ τῷ αὐχένι τοῦ Βοσπόρου διαβέβηκε ἐς τήνδε τὴν ἡπειρον, διαβὰς δὲ καὶ καταστρεψάμενος Θρήικας γεφυροῖ ποταμὸν Ἰστρον, βουλόμενος καὶ τὰδε πάντα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. Ὑμεῖς ὦν μηδενὶ τρόπῳ ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι περιύδητε ἡμέας διαφθαρέντας, ἀλλὰ τῶντὸ νοήσαντες ἀντιᾶζωμεν τὸν ἐπιόντα. οὐκ ὦν ποιήσετε ταῦτα; ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι ἢ ἐκλείψομεν τὴν χώραν ἢ μένοντες ὁμολογίῃ χρῆσόμεθα. τί γὰρ πάθωμεν μὴ βουλομένων ὑμέων τιμωρῆειν; ὑμῖν δὲ οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ ἔσται ἐλαφρότερον· ἦκει γὰρ ὁ Πέρσης οὐδέν τι μᾶλλον ἐπ' ἡμέας ἢ οὐ καὶ ἐπ' ὑμέας, οὐδέ οἱ καταχρήσει ἡμέας καταστρεψαμένῳ ὑμέων ἀπέχεσθαι. μέγα δὲ ὑμῖν λόγων τῶνδε μαρτύριον ἐρέομεν· εἰ γὰρ ἐπ' ἡμέας μούνους ἐστρατηλάτεις ὁ Πέρσης τίσασθαι τῆς πρόσθε δουλοσύνης βουλόμενος, χρῆν αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων ἀπεχόμενον ἵεναι οὕτω ἐπὶ τὴν ἡμετέραν, καὶ ἂν ἐδήλου πᾶσι ὡς ἐπὶ Σκύθας ἐλαύνει καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς ἄλλους. νῦν δὲ ἐπεῖτε τάχιστα διέβη ἐς τήνδε τὴν ἡπειρον, τοὺς αἰεὶ ἐμποδῶν γινομένους ἡμεροῦται πάντας. τοὺς τε δὴ ἄλλους ἔχει ὑπ' ἑωυτῷ Θρήικας καὶ δὴ καὶ τοὺς ἡμῖν ἐόντας πληθυσιοχώρους Γέτας. ταῦτα Σκυθέων ἐπαγγελλομένων 119 ἐβουλεύοντο οἱ βασιλεῖς οἱ ἀπὸ τῶν ἔθνέων ἡκοντες, καὶ σφεων ἐσχίσθησαν αἱ γνώμαι. ὁ μὲν Γελωνὸς καὶ

ὁ Βουδῖνος καὶ ὁ Σαυρομάτης κατὰ τὸ αὐτὸ γενόμενοι ὑπεδέκοντο Σκύθησι τιμωρήσειν, ὁ δὲ Ἀγάθυρσος καὶ Νευρὸς καὶ Ἀνδροφάγος καὶ οἱ τῶν Μελαγχλαίνων καὶ Ταύρων τάδε Σκύθησι ὑπεκρίναντο· Εἰ μὲν μὲν ὑμεῖς ἔατε οἱ πρότερον ἀδικήσαντες Πέρσας καὶ ἄρῃ ξαντες πολέμου, τούτων δεόμενοι τῶν νῦν δέεσθε λέγειν τε ἂν ἐφαίνεσθε ἡμῖν ὁρθά, καὶ ἡμεῖς ὑπακούσαντες τὸ αὐτὸ ἂν ὑμῖν ἐπρήσσομεν. νῦν δὲ ὑμεῖς τὴν ἐς τὴν ἐκείνων ἐσβαλόντες γῆν ἄνευ ἡμέων ἐπεκρατέετε. Περσέων ὅσον χρόνον ὑμῖν ὁ θεὸς παρεθίδου, καὶ ἐκεῖνοι, ἐπεὶ σφέας αὐτὸς θεὸς ἐγείρει, τὴν ὁμοίαν ὑμῖν ἀποδιδούσι. ἡμεῖς δὲ οὔτε τι τότε ἡδικήσαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους οὐδὲν οὔτε νῦν πρότεροι πειροσόμεθα ἀδικεῖν. ἦν μέντοι ἐπὶ καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἄρξην τε ἀδικέων, καὶ ἡμεῖς οὐ περιοψόμεθα. μέλλομεν δὲ τοῦτο ἰδωμεν, μενέομεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖσι· ἡκεῖ γὰρ δοκέομεν οὐκ ἐπ' ἡμέας Πέρσας, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς αἰτίους τῆς ἀδικίης γενομένους.

- 120 Ταῦτα ὥς ἀπενειχθέντα ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἔβουλεύνοντο ἰθυμαχίην μὲν μηδεμίαν ποιέεσθαι ἐκ τοῦ ἐμφανέος, ὅτε δὴ σφι οὗτοί γε σύμμαχοι οὐ προσεγγίζοντο, ὑπεξιόντες δὲ καὶ ὑπεξελαύνοντες τὰ φρέατα τῶν παρεξίλοιεν αὐτοὶ καὶ τὰς κρήνας συγχοῦν, τὴν ποίησεν τε ἐκ τῆς γῆς ἐκτρίβειν, διχοῦ σφέας διελόντες. καὶ πρὸς μὲν τὴν μίαν τῶν μοιρέων, τῆς ἐβασίλευε Σκῶπασις, προσχωρέειν Σαυρομάτας· τούτους μὲν δὴ ὑπάρχειν, ἦν ἐπὶ τοῦτο τράπηται ὁ Πέρσης, ἰθὺν Ταναΐδος ποταμοῦ παρὰ τὴν Μαιήτιν λίμνην ὑποφεύγοντας, ἀπελαύνοντός τε τοῦ Πέρσεω ἐπιόντας διώκειν. αὕτη μέν σφι μία ἦν μοῖρα τῆς βασιλείης, τεταγμένη ταύτη

τὴν ὁδὸν ἣ περ εἴρηται. τὰς δὲ δύο τῶν βασιληίων, τὴν τε μεγάλην τῆς ἤρχε Ἰδάνθυρος καὶ τὴν τρίτην τῆς ἐβασίλευε Τάξαις, συνελθούσας ἐς τὸ αὐτὸ καὶ Γελωνῶν τε καὶ Βουδίνων προσγενομένων, ἡμέρης καὶ τούτους ὁδῷ προέχοντας τῶν Περσέων ὑπεξάγειν, ὑπὸντας τε καὶ ποιεῦντας τὰ βεβουλευμένα. πρῶτα μὲν νυν ὑπάγειν σφέας ἰδὺ τῶν χωρέων τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην, ἵνα καὶ τούτους ἐκπολεμώσωσι· εἰ δὲ μὴ ἐκόντες γε ὑπέδυσαν τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Πέρσας, ἀλλ' ἀέκοντας ἐκπολεμῶσαι· μετὰ δὲ τοῦτο ὑποστρέφειν ἐς τὴν σφετέρην καὶ ἐπιχειρεῖν, ἣν δὴ βουλευομένοισι δοκέη. ταῦτα οἱ Σκύθαι βου- 121 λευσάμενοι ὑπηγνῆσαν τὴν Δαρείου στρατιήν, προδρομοὺς ἀποστέλλαντες τῶν ἱππέων τοὺς ἀρίστους. τὰς δὲ ἀμάξας ἐν τῇσί σφι διαιτᾶτο τὰ τέκνα τε καὶ αἱ γυναικες πᾶσαι καὶ τὰ πρόβατα [πάντα], πλὴν ὅσα σφι ἐς φορβὴν ἱκανὰ ἦν, τοσαῦτα ὑπολιπόμενοι τὰ ἄλλα ἅμα τῇσι ἀμάξῃσι προέπεμψαν, ἐντειλάμενοι αἰεὶ τὸ πρὸς βορέῳ ἐλαύνειν. ταῦτα μὲν δὴ προεκομίζετο, τῶν 122 δὲ Σκυθῶν οἱ πρόδρομοι ὥς εὗρον τοὺς Πέρσας ὅσον τε τριῶν ἡμερέων ὁδὸν ἀπέχοντας ἀπὸ τοῦ Ἰστροῦ, οὗτοι μὲν τούτους εὐρόντες ἡμέρης ὁδῷ προέχοντες ἐστρατοπεδεύοντο τὰ ἐκ τῆς γῆς φνόμενα λεαίνοντες. οἱ δὲ Πέρσαι ὥς εἶδον ἐπιφανείσαν τῶν Σκυθῶν τὴν ἵππον, ἐπήϊσαν κατὰ στίβον αἰεὶ ὑπαγόντων. καὶ ἔπειτα (πρὸς γὰρ τὴν μίαν τῶν μοιρέων ἰθυσαν) οἱ Πέρσαι ἐδίωκον πρὸς ἡῶ τε καὶ τοῦ Τανάδος. διαβάντων δὲ τούτων τὸν Τάναϊν ποταμὸν οἱ Πέρσαι ἐπιδιαβάντες ἐδίωκον, ἐς ὃ τῶν Σαυροματέων τὴν χώραν διεξελθόντες ἀπίκοντο ἐς τὴν τῶν Βουδίνων. ὅσον μὲν δὴ 123

χρόνον οἱ Πέρσαι ἦσαν διὰ τῆς Σκυθικῆς καὶ τῆς
 Σαυρομάτιδος χώρας, οἱ δὲ εἶχον οὐδὲν σίνεσθαι, ἅτε
 τῆς χώρας ἐούσης χέρσου· ἐπεῖτε δὲ ἐς τὴν τῶν Βου
 δίνων χώραν ἐσέβαλλον, ἐνθαῦτα δὴ ἐντυχόντες τῷ
 ξυλίνῳ τείχει, ἐκλελοιπότεων τῶν Βουδίνων καὶ κεκει
 νωμένου τοῦ τείχεος πάντων, ἐνέπρησαν αὐτό. τοῦτο
 δὲ ποιήσαντες εἶποντο αἰεὶ τὸ πρόσω κατὰ στίβον, ἐ
 ὃ διεξελθόντες ταύτην ἐς τὴν ἔρημον ἀπίκοντο. ἡ δὲ
 ἔρημος αὕτη ὑπὸ οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν, κέεται δὲ
 ὑπὲρ τῆς Βουδίνων χώρας, ἐοῦσα πληθὺς ἐπὶ τὰ ἡμε
 ρέων ὁδοῦ. ὑπὲρ δὲ τῆς ἐρήμου Θυσσαγέται οἰκέουσι
 ποταμοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν τέσσαρες μεγάλοι ῥέοντες διὰ
 Μαιητέων ἐκδιδοῦσι ἐς τὴν λίμνην τὴν καλεομένην
 Μαιητιν, τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, Λύκος, Ὅαρος
 124 Τάναϊς, Σύργις. ἐπεὶ ὧν ὁ Δαρεῖος ἦλθε ἐς τὴν ἔρη
 μον, πανσάμενος τοῦ δρόμου ἵδρυσεν τὴν στρατιὴν ἐπὶ
 ποταμῷ Ὁάρῳ. τοῦτο δὲ ποιήσας ὁκτὼ τείχεα ἐτείχευεν
 μεγάλα, ἴσον ἅπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, σταδίους ὥς ἐξη
 κοντα μάλιστα κη, τῶν ἔτι ἐς ἐμὲ τὰ ἐρείπια σόα ἦν
 ἐν ᾧ δὲ οὗτος πρὸς ταῦτα ἐτράπετο, οἱ διωκόμενοι
 Σκύθαι περιελθόντες τὰ κατ' ὑπερθε ὑπέστρεφον ἐς τὴν
 Σκυθικὴν. ἀφανισθέντων δὲ τούτων τὸ παράπαν, ἅτε
 οὐκέτι ἐφ' ἀντάξοντό σφι, οὕτω δὴ ὁ Δαρεῖος τείχεα
 μὲν ἐκεῖνα ἡμίεργα μετήκε, αὐτὸς δὲ ὑποστρέψας ἦν
 πρὸς ἐσπέρην, δοκέων τούτους τε πάντας τοὺς Σκύθας
 125 εἶναι καὶ πρὸς ἐσπέρην σφέας φεύγειν. ἐλαύνων δὲ
 τὴν ταχίστην τὸν στρατὸν ὥς ἐς τὴν Σκυθικὴν ἀπὸ
 κέτο, ἐνέκυρσε ἀμφοτέρῃσι τῇσι μοίρῃσι τῶν Σκυθῶν
 ἐντυχόν δὲ ἐδίωκε ὑπεκφέροντας ἡμέρης ὁδῷ. καὶ οὐ
 γὰρ ἀνίει ἐπιὼν ὁ Δαρεῖος, οἱ Σκύθαι κατὰ τὰ βεβού

λευμένα ὑπέφευγον ἐς τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην
 συμμαχίην, πρῶτην δὲ ἐς τῶν Μελαγχλαίων τὴν γῆν.
 ὥς δὲ ἐσβαλόντες τούτους ἐτάραξαν οἱ τε Σκύθαι καὶ
 οἱ Πέρσαι, κατηγέοντο οἱ Σκύθαι ἐς τῶν Ἀνδροφάγων
 τοὺς χώρους, ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων ὑπήγον ἐπὶ
 τὴν Νευρίδα, ταρασσομένων δὲ καὶ τούτων ἦσαν ὑπο-
 φεύγοντες οἱ Σκύθαι ἐς τοὺς Ἀγαθύρσους. Ἀγάθυρσοι
 δὲ ὁρῶντες καὶ τοὺς ὁμούρους φεύγοντας ὑπὸ Σκυθίων
 καὶ τεταραγμένους, πρὶν ἢ σφι ἐσβαλεῖν τοὺς Σκύθας
 πέμψαντες κήρυκα ἀπηγόρευον Σκυθήσι μὴ ἐπιβαίνειν
 τῶν σφετέρων οὖρων, προλέγοντες ὥς εἰ πειρήσονται
 ἐσβάλλοντες, σφίσι πρῶτα διαμαχήσονται. Ἀγάθυρσοι
 μὲν προείπαντες ταῦτα ἐβοήθειον ἐπὶ τοὺς οὖρους,
 ἐρύκειν ἐν νόῳ ἔχοντες τοὺς ἐπιόντας· Μελαγχλαινοὶ
 δὲ καὶ Ἀνδροφάγοι καὶ Νευροὶ ἐσβαλόντων τῶν Περ-
 σέων ἅμα Σκυθήσι οὔτε πρὸς ἀλλήν ἐτράποντο ἐπιλα-
 θόμενοι τε τῆς ἀπειλῆς ἔφευγον αἰεὶ τὸ πρὸς βορέαν
 ἐς τὴν ἔρημον τεταραγμένοι. οἱ δὲ Σκύθαι ἐς μὲν
 τοὺς Ἀγαθύρσους οὐκέτι ἀπείπαντας ἀπικνέοντο, οἱ δὲ
 ἐκ τῆς Νευρίδος χώρας ἐς τὴν σφετέρην κατηγέοντο
 τοῖσι Πέρσῃσι. ὥς δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγένετο καὶ οὐκ¹²⁶
 ἐπάνετο, πέμψας Δαρεῖος ἱππέα παρὰ τὸν Σκυθίων
 βασιλέα Ἰδάνθυρσον ἔλεγε τάδε· Δαιμόνιε ἀνδρῶν, τί
 φεύγεις αἰεὶ, ἔξέον τοι τῶνδε τὰ ἕτερα ποιεῖν; εἰ μὲν
 γὰρ ἀξιόχρεος δοκέεις εἶναι σεωντῶ τοῖσι ἐμοῖσι πρή-
 γμασι ἀντιωθῆναι, σὺ δὲ στάς τε καὶ πανσάμενος πλά-
 νης μάχεσθαι· εἰ δὲ συγγινώσκειαι εἶναι ἥσσαν, σὺ δὲ
 καὶ οὕτω πανσάμενος τοῦ δρόμου δεσπότη τῷ σῷ δῶρα
 φέρων γῆν τε καὶ ὕδωρ ἔλθῃ ἐς λόγους. πρὸς ταῦτα¹²⁷
 ὁ Σκυθίων βασιλεὺς Ἰδάνθυρσος ἔλεγε τάδε· Οὕτω τὸ

ἔμὸν ἔχει, ὦ Πέρσας· ἐγὼ οὐδένα κω ἀνθρώπων δαίνας
 ἔφυγον οὔτε πρότερον οὔτε νῦν σὲ φεύγω· οὐδέ τι
 νεώτερόν εἰμι ποιήσας νῦν ἢ καὶ ἐν εἰρήνῃ ἐώθεα
 ποιεῖν. ὅ τι δὲ οὐκ ἀντίκα μάχομαι τοι, ἐγὼ καὶ
 τοῦτο σημανέω· ἡμῖν οὔτε ἄστεα οὔτε γῇ πεφυτευμένη
 ἔστι, τῶν πέρι δαίσαντες μὴ ἄλῳ ἢ καρῇ ταχύτερον
 συμμίσγοιμεν ἂν ἐς μάχην [ὑμῖν]· εἰ δὲ θέοι πάντως
 ἐς τοῦτο κατὰ τάχος ἀπικνέεσθαι, τυγχάνουσι ἡμῖν
 ἐόντες τάφοι πατρώιοι. φέρετε, τούτους ἀνευρόντες
 συγχέειν πειρᾶσθε αὐτούς, καὶ γνώσεσθε τότε εἴτε
 ὑμῖν μαχησόμεθα περὶ τῶν τάφων εἴτε καὶ οὐ μαχη-
 σόμεθα. πρότερον δέ, ἦν μὴ ἡμέας λόγος αἰρήνῃ, οὐ
 συμμίσγοιμεν τοι. ἀμφὶ μὲν μάχῃ τοσαῦτα εἰρήσθω,
 δεσπότας δὲ ἔμοις ἐγὼ Δία τε νομίζω τὸν ἔμὸν πρό-
 γονον καὶ Ἰστίην τὴν Σκυθίων βασιλείαν μούνοισιν
 εἶναι. σοὶ δὲ ἀντὶ μὲν δώρων γῆς τε καὶ ὕδατος δῶρα
 πέμπω τοιαῦτα οἷα σοὶ πρόπει ἐλθεῖν, ἀντὶ δὲ τοῦ ὅτι
 δεσπότης ἔφησας εἶναι ἐμός, κλαίειν λέγω. [τοῦτό ἐστι
 ἢ ἀπὸ Σκυθίων ῥῆσις]. ὁ μὲν δὴ κῆρυξ οἰχώκεε ἀγγε-
 128 λέων ταῦτα Δαρείῳ, οἱ δὲ Σκυθίων βασιλεῖς ἀκού-
 σαντες τῆς δουλοσύνης τὸ οὔνομα ὀργῆς ἐπλήσθησαν.
 τὴν μὲν δὴ μετὰ Σαυροματέων μοῖραν ταχθεῖσαν, τῆς
 ἦρχε Σκώπασις, πέμπουσι Ἰωσι κελεύοντες ἐς λόγους
 ἀπικέσθαι, τούτοις οἱ τὸν Ἰστρον ἐξευγμένον ἐφρου-
 ρεον· αὐτῶν δὲ τοῖσι ὑπολειπομένοις ἐδοξε πλανᾶν
 μὲν μηκέτι Πέρσας, σῖτα δὲ ἐκάστοτε ἀναιρεομένους
 ἐπιτίθεσθαι. νωμῶντες ὦν σῖτα ἀναιρεομένους τοὺς
 Δαρείου ἐποίεν τὰ βεβουλευμένα. ἡ μὲν δὴ ἵππος
 τὴν ἵππον αἰεὶ τράπεσκε ἢ τῶν Σκυθίων, οἱ δὲ τῶν
 Περσέων ἱππῶται φεύγοντες ἐσέπιπτον ἐς τὸν πεζόν,

ὁ δὲ πεζὸς ἂν ἐπεκούρει· οἱ δὲ Σκύθαι ἐσαράξαντες
 τὴν ἵππον ὑπέστρεφον, τὸν πεζὸν φοβεόμενοι. ἐποιέ-
 οντο δὲ καὶ τὰς νύκτας παραπλησίας προσβολὰς οἱ
 Σκύθαι. τὸ δὲ τοῖσι Πέρσῃσί τε ἦν σύμμαχον καὶ 129
 τοῖσι Σκυθήσι ἀντίξουν ἐπιτιθεμένοισι τῷ Δαρείου
 στρατοπέδῳ, θῶμα μέγιστον ἐρέω, τῶν τε ὄνων ἢ φωνῇ
 καὶ τῶν ἡμιόνων τὸ εἶδος. οὔτε γὰρ ὄνον οὔτε ἡμί-
 ονον γῇ ἢ Σκυθικῇ φέρει, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδή-
 λωται· οὐδὲ ἔστι ἐν τῇ Σκυθικῇ πάσῃ χώρῃ τὸ παρά-
 παν οὔτε ὄνος οὔτε ἡμίονος διὰ τὰ ψύχρα. ὑβρίζοντες
 ὦν οἱ ὄνοι ἐτάρασσον τὴν ἵππον τῶν Σκυθέων. πολ-
 λάκις δὲ ἐπελανθόντων ἐπὶ τοὺς Πέρσας μεταξὺ ὅπως
 ἀκούσειαν οἱ ἵπποι τῶν ὄνων τῆς φωνῆς, ἐταράσσοντό
 τε ὑποστρεφόμενοι καὶ ἐν θώματι ἔσκον, ὁρῶντες
 τὰ ὦτα, ἅτε οὔτε ἀκούσαντες πρότερον φωνῆς τοιαύ-
 της οὔτε ἰδόντες τὸ εἶδος. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ σμικρόν
 τι ἐφέροντο τοῦ πολέμου. οἱ δὲ Σκύθαι ὅπως τοὺς 130
 Πέρσας ἰδοιεν τεθορυβημένους, ἵνα παραμένοιν τε
 ἐπὶ πλέω χρόνον ἐν τῇ Σκυθικῇ καὶ παραμένοντες
 ἀνιῶντο τῶν πάντων ἐπιδεέες ἔοντες, ἐποίησαν τοιάδε·
 ὅπως τῶν προβάτων τῶν σφετέρων αὐτῶν καταλίποιεν
 μετὰ τῶν νομέων, αὐτοὶ ἂν ὑπεξήλανον ἐς ἄλλον
 χώρον· οἱ δὲ ἂν Πέρσαι ἐπελθόντες λάβεσκον τὰ πρό-
 βατα καὶ λαβόντες ἐπηείρουντο ἂν τῷ πεποιημένῳ.
 πολλάκις δὲ τοιούτου γινομένου τέλος Δαρεῖός τε ἐν 131
 ἀπορίῃσι εἶχετο καὶ οἱ Σκυθέων βασιλεῖς μαθόντες
 τοῦτο ἐπεμπον κήρυκα δῶρα Δαρεῖῳ φέροντα ὕρμιθά
 τε καὶ μῦν καὶ βάτραχον καὶ ὀϊστοὺς πέντε. Πέρσαι
 δὲ τὸν φέροντα τὰ δῶρα ἐπειρώτεον τὸν νόον τῶν
 διδομένων· ὁ δὲ οὐδὲν ἔφη οἱ ἐπεστάλθαι ἕλλο ἢ δόντα

- τὴν ταχίστην ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτοὺς δὲ τοὺς Πέρσας
 ἐκέλευε, εἰ σοφοὶ εἴσι, γνῶναι τὸ θέλει τὰ δῶρα λέγειν.
- 132 ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι ἐβουλεύοντο. Δαρείου
 μὲν νυν ἡ γνώμη ἦν Σκύθας ἑωυτῷ διδόναι σφέας τε
 αὐτοὺς καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ, εἰκάξων τῇδε, ὥς μῦς
 μὲν ἐν γῇ γίνεται καρπὸν τὸν αὐτὸν ἀνθρώπων σιτεό-
 μενος, βάτραχος δὲ ἐν ὕδατι, ὕρως δὲ μάλιστα οἴκε
 ἵππῳ, τοὺς δὲ οἷστοὺς ὥς τὴν ἑωυτῶν ἀλλήν παραδι-
 δοῦσι. αὕτη μὲν Δαρείῳ ἀπεδέδεκτο ἡ γνώμη, συνε-
 στήκει δὲ ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἡ Γωβρύεω, τῶν ἀνδρῶν
 τῶν ἐπὶ τὰ ἐνὸς τῶν τὸν μάγον κατελόντων, εἰκάξοντος
 τὰ δῶρα λέγειν· "Ὡς μὴ ὕρως γενομένη ἀναπτῆσθε
 ἐς τὸν οὐρανόν, ὧ Πέρσαι, ἢ μύες γενομένοι κατὰ
 τῆς γῆς καταδύητε, ἢ βάτραχοι γενομένοι ἐς τὰς λί-
 μνας ἐσπηδήσητε, οὐκ ἀπονοστήσετε ὀπίσω ὑπὸ τῶνδε
- 133 τῶν τοξευμάτων βαλλόμενοι. Πέρσαι μὲν δὴ οὕτω τὰ
 δῶρα εἰκάξον, ἡ δὲ Σκυθῶν μία μοῖρα ἡ ταχθεῖσα
 πρότερον μὲν παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην φρουρέειν,
 τότε δὲ ἐπὶ τὸν Ἰστρον Ἰῶσι ἐς λόγους ἐλθεῖν, ὥς
 ἀπῆκετο ἐπὶ τὴν γέφυραν, ἔλεγε τάδε· "Ἄνδρες Ἰῶνες,
 ἐλευθερίην ἤκομεν [ὕμῃν] φέροντες, ἦν πέρ γε ἐθέλητε
 ἔσ ακοῦειν. πυνθανόμεθα γὰρ Δαρείον ἐντείλασθαι ὑμῖν
 ἐξήκοντα ἡμέρας μούνας φρουρήσαντας τὴν γέφυραν,
 αὐτοῦ μὴ παραγενομένου ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀπαλ-
 λάσσεσθαι ἐς τὴν ὑμετέραν. νῦν ὧν ὑμεῖς τάδε ποι-
 εῦντες ἐκτὸς μὲν ἔσεσθε πρὸς ἐκείνου αἰτίας, ἐκτὸς δὲ
 πρὸς ἡμέων· τὰς προκειμένας ἡμέρας παραμείναντες τὸ
 ἀπὸ τούτου ἀπαλλάσσεσθε. οὗτοι μὲν νυν ὑποδεξαμέ-
 νων Ἰῶνων ποιήσιν ταῦτα ὀπίσω τὴν ταχίστην ἡπεί-
 134 γοντο, Πέρσῃσι δὲ μετὰ τὰ δῶρα τὰ ἐλθόντα Δαρείῳ

ἀντετάχθησαν οἱ ὑπολειφθέντες Σκύθαι πεζῶ καὶ
 ἵπποισι ὥς συμβαλέοντες. τεταγμένοισι δὲ τοῖσι Σκύ-
 θησι λαγὸς ἐς τὸ μέσον διήμξε· τῶν δὲ ὥς ἕκαστοι
 ὤρων τὸν λαγὸν ἐδίωκον. ταραχθέντων δὲ τῶν Σκυ-
 θέων καὶ βοῇ χρωσμένων εἴρετο ὁ Δαρεῖος τῶν ἀντι-
 πολέμων τὸν θόρυβον· πυθόμενος δὲ σφεας τὸν λαγὸν
 διώκοντας εἶπε ἄρα πρὸς τοὺς περ ἑώθεε καὶ τὰ ἄλλα
 λέγειν· Οὗτοι ὄνδρες ἡμέων πολλὸν καταφρονέουσιν,
 καὶ μοι νῦν φαίνεται Γωβρύης εἰπεῖν περὶ τῶν Σκυ-
 θικῶν δώρων ὀρθῶς. ὥς ὢν οὕτω ἤδη δοκεόντων καὶ
 αὐτῷ μοι ἔχειν, βουλῆς ἀγαθῆς δεῖ ὅπως ἀσφαλέως ἢ
 κομιδῇ ἡμῖν ἔσται τὸ ὀπίσω. πρὸς ταῦτα Γωβρύης
 εἶπε· ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ σχεδὸν μὲν καὶ λόγῳ ἠπιστάμην
 τούτων τῶν ἀνδρῶν τὴν ἀπορίην, ἐλθὼν δὲ μᾶλλον
 ἐξέμαθον, ὁρέων αὐτοὺς ἐμπαίζοντας ἡμῖν. νῦν ὢν
 μοι δοκεῖ, ἐπεὰν τάχιστα νύξ ἐπέλθῃ, ἐκκαύσαντας τὰ
 πυρὰ ὥς ἑώθαμεν καὶ ἄλλοτε ποιεῖν, τῶν στρατιω-
 τέων τοὺς ἀσθενεστάτους ἐς τὰς ταλαιπωρίας ἐξαπα-
 τήσαντας καὶ τοὺς ὕνους πάντας καταδήσαντας ἀπαλ-
 λάσσεσθαι, πρὶν ἢ καὶ ἐπὶ τὸν Ἰστρον ἰθῦσαι Σκύθας
 λύσαντας τὴν γέφυραν, ἢ καὶ τι Ἴωσι δόξαι τὸ ἡμέας
 οἶόν τε ἔσται ἐξεργάσασθαι. Γωβρύης μὲν ταῦτα συν-
 εβούλευε, μετὰ δὲ νύξ τε ἐγένετο καὶ Δαρεῖος ἐχρᾶτο 135
 τῇ γνώμῃ ταύτῃ· τοὺς μὲν καματηροὺς τῶν ἀνδρῶν
 καὶ τῶν ἦν ἐλάχιστος ἀπολλυμένων λόγος, καὶ τοὺς
 ὕνους πάντας καταδήσας κατέλιπε αὐτοῦ ταύτῃ ἐν τῷ
 στρατοπέδῳ· κατέλιπε δὲ τοὺς τε ὕνους καὶ τοὺς ἀσθε-
 νέας τῆς στρατιῆς τῶνδε εἵνεκεν, ἵνα οἱ μὲν ὄνοι βοὴν
 παρέχωνται· οἱ δὲ ἀνθρώποι ἀσθενείης μὲν εἵνεκεν
 κατελείποντο, προφάσιος δὲ τῆσδε δηλαδῇ, (ὥς) αὐτὸς

μὲν σὺν τῷ καθαρῷ τοῦ στρατοῦ ἐπιθήσεσθαι μέλλοι
 τοῖσι Σκύθῃσι, οὗτοι δὲ τὸ στρατόπεδον τοῦτον τὸ
 χρόνον ὀνοίατο. ταῦτα τοῖσι ὑπολειπομένοισι ὑποθα-
 μενος ὁ Δαρεῖος καὶ πυρὰ ἐκκαύσας τὴν ταχίστην
 ἡπείγετο ἐπὶ τὸν Ἰστρον. οἱ δὲ ὄνιοι ἐρημωθέντες το-
 ὄμιλον οὕτω δὴ μᾶλλον πολλῷ ἔεσαν τῆς φωνῆς, ἀκού-
 οντες δὲ οἱ Σκύθαι τῶν ὄνων πάγχυ κατὰ χώραν ἤλ-
 136 πιζον τοὺς Πέρσας εἶναι. ἡμέρης δὲ γενομένης γνόντες
 οἱ ὑπολειφθέντες ὥς προδεδομένοι εἶεν ὑπὸ Δαρείου
 χεῖρας τε προετίνοντο τοῖσι Σκύθῃσι καὶ ἔλεγον τὴν
 κατήκοντα· οἱ δὲ ὥς ἤκουσαν ταῦτα, τὴν ταχίστην
 συστραφέντες, αἱ τε δύο μοῖραι τῶν Σκυθῶν καὶ
 μετὰ Σανροματέων καὶ Βουδῖνοι καὶ Γελωνοί, ἐδίωκαν
 τοὺς Πέρσας ἐκ τοῦ Ἰστρον. ἅτε δὲ τοῦ Περσικοῦ
 μὲν τοῦ πολλοῦ ἐόντος πεζοῦ στρατοῦ καὶ τὰς ὁδοὺς
 οὐκ ἐπισταμένου ὥστε οὐ τετμημένων τῶν ὁδῶν, τοῖς
 δὲ Σκυθικοῦ ἱππότεω καὶ τὰ σύντομα τῆς ὁδοῦ ἐπι-
 σταμένου ἀμαρτύνοντες ἀλλήλων, ἐφθῆσαν πολλῷ οἱ Σκυ-
 θαι τοὺς Πέρσας ἐπὶ τὴν γέφυραν ἀπικόμενοι. μαθόντες
 δὲ τοὺς Πέρσας οὕτω ἀπιγμένους ἔλεγον πρὸς τοὺς
 Ἰωνας ἐόντας ἐν τῇσι νηυσί· Ἄνδρες Ἴωνες, αἱ τῆς
 ἡμέρας ὑμῶν τοῦ ἀριθμοῦ διοίχονται καὶ οὐ ποιεῖτε
 δίκαια ἔτι παραμένοντες. ἀλλ' ἐπεὶ πρότερον δειμα-
 νοντες ἐμένετε, νῦν λύσαντες τὸν πόρον τὴν ταχίστην
 ἄπιτε χαίροντες ἐλεύθεροι, θεοῖσί τε καὶ Σκύθῃσι
 εἰδότες χάριν. τὸν δὲ πρότερον ἐόντα ὑμῶν δεσπότην
 ἡμεῖς παραστησόμεθα οὕτω ὥστε ἐπὶ μηδαμῶνς ἐ-
 137 ἀνθρώπους αὐτὸν στρατεύσασθαι. πρὸς ταῦτα Ἴωνες
 ἐβουλεύοντο. Μιλτιάδεω μὲν τοῦ Ἀθηναίου, στρατη-
 γέοντος καὶ τυραννέοντος Χερσονησιτέων τῶν ἐν τῇ

Ἑλλησπόντῳ, ἣν γνώμη πείθεσθαι Σκύθησι καὶ ἐλευθεροῦν Ἰωνίην, Ἰστιαίου δὲ τοῦ Μιλησίου ἐναντίη ταύτῃ, λέγοντος ὥς νῦν μὲν διὰ Δαρεῖον ἕκαστος αὐτῶν τυραννεύει πόλις, τῆς Δαρείου δὲ δυνάμις καταρθείσης οὔτε αὐτὸς Μιλησίων οἶός τε ἔσεσθαι ἄρχειν οὔτε ἄλλον οὐδένα οὐδαμῶν· βουλήσεσθαι γὰρ ἑκάστην τῶν πολιῶν δημοκρατέεσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι. Ἰστιαίου δὲ γνώμην ταύτην ἀποδεικνυμένου ἀντίκα πάντες ἦσαν τετραμμένοι πρὸς ταύτην τὴν γνώμην, πρότερον τὴν Μιλτιάδεω αἰρεόμενοι. ἦσαν δὲ οὗτοι¹³⁸ οἱ διαφέροντες τε τὴν ψῆφον καὶ ἐόντες λόγου πρὸς βασιλέος, Ἑλλησποντίων μὲν τύραννοι Δάφνις τε Ἀβνδηνὸς καὶ Ἴπποκλος Αἰμψακηνὸς καὶ Ἡρόφαντος Παρινηνὸς καὶ Μητρούδωρος Προκοννήσιος καὶ Ἀρισταγόρης Κυζικηνὸς καὶ Ἀρίστων Βυζάντιος· οὗτοι μὲν [ἦσαν] οἱ ἐξ Ἑλλησπόντου, ἀπ' Ἰωνίης δὲ Στράτις τε Χίος καὶ Αἰάκης Σάμιος καὶ Λαοδάμας Φωκαεὺς καὶ Ἰστιαῖος Μιλήσιος, τοῦ ἣν γνώμη ἡ προκειμένη ἐναντίη τῇ Μιλτιάδεω. Αἰολέων δὲ παρῇν λόγιμος μόνος Ἀρισταγόρης Κυμαῖος. οὗτοι ὧν ἐπέιτε τὴν Ἰστιαίου¹³⁹ αἰρέοντο γνώμην, ἔδοξέ σφι πρὸς ταύτῃ τάδε ἔργα τε καὶ ἔπεα προσθεῖναι, τῆς μὲν γεφύρης λύειν τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας ἐόντα, λύειν δὲ ὅσον τόξευμα ἐξικνέεται, ἵνα καὶ ποιεῖν τι δοκέωσι ποιεῦντες μηδὲν καὶ οἱ Σκύθαι μὴ πειρώατο βιώμενοι [καὶ βουλόμενοι] διαβῆναι τὸν Ἴστρον κατὰ τὴν γέφυραν, εἰπεῖν τε λύοντας τῆς γεφύρης τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον ὥς πάντα ποιήσουσι τὰ Σκύθησί ἐστι ἐν ἡδονῇ. ταῦτα μὲν προσέθηκαν τῇ γνώμῃ, μετὰ δὲ ἐκ πάντων ὑπεκρίνατο Ἰστιαῖος τάδε λέγων· Ἄνδρες Σκύθαι, χρηστὰ ἤκατε φέ-

- ροντες καὶ ἐς καιρὸν ἐπείγεσθε· καὶ τὰ τε ἀπ' ὑμέων ἡμῖν χρηστῶς ὁδοῦται καὶ τὰ ἀπ' ἡμέων ἐς ὑμέας ἐπιτηδέως ὑπηρετέεται. ὥς γὰρ ὁρᾶτε, καὶ λύομεν τὸν πόρον καὶ προθυμίην πᾶσαν ἔχομεν, θέλοντες εἶναι ἐλεύθεροι. ἐν ᾧ δὲ ἡμεῖς τάδε λύομεν, ὑμέας καιρὸς ἐστὶ δίζησθαι ἐκείνους, εὐρόντας δὲ ὑπὲρ τε ἡμέων καὶ ὑμέων αὐτῶν τίσασθαι οὕτω ὥς κείνους πρέπει.
- 140 Σκύθαι μὲν τὸ δεύτερον Ἰωσι πιστεύοντες λέγειν ἀληθεῖα ὑπέστρεφον ἐπὶ ζήτησιν τῶν Περσέων καὶ ἡμάρτανον πάσης τῆς ἐκείνων διεξόδου. αἷτιοι δὲ τοῦτον αὐτοὶ οἱ Σκύθαι ἐρένουτο, τὰς νομὰς τῶν ἵππων τὰς ταύτη διαφθείραντες καὶ τὰ ὕδατα συγχώσαντες. εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἐποίησαν, παρεῖχε ἂν σφι, εἰ ἐβούλοντο, εὐπετέως ἐξευρεῖν τοὺς Πέρσας· νῦν δὲ τὰ σφι ἐδόκειε ἄριστα βεβουλεῦσθαι, κατὰ ταῦτα ἐσφάλησαν. Σκύθαι μὲν νυν τῆς σφετέρης χώρας τῇ χιλὸς τε τοῖσι ἵπποισι καὶ ὕδατα ἦν, ταύτη διεξιόντες ἐδίζηντο τοὺς ἀντιπολέμους, δοκέοντες καὶ ἐκείνους διὰ τοιούτων τὴν ἀπόδρησιν ποιέεσθαι· οἱ δὲ δὴ Πέρσαι τὸν πρότερον ἑαυτῶν γενόμενον στίβον, τοῦτον φυλάσσοντες ἤισαν καὶ οὕτω μόγισ εὐρον τὸν πόρον. οἷα δὲ νυκτὸς τε ἀπικόμενοι καὶ λελυμένης τῆς γεφύρης ἐντυχόντες ἐς πᾶσαν ἀρρωδὴν ἀπίκτατο μὴ σφας οἱ Ἴωνες ἔωσι ἀπολελοι-
- 141 πότες. ἦν δὲ περὶ Δαρεῖον ἀνὴρ Αἰγύπτιος φωνέων μέγιστον ἀνθρώπων· τοῦτον τὸν ἄνδρα καταστάντα ἐπὶ τοῦ χεῖλεος τοῦ Ἰστροῦ ἐκέλευε Δαρεῖος καλέειν Ἰστιαῖον Μιλήσιον. ὁ μὲν δὴ ἐποίηε ταῦτα, Ἰστιαῖος δὲ ἐπακούσας τῷ πρώτῳ κελεύσματι τὰς τε νέας ἀπάσας παρεῖχε διαπορθμεύειν τὴν στρατιὴν καὶ τὴν γέ-
- 142 φυραν ἔξευξε. Πέρσαι μὲν ὧν οὕτω ἐκφεύγουσι, Σκύ-

θαι δὲ διζήμενοι καὶ τὸ δεύτερον ἡμαρτον τῶν Περσέων, καὶ τοῦτο μὲν, ὥς ἔοντας Ἰωνας ἐλευθέρους, κακίστους τε καὶ ἀνανδρωτάτους κρίνουσι εἶναι ἀπάντων ἀνθρώπων, τοῦτο δέ, ὥς δούλων Ἰώνων τὸν λόγον ποιούμενοι, ἀνδράποδα φιλοδέσποτά φασι εἶναι καὶ ἄδρηστα μάλιστα. ταῦτα μὲν δὴ Σκύθησι ἐς Ἰωνας ἀπέροπται.

Δαρεῖος δὲ διὰ τῆς Θρηίκης πορευόμενος ἀπῖκετο 143 ἐς Σηστὸν τῆς Χερσονήσου· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸς μὲν διέβη τῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει δὲ στρατηγὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μεγάβαζον ἄνδρα Πέρσην, τῷ Δαρεῖος κοτε ἔδωκε γέρας, τοιόνδε εἶπας ἐν Πέρσῃσι ἔπος· ὀρμημένου Δαρείου ῥοιᾶς τρώγειν, ὥς ἄνοιξε τάχιστα τὴν πρώτην τῶν ῥοιῶν, εἶρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβανος ὃ τι βούλοιτ' ἂν οἱ τοσοῦτο πλήθος γενέσθαι ὅσοι ἐν τῇ ῥοιῇ κόκκοι. Δαρεῖος δὲ εἶπε Μεγάβάζους ἂν οἱ τοσοῦτους ἀριθμὸν γενέσθαι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ τὴν Ἑλλάδα ὑπῆκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσῃσι ταῦτά μιν εἶπας ἐτίμα, τότε δὲ αὐτὸν ὑπέλιπε στρατηγὸν ἔχοντα τῆς στρατιῆς τῆς ἑωυτοῦ ὀκτὼ μυριάδας. οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος εἶπας τόδε τὸ ἔπος ἐλίπετο 144 ἀθάνατον μνήμην πρὸς Ἑλλησποντίων· γενόμενος γὰρ ἐν Βυζαντίῳ ἐπύθετο ἑπτακαίδεκα ἔτεσι πρότερον Καλχηδονίους κτίσαντας τὴν χώραν Βυζαντίων, πυθόμενος δὲ ἔφη Καλχηδονίους τοῦτον τὸν χρόνον τυγχάνειν ἔοντας τυφλοὺς· οὐ γὰρ ἂν τοῦ καλλίονος παρεόντος κτίζειν χώραν τὸν αἰσχίονα ἐλέσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυφλοί. οὗτος δὴ ὢν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λευφθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο.

Οὗτος μὲν νυν ταῦτα ἐπρήσσε, τὸν αὐτὸν δὲ τοῦ- 145

τον χρόνον ἐγίνετο ἐπὶ Λιβύην ἄλλος στρατιῆς μέγας
 στόλος, διὰ πρόφασιν τὴν ἐγὼ ἀπηγήσομαι προδιηγ-
 σάμενος πρότερον τάδε. τῶν ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπιβατέων
 παίδων παῖδες ἐξελασθέντες ὑπὸ Πελασγῶν τῶν ἐκ
 Βραυρωνος ληισαμένων τὰς Ἀθηναίων γυναικας, ὑπὸ
 τούτων ἐξελασθέντες ἐκ Αἰῶνος οἴχοντο πλείοντες ἐς
 Λακεδαιμόνα, ἰζόμενοι δὲ ἐν τῷ Τηϋγέτῳ πῦρ ἀνέκαιον
 Λακεδαιμόνιοι δὲ ἰδόντες ἄγγελον ἐπεμπον πευσόμενοι
 τίνες τε καὶ ὁκόθεν εἰσί· οἱ δὲ τῷ ἀγγέλῳ εἰρωτῶντες
 ἔλεγον ὡς εἶψαν μὲν Μινύαι, παῖδες δὲ εἶεν τῶν ἐκ
 τῇ Ἀργοῦ πλεόντων ἡρώων, προσσχόντας δὲ τούτου
 ἐς Αἶον φυτεῦσαι σφέας. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκη-
 κοότες τὸν λόγον τῆς γενεῆς τῶν Μινυέων, πέμψαντες
 τὸ δεύτερον εἰρωτῶν τί θέλοντες ἡγοίεν τε ἐς τὴν
 χώραν καὶ πῦρ αἶθιοιεν. οἱ δὲ ἔφασαν ὑπὸ Πελασγῶν
 ἐκβληθέντες ἡκεῖν ἐς τοὺς πατέρας· δικαιοτάτον γὰρ
 εἶναι οὕτω τοῦτο γίνεσθαι· δέεσθαι δὲ οἰκέειν ἅμα
 τούτοις μοῖραν τε τιμέων μετέχοντες καὶ τῆς γῆς
 ἀπολαχόντες. Λακεδαιμονίοισι δὲ ἔαδε δέκεσθαι τοὺς
 Μινύας ἐπ' οἷσι θέλουσι αὐτοί. μάλιστα δὲ ἐνῆργ-
 σφας ὥστε ποιέειν ταῦτα τῶν Τυνδαριδέων ἢ ναυτιλίας
 ἐν τῇ Ἀργοῦ. δεξάμενοι δὲ τοὺς Μινύας γῆς τε μετέ-
 δοσαν καὶ ἐς φυλὰς διεδάσαντο. οἱ δὲ αὐτίκα με-
 γάλους ἐγῆμαν, τὰς δὲ ἐκ Αἰῶνος ἡγοντο ἐξέδοσαν
 146 ἄλλοις. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος αὐτίκα οἱ
 Μινύαι ἐξύβρισαν, τῆς τε βασιληίης μεταιτέοντες καὶ
 ἄλλα ποιεῦντες οὐκ ὅσια. τοῖσι ὦν Λακεδαιμονίοις
 ἔδοξε αὐτοὺς ἀποκτεῖναι, συλλαβόντες δὲ σφεας κατέ-
 βαλον ἐς ἐρκτήν. κτείνουσι δὲ τοὺς ἂν κτείνωσι Λα-
 κεδαιμόνιοι νυκτός, μετ' ἡμέραν δὲ οὐδένα. ἐπεὶ ὦν

ἐμελλόν σφεας καταχρήσεσθαι, παραιτήσαντο αἱ γυναικες τῶν Μινυέων, εὐῶσαι ἄσται τε καὶ τῶν πρώτων Σπαρτιητέων θυγατέρες, ἐσελθεῖν τε ἐς τὴν ἐρκτὴν καὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν ἐκάστη τῷ ἑωυτῆς ἀνδρὶ. οἱ δὲ σφεας παρήκαν, οὐδένα δόλον δοκέοντες ἐξ αὐτέων ἴσεσθαι. αἱ δὲ ἐπέιτε ἐσῆλθον, ποιεῦσι τοιάδε· πᾶσαν τὴν εἶχον ἐσθῆτα παραδοῦσαι τοῖσι ἀνδράσι αὐταὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἔλαβον. οἱ δὲ Μινυαὶ ἐνδύντες τὴν γυναικίην ἐσθῆτα ἅτε γυναῖκες ἐξήρισαν ἕξω, ἐκφυγόντες δὲ τρόπῳ τοιούτῳ ἴζοντο αὐτίς ἐς τὸ Τηϋργετον. τὸν 147 δὲ αὐτὸν τοῦτον χρόνον Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος τοῦ Τισαμενοῦ τοῦ Θερσάνδρου τοῦ Πολυνείκεος ἔστελλε ἐς ἀποικίην ἐκ Λακεδαίμονος. ἦν δὲ ὁ Θήρας οὗτος, γένος ἑὸν Καδμεῖος, τῆς μητρὸς ἀδελφεὸς τοῖσι Ἀριστοδήμου παισὶ Εὐρυσθένει καὶ Προκλέϊ· εὐντων δ' ἔτι τῶν παίδων τούτων νηπίων ἐπιτροπαίην εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιληίην. αὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδέων καὶ παραλαβόντων τὴν ἀρχήν, οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποιεύμενος ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων, ἐπεῖτε ἐρεύσατο ἀρχῆς, οὐκ ἔφη μένειν ἐν τῇ Λακεδαίμονι ἀλλ' ἀποπλεύσεσθαι ἐς τοὺς συγγενεάς. ἦσαν δὲ ἐν τῇ νῦν Θήρῃ καλομένη νήσῳ, πρότερον δὲ Καλλίστῃ τῇ αὐτῇ ταύτῃ, ἀπόγονοι Μεμβλιάρον τοῦ Ποικίλεω ἀνδρὸς Φοίνικος. Κάδμος γὰρ ὁ Ἀγήνορος Εὐρώπην διζήμενος προσέσχε ἐς τὴν νῦν Θήρην καλομένην· προσσχόντι δὲ εἴτε δὴ οἱ ἡ χώρα ἦρεσε, εἴτε καὶ ἄλλως ἠθέλησε ποιῆσαι τοῦτο, καταλείπει γὰρ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινίκων καὶ δὴ καὶ τῶν ἑωυτοῦ συγγενέων Μεμβλίαρον. οὗτοι ἐνέμοντο τὴν Καλλίστην καλομένην ἐπὶ γενεάς, πρὶν ἢ Θήραν ἐλθεῖν

- 148 ἐκ Λακεδαιμόνος, ὅκτις ἀνδρῶν. ἐπὶ τούτους δὴ ὦν ὁ Θήρας λεὼν ἔχων ἀπὸ τῶν φυλέων ἔστειλλε, συνοικήσων τούτοις καὶ οὐδαμῶς ἐξελθὼν αὐτοὺς ἀλλὰ κάρτα οἰκηεῦμενος. ἐπεῖτε δὲ καὶ οἱ Μινύαι ἐκδράντες ἐκ τῆς ἐρκτῆς ἵζοντο ἐς τὸ Τηϋγέτον, τῶν Λακεδαιμονίων βουλευομένων σφέας ἀπολλύναι παραιτέεται ὁ Θήρας, ὥπως μήτε φόνος γένηται, αὐτὸς τε ὑπεδέκετο σφέας ἐξάξειν ἐκ τῆς χώρας. συγχωρησάντων δὲ τῇ γνώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων τρισὶ τριηκοντέροισι ἐς τοὺς Μεμβλιάρου ἀπορόνους ἔπλωσε, οὔτι πᾶντας ἄγων τοὺς Μινύας ἀλλ' ὀλίγους τινάς. οἱ γὰρ πλεῖνες αὐτῶν ἐτράποντο ἐς τοὺς Παρωρεήτας καὶ Καύκωνας, τούτους δὲ ἐξελάσαντες ἐκ τῆς χώρας σφέας αὐτοὺς ἕξ μοίρας διείλον, καὶ ἔπειτα ἔκτισαν πόλιος τάσδε ἐν αὐτοῖσι, Λέπρεον, Μάκιστον, Φρίξας, Πύργον, Ἐπιον, Νούδιον· τούτων δὲ τὰς πλεῖνας ἐπ' ἐμέο Ἡλεῖοι ἐπόρθησαν. τῇ δὲ νήσῳ ἐπὶ τοῦ οἰκιστέῳ Θήρα ἢ ἐπωνυμίῃ ἐγένετο.
- 149 ὁ δὲ παῖς οὐ γὰρ ἔφη οἱ συμπλεύσεσθαι, τοιγάρων ἔφη αὐτὸν καταλείψειν ὅν ἐν λύκοις· ἐπὶ τοῦ ἔπεος τούτου οὖνομα τῷ νεηνίσκῳ τούτῳ Οἰόλυκος ἐγένετο, καὶ κως τὸ οὖνομα τοῦτο ἐπεκράτησε. Οἰολύκου δὲ γίνεται Αἰγεύς, ἐπὶ οὗ Αἰγείδαι καλέονται, φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὰ τέκνα, ἰδρῦσαντο ἐκ θεοπροπίου Ἐρινύων τῶν Λαῖου τε καὶ Οἰδιπόδεω ἱρόν. καὶ μετὰ τοῦτο ὑπέμεινε τῶντὸ τοῦτο καὶ ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων γεγονόσι.
- 150 Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταῦτά λεγούσι, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μῦθοι Θηραῖοι ὥδε γενέσθαι λέγουσι. Γρίννος ὁ Αἰδανίου,

ἔων Θήρα τούτου ἀπόγονος καὶ βασιλεύων Θήρης τῆς νήσου, ἀπίκετο ἐς Δελφούς ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἐκατόμβην· εἶποντο δὲ οἱ καὶ ἄλλοι τῶν πολιητέων καὶ δὴ καὶ Βάττος ὁ Πολυμνήστου, ἔων γένος Εὐφημίδης τῶν Μινυέων. χρεωμένῳ δὲ τῷ Γρίνῳ τῷ βασιλεῦ τῶν Θηραίων περὶ ἄλλων χρᾶ ἢ Πυθίῃ κτίζειν ἐν Λιβύῃ πόλιν. ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· Ἐγὼ μὲν, ὦναξ, πρεσβύτερός τε ἤδη εἰμὶ καὶ βαρὺς ἀείρεσθαι· σὺ δὲ τινα τῶνδε τῶν νεωτέρων κέλευε ταῦτα ποιεῖν. ἅμα τε ἔλεγε ταῦτα καὶ ἐδείκνυε ἐς τὸν Βάττον. τότε μὲν τοσαῦτα, μετὰ δὲ ἀπελθόντες ἀλογίην εἶχον τοῦ χρηστηρίου, οὔτε Λιβύην εἰδότες ὅκου γῆς εἴη οὔτε τολμῶντες ἐς ἀφανὲς χρῆμα ἀποστέλλειν ἀποικίην. ἐπτα δὲ ἑτέων μετὰ ταῦτα οὐκ ἔτε τὴν Θήρην, ἐν τοῖσι 151 τὰ δένδρεα πάντα σφι τὰ ἐν τῇ νήσῳ πλὴν ἐνὸς ἕξανόνη. χρεωμένοισι δὲ τοῖσι Θηραίοισι προέφερε ἡ Πυθίῃ τὴν ἐς Λιβύην ἀποικίην. ἐπεῖτε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφι μῆχος, πέμπουσι ἐς Κρήτην ἀγγέλους διζημένους εἴ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λιβύην. περιπλανώμενοι δὲ αὐτὴν οὔτοι ἀπίκοντο καὶ ἐς Ἴτακον πόλιν, ἐν ταύτῃ δὲ συμμίσγονσι ἀνδρὶ πορφυρεῖ τῷ οὐνομα ἦν Κορώβιος, ὃς ἔφη ὑπ' ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην καὶ Λιβύης ἐς Πλατέαν νήσον. μισθῷ δὲ τοῦτον πείσαντες ἦγον ἐς Θήρην, ἐκ δὲ Θήρης ἔπλεον κατάσκοποι ἄνδρες τὰ πρῶτα οὐ πολλοί· κατηγησαμένου δὲ τοῦ Κορώβιου ἐς τὴν νήσον ταύτην δὴ τὴν Πλατέαν τὸν μὲν Κορώβιον λείπουσι, σιτία καταλιπόντες ὅσων δὴ μηνῶν, αὐτοὶ δὲ ἔπλεον τὴν ταχίστην ἀπαγγελέοντες Θηραίοισι περὶ τῆς νήσου. ἀποδημεόντων δὲ τούτων πλέω χρόνον τοῦ 152

- συγκειμένον τὸν Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ πάντα. μετὰ δὲ τῆς νηὸς Σαμίῃ, τῆς ναύκληρος ἦν Κωλαῖος, πλέουσα ἐπὶ Αἰγύπτου ἀπηνείχθη ἐς τὴν Πλατείαν ταύτην· πυθόμενοι δὲ οἱ Σάμιοι παρὰ τοῦ Κορωβίου τὸν πάντων λόγον σιτία οἱ ἐνιαυτοῦ καταλείπουσι. αὐτοὶ δὲ ἀναχθέντες ἐκ τῆς νήσου καὶ γλιχόμενοι Αἰγύπτου ἔπλεον ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτη ἀνέμῳ. καὶ οὐ γὰρ ἀνίει τὸ πνεῦμα, Ἡρακλέας στήλας διεκπερήσαντες ἀπίκοντο ἐπὶ Ταρτησσόν, θείῃ πομπῇ χρεώμενοι. τὸ δὲ ἐμπόριον τοῦτο ἦν ἀκήρατον τοῦτον τὸν χρόνον, ὥστε ἀπονοστήσαντες οὗτοι ὀπίσω μέγιστα δὴ Ἑλλήνων πάντων τῶν ἡμεῖς ἀτρεκέλην ἴδμεν ἐκ φορτίων ἐκέρδησαν, μετὰ γε Σώστρατον τὸν Λαοδάμαντος Αἰγινιήτην· τούτῳ γὰρ οὐκ οἶά τέ ἐστι ἐρίσαι ἄλλον. οἱ δὲ Σάμιοι τὴν δεκάτην τῶν ἐπικερδίων ἐξελόντες ἕξ τάλαντα ἐποίησαντε χαλκήιον κρητῆρος Ἀργολικοῦ τρόπον· πέριξ δὲ αὐτοῦ γρονπῶν κεφαλὰὶ πρόκροσσοί εἰσι· καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸν Ἡραῖον, ὑποστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκέους κολοσσούς ἐπταπήχεας, τοῖσι γούνασι ἐρηρυσμένους. Κυρηναίοισι δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου 153 πρῶτα φίλαι μεγάλαι συνεκρήθησαν. οἱ δὲ Θηραῖοι ἐπεῖτε τὸν Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ ἀπίκοντο ἐπὶ τὴν Θήρην, ἀπήγγελλον ὥς σφι εἴη νῆσος ἐπὶ Αἰβύῳ ἐκτισμένη. Θηραίοισι δὲ ἔαδε ἀδελφεόν τε ἀπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν πάλῳ λαγχάνοντα καὶ ἀπὸ τῶν χώρων ἀπάντων ἐπὶ ἐόντων ἀνδρας, εἶναι δὲ σφεων καὶ ἡγεμόνα καὶ βασιλέα Βάττον. οὕτω δὴ στέλλουσι δύο πεντηκοντέρους ἐς τὴν Πλατείαν.
- 154 Ταῦτα δὲ Θηραῖοι λέγουσι, τὰ δ' ἐπίλοιπα τοῦ λόγου συμφέρονται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυρηναῖοι γὰρ

τὰ περὶ Βάττον οὐδαμῶς ὁμολογέουσι Θηραίοισι. λέγουσι γὰρ οὕτω· ἔστι τῆς Κρήτης Ὁαξὸς πόλις, ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτέαρχος βασιλεύς, ὃς ἐπὶ θυγατρὶ ἀμήτορι τῇ οὖνομα ἦν Φρονίμη, ἐπὶ ταύτῃ ἐργμε ἄλλην γυναῖκα. ἡ δὲ ἐπεσελθοῦσα ἐδικαίου καὶ τῷ ἔργῳ εἶναι μητρυνὴ τῇ Φρονίμῃ, παρέχουσά τε κακὰ καὶ πᾶν ἐπ' αὐτῇ μηχανωμένη, καὶ τέλος μαχλοσύνην ἐπενείκασά οἱ πεῖθει τὸν ἄνδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω. ὁ δὲ ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἔργον οὐκ ὕσιον ἐμηχανᾶτο ἐπὶ τῇ θυγατρὶ. ἦν γὰρ δὴ Θεμίσων ἀνὴρ Θηραῖος ἔμπορος ἐν τῇ Ὁαξῷ· τοῦτον ὁ Ἐτέαρχος παραλαβὼν ἐπὶ ξείνια ἐξορκοῖ ἢ μὲν οἱ διηκονήσῃν ὃ τι ἂν δεηθῇ. ἐπεῖτε δὴ ἐξώρκωσε, ἀγαγὼν οἱ παραδιδοῖ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα καὶ ταύτην ἐκέλευε καταποντῶσαι ἀπαγαγόντα. ὁ δὲ Θεμίσων περιημεκτήσας τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὅρκου καὶ διαλυσάμενος τὴν ξεινίην ἐποίησε τοιάδε· παραλαβὼν τὴν παῖδα ἀπέπλεε, ὥς δὲ ἐγένετο ἐν τῷ πελάγῃ, ἀποσιεύμενος τὴν ἐξόρκωσιν τοῦ Ἐτεάρχου σχοινίοισι αὐτὴν διαδήσας κατήκε ἐς τὸ πέλαγος, ἀνασπᾶσας δὲ ἀπῖκετο ἐς τὴν Θήρην. ἐνθεῦτεν δὲ τὴν Φρονίμην παραλαβὼν 155 Πολύμνηστος, ἑὼν τῶν Θηραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλλακεύετο. χρόνου δὲ περιούντος ἐξεγένετό οἱ παῖς ἰσχύφωρος καὶ τραυλός, τῷ οὖνομα ἐτέθη Βάττος, ὥς Θηραῖοί τε καὶ Κυρηναῖοι λέγουσι, ὥς μέντοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι· Βάττος δὲ μετωνομάσθη, ἐπεῖτε ἐς Λιβύην ἀπῖκετο, ἀπὸ τε τοῦ χρηστηρίου τοῦ γενομένου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς τὴν ἔσχε τὴν ἐπωνυμίην ποιούμενος· Λίβυες γὰρ βασιλέα βάττον καλέουσι, καὶ τούτου εἵνεκα δοκέω θεσπίζουσιν τὴν Πυθίην καλέσαι μιν Λιβυκῇ γλώσσῃ, εἰδυῖαν ὥς βασιλεὺς ἔσται ἐν

Λιβύη. ἐπεῖτε γὰρ ἡνδρώθη οὗτος, ἦλθε ἐς Δελφοὺς περὶ τῆς φωνῆς· ἐπειρωτῶντι δέ οἱ χρᾶ ἡ Πυθίη τὰδε·

Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἄναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
 Ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα,
 ὥσπερ εἰ εἶποι Ἑλλάδι γλώσση χρεωμένη· Ὡ βασιλεῦ,
 ἐπὶ φωνὴν ἦλθες. ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε· Ὡναξ, ἐγὼ
 μὲν ἦλθον παρὰ σέ χρησόμενος περὶ τῆς φωνῆς, σὺ δέ
 μοι ἄλλα ἀδύνατα χρᾶς, κελεύων Λιβύην ἀποικίζειν·
 τέφ' δυνάμι, κοίῃ χειρί; ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε ἄλλα
 οἱ χρᾶν· ὥς δὲ κατὰ ταῦτ' ἐθέσπιζε οἱ καὶ πρότερον,
 156 οἶχeto μεταξὺ ἀπολιπὼν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήρην. μετὰ
 δὲ αὐτῷ τε τούτῳ καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συνε-
 φέρετο παλιγκότως. ἀγνοεῦντες δὲ τὰς συμφορὰς οἱ
 Θηραῖοι ἐπεμπον ἐς Δελφοὺς περὶ τῶν παρεόντων
 κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε συγκτίζουσι Βάττω
 Κυρήνην τῆς Λιβύης ἄμεινον πρῆξιν. ἀπέστελλον μετὰ
 ταῦτα τὸν Βάττον οἱ Θηραῖοι δύο πεντηκοντέροισι.
 πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Λιβύην οὗτοι, οὐ γὰρ εἶχον ὃ τι
 ποιεῶσι ἄλλο, ὀπίσω ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θήρην· οἱ
 δὲ Θηραῖοι καταγομένους ἔβαλλον καὶ οὐκ ἔων τῇ γῇ
 προσίσχειν, ἀλλ' ὀπίσω πλέειν ἐκέλευον. οἱ δὲ ἀναγ-
 καζόμενοι ὀπίσω ἀπέπλεον καὶ ἔκτισαν νῆσον ἐπὶ Λι-
 βύῃ κειμένην τῇ οὔνομα, ὥς καὶ πρότερον εἰρέθη, ἐστὶ
 Πλατέα. λέγεται δὲ ἴση εἶναι ἡ νῆσος τῇ νῦν Κυρη-
 ναίων πόλει.

157 Ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδὲν γάρ σφι χρηστὸν
 συνεφέρετο, ἕνα αὐτῶν καταλιπόντες οἱ λοιποὶ πάντες
 ἀπέπλεον ἐς Δελφοὺς, ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τὸ χρηστή-
 ριον ἐχρέωντο, φάμενοι οἰκέειν τε τὴν Λιβύην καὶ

οὐδὲν ἄμεινον πρήσσειν οἰκέοντες. ἡ δὲ Πυθίη σφι
πρὸς ταῦτα χρᾶ τάδε·

Αἰ τὺ ἐμεῦ Λιβύην μηλοτρόφον οἶδας ἄμεινον,

Μὴ ἐλθὼν ἐλθόντος, ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σευ.

ἀκούσαντες δὲ τούτων οἱ ἀμφὶ τὸν Βάττον ἀπέπλεον
ὀπίσω· οὐ γὰρ δὴ σφεας ἀπείει ὁ θεὸς τῆς ἀποικίης,
πρὶν δὴ ἀπίκωνται ἐς αὐτὴν Λιβύην. ἀπικόμενοι δὲ
ἐς τὴν νῆσον καὶ ἀναλαβόντες τὸν ἔλιπον ἔκτισαν αὐ-
τῆς τῆς Λιβύης χῶρον ἀντίον τῆς νήσου τῷ οὔνομα
ἦν Ἄξιρις, τὸν νῦν τε κάλλισται ἐπ' ἀμφοτέρω συγ-
κληίουσι καὶ ποταμὸς τὰ ἐπὶ θάτερα παραρρέει. τοῦ- 158
του οἶκεον τὸν χῶρον ἔξ ἔτεα· ἐβδόμῳ δέ σφεας ἔτεϊ
παραιτησάμενοι Λίβυες ὥς ἐς ἀμείνονα χῶρον ἔξουσι,
ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦγον δέ σφεας ἐνθεῦτεν οἱ Λί-
βυες ἀναστήσαντες πρὸς ἐσπέρην, καὶ τὸν κάλλιστον
τῶν χώρων ἵνα διεξιόντες οἱ Ἕλληνες μὴ ἴδοιεν, συμ-
μετροησάμενοι τὴν ὥρην τῆς ἡμέρης νυκτὸς παρῆγον.
ἔστι δὲ τῷ χώρῳ τούτῳ οὔνομα Ἰρασά. ἀγαγόντες δέ
σφεας ἐπὶ κορήνῃ λεγομένην εἶναι Ἀπόλλωνος εἶπαν·
Ἄνδρες Ἕλληνες, ἐνθαῦτα ὑμῖν ἐπιτήδεον οἰκέειν· ἐν-
θαῦτα γὰρ ὁ οὐρανὸς τέτρηται. ἐπὶ μὲν νυν Βάττου 159
τε τοῦ οἰκιστέω τῆς ζόης, ἄρξαντος ἐπὶ τεσσεράκοντα
ἔτεα, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Ἀρκεσίλεω, ἄρξαντος ἐκ-
καίδεκα ἔτεα, οἶκεον οἱ Κυρηναῖοι ἐόντες τοσοῦτοι ὅσοι
ἀρχὴν ἐς τὴν ἀποικίην ἐστάλησαν· ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου,
Βάττου τοῦ εὐδαίμονος καλεομένου, Ἕλληνας πάντας
ὥρμησε χρήσασα ἡ Πυθίη πλέειν συνοικήσοντας Κυ-
ρηναίοισι Λιβύην· ἐπεκαλέοντο γὰρ οἱ Κυρηναῖοι ἐπὶ
γῆς ἀναδασμῷ. ἔχρησε δὲ ὧδε ἔχοντα·

Ὅς δέ κεν ἐς Λιβύην πολυήρατον ὕστερον ἔλθῃ

Γὰς ἀναδαιομένας, μετὰ οἷ ποκά φαμι μελήσειν.
 συλλεχθέντος δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρήνην περι-
 ταμνύμενοι γῆν πολλὴν οἱ περίοικοι Αἴβυες καὶ ὁ βα-
 σιλεὺς αὐτῶν τῷ οὐνόμα ἦν Ἀδικράν, οἷα τῆς τε χώρας
 στερισκόμενοι καὶ περιυβριζόμενοι ὑπὸ τῶν Κυρηναίων
 πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀπρί-
 τῷ Αἰγύπτου βασιλεί. ὁ δὲ συλλέξας στρατὸν Αἴγυ-
 πτίων πολλὸν ἔπεμπε ἐπὶ τὴν Κυρήνην. οἱ δὲ Κυρη-
 ναῖοι ἐκστρατευσάμενοι ἐς Ἰρασά χῶρον καὶ ἐπὶ κρή-
 νην Θεστίν συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοισι καὶ ἐνέ-
 κησαν τῇ συμβολῇ. ἅτε γὰρ οὐ πεπειρημένοι πρότεροι
 [οἱ] Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων καὶ παραχρεώμενοι διεφθάρη-
 σαν οὕτω ὥστε ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ἀπενόστησαν ἐ-
 Αἴγυπτον. ἀντὶ τούτων Αἰγύπτιοι καὶ ταῦτα ἐπιμεμ-
 160 φόμενοι Ἀπρίῃ ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ. τούτου δὲ τοῦ
 Βάπτου παῖς γίνεται Ἀρκεσίλεως, ὃς βασιλεύσας πρῶ-
 τοῖσι ἑωυτοῦ ἀδελφείοισι ἐστασίασε, ἐς ὃ μιν οὗτοι ἀπο-
 λιπόντες οἰχοντο ἐς ἕλλον χῶρον τῆς Αἰβύης καὶ ἐπὶ
 ἑωυτῶν βαλόμενοι ἔκτισαν πόλιν ταύτην ἣ τότε κα-
 νῦν Βάρκη καλεῖται· κτίζοντες δ' ἄμα αὐτὴν ἀπιστᾶς
 ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Αἴβυας. μετὰ δὲ Ἀρκεσίλεω
 ἐς τοὺς ὑποδεξαμένους τε τῶν Αἰβύων καὶ ἀποστάντας
 τοὺς αὐτοὺς τούτους ἐστρατεύετο· οἱ δὲ Αἴβυες δε-
 σσάντες αὐτὸν οἰχοντο φεύγοντες πρὸς τοὺς ἡοίους τῶν
 Αἰβύων. ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως εἶπετο φεύγουσι, ἐς ὃ ἐ-
 Λεύκωνί τε τῆς Αἰβύης ἐρίνετο ἐπιδιώκων καὶ ἔδοξε
 τοῖσι Αἴβυσι ἐπιθέσθαι οἱ. συμβαλόντες δὲ ἐνίκησαν
 τοὺς Κυρηναίους τοσοῦτο ὥστε ἑπτακισχίλους ὅπλιτα
 Κυρηναίων ἐνθαῦτα πεσεῖν. μετὰ δὲ τὸ τρωμα τοῦτο
 Ἀρκεσίλεω μὲν κάμνοντά τε καὶ φάρμακον πεπωκότ

ὁ ἀδελφεὸς Λέαρχος ἀποπνίγει, Λέαρχον δὲ ἡ γυνὴ ἡ Ἀρκεσίλεω δόλῳ κτείνει, τῇ οὖνομα ἦν Ἐρυνξώ. διε- 161
 δέξατο δὲ τὴν βασιληίην τοῦ Ἀρκεσίλεω ὁ παῖς Βάτ-
 τος, χωλὸς τε ἔων καὶ οὐκ ἀρτίπους. οἱ δὲ Κυρηναῖοι
 πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν συμφορὴν ἔπεμπον εἰς Δελ-
 φοὺς ἐπειρησόμενους ὅτινα τρόπον καταστησάμενοι
 κάλλιστα ἂν οἰκέοιεν. ἡ δὲ Πυθίη ἐκέλευε ἐκ Μαντι-
 νέης τῆς Ἀρκάδων καταρτιστῆρα ἀγαγέσθαι. αἰτεῖον
 ὦν οἱ Κυρηναῖοι, καὶ οἱ Μαντινέες ἔδωκαν ἄνδρα τῶν
 ἀστῶν δοκιμώτατον, τῷ οὖνομα ἦν Δημῶναξ. οὗτος
 ὦν ὠνὴρ ἀπικόμενος εἰς τὴν Κυρήνην καὶ μαθὼν ἕκαστα
 τοῦτο μὲν τριφύλους ἐποίησέ σφεας, τῇδε διαθείς·
 Θηραίων μὲν καὶ τῶν περιοίκων μίαν μοῖραν ἐποίησε,
 ἄλλην δὲ Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν, τρίτην δὲ νη-
 σιωτέων πάντων· τοῦτο δὲ τῷ βασιλεῖ Βάττῳ τεμένεια
 ἐξελὼν καὶ ἱρῶσύνας τὰ ἄλλα πάντα τὰ πρότερον εἶχον
 οἱ βασιλεῖς εἰς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε. ἐπὶ μὲν δὴ τού- 162
 του τοῦ Βάττου οὕτω διετέλεε ἔοντα, ἐπὶ δὲ τοῦ τού-
 του παιδὸς Ἀρκεσίλεω πολλὴ ταραχὴ περὶ τῶν τιμῶν
 ἐγένετο. Ἀρκεσίλεως γὰρ ὁ Βάττου τε τοῦ χωλοῦ καὶ
 Φερετίμης οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι κατὰ ὁ Μαντινεὺς Δη-
 μῶναξ ἔταξε, ἀλλὰ ἀπαίτεε τὰ τῶν προγόνων γέρεα.
 ἐνθεῦτεν στασιάζων ἐσώθη καὶ ἔφυγε εἰς Σάμον, ἡ δὲ
 μήτηρ οἱ εἰς Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου ἔφυγε. τῆς δὲ
 Σαλαμῖνος τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεκράτεε Εὐέλθων, ὅς
 τὸ ἐν Δελφοῖσι θυμητήριον, ἐὼν ἀξιοθέητον, ἀνέθηκε,
 τὸ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ κέεται. ἀπικομένη δὲ
 παρὰ τοῦτον ἡ Φερετίμη ἐδέετο στρατιῆς ἡ κατὰξει
 σφέας εἰς τὴν Κυρήνην. ὁ δὲ Εὐέλθων πᾶν μᾶλλον ἢ
 στρατιὴν οἱ ἐδίδου· ἡ δὲ λαμβάνουσα τὸ διδόμενον

καλὸν μὲν ἔφη καὶ τοῦτο εἶναι, κάλλιον δὲ ἐκεῖνο, τὸ
δοῦναί οἱ δεομένην στρατιήν· καὶ τοῦτο γὰρ ἐπὶ παντὶ
τῷ διδομένῳ ἔλεγε, τελευταῖόν οἱ ἐξέπεμψε δῶρον ὁ
Εὐέλθων ἄτρακτον χρύσειον καὶ ἡλακάτην, προσῆν δὲ
καὶ εἴριον· ἐπειπάσης δὲ αὐτὶς τῆς Φερεσίμης τῶντὸ
ἔπος ὁ Εὐέλθων ἔφη τοιούτοισι γυναῖκας δωρέεσθαι
163 ἄλλ' οὐ στρατιῇ. ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως τοῦτον τὸν χρόνον
ἔων ἐν Σάμῳ συνήγειρε πάντα ἄνδρα ἐπὶ γῆς ἀνα-
δασμῷ. συλλεγομένου δὲ στρατοῦ πολλοῦ ἐστάλη ἐς
Δελφοὺς Ἀρκεσίλεως χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ περὶ
κατόδου. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τάδε· Ἐπὶ μὲν τέσσερας
Βάπτους καὶ Ἀρκεσίλεως τέσσερας, ὅκτ' ἄνδρων γενεάς,
δίδοι ὑμῖν Δοξίης βασιλεύειν Κυρήνης· πλεον μέντοι
τούτου οὐδὲ πειρᾶσθαι παραινέει. σὺ μέντοι ἥσυχος
εἶναι κατελθὼν ἐς τὴν σεωυτοῦ. ἦν δὲ τὴν κάμινον
εὐρησὶ πλέην ἀμφορέων, μὴ ἐξοπτήσης τοὺς ἀμφορέας
ἄλλ' ἀπόπεμπε κατ' οὖρον· εἰ δὲ ἐξοπτήσεις τὴν κά-
μινον, μὴ ἐσέλθῃς ἐς τὴν ἀμφίρρυντον· εἰ δὲ μὴ, ἀπο-
164 θανέαι καὶ αὐτὸς καὶ ταῦρος ὁ καλλιστεύων. ταῦτα ἡ
Πυθίη Ἀρκεσίλεω χρᾶ. ὁ δὲ παραλαβὼν τοὺς ἐκ τῆς
Σάμου κατήλθε ἐς τὴν Κυρήνην καὶ ἐπικρατήσας τῶν
πρηγμάτων τοῦ μαντηίου οὐκ ἐμέμνητο, ἀλλὰ δίκας
τοὺς ἀντιστασιώτας αἶτεε τῆς ἐωυτοῦ φυγῆς. τῶν δὲ
οἱ μὲν τὸ παράπαν ἐκ τῆς χώρας ἀπαλλάσσοντο, τοὺς
δὲ τινὰς χειρωσάμενος ὁ Ἀρκεσίλεως ἐς Κύπρον ἀπέ-
στειλε ἐπὶ διαφθορῇ. τούτους μὲν νυν Κνίδιοι ἀπενει-
χθέντας πρὸς τὴν σφετέρην ἐρρύσαντο καὶ ἐς Θήρην
ἀπέστειλαν· ἑτέρους δὲ τινὰς τῶν Κυρηναίων ἐς πύρ-
γον μέγαν Ἀγλωμάχου καταφυγόντας ἰδιωτικὸν ὕλην
περινήσας ὁ Ἀρκεσίλεως ἐνέπρησε. μαθὼν δὲ ἐπ' ἐξ-

εργασμένοισι τὸ μαντήιον ἔδν τοῦτο, ὅτι μιν ἡ Πυθίη οὐκ ἔα εὐρόντα ἐν τῇ καμίνῳ τοὺς ἀμφορέας ἐξοπτῆσαι, ἔργετο ἐκὼν τῆς [τῶν] Κυρηναίων πόλιος, δειμαίνων τε τὸν κεχροσμένον θάνατον καὶ δοκέων ἀμφίρρυτον τὴν Κυρήνην εἶναι. εἶχε δὲ γυναῖκα συγγενέα ἑωυτοῦ, θυγατέρα δὲ τῶν Βαρχαίων τοῦ βασιλέως, τῷ οὐνομα ἦν Ἀλάξειρα· παρὰ τοῦτον ἀπικνέεται, καὶ μιν Βαρχαῖοί τε ἄνδρες καὶ τῶν ἐκ Κυρήνης φυγάδων τινὲς καταμαθόντες ἀγοράζοντα κτείνουσι, πρὸς δὲ καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἀλάξειρα. Ἀρκεσίλεως μὲν νυν εἶτε ἐκὼν εἶτε ἄκων ἀμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἑωυτοῦ. ἡ δὲ μήτηρ Φερετίμη, ἕως μὲν ὁ 165 Ἀρκεσίλεως ἐν τῇ Βάρκῃ διαιτᾶτο ἐξεργασμένος ἑωυτῷ κακόν, ἡ δὲ εἶχε αὐτῇ τοῦ παιδὸς τὰ γέρεα ἐν Κυρήνῃ καὶ τᾶλλα νεμομένη καὶ ἐν βουλῇ παρίζουσα. ἐπεῖτε δὲ ἔμαθε ἐν τῇ Βάρκῃ ἀποθανόντα οἱ τὸν παῖδα· φεύγουσα οἰχώκεε ἐς Αἴγυπτον. ἦσαν γάρ οἱ ἐκ τοῦ Ἀρκεσίλεω εὐεργεσίαι ἐς Καμβύσεα τὸν Κύρου πεποιημένοι· οὗτος γὰρ ἦν ὁ Ἀρκεσίλεως ὃς Κυρήνην Καμβύσῃ ἔδωκε καὶ φόρον ἐτάξατο. ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον ἡ Φερετίμη Ἀρυνδέω ἱκέτις ἵκετο, τιμωρῆσαι ἑωυτῇ κελεύουσα, προῖσχομένη πρόφασιν ὡς διὰ τὸν μηδισμὸν ὁ παῖς οἱ τέθνηκε. ὁ δὲ Ἀρυνδήσῃς ἦν οὗτος 166 τῆς Αἰγύπτου ὑπαρχος ὑπὸ Καμβύσεω κατεστεῶς, ὃς ὑστέρῳ χρόνῳ τούτων παρισούμενος Δαρείῳ διεφθάρη. πυθόμενος γὰρ καὶ ἰδὼν Δαρεῖον ἐπιθυμέοντα μνημόσυνον ἑωυτοῦ λιπέσθαι τοῦτο τὸ μὴ ἄλλῳ εἶη βασιλεῖ καταεργασμένον, ἐμίμειτο τοῦτον, ἐς ὃ ἔλαβε τὸν μισθόν. Δαρεῖος μὲν γὰρ χρυσίον καθαρώτατον ἀπεψήσας ἐς τὸ δυνατώτατον νόμισμα ἐκόψατο, Ἀρυνδήσῃ

- δὲ ἄρχων Αἰγύπτου ἀργύριον τὸντο τοῦτο ἐποίησε
καὶ νῦν ἐστὶ ἀργύριον καθαρώτατον τὸ Ἀρνανδικόν·
μαθὼν δὲ Δαρειὸς μιν ταῦτα ποιεῦντα, αἰτίην αὐτοῦ
167 ἄλλην ἐπενείκας ὥς οἱ ἐπανίσταται, ἀπέκτεινε. τότε
δὲ οὗτος ὁ Ἀρνανδης κατοικτεῖρας Φερετίμην διδοῖ
αὐτῇ στρατὸν τὸν ἐξ Αἰγύπτου ἅπαντα, καὶ τὸν πεζο-
ζὸν καὶ τὸν ναυτικόν· στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζο-
ῦ Ἀμασιν ἀπέδεξε ἄνδρα Μαράφιον, τοῦ δὲ ναυτικοῦ
Βάδρην ἑόντα Πασαργάδην γένος. πρὶν δὲ ἢ ἀπα-
στεῖλαι τὴν στρατιήν, ὁ Ἀρνανδης πέμψας ἐς τὴν
Βάρκην κήρυκα ἐπυνθάνετο τίς εἴη ὁ Ἀρκεσίλειος
ἀποκτείνας. οἱ δὲ Βαρκαῖοι αὐτοὶ ὑπεδέκοντο πάντες
πολλά τε γὰρ καὶ κακὰ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ. πυθόμε-
μενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀρνανδης οὕτω δὴ τὴν στρατιήν
ἀπέστειλε ἅμα τῇ Φερετίμῃ. αὕτη μὲν νυν αἰτίη
πρόσχημα τοῦ λόγου ἐγίνετο, ἀπεπέμπετο δὲ ἡ στρα-
τιή, ὥς ἐμοὶ δοκέειν, ἐπὶ Λιβύων καταστροφῇ. Λιβύων
γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ καὶ παντοῖα ἐστί, καὶ τὰ μὲν
αὐτῶν ὀλίγα βασιλέος ἦν ὑπήκοα, τὰ δὲ πλέω ἐφρόν-
τιζε Δαρείου οὐδέν.
- 168 Οἰκέουσι δὲ κατὰ τάδε Λίβυες. ἀπ' Αἰγύπτου ἀγ-
ξάμενοι πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοίκηνται·
οἱ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται, ἐσθῆτες
δὲ φορέουσι οἴην περ οἱ ἄλλοι Λίβυες. αἱ δὲ γυναῖκες
αὐτῶν ψέλιον περὶ ἑκατέρῃ τῶν κνημέων φορέουσι χλαῖ-
κεον· τὰς κεφαλὰς δὲ κομῶσαι, τοὺς φθειῖρας ἐπεὶ
λάβωσι τοὺς ἑωυτῆς ἑκάστη ἀντιδάκνει καὶ οὕτω ῥίπτει
οὗτοι δὲ μῦθοι Λιβύων τοῦτο ἐργάζονται, καὶ τῷ βασι-
λεὶ μῦθοι τὰς παρθένους μελλούσας συνοικέειν ἐπι-
δεικνύουσιν· ἢ δὲ ἂν τῷ βασιλεὶ ἄρεστή γένηται, ὑπὲρ

τούτου διαπαρθελεύεται. παρήκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἀδυρ-
 μαχίδαι ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμένος τῷ ὄννομα Πλυ-
 ρός ἐστι. τούτων δὲ ἔχονται Γιλιγάμαι, νεμόμενοι 169
 τὴν πρὸς ἐσπέρην χώραν μέχρι Ἀφροδιτιάδος νήσου. ἐν
 δὲ τῷ μεταξὺ τούτου χώρῳ ἢ τε Πλατέα νῆσος ἐπικέε-
 ται, τὴν ἔκτισαν Κυρηναῖοι, καὶ ἐν τῇ ἡπίρῳ Μενε-
 λάτος λιμὴν ἐστὶ καὶ Ἀζιοις, τὴν οἱ Κυρηναῖοι οἰκεον·
 καὶ τὸ σίλφιον ὕρχεται ἀπὸ τούτου. παρήκει δὲ ἀπὸ
 Πλατέης νήσου μέχρι τοῦ στόματος τῆς Σύρτιος τὸ σίλ-
 φιον. νόμοισι δὲ χρέωνται οὗτοι παραπλησίοισι τοῖσι
 ἑτέροισι. Γιλιγαμέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρας 170
 Ἀσβύσται· οὗτοι ὑπὲρ Κυρήνης οἰκεῖν οὐσι. ἐπὶ θά-
 λασσαν δὲ οὐ κατήκουσι Ἀσβύσται· τὸ γὰρ παρὰ θά-
 λασσαν Κυρηναῖοι νέμονται. τεθριπποβάται δὲ οὐκ
 ἦκιστα ἀλλὰ μάλιστα Λιβύων εἰσὶ, νόμους δὲ τοὺς
 πλεῖντας μιμέσθαι ἐπιτηδεύουσι τοὺς Κυρηναίων. Ἀσβυ- 171
 στέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρας Αὐσχίσαι· οὗτοι
 ὑπὲρ Βάρκης οἰκεῖν οὐσι, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατ'
 Εὐεσπερίδας. Αὐσχισέων δὲ κατὰ μέσον τῆς χώρας οἰκέ-
 ονσι Βάκαλες, ὀλίγον ἔθνος, κατήκοντες ἐπὶ θάλασ-
 σαν κατὰ Ταύχειρα πόλιν τῆς Βαρκάης· νόμοισι δὲ
 τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ὑπὲρ Κυρήνης. Αὐ- 172
 σχισέων δὲ τούτων τὸ πρὸς ἐσπέρας ἔχονται Νασαμῶ-
 νες, ἔθνος ἔον πολλόν, οἱ τὸ θέρος καταλείποντες ἐπὶ
 τῇ θαλάσῃ τὰ πρόβατα ἀναβαίνουνσι ἐς Αὐρύλα χῶρον
 ὁπωριεῦντες τοὺς φοίνικας· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ἀμφιλα-
 γές πεφύκασι, πάντες ἐόντες καρποφόροι. τοὺς δὲ ἀτ-
 τελέβους ἐπεὶ ἀνθηρεύσωσι, ἀνήμαντες πρὸς τὸν ἥλιον
 καταλέουσι καὶ ἔπειτα ἐπὶ γάλα ἐπιπάσσοντες πίνουνσι.
 γυναικας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος ἐπίκεινον

αὐτέων τὴν μῆξιν ποιεῦνται τρόπῳ παραπλησίῳ τῷ καὶ
Μασσαγέται· ἐπεὰν σκίπωνα προστήσωνται, μίσγονται.
 πρῶτον δὲ γαμέοντος *Νασαμῶνος* ἀνδρὸς νόμος ἐστὶ τῇ
 νύμφῃ νυκτὶ τῇ πρώτῃ διὰ πάντων διεξελθεῖν τῶν δαι-
 τυμόνων μισγομένην· τῶν δὲ ὥς ἕκαστός οἱ μιχθῇ, δι-
 δοῖ δῶρον τὸ ἂν ἔχη φερόμενος ἐξ οἴκου. ὕρκίοισι δὲ
 καὶ μαντικῇ χρέωνται τοιῇδε· ὁμνύουσι μὲν τοὺς παρὰ
 σφίσι ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους
 γενέσθαι, (ὁμνύουσι) τῶν τύμβων ἀπτόμενοι, μαντεύ-
 ονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέοντες τὰ σήματα καὶ
 κατενξάμενοι ἐπικατακοιμῶνται· τὸ δ' ἂν ἴδῃ ἐν τῇ ὄψι
 ἐνύπνιον, τοῦτ' ἁρᾷται. πίστισι δὲ τοιησίδε χρέωνται· ἐκ
 τῆς χειρὸς διδοῖ πιεῖν καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ ἑτέρου πίνει·
 ἣν δὲ μὴ ἔχῃσι ὕγρὸν μηδέν, οἱ δὲ τῆς χαμᾶθαι σπο-
 173 δοῦ λαβόντες λείχουσι. *Νασαμῶσι* δὲ προσόμουροί εἰσι
Ψύλλοι. οὗτοι ἑξαπολώλασι τρόπῳ τοιῷδε· ὁ νότος
 σφι πνέων ἄνεμος τὰ ἔλυτρα τῶν ὑδάτων ἐξηύνηε, ἣ δὲ
 χώρα σφι πᾶσα ἐντὸς ἐοῦσα τῆς *Σύρτιος* ἦν ἄνυδρος· οἱ
 δὲ βουλευσάμενοι κοινῷ λόγῳ ἐστρατεύοντο ἐπὶ τὸν νό-
 τον (λέγω δὲ ταῦτα τὰ λέγουσι *Αἰβυες*), καὶ ἐπεῖτε
 ἐγίνοντο ἐν τῇ ψάμμῳ, πνεύσας ὁ νότος κατέχωσε σφεας.
 ἑξαπολομένων δὲ τούτων ἔχουσι τὴν χώραν οἱ *Νασα-*
 174 *μῶνες*. τούτων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον ἄνεμον ἐν
 τῇ θηριώδει οἰκέουσι *Γαράμαντες*, οἳ πάντα ἀνθρω-
 πον φεύγουσι καὶ παντὸς ὁμιλίην, καὶ οὔτε ὕπλον ἐ-
 175 κτέαται ἀρήιον οὐδὲν οὔτε ἀμύνεσθαι ἐπιστέαται. οὗτον
 μὲν δὴ κατύπερθε οἰκέουσι *Νασαμώνων*, τὸ δὲ παρὰ
 τὴν θάλασσαν ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης *Μάκαι*, οἳ λό-
 φους κείρονται, τὸ μὲν μέσον τῶν τριχῶν ἀνιέντες αὐ-
 ξεσθαι, τὰ δὲ ἔνθεν καὶ ἔνθεν κείροντες ἐν χοῦ, ἐς δὲ

τὸν πόλεμον στρουθῶν καταγαίῳν δοράς φορέουσι προβλήματα. διὰ δὲ αὐτῶν Κύνυς ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλευμένου Χαρίτων ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ὁ δὲ λόφος οὗτος ὁ Χαρίτων δασὺς ἰδησί ἐστι, ἐούσης τῆς ἄλλης τῆς προκαταλεχθείσης Λιβύης ψιλῆς· ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἐς αὐτὸν στάδιοι διηκόσιοι εἰσι. Μακῶν δὲ τούτων ἐχό- 176
μενοι Γινδᾶνές εἰσι, τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρια δερμάτων πολλὰ ἐκάστη φορεῖ κατὰ τοιόνδε τι, ὥς λέγεται· κατ' ἄνδρα ἕκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται· ἢ δ' ἂν πλείστα ἔχη, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶναι ὥς ὑπὸ πλείστων ἀνδρῶν φιληθεῖσα. ἄκτῃν δὲ προ- 177
έχουσιν ἐς τὸν πόντον τούτων τῶν Γινδᾶνων νέμονται Λωτοφάγοι, οἳ τὸν καρπὸν μόνον τοῦ λωτοῦ τρώγοντες ζῶουσι. ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπὸς ἐστὶ μέγαθος ὅσον τε τῆς σχίνου, γλυκύτητα δὲ τοῦ φοίνικος τῷ καρπῷ προσείκελος. ποιεῦνται δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου οἱ Λωτοφάγοι καὶ οἶνον. Λωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θά- 178
λασσαν ἔχονται Μάχλυνες, τῷ λωτῷ μὲν καὶ οὔτοι χρεώμενοι, ἀτὰρ ἥσδόν γε τῶν πρότερον λεχθέντων. κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν τῷ οὐνομα Τρίτων ἐστί· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα· ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἐνὶ τῇ οὐνομα Φλά. ταύτην δὲ τὴν νῆσον Λακεδαιμονίοισι φασι λόγιον εἶναι κτίσαι.

Ἔστι δὲ καὶ ὅδε λόγος λεγόμενος, Ἰήσωνα, ἐπεῖτε 179
οἱ ἐξεργάσθη ὑπὸ τῷ Πηλῷ ἢ Ἀργῷ, ἐσθόμενον ἐς αὐτὴν ἄλλην τε ἐκατόμβην καὶ δὴ καὶ τρίποδα χάλκεον περιπλέειν Πελοπόννησον, βουλόμενον ἐς Δελφοὺς ἀπικέσθαι. καὶ μιν, ὥς πλέοντα γενέσθαι κατὰ Μαλέην, ὑπολαβεῖν ἄνεμον βορέην καὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Λιβύην· πρὶν δὲ κατιδέσθαι γῆν, ἐν τοῖσι βράχεσι γενέσθαι

λίμνης τῆς Τριτωνίδος. καὶ οἱ ἀπορέοντι τὴν ἐξαγωγὴν λόγος ἐστὶ φανῆναι Τρίτωνα καὶ κελεύειν τὸν Ἰήσονα ἑωυτῷ δοῦναι τὸν τρίποδα, φάμενόν σφι καὶ τὸν πόρον δέξειν καὶ ἀπήμονας ἀποστελέειν. πειθομένου δὲ τοῦ Ἰήσονος οὕτω δὴ τὸν τε διέκπλοον τῶν βραχέων δεικνύναι τὸν Τρίτωνα σφι καὶ τὸν τρίποδα θεῖναι ἐν τῷ ἑωυτοῦ ἱρῷ ἐπιθεσπίσαντά τε τῷ τρίποδι καὶ τοῖσι σὺν Ἰήσωνι σημήναντα τὸν πάντα λόγον, ὥς ἐπεὰν τὸν τρίποδα κομίσηται τῶν τις ἐκρόνων τῶν ἐν τῇ Ἀργοὶ συμπλεόντων, τότε ἑκατὸν πόλιας οἰκῆσαι περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην Ἑλληνίδας πᾶσαν εἶναι ἀνάγκην. ταῦτα ἀκούσαντας τοὺς ἐπιχωρίους τῶν Αἰβύων κρύψαι τὸν τρίποδα.

180. Τούτων δὲ ἔχονται τῶν Μαχλύων Αὐσέες. οὗτοι δὲ καὶ οἱ Μάχλυες πέριξ τὴν Τριτωνίδα λίμνην οἰκέουσι, τὸ μέσον δὲ σφι οὐρίζει ὁ Τρίτων. καὶ οἱ μὲν Μάχλυες τὰ ὀπίσω κομῶσι τῆς κεφαλῆς, οἱ δὲ Αὐσέες τὰ ἔμπροσθε. ὁρτῇ δὲ ἐνιαυσίῃ Ἀθηναίης αἱ παρθένοι αὐτῶν δίχα διαστῶσαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισι τε καὶ ξύλοισι, τῇ αὐθιγενεῖ θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν, τὴν Ἀθηναίην καλέομεν. τὰς δὲ ἀποθνήσκουσας τῶν παρθένων ἐκ τῶν τραμάτων ψευδοπαρθένους καλέουσι. πρὶν δὲ ἀνεῖναι αὐτὰς μάχεσθαι, τάδε ποιεῦσι· κοινῇ παρθένον τὴν καλλιστεύουσαν ἐκάστοτε κοσμήσαντες κυνέη τε Κορινθίῃ καὶ πανοπλῇ Ἑλληνικῇ καὶ ἐπ' ἄρμα ἀναβιβάσαντες περιάγουσι τὴν λίμνην κύκλῳ. ὁτέοισι δὲ τὸ πάλαι ἐκόσμεον τὰς παρθένους πρὶν ἢ σφι Ἑλλήνας παροικισθῆναι, οὐκ ἔχω εἰπεῖν, δοκέω δ' ὦν Αἰγυπτίοισι ὕπλοισι κοσμέεσθαι αὐτάς· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος φημὶ ἀπὸ

χθαι ἐς τοὺς Ἑλληνας. τὴν δὲ Ἀθηναίην φασὶ Ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης, καὶ μιν μεμφθεῖσάν τι τῷ πατρὶ δοῦναι ἑωυτὴν τῷ Δίῳ, τὸν δὲ Δία ἑωυτοῦ μιν ποιήσασθαι θυγατέρα. ταῦτα μὲν λέγουσι, μῖξιν δὲ ἐπίκοινον τῶν γυναικῶν ποιεῖνται, οὕτε συνοικέοντες κτηνηδὸν τε μισγόμενοι. ἐπεὶ δὲ γυναικὶ τὸ παιδίον ἄδρὸν γένηται, συμφοιτέουσι ἐς τὼντὸ οἱ ἄνδρες τρίτου μηνός, καὶ τῷ ἂν οἴκῃ τῶν ἀνδρῶν τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται.

Οὗτοι μὲν οἱ παραθαλάσσιοι τῶν νομάδων Λιβύων 181 εἰρέεται, ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν ἡ θηριώδης ἐστὶ Λιβύη, ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδους ὀφρυῆ ψάμμου κατήκει, παρατείνουσα ἀπὸ Θηβέων τῶν Αἰγυπτίων ἐπ' Ἡρακλέας στήλας. ἐν δὲ τῇ ὀφρυῇ ταύτῃ μάλιστα διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ ἄλὸς ἐστὶ τρύφεια κατὰ χόνδρους μεγάλους ἐν κολωνοῖσι, καὶ ἐν κορυφήσι ἐκάστου τοῦ κολωνοῦ ἀνακοντίζει ἐκ μέσου τοῦ ἄλὸς ὕδωρ ψυχρὸν καὶ γλυκύ, περὶ δὲ αὐτὸ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἔσχατοι πρὸς τῆς ἐρήμου καὶ ὑπὲρ τῆς θηριώδους, πρῶτοι μὲν ἀπὸ Θηβέων διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ Ἀμμώνιοι, ἔχοντες τὸ ἱερὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαίου Διός· καὶ γὰρ τὸ ἐν Θήβῃσι, ὡς καὶ πρότερον εἰρηται μοι, κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τῷγαλμά ἐστι. τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο σφι ὕδωρ κρηναῖον ἓν, τὸ τὸν μὲν ὕδθρον γίνεται χλιαρόν, ἀγορῆς δὲ πληθυνούσης ψυχρότερον· μεσαμβρίῃ τέ ἐστὶ καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρόν. τηνικαῦτα δὲ ἄρδουσι τοὺς κήπους· ἀποκλινομένης δὲ τῆς ἡμέρης ὑπίεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς ὃ δύεται τε ὁ ἥλιος καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρόν· ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἰὸν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελάζει, τηνικαῦτα δὲ ξέει ἀμβολιάδην· παρέρχονταί τε μέσαι νύκτες καὶ

ψύχεται μέχρι ἐς ἡῶ. ἐπικλησιν δὲ αὕτη ἡ κορήνη καλέε-
 182 ται ἡλίου. μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, διὰ τῆς ὀφρύης τῆς
 ψάμμου δι' ἄλλων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, κολωνός τε ἄλλος
 ἐστὶ ὅμοιος τῷ Ἀμμωνίῳ καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι περὶ
 αὐτὸν οἰκέουσι· τῷ δὲ χώρῳ τούτῳ οὖνομα Αὐγίλα
 ἐστὶ. ἐς τοῦτον τὸν χῶρον οἱ Νασαμῶνες ὁπωριεῦντες
 183 τοὺς φοίνικας φοιτέουσι. ἀπὸ δὲ Αὐγίλων διὰ δέκα
 ἡμερέων ἄλλων ὁδοῦ ἕτερος ἄλλος κολωνός καὶ ὕδωρ καὶ
 φοίνικες καρποφόροι πολλοί, κατὰ περ καὶ ἐν τοῖσι ἐτέ-
 ροισι· καὶ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἐν αὐτῷ τοῖσι οὖνομα
 Γαράμαντές ἐστι, ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς, οἱ ἐπὶ τὸν
 ἄλλα γῆν ἐπιφορέοντες οὕτω σπείρουσι. συντομώτατον
 δ' ἐστὶ ἐς τοὺς Λωτοφάγους, ἐκ τῶν τριήκοντα ἡμερέων
 ἐς αὐτοὺς ὁδός ἐστι, ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες
 γίνονται. ὀπισθονόμοι δὲ διὰ τόδε εἰσί· τὰ κέρεια ἔχουσι
 κεκυφότα ἐς τὸ ἔμπροσθε. διὰ τοῦτο ὀπίσω ἀναχωρέον-
 τες νέμονται· ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθε οὐκ οἷοί τε εἰσι προ-
 εμβαλλόντων ἐς τὴν γῆν τῶν κερέων. ἄλλο δὲ οὐδὲν
 διαφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν ὅτι μὴ τοῦτο καὶ τὸ δέρμα
 ἐς παχύτητά τε καὶ τριψιν. οἱ Γαράμαντες δὲ οὗτοι τοὺς
 τραγλοδύτας Αἰθίοπας θηρεύουσι τοῖσι τεθρίπποισι·
 οἱ γὰρ τραγλοδύται Αἰθίοπες πόδας τάχιστοι ἀνθρώ-
 πων πάντων εἰσὶ τῶν ἡμεῖς περὶ λόγους ἀποφερομέ-
 νους ἀκούομεν. σιτέονται δὲ οἱ τραγλοδύται ὄφεις καὶ
 σαύρας καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐρπετῶν· γλῶσσαν δὲ οὐδε-
 μιῇ ἄλλῃ παρομοίην νενομίκασι, ἀλλὰ τετρίγκασι κατὰ
 184 περ αἰ νυκτερίδες. ἀπὸ δὲ Γαραμάντων δι' ἄλλων δέκα
 ἡμερέων ὁδοῦ ἄλλος ἄλλος τε κολωνός καὶ ὕδωρ, καὶ ἄν-
 θρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι τοῖσι οὖνομά ἐστι Ἀτά-
 ραντες, οἱ ἀνώνυμοί εἰσι μῦθοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς

ἰδμεν· ἀλέσι μὲν γὰρ σφί ἐστι Ἀτάραντες οὖνομα, ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ αὐτῶν οὖνομα οὐδὲν κέεται. οὗτοι τῷ ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι καταρῶνται καὶ πρὸς τούτοις πάντα τὰ αἰσχροῦ λαιδορέονται, ὅτι σφέας καίων ἐπιτρίβει, αὐτοὺς τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν χώραν αὐτῶν. μετὰ δὲ δι' ἄλλων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ ἄλλος κολωνὸς ἄλος καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι. ἔχεται δὲ τοῦ ἁλὸς τούτου ὕρος τῷ οὖνομά [ἐστι] Ἀτλας. ἐστὶ δὲ στεινὸν καὶ κυκλοτερές πάντη, ὑψηλὸν δὲ οὕτω δὴ τι λέγεται ὥς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐκ οἶά τε εἶναι ἰδέσθαι· οὐδέποτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπειν νέφεα οὔτε θέρους οὔτε χειμῶνος. τοῦτον κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι οἱ ἐπιχώριοι εἶναι. ἐπὶ τούτου τοῦ ὕρους οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπώνυμοι ἐγένοντο· καλέονται γὰρ δὴ Ἀτλαντες. λέγονται δὲ οὔτε ἐμψυχον οὐδὲν σιτέεσθαι οὔτε ἐνύπνια ὄραν. μέχρι μὲν δὴ τῶν Ἀτλάντων τούτων ἔχω τὰ 185 οὐνόματα τῶν ἐν τῇ ὀφρυῇ κατοικημένων καταλέξει, τὸ δ' ἀπὸ τούτων οὐκέτι. διήκει δ' ὦν ἡ ὀφρυὴ μέχρι Ἡρακλέων στηλέων καὶ τὸ ἔξω τούτων. ἐστὶ δὲ ἁλὸς τε μεταλλῶν ἐν αὐτῇ διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ καὶ ἄνθρωποι οἰκέοντες. τὰ δὲ οἰκία τούτοις πᾶσι ἐκ τῶν ἀλίνων χόνδρων οἰκοδομεῖται. ταῦτα γὰρ ἤδη τῆς Λιβύης ἄνομβρά ἐστι· οὐ γὰρ ἂν ἐδυνέατο μένειν οἱ τοῖχοι ἐόντες ἄλινοι, εἰ ὕε. ὁ δὲ ἄλς αὐτόθι καὶ λευκὸς καὶ πορφύρεος τὸ εἶδος ὁρύσσεται. ὑπὲρ δὲ τῆς ὀφρυῆς ταύτης, τὸ πρὸς νότον καὶ ἐς μεσόγαιαν τῆς Λιβύης, ἔρημος καὶ ἄνυδρος καὶ ἄσπερος καὶ ἄνομβρος καὶ ἄξυλός ἐστι ἡ χώρα, καὶ ἰκμάδος ἐστὶ ἐν αὐτῇ οὐδέν.

Οὕτω μὲν μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰγύ- 186
πτου νομάδες εἰσὶ κρεοφάγοι τε καὶ γαλακτοπόται Λί-

βυες, καὶ θηλέων τε βοῶν οὔτι γευόμενοι, διότι περ
οὐδὲ Αἰγύπτιοι, καὶ ὅς οὐ τρέφοντες. βοῶν μὲν νυν
θηλέων οὐδ' οἱ Κυρηναίων γυναῖκες δικαιοῦσι πατέ-
σθαι διὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἴσιν, ἀλλὰ καὶ νηστήας αὐτῇ
καὶ ὅρτας ἐπιτελέουσι· αἱ δὲ τῶν Βαρκαίων γυναῖκες
187 οὐδὲ ὑῶν πρὸς τῇσι βουσί γεύονται. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω
ἔχει, τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρας τῆς Τριτωνίδος λίμνης οὐκέτι
νομάδες εἰσὶ Αἰβυες, οὐδὲ νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρεώ-
μενοι, οὐδὲ κατὰ τὰ παιδία ποιεῦντες οἷόν τι καὶ οἱ
νομάδες ἐώθασι ποιεῖν. οἱ γὰρ δὴ τῶν Αἰβύων νο-
μάδες, εἰ μὲν πάντες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως τοῦτο εἰπεῖν,
ποιεῦσι δὲ αὐτῶν συχνοὶ τοιάδε· τῶν παιδίων τῶν σφε-
τέρων, ἐπεὶ τετραέτεα γέννηται, οἷσπῃ προβάτων καί-
ουσι τὰς ἐν τῇσι κορυφῇσι φλέβας, μετεξέτεροι δὲ αὐ-
τῶν τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισι, τοῦδε εἵνεκα ὥς μὴ σφεας
ἔς τὸν πάντα χρόνον καταρρέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς
δηλέηται. καὶ διὰ τοῦτο σφέας λέγουσι εἶναι ὑγιηροτά-
τους. εἰσὶ γὰρ ὥς ἀληθέως Αἰβυες ἀνθρώπων πάν-
των ὑγιηρότατοι τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· εἰ μὲν διὰ τοῦτο,
οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν, ὑγιηρότατοι δ' ὦν εἰσὶ. ἦν δὲ
καίουσιν τὰ παιδία σπασμὸς ἐπιγένηται, ἐξεύρηται σφι
ἄκος· τράγου οὖρον σπείσαντες ῥύονται σφεα. λέγω
188 δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰβυες. θυσαίαι δὲ τοῖσι νο-
μάσι εἰσὶ αἶδε· ἐπεὶ τοῦ ὥτος ἀπάρξωνται τοῦ κτήνεος,
φιπτεύουσι ὑπὲρ τὸν δόμον, τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἀπο-
στρέφουσι τὸν αὐχένα αὐτοῦ. θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ σε-
λήνῃ μούνοισι. τούτοις μὲν νυν πάντες Αἰβυες θύουσι,
ἅταρ οἱ περὶ τὴν Τριτανίδα λίμνην νέμοντες τῇ Ἀθηναίῃ
189 μάλιστα, μετὰ δὲ τῷ Τρίτῳ καὶ τῷ Ποσειδέωνι. τὴν
δὲ ἄρα ἐσθῆτα καὶ τὰς αἰγίδας τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθη-

ναίης ἐκ τῶν Λιβυσσέων ἐποιήσαντο οἱ Ἕλληνες· πλὴν γὰρ ἢ ὅτι σκυτίνη ἢ ἐσθῆς τῶν Λιβυσσέων ἐστὶ καὶ οἱ θύσανοι οἱ ἐκ τῶν αἰγίδων αὐτῇσι οὐκ ὀφίεις εἰσι ἀλλὰ ἱμάντινοι, τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν ἔσταλται. καὶ δὴ καὶ τὸ οὖνομα κατηγορεῖ ὅτι ἐκ Λιβύης ἦκει ἡ στολή τῶν Παλλαδίων· αἰγέας γὰρ περιβάλλονται ψιλὰς περὶ τὴν ἐσθῆτα θυσανωτάς αἱ Λίβυσσαι, κεκριμένας ἐρευνθεδάνω, ἐκ δὲ τῶν αἰγέων τούτων αἰγίδας οἱ Ἕλληνες μετωνόμασαν. δοκεῖ δ' ἔμοιγε καὶ ἡ ὀλολυγὴ ἐπὶ ἱροῖσι ἐνθαῦτα πρῶτον γενέσθαι· κάρτα γὰρ ταύτη χρέωνται αἱ Λίβυσσαι καὶ χρέωνται καλῶς. καὶ τέσσερας ἵππους συζευγνύναι παρὰ Λιβύων οἱ Ἕλληνες μεμαθήκασι. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας οἱ νομάδες 190 κατὰ πρὸς οἱ Ἕλληνες, πλὴν Νασαμώνων· οὗτοι δὲ κατημένους θάπτουσι, φυλάσσοντες, ἐπεὰν ἀπιῇ τὴν ψυχὴν, ὅπως μιν κατίσουσι μηδὲ ὕπτιος ἀποθανέται. οἰκήματα δὲ σύμπληκτα ἐξ ἀνθερίκων ἐννευμένων περὶ σχοίνους ἐστί, καὶ ταῦτα περιφορητά. νόμοισι μὲν τοιούτοις οὗτοι χρέωνται.

Τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρης τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ Ἀύσέων 191 ἔχονται ἀροτήρες ἤδη Λίβυες καὶ οἰκίας νομίζοντες ἐκτῆσθαι, τοῖσι οὖνομα κέεται Μάξυες, οἱ τὰ ἐπὶ δεξιὰ τῶν κεφαλῶν κομῶσι, τὰ δ' ἐπ' ἀριστερὰ κείρουσι, τὸ δὲ σῶμα χρίονται μίλτω. φασὶ δὲ οὗτοι εἶναι τῶν ἐκ Τροίης ἀνδρῶν. ἡ δὲ χώρα αὕτη τε καὶ ἡ λοιπὴ τῆς Λιβύης ἢ πρὸς ἐσπέρην πολλῶ θηριωδεστέρη τε καὶ δασυτέρη ἐστὶ τῆς τῶν νομάδων χώρας. ἡ μὲν γὰρ δὴ πρὸς τὴν ἡῶ τῆς Λιβύης, τὴν οἱ νομάδες νέμονται, ἐστὶ ταπεινὴ τε καὶ ψαμμώδης μέχρι τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ, ἡ δὲ ἀπὸ τούτου τὸ πρὸς ἐσπέρης, ἡ τῶν ἀροτήρων,

ὀρεινή τε κάρτα καὶ δασέα καὶ θηριώδης· καὶ γὰρ οἱ
 ὄφεις οἱ ὑπερμεγάρθεις καὶ οἱ λέοντες κατὰ τούτους εἰσὶ
 καὶ οἱ ἑλέφαντές τε καὶ ἄρκτοι καὶ ἄσπίδες τε καὶ ὄνοι
 οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες καὶ οἱ κυννοκέφαλοι καὶ οἱ ἐκέφαλοι
 οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, ὥς δὴ λέ-
 γονται γε ὑπὸ Λιβύων, καὶ οἱ ἄγριοι ἄνδρες καὶ γυναῖ-
 κες ἄγριαι καὶ ἄλλα πλήθει πολλὰ θηρία ἀκατάψευστα.
 192 κατὰ τοὺς νομάδας δὲ ἔστι τούτων οὐδέν, ἀλλ' ἄλλα
 τοιάδε, πύγαργοι καὶ ζορκάδες καὶ βουβάλιες καὶ ὄνοι,
 οὐκ οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες ἀλλ' ἄλλοι ἄποτοι (οὐ γὰρ δὴ
 πίνουσι), καὶ ὄρνες, τῶν τὰ κέρεα τοῖσι φοῖνιξι οἱ πη-
 χεες ποιεῦνται (μέγαθος δὲ τὸ θηρίον τοῦτο κατὰ βούν
 ἔστι), καὶ βασσάρια καὶ ὕαιναί καὶ ὕστριχες καὶ κριοὶ
 ἄγριοι καὶ δίκτυες καὶ θῶες καὶ πάνθηρες καὶ βόρνες,
 καὶ κροκόδειλοι ὅσον τε τριπήχες χερσατοὶ, τῇσι σαύ-
 ρησι ἐμφερέστατοι, καὶ στρουθοὶ κατάγαιοι καὶ ὄφεις
 σμικροί, κέρας ἐν ἑκάστος ἔχοντες. ταῦτά τε δὴ αὐτόθι
 ἔστι θηρία καὶ τὰ περ τῇ ἄλλῃ, πλην ἐλάφου τε καὶ
 ὕδρος ἀγρίου· ἐλαφος δὲ καὶ ὕς ἄγριος ἐν Λιβύῃ πάμπαν
 οὐκ ἔστι. μυῶν δὲ γένεα τριζὰ αὐτόθι ἔστί· οἱ μὲν δι-
 ποδες καλέονται, οἱ δὲ ξεγέριες (τὸ δὲ οὖνομα τοῦτο ἔστι
 μὲν Λιβυκόν, δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν βουνοί),
 οἱ δὲ ἐχινέες. εἰσὶ δὲ καὶ γαλαῖ ἐν τῷ σιλιφίῳ γινόμεναι,
 τῇσι Ταρτησσίῃσι ὁμοιόταται. τοσαῦτα μὲν νυν θηρία
 ἢ τῶν νομάδων Λιβύων γῇ ἔχει, ὅσον ἡμεῖς ἰστοροῦντες
 193 ἐπὶ μακρότατον οἷοί τε ἐγενόμεθα ἐξικέσθαι. Μαξύων
 δὲ Λιβύων Ζαύηκες ἔχονται, τοῖσι αἱ γυναῖκες ἡνιο-
 194 χεῦσι τὰ ἄρματα ἐς τὸν πόλεμον. τούτων δὲ Γύξαν-
 τες ἔχονται, ἐν τοῖσι μέλι πολλὸν μὲν μέλισσαι κατεργά-
 ζονται, πολλῷ δ' ἔτι πλέον λέγεται δημιουργοὺς ἄνδρας

ποιέειν. μιλιτοῦνται δ' ὧν πάντες οὗτοι καὶ πιθηκοφα-
 γέουσι· οἱ δέ σφι ἄφθονοι ὅσοι ἐν τοῖσι ὕρεσι γίνου-
 ται. κατὰ τούτους δὲ λέγουσι Καρχηδόνιοι κείσθαι 195
 νῆσον τῇ οὐνομα εἶναι Κύραυν', μῆκος μὲν διηκο-
 σίων σταδίων, πλάτος δὲ στερινήν, διαβατὸν ἐκ τῆς ἡπεί-
 ρου, ἐλαιέων τε μεστήν καὶ ἀμπέλων. λίμνην δὲ ἐν αὐτῇ
 εἶναι, ἐκ τῆς αἰ' παρθένου τῶν ἐπιχωρίων πτεροῖσι ὀρ-
 νίδων κεκριμένοισι πίσση ἐκ τῆς ἰλύος ψήγμα ἀναφέ-
 ρουσι χρυσοῦ. ταῦτα εἰ μὲν ἔστι ἀληθές οὐκ οἶδα, τὰ
 δὲ λέγεται γράφω. εἴη δ' ἂν πᾶν, ὅκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ
 ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ
 ὤρων. εἰσὶ μὲν καὶ πλεῖνες αἱ λίμναι αὐτόθι, ἡ δ' ὧν
 μεγίστη αὐτέων ἐβδομήκοντα ποδῶν πάντη, βάθος δὲ
 διόργυρος ἔστι· ἐς ταύτην κοντὸν κατιεῖσι ἐπ' ἄκρῳ μυρ-
 σίνην προσδήσαντες, καὶ ἔπειτα ἀναφέρουσι τῇ μυρ-
 σίνῃ πίσσαν, ὁδμὴν μὲν ἔχουσαν ἀσφάλτου, τὰ δ' ἄλλα
 τῆς Πιερικῆς πίσσης ἀμείνω· ἔσχεουσι δὲ ἐς λάκκον ὀρω-
 ρυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης· ἐπεὰν δὲ ἀθροίσωσι συκὴν,
 οὕτω ἐς τοὺς ἀμφορέας ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι. ὅ τι
 δ' ἂν ἐσπέσῃ ἐς τὴν λίμνην, ὑπὸ γῆν ἰὼν ἀναφαίνεται
 ἐν τῇ θαλάσῃ· ἡ δὲ ἀπέχει ὥς τέσσερα στάδια ἀπὸ τῆς
 λίμνης. οὕτω ὦν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς νῆσου τῆς ἐπὶ Αἰβύῃ
 κειμένης οἰκότα ἔστι ἀληθές. λέγουσι δὲ καὶ τάδε 196
 Καρχηδόνιοι, εἶναι τῆς Αἰβύης χῶρόν τε καὶ ἀνθρώπους
 ἕξω Ἑρακλέων στηλέων κατοικημένους, ἐς τοὺς ἐπεὰν
 ἀπίκωνται καὶ ἐξέλωνται τὰ φορτία, θέντες αὐτὰ ἐπεξῆς
 παρὰ τὴν κυματογῆν, ἐσβάντες ἐς τὰ πλοῖα τύφειν κα-
 πνόν· τοὺς δ' ἐπιχωρίους ἰδομένους τὸν καπνὸν ἵεναι
 ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ ἔπειτα ἀντὶ τῶν φορτίων χρυ-
 σὸν τιθέναι καὶ ἐξαναχωρεῖν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων.

τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκβάντας σκέπτεσθαι, καὶ ἦν μὲν φαίνηται σφι ἄξιος ὁ χρυσὸς τῶν φορτίων, ἀνελόμενοι ἀπαλλάσσονται, ἦν δὲ μὴ ἄξιος, ἐσβάντες ὀπίσω ἐς τὰ πλοῖα κατέαται, οἱ δὲ προσελθόντες ἄλλον πρὸς ὧν ἔθηκαν χρυσόν, ἐς ὃ ἂν πεύθωσι. ἀδικεῖν δὲ οὐδετέρους. οὔτε γὰρ αὐτοὺς τοῦ χρυσοῦ ἄπτεσθαι πρὶν ἂν σφι ἀπισωθῇ τῇ ἀξίῃ τῶν φορτίων, οὔτ' ἐκείνους τῶν φορτίων ἄπτεσθαι πρότερον ἢ αὐτοὶ τὸ χρυσίον λάβωσι.

- 197 Οὗτοι μὲν εἰσι τοὺς ἡμεῖς ἔχομεν Λιβύων ὀνομάσαι· καὶ τούτων οἱ πολλοὶ βασιλέος τοῦ Μήδων οὔτε τι νῦν οὔτε τότε ἐφρόντιζον οὐδέν. τόσον δὲ ἔτι ἔχω εἰπεῖν περὶ τῆς χώρας ταύτης, ὅτι τέσσερα ἔθνηα νέμεται αὐτὴν καὶ οὐ πλέω τούτων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν, καὶ τὰ μὲν δύο αὐτόχθονα τῶν ἐθνέων, τὰ δὲ δύο οὗ, Λιβυες μὲν καὶ Αἰθίοπες αὐτόχθονες, οἱ μὲν τὰ πρὸς βορέω, οἱ δὲ τὰ πρὸς νότου τῆς Λιβύης οἰκεῖοντες, Φοίνικες δὲ καὶ 198 Ἕλληνες ἐπήλυδες. δοκεῖ δέ μοι οὐδ' ἀρετὴν εἶναι τις ἢ Λιβύη σπουδαίη ὥστε ἢ Ἀσίῃ ἢ Εὐρώπῃ παραβληθῆναι, πλὴν Κίνυπος μούνης· τὸ γὰρ δὴ αὐτὸ οὖνομα ἢ γῇ τῷ ποταμῷ ἔχει. αὕτη δὲ ὁμοίῃ τῇ ἀρίστη γένων Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν οὐδὲ οἶκε οὐδὲν τῇ ἄλλῃ Λιβύῃ· μελάγραιός τε γὰρ ἔστι καὶ ἔπυδρος πίδαξι, καὶ οὔτε αὐχμοῦ φροντίζουσα οὐδὲν οὔτε ὕμβρον πλέω πιοῦσα δεδήληται· ὕεται γὰρ δὴ ταῦτα τῆς Λιβύης· τῶν δὲ ἐκφορίων τοῦ καρποῦ τὰ αὐτὰ μέτρα τῇ Βαβυλωνίῃ γῇ κατίσταται. ἀγαθὴ δὲ γῇ καὶ τὴν Εὐεσπερίται νέμονται· ἐπ' ἑκατοστὰ γὰρ, ἐπεὶ αὐτὴ ἐωυτῆς ἄριστα ἐνέκη, ἐκφέρει, ἢ δὲ ἐν 199 τῇ Κίνυπὶ ἐπὶ τριηκόσια. ἔχει δὲ καὶ ἡ Κυρηναίη

χώρη, ἐοῦσα ὑψηλοτάτη ταύτης τῆς Λιβύης τὴν οἱ νομάδες νέμονται, τρεῖς ὥρας ἐν ἑαυτῇ ἀξίας θώματος. πρῶτα μὲν γὰρ τὰ παραθαλάσσια τῶν καρπῶν ὄργᾳ ἀμᾶσθαι τε καὶ τρυγᾶσθαι· τούτων τε δὴ συγκεκομμένων τὰ ὑπὲρ τῶν θαλασσιδίων χώρων τὰ μέσα ὄργᾳ συγκομίζεσθαι, τὰ βουνοὺς καλέουσι· συγκεκόμεναι τε οὗτος ὁ μέσος καρπὸς καὶ ὁ ἐν τῇ κατυπεριότητι τῆς γῆς πεπαίνεται τε καὶ ὄργᾳ, ὥστε ἐκπέπονται τε καὶ καταβέβρωται ὁ πρῶτος καρπὸς καὶ ὁ τελευταῖος συμπαραγίνεται. οὕτω ἐπ' ὀκτὼ μῆνας Κυρηναίους ὁπῶρη ἐπέχει. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ τοσοῦτο εἰρήσθω.

Οἱ δὲ Φερετίμης τιμωροὶ Πέρσαι ἐπεῖτε ἐκ τῆς 200 Αἰγύπτου σταλέντες ὑπὸ Ἀρνάνδεω ἀπίκατο ἐς τὴν Βάρκην· ἐπολιόρκεον τὴν πόλιν ἐπαγγελλόμενοι ἐκδιδόναι τοὺς αἰτίους τοῦ φόνου τοῦ Ἀρκεσίλειω· τῶν δὲ πᾶν γὰρ ἦν τὸ πλῆθος μεταίτιον, οὐκ ἔδέκοντο τοὺς λόγους. ἐνθαῦτα δὴ ἐπολιόρκεον τὴν Βάρκην ἐπὶ μῆνας ἑννέα, ὀρύσσοντές τε ὀρύγματα ὑπόγαια φέροντα ἐς τὸ τεῖχος καὶ προσβολὰς καρτεράς ποιεῦμενοι. τὰ μὲν νυν ὀρύγματα ἀνὴρ χαλκεὺς ἀνεῦρε ἐπιχάλκῳ ἀσπίδι, ὧδε ἐπιφρασθεῖς· περιφέρων αὐτὴν ἐντὸς τοῦ τεύχεος προσῖσχε πρὸς τὸ δάπεδον τῆς πόλιος. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ἔσκε κωφὰ πρὸς τὰ προσῖσχε, κατὰ δὲ τὰ ὀρυσσόμενα ἠχέεσκε ὁ χαλκὸς τῆς ἀσπίδος. ἀντορύσσοντες δ' ἂν ταύτῃ οἱ Βαρκαῖοι ἐκτεινον τῶν Περσέων τοὺς γεωρῶντας. τοῦτο μὲν δὴ οὕτω ἐξευρέθη, τὰς δὲ προσβολὰς ἀπεκρούοντο οἱ Βαρκαῖοι. χρόνον δὲ δὴ πολλὸν 201 τριβομένων καὶ πιπτόντων ἀμφοτέρων πολλῶν καὶ οὐκ ἦσσαν τῶν Περσέων Ἀμασις ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζοῦ μηχανᾶται τοιάδε· μαθὼν τοὺς Βαρκαίους ὡς κατὰ μὲν

τὸ ἰσχυρὸν οὐκ αἵρετοί εἶεν, δόλῳ δὲ αἵρετοί, ποιεῖν τοιάδε· νυκτὸς τάφρην ὀρύξας εὐρέαν ἐπέτεινε ξύλα ἀσθενέα ὑπὲρ αὐτῆς, κατύπερθε δὲ ἐπιπολῆς τῶν ξύλων χοῦν γῆς ἐπεφόρησε, ποίεων τῇ ἄλλῃ γῇ ἰσόπεδον. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐς λόγους προεκαλέετο τοὺς Βαρχαίους. οἱ δὲ ἀσπαστῶς ὑπήκουσαν, ἐς ὃ σφι ἕαδε ὁμολογίῃ χρῆσασθαι. τὴν δὲ ὁμολογίην ἐποιεῦντο τοιήνδε τινά, ἐπὶ τῆς κρυπτῆς τάφρου τάμνοντες ὄρκια, ἔστ' ἂν ἡ γῇ αὕτη οὕτω ἔχῃ, μένειν τὸ ὄρκιον κατὰ χώρην, καὶ Βαρχαίους τε ὑποτελέειν φάναι ἀξίην βασιλεῖ καὶ Πέρσας μηδὲν ἄλλο νεοχμοῦν κατὰ Βαρχαίους. μετὰ δὲ τὸ ὄρκιον Βαρχαῖοι μὲν πιστεύσαντες τούτοισι αὐτοὶ τε ἐξήρισαν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τῶν πολεμίων ἔων παριέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸν βουλούμενον, τὰς πάσας πύλας ανοίξαντες. οἱ δὲ Πέρσαι καταρρήξαντες τὴν κρυπτὴν γέφυραν ἔθειον ἔσω ἐς τὸ τεῖχος. κατέρρηξαν δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν ἐποίησαν γέφυραν, ἵνα ἐμπεδορκέοιεν, ταμόντες τοῖσι Βαρχαίοισι χρόνον μένειν αἰεὶ τὸ ὄρκιον ὅσον ἂν ἡ γῇ μένῃ κατὰ τότε εἶχε· καταρρήξασι δὲ οὐκέτι ἔμενε

²⁰² τὸ ὄρκιον κατὰ χώρην. τοὺς μὲν νυν αἰτιωτάτους τῶν Βαρχαίων ἡ Φερετίμη, ἐπεῖτε οἱ ἐκ τῶν Περσέων παρεδόθησαν, ἀνεσκολόπισε κύκλῳ τοῦ τεύχεος, τῶν δὲ σφι γυναικῶν τοὺς μαζοὺς ἀποταμοῦσα περιέστιξε καὶ τούτοισι τὸ τεῖχος· τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν Βαρχαίων λήϊν ἐκέλευε θέσθαι τοὺς Πέρσας, πλὴν ὅσοι αὐτῶν ἦσαν Βαττιάδαι τε καὶ τοῦ φόνου οὐ μεταίτιοι· τού-

²⁰³ τοισι δὲ τὴν πόλιν ἐπέτρεψε ἡ Φερετίμη. τοὺς ὧν δὴ λοιποὺς τῶν Βαρχαίων οἱ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι ἀπῆρισαν ὀπίσω· καὶ ἐπεῖτε ἐπὶ τῇ Κυρηναίων πόλει ἐπέστησαν, οἱ Κυρηναῖοι λόγιόν τι ἀποσιεύμενοι δι-

εξῆκαν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἄστεος. διεξιούσης δὲ τῆς στρα-
τιῆς Βάρρης μὲν ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς
ἐκέλευε αἰρέειν τὴν πόλιν, Ἀμασις δὲ ὁ τοῦ πεζοῦ οὐκ
ἔα· ἐπὶ Βάρρην γὰρ ἀποσταλῆναι μούνην Ἑλληνίδα
πόλιν· ἐς ὃ διεξελθοῦσι καὶ ἰζομένοισι ἐπὶ Διὸς Λυ-
καίου ὕχθον μετεμέλησέ σφι οὐ σχοῦσι τὴν Κυρήνην.
καὶ ἐπειρῶντο τὸ δεύτερον παριέναι ἐς αὐτήν, οἱ δὲ
Κυρηναῖοι οὐ περιώρων. τοῖσι δὲ Πέρσῃσι οὐδενὸς
μαχομένου φόβος ἐνέπεσε, ἀποδραμόντες δὲ ὅσον ἐξή-
κοντα στάδια ἴζοντο. ἰδρυθέντι δὲ τῷ στρατοπέδῳ
ταύτῃ ἦλθε παρὰ Ἀρυνάνδεω ἄγγελος ἀποκαλέων αὐ-
τούς. οἱ δὲ Πέρσαι Κυρηναίων δεηθέντες ἐπόδιά σφι
δοῦναι ἔτυχον, λαβόντες δὲ ταῦτα ἀπαλλάσσοντο ἐς
τὴν Αἴγυπτον. παραλαβόντες δὲ τὸ ἐνθεῦτεν αὐτοὺς
Αἴβυες τῆς τε ἐσθῆτος εἵνεκα καὶ τῆς σκευῆς τοὺς
ὑπολειπομένους αὐτῶν καὶ ἐπελκομένους ἐφύνευον, ἐς
ὃ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο. οὗτος ὁ Περσέων στρατὸς 204
τῆς Αἰβύης ἐκαστάτω ἐς Εὐεσπερίδας ἦλθε. τοὺς δὲ
ἠνδραποδίσαντο τῶν Βαρκαίων, τούτους δὲ ἐκ τῆς Αἰγύ-
πτου ἀνασπάστους ἐποίησαν παρὰ βασιλέα· βασιλεὺς δέ
σφι Δαρεῖος ἔδωκε τῆς Βακτρίας χώρας κώμην ἐγκατοι-
κῆσαι. οἱ δὲ τῇ κώμῃ ταύτῃ οὖνομα ἔθεντο Βάρρην, ἥ
περ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν οἰκεομένη ἐν [τῇ] γῇ τῇ Βακτρίῃ.

Οὐ μὲν οὐδὲ ἡ Φερετὶμη εὖ τὴν ζόην κατέπλεξε. ὥς 205
γὰρ δὴ τάχιστα ἐκ τῆς Αἰβύης τισαμένη τοὺς Βαρκαίους
ἀπενόστησε ἐς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέθανε κακῶς· ζῶσα γὰρ
εὐλέων ἐξέζεσε, ὥς ἄρα ἀνθρώποισι αἱ λίην ἰσχυραὶ τιμω-
ρίαι πρὸς θεῶν ἐπίφθονοι γίνονται. ἡ μὲν δὲ Φερετὶμης
τῆς Βάττου τοιαύτη τε καὶ τοσαύτη τιμωρὴ ἐγένετο ἐς
Βαρκαίους.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

T - Ηλεκτροστατική τριβή
 P - Ρυπαριστικότης εν τῇ βήμῃ αὐτοῦ
 μετὰ τοῦ ἐκπύρου

Γ - Ποσότης αὐτῆς
 Ε - Εγνοσμοσότης
 ψ - Πλῶξ ἐκ ψευδαγύρου
 Μ_κ - Καλὸν ἀναφλέξως

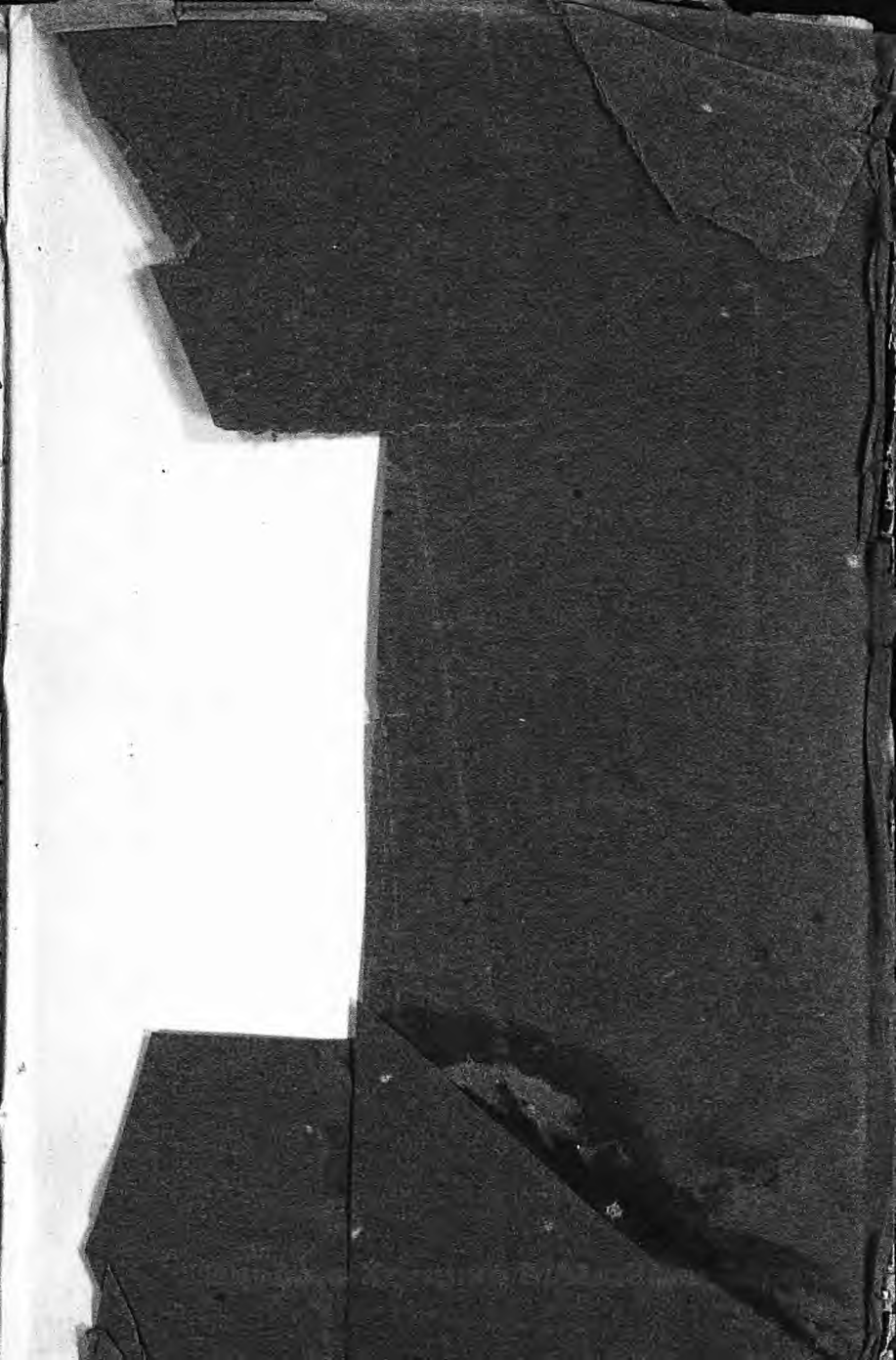

Ερμούδου

1849 - 3 Νοεμβρίου & 4ημέρα
πρώτη —

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βάρων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΙ